ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 1 ՅՈՒԼԻՍ — MARDI 1er JUILLET 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8231 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4032

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ՀՈԳԵՐ

●

Ալժերիոյ խաղաղեցման հարց :
Ելմտական – տնտեսական տագնապ :
Սահմանադրութեան բարեփոխում :

Երեք գլխաւոր խնդիրներ, որոնց բարւոք կարգադրութենէն կախուած է Ֆրանսայի ներքին անդորրութիւնը :

Զօրավար Տը Կոլի կառավարութիւնը այս երեք կարեւոր հարցերու չուտափոյթ լուծման համար ո՛չ մէկ ճիգ կը խնայէ : Մեծ յոյսեր կան, որ այս ուղղութեամբ իր կատարած ձեռնարկները չուտով յաջողութեամբ պիտի պսակուին :

Զօրավարին առաջին գործն էր եղած անձամբ Ալժերիա երթալ եւ «եղբայրակցութեան» հրաւէր կարդալ Ֆրանսայի – ներուն եւ տեղացի իսլամներուն, լիակատար եւ հաւասարազօր իրաւունքներ տալով վերջիններուն : Այսօր նոր այցելութեամբ մը կ'ուզէ հրապարակաւ նոր փաստեր տալ «եղբայրակցութեան» :

Նախարարական Խորհուրդը վարչական, ընկերային եւ քաղաքական կարեւոր որոշումներ տուաւ՝ Ալժերիոյ եւ մայր հայրենիքի միջեւ կապերը աստիճան մը աւելի ամրապնդելու համար :

Մայիս 13էն ի վեր մեծ յեղաշրջում առաջ եկած է մտքերու մէջ: Ոչ ոք կը փափաքի, որ աւելի երկար տեւէ, ներկայ անտանելի վիճակը, որ ո՛չ միայն նիւթական վնաս եւ մարդու կորուստ կը պատճառէ երկրին, այլ եւ բարոյալքում առաջ կը բերէ :

Լաւատես է Վարչապետը, երբ կը յայտարարէ թէ «յառաջիկայ տասը միլիոն Ալժերիացիները նոյն իրաւունքներն ու նոյն պարտականութիւնները պիտի ունենան » :

Ելմտական – տնտեսական տագնապը, երկրորդ կարեւոր խնդիրն է, որուն կ'ուզէ վերջ տալ կառավարութիւնը :

Տարիներէ ի վեր կարելի չըլլար հաւասարակշռել ելմտացոյցը : Ելքի բաժինը միշտ կը գլէ կ'անցնի Մուտքինը : Հասոյթները չեն բաւեր հասնելու համար բոլոր ծախքերուն, որոնց մէջ «բացառիկ»ները կարեւոր գումարներ կը ներկայացնեն :

Նոր փոխառութիւնը՝ շնորհիւ իր հաստատուն երաշխաւորութեանց, ու նաեւ շնորհիւ քաղաքացիներու հայրենասիրութեան՝ կարեւոր յաջողութիւն գտաւ : Ֆրանքի արժեզրկման վախերը փարատեցան : Պանք տը Ֆրանսի ոսկիի պահեստը աւելցաւ :

Սակայն կառավարութիւնը բաւական չի համարիր այսքանը : Զօրավարը կոչ կ'ընէ գործարանատէրերուն, պաշտօնեաներուն եւ աշխատաւորներուն, որպէսզի նոր զոհողութիւններով զիւրացնեն վերականգնումի գործը, տարեգլուխէն առաջ :

Ֆրանսայի ներքին գործերը կարգի դնելու համար երրորդ կարեւոր խնդիրն է պետական մեքենային բարեփոխումը :

Վարչապետը կ'ուզէ, որ այսուհետեւ գործադիր իշխանութիւնը խաղալիկ չդառնայ խորհրդարանին ձեռքը : Երկար ժամանակ պէտք է տրուի կառավարութեան՝ որպէսզի լիւ կարենայ գործադրել իր առաջադրած ծրագիրները եւ օգտակար գործ կատարել :

Կարեւոր է այս պարագան՝ մանաւանդ վստահութիւն ներշնչելու համար արտաքին աշխարհին :

Ֆրանսա սերտիւ – կապուած է միջազգային քաղաքական կեանքին : Արեւելք – արեւմուտք մրցակցութեան մէջ կարեւոր դեր մը վերապահուած է իրեն :

Ատլանտեան Ուխտի կարեւոր անդամներէն մէկն է՝ թէ՛ աշխարհագրական դիրքով եւ թէ տնտեսական — ռազմական ուժով :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

ԹՐԻՓՈԼԻԻ ԸՄԲՈՍՏՆԵՐԸ

ՓՈՐՁԵՑԻՆ ԳՐԱՒԵԼ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԸ

ԿԱՏԱՂԻ ԿՌԻՒՆԵՐՈՒ ՄԷՋ 150 ԱՊՍՏԱՄԲՆԵՐ ԻՆԿԱՆ

Կիրակի օր Թրիփոլիի մէջ կատաղի կռիւները վերսկսան՝ երբ բանակը կը փորձէր օդակի մէջ առնել քաղաքը : Ապստամբները չուտով հասկցան՝ թէ բանակը այդ միջոցին կը դիմէր՝ որպէսզի Թրիփոլիցիները չկարենան հաղորդակցութեան մէջ մտնել այլ շրջաններու մէջ գործող խռովարարներուն հետ : Սաստիկ կռիւներ եղան մասնաւորապէս ամերիկեան հիւանդանոցին շրջակայքը . ըմբոստները ճիգ չխնայեցին՝ գրաւելու համար հիւանդանոցը, բայց ի զուր . եւ մղուեցան զինուորներուն կողմէ, 150 մեռեալ ձգելով փողոցներուն մէջ : Քաղաքին հարիւրաւոր տուները քարուքանդ եղած են :

Քաղաքական ճակատի վրայ՝ բացայայտ տարակարծութիւն մը գոյութիւն ունի Լիբանանի կառավարութեան եւ ՄԱԿի շրջանակներուն միջեւ : Համըրչոտ – Շամունի խօսակցութեանց ընթացքին, Նախագահը առաջարկած է որ միջազգային ուժեր ղրկուին Լիբանան . լաւատեղեակ աղբիւրներու համաձայն Համըրշոլտ դէմ է այդ ծրագրին : ՄԱԿի քննիչներուն թիւը հարիւրի բարձրացած է Լիբանանի մէջ . Համըրչոլտ Նախագահ Շամունի թելադրած է, որ ժամանակ տրուի դէտերուն՝ իրենց տեղեկագիրը ամբողջացնելու համար : ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարին կարծիքով՝ լիբանանեան տագնապին մէջ միջազգային ուժերը ոչինչ կրնան ընել եւ այդ հարցը պէտք է կարգադրուի Լիբանանցիներու միջեւ :

Միւս կողմէ Վարչապետ Սամի Սոլհ յայտարարեց թէ ՄԱԿի քննիչները ի վիճակի չեն իրենց պարտականութիւնը կատարելու, քանի որ անոնց ժամանումէն ի վեր աւելի մեծ թիւով մարդիկ եւ զէնքեր կ'անցնին Լիբանան .— Լիբանանեան կառավարութիւնը, աւելցուց ան, աւելի կարեւոր օգնութիւն մը կը խնդրէ ՄԱԿէն . այլապէս՝ այս երկիրը նոր Հունգարիա մը կրնայ ըլլալ եւ «Սամին կրնայ ըլլալ Նաճի» : Եթէ հարկ եղած միջոցները ձեռք չառնուին՝ սահմանները փակելու համար, Լիբանան կոչ պիտի ընէ ՄԱԿի Ընդհանուր Ժողովին եւ նոյնիսկ՝ պիտի երթայ աւելի յառաջ :

Այս յայտարարութիւնները, ըստ երեւոյթին չեն յուզած Նասըրը, որ «Ալ Շաապ»ի շնորհած մէկ տեսակցութեան ընթացքին բացարձակապէս կը հերքէ այն մեղադրանքները՝ թէ Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը մատ ունի լիբանանեան տագնապին մէջ : Նասըր կը ճշդէ թէ ապստամբներուն մէջ կը գտնուին Լիբանանի Հանրապետութեան նախկին նախագահներ, խորհրդարանի նախագահներ, Արտաքին նախարարներ եւ զանազան համայնքներու պետեր : Նասըր կ'աւելցնէ թէ ինք չէ ընդդիմացած ՄԱԿի քննիչները Լիբանան ղրկելու ծրագրին, քանի որ

(Շարունակութիւնը կարդալ ․Դ․ էջ)

(Շարունակութիւնը կարդալ ․Դ․ էջ)

Մերձաւոր Արեւելքի գործերը խոր անդրադարձումներ ունին նաեւ Ֆրանսայի մէջ :

Անգլիոյ վարչապետ Մաքմիլընի հետ վերջին տեսակցութեանց նպատակն էր տեսակէտներու նոյնութիւն ստեղծել դաշնակից երկու մեծ երկիրներու միջեւ :

Ֆրանսա վստահութեամբ կը նայի ապագային :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՄԱՔՄԻԼԸՆ - ՏԸ ԿՈԼ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Աւանդական իրենց ճշգապահութիւնը յարգելով՝ Անգլիոյ Վարչապետն ու Արտաքին նախարարը կիրակի իրիկուն Փարիզ ժամանեցին : Զօրավար Տը Կոլ եւ Գուվ տը Միւրվիլ օդակայանին մէջ դիմաւորեցին անգլիացի հիւրերը : Հանդիպումը եղաւ բարեկամական . Մաքմիլըն եւ Տը Կոլ 15 տարիէ ի վեր իրար չէին տեսած (1943ին Մաքմիլըն Անգլիոյ ներկայացուցիչն էր Ալժէի կառավարութեան մօտ) :

Նոյն օրն իսկ խօսակցութիւնները սկսան : Օրակարգի գլխաւոր հարցերն էին Հասարակաց Շուկան, հիւլէական ուժը, Հիւս. Ափրիկէն, Միջին Արեւելքն ու Լիբանանը եւ «Մեծ»երու ժողովը : Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչներուն խօսակցութեանց շուրջ պաշտօնական յայտարարութիւններ չկան . այս ուղղութեամբ կարճ զեկոյցի մը կը սպասուի : Աւուհանդերձ, կիսապաշտօնական աղբիւրները կը ճշդեն, թէ Անգլիոյ Վարչապետը դէմ է որ Ֆրանսա հիւլէական երկիր մը դառնայ, այն մտահոգութեամբ՝ թէ հիւլէական ռումբեր պատրաստելով Ֆրանսա տնտեսական լուրջ տագնապի մը կրնայ մատնուիլ : Ընդհակառակն, Զօր. Տը Կոլի կարծիքը այն է, թէ Ֆրանսա հիւլէական ռումբեր պէտք է ունենայ :

Հիւս. Ափրիկէի մէջ Անգլիա կը մտածէ թէ Ֆրանսա կարգը պէտք է վերահաստատէ Ալժերիոյ հողամասին վրայ . Վարչապետ Տը Կոլ գոհ է, որ Անգլիա եւ Ամերիկա խնդրին էութիւնը հասկցած են :

Փարիզ եւ Լոնտոն համաձայն են, որ ՄԱԿը արագ պէտք է շարժի Լիբանանի անկախութիւնը պահպանելու համար : Ամէնէն բարդ հարցը՝ «Մեծ»երու ժողովն է . ծանօթ է թէ այս խնդրին մէջ Արեւմուտքը համաձայն է, բայց կարեւորը Խ. Միութեան համաձայնութիւնն է, ծրագիրը յաջողցնելու համար :

Անգլիացի հիւրերը երկուշաբթի կէսօրին ճաշեցին Արտաքին նախարարութեան մէջ : Իրիկունը պիտի վերադառնային Լոնտոն՝ հրատապ կարգ մը հարցերու շուրջ համաձայնութիւն գոյացնելէ յետոյ :

× Կը կարծուի թէ Տը Կոլ, Այզընհաուըր եւ Մաքմիլըն նամակ պիտի ղրկեն Խրուշչեւի՝ որպէսզի «Մեծ»երու ժողովը չձգձգուի :

× 1956 – 1Բ . զօրաբաժինը պիտի արձակուի Օգոստոս մէկին : Սպաները եւ ենթասպաները 2 – 3 ամիս ետքը :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԻՐԱԿԻՆ

Ֆութպոլի աշխարհի ախոյեան հռչակուեցաւ (կիրակի օր) Պրազիլիա երկուքի դէմ հինգ կէտով յաղթելով Շուէտի : Այս յաղթանակը շատ բնական էր եւ ոչ մէկ անակնկալի չի բերաւ մարզասէրները :

Շաբաթ օր փայլուն յաղթանակ մը տարաւ Ֆրանսա երեքի դէմ վեց կէտով յաղթելով Գերմանիոյ եւ արժանանալով ախոյենութեան Գ. տեղին : Հաւանական է որ եթէ «կէս – վերջիններուն» փոխանակ Պրազիլիայի, Ֆրանսա խաղար Շըւէտի հետ, կը յաղթէր եւ այսօր Բ. խումբը հռչակուած կ'ըլլար : Արդարեւ ֆրանսական խումբին յարձակողական գիծը շատ զօրաւոր էր :

× Ֆրանսայի Շրջանը հեծանիւով կը շարունակուի : Կիրակի օր Թրեփոր, Վերսայ հանդրուանը շահեցաւ Կէնչ :

Ձիարշաւ .— «Փարիզի մեծ մրցանակը» շահեցաւ Ցան Ռոման :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԻՋԱՒ

Խորհրդային կառավարութիւնը բողոքագիր մը յանձնեց Միացեալ Նահանգներուն, նկատելով որ ամերիկեան զինուորական օդանաւ մը իր սահմանը անցած է՝ Հայաստանի մայրաքաղաք Երեւանի հարաւային կողմէն :

Արտաքին նախարար Կրոմիկոյի կողմէ Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանին յանձնուած այս բողոքագրին մէջ յիշուած միջադէպին մանրամասնութիւնները հետեւեալներն են :

Յունիս 27ին ամերիկեան օդուժին պատկանող քառաչարժակ օդանաւ մը 170 քիլոմեթր թափանցած է խորհրդային սահմանը : Պաքուի օդակայանէն՝ խորհրդային հալածիչները թռիչք կատարելով պարտադրեցին որ ամերիկացի օդաչուն պարտադիր էջք մը կատարէ, բայց ան փախաւ դէպի հարաւ եւ դետին իջնելով անմիջապէս այրեց օդանաւը, որուն ինը հոգինոց անձնակազմը ողջ առողջ է : Ամերիկացիները չհնազանդելով խորհրդային հալածիչներուն՝ սահմանէն 240 քիլոմեթր հեռու իջեցուցած են օդանաւը եւ համաձայն ամերիկեան օդային պարտադիր օրէնքներուն՝ անմիջապէս կրակի տուած զայն :

Մոսկուա բուռն բողոք մը ներկայացնելով կը ճշդէ թէ նախապէս ալ նման դէպքեր պատահած էին, բայց Ուաշինկթըն հերքեց . այս անգամ՝ այրած օդանաւն ու ինը օդաչուները կը գտնուին Խ. Միութեան մէջ եւ Միացեալ Նահանգները պիտի չկրնան հերքել :

Ուաշինկթըն պատասխանելով խորհրդային բողոքագրին, յայտարարեց թէ այդ օդանաւը Գերմանիայէն կ'երթար Պաքիստան եւ կը փոխադրէր դիւանագիտական թղթածրարներ . պարզ է թէ պիտի անցնէր խորհրդային սահմանին մօտէն եւ նկատելով որ այդ օրը օդը աննպաստ էր՝ օդաչուները սխալած են իրենց ճամբան : Հետեւաբար՝ Մոսկուայի կառավարութիւնը անմիջապէս պէտք է վերադարձնէ օդանաւին անձնակազմը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ հիւլէագէտները հասան Ժընեւ, ուր այսօր կէսօրին կը բացուի միջազգային ժողովը . թէեւ Մոսկուա կը մերժէր մասնակցիլ այս ժողովին, բայց Ամերիկայի վճռական պատասխանին առջեւ՝ ղրկեց իր մասնագէտները . ժողովը պիտի գումարուի, սակայն յաջողութեան շատ քիչ հաւանականութիւններ կան :

ԿԻՊՐՈՍԻ կառավարիչ Ֆութ Լոնտոն գնաց, ուր յայտարարեց թէ լուսարգելի դրութիւնը վերցուեցաւ կղզիին մէջ . կէսօր յետոյ սակայն, կառավարութիւնը յայտնեց թէ լուսարգելը վերահաստատուած է գլխաւոր քաղաքներուն մէջ : Միւս կողմէ Թուրքիոյ Վարչապետը փափաքեցաւ տեսնուիլ Անգլիոյ Վարչապետին հետ :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար Կոմուլքա ճառ մը խօսելով քննադատեց 1956ին Նաճիի բռնած ընթացքը եւ այսօր՝ Եուկոսլաւիոյ «անջատողական» դիրքը :

ՆԻՒ ԵՈՐՔ ԹԱՅՄԶ կը գրէ թէ խորհրդային բանակները սկսած են խտանալ Լեհաստանի սահմանին շուրջ՝ սարսափի տակ պահելով Կոմուլքան :

ՊԻՔԻՆԻ մէջ Ամերիկացիք պայթեցուցին պատմութեան զօրաւորագոյն հիւլէական ռումբը :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ Փոլ Ռէնօ երկու ժամ խօսակցեցաւ Խրուշչեւի հետ՝ միջազգային հրատապ հարցերու շուրջ :

ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ յեղափոխութեան հինգ ղեկավարները եւս կը դատուին զինուորական ատեանի մը կողմէ :

Կ'ՈՒՐԱՆԱՆՔ

Կ'ուրանանք ճիգը անոնց, որոնք պնակ մը ոսպապուրի փոխարէն ծախած են իրենց խղճմտանքը եւ հանրային կեանքի մէջ պառակտիչի դերով կը ներկայանան :

Կ'ուրանանք քրտինքը վաճառուած ածպարարներու, որոնք բարոյական դիմագծէ զուրկ, երեսուն արծաթի փոխարէն կը ծախեն ազգ եւ հայրենիք :

Կ'ուրանանք մտաւոր հովկուլութիւնը այն խիկարներուն, որ ստեղծագործութեան անունին տակ իրենց մտքին թունաւոր ու ծանծաղ խեչերանքը կը փռեն իրենց շուրջը :

Մտաւոր բորոտները՝ անոնք, որոնք կը յածին գրականութեան տաճարին դռներուն առջեւ՝ պղծելով սրբութիւնը անոր :

Կրկէսներու հոպիտները յիշեցնող խեղճութիւններ, — այս վերջինները, որոնց տրուած չէ սակայն առաջնորդելու շնորհը :

Վերջին քառասնամեակը ծնունդ տուաւ հոգիով սնանկ այս մարդոց : Անոնք կորսնցուցած ամօթ ու պատկառանք՝ հրապարակ իջած են հանրային կարծիք ըստեղծելու եւ մեր բազմութիւնները առաջնորդելու :

Տարրական գիտելիքներէ եւ պատրաստութենէ զուրկ այս մարդիկը սակայն յաւակնութիւնը ունին դեր մը կատարելու մեր իրականութեան մէջ :

Ու մենք գիտենք թէ ինչ դեր է անոնց կատարածը :

Հեռաւոր իշխանաւորներու ծախուած այս վարձկանները ոչ իսկ ծանօթ են մեր մեծասքանչին գեղեցկութիւններուն :

Ամէն տեղ անոնց պաշտօնը եղած է խարդախելով ու ստելով հետաքրքրութիւն արթնցնել իրենց շուրջը :

Համայնավարութիւնը ստեղծեց անոնց համար մէկէ աւելի առիթներ, պարտկել կարենալու համար իրենց մտքի բոպիկութիւնը :

Անոնք հայրենասիրութեան ձրի դիմակին տակ կը շարունակեն գաղութներու մէջ որոմ սերմանել: Ասիկա հաճոյք կը պատճառէ հեռուի իրենց մեծաւորներուն, որոնք աժան մտաւորականի քղամիդ հագցնել սկսած են այս խեղճութիւններուն :

Մի զարմանաք, եթէ վաղը Երեւանէն պատուանշաններ ալ ուղարկուին իրենց :

Այն Երեւանէն, որուն ծոցին մէջ եթէ ըլլային այս խիկարները, հաւանօրէն թոյլ պիտի չտրուէր որ աշակերտէին նոյնիսկ միջնակարգ վարժարանի մը խոնարհ կարգերուն:

Բայց որովհետեւ վարձկան այս բաբակները լաւ գիտեն կաղկանձել, ուստի միշտ ոսկոր մը կը նետուի իրենց, որպէս վարձատրութիւն :

Եթէ այդպէս չըլլար, այս խեղճերը պիտի չփորձուէին արհամարհական կեցուածք ցոյց տալ մարդոց, որոնց աշակերտել դեռ չեն կրնար :

Հայկական Սփիւռքի այս պալարները օրէ օր կ'աճին ու կը չաղնան :

Ցաւալին այն է որ իրենց գտած խրախուսանքով անոնք չինարար ոչինչ կը կատարեն. ընդհակառակն իրենց մտքի բովանդակ բոպիկութեամբ կը ստեղծեն պժգանք իրենց շուրջը : Իրենցմով հեռաւոր արդարադատութիւնը կը դառնայ վարկածական, ու սերունդը, որ ունի ազատութիւն եւ լայն պատեհութիւններ դատելու մարդոց պատրաստութիւնն ու կարողութիւնները, Երեւանի կեցուածքին մէջ կը տեսնէ կողմնակցութիւն եւ խտրականութիւն :

Հայրենիքի արդարադատութեան եւ անկողմնակալութեան մասին այս գծով կը խորտակուի հաւատքը:

Երեւան այս թափթփուքներով եթէ հրապարակ իջած է նուաճում կատարելու, իր զէնքերը կը գտնենք շատ տկար ու բութ :

Սփիւռքի հետ կապը մեծ մասամբ ահա նման խեղճութիւններ է որ կը պահեն :

Մարդիկ, որոնց բարոյական եւ մտաւորական արժէքը ծանօթ է ամէնուն, բացի Երեւանէն, որ ծուռ քանակով կ'ուզէ ուղիղ գիծեր ստանալ :

Այս վարքագիծը կը տանի դէպի կորուստ մեր գաղութները:

Հայրենիք մը պէտք չէ ուրանայ իրական արժէքները ցեղին եւ կառչի իրաւակարգին վարձկան թմբկահարներուն :

Ան ցարդ պէտք է գիտնար, թէ վարձկանը միշտ մէկ պաշտօն ունի. առանց քննելու գովել ու ծափահարել :

Այդպէս չեն սակայն անոնք, որ ոչինչ կը ստանան հայրենիքէն, որուն նուաճումներով կը հրճուին, ու կը տրտմին երբ կը տեսնեն սխալներու հետեւանքով ստեղծուած տեղատուութիւններ :

Իշխանութիւնները հացկատակներու պէտք չունին, եթէ արդարութեամբ կը կառավարեն իրենց ժողովուրդը :

Արդարադատ մամուլն ու հանրային կարծիքը միշտ պիտի ըլլան իրենց հետ, եթէ յօգուտ ժողովուրդին կը գործեն իրենք :

Ուստի վախնալու եւ ձրի գովեստներ մուրալու ալ պէտք չունին:

Կը զարմանանք, որ Երեւան այսքան երես կուտայ անխիղճ ու բազմերեսանի մարդոց, որոնց կասկածելի անցեալը միայն պիտի բաւէր, որ դառնար զգոյշ ու չքաջալերէր զիրենք :

Դժբախտաբար ճիշդ հակառակն է որ տեղի կ'ունենայ: Զինուած հայրենիքի հետ կապեր ունեցողի յաւակնութիւններով, այս մարդիկը աւերներ կը գործեն գաղութներու մէջ, ամէն տեղ :

Անոնք կ'ուզեն իրենց հակակշռին ներքեւ պահել մեր եկեղեցիները, քանի որ կրցած են տեղ տեղ իրենց հրամանին տակ ունենալ արդէն անոնց պաշտօնեաները :

Իրենց հակակշռին տակ կը պահեն կամ կը փորձեն պահել նաեւ ազգային մեր մարմինները, նիւթական գաղտնի յատկացումներ ընելով անոնց :

Այս բոլորին մասին շատ քիչ գիտեն մեր բազմութիւնները:

Ատենն է սակայն, որ գիտնան ամէն ինչ: Բանան իրենց աչքերը եւ հետաքրքրուին իրենց շուրջը անցած դարձածներով :

Ամէն սրբութիւն ուրացող այս սրբապիղծները թափանցած երիտասարդական խաւերու մէջ, հայրենիքի անունով աւերներ կը գործեն անոնց հոգիին մէջ :

Հարցուցէք իրենց գուռէն ջուր խմող երիտասարդներու թէ ի՞նչ գիտեն այն ջան-ֆետայիներուն մասին, որոնք իրենց արիւնը թափեցին հայրենի ազատագրութեան պայքարի ճամբուն վրայ :

Ի՞նչ կարդացեր են մեր յեղափոխական գրականութենէն: Որո՞նք եղած են մեր ազատագրական պայքարի մեծ դէմքերը:

Պիտի տեսնէք որ իրենցմէ շատեր չեն գիտեր անոնց ամէնէն պանծալիին անունն անգամ :

Սերունդին հոգիին մէջ թոյն ու ժահր կաթեցնող այս ժանտախտի մանրէները, եթէ շարունակեն իրենց աւերիչ գործը, կարճ ատեն ետք, դուք պիտի ունենաք ձեր շուրջը ամբողջ բանակ մը այլասերածներու :

Քանի դեռ ժամանակ կայ, ուշադրութիւն, ու աշխատեցէք իրենց ազդեցութեան շրջանակէն հեռու պահել ձեր զաւակները, ձեր ընտանեկան յարկերը, ձեր սրահները :

Յետոյ, կազմակերպուած պայքար անոնց ամէն կարգի ձեռնարկներու դէմ:

Խնայեցէք ձեր լումաները, որոնցմով ձեր սրբութիւններուն դէմ կը պայքարին ցեղին բարոյական առաքինութիւնները լղրճող այս եղկելիները:

ԱՐՄԵՆԻԱ

ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀՕՐ ՇՈՒՐՋ

«Յառաջ»ի 17 Մայիսի թիւին մէջ Հ. Ներսէս Տէր · Ներսէսեան, պատմելով իր հրապուրիչ ոճով Կարտինալ Աղաճանեանին այցելութիւնը Ս. Ղազարի վանքը, կուտար ծիրանաւոր պատրիարքին ճառը՝ Մխիթար Աբբահօր դրուատիքին եւ անոր մօտաւոր սրբացման յոյսին նուիրուած :

Համաշխարհային համբաւի եւ յարգանքի տիրացած բարձր եկեղեցականին արտայայտութիւնը արդեօք կ'աւետէ լուծումը խնդրի մը, որ կ'երեւայ թէ արդէն երկար քննութեան տեղի տուած է :

Այդ մասին ֆրանսացի ծանօթ գրագէտ Ռոժէ Փէյրըֆիթ, որուն աղմկալից եւ լոյծները վերջերս «Յառաջ»ը ամփոփ կերպով ներկայացուց, «Ս. Պետրոսի բանալիները» վէպին մէջ, կը գրէ (էջ 193) —

« Նա (Արեւելեան եկեղեցին) երկու դարէ ի վեր կը սպասէ որ Մեծն Մխիթար Մխիթարեաններուն հիմնադիրը, իր արժանիքները ճանչցած տեսնէ »:

Հետաքրքրական է որ, նոյն վէպին մէջ, Ռոժէ Փէյրըֆիթ, աչքէ անցընելով Պիոս ԺԲ · պապին հիւանդութեան ժամանակ իբր յաջորդ ցոյց տրուած թեկնածուները, հետեւեալ գրոյցը կ'ընէ կարտինալ Աղաճանեանի մասին (էջ 238) —

«Նորին Պերճութիւնը կը մատնանշէր Կարտինալ Թիսըռանի պատրաստած հնարքը, որպէս զի ընտրուի չէզոք կարտինալ մը յանձին հայկական պատրիարքին, իրեն պէս մօրուաւորի եւ իրեն բոլորանուէր: Յոյժ զարգացած, յոյժ բանիմաստ, բոլոր լեզուներու հմուտ, ոչ մի ազգայնականութեան համար մտահոգիչ, կարող էր մեծամասնութիւն շահիլ եթէ իտալացի պապ մը չուզուէր: Ի նպաստ իրեն կ'արժեցնեն իր դիւանագիտական վարպետութիւնը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, Պիոս Ժ·ի գուշակութիւն մը, Պիոս ԺԱ·ի շնորհքները, այն կէտը, որ Պիոս ԺԹ· զինքը դասած էր իր նշանակած կարտինալներուն առաջին շարքին մէջ, ներկայութիւնը իր կնքանշանին մէջ խարիսխի մը որ իրեն կ'ապահովցնէր Մադաքիայի կուսակիցներուն գնահատելի աջակցութիւնը աւելի քան Պոլոնիայի արքեպիսկոպոսին: Իրեն դէմ կ'առարկէին որ Ստալինին պէս Վրաստան ծնած է եւ որ կը պատկանի արեւելեան ծէսին: Բայց իր կուսակիցները կը թուէին առաջին դարերու արեւելեան պապերը, որոնք շատ բնականօրէն որդեգրած էին լատինական ծէսը, Հռոմի եպիսկոպոս նշանակուելով: Հասկցնել կուտային որ իր ընտրութիւնը կրնար նպաստել մերձեցման մը օրթոտոքս եկեղեցիին հետ :»

Միջանկեալ յիշենք որ, եթէ չենք սխալիր, կարտինալ Թիսըռանը, որուն վերագրուած է կարտինալ Աղաճանեանին թեկնածութեան նախաձեռնութիւնը, առաջին աշխարհամարտին իբր տեղակալ կը ծառայէր Պաղեստինի ֆրանսական գունդի մը մէջ, որ Արեւելեան Լեգէոնին հետ քով քովի կռուեցաւ :

Ինչ որ ալ ըլլայ, եզրակացնենք որ Մխիթար Աբբահօր սրբացման դատը լաւագոյն փաստաբանը չէր կրնար ունենալ քան կարտինալ Աղաճանեանը :

Սակայն պէտք չէ մոռնալ թէ Վատիկանի քաղաքականութիւնը որեւէ նկատողութիւն աչքէ չի վրիպեցներ: Ռոժէ Փէյրըֆիթ, որ յոխորտանքով միշտ կը պարծենայ թէ իր յայտնութիւնները անհերքելի են, նոյն վէպին մէջ կը պատմէ թէ ժամանակին Լեւոն ԺԳ. պապը, ճանչցուած իբր դիւանագէտ կամ պատեհապաշտ, կը ցուցադրէր Սուլթան Համիտի հետ բարեկամութեան խորհրդանշան ադամանդ մը: «Ս. Պետրոսի Բա –

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ

Խ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ ՆԵՐՍ

Կարգ մը կէտերու մէջ, Ռուսերը կ'ընդունին Մ. Նահանգներու առաւելութիւնները. մասնաւորաբար առողջապահութեան, թէքնիք կարողութեանց ու ճարտարարուեստի մարզերուն մէջ, սակայն կը ձաղկեն սեւամորթներուն հանդէպ ցոյց տրուած «վայրենութիւնն» ու «գողի պէս» Ֆորմոզա կղզին տիրացած ըլլալու իրողութիւնը :

Քարոզչութիւն: Քանի մը բառ ալ խորհրդային նշանաւոր քարոզչութեան մասին: Արեւմուտքի մէջ ընդհանրապէս տարածուած է այն կարծիքը, թէ ինչ որ Ռուսերը կ'ըսեն՝ քարոզչութիւն է : Ճիշդ է, շատ զօրաւոր է խորհրդային քարոզչութիւնը, սակայն յաճախ այդ քարոզչութիւնը անճիշդ չէ, որոշ հիմքեր ունի: Այն ինչ որ խիստ եւ աչալուրջ հսկողութեան պէտք է ենթարկուի՝ խորհրդային քաղաքականութիւնն է, ոչ թէ միայն քարոզչութիւնը :

Մասնաւորաբար լաւ կազմակերպուած է խորհրդային քարոզչութեան ձայնասփռումի բաժինը. կարճ ալիքներու վրայ 147 ձայնասփռումի կայաններ ունին, որոնք շաբաթական երկու հազար ժամ «լուրեր» կուտան, որոնց 112 ժամերը Մ. Նահանգներու ժողովուրդին համար են : Ամերիկեան իշխանութիւնները ոչ մէկ ճիգ կը թափեն այս յայտագիրները խանգարելու եւ անլսելի դարձնելու համար, որովհետեւ ընդհանրապէս ոչ ոք մտիկ կ'ընէ զանոնք: Աշխարհի անցուդարձերէն քիչ թէ շատ տեղեակ եղող անձ մը միայն կրնայ ծիծաղիլ խորհրդային կայաններէն տրուած լուրերուն վրայ: Սակայն աշխարհի այլ մասերուն մէջ, Մոսկուայէն իրենց պատմուածներուն հաւատացողներուն թիւը շատ աւելի մեծ է, մանաւանդ որ ամէնէն յետին անկիւններուն համար իսկ մասնաւոր յայտագիրներ ունին :

Զոր օրինակ, Մոսկուայէն անգլերէն լեզուով ձայնասփռուած յայտագիրը լսելի է Հիւսիսային Քանատայի մէջ, ուր էսքիմոները կ[illegible]ակին. ուրիշ ոչ մէկ կայան լսելի չ[illegible]շխարհի այդ անկիւնին մէջ՝ հեռաւորութեան պատճառով :

Մասնաւորաբար կ'ուզեն լսելի ըլլալ Ասիոյ, Ափրիկէի, Միջին Արեւելքի ժողովուրդներէն եւ լաւագոյնս շահագործել գիտեն իւրաքանչիւր ժողովուրդի յատուկ եղող դժգոհութիւններն ու մտահոգութիւնները:

Լուրերու բաժնին մէջ չարախնդութեամբ կը յայտնեն, օրինակի համար, որ Նախագահ Այզընհաուըր այդ օրը կոլֆ կը խաղայ Մ. Նահանգներու հարաւային այն նահանգին մէջ ուր, քիչ անդին սեւամորթներ կը հետապնդուին գազազած սպիտակամորթներու կողմէ. եւ այդ լուրէն անմիջապէս վերջ կը տեղեկացնեն թէ Այզընհաուըրի կոլֆ խաղացած պահուն իսկ խորհրդային ղեկավարները նոր դպրոցի մը բացումը կը կատարէին Տաշկէնդի, կամ Խըրխըզստանի կամ Թիւրքմէնիստանի մէջ, եւ սիրալիր խօսակցութիւններ կ'ունենային տեղացի ժողովուրդին հետ :

Կրեմլինի մէջ, խորհրդային ղեկավարները գոհ են որ Մ. Նահանգներու նախագահը Այզընհաուըրն է. սակայն բնաւ չեն սիրեր փոխ – նախագահ Նիքսընը: Շատ դժգոհ պիտի մնային եթէ Սթիվընսընը նախագահ ընտրուէր. այս վերջինը կը նկատեն «պատերազմի հրձիգ», որ կը հետեւի Թրումանի քաղաքականութեան : Ամէնէն աւելի ատելութեան ենթակայ անձերն են՝ Թրուման (զոր կը կոչեն «մարդակեր»), որովհետեւ «Քորէայի պատերազմին պատճառ դարձաւ», Մարշըլի ծրագիրը անցընել տուաւ եւ Ատլանտեան Ուխտը կազմակերպեց. առանց որ եւ է բացատրութեան կ'ատեն Տըլըսը· Մաք Արթիւրը՝ «մսագործ» է: Սակայն Այզընհաուըր, հակառակ անոր որ «չար» եւ «անխիղճ» խորհրդականներով շըրջապատուած է, լաւ մարդ է, որովհետեւ «Քորէայի մէջ խաղաղութիւն հաստատեց», «Հնդկաչինէն Ֆրանսացիները վտարեց», «1955ին Ժընեւ գնաց Խրուշչեւի եւ Բուլղանինի հետ խորհրդակցելու» : Ընդհանրապէս համոզուած են, որ Մ. Նահանգներու ճակատագիրը եթէ միայն Այզընհաուըրէն կախում ունենար, միջազգային բոլոր հարցերը կարելի լաւագոյն լուծման պիտի հասնէին :

Զ. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ՝ ԱՄԵՆԱԿԱՐՈՂ

Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութիւնը, որ այնտեղ գոյութիւն ունեցող միակ քաղաքական կուսակցութիւնն է, 1955ին կը հաշուէր 7·215·505 անդամ. ասոնցմէ մօտաւորապէս 6·700·000ը իսկական անդամ էին, իսկ մօտաւորապէս 420·000ը՝ անդամութեան թեկնածու :

Այս ձեւի տեղեկագրութեանց հիման վրայ, շատեր միտում ունին հետեւցնելու որ կուսակցութեան անդամներուն թիւը ընդհանուր բնակչութեան չորս առ հարիւրը կը կազմէ: Սակայն այս համեմատութիւնը սխալ է, որովհետեւ իր մէջ կ'առնէ միայն խելահասութեան տարիքը թեւակոխած անդամներուն թիւը. եթէ այս վերջինը համեմատութեան դնէինք ընդհանուր բնակչութեան խելահասութեան տարիքը թեւակոխած անձերուն թիւին հետ, այն ատեն աւելի հաւատարիմ պատկեր մը կ'ունենայինք :

Ծ. Կ.

(9 Շար·)

նալիններ»ուն մէջ Ռոժէ Փէյրըֆիթ հեւտեւեալը կը գրէ (էջ 30). — «Իր ձեռքով՝ ուր կը փայլատակէր խոշոր ադամանդը, որ իրեն նուիրած էր Սուլթան Ապտիւլ Համիտը, ան (Լեւոն ԺԳ.) բացաւ նամակին պահարանը եւ իր աչքերը, որոնք այդ ադամանդի նման կը փայլէին, կարդացին թերթիկը»:

Վէպի ընթացքին, հեղինակը կը պնդէ (էջ 143). —

«Շրթունքներս չափէ աւելի շուտ մօտեցուցի եւ քիչ մնաց որ ակռայ մը կոտրէի Ապտիւլ Համիտի (*նուիրած*) մատանիին վրայ»:

Դեռ անցեալ տարի, Ռոժէ Փէյրըֆիթ նոր վէպ մը հրատարակեց «Մալթայի Ասպետները», ուր կրկին կ՚անդրադառնայ Լեւոն ԺԳ.ի եւ Ապտիւլ Համիտի յարաբերութեանց վրայ եւ կը գրէ (էջ 105).

— «Փիէռըտոնի հայրը Լեւոն ԺԳ.ի կողմէ կոմս նշանակուեցաւ մինչդեռ ծովակալ էր օսմանեան նաւատորմիղին եւ փաշա՝ Կարմիր Սուլթանին»:

Յարգ. հերքումի արձագանգ չէ լսուած: Պէտք է հաւանօրէն Ռոժէ Փէյրըֆիթի յայտնութիւնները դասել այն բոլոր դէպքերու կարգին, որոնք կը փաստեն թէ գգացական շրջանակէն դուրս եւ քաղաքական դետնի վրայ՝ Հայութեան կրած մարտիրոսութիւնը եւ հայկական դատը հաշուի առնուելու արժանի տարր մը չեն ներկայացուցած եւ չեն ներկայացներ:

Նոյնանման փաստ մը պիտի արձանագրենք, Ապտիւլ Համիտին ժամանակակից, աշխարհական եւ ձախակողմեան միջավայրին կողմէ:

Վ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

×

ԽՄԲ. — Այս առթիւ յիշենք որ վերջերս կարտինալ Աղաճանեանի նոր պաշտօնի մը նշանակուեցաւ քահանայապետին կողմէ: Քաղաքական օտար շրջանակները մեծ նշանակութիւն կուտան Կարտինալին նոր պաշտօնին, ինչպէս մեզի յայտնեց Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան մէկ կարեւոր պաշտօնեան որ աւելցուց. — Վերջին շաբաթներու միջազգային եւ րեւ — չորս կարեւոր դէպքերէն մէկն է»:

Ստորեւ կը հրատարակենք *Նիւ Եորք Թայմզի* յօդուածը այս նշանակումին առթիւ.

ՀՌՈՄ. — *Երբ Գրիգոր Պետրոս ԺԵ. Կարտինալ Աղաճանեան 11 տարու էր, Պիոս Ժ. Պապը որ աւելի վերջ սրբացած էր, ըսած էր անոր մասին.*

— *Այս փոքրիկ հայ թղան մեծ ծառայութիւններ պիտի մատուցանէ Եկեղեցին:*

Այսօր, աւելի քան յիսուն տարի վերջ, մօրուսաւոր այս առաջնորդը կ՚անուանուի ամբողջ աշխարհի Կաթողիկէներու առաքելութեանց պետը: Զրոյց կը շրջի թէ ան — հակառակ անոր որ խոստացի չէ — արժանի է քահանայապետութեան աթոռին:

Կարտինալ Աղաճանեան արժէքաւոր լեզուաբան մը եւ գիտուն մըն է. դժուար է «դասաւորել» զայն: Ան 15 Սեպտ. 1895ին ծնած է Կովկաս:

Մինչեւ հիմա Լիբանանի հպատակ էր, սակայն այսուհետեւ պիտի ըլլայ Վատիկանի քաղաքացի: Իր մայր լեզուն հայերէնն է, սակայն սահուն կերպով կը խօսի ռուսերէն, ֆրանսերէն եւ իտալերէն: Վերջերս սորված է անգլերէն, գերմաներէն եւ սպաներէն: Տեղեակ է լատիներէնի եւ դասական յունարէնի. կը հասկնայ նաեւ արաբերէնը:

Իր ծիրանեգոյն պատմուճանը փոքր տարբերութիւն մը ունի Կարտինալներու Ս. Գոլէճի անդամներու տարազէն, ինչ որ ցոյց կուտայ թէ ան կը պատկանի արեւելեան եկեղեցիին:

ՏԱՂԱՆԴԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏԸ

Պիոս Ժ.ի դուշակութիւնը կատարուած էր այն շրջանին, երբ Թիֆլիզի Մարօնիներու հայրերը որոշեցին Հռոմ ղրկել իրենց տաղանդաւոր աշակերտը՝ Ղազարոս Աղաճանեան: Ան շատ փոքր էր Դպրեվանքի աշակերտելու համար, սակայն Հռոմ մնաց:

1917ի Ծնունդի օրը քահանայ ձեռնադրուեցաւ, այդ թուականին արդէն ան տիրացած էր անթերի իտալերէնի մը եւ ժողովուրդը մինչեւ այսօր հիացումով կը լսէ իր չինիչ քարոզները:

Երիտասարդ քահանան 1919ին Կովկաս վերադարձաւ, սակայն իր երկիրը տակնուվրայ եղած էր Պոլշեւիկներու յեղափոխութեան պատճառով: Երկու տարի պաշտօնավարեց Թիֆլիզի մէջ:

Օր մը զինքը ներկայացուցին Կովկասցի ծեր կնոջ մը, որ ըսաւ իրեն. — «Իմ որդիս ալ առենօք Դպրեվանք յաճախած էր»: Կնոջ զաւկին անունն էր Ժոզէֆ Վիսարի Նովիչ Ջուղաշվիլի Սթալին:

Կարտինալ Աղաճանեան կը հերքէ սակայն, թէ Սթալինի հետ նոյն Դպրեվանքը յաճախած է: Արդարեւ այն Դպրեվանքը ուրկէ արտաքսուած էր Սթալին, ոչ մէկ կապ ունէր Թիֆլիզի վարժարանին հետ, ուր յաճախած է Աղաճանեան:

Կարտինալ Աղաճանեան մօտէն ուսումնասիրած է Սթալինն ու համայնավարութիւնը եւ այսօր եկեղեցական աշխարհի մէջ ռուսական խնդիրներու լաւագոյն մասնագէտն է:

1921ին, երբ վերստին Հռոմ կանչուեցաւ, հրաժեշտ առաւ իր ծնողներէն ու քրոջմէն:

Հռոմի մէջ, մինչեւ 1932 պաշտօնավարեց Հայոց Եպիսկոպոսական վարժարանին մէջ, աւելի վերջ նոյն վարժարանին տնօրէն կարգուեցաւ:

Երկու տարի վերջ վախճանեցաւ Կիլիկիոյ Հայոց Աւետիս Պետրոս ԺԴ. Պատրիարքը եւ Աղաճանեան իրեն յաջորդ նշանակուեցաւ: Ան կոչուեցաւ Գրիգոր Պետրոս ԺԵ.:

Ներկայ Պապը 1946 Փետրուարին Ծիրանաւորի աստիճան շնորհեց Աղաճանեանի: Այս Հայ կղերականը Ս. Գոլէճի կրտսերագոյն անդամն էր: Յիսուն տարու էր ան, եւ իբր Պատրիարք աւելի բարձր աստիճան ունէր քան այն Արքեպիսկոպոսներն ու Եպիսկոպոսները, որոնք իրեն հետ բարձրացած էին Կարտինալի աստիճանին:

Նոյնիսկ Հայ Առաքելական Եկեղեցին, որ չի ճանչնար Պապը, հեռագրով շնորհաւորեց Կարտինալ Աղաճանեանը: Այդ թուականէն ասդին, Աղաճանեան իր պարտականութիւնը կը կատարէ Պէյրութի եւ Հռոմի մէջ եւ յաճախ կ՚այցելէր աշխարհի զանազան կողմերը գտնուող հայ գաղութներուն: Վերջերս ան այցելեց նաեւ Միացեալ Նահանգներ:

ՃԱՇ
Ի ՊԱՏԻՒ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐՆԵՐՈՒՆ

●

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէն Յունիս 23ին հացկերոյթ մը սարքած էր ի պատիւ 29րդ Շրջ. Ժողովի պատգամաւորներուն:

Աւանդութեան կարգ անցած այս հացկերոյթները՝ Շրջ. Ժողովէն յետոյ, երկու տարիէ ի վեր տեղի չէին ունենար մեր ունեցած կորուստներուն պատճառով: Երեկոյթին բացումը կատարելով ընկեր Սահակ Յովհաննէսեան յիշեց թէ երկու տարի առաջ, վերջին անգամ, սեղանին կը մասնակցէր մեր ողբացեալ ընկերը՝ Շաւարշ Միսաքեան, որուն յիշատակը յարգելու համար ներկաները վայրկեան մը յոտնկայս լռութիւն պահեցին:

Այնուհետեւ ընկերներ Յակոբ Պապիկեան եւ Սարգիս Առաքելեան նշանակուեցան սեղանապետ՝ տեղւոյն վրայ պատրաստելով դեղարուեստական յայտագիր մը: Արտասանեցին՝ Շաքէ Յովհաննէսեան, Ժիրայր Փալամուտեան, Գրիգոր Քէնտիրեան եւ Վիգէն Թորոսեան: Երգեցին՝ Սահակ Յովհաննէսեան, Տիկին Արմենուհի Յակոբեան, Կարպիս Ափիրկեան եւ Կարապետ Տօնէլեան: Մէջ ընդմէջ կ՚ըլլային խմբերգներ, խանդավառութիւն ստեղծելով սեղաններուն շուրջ: Յաջորդաբար խօսք առին ընկերներ՝ Ս. Տէր Թովմասեան, Էլլէն Բիւզանդ, Տ. Ջէքեան, Կ. Գէորգեան, Յ. Եղիազարեան, Ժ. Միրիճեան, Պ. Զպուքճեան, ընկերուհի Զպուքճեան, Յ. Պապիկեան եւ Խ. Մկրտիչեան: Բոլոր ընկերներն ալ շեշտեցին գաղափարական պայքարին եւ

կազմակերպչական աշխատանքին վրայ, որ կուսակցականէ աւելի համազգային նշանակութիւն ունի: Զօրացնելով Դաշնակցութիւնը՝ զօրացած կ՚ըլլանք սփիւռքի Հայութիւնը, որուն պաշտպանութիւնը ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ հայրենիքի պաշտպանութիւնը: Ընկերները ծանրացան նաեւ տարբեր երկիրներու եւ իրարմէ տարբեր պայմաններու մէջ գործող մեր կազմակերպութեան նուաճումներուն եւ դժուարութեանց վրայ, աւելցնելով թէ որեւէ երկնքի տակ եւ որեւէ ձեւի աշխատանք՝ հիմնական մէկ նպատակ ունի միայն. — շարունակել գոյամարտը՝ մինչեւ այն օրը երբ պիտի իրականանայ Հայուն երազը:

Որքան ալ դրական ըլլան ձեռք ձգուած արդիւնքները, հարկ է նոր թափով շարունակել գործը՝ նախորդներէն մեզի փոխանցուած պատգամները փոխանցելով նորերուն, պահելով Դաշնակցութեան ոգեկան ու գաղափարական ներքին կապը, որ աւանդական է հիներու եւ նորերու միջեւ: Մասնաւորապէս շեշտուեցաւ երիտասարդութեան կարեւոր դերը՝ մեր իրականութեան մէջ. գաղափարապաշտ ու հաւատաւոր երիտասարդութիւն մը միայն կրնայ ապահովել մեր ժողովուրդին դիմագիծը, որուն համար ճիգ պէտք չէ խնայել, արտաքին թէ ներքին բոլոր ճակատներու վրայ:

Փարիզի կուսակցական թէ ազգային մեր կեանքին կենսունակութեան զարկ տալու համար՝ անհրաժեշտ է զօրավիգ կանգնիլ Մշակոյթի Տան վերանորոգման, որպէսզի մօտ ատենէն հայկական վառարան մը դառնայ ան, իր շուրջ համախմբելով ցեղին մեծութեամբ հպարտ բոլոր հայորդիները: Վերջին ճիգ մը եւս, ու արդէն իրականացուցած կ՚ըլլանք մեր ու փարիզահայութեան երազը՝ ունենալ ազգային հաւաքավայր մը, որ պիտի ըլլայ կարեւոր ազդակ մը՝ ազգապահպանման համար:

Ձեռնարկը իր նպատակին հասաւ. պատգամաւորները, իրենց յոգնութենէն ետք առիթը ունեցան ընկերական տաք միջավայր մը գտնել. խրախճանքը վերջացաւ ուշ գիշերին, խանդավառ մթնոլորտի մէջ:

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ կիներու ակումբ մը հրապարակաւ հարցուցած է իր սեռակիցներուն թէ իտէալ ամուսինի մը եօթը յատկութիւնները որո՞նք են: Ստացուած հազարաւոր պատասխաններէն կարելի եղեր է եզրակացնել. Կատարեալ ամուսին մը պէտք ըլլայ Գերմանացիի մը չափ զարգացած, Յոյնի մը պէս ուժեղ, Ամերիկացիի մը պէս հարուստ, Աւստրալիացիի մը պէս առատաձեռն, Պելճիքացիի մը պէս դիւանագէտ, Անգլիացիի մը պէս մարդկային եւ Ֆրանսացիի մը պէս սիրահար:

ՍՏԱՑԱՆՔ. — Հայրենիք *ամսագիրին Յունիսի թիւը, հրատարակութիւն «Հայրենիք» հրատարակչականին, Պոսթըն, գին տարեկան վեց տոլար:*

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (197)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Ժ.

ՓՈԹՈՐԻԿ

Մանկահասակ աղջիկը, հօր օրինակին հետեւելով, նոյնպէս ցատկեց նաւակի մէջ եւ տեղաւորեց այնտեղ մեր նախաճաշիկի համար պատրաստած պաշարը. տապակած հաւեր, պանիր, սպիտակ լաւաշներ եւ մի շիշ գինի: Ասլանը նոյնպէս անցաւ, բայց ես փայտի նման կանգնած մնացի ափի վրայ: Ինձ համար տախտակ դրեցին, վրայից անցայ: Կարող էք երեւակայել իմ ամօթը, իմ քրտինքը Ծովիկի առջեւ:

Վարպետ Փանոսը, եղբից բարի ճանապարհ մաղթելով, Ծովիկի հետ վերադարձաւ դէպի գիւղը: Նաւակը սկսեց լողալ: Նրա մէջ տարածուած էր մի փոքրիկ գորգ, որի վրայ նստեցինք ես ու Ասլանը:

Ծովը հանդարտ էր: Նաւակը լողում էր առանց օրօրուելու: Առաջին անգամն էր, որ ես ծովային ճանապարհորդութիւն էի անում, եւ իմ ուրախութեանը չափ չկար: Ասլանը նոյնպէս լաւ տրամադրութեան մէջ էր երեւում, բայց լուռ էր: Նա գտնւում էր մի տեսակ յափշտակութեան մէջ: Անտարակոյս, ծովային սքանչելի առաւօտը չէր, որ իր գեղեցիկ տեսարաններով նրա ուշադրութիւնը գրաւէր: Ո՞վ գիտէ, ինչ բանի վրայ էր մտածում նա: Մտածո՞ւմ էր արդեօք այն բանի վրայ, որ նրա մշտական ցնորքն էր, որի մասին շատ անգամ խօսացել էր ինձ հետ, թէ պէտք է արդիւնաւոր կացուցանել ջրային այդ մեծ աւազանը եւ, զարգացնելով նրա վրայ կանոնաւոր նաւագնացութիւնը, պէտք է աւելի սերտ կապերով միացնել շրջակայ գաւառների յարաբերութիւնները

Մտա[illegible] էր արդեօք այն բանի վրայ, որը ինձ բոլորովին անկարելի էր թւում, թէ պէտք է մի ջրանցք բաց անել եւ, ըսկսելով այդ ծովի արեւմտեան ափերից, հասցնել մինչեւ Եփրատ (Արածանի) գետը, որը ճեղքելով անցնում է Մուշի ամբողջ դաշտի երկարութեամբ եւ, վերջը խառնուելով Տիգրիսի հետ, թափւում է Պարսից ծոցը: Այսպիսով մի ճանապարհ կը բացուէր Հայաստանի սրտից, որը, Արաբական ծովի եւ Հնդկական ովկիանոսի միջնորդութեամբ, կը կապէր այդ սիրտը Հնդկաստանի հարուստ հայ գաղթականութեան հետ: Ի՞նչ էր մտածում նա, — ես չգիտեմ, եւ անկարող էի գիտենալ: Այսքանը միայն ինձ յայտնի էր, որ նա մանր բաների վրայ մտածելու սովորութիւն չունէր: Ինձ յայտնի էր եւ այն, որպէս նախընթաց օրը խօսեց Նորին Սրբազնութեան՝ առաջնորդի հետ եւ նրանից յանձնարարական թուղթ ստացաւ. նա գնում էր Կտուց անապատը այդ կղզու մէջ պահուած մագաղաթները հետազօտելու համար: Արդեօ՞ք այդ եւս մի պատրուակ չէր, որի մէջ թաղնուած էին այլ նպատակներ...

Ես էլ լուռ էի, բայց ես ջրանցքի, նաւագնացութեան եւ ծովի վրայ չէի մտածում. իմ մտածութիւնները շատ անմեղ էին. ես մտածում էի միայն Ծովիկի վրայ: Մտաբերում էի, թէ ինչպէս նա միջօրէի սաստիկ տօթի ժամանակ, ծառերի ճիւղերի վրայ բարձրացած, նախշում էր խնձորները, մտաբերում էի, թէ ինչպէս գիշերային լռութեան ժամանակ, լսելով մօր ձայնը, նա ցած իջաւ կտուրից, տարաւ, հանգստացրեց դժբախտ մօրը. մտաբերում էի, թէ ինչպէս առաւօտեան, երբ մարդիկ դեռ նոր էին զարթել, իսկ նա վերադառնում էր հեռաւոր աղբիւրից. մտաբերում էի նրա սրտագին խօսակցութիւնը, եւ վերջապէս՝ կտրած սանտրը... եւ ամաչում էի Ասլանից, հանել այդ թանկագին յիշատակը, նայել, երկար նայել նրա վրայ... Այդ բոլոր յիշողութիւնները, որոնց մէջ փայլում էր կայտառ աղջկայ սիրտն ու հոգին, պատկերացնում էի իմ մտքի մէջ, եւ համեմատութիւն էի անում նրա, Մարոյի եւ Սոնայի մէջ...

Այդ համեմատութիւնը երկար զբաղեցրեց ինձ, մինչեւ հեռուից, նուրբ մշուշի մէջ, նշմարեցի Կտուց կղզին: Սկսեալ երեխայութիւնից, այնքան զարմանալի պատմութիւններ էի լսել այդ կղզու անապատականների մասին, որ ցանկանում էի շուտ տեսնել նրանց, համբուրել նրանց սուրբ աջը եւ առնել նրանց փրկարար օրհնութիւնը: Լսել էի, թէ ինչպէս նրանք իրանց փիլոնները տարածում էին այդ ծովի ալիքների վրայ, կատաղած ալիքները իսկոյն հանդարտւում էին, եւ նրանք նստում էին փիլոնի վրայ, որը որպէս մի ամրակազմ լաստափայտ, լողում էր ջրերի երեսին եւ տանում էր սուրբ հայրերին, ուտեղ որ նրանք ցանկանում էին: Լսել էի, թէ ինչպէս նրանք մօտենում էին իրանց կղզու ափերին, կանչում էին եւ, ձկները նրանց ձայնը լսելով, ուրախ — ուրախ վազում էին դէպի երգը, եւ նրանք ձեռները մեկնում, բռնում էին ձկներին, նայում էին նրանց վրայ, գուրգուրում էին, եւ կրկին թողնում էին ջրերի մէջ ազատ ու անհոգ ապրելու:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

այդ ձեւով կացութիւնը աւելի պարզ պիտի դառնար :

Լիբանանի Արտաքին Նախարար Մալիք յայտարարեց թէ ըմբոստութիւնը խեղդելու համար 7000 զինուոր եւս պէտք է :

«ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՊԱՏԵՐԱԶՄ»

Հակառակ անոր, որ ըմբոստութեան հետեւանքով երկիրը օրական հինգ հարիւր միլիառի վնաս մը կ'արձանագրէ իր տնտեսութեան մէջ եւ կարգ մը շրջաններու մէջ քաղաքացիական պատերազմը հարիւրաւոր զոհեր կը խլէ, ՄԱԿի քննիչները հաստատեցին թէ «տարօրինակ պատերազմ» մըն է որ կ'ըլլայ Լիբանանի մէջ: Ապստամբութեան ղեկավարները շրջանէ շրջան հաղորդակցութեան մէջ են իրարու հետ՝ շնորհիւ հեռաձայնին, որ չէ կտրուած. հեռաձայնի ընկերութիւնը ազգայնացուած է. իսկ ընկերութեան ընդհանուր ղեկավարը՝ Նախագահին հարազատ եղբայրը: Թրիփոլիի մօտերը գտնուող լեռները գրաւուած են ըմբոստներուն կողմէ. ջուր չկայ՝ կռիւներուն հետեւանքով, բայց բանակը ամէն օր կանոնաւորաբար ջուր կը տանի ապստամբներուն եւ իրենց գրաւած շրջաններուն բնակչութեան ... Ձերբակալման հրաման ալ ելած է խռովարարներու պարագլուխներուն դէմ, բայց անոնցմէ ոչ մէկը կը մտահոգուի: Միւս կողմէ, սովորականին պէս, Պէյրութի բնակչութիւնն ալ լեռ կը բարձրանայ՝ օդափոխութեան համար ..:

× Վերջին թղթաբերով ստացուած լիբանանեան թերթերէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները .—

Ապտիւլ Պասէթ Ֆախուրի փողոցին մէջ կողոպտուած է Ժան Սողապաղեանի տունը. աւելի քան մէկ միլիոն ֆրանքի արժէքով ապրանքներ կողոպտուած են :

× Մոնօ փողոցին մէջ ըմբոստներուն հետ հրացանաձգութեան մասնակցող չորս Եգիպտացիներ ձերբակալուած են եւ յանձնուած զինուորական դատարան :

× Սուրիոյ բոլոր քաղաքներուն մէջ Ատհայի տնօնին առթիւ սուգ յայտարարուեցաւ՝ Լիբանանի արիւնալի դէպքերուն հետեւանքով :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի իրիկուն Քաֆէի վերնայարկը ժամը 21ին: Կը խօսի՝

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Նիւթ՝ ժամանակակից երիտասարդութիւնը :

Մուտքը ազատ է :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— «Մայրերու Օր»ուան առթիւ Կապ. Խաչի դպրոցին ի նպաստ եղած հանգանակութեան մասնակցողներուն ցանկը .—

Տիկին Տուտու Կոպալեան 50 ֆրանք : Պ.Պ.և Տիկիններ Սահակեան, Խ. Աւագեան, Եէմէնիճեան, Սինանեան – Սահակեան, Տէյիրմէնճեան, Վ. Միքայէլեան, Մ. Անտոնեան, Գ. Ճերմակեան, Ս. Կիւմիւշեան, Ս. Քէհէրեան, Թիւֆէնքճեան, Զատիկեան, Բարախեան, Սահակ Քիւրէճեան, Սիսլեան, Տիկ. Պօյաճեան, Օնպաշեան: Պ. Յ. Գլճեան, Տօքթ. Պրուսալեան հազարական ֆրանք :

Տէր եւ Տիկին Ալիքեան 600, Ա. Ուզուրեան 550, Մութաֆեան, Տիրուհի Աւագեան, Ե. Քէշիշեան, Գարակէօզեան, Քիւրքճեան, Ե. Մարաշլեան, Արամ Մարկոսեան, Աս. Կիւրիւնեան, Ճէլալեան, Եկաւեան, Նիքոլա, Հարիլաօս, Կարմիրեան, Իւլրիշ, Մխքճեան, Մ. Կիւմիւշեան, Կ. Քէհեաեան, Խաչիկեան, Իզմիրլեան, Ա. Գլճեան, Ղ. Թորոսեան, Խ. Արապեան, Պ. Մանուկեան, Կէպէնեան, Լ. Աւաւեան, Հաճեան, Յովնանեան, Տիկին Զուլալեան, Ա. Պօյաճեան, Յովհաննէսեան հինգ հարիւրական ֆր.: Պ. Անտ. Թիւֆէնքճեան 400 ֆրանք :

(Շար.)

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Այս Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 21էն 23, Սինեմա Լը Քազինօ տիւ Փառք :

Խօսք կ'առնէ ընկեր ԱՐՄԵՆԱԿ ՊԻԼԷՋԻԿՃԵԱՆ :

Առնուվիլի «Կառվարենց» խումբը կը ներկայացնէ «ՎԱՐՊԵՏ ԲԺԻՇԿ ՄԸ»,

Կը մասնակցի՝ Պերճար Տէտէեան (ձեռնադաշնակ) :

Կովկասեան պարեր Աշխէն Քէխեան եւ Վիգէն Թորոսեան :

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ :

Անակնկալներ :

Տոմսերը կը ծախուին Զատիկեան սըրճարանը, րիւ տը լա Տէֆանս :

Մուտք 300 ֆրանք :

Իջնել.— Մեթրօ Մեռի տ'Իսի, օթօպիւս 190, 123, 169, 126:

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՕԴ. ԿԱՅԱՆ

Ա. խումբը կը մեկնի Յուլիս չորսին, ծնողքները պէտք է Կառ տը Լիոն բերեն պզտիկները ճիշդ ժամը 21ին :

Հաւաքատեղի Փլաս տը լ'Օպլօժ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը Դեկտեմբեր քսանին, Սալոն Սփլանտիտի մէջ :

ՊԱՏԱՐԱԳ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, այս կիրակի օր ժամը 8.45ին պիտի մատուցուի քառաձայն Ս. պատարագ, ղեկավարութեամբ Արա Պարթեւեանի :

Պիտի պատարագէ

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿ ՏԷՐ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

Պատարագի արարողութիւնը պիտի ձայնասփռուի Ֆրանս Թիւ մէկ, Փարիզէնթէր, Կրանտ զօնտ 18.29, Օնտ քուրթ 48 մեթր 39, արեւելեան կրօն. արարողութեան ներկայացուցիչ Պ. Ժէրար Սթէֆանէսքօ պիտի տայ հարկ եղած բացատրութիւնները արարողութիւններու ընթացքին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Յակոբ Յակոբեան եւ զաւակները՝ Լուիզ եւ Ռընէ, ինչպէս նաեւ Պախչինեան, Կըրոյեան, Վէմեան, Տէստէնեան, Յակոբեան ընտանիքները, կը ծանուցանեն թէ, այս կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ կնոջ, մօր, քրոջ եւ ազգականին

– ՇՈՒՇԱՆԻԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

մահուան յիշատակին քառասունքին առթիւ, Փրատոյի Ս. Սահակ Մեսրոպ Մայր եկեղեցիին մէջ :

ՖՐԱՆՔԵԻՀԱՅԿԱԿԱՆ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

Ե. ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հիմնադիր – ղեկավար

ԴԻՐԱՍԱՆ Ա. ՄԻՍԻՐԵԱՆ

Կը ներկայացնէ

Մեր ազգային անմահ երգիծաբան

Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ

MAITRE BALTHAZAR

Թարգմ. Ժ. Մ. Սիլնցքի

Առաջին անգամ ըլլալով ֆրանսերէն լեզուով, հայ Մոլիէռը ծանօթացնելու համար օտարներուն :

Թատերախաղին փորձերը սկսած են արդէն, բծախնդիր պատրաստութեամբ, հայ ու ֆրանսացի բեմի ու շարժանկարի ծանօթ արուեստագէտներու մասնակցութեամբ .—

Հայկուհի Խտըշեան, Աւետիս Միսիրեան, Ռոժէ Մարլաf եւ Օլիվիէ Մաթօ, ինչպէս նաեւ Ռուբէն Ասլանեան, Ռոպէր Ժոնս, Ժաք Ֆելիսիէ եւ Ժընըվիէվ Լըf – լեռ: Բեմադրութիւն Աւետիս Միսիրեանի, Թեքնիք խորհրդական Ռոժէ Մարլաf :

Ատափթասիոն ֆրանսերէնի՝ Օլիվիէ Մաթօ, դիմայարդար Կարպիսխուպէսէրեան, առաջին ներկայացումը տեղի կ'ունենայ Հոկտեմբերէն սկսեալ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Տչ"ինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ :

20 Յուլիս, Կիրակի, Տէսինի ծանօթ պուրակին մէջ :

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

Կը խնդրուի բոլոր կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ այս թուականը :

×

Խանասորի հերոսամարտի տարեդարձը, Շաւիլի մէջ Յուլիս 27ին:

×

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ Խանասորի տարեդարձին առթիւ, Յուլիս 27ի կիրակին ամբողջ օրը Վիէնի մէջ, սովորական խորհրդէնի Պ. Բուվիէի դաշտավայրը, զովասուն ծառերուն, պաղ առուակին եզերքը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէի դաշտահանդէսը Յուլիս 13ին, Ավընիւ տը Քօրօ, Պար տիւ Շալէ, Սէն Ժիւսթ:

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՄԵՆԱՄԵԾ

ԴԱՇՏԱ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի կողմէ, 6 Յուլիս, կիրակի ամբողջ օրը, Պար «Շառլը» Պուրտոնիէր ծառաչուք եւ օդասուն ընդարձակ պարտէզին մէջ :

Կը բանախօսէ Պ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Կը մասնակցի Մարսէյլի Ռատիոկայանի սիրուած երգչուհի Օր. ՍԻՒԶԱՆ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ, մասնակցութեամբ ՍԻՒԶԻ ՏՕՄ (Լա Վուա տ'Օր տիւ Միւզիք Հոլ):

Մարսէյլի հայ արենոյշներու կողմէ հայկական եւ պոհեմական պարեր :

Երգ, արտասանութիւն եւ գեղեցիկ անակնկալներ Կապոյտ խաչի դպրոցի աշակերտներու կողմէ :

Հայկական եւ եւրոպական պարեր :

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով : Մուտքը ազատ է :

ԾԱՆՕԹ.— Հանդիսավայր երթալու համար Շափիթրէն առնել Պուրտոնիէրի օթոքարը եւ իջնել վերջաւորութեան, ճիշդ հանդիսավայրին առջեւ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցչական ժողովը այս Շաբաթ ժամը 20.30ին, Մշակոյթի Տան սրահը : Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ներկայացուցիչները: Օրակարգ՝ զեկուցում պատգամաւորական ժողովի :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս Հինգշաբթի իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Վարչութեան ընտրութիւն :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի դաշտահանդէսը Կիրակի վեց Յուլիս առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Շաթօ տը Պօ Րըկարի (Սէն Նիզիէի ճամբուն վրայ) գեղատեսիլ եւ օդասուն վայրին մէջ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին կարող ուժերու եւ դպրոցի աշակերտութեան կողմէ: Բարձրախօս հայկական երգապնակներով: Պիւֆէ եւ ըմպելիք :

Մրցանակաբաշխութիւն դպրոցական աշակերտներուն :

Հայկական զուարթ մթնոլորտ : Սիրով կը հրաւիրուին Կրընոպլի եւ շրջաններու հայրենակիցները:

Օթօքառը կը մեկնի Հայնոցէն ժամը 8.30ին, դպրոցին առջեւէն 8.45, Փլաս Վերտէօն 9, Փաքսին առջեւ 9.15:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԽՆՋՈՅՔ ԳԻՆԵՋՕՆ

Կազմակերպուած Սեբաստիոյ Նահանգ. Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան կողմէ, Կիրակի 6 Յուլիս կէսօրէ յետոյ ժամը չորսէն տասը Մխիթարեան վարժարանի սրահը՝ 26 Րիւ Թրուայոն, Սէվր:

Նոյն վարժարանը ուսանող, Միութեան սան Կ. Ջափուրեանի շրջանաւարտ ըլլալուն առթիւ :

Գեղարուեստական բաժնի իրենց բարեշնորհ մասնակցութիւնը կը բերեն Օր. Ժիւլիէթ Աւետիսեան, Պ. Պ. Գարեգին (Թառիստ), Մ. Պօղոսեան, Տէտէեան իր նուագախումբով, Աբրահամեան ինչպէս նաեւ ուրիշ արուեստագէտներ զանազան եւ հաճելի անակնկալներով :

Մուտքը ազատ է :

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH

—— 17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e) ——

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 փր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 փրանք : Հատը 15 փր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 2 ՅՈՒԼԻՍ — MERCREDI 2 JUILLET 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8232 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4033

ԴՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ԴԷՊԻ ՍԹԱԼԻՆ

Վերջացող ամսուան ամէնէն կարեւոր դէպքն էր Փեշտայի մէջ Իմրէ Նաճիի եւ ընկերներուն դաւադրաբար կախաղան հանուիլը :

1956ի Փետրուարին Համայնավար կուսակցութեան քսաներորդ համագումարը Մոսկուայի մէջ՝ դարձակէտ մը կազմած էր :

Խրուշչեւ իր ծանօթ գաղտնի տեղեկագրով խստիւ դատապարտած էր Սթալինն ու իր ահաբեկչական, ոճրածին վարչաձեւը :

Քաղաքակիրթ աշխարհը պահ մը հաւատացած էր, որ նոր դարաշրջան մը կը սկսէր Կրեմլինի համար, որուն անթափանցելի պատերուն ետեւ ի՛նչ խորհրդաւոր ոճիրներ ծրագրուած էին ամբողջ քառասուն տարի :

Այն պատրանքն ունեցաւ մարդկութիւնը թէ այլեւս վերջ էր գտած սթալինեան չարաշուք, արիւնարբու քաղաքականութիւնը : Եւ թէ « խաղաղ համակեցութիւն»ը շուտով իրականութիւն պիտի դառնար :

Յոյսեր կային, որ արեւելք եւ արեւմուտք գլուխ – գլխի, սրտցաւ խօսակցութիւններով պիտի կրնային համաձայնութեան գետին մը գտնել եւ կարգի դնել աշխարհի գործերը :

Եւ սակայն Հունգարիոյ մայրաքաղաքին երբեակ կախաղանները յուսախաբութեան մատնեցին ամէնէն բարեմիտներն անգամ :

Ցորմէհետէ Խրուշչեւ չնորհազրկելով Բուլգանինը իր ձեռքին մէջ կեդրոնացուց կոմկուսի մեքենային հետ նաեւ կառավարութեան ղեկը՝ կասկածներ ծագած էին մտքերու մէջ :

Այսօր արեւի պէս պայծառ է այլեւս, որ Կրեմլին վերահաստատած է Սթալինի վարչաձեւը՝ ներքին, մանաւանդ արտաքին քաղաքականութեան մարզերուն մէջ :

Եուկոսլաւիոյ հանդէպ որդեգրուած նոր քաղաքականութիւնն ալ նոյնը կ'ապացուցանէ :

Խրուշչեւ եւ Միկոյեան հիմնովին փոխած էին Սթալինի տասը տարի առաջուան քաղաքականութիւնը Թիթոյի դէմ :

« Ժողովուրդներու արեւ – առաջնորդ»ը չէր ներած երբեք այս վերջինին, որ յանդգնած էր թօթափել Մոսկուայի լուծը, հիմը դնելով «ազգային համայնավարութեան » :

Երկար չտեւեց Մոսկուա – Պելկրատ նոր սիրաբանութիւնը :

Վերադառնալով սթալինեան հին մեթոտներուն, Խրուշչեւ արդէն թշնամական դիրք բռնած է Թիթոյի եւ եուկոսլաւ կառավարութեան դէմ :

Գաղափարական տարակարծութիւններ ծագած էին արդէն տարի մը առաջ եւ եուկոսլաւ համայնավարները չէին հրաւիրուած Մոսկուայի մէջ գումարուած խորհրդաժողովին :

Սակայն առիկա արգելք մը չէր եղած բարեկամական յարաբերութիւններ մշակելու քաղաքական — տնտեսական գետնի վրայ :

Խորհրդային կառավարութիւն եւ արեւելեան Գերմանիա յանձնառու եղած էին նիւթապէս օժանդակելու Եուկոսլաւիոյ՝ 285 միլիոն տոլարի վարկ մը բանալով :

Քաղաքականութիւնը փոխուած ըլլալով, երկու կառավարութիւններն ալ կը մերժեն այժմ գործադրել իրենց խոստումը, հակառակ երկուստեք ստորագրուած առեւտրական համաձայնագրին :

Իմրէ Նաճիի եւ ընկերներու պարագան աւելի խորացուց Մոսկուայի եւ Պելկրատի միջեւ բացուած խրամատը : Թիթօ հաւաստիք ստացած էր Կրեմլինի վարիչներէն թէ ո՛չ մէկ վտանգի պիտի ենթարկուէր Հունգարիոյ նախկին վարչապետին կեանքը : Մոսկուա դրժեց այդ խոստումն ալ :

Այլեւս ո՛չ ոք կը հաւատայ Խրուշչեւի եւ ընկերներու խօսքերուն :

Քաղաքակիրթ աշխարհը անգամ մը եւս յուսախաբ եղաւ : Ու խուլականջ կը ձեւանայ Կրեմլինի փաղաքշիչ խոստումներուն :

Վերդարձ դէպի Սթալին : Այսինքն դէպի սուտի, սարսափի եւ ոճիրի քաղաքականութիւնը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍՈՒՐԻՈՅ ԻՐԵՆՑ ՑԵՂԱԿԻՑՆԵՐՈՎ ԶՕՐԱՑԱԾ՝

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՏԻՒՐՔԻՆԵՐԸ ԿԸ ՔԱԼԵՆ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՎՐԱՅ

●

ՀԱՄՄԸՐՇՈԼՏ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

Մտահոգիչ լուրեր կու գան Լիբանանէն. բայց խիստ գրաքննութեան պատճառով կարելի չէ կացութեան էութեան թափանցել : Թրիփոլիի մէջ կռիւները կը շարունակուին : Տարօրինակ այս պատերազմին մէջ, զոհերուն մեծ մասը կռուողները չեն, այլ՝ քաղաքացիները, որոնք կ'իյնան վրիպած գնդակներէ :

Թրիփոլիի մէջ ըմբոստները աւելի լաւ զինուած են, քան Պէյրութի իրենց գաղափարակիցները, նկատելով որ Սուրիոյ սահմանին մօտ կը գտնուին (հազիւ 30 քիլմ.) : Մինչեւ իսկ մեծ թիւով սուրիացի զինուորականներ կը կռուին Թրիփոլիի ապստամբներուն կողքին :

Ամէնէն մտահոգիչը սակայն այն է, թէ Տիւրզիները կը քալեն Պէյրութի վրայ : Լիբանանեան գրաքննութիւնը թոյլ չի տար որ այս ուղղութեամբ մանրամասն լուրեր դուրս ելլեն երկրէն : Հիմակուհիմա գիտենք միայն, թէ Ճումպլաթի մարդիկը կը քալեն ծովին ուղղութեամբ : Պէյրութէն 30 քիլմ. անդին գտնուող Շեմլան գիւղին մէջ կառավարութեան կողմնակիցները ուժգին բախում մը ունենալով որոշ չափով կասեցուցին Տիւրզիներու յառաջխաղացումը : Սուրիոյ Տիւրզիներն ալ միացած են Լիբանանի իրենց ցեղակիցներուն՝ Դամասկոսի կառավարութեան հաւանութեամբ : Ծանօթ է այս լեռնականներուն վայրագութիւնը. ազգ մը՝ որուն զինուորական, կրօնական ու քաղաքական պետը մէկ հոգի է. Քամալ Ճումպլաթ : Եթէ մինչեւ Պէյրութ հասնին՝ ողբերգական տեսարաններ կրնան պարզուիլ, մանաւանդ՝ պարզ է այլեւս, թէ անոնք շատ լաւ զինուած են :

Միւս կողմէ կարգ մը թերթեր հրատարակեցին ուշագրաւ մանրամասնութիւններ՝ Համըրշոլտ — Նասըր տեսակցութեան շուրջ : Նախագահ Նասըր, հետեւեալ ձեւով պատասխանած է Համըրշոլտի .— Ձեզի չափ ես ալ կը փափաքիմ որ խաղաղութիւնը պահուի Միջին Արեւելքի մէջ : Բայց կը խնդրեմ նաեւ որ հասկնաք իմ կացութիւնս : Սուրիացիները սարսափելի տղաք են եւ անկարգապահ. անոնք օգտուեցան իմ Մոսկուան մեկնումէս՝ իրենց բարոյական օժանդակութիւնը բերելու համար Լիբանանի ըմբոստներուն : Բայց Լիբանանի կռիւները ներքին խնդիրներ են միայն, կապուած՝ Շամունի վերընտրութեան : Կարելիութիւններուս ներած չափով պիտի աշխատիմ որ հարցը կարգադրուի :

Նասըր աւելցուցած է, թէ ինք Մոսկուայի գործակալ մը չէ եւ Այզընհաուըրի վարդապետութեան դէմ ըլլալով՝ Ա–

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

Օրեր եւ Ժամեր

Այս է խորագիրը այն մեծածաւալ հատորին, որ լոյս տեսաւ անցեալ Շաբաթ : Հատորը աւելի քան 700 էջերու մէջ կ'ամփոփէ Յառաջի ողբացեալ խմբագրապետին գրչի վաստակը : Մօտ մէկուկէս տարի տեւեց հատորով մը ներկայացնելու այս աշխատանքը : Մեր ընթերցողները, որ կը սպասէին անհամբերութեամբ, պիտի ընդունին բաւական մեծ ճիգ պէտք էր՝ յաղթահարելու համար հրատարակութիւնը ուշացնող պատճառներուն :

Այստեղ կու տանք Յառաջաբանին նեբածական բաժինը, որ պատկերով մը կը ներկայացնէ կատարուած աշխատանքը :

×

Ես չեմ տեսած «Տրդատի թախտը », բայց կ'երեւակայեմ թէ ի՛նչ մեծ շփոթութիւն, առաւել եւս ի՛նչ խոր յուզում զգաց ճարտարապետը, որ կը թափառէր արքայական հոյակապ պալատին աւերակներուն մէջ՝ *վերակազմելու* համար պատմական այդ հրաշալիքը : Հոս խոյակի մը եզրիւրը, որ դուրս կը տնկուի հողէն, հոն մոյթ մը որ իրան կը բանայ կարծես կաւէ վերմակին տակ, անդին աստուածուհիի մը մազերուն հիւսկէնը, որ Արարատեան այգիներու ողկոյզի ձեւ է առած, ասդին աղուոր ուսը բարամբուենքին, որ կը դառնար պատշգամին շուրջ՝ ուրկէ կ'երեւէր խոսրովդուխտ, հանդիսական պահերու մէջ :

Նմանօրէն, այս հատորը պատրաստ չէր այն ձեւով, որ կը ներկայացուի հանրութեան՝ սիրուած անուն մը վրան : Անիկա մեկնա՛ծ էր առանց հատորի մը մէջ համախմբելու միտքն ունենալու ինչ որ կը ներկայացուի հիմա : Նոյնիսկ նման ցանկութիւն մը ժառանգ ձգելու իբրեւ թելադրանք :

Ձեռագիրներ՝ ցանուցրիւ, կիսաւարտ, տետրակներու մէջ, թուղթի դեղնած պատառիկներու վրայ : Տաղաչափուած կտորներ՝ ծոցատետրով, գրուած ··· իրեն համար միայն : Պատմուածքներ, տպաւորութիւններ, ուսումնասիրութիւններ՝ լոյս տեսած զանազան պարբերական հրատարակութեանց մէջ :

Համբերութիւն կը պահանջէր եւ որսորդական անխոնջ հետապնդում՝ երեւան հանելու համար այդ ամբողջը : Ամբո՞ղջը,— կարելի՛ չէր ատիկա : Քրքրել յիսուն տարիներու հայ մամուլը, թղթատել օրաթերթ եւ ամսաթերթ՝ հաւաքելու համար մտքի ժառանգը, յետոյ դասաւորել եւ հատորով մը հրապարակ հանել մէկ տարուան ընթացքին՝ իր մահուան առաջին տարեդարձին առթիւ, աշխատանք մըն էր, աւերակ պալատ մը վերականգնելու պաշտօն ունեցող ճարտարապետին տքնութեան նման ծանր եւ յոգնաշունչ, որ ոչ մէկ կարելիութիւն կը ներկայացընէր այն պայմաններուն մէջ, որոնք ծանօթ են ամէնուն, այստեղ, Սփիւռքին մէջ :

Հարազատ ձեռք մը, ջերմեռանդութեամբ պտղուն եւ յուզումով դողդղուն, ձեռնարկեց այդ աշխատանքին եւ, այսօր, մեծածաւալ հատոր մը ի ձեռին, կ'ըսէ. « Զքոյդ ի քոյոց քեզ մատուցանեմ, հայր սիրեցեալ» :

Յետոյ կը յանձնէ ինծի՝ զայն ընծայաբերելու համար հայ ժողովուրդին, որու պիտի ըսէի, ես ալ, նոյն բառերով. «Զքոյդ ի քոյոց քեզ մատուցանեմ, ժողովուրդ Հայոց » : Վասնզի վստահ եմ թէ, ինչպէս ծառը կը պատկանի այն հողին՝ զոր կը պատռէ եւ կը բարձրանայ երկինք, ծաղկազարդ կամ գոհարազարդ, այնպէս եւս հաւատքի իր վկայութիւններով, ներշնչման իր սարսուռներով, գեղեցիկին իր ճաշակով, ստեղծագործութեան իր աւիշով՝ այս հատորին հեղինակը ամէն բանով կապուած է այն արմատին, որ հայ ժողովուրդն է, ծաղկած եւ ուռճացած այդ արմատին վրայ :

Սակայն եւ այնպէս թերի պիտի մնար իմ ընծայականս, եթէ մոռնայի արձանագրել հետեւեալը .—

Հատընտիր ծաղկաքաղ մը չէ այս հատորը : Եւ ոչ ալ ամբողջական ժողովածու մը : Երկրորդ ցանկութիւնը կը պահանջէր հրապարակ հանել քանի մը հատոր,— գրիչը, որ շարժած է շարունակ՝ աւելի քան յիսուն տարիներու ընթացքին, զարմանք պիտի պատճառէր՝ եթէ տուած չըլլար « գետ – հատորներ » :

Այսուհանդերձ իբրեւ ներածութիւն՝ կը վիճակի ինծի,— անոր համար միայն՝ որ, աւելի քան երեսուն տարի, աշխատած եմ միասին, գրասեղան գրասեղանի դէմ դրած, բաժնեկից իր ուրախութեանց եւ տխրութեանց, հաղորդակից իր յուզումներուն ու մտածումներուն, ծանօթ իր պրպտումներուն եւ ընդվզումներուն,— ներկայացնել ամբողջութեան մէջ, *Շաւարշ Միսաքեան՝ կեանքը եւ վաստակը* :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏԸ ԿՈԼ Ալժերիա գնաց՝ Անգլիոյ Վարչապետ Մաքմիլլընի հետ խորհրդակցութիւնները վերջացնելէ ետք : Հրապարակուեցաւ կարճ զեկոյց մը, ուր կ'ըսուի թէ երկու երկիրները համակարծիք են միջազգային գլխաւոր հարցերուն շուրջ եւ համաձայն՝ ազատ աշխարհի պաշտպանութեան համար : Մաքմիլլըն Լոնտոն հասնելով յայտարարեց .— Չեմ յիշեր թէ Ֆրանսայի մէջ նման ժողով մը այսքան յաջողութեամբ պսակուած ըլլայ :

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ նոր միջադէպեր պատահեցան՝ Թուրք մաղործի մը սպանութենէն յետոյ. երեք Յոյներ վիրաւորուեցան, որոնց մէկը մեռաւ հիւանդանոցին մէջ : Անգլիական ուժերը միջամտեցին եւ կարգը վերահաստատուեցաւ : Միւս կողմէ Եոքայի պարագլուխը յայտարարեց թէ կը մերժէ հանդիպում ունենալ կառավարիչ Ֆութի հետ :

ԺԸՆԵՒԻ հիւլէագէտներու ժողովը բացուեցաւ. Մոսկուա պաշտօնապէս հաստատեց թէ խորհրդային գիտունները կը մասնակցին միջազգային այս ժողովին :

ՊՐԻՒՍԷԼԻ մէջ այսօր կը գումարուի Եւրոպայի Միացեալ Շուկային Արտաքին գործոց նախարարներուն ժողովը, ընտրելու համար Եւրոպայի մայրաքաղաքը :

ԱՐԵՒԵԼ. ՊԵՐԼԻՆԻ մէջ Յունիս 27, 28, 29ին տեղի ունեցած է Արեւմտեան եւ Կեդրոնական Եւրոպայի Համայնավար կուսակցութեանց համագումարը, որուն չէ մասնակցած Խ. Միութեան Համայնավար կուսակցութիւնը :

ԿԱՐԼ ԱՐՆՈԼՏ Գերմանիոյ քրիստոնեայ – ժողովրդապետական կուսակցութեան փոխ – նախագահը մեռաւ աՄ օր : Առնոլտ կարեւոր դէմքերէն է կուսակցութեան, եւ իր մահով Ռենանի – վեսթֆալի շրջանը կը կորսնցնէ կուսակցական գլխաւոր դէմք մը :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ զանազան շրջաններուն մէջ ալժերիացի ահաբեկիչները սպաննեցին իրենց հինգ ցեղակիցները եւ վիրաւորեցին երեք ուրիշներ :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ փոխ նախագահ Նիքսըն հերքեց այն լուրերը, որոնց համաձայն Նախագահ Այզընհաուըր 1961էն առաջ պիտի հրաժարի իր պաշտօնէն :

ՄԱՌԵՇԱԼ ԹԻԹՕ գնաց Տուպրովնիքի իր ամարանոցը, ուր կը հասնի այսօր Նախագահ Նասըր՝ իր կնոջ հետ. Նասըր 15 օր պիտի մնայ Եուկոսլաւիա :

ԿԻՊՐԱՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ՝ ՍԵՒ ՈՒ ՃԵՐՄԱԿՈՎ

Կղզի մը... կղզիացած է առ հասարակ, — գոնէ կղզեբնակ Հայերու համար ճշմարտութիւն է ասիկա, մեր օրերուն ալ:

Ենթադրելի է, որ կիպրահայութիւնը մեզի չափ հեւքով ու կիրքով չապրի հայ կեանքի տրտում ու զուարթ երեսները : Մանաւանդ երբ նկատի ունենանք, որ Անգլիացիներով ցանկապատուած են, ու դիւրաւ չեն աղդուիր մեր տաքէն ու կրակէն ...

Այդպէս չէ, սակայն:

Կիպրահայութիւնը թէեւ սնափառութիւնը չունի հայ կեանքի կեդրոն մը ըլլալու, սակայն ունի պարզին ու հանդարտ դատումի արդիւնք իր եզրակացութիւնները, մեր կեանքի բոլոր երեւոյթներու մասին, մեր կեանքը յուզող բոլոր հարցերու մասին:

Բարձր ձայներ չես լսեր· աղմուկ ու փոշի չկայ ներքին ճակատներու վրայ· սակայն՝ կայ լուռ ու խոհուն մտածումը· դատումը· գործն ու աշխատանքը :

Այս հաստատումը հերքումը չէ ուրիշ իրականութեան մը: — Հակառակ... չորս կողմէ ջուրով շրջապատուած ըլլալուն, մեր կեանքի ապականութիւններէն ու տգեղութիւններէն մաս մը հասած է նաեւ կիպրացիներուն: Հոս ալ հասած է մեզ փոթորկող դժեհկութիւնը կարգ մը մարդոց, որոնք ստորադասութեան զգացումէ եւ վարկաբեկուած ըլլալու բարդոյթէն կը տառապին :

Կը խօսինք քիչ ետք :

Գաղութին մէջ 1934էն ի վեր գոյութիւն ունի Հայ Երիտասարդաց Ընկերակցութիւնը, որ պաշտօնապէս ճանչցուած է կղզիի իշխանութիւններուն կողմէ, իբրեւ բարոյական հաստատութիւն եւ երիտասարդաց կազմակերպութիւն :

Ամէն ինչ է Երիտասարդացը՝ կիպրահայութեան համար: Տասնեւվեցէն մինչեւ... եօթանասունեւվեց տարու բոլոր երիտասարդները,— բացի անոնցմէ, որոնք տեսնեւվեցին թէ եօթանասունեւվեցին նոյնքան ծերացած են հոգիով, մտքով ու մարմնով,— մաս կը կազմեն Ընկերակցութեան :

Ունին իրենց ակումբը, քաղաքի կեդրոնական թաղերէն մէկուն մէջ, Ս. Աստուածածին եկեղեցիէն քիչ հեռու :

Գրեթէ քսանեւհինգ տարիէ ի վեր, ուրեմն, կիպրահայութեան մշակութային, երիտասարդական եւ ազգային կեանքի կեդրոնը դարձած է այս ակումբը, ուր համախումբ ծրագրելու, մտածելու եւ վիճելու կարելիութիւն կը գտնեն անոր անդամները :

Յառաջիկայ տարի քսանեւհինգամեակն է Ընկերակցութեան: Եւ որովհետեւ արծաթեայ տարեդարձը պէտք է արժեւորել նոր ու պարտ առիթ նուաճումով մը, արդէն իսկ ծրագրած ու գործի լծուած են, սեփական ակումբի մը շինութեան համար :

Գացի, տեսայ հողը: Իշխանութիւնները 99 տարուան համար Ընկերակցութեան տրամադրած են ընդարձակ ու պուրակազարդ հողամաս մը, քաղաքի ամէնէն կեդրոնական մասին մէջ, ուր ընկերակցութիւնը կը նախատեսէ բարձրացնել իր շէնքը, ութ գլխաւոր սենեակներով : 15 հազար կիպրական ոսկիի ծախս մը կը նախատեսուի առայժմ: Ու իրենք արդէն 7500ը ապահոված են, անդամներու եւ համակիրներու միջոցաւ :

— Ի՞նչ բանի կը սպասէք սկսելու համար, հարց տուի :

— Կղզիին կացութիւնը ծանօթ է: Կը սպասենք, որ գոնէ որոշ չափով ճշդուի ճակատագիրը: Ի՞նչ պիտի ընէ Անգլիա: Ներքին ինքնավա՞րութիւն, բաժանո՞ւմ, կցո՞ւմ ...

Կիպրացիները համոզուած են, որ բաժանումի եւ կցումի խնդիր չի կրնար ըլլալ: Առաւելագոյն կարելիութիւնը ինքնավարութիւնն է, տասը տարի ետք :

Տրամադրուած հողը, իր տարածութեամբ եւ դիրքով, կոչուած է հայութեան համար հպարտաբեր ակումբի մը խարիսխ դառնալ:

Ինչպէ՞ս կ'ուզէիք, որ հանդարտ մնային սեւ մարդոց սեւ սիրտերը...

Տեղեկացանք, որ մեզ կապկելու տաղանդը ունեցող խմբակ մը հոն ալ գործի լծուած է, մեր հետքերով տեղ մը հասնելու համար :

Կեդրոնէն հասած հրահանգով մը, Բարեգործականը կը թուի ընդդիմադիր ճակատ մը յարդարելու երազը փայփայել գաղութին մէջ, երբեմն Հայաստանասէրներն ալ կապելով իր պոչին :

Կը յիշէք, անշուշտ, 1946 – 1948 տարիներու ծնունդ... « Հայաստանի Բարեկամները »: Անոնք, որ հայրենիքի հոգէն առաջ ու վեր՝ իշխանութեա՛ն սէրը ունէին, եւ ունին:

Ամէն տեղ դիմակով մը իջնելէ ետք հայ կեանք, հոս ալ Բարեգործականի ճամբով կ'ուզեն ճանաչում ձեռք բերել, իբրեւ պետութենէն վաւերացուած ընկերակցութիւն բացէ ի բաց ճակատ յարդարելու համար Երիտասարդացի դէմ :

Խօսքը մեր մէջ,— մեծ ծրագիրներ ունին այս... Բարեկամները ու Բարեգործականը :

Առենը չէ հիմա այդ մասին խօսելու:

Երբ էջմիածինը կոնդակ մը ղրկէ Մելգոնեանի Հոգաբարձութեան եւ Բարեգործականի Նիկոսիոյ կեդրոնին, մենք ալ կ'ըսենք մեր ըսելիքը :

Ծիշդ Յունաստանի օրինակով, Բարեգործականը կոուան մը դարձած է, Կիպրոսի մէջ, կղզիէն դուրս գործող դաւադիր ուժերու համար :

Ներսէն չեն կրնար գործել, որովհետեւ ամէն մարդ կը ճանչնայ զիրենք այնտեղ:

Հետեւաբար՝ դուրսէն պիտի գործեն, բարի ու ազնիւ անուններու ետեւ թաքնուած ...

Բարեգործականի տեղական մարմինները եւ մասնաւորաբար Մելքոնեանի Հոգաբարձութիւնը՝ ոգի ի բոին կ'աշխատին, նախ ճանաչում ձեռք բերելու, ապա միակ ճակատով գրոհի անցնելու նպատակով :

Կրնան վստահ ըլլալ սակայն, որ անթափանց դիմակ մնացած չէ կղզիին մէջ:

Արդէն արհամարհուած եւ վարկաբեկ, պարզապէս իրաւունք պիտի տան մեզի, որ Բարեգործականի վերին պատասխանատուները մեղադրենք իբրեւ գիտակցօրէն երրորդ ուժ դարձած ջրալուիչ կազմակերպութիւն մը:

Բարեգործութենէն դէպի չարագործութիւն սուրացող խմբակցութիւն մը, որ մոռցած ու թաղած է իր հիմնադիրներու կտակը, — Ընդհանրական Բարեգործական Միութիւն ...

Ապրողը կը տեսնէ :

×

Քանի մը խօսք ալ կիպրահայութեան այժմու կացութեան մասին :

Թուրքեւհելլէն ծանօթ ձգտումին մէջ, Հայերը մէկ կամ միւս կողմի վէճերուն միջամտօղ չեն ըլլար: Իրենց հոգերով, իրենց աշխատանքով ու գործով զբաղած են: Սիրուած եւ յարգուած են ընդհանրապէս: Ազգային իշխանութիւնը կը վարէ ներքին բոլոր ճիգերը, համայնական մեր կեանքի ապահովութեան հիմնական առաջադրանքով :

Մ. Թ.

ՌԱՈՒԼ ԱՍԼԱՆ

ՎԻԷՆՆԱ, 27 Յունիս, (Յառաջ).— Շաբաթէ մը ի վեր սեւ երկար պաստառէ դրօշակը կը ծածանի Վիէննայի Պուրկ – թէաթէրի ճակատն ի վար: Սուգի մէջ է երբեմնի կայսերական, այսօր պետական մեծագոյն թատրոնի «անսամպլը»: Միայն ա՞ն, — ամբողջ Վիէննան, ամբողջ Աւստրիան տխրած է ու կը սգայ աւփոխարինելին: Աւստրիոյ մեծագոյն դերասան – գեղարուեստագէտը՝ Ռաուլ Ասլան ոչ եւս է : Ան դերեր է կատարած, որոնք անկարող է երկրորդ մը կատարել :

Վիէննացի՞, Աւստրիացի՞ էր Ռաուլ Ասլան: — Ոչ մէկը, ոչ միւսը: Վիէննայի բոլոր թերթերը զինքը ներկայացուցին ծագումով Յոյն մը, որուն հայրը Սելանիկցի մը ու մայրը Ֆրանսուհի մըն է : Երբ անցեալ օր Հայու մը հարցուցի թէ Հայերը պիտի մասնակցի՞ն թաղումին՝ պատասխանեց անտարբերութեամբ· «Հայ չէ որ ...»: Ի՞նչ ազգէ էր ուրեմն Ռաուլ Ասլան· իրա՞ւ Յո՞յն մըն էր:

Իր բուն, իսկական անունն է Ռաուլ Ասլանեան : Հայ մըն է ան: Հայրը Ադրիանապոլսեցի Հայ ծխախոտի վաճառական, իսկ մայրը լըվանթէն մը: Ծնած է հաւանօրէն Սելանիկ 1886 Հոկտեմբեր 16ին: Թերեւս այս պարագան է որ դեր խաղացած է զինքը Յոյն մը համարելու:

Սելանիկի մէջ փոքրիկ հայ գաղութ մը կար 1880ական թուականին եւ հաւանօրէն աւելի հին ատեն ալ :

Միայն Յոյն կարծուած չէ Ռաուլ Ասլանեան: 1940ին Հիթլերականները զինքը հրեայ համարած եւ թերեւս անհաճոյ վարմունք ալ ունեցան: Ռաուլ դիմած է Մխիթարեան վանքը եւ խնդրած մկրտութեան թուղթ մը: Հայ եւ արիական ցեղէ այդպապացոյցով ամէն վտանգ հեռացուած եւ հանդիստ մնացած է ան: Ունեցած է երկու եղբայրներ, որոնք ողջ են տակաւին, բայց առիթ չենք ունեցած տեսնելու :

Ռաուլ Ասլան եղած է դերասան մը լայն առումով: Խաղացած է ամէն տեսակ դերեր — զուարթ, կատակերգակ, եղերերգակ, չար ու բարի, դիւցազն ու յիմար, արքայական ու մուրացկան: Խաղացած է զանազան թատրոններու բեմերէ՝ Աւստրիա եւ Գերմանիա: 38 տարիէ ի վեր կապուած էր սակայն Վիէննայի արքայական թատրոնին հետ, որուն թէ՛ դերասանը եղած է, թէ՛ վարիչը եւ թէ տնօրէնը՝ 1945 – 7: Իր վերջին դերը եղած է Կէօթէի «Ֆաուստ»ին մէջ «Տիրոջ ձայնը երկինքին մէջ»:

Վիէննայի մեծագոյն թերթերէն մին — Քուրիէռ կը գրէ.— «Վերջին անգամ զինքը տեսանք «Ալքէսթիատէ»ի մէջ իբրեւ Թէիրէզիաս, ամենայուզիչ կերպարներէն մէկուն մէջ, զոր կը պարտի Վիէննան Ռաուլ Ասլանի արուեստին: Հին տեսանողին դերը խաղաց հսկայական մեծութեամբ... դէմք մը, զոր միայն Պուրկ – թէաթրէն կարելի էր սպասել եւ զոր միայն Ռաուլ Ասլան — մեր վերջին հսկաներէն մէկը — կրնար ներկայացնել : Անմոռանալի պիտի մնայ սակայն իր դերը՝ « Նաթան Մարգարէ», որուն մէջ արուեստագէտը երեւան բերած էր այնքան բարութիւն ու իմաստութիւն, որքան միայն Ռաուլ Ասլան – մարդուն յատուկ էր»:

Ռաուլ Ասլանեան կը վախճանի 17 Յունիսին, Լիւցէլպէրկ կղզիին վրայ, սրտի կաթուածէ, 72 տարեկան: Ամուրի էր, կրօնքով կաթոլիկէ: Ունէր Ֆրանսական պատուոյ լեգէոնի նշան, պատուոյ անդամ էր նաեւ Պուրկթէաթրի :

Կայսերական պալատի մօտ «Ս. Միքայէլ» եկեղեցին ամբողջապէս սեւերու մէջ էր այսօր· գեղեցիկ դագաղին կ'ընկերանային աւելի քան երեսուն պսակներ, բոլորը թարմ ծաղիկներէ հիւսուած : Կը պակսէր միայն հայերէնատառ պսակը, իր ցեղէն նուիրուած: Թաղման կարգը կատարեց մայրաքաղաքիս Հայրապետը՝ Արքեպիսկոպոս Տոքթոռ Քէօնիկ, մեծ առընթերակայութեամբ, շքեղ երգեցողութեամբ եւ թափօրաբար պուրկթէաթէրի շուրջը դառնալէ վերջ դամբանական խօսեցանտօրէնը եւ կրթական նախարարը: Մարմինը ամփոփուեցաւ Կըռինցինկ: Թաղման մասնակցեցան չորս Մխիթարեաններ :

Հ. Ե. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ

Խ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ ՆԵՐՍ

●

Միւս կողմէ, եթէ կուսակցական երիտասարդական ու պատանեկան կազմակերպութիւններն ալ նկատի ունենանք, կը ստանանք մօտաւորապէս 25 միլիոնի հասնող անդամներ, որ կը կազմեն ընդհանուր բնակչութեան 25 առ հարիւրը :

Երկու իրողութիւններ անժխտելի են. առաջինը, այն, որ վերջին տարիներուն, կուսակցութեան անդամներուն թիւը ըրգալի ձեւով շատցած է. 1917ին կուսակցութիւնը կը հաշուէր միայն 240.000 անդամ, 1939ի 18րդ կուսակցական համագումարին ժամանակ՝ մօտաւորապէս 2.5 միլիոն, իսկ այսօր, ինչպէս ըսինք՝ 7.215.500 անդամ: Երկրորդ իրողութիւնն այն է, որ կուսակցութեան շարքայիններուն թիւը որքան ալ աւելնայ, կուսակցութիւնը միշտ փոքրամասնութեան մը ներկայացուցիչն է :

Ամէն մարդ կուսակցական չի կրնար ըլլալ :

Կուսակցութեան անդամակցութիւնը որոշ սահմանափակումներու ենթակայ է պարզ այն պատճառով, որ ինչքան քիչ ըլլայ շարքայիններու թիւը, իշխանութիւնը այնքան աւելի կեդրոնացած կը մնայ համեմատաբար քիչ անձերու ձեռքին:

Կուսակցութեան անդամ ընդունուիլը պատիւ մը կը դառնայ, մարդոց փառասիրութիւնը կը մոտակէ, ընտրանի դասակարգ մը կը ստեղծէ, եւ իշխանութեան գործը կը դիւրացնէ :

Հետաքրքրական է նշել, որ բազմաթիւ քաղաքացիներ, որոնք համայնավար վարչակարգին հաւատարիմ կողմնակիցներ են, կուսակցութեան անդամ չեն : Շարքային անդամ ըլլալը դժուար գործ է. կուսակցութենէն ներս մտնել ուզողը պէտք է յանձն առնէ կուրօրէն հնազանդիլ տրուած հրահանգներուն, իրեն յանձնուած ամէն կարգի պարտականութիւնները կատարել՝ առանց վարձատրութեան ակնկալութեան, իր ժամանակին մեծագոյն մասը յատկացնել կուսակցական աշխատանքներու, հանդուրժել որ կուսակցութիւնը միջամտէ ըլլայ իր անձնական կեանքէն ներս, առանց հաշուելու, որ կուսակցական ըլլալու իսկ պարագան բաւական էոր ենթական միշտ վտանգուած ըլլայ, մանաւանդ ներքին հաշիւներ մաքրուած ատեն :

Կուսակցական չըլլալու պարագան մասնաւոր արգելք մը չէ անհատներուն համար՝ իրենց աշխատանքին մէջ: Համալսարաններու, գիտական աշխատանոցներու եւ նոյնիսկ արդիւնաբերութեան մէջ կուսակցական եւ ոչ – կուսակցականներ կողք կողքի կ'աշխատին. սակայն շատ հազուագիւտ է ոչ – կուսակցական անձերու թիւը, որոնք բարձրագոյն պաշտօններու տիրացած են:

Երաժշտութեան, թատրոնի, գրականութեան եւ այլ արուեստներու մարզերուն մէջ բազմաթիւ նշանաւոր դէմքեր կուսակցական չեն, մանաւանդ եթէ կը պատկանին հին սերունդին: Օրինակ մը տալու համար յիշենք Բորիս Պաստերնաքի անունը, որ այժմ ապրող ռուս բանաստեղծներէն մեծագոյնն է. արդ, Պաստերնաք այնքան համայնավար է, որքան Ճոն Ֆոսթըր Տըլըս: Միւս կողմէ, սակայն, ոչ – կուսակցականներ կան, զրող Իլիա Էհէրնպուրկի նման, որոնք շատ աւելի հաւատարիմ են կուսակցական ուղեգծին քան շատ մը շարքայիններ : Աւելի նպաստաւոր կը գտնեն կուսակցական շարքերէն դուրս մնալով կուսակցութեան ծառայել, քան թէ անդամակցիլ :

Կուսակցութենէն ներս ընդունուելու համար :

Երիտասարդ մը ի՞նչ պէտք է ընէ կուսակցութենէն ներս ընդունուելու համար: Նախ, երեք կուսակցականներ պէտք է երաշխաւոր ըլլան իրեն եւ ներկայացնեն կուսակցութեան տեղական մարմնին : Մասնաւոր արարողութիւն մը չկայ : Նորեկը տարի մը փորձի շրջան կ'անցընէ, իր կուսակցական տուրքը կը վճարէ: Նախապէս սովորութիւն էր, որ նորընծան կուսակցութեան դանձին յանձնէր սովորական բանուորի մը ամսավճարէն աւելի շահած իր ամբողջ դրամը :

Այն ինչ որ կ'ուսումնասիրուի թեկնածուի մը մօտ՝ մտային կարողութիւններէն աւելի նկարագիրն է: Այս պատճառով ալ, շատ յաճախ կուսակցութենէն վտարուած մարդիկը անոնք են, որոնք ոչ թէ գաղափարաբանական սխալմունքի մէջ են, այլ՝ անոնք, որոնք դայթակղութեան մը մէջ դեր խաղացած են, իրենց աշխատանքը լաւ չեն կատարեր, հանրութեան մէջ կը գինովնան, եւայլն: Կուսակցականը պէտք է գիտնայ ինքզինքը զսպել, կարգապահ ըլլալ, ինքզինքը զոհել :

Գործարաններու կամ կոլխոզներու մէջէն զատուած աշխատաւորները ի՞նչ ձեւով կը ստանան իրենց կուսակցական դաստիարակութիւնը: Առնենք բանուոր մը, որ կուսակցական տեսակէտէն վստահելի եւ խոստմնալից կը նկատուի : Կուսակցական շարքերէն ներս ընդունուելէ վերջ կ'ուղարկուի կուսակցական դպրոց մը, ուր նուազագոյնը երեք տարի կը պահուի՝ մարքսեան վարդապետութիւնը ուսումնասիրելու համար: Այս ժամանակամիջոցին մէջ, նախապէս ստացած իր ամսավճարը կը յանձնուի իր ընտանիքին. իսկ իր անձնական ծախքերը կը հոգացուին դպրոցին կողմէ : Մէկ խօսքով, կուսակցութիւնը կը հոգայ թէ՛ իր եւ թէ՛ իր ընտանիքին բոլոր ծախքերը :

Ճ. Կ.

(10 Շար.)

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

«Հայրենիք», Յունիս 15.

Մեր հակառակորդ թերթերը, արտասահմանի թէ Ամերիկայի մէջ, հրատարակեցին ընկեր Վ. Աճարոնեանի կողմէ ստորագրուած նամակ մը, անպարկեշտօրէն շահագործելով նաեւ զայն Դաշնակցութեան դէմ իրենց պայքարին մէջ:

Նամակը, դատապարտելի՝ իր բովանդակութեամբ եւ լի յերիւրածոյ վերագրումներով, անծանօթ մնացած էր մեզի եւ մեր հակառակորդները ձեռք անցուցած են զայն ամենաստորին միջոցներով:

Բացարձակապէս հերքելով եօթը տարի առաջ (1951), կարճ ատենի մը մէջ ըստեղծուած կրքոտ մթնոլորտի ծնունդ այս պարսաւագրին յերիւրանքներն ու վարկաբեկումները ամբողջութեամբ, Կեդրոնական Կոմիտէս հարկ կը դատէ յայտարարելու, թէ նամակին մէջ յիշուած բոլոր անձերը, անխտիր, վայելած են միշտ ու կը վայելեն մեր ընկերական շարքերուն, ինչպէս նաեւ Կեդրոնական Կոմիտէիս կատարեալ ու անվերապահ վստահութիւնը:

Ինչ կը վերաբերի նամակագրին, անոր նկատմամբ կանոնադրային կարգադրութիւն եղած է իր ժամանակին:

Աւելցնենք, որ անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք առնուած են, ճշդելու համար պատասխանատուութիւնները՝ ապօրինի կերպով նամակներ ձեռք ձգելու անպարկեշտութեան, հրատարակութեան ու յարակից բոլոր պարագաներուն նկատմամբ:

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷ

14, Յունիս, 1958

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

ԵՐԳԻԾԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ՍԱՅԵԱԹ - ՆՈՎԱՅԻ ՄՈԹԻՖՆԵՐԸ

Նուէր՝ բանաստեղծ Ք.ին

Դու՛ն էն գլխէն բանաստեղծ չիս,
Խելքդ գիտունին բաք մի՛ անի,
Ամէն մարդու գրածի հետ
Գրածդ մի հեսապ մի՛ անի:

Թէ որ գիտես շնորհք չունիս՝
Խմբագրին սապապ մի անի,
Նահախ տեղը վախտ մի՛ կորցրու,
Մարդկանց բետամազ մի՛ անի...

Յ. ԿԱՐԱՅԵԱՆ

×

ՀՌՉԱԿՈՒԱԾՆԵՐԸ

— Չորրորդ անգամ է ինչ մեր մասին գրած են թերթերում, անյարմար է:

— Ոչինչ, մինչ այդ մեզ ոչ ոք չէր ճանաչում, իսկ հիմա յայտնի ենք դարձել ամբողջ ռեսպուբլիկայում:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԵՐԳԱՀԱՆՆԵՐԸ՝ ԱՆՄԵՂ

Ինչպէս յայտնի է, Սթալինի օրով, խորհրդային մեծագոյն երգահանները ամբաստանուած էին հակա-դեմոկրատական եւ հակա-ըէալիստական երաժշտութիւն յօրինած ըլլալու յանցանքով, եւ որպէսզի գլուխնին վրայ չտան, ըստիպուած էին ինքնաքննադատութիւն կատարելով մեղայի գալ:

Արդ, Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէն Յունիս ութին տրուած որոշումով մը չեղեալ համարեց խորհրդային երգահաններուն դէմ կատարուածայդամբաստանութիւնը: Կեդր. Կոմիտէն, իր որոշման մէջ կ'ընդունի թէ տասը տարի առաջ Սթալինի օրով կատարուած ամբաստանութիւնը մասամբ սխալ էր ու անարդար:

Այժմ անմեղ ու անպարտ հռչակուած երգահաններուն թիւին մաս կը կազմեն Տմիթրի Շոսթաքովիչ, Արամ Խաչատուրեան եւ վերջերս մահացած Սերգէյ Պրոքոֆիէվ — խորհրդային արդի երաժշտութեան երեք հսկաները:

Կեդր. Կոմիտէն, իր հրամանագրին մէջ կը ձաղկէ Սթալինի տեսակէտները՝ արուեստի ու ստեղծագործական աշխատանքներու մարզին մէջ: Աւելորդ է յիշեցնել, թէ իր ողջութեան, Սթալին կը նկատուէր անսխալական՝ տնտեսական հարցերէն մինչեւ համանուագային երաժշտութիւնը տարածուող բոլոր մարզերուն մէջ:

Կեդր. Կոմիտէն կ'աւելցնէ թէ Սթալինի ճաշակը «շատ ժխտական կերպով ազդուած էր» Բերիայի, Մոլոթովի եւ Մալենկովի գաղափարներէն: Վերոյիշեալ երգահաններուն որոշ գործերը, կ'աւելցնէ Կեդր. Կոմիտէին հրամանագիրը, անկասկած արժանի էին քննադատութեան, եւ նախորդ ամբաստանութեան շնորհիւ կրցան մնալ կուսակցութեան ուղղութեան մէջ, սակայն կարելի չէ գիրենք յետադիմական ձեւապաշտներ կոչել:

Խ. Միութեան մէջ յետադիմական ձեւապաշտ են այն բոլոր արուեստագէտները, որոնք «արուեստը արուեստի համար» գաղափարին կը հետեւին. արուեստը՝ արուեստասէրին համար, փոխանակ ժողովուրդին լայն խաւերուն համար: Պաշտօնապէս ընդունուած արուեստի միակ ձեւն է՝ «սոցիալիստական բէալիզմ»ը, որ կը ծառայէ կուսակցութեան ընդհանուր նպատակին եւ հասկանալի է ժողովրդական լայն խաւերուն կողմէ:

Կեդր. Կոմիտէին այս որոշումը հրատարակելով, «Փրաւտա» պարտք կը սեպէ աւելցնել թէ նախապէս ամբաստանուած բոլոր երաժշտագէտներն ու իրենց հեղինակութիւնները անպարտ հռչակուած պէտք չէ նկատել. «շատ մը երիտասարդ երգահաններ կան, որոնք տակաւին վարակուած կը մնան արդիականութեան հիւանդութենէն»:

Ըլլա՛յ Կեդր. Կոմիտէն, ըլլա՛յ Փըրաւտան այս առթիւ կոչ կ'ընեն անխնայ պայքար մղել երաժշտութենէն ներս ըսպրդած բոլոր «վատառողջ եւ հիւանդագին երեւոյթներուն դէմ»:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՊԱԼԱՔԵԱՆ Ս. Ի ՇԻՐԻՄԻՆ ՀԱՄԱՐ

Պոմոնի թաղականութիւնը 24 տարիներէ ի վեր, հանգուցեալ Առաջնորդ Պալաքեան Ս.ի հոգւոյն ի յիշատակ, տարին երկու անգամ պատարագ եւ հոգեհանգիստ կատարել կուտայ իր եկեղեցիին մէջ: Անցեալ տարի. Հոկտեմբերի վերջին կիրակին, Թաղ. Խորհրդոյ, Տ. Հմայեակ Հօր եւ Դպրաց Դասուն համաձայնութեամբ վաթսուն հոգիով ուխտագնացութիւն մը կազմակերպուած էր դէպի Սէն Փիէր, Պալաքեան Սրբազանի գերեզմանին վրայ հոգեհանգիստ կատարելու համար:

Այդ գերեզման-դամբանին մէջ բացի Սրբազանէն, կը հանգչին նաեւ հանգուցեալ Տ. Կարապետ Ա. քահանայի, Տ. Գալուստ Ա. քահանայի, Տ. Շահէ Աբէլեան, Տ. Բարգէն Արսլանեանի եւ Տ. Գեղունի հայրերու աճիւնները: Բայց դամբարանը ոչ մէկ արձանագրութիւն ունի:

Ուխտագնացութեան օրը, փափաք յայտնուեցաւ նախաձեռնարկ ըլլալ պատշաճ դամբարան մը շինելու գործին: Սակայն, ութ ամիսներէ ի վեր՝ ոչ մէկ դրական աշխատանք:

Յունիս 22ին, Կիրակի օր, Պոմոնի Գիւտ Նշխարաց Ս. Գ. Լուսաւորչի տօնին, եկեղեցւոյս անուան եւ հիմնարկութեան 27րդ տարեդարձին առթիւ, զայն կերտողներու յիշատակին կատարուած հոգեհանգստեան պաշտօնի ընթացքին, հոգեւոր հովիւ Տ. Հմայեակ Հայր, յուզիչ բառերով մատնանշեց անցեալ Հոկտեմբերին տրուած որոշումը, եւ կոչ ըրաւ ժողովուրդին, հանգուցեալ չիւնարար Առաջնորդին հանդէպ իր երախտագիտակ տուրքը տալու: Այս սրտառուչ կոչը ժողովուրդին մէջ արձագանգ գտաւ, եւ գրեթէ տասը վայրկեանի մէջ եղած նուիրատուութեանց գումարը հասաւ 50 հազար ֆրանքի:

Պոմոնի եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութիւնը Տ. Հմայեակ Հայրը թաղական խորհուրդն ու Դպրաց Դասը միասնաբար պիտի աշխատին գլուխ հանել այս ձեռնարկը:

Սակայն, նկատելով, որ Պալաքեան Սրբազան ոչ թէ միայն Պոմոնի, այլ, ամբողջ Հար. Ֆրանսայի Առաջնորդն էր, ուստի, Թաղ. Խորհուրդը կը մտադրէ կոչ մը ուղղել բոլոր շրջաններուն եւ Մայր եկեղեցւոյ վարչութիւններուն, խնդրելով որ իրենց հաւաքական նիւթական օժանդակութիւնը բերեն ծախքերուն, կատարելու համար հանգուցեալ Սրբազանին դամբարանին շինութիւնը:

Գործը արդէն սկիզբ առած ըլլալով, յուսալի է, որ նոյնիսկ Ֆրանսայի զանազան քաղաքներէն հանգուցեալին յիշատակը յարգող բարեսիրտ անձնաւորութիւններ փութան իրենց նիւթական օժանդակութիւնը բերել:

Փափաքողները կրնան նամակով կամ մանտա փոստով ղրկել իրենց նուէրները Թաղ. Խորհրդոյ գանձապահ Պ. Նշան Դարբինեանի, որուն հասցէն հետեւեալն է.— Պ. Նշան Դարբինեան, 23 Պուլվ. Փինաթէլ, Պոմոն, Մարսէյլ:

ԼԵՒՈՆ ՃԷՐԱՀԵԱՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ԼԻՈՆ, (Յառաջ).— Հայկազեան վարժարանի ամավերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ Յունիս 22ին, վեցերորդ թաղապետարանի սրահին մէջ: Դժբախտաբար հանդիսականներու թիւը տարուէ տարի կը պակսի:

Ժամը չորսին Պ. Թադէոսեան քանի մը խօսքով հանդէսին բացումը կատարելով խօսք տուաւ Պ. Կիւլպէնկեանի, որ ցաւ ի սիրտ յայտնեց թէ փոքրաթիւ հասարակութիւն մը եկած էր միայն լսելու մայրենի բարբառը՝ մեր մանուկներուն շրթներէն:

Այնուհետեւ, քանի մը տասնեակ տղաք ու աղջիկներ իրենց երգերով, պարերով, մենախօսութիւններով եւ փոքր թատերախաղերով ներկաներուն տուին մանկութեան օրերու ապրումը: Այս բոլորը արդիւնք՝ ուսուցչուհի Օր. Ստեփանեանի ջանքերուն, Ազգ. Միութիւնը ծաղկեփունջ մը նուիրեց ուսուցչուհիին: Երգերուն եւ պարերուն դաշնակով կ'ընկերանար Օր. Ազատուհի Տատեան:

Նախորդ տարիներու նման այս անգամ ալ նուէրներ եղան՝ ի նպաստ կրթական գործին. տեղւոյն Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը մասնակցեցաւ հինգ հազար ֆրանքով, տասը վայրկեանէն գոյացաւ 29.000 ֆրանք:

Կ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Գահիրէի մէջ Յունիս 22ին վախճանած է Տ. Արշաւիր քհնյ. Վարդերէսեան, ծնած էր 1875ին, Պարտիզակ: Քահանայ ձեռնադրուած է Գահիրէի մէջ, 1921ին: Օծումն ու յուղարկաւորութիւնը կատարուած են Յունիս 25ին:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Հարթֆըրտի մէջ Յունիս եօթին յանկարծամահ եղած է ընկեր Յարութիւն Սվաճեան. գործօն կուսակցական էր:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Ամերիկեան համալսարանէն այս տարի հիւանդապահուհիի վկայական ստացած է 18 հոգի, որուն 11ը՝ Հայ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (198)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Ժ.

ՓՈԹՈՐԻԿ

Վերջապէս, ինչ հրաշալիք, ասես, չէի լսել նրանց մասին, եւ այդ բոլորը մտաբերելով, իմ սիրտը լցւում էր սրբազան ջերմեռանդութեամբ, եւ ես ինձ անչափ երջանիկ էի համարում, որ պիտի տեսնեմ սուրբ հայրերին:

Նաւաստին երբեւի ոչ մի բանի վրայ չէր մտածում, նա նիրհում էր: Թիկն տուած նաւակի կողքին, պառկել էր նա, եւ երբեմն, քնի միջից, մեքենաբար շարժում էր թիակը, որ ձեռքից բաց չէր թողել: Հնազանդ նաւակը գիտէր իր գործը, գնում էր նոյն ուղղութեամբ, որ սկզբից նրա տէրը նախագծել էր նրա համար: Ծովը խաղաղ էր:

Բայց խաղաղութիւնը երկար չտեւեց: Հարաւային քամին, որ սկսեց փչել արեւի ծագելուց յետոյ, սկզբում մեղմ էր, հետզհետէ սաստկացաւ: Ծովի հանդարտ մակերեւոյթը սկսեց յուզուել: Նաւաստին չէր նկատում այդ փոփոխութիւնը, նա, դեռ աչքերը խփած, շարժում էր ձեռքերը, որպէս յոգնած, քնով ծանրացած մայրը, կէս գիշերին, մեքենաբար շարժում է անհանգիստ երեխայի օրօրոցը: Ասլանը առեց թիակը նրանից եւ հըմուտ ձեռքով սկսեց ինքը թիավարել: Նաւաստին ոչինչ չըզգաց:

Ալիքները այն աստիճան բարձրացան, որ ջուրը այժմ սկսել էր ցայտել նաւակի մէջ: Նաւաստին զարթնեց: Նա յօրանջելով գլուխը վեր բարձրացրեց, ձեռքով չփեց ճակատը, կարծես, աշխատում էր՝ բռնի կերպով քունը փարատել իր աչքերից: Նա զարմացած նայեց իր չուրջը: Ներրովթ եւ Գրկուռ լեռների գագաթների վրայ երեւում էին մոխրագոյն ամպեր: Մշուշը պատել էր այն կողմը, որը հետզհետէ մռայլուելով, թանձր մառախուղի կերպարանք էր ստանում: Այդ տեսնելով, նաւաստիի հաստ, չագանակի գոյնով շրթունքները հեղնաբար յետ քաշուեցան եւ երեւան հանեցին նրա խոշոր, սպիտակ ատամները:

— Օ- հօ, — բացականչեց նա, — շուտով մի լաւ փոթորիկ կ'ունենանք..

Մառախուղը հարաւային կողմից սկսեց աւելի եւ աւելի տարածուել եւ բռնեց հորիզոնի մեծ մասը: Բայց աղօթարանի կողմից նոր ծագող արեգակը ծիծաղում էր: Երբեմն կաթկաթում էին անձրեւի խոշոր կաթիլներ, թէեւ մեր վրայի երկինքը դեռ պարզ էր: Ջերմ եւ հեղձուցիչ գիշերից յետոյ, այդ երեւոյթը այդ կողմերում անսովոր բան չէր:

Ասլանը դեռ ուժեղ կերպով թիավարում էր: Նաւաստին կանգնած նայում էր նրա վրայ եւ, կարծես, չէր ուզում զրկել նրան այդ փոքրիկ զուարճութիւնից:

— Շուռ տուր դէպի աջ, նկատեց նա, աշխատիր մօտենալ եղերքին, եթէ ոչ, յորձանքների մէջ կ'ընկնենք:

Յետոյ դառնալով ինձ, հարցրեց.

— Դու լողալ իմանո՞ւմ ես:

— Ոչ, — պատասխանեցի ես:

— Երբ մի քանի րոպէից յետոյ այդ նաւակը ջրի տակը կը գնայ, դու բռնիր այստեղից: — Նա սառնասրտութեամբ ցոյց տուեց իր գօտին:

Ես սոսկացի:

Նաւաստին անվրդով կանգնած էր եւ ոտքը դրել էր նաւակի կողքի վրայ, կարծես, նրա զօրաւոր ճնշումով աշխատում էր պահպանել նաւակի հաւասարակշռութիւնը, որը այդ միջոցին, մի փայտեայ կոտրած չերեփի նման, ծփում էր զայրացած կոհակների մէջ: Հարաւային տաք քամին, որը անցնելով Միջագետքի արեւակէզ անապատներից, եւ փոքր ինչ զովանալով Տաւրոսի լեռների վրայ, հասնում էր մինչեւ այստեղ, — այդ բօթաբեր քամին, աւելի եւ աւելի սաստկանալով, փոքր էր մնում, որ փչրէր բարակ ձողը, որի գլխին, աղմուկ բարձրացնելով, ծածանւում էր Բէրդէն Օղլու կարմիր եւ սեւ գունով դրօշակը:

— Տուր ինձ թիակը, դու յոգնեցար, — ասաց նա Ասլանին, առնելով նրա ձեռքից թիակը: — Իսկ դու, իմ գառնուկ, անգործ մի մնա, վեր առ այդ գօտը եւ ջուրը դուրս ածիր:

Ես վեր առի փայտեայ գօտը, սկսեցի դուրս ածել ջուրը, որ այդ ժամանակ աւելի առատութեամբ թափւում էր նաւակի մէջ:

Արեգակը այժմ բոլորովին ծածկուեցաւ: Մառախուղը, հետզհետէ աճելով, ընդարձակուելով, բռնել էր ամբողջ հորիզոնը: Մի քանի քայլ հեռու, ոչինչ չէր երեւում. կղզին անհետացաւ մեր աչքերից: Անձրեւը սկսեց սաստկանալ: Վերեւից հեղեղ, ներքեւից ալեկոծութիւն:

Երբեմն լսւում էր զանգահարութեան մեղմ ձայն, որը խլանում էր քամու կատաղի մռնչիւնի մէջ: Զանգակի այդ տըխուր հնչիւնները լսելի են լինում միայն հանդիսաւոր թաղումների ժամանակ: Այդ ձայնը ինձ վրայ խիստ սոսկալի ազդեցութիւն գործեց: Միթէ՞ շուտով պիտի կատարուէր մեր թաղումը, միթէ՞ շուտով պիտի պատռուէր ջրային անդունդը եւ մեզ տանէր սառն գերեզմանի մէջ:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

բեւմուտքին թշնամի մը չէ ։

«Լը Մոնտ» կը չեշտէ թէ այս լուրերը առնուեցան արժանահաւատ աղբիւրներէ եւ 24 ժամ յետոյ Գահիրէի ու Դամասկոսի մէջ հաստատուեցան ։

Լիբանանի Արտաքին նախարար Մալիք ամերիկեան հեռատեսիլին շնորհած մէկ տեսակցութեան ընթացքին յայտարարեց. — Կ՚ուզենք որ Միացեալ Նահանգները մեզ չլքեն՝ եթէ օգնութիւն խնդրենք ։ Մալիք աւելցուց թէ սահմանները պահելու համար Պէյրութի կառավարութիւնը ՄԱԿի կամ Միացեալ Նահանգներու օժանդակութիւնը կը խնդրէ ։

Անգլիոյ ընդդիմադիր կուսակցութեան պարագլուխ Կէյթըլ յայտարարեց թէ անգլեւամերիկեան ուժերու ցամաքահանում մը՝ Լիբանանի մէջ, ծանր հետեւանքներ կրնայ ունենալ եւ Համըրշոլտ պէտք չէ քաջալերէ նման միջամտութիւն մը ։

Նախկին վարչապետ Պուրժէս-Մոնուրի Իսրայէլէն մեկնելէ առաջ յայտարարեց. Եթէ Սուէզի դէպքը կրկնուելու ըլլար՝ երկընտրանքի մէջ պիտի չինայի. Ամերիկացիք ալ յայտարարեցին, թէ Ֆրանսացիներուն չափ իրենք ալ կը ցաւէին այդ ձախողութեան համար ։

Զինուորական Տեղեկատուութեան նախարարութեան բանբերը՝ Հիւ Շէնկ Ցէ յայտարարեց թէ չինական կառավարութիւնն ալ մտահոգ է Լիբանանի ներկայ կացութեամբ.— Եթէ աշխարհակալները յարձակում մը գործեն Լիբանանի վրայ՝ իրենց դէմ պիտի գտնեն աշխարհի խաղաղասէր բոլոր ժողովուրդները ։

Խօսելով Լիբանանի մասին, Իսրայէլի վարչապետը՝ Պէն Կուրիոն յայտնեց թէ Իսրայէլի համակրանքը կ՚երթայ «անկախ, ժողովրդապետական եւ ազատ Լիբանանի մը» ։

ՄԱԿի Ընդհանուր քարտուղար Համըրշոլտ երկրորդ տեղեկագիր մը ներկայացուց Ապահովութեան Խորհուրդին՝ քննիչներու գործունէութիւնը պատմելով ։

Ամէն պարագայի մէջ, մէկ բան յստակ է, թէ Լիբանան մեծ քայլերով կը դիմէ դէպի կործանում ու եթէ այսպէս շարունակուի, ինչպէս կը գրէ «Ֆիկարօ», շուտով կարելի պիտի ըլլայ ստորագրել իր մահուան վկայագիրը ։

Տեղական մամուլը Լիբանանի օրական վնասը կը հաշուէ 400 – 500 միլիոն ֆր., ինչպէս գրած էինք ։ Հսկայական այս գումարը քիչ մը առասպելական կը թուի, երբ նկատի առնենք թէ փոքր երկիր մըն է Լիբանան եւ այդ պարագային՝ երկու ամսուան տագնապէ մը յետոյ կործանած պիտի ըլլար. մինչդեռ, լիբանանեան դրամը տակաւին կը մնայ իր բարձրութեան վրայ՝ միջազգային շուկային մէջ ։ Հաւանական է որ տեղական թերթերը սխալ լուրի մը վրայ հիմնուած են ։

Այրի Տիկին Փօլ Ճիւհէրեան, ինչպէս նաեւ Ճիւհէրեան, Գազանճեան, Նորատունկեան, Ուզունեան, Թորոսեան, Աֆքէր, ինչպէս նաեւ բոլոր ընտանեկան պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին՝

ՓՕԼ ՃԻՒՀԷՐԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ վերջին խորհուրդները ստացած ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Հինգշաբթի (Յուլիս 3) ժամը 10.45ին, Փարիզի Հայ Կաթողիկէ եկեղեցիին մէջ, 10պիս, Րիւ Թուէն, ուր պէտք է հաւաքուիլ ։ Մարմինը պիտի փոխադրուի Պաթինիոլի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ ։ Թաղման արարողութիւնը կը կատարուի ընտանեկան սեղմ շրջանակի մէջ ։

Ներկայս ընդունիլ իբր մահազդ ։

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Մարի Մելիքեան, ողբացեալ Տիկին Գոհար Վտարանդիի յիշատակին, կը նուիրէ հազար ֆր. Կապ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին, հազար ֆր. Կարմիր Խաչին ։ (Ստանալ «Յառաջ»էն) ։

ՈՐԲԵՐՈՒ Օգն. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է տասը հազար ֆր. Տէր եւ Տիկին Տիրացէ (Ամերիկայէն) ։

ՊԱՏԱՐԱԳ ՀԱՅՆԱՍՓԻՒՌՆ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, այս կիրակի օր ժամը 8.45ին պիտի մատուցուի քառաձայն Ս. պատարագ, ղեկավարութեամբ Արա Պարթեւեանի ։ Պիտի պատարագէ

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿ ՏԷՐ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ ։

Պատարագի արարողութիւնը պիտի ձայնասփռուի Ֆրանս Թիւ մէկ, Փարի-Էնթէր, Կրանտ զօնտ 18.29, Օնտ քուրթ 48 մեթր 39, արեւելեան կրօն. արարողութեան ներկայացուցիչ Պ. Ժէրար Սթէֆանէսքօ պիտի տայ հարկ եղած բացատրութիւնները արարողութիւններու ընթացքին ։

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն – Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան, ի յիշատակ Տարօն – Սալնոյ Ձորի հերոսներու ։

Կիրակի, 13 Յուլիս Սէնթ Անտրէի զովասուն պարտէզին մէջ ։

Կը նախագահէ Հայրենակից Ե. ՄԵԼԳՈՆԵԱՆ ։ Պիտի բանախօսէ Միութեանս նախագահ հայրենակից Գ. ՇԷԽԻԿԵԱՆ ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, հայկական տոհմիկ պարեր, մեներգ, արտասանութիւն մասնակցութեամբ Մարսէյլի Հայ – Արենոյշներու ։

ԾԱՆՕԹ.— Դաշտավայրը երթալու համար Փլաս տ՚Էքսէն առնել թիւ 25 հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութեանը ։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Արնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ Եկեղեցասիրաց Տիկնանց Միութիւնը կազմակերպած է պտոյտ մը դէպի Քոմփիէնյը, 13Յուլիսի կիրակի առտու ժամը ութին ։ Օթոքարով ։

Ժամադրավայր Ավընիւ Հանրի Պարպիւս, Առնուվիլ ։

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Ամասիոյ Հայր. Միութիւնը կազմակերպած է ծովագնացութիւն մը 13 Յուլիս, կիրակի ամբողջ օրը, Պանտօլի շրջանը ։

Օթօքարը կը մեկնի Շափիթրէն առաւօտեան ժամը եօթին ։ Կը խնդրուի արձանագրուիլ կանխաւ մինչեւ մէկ Յուլիս Պ. Տ. Զօրիքեանի մօտ, 5 Ավընիւ Ս. Փալըթան, Մարսէյլ ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համաչարսանճագի Հայր. Միութեան Լիոն մասնաճիւղի տարեկան դաշտահանդէսը տեղի կ՚ունենայ 13 Յուլիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսին – Քանալին եզերքը ։ Կապիլոնի սրճարանին զովասուն ծառերուն տակ ։ Այս առթիւ կը հրաւիրուին հայրենակիցներ, բարեկամներ եւ հայ հասարակութիւնը անխտիր ամառնային հաճելի ժամանց եւ զուարճալիքներ ։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— «Մայրերու Օր»ուան առթիւ Կապ. Խաչի դպրոցին ի նպաստ եղած հանգանակութեան մասնակցողներուն ցանկը.— (Բ. մաս) ։

Տէր եւ Տիկին Երկանեան 350, Սիմոնեան 340, Տիկ. Աղ. Ճերմակեան 310, Մարկոսեան, Տէր եւ Տիկ. Լիոտիս, Արշակ Սալաւանեան, Մուրատեան, Ն. Քիրքճեան, Այվազեան, Կ. Թորոսեան, Նահապետեան, Գօստիկեան, Տ. Սթամպուլեան, Տէրկոմսեան, Արսէնեան երեք հարիւրական ֆրանք ։ Մարտիրոսեան, Յ. Աւաւեան, Պ. Մուրատեան, Երանոսեան, Սիւսլեան, Աբրահամեան, Զիֆթճեան, Ջաղացպանեան, Կարապետեան, Թէրզեան, Սթամպուլեան, Արթինեան, Անտրէ Արթինեան, Արգար Ուզուրեան, Պապիկեան, Սարգիսեան, Աթոյեան, Կոպալեան, Շաքարեան, Ժամկոչեան, Ս. Արապեան, Տէլալեան, Մարգարեան երկու հարիւրական ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Գյըճեան 150, Սողոմոնեան 150, Տիկին Մ. Մինասեան 110, Նուրեան հարիւր, Մինէյեան հարիւր Հանճեան հարիւր, Տէր եւ Տիկին Գաւազլեան հարիւր ֆրանք ։

(Վերջ)

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սեւրունդի Շաւիլի «Անդրանիկ» խումբին կողմէ, այս Կիրակի օր, կէսօրէ վերջ ժամը չորսէն տասը, «Ազգային Տան» մէջ 32 բիւ տը Թէրվիզ, Փարիզ ։

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՄԵՆԱՄԵԾ
ԴԱՇՏԱ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի կողմէ, 6 Յուլիս, կիրակի ամբողջ օրը, Պար «Շաոլը» Պուրտոնիէր ծառաշուք եւ օդասուն ընդարձակ պարտէզին մէջ ։

Կը բանախօսէ Պ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

Կը մասնակցի Մարսէյլի Ռատիոկայանի սիրուած երգչուհի Օր. ՍԻՒԶԱՆ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ, մասնակցութեամբ ՍԻՒԶԻ ՏՕՄ (Լա Վուա տ՚Օր տիւ Միւզիք Հոլ) ։

Մարսէյլի հայ արենոյշներու կողմէ հայկական եւ պոհեմական պարեր ։

Երգ, արտասանութիւն եւ գեղեցիկ անակնկալներ Կապոյտ խաչի դպրոցի աշակերտներու կողմէ ։

Հայկական եւ եւրոպական պարեր ։

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով ։

Մուտքը ազատ է ։

ԾԱՆՕԹ.— Հանդիսավայր երթալու համար Շափիթրէն առնել Պուրտոնիէրի օթոքարը եւ իջնել վերջաւորութեան, ճիշդ հանդիսավայրին առջեւ ։

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՕԴ. ԿԱՅԱՆ

Ա. խումբը կը մեկնի Յուլիս չորսին, ծնողքները պէտք է կառ տը Լիոն բերեն պզտիկները ճիշդ ժամը 21ին ։

Հաւաքատեղի Փլաս տը լ՚Օլօժ ։

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վարժարանին 1958 – 1959 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են ։

Տեսչութիւնը ջերմօրէն կը խնդրէ որ դիմողները անպայման միասին բերեն իրենց զաւակներուն դպրոցական ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑԸ ։

COLLÈGE S. MOORAT
26, Rue Troyon, Sèvres Tel. OBS. 18-28

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Սեբաստիոյ Նահանգ. Մուրատ Ուսումնասիրացի Մարսէյլի մասնաճիւղին տարեկան մեծ դաշտահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս վեցին, Կիրակի ամբողջ օրը Սէն Ժիւսթ, Պար տիւ Շալէ, Ավընիւ Քօրոյի պարտէզին մէջ ։

Կը նախագահէ ԱՐԱՄ ԱՐՄԱՂԱՆԵԱՆ ։

Կը խօսի ԿԱՐ. ՃԱՆԻԿԵԱՆ ։

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին, մասնակցութեամբ ծանօթ արուեստագէտներու ։

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված ։

Մատչելի գիներով ։

Մուտքը ազատ է ։

ԾԱՆ.— Քանըպիէրէն առնել 53 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Սէն Ժիւսթ ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցչական ժողովը այս Շաբաթ ժամը 20.30ին, Մշակոյթի Տան սրահը ։ Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ներկայացուցիչները ։ Օրակարգ՝ զեկուցում պատգամաւորական ժողովի ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս Հինգշաբթի իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։ Վարչութեան ընտրութիւն ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէի դաշտահանդէսը Յուլիս 13ին, Ավընիւ տը Քօրօ, Պար տիւ Շալէ, Սէն Ժիւսթ ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի իրիկուն Քաֆէի վերնայարկը ժամը 21ին ։ Կը խօսի՝

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Նիւթ՝ ժամանակակից երիտասարդութիւնը ։

Մուտքը ազատ է ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի դաշտահանդէսը Կիրակի վեց Յուլիս առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Շաթօ տը Պօ Րըկարի (Սէն Նիզիէի ճամբուն վրայ) գեղատեսիլ եւ օդասուն վայրին մէջ ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին կարող ուժերու եւ դպրոցի աշակերտութեան կողմէ ։ Բարձրախօս հայկական երգապնակներով ։ Պիւֆէ եւ ըմպելիք ։

Մրցանակաբաշխութիւն դպրոցական աշակերտներուն ։

Հայկական զուարթ մթնոլորտ ։ Սիրով կը հրաւիրուին Կրընոպլի եւ շրջաններու հայրենակիցները ։

Օթօքարը կը մեկնի Հայնոցէն ժամը 8.30ին, դպրոցին առջեւէն 8.45, Փլաս Վերտէօն 9, Փաքսին առջեւ 9.15 ։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ԽՆՋՈՅՔ ԳԻՆԵՁՕՆ

Կազմակերպուած Սեբաստիոյ Նահանգ. Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան կողմէ, Կիրակի 6 Յուլիս կէսօրէ յետոյ ժամը չորսէն տասը Մխիթարեան վարժարանի սրահը՝ 26 Րիւ Թրուայոն, Սէվր ։

Նոյն վարժարանը ուսանող, Միութեանս Կ. Զափուրեանի շրջանաւարտ ըլլալուն առթիւ ։

Գեղարուեստական բաժնի իրենց բարեշնորհ մասնակցութիւնը կը բերեն Օր. Ժիւլիէթ Աւետիսեան, Պ. Պ. Գարեգին (Թառիստ), Մ. Պօղոսեան, Տէտէեան իր նուագախումբով, Աբրահամեան ինչպէս նաեւ ուրիշ արուեստագէտներ զանազան եւ հաճելի անակնկալներով ։

Մուտքը ազատ է ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 3 ՅՈՒԼԻՍ — JEUDI 3 JUILLET 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8233 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4034

ԴՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆԱՍԸՐ ԵՒ ԹԻԹՕ

Աշխարհի, մասնաւորապէս Մերձաւոր Արեւելքի ներկայ խառնակ կացութեան մէջ խիստ յատկանշական երեւոյթ մըն է Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասըրի այցելութիւնը Եուկոսլաւիոյ ամենազօր պետին :

Կրեմլինի հակաթիթօյական նոր կարգախօսին կուրօրէն կը հետեւին արբանեակ երկիրները, Չինաստանէն մինչեւ Արեւելեան Գերմանիա, Լեհաստանէն մինչեւ Պուլկարիա ու Ալպանիա : Բոլորն ալ իրենց յարձակողականի ծանր հրետանին ուղղած են Թիթոյի դէմ՝ վարկաբեկելու համար զայն, ինչպէս կ'ընէին Սթալինի օրով :

Այն պահուն, երբ Մոսկուա եւ մանկլաւիկները այսպէս թշնամական դիրք բռնած են մարեշալին հանդէպ, պնդապէտ Նասըրի բարեկամական այցելութիւնը այնպիսի բացառիկ դէպք մըն է, որ իրաւամբ ուշադրութիւնը կը գրաւէ միջազգային դիւանագիտութեան :

Վերջին տարիներու ընթացքին Խորհրդային Միութիւնը արտակարգ ճիգեր փորձեց Մերձաւոր Արեւելքի մէջ՝ սիրաշահելու համար արաբական աշխարհը :

Կարեւոր վարկեր բացաւ եւ զէնք հայթայթեց Եգիպտոսի ու Սուրիոյ :

Սուէզի տագնապին առեն դիրք բռնեց ի նպաստ Եգիպտոսի՝ ընդդէմ Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Իսրայէլի :

Իսկ երկու ամիս առաջ արքայական ընդունելութիւն մը սարքեց նախագահ Նասըրի՝ Մոսկուայէն մինչեւ Կովկաս ու Կեդրոնական Ասիա :

Միջազգային մամուլը բազմաթիւ մեկնութիւններ տուաւ այս այցելութեան :

Համարաբական ազգայնական շարժումին վարիչը բացառիկ պատիւներու կ'արժանանայ ներկայիս ալ Խորհրդային Միութեան քրիստոնեայ եւ իսլամ երկիրներուն մէջ, ուր կը ցուցադրուի իբրեւ նուիրուած ժապաւէն մը՝ «Մեծ բարեկամութեան մը պարունը» անունով :

Ի՞նչպէս բացատրել նախագահ Նասըրի Եուկոսլաւիա այցելութիւնը, որ ներկայ պայմաններուն մէջ Մոսկուայէն ապտակ մը կը համարուի, հանդամանքը կը ստանայ գրեթէ :

Առաջին ենթադրութիւնը զոր կարելի է ընել ա՛յն է, որ Արաբ. Միաց. Հանրապետութիւնը վճռած է ամէն գնով չէզոք դրական չէզոքութեան :

Քաղաքական այս դրութիւնը հրապարակ եկաւ «Այզընհաուըրի վարդապետութեան» հետ միաժամանակ :

Արեւելք — արեւմուտք հակամարտութեան միջեւ կողմ չբռնելու եւ բացարձակ անկախութիւն պահելու ձգտումն է, որ ծնաւ դրական չէզոքութեան քաղաքականութիւնը :

Եգիպտոս եւ Սուրիա դարձան անոր գլխաւոր ջատագովները, չուզելով մտնել «Պաղտատի Ուխտ»ին մէջ ու մերժելով ամերիկեան հաւանական աջակցութիւնը :

Բազմաթիւ երեւոյթներ արտաքին աշխարհին վրայ այն տպաւորութիւնն էին ձգած՝ թէ Եգիպտոս եւ Սուրիա խորհրդային արբանեակ դառնալու նախօրեակին կը գտնուին :

Դէպքերը սակայն ցոյց տուին թէ սխալ էին բոլոր ենթադրութիւնները : Թէ՛ Եգիպտոսի եւ թէ Սուրիոյ մէջ հալածանքի ենթարկուած են համայնավարները : Այսօր աւելի խստիւ՝ քան երէկ :

Սուրիոյ համայնավարներու պետը՝ քիւրտ Խալիտ Պէքտաշ, երեսփոխան, չուզեց Ձեխոսլովաքիա առաւ՝ Դամասկոսի մէջ Արաբ. Միաց. Հանրապետութեան հռչակումէն առաջ : Ներկայիս կը թափառի արբանեակ երկիրներուն մէջ :

Վերջերս Սոֆիայի մէջ ներկայ գտնուեր է հայկական հանդէսի մը ... :

Միջազգային մամուլը լաւատես է :

Նախագահ Նասըրի այս ճամբորդութեան մէջ կը տեսնէ մերձեցման ձգտում մը դէպի արեւմուտք :

Ու նաեւ հիասթափութիւն՝ Մոսկուայէն :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԻՒՐՔԻՆԵՐՈՒ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԸ ՁԱԽՈՂԵՑԱՒ

ՀԱՄԱՃԱՐԱԿԻ ՎՏԱՆԳ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք՝ Տիւրզիները առջի օր սկսան քալել Պէյրութի վրայ : Մայրաքաղաքէն քանի մը քիլոմեթր անդին բանակը կասեցուց անոնց յառաջխաղացումը : Լեռնականները կը կռուէին պատերազմական ծանր զէնքերով : Օդուժը մասնակցեցաւ կռիւներուն՝ հրասայլերու հետ :

Տիւրզիները ապաստանեցան գիւղերուն մէջ : Պէյրութէն հազիւ տասը քիլոմեթր անդին գտնուող Այն – Ապ գիւղին առջեւ դիրք բռնելով բանակը յարձակումի անցաւ, տուներու մէջ ապաստանած Տիւրզիները մաքրագործելով. շրջակայ գիւղերէն հետաքրքիրները կը դիտէին պատերազմը :

«Ֆիկարօ»յի թղթակիցը կը գրէ .— Քաղաքացիական այս տարօրինակ պատերազմին սկիզբէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով տեսայ թէ մարդիկ պատերազմի կ'երթային. զինուորականներ չէին անոնք, այլ՝ քաղաքացիներ, սուրիական ժողովրդական կուսակցութեան անդամներ, որոնք կը կռուէին Նախագահ Շամունը պաշտպանելու համար :

Այս կուսակցութիւնը քանի մը տարի առաջ կախակայուած է Սուրիոյ մէջ եւ անդամները՝ ապաստանած Պէյրութ, այդ թուականէն սկսեալ դէմ են Դամասկոսի կառավարութեան, թէեւ բացառիկ սէր մըն ալ չունին Լիբանանի հանդէպ :

Ցինենակ մը այս Սուրիացիները կը փորձէին գրաւել լերան մը գագաթը՝ Պէյրութի եւ միջազգային օդակայանին վրայ Տիւրզիներու կատարելիք յարձակումը խափանելու համար : Բայց մինչ այդ լեռնականները յաջողած էին «վըտանդաւոր» գիծը անցնիլ : Բանակը աւելի քան վճռական էր, երբ ըմբոստները դէպի օդակայան կ'ուղղուէին : Առանց մեծ դժուարութեան կարելի եղաւ ետ մղել յարձակումը : Մօտ յիսուն Տիւրզիներ սպաննուեցան եւ մնացեալները ապաստանեցան լեռները :

Հաւանական է որ անոնք լեռներէն իջնելով կրնան քանի մը քիլոմեթր մօտենալ օդակայանին եւ իրենց ծանր զէնքերով հեռուէն կրակել՝ բարդութիւններ ստեղծելով. այս պատճառով իշխանութիւնները շատ խիստ միջոցներ ձեռք առին Պէյրութի միջազգային օդակայանին շրջակայքը, ուր ականներ ցանուեցան եւ հրասայլերով զօրացած զինուորական կարեւոր ուժ մը կեդրոնացաւ :

Թէեւ Տիւրզիները որոշ չափով ճզմուեցան ու եթէ կրկնելու ըլլան իրենց յարձակումը՝ աւելի ծանր վնասներու պիտի ենթարկուին, բայց շատ աւելի վտանգաւոր թշնամի մը երեւան ելաւ .— Պէյրութի մահմետականներու թաղին մէջ, որ գրաւուած է ըմբոստներու կողմէ, առանձինները փողոց թափեցան. վեց շաբաթէ ի վեր ազդահաւաքները չէն անցնիր այս թաղէն եւ քսան հազար հոգիի ապրելը կը մնան փողցներուն մէջ : Առնէտները Պասթայէն սկսած են դուրս ելլել եւ գրաւել միւս թաղերը : Ամրան տաքերուն հետ՝ իշխանութիւնները ներկայիս կը վախնան համաճարակէ մը, որ կրնայ տարածուիլ երկրին մէջ՝ մահացու հարուածը հասցնելով Լիբանանի : Քաղաքապետութիւնը սկսած է մեծ քանակութեամբ հականեխիչ բաժնել ժողովուրդին եւ յատուկ ըսպասարկութիւն մը պիտի զբաղի առնէտներով :

Միւս կողմէ ՄԱԿի քննիչներուն թիւը բարձրացաւ 113ի. նոր դէտեր ալ կը սպասուին Պէյրութի մէջ :

Լիբանանի Ազգային Ճակատի պարագլուխ Ռէյմոն Էտտէ, որ ներկայ վարչակարգին ամէնէն բուռն պաշտպաններէն մէկն է, յայտարարեց թէ տուեալ պայմաններու մէջ ոչ 1950ի համաձայնագիրը, ոչ Այզընհաուըրի վարդապետութիւնը եւ ոչ ալ ՄԱԿի 51րդ յօդուածը կարելի է գործադրել : Էտտէ դէմ է օտար բանակներու միջամտութեան եւ կը պահանջէ որ ՄԱԿը ոստիկան ուժեր ղրկէ Լիբանան :

Իր կարգին Տիւրզիներու պարագլուխ Ճումպլաթ յայտարարեց թէ եթէ Արեւմտեանները միջամտեն՝ ընդդիմադիրները պիտի ընդունին որեւէ երկրի առաջարկած օժանդակութիւնը :

Համայնավար կուսակցութիւնը, որուն գոյութիւնը ցարդ յայտնի չէր Պէյրութի մէջ, յայտարարութիւն մը հրապարակեց՝ դատապարտելով «անգլեւամերիկեան աշխարհակալները որ զէնք կուտան Պաղտատի Ուխտի երկիրներուն եւ Շամունի խմբակին» :

Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարար Տըլըս մամուլի ասուլիս մը տալով Ուաշինկթընի մէջ, յայտարարեց թէ ամերիկեան ուժերը Լիբանան պիտի միջամտեն միայն «վտանգաւոր» վայրկեանին :

ՏԸ ԿՈԼ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Վարչապետ Տը Կոլ, որուն կ'ընկերանան Կի Մոլէ, Միշըլէ եւ Ժաքինօ, Ալժերիոյ մէջ կը շարունակէ իր պտոյտը՝ զինուորական կացութիւնը քննելու համար : Կոստանդինի մէջ կարճ ժամանակ մը մնալէ յետոյ, Վարչապետը գնաց Օրան, իր ճամբորդութեան երկրորդ հանգրուանը : Մօտ հարիւր հազար Օրանցիներ խանդավառ ընդունելութիւն մը վերապահած էին զօր. Տը Կոլի : Վարչապետը կառքէն կ'ողջունէր ամբոխը՝ խանդավառ կանչերու եւ ծափերու մէջ :

Չորեքշաբթի իրիկուն Տը Կոլ հասաւ Ալժէ : Հինգշաբթի առաւօտ աչքէ պիտի անցնէր Քապիլիի զօրքը : Կէսօրէն յետոյ խորհրդակցութիւններ պիտի ունենայ Ամառնային Պալատին մէջ եւ նոյն օրն իսկ պիտի վերադառնայ Փարիզ :

Տը Կոլ Ալժերիոյ մէջ լուրջ քննութեան մը կ'ենթարկէ բանակը. տակաւին յայտնի չէ, թէ պաշտօնական յայտարարութիւն մը պիտի ընէ՞ թէ :

× Թունուզի Նախագահ Պուրկիպա անդրադառնալով այն զրոյցներուն՝ թէ Ֆրանսա երբ իր զօրքերը պարպէ Թունուզէն, Պուրկիպայի կուսակիցները պիտի չօգնեն Ալժերիոյ ըմբոստներուն, յայտարարեց .— Ալժերիոյ ժողովուրդը պէտք է շարունակէ իր պայքարը՝ մինչեւ որ տիրանայ իր անկախութեան : Պուրկիպա աւելցուց. «Եթէ զօր. Տը Կոլ չյաջողի վերջ մը դնել Ալժերիոյ պատերազմին՝ Միացեալ Նահանգները ստիպուած պիտի փոխեն իրենց քաղաքականութիւնը Ֆրանսայի նկատմամբ : Թունուզի Նախագահը միշտ կը պնդէ Ալժերիոյ անկախութեան վրայ, յիշելով թէ առաջարկած է իր միջամտութիւնը՝ Ալժերիոյ անկախութիւնը ունենալով մեկնակէտ :

× Ալժէի Շարթր հրապարակին վրայ արձակուած ռումբի մը հետեւանքով 22 հոգիներ վիրաւորուեցան, որոնց մէկը հիւանդանոցին մէջ աւանդեց հոգին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ամերիկեան դեսպանը յայտնեց թէ ոչ մէկ լուր ունի այն 9 օդաչուներէն որ ուրբաթ օրուընէ ի վեր Հայաստան կը գտնուին : Դեսպանը ճշդեց թէ Խ. Միութիւնը ցարդ չէ պատասխանած ամերիկեան բողոքագրին եւ արտօնութիւն ալ տուած չէ որ ամերիկացի մը այցելէ Ամերիկացիներուն որ միշտ Հայաստան են :

ԺԸՆԵՒԻ հիւլէագէտներու ժողովին կը մասնակցին Խ. Միութիւն, Միացեալ Նահանգներ, Անգլիա, Ֆրանսա, Քանատա, Չեխոսլովաքիա, Լեհաստան եւ Ռումանիա : Լաւատեղեակ շրջանակներու համաձայն, ժողովը կրնայ տեւել չորս–հինգ շաբաթ՝ բնական պայմաններու մէջ. օրակարգը պիտի որոշուի գաղտնի նիստի մը մէջ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ձայնասփիւռը «Փրաւտա»յի հետ դարձեալ յարձակում կը գործէ Մալենկով – Մոլոթով – Քականովիչ եւ Շեփիլով «հակակուսակցական խմբակ»ին վրայ, որ ընդդիմացած է շինարարութեան վերակազմակերպման ծրագրին : Պաշտօնաթերթը խմբագրական մըն ալ նուիրելով այս հարցին՝ կը ջատագովէ Խրուշչեւի ծրագիրներուն յաջողութիւնը :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ ձերբակալուեցան Մըզալիի եւ Պաքուշի կառավարութեանց 10 նախկին նախարարները եւ առաջնորդուեցան բանտ. պիտի դատուին Բարձր. Ատեանին կողմէ :

ՍՈՖԻԱՅԻ մէջ ստորագրուեցաւ ֆրանքօ–պուլկարական առեւտրական համաձայնագիր մը : Դէպի Պուլկարիա Ֆրանսան պիտի արտածէ երեք միլիառ 145 միլիոնի ապրանք եւ պիտի ներածէ 3 միլիառ 382 միլիոնի :

ԱԼ ՃԱՌԻՏԱ, Լիբանանեան անկախ թերթը կը գրէ թէ յորդանանցի 12 սպաներ ձերբակալուած են որովհետեւ պետական հարուածի փորձ մը կատարած էին : Յորդանանի կառավարութիւնը անմիջական օգնութիւն ուզած է Իրաքէն որ խոստացած է հինգ հազար զինուոր ղրկել անմիջապէս :

ԺՈՐԺ ՊԻՏՕ, Ժողովրդական Շարժումի պարագլուխը, ինչպէս յայտնած էր, կազմած է «Ֆրանսայի Քրիստոնեայ Ժողովրդապետութիւնը» : Նպատակներն են. — Ստեղծել եւ կազմակերպել ազգային գետնի վրայ քաղաքական գործունէութեան եւ ընկերային յառաջդիմութեան շարժում մը, որ կը ձգտի ապահովել ֆրանսական համայնքին պաշտպանութիւնը :

ԱՊԷԼ ՊՈՆԱՐ, նախկին ակադեմական, որ 14 տարի է Սպանիա ապաստանած էր, առջի օր Փարիզ եկաւ եւ յանձնուեցաւ ոստիկանութեան : Պոնար անդամ էր Տորիոյի կուսակցութեան եւ կրթական նախարար՝ Վիշիի կառավարութեան : Ի բացակայութեան մահուան դատապարտուած էր : Նկատի առնելով իր տարիքը եւ առողջական վիճակը, Ապէլ Պոնար առժամապէս ազատ արձակուեցաւ :

ԵՒՐՈՊԱՅԻ Արտաքին վեց նախարարներու ժողովը վերջացաւ Պրիւսէլի մէջ. կարելի չեղաւ Եւրոպայի մայրաքաղաքը ընտրել, որուն համար նոր հանդիպում մը պիտի ունենան :

ԻՏԱԼԻՈՅ նոր կառավարութիւնը կազմեց Ֆանֆանի՝ Սարակաթի ընկերվարականներուն հետ :

ԱԼԱՍՔԱ Միացեալ Նահանգներու 49րդ նահանգը դարձաւ. այսուհետեւ ամերիկեան դրօշակին վրայ պիտի աւելնայ նոր աստղ մը : 1912էն ի վեր ոչ մէկ պետութիւն միացած էր Ուաշինկթընի կառավարութեան :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ Քրաքովիա շրջանին մէջ ողողումներու հետեւանքով տասը հազար հոգի անապաստան մնացած է :

ԵՐԿՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ ՄԸ

ՌՈՊԵՍՓԻԵՐ

(6 ՄԱՅԻՍ 1758 – 28 ՅՈՒԼԻՍ 1794)

Ֆրանսայի մէջ Յեղափոխութեան ջերմ համակիրներ կը փափաքին տօնել ամէնէն թունդ յեղափոխականին ծննդեան երկհարիւրամեակը: Երկու դարէ ի վեր Արրասցի այս համեստ փաստաբանը պատմութեան անցած է Ֆրանսայի պատմութեան մէջ ամէնէն կարեւոր դերը խաղալով: Կառափնատ ղրկած է յեղափոխական ընկերները, ինքն ալ կառափնատ բարձրացած է քաւելու համար ոճիրները:

Իր համակիրները ժամանակին, հաւատքին եւ նկարագրին կը վերագրեն սխալները: Արժանի կը նկատուի յիշուելու, յիշատակը յարգելու, գործերը պանծացնելու: Ընդդիմադիրները սխալները կը յիշեն, համակիրները իր գործունէութեան դրական կողմերը:

Անչափահաս էր երբ որբացաւ, աւարտեց տեղւոյն դպրոցը, կրթաթոշակ ըստացաւ Փարիզի Սէն Լուի Լիսէին համար եւ դեռ երիտասարդ, ստացաւ իրաւաբանական վկայականը: Դարուն տիրապետող դէմքերն էին Ռուսօ, Մոնթէսքիէօ եւ Վոլթեր: Գրագատ Էմիլ Ֆակէ կը գրէր այդ դարուն համար «ոչ քրիստոնեայ, ոչ ֆրանսացի»: Մէկը կը հաստատէր իշխանութեանց բաժանումը, միւսը կը հեգնէր ամէն հաստատութիւն, թէեւ կը դարպասէր բռնակալուհիի մը, առաջինը աստուածային իրաւունքէն ժողովրդային իրաւունքին կը վերապահէր իշխանութեան իրաւասութիւնը:

Երիտասարդ փաստաբանը հանդիպեցաւ Ռուսոյի, հմայուեցաւ տեսակցութենէն, անոր ընկերային գործը դարձաւ իր աւետարանը, որ պիտի ըլլար ներշնչարանը պատմութեան նոր շրջանի մը հեղինակներուն:

Ռոպեսփիէր եւ յեղափոխութիւն նոյնացած, կը դիմէր ինքնակալութեան եւ ինքնիրեն ազատութեան մարմնացումը կ՚ընդունէր: Չափաւոր յեղափոխականներն անգամ իր անձին դէմ կ՚ընդունէր, իր անձնական հակառակորդները ազատութեան դէմ եւ հակայեղափոխական կը նկատէր: Այսպէս հազարաւորներ ղրկուեցան կառափնատ: «Անկաշառ, համեստ, սակաւապէտ» ծայրայեղներու պետ, ժողովեն ակումբի նախագահ՝ հաստատեց անձնական պաշտամունքը: Քոնվանսիոնի մէջ իր կամքը ժողովին կամքն էր, իր վճիռը անվիճելի էր: Օգտագործեց Տանթոնի պերճախօսութիւնը Ժիրոնտեաններու դէմ, յետոյ դարձաւ Տանթոնականներու դէմ: «Վերջ տանք մահապատիժներուն, խաղաղութիւն հաստատենք» գոչեց Տանթոն: «Օրէնքէ դուրս ամէն անոնք որոնք թշնամիին հետ բանակցիլ կ՚առաջարկեն» պատասխանեց Ռոպեսփիէր: Ժողովը վաւերացուց յեղափոխականին հրամանը, Տանթոնականներ առաջնորդուեցան կառափնատ: Տանթոն իր մահավճիռը տուած էր խաղաղութեան առաջարկով եւ իրաւունք ունէր ըսելու. «Յեղափոխութիւնը վայելողները յեղափոխութիւն կատարողները չեն»:

Ռոպեսփիէր հաստատեց Գերագոյն էակին պաշտամունքը, ստանձնեց քահանայապետութիւնը, խաչակրութիւն հռչակեց բոլոր Թագաւորներուն դէմ, բուն պայքար Եւրոպայի դէմ: Նոր կրօնը, յեղափոխութեան կրօնը, ծաւալելու էր բովանդակ Եւրոպայի մէջ, ժողովուրդն էր վեհապետը, տապալելու էին Թագաւորները, որոնք յաւակնութիւնն ունէին կառավարելու ժողովուրդները աստուածային իրաւունքով: «Արդարութիւնը ժողովուրդին կամքն է, ժողովուրդին բանականութիւնն է»: Ռոպեսփիէր կը ներկայանայ որպէս արտայայտիչը ժողովուրդին կամքին եւ բանականութեան, հետեւաբար արդարութեանց: Հաւատացած էր, թէ ժողովուրդը առաքինի է, այդ առաքինութիւնը շահագործուած էր տիրող դասակարգէն, մաքրագործելու էր շահագործողները, առաքինութիւնը փրկելու համար: Ռուսօ իրմէ աւելի հաւատացեալ, ջերմեռանդ աշակերտ մը չունեցաւ:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԼԻԲԱՆԱՆ
ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԴՈՒՌԸ

ԽՄԲ.— Սէլէքսիոն Յուլիսի իր թիւն մէջ հրատարակած է շահեկան յօդուած մը Լիբանանի մասին: Ստորեւ թարգմանութիւնը:

Լիբանանցիները կ՚ըսեն թէ Աստուած երկիրը ստեղծելէ առաջ ստեղծեց Լիբանանը՝ իբրեւ կատարելութեան նախատիպար...: Արդարեւ, Լիբանան տարօրինակ հակադրութիւն մը կը ներկայացնէ Միջին Արեւելքի միւս երկիրներուն հետ: Երկիրը ոչ մէկ նմանութիւն ունի իր դրացիներուն հետ. ժողովուրդը՝ նոյնպէս:

Անապատային տարածութեան մը մէջ, անջրդի եւ կիզիչ, Լիբանան ընդարձակ ովասիս մըն է՝ աւելի քան երեք հազար մեթր բարձրութեամբ իր լեռներով, յորդահոս ջուրերով, անտառներով եւ ձիւնով: Մարդ ինքզինք Զուիցերիոյ կամ Ռիվիերայի մէջ կը կարծէ եւ անակնկալի չի գար՝ երբ լսէ թէ լիբանանեան առասպելի մը համաձայն դրախտը հոն կը գտնուէր...:

Լիբանանցիները արաբ կը կոչուին. արաբերէն կը խօսին եւ մաս կը կազմեն Արաբական Լիկային, մինչդեռ իրենց պատմագէտները կը ճշդեն, թէ Լիբանանցին հազիւ հինգ առ հարիւր արաբական արիւն ունի: Միջին Արեւելքի միակ պետութիւնն է ան, ուր տիրապետող կրօնը քրիստոնէութիւնն է. միակ երկիրը՝ ուր իսլամութիւնը պետական կրօն չէ:

Արաբական բոլոր երկիրներուն մէջ Լիբանանը միակն է, որուն բնակչութեան ութսուն առ հարիւրը գրել կարդալ գիտէ, մինչդեռ միւս երկիրներուն մէջ, մօտաւորապէս անգրագէտներուն թուական համեմատութիւնն է ան: Միաժամանակ ամէնէն արդիական երկիրն է: Բովանդակ Միջին Արեւելքի մէջ լիբանանցի կիներն են որ առաջին անգամ քուէարկելու իրաւունք ստացան. եթէ փափաքին կրնան նոյնիսկ «պիքինի»ով պտտիլ անոնք, հակառակ անոր որ սահմանէն անդին իրենց քոյրերը տակաւին քօղը վար չեն դրած: Ունի լայն ճամբաներ ու գեղեցիկ շէնքեր:

Քրիստոսէ մօտ ութ դար առաջ կորսնցուցած իր անկախութիւնը Լիբանան վերագտաւ մօտ տասնեակ մը տարիներ առաջ. ժողովրդավար երկիր մը, արեւմտեան սիսթեմով, որ կարգ մը թերութիւններ ունենալով հանդերձ արաբական աշխարհին լաւագոյն պետութիւնն է:

Մօտ երկու հարիւր քիլոմեթր երկայնքով հողաշերտ մը, յիսնեակ մը քիլոմեթր լայնքով, որ կ՚երկարի Միջերկրականի ափին: Հողային փոքր տարածութիւնը պատճառ մը չէ սակայն, որ Լիբանան պատմական ամէնէն հարուստ յիշատակարաններով երկիր մը չըլլայ: Այնտեղ ապրած են Լիբանանցիներու նախահայրերը, որ կը կոչուէին Քանանացիներ, ինչպէս կը յիշէ Աստուածաշունչը. պատմագէտներէն շատերուն համար՝ Փիւնիկեցիներն են անոնք: Մայրաքաղաքները՝ Տիւրոս, Սիդոն եւ Պիպլոս:

Այստեղ է որ կը բարձրանան հոյակապ լեռները, որոնք այնքան երգուած են Աստուածաշունչին մէջ.— Լիբանանի լեռները, որոնց վրայի ձիւնին անունը ըստացած է երկիրը (սեմական բայարմատ «լապան»էն, որ կը նշանակէ «ճերմակ»): Լիբանանցիք իրենք զիրենք կը կոչեն նաեւ «սարորդի»:

Լեռներէն անդին կը տարածուի Պէքայի հովիտը, որ պատմական ժամանակներէն հռչակաւոր է իր արգասաբերութեամբ: Կ՚ըսեն թէ Կայէն ու Աբէլ այնտեղ ապրեցան եւ լիբանանեան աւանդութիւնն ալ կ՚ուզէ որ Նոյի տապանը այնտեղ հանգչած ըլլայ:

Անջրդի տարածութիւններ գրեթէ չկան երկրին մէջ, բացի Սուրիոյ եւ Լիբանանի միացած փոքր շրջանէն, ուրկէ ծնունդ կ՚առնէ Յորդանան գետը:

Հռչակաւոր են մայրիները,— Լիբանանցիներու հպարտութիւնն ու ազգային խորհրդանշանը: Օտար զբօսաշրջիկները չարունակ կ՚երթան տեսնել այդ մայրիները:

Մայրաքաղաքը՝ Պէյրութ, այսօր Գահիրէէն խլած է «Միջին Արեւելքի Փարիզը» տիտղոսը: Աշխարհի ամէնէն բանուկ եւ արդիական օդակայաններէն մէկը ունի, որ կը գործածուի օդանաւային 55 գիծերու կողմէ:

Շինուեցան ու կը շինուին տակաւին աշխարհի ամէնէն շքեղ պանդոկներուն քանի մը հատը: Կարճ խօսքով, մարդ ինչ որ փափաքի կրնայ ունենալ Պէյրութի մէջ: Ամերիկեան պիստակին կարագը դրացի է այնտեղ ռուսական խաւիարին հետ, ուիսքին՝ վոտքային հետ, Քատիլեաք կառքը՝ չեխական Սքոտային հետ: Տիորի հաստատութիւնը տարեկան 200է աւելի կը ծախէ այնտեղ իր վերջին նորոյթներէն: Ճաշարան մը, ամէն օր օդանաւով ոստրէ բերել կուտայ Հոլանտայէն: Քսան fապարէ եւ յիսուն պառ կայ՝ արեւմտեան ճաշակով: Ուրիշներ՝ վերապահուած են սեւ ոսկիէն հարստացած արաբ շէյխերուն:

Շքեղ fազինօ մը շինուած է արդէն եւ 1959ի սկիզբը կը բացուի, գեղատեսիլ ծովախորշի մը վրայ, ճիշդ քաղաքին հիւսիսը: Այժմէն նախատեսուած է արդէն որ շահին յիսուն առ հարիւրը պիտի երթայ պետական գանձին, ընկերային ձեռնարկներու մէջ ծախսուելու համար:

Քազինօ մտնելու համար, իւրաքանչիւր Լիբանանցի պէտք է փաստէ թէ վճարած է իր տուրքը, տարեկան՝ առնուազն երկու միլիոն ֆրանք եկամուտի մը վրայ: Լիբանանցիները ծանօթ են տուրք... չվճարելու իրենց աւանդութեամբ: Նոր fազինօն զիրենք պիտի չհմայէ՞ այնքան, որ հրաժարին իրենց այդ սովորութենէն:

Դէպի սուրբ վայրերը կազմակերպուած ճամբորդութիւններուն մեծ մասը այսօր կը սկսի Պէյրութէն: Որովհետեւ Լիբանան զբօսաշրջիկներուն կը հրամցնէ հետաքրքրական երեք վայրեր.— Մայրիները, Պաալպէքի տաճարները եւ Պիպլոսի աւերակները:

Հակառակ անոր՝ որ Լիբանանցին կապուած է մայրիներուն եւ ամէն գնով կ՚աշխատի զանոնք պահպանել, միշտ գործած է կացինը, ամէնէն ծանր հարուածը կրեցին Թուրքերուն կողմէ, որոնք Ա. Աշխարհամարտին մայրիներուն մեծ մասը այրեցին՝ իրենց շոգեկառքերուն մէջ: Ներկայիս Պէշարէի մէջ 400 մայրիներ կան տակաւին, որոնց հազիւ 10 – 12 հատը հազարամեակէ մը աւելի տարիք ունին եւ երկու կամ երեք հատը միայն Աւետարանին ժամանակակից են: Միջին հաշուով ունին 25 մեթր բարձրութիւն եւ 12 մեթր շրջագիծ: Ներկայիս կառավարութիւնը հազարներով նոր մայրիներ մշակել կուտայ:

Պաալպէք (հին Հելիոպոլիսը) որ երազային ոստանի մը պէս կը բարձրանայ Պէքայի հարուստ դաշտին սրտին վրայ, Սուրբ քաղաք մը եղած է միշտ: Աւանդութեան համաձայն՝ ան կառուցուեցաւ Կայէնի կողմէ, երկրին ստեղծումէն 133 տարի յետոյ. բնակչութիւնը բաղկացած էր հսկաներէ, որոնց գործած մեղքերը պատճառ եղան Ջրհեղեղին: Սքանչելի տաճարներ ունի, նուիրուած՝ Արամազդին, Աստղիկին եւ Հերմեսին, որոնք կառուցուած են Հռովմէացի կայսրերու

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ
Խ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ ՆԵՐՍ

Այս կարգի դպրոցներէ ներս ընդունուելու համար առաւելագոյն տարիքն է՝ քառասուն:

Կուսակցական դաստիարակութիւնը կը սկսի մանկապարտէզէն:

Կուսակցական դաստիարակութիւնը կը սկսի մանկապարտէզէն՝ բոլորին համար անխտիր. նոյնիսկ անոնց համար, որոնք հետագային կուսակցութեան անդամ պիտի չըլլան: Մանկապարտէզի մանուկները կը կոչուին «Հոկտեմբերեանիկ»: Երբ մանուկը կ՚ըլլայ 9 կամ տասը տարեկան, կը մտնէ «Երիտասարդ Պիոներ»ներու շարքերէն ներս: Խ. Միութեան մէջ մօտաւորապէս քսան միլիոնի կը հասնի Պիոներներու թիւը:

14 – 15 տարեկանին, ամէնէն խոստումնալից տղաքը կը մտնեն «Երիտասարդ Համայնավարներու Լիկա»յին կամ Կոմսոմոլի կազմակերպութեան մէջ, որ կը հաշուէ մօտաւորապէս 18 միլիոն անդամներ: Կոմսոմոլը շատ կարեւոր կազմակերպութիւն մըն է. պատանի տղոց ու աղջիկներուն քառասուն տոկոսը հազիւ կ՚ընդունուի անկէ ներս: Բնականոն պայմաններու մէջ, երիտասարդ տղան կամ աղջիկը Կոմսոմոլներու կազմակերպութեան մէջ կը մնայ մինչեւ 26 տարեկանը: Այնտեղ կը ստանայ քաղաքական, մարզական, զինուորական եւ մշակութային ամէն տեսակի դաստիարակութիւն: Ամէնէն խոստմնալիցները, որոնք ապագայ ղեկավարներ դառնալու յոյսը կը ներշնչեն, մասնաւոր հսկողութեան ու հոգածութեան առարկայ կը դառնան: Բայց բոլոր Կոմսոմոլները անպայման կուսակցական շարքերէն ներս չեն ընդունուիր յետագային: Այստեղ ալ խիստ զտում մը տեղի կ՚ունենայ. կուսակցութիւնը իր գիրկին մէջ կ՚առնէ միայն ամէնէն լաւերը:

Կամաւոր «պահապան շուներ»:

Կուսակցութեան անդամները ոչ միայն իրաւունք ունին իրենց ընկերները քննադատելու, այլ նաեւ մասնաւոր պարտաւորութիւնն ունին ինքնաքննադատութիւն կատարելու: Հետեւաբար, կը նկատուին կամաւոր «պահապան շուներ» նոյնիսկ իրենց ղեկավարներուն տկարութիւններն ու թերութիւնները մատնանիշ ընելու համար:

Ագիտպրոպը մասնաւոր կազմակերպութիւն մըն է կուսակցութենէն ներս, որ, ինչպէս ցոյց կուտայ իր անունը («ագիտացիոն» եւ «պրոպագանտա»), քարոզչութեամբ կը զբաղի եւ կուսակցական տեսակէտներն ու ուղղութիւնը ժողովուրդին մէջ տարածելու պարտականութիւնն ունի: Այս կազմակերպութիւնը իր տրամադրութեան տակ ունի վեց հազարէ աւելի քարոզչական դպրոցներ եւ աւելի քան 375.000 «ագիտատոր – պրոպագանդիստներ»: Ասոնց Աւետարանը՝ 824 էջերէ բաղկացած գիրք մըն է — «Ագիտատորի եւ Պրոպագանդիստի Ուղեցոյց»ը, որ կանոնաւոր վերահրատարակումներու կ՚ենթարկուի, իւրաքանչիւր անգամին՝ մասնաւոր սրբագրութիւններով:

Միասնականութեան երկիր:

Անգամ մը եւս պարտք կը համարիմ շեշտել, թէ տիրող գոյավիճակին ենթարկուելու պարտադրանքը միայն վերէն չէ որ կուգայ, այլ, քառասուն տարիէ ի վեր տեւող քարոզչութեան մը իբր հետեւանք, վարի խաւերէն ալ կը ծագի: Մարդիկը կ՚ենթարկուին ոչ միայն վախի ազդեցութեան տակ, այլ որովհետեւ միեւնոյն ձեւով խորհելու վարժուած են: Զօրավար Կիյոմ, որ Մոսկուայի մէջ Ֆրանսական զինուորական կցորդ եղած է, եւ որ ոչ մէկ համակրանք ունի խորհրդային վարչակարգին հանդէպ, վերջերս կը գրէր՝ «Խ. Միութիւնը ամէն բանէ աւելի միասնականութեան երկիրն է»:

Եզրակացնելու համար ըսենք Խ. Միութեան մէջ գրեթէ ամէն բան կը կատարուի յանուն կուսակցութեան եւ անոր միասնականութեան: Բանտարկութենէ եւ աքսորի դատապարտութենէն վերջ, ամէնէն ծանր ամբաստանութիւնը զոր կարելի է ընել խորհրդային քաղաքացիի մը հասցէին՝ «հակա – կուսակցական»ութեան ամբաստանութիւնն է: Որեւէ մէկ շրջանի մէջ, կուսակցութեան քարտուղարութիւնը շատ մեծ իշխանութիւն ունի: Ժողովուրդին այն խաւը որ կուսակցական դաստիարակութիւն ստացած է, կոյր եւ զօրաւոր հաւատք ունի կուսակցութեան հանդէպ:

Կուսակցութիւնը եւ վարչաձեւը:

Միւս կողմէ, անհրաժեշտ է զանազանութիւն դնել կուսակցութեան եւ վարչակարգին միջեւ: Ամբողջ Խ. Միութեան մէջ հազիւ կարելի ըլլայ գտնել 10.000 մարդիկ, որոնք պատրաստ ըլլան միայն կուսակցութեան համար զոհուելու. մինչդեռ միլիոնաւորներ պատրաստ են մեռնելու հայրենիքին եւ վարչակարգին համար: Ղեկավարները կուսակցութեան կը պատկանին, ճիշդ է, սակայն քանի մը տարիէն համայնավարներէ զատ, միւսներուն մտահոգութեան ու ճիգերուն առարկան վարչակարգն է:

Ծ. Կ.

(11 Շար.)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

●

ՏԷՍԻՆ, (Յառաջ) — Այս տարի Տէսինի Վասպուրականի Երիտասարդաց երկսեռ Միութիւնը բացօդեայ հանդէսով մը տօնեց Վասպուրականի հերոսամարտին 43րդ տարեդարձը, որ տեղի ունեցաւ Կիրակի, Յունիս 22ին Կապիկեանի ագարակին բակին մէջ: Հայրենասէր բազմութիւն մը եկած էր ողջունելու փառապանծ տարեդարձը: Ուրախալի երեւոյթ մըն է որ երիտասարդներ էին դայն նախաձեռնողները:

Բացումը կատարուեցաւ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդին եւ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ երգուած «Բամ փորոտան»ով, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս:

Օրուան նախագահ Պ. Վարուժան Մանուկեան արագ ակնարկով մը անդրադարձաւ Վասպուրականի քաջարի ժողովուրդին մեր պատմութեան մէջ արձանագրած հերոսական դրուագներուն:

Գեղարուեստական բաժնին արտասանութիւններ ըրին դպրոցին աշակերտներէն Մարգարիտ Զաքարեան, Ժընըվիէվ Պարտաքճեան, Յովհաննէս Պառաւեան եւ Գէորգ Պառաւեան:

Մեներգեցին Տիկիններ Աշխէն Պօյաճեան (Հայրիկ, հայրիկ), եւ Մարի Կարապետեան (Տըլէ եաման): Արտասանեց դպրոցին նախկին սաներէն Օր. Բրաբիոն Տապաղեան: Բոլորն ալ ջերմօրէն ծափահարուեցան:

Պատշաճ ուղերձ մը կարդացուեցաւ Վիէնի Վասպուրականի Հայր. Միութեան կողմէ. — Եթէ այժմ թափուր է Վասպուրական աշխարհը, սակայն աշխարհիս չորս ծագերուն ցրուած Վասպուրականցիներ, դարձեալ վառ կը պահեն իրենց աւանդութիւններն ու յիշատակները: Անոնք հպարտ են որ Վասպուրականի հերոսամարտը հանդիսացաւ Հայաստանի անկախութեան մէկ հիմնաքարը:

Մարսէյլի Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը եւս բովանդակալից հակիրճ ուղերձով մը իր յարգանքի բաժինը բերաւ տօնակատարութեան:

Յաճող արտասանութիւններ ըրին Պ.Պ. Մուրատ Սաղաթէլեան եւ Ղեւոնդ Տէր-տէրեան՝ երկուքն ալ Յովհ. Թումանեանէն: Իսկ բարձրախօսը չարունակ կը սփռէր մեր ծարաւի հոգիները յագեցնող հայրենի երգեր ու պարի եղանակներ: Շամփրուած միսին անուշաբեր հոտը լեցուցած էր մթնոլորտը: Երիտասարդ-երիտասարդուհիներ եռանդով կը սպասարկէին: Գեղջկական պարերը երիտասարդական աւիւն կը ներարկէին մեր տարեց սերունդին:

Իսկ մեր Նոր Սերունդին խումբը աւելի կը բարձրացնէր տրամադրութիւնները, մէջ ընդ մէջ երգելով ազգային, յեղափոխական ու գեղջկական երգեր:

Ապրին Վասպուրականի երիտասարդները, որոնք հայրենասիրական բարձր ոգիով տոգորուած են: Ինչպէս յայտարարութեանց մէջ յիշուած էր, այս տօնակատարութեան հասոյթը՝ տասը հազար Ֆրանք, նուիրուեցաւ դպրոցին:

Ֆրանսահայ Կապ. Խաչի Տէսինի Ազգային վարժարանի կրթական մարմինը պարտականութիւն յանձնեց ինձ հրապարակաւ իր շնորհակալութիւնը յայտնել Վասպուրականի Երիտասարդաց երկսեռ Միութեան՝ իր այս օրինակելի նուէրին համար:

Գ. Պ.

×

ՄԵՍՐՈՊ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ

Ան ալ յանձնեցինք հողին: Երկար ատենէ ի վեր տառապալից կեանք մը կը քաշքշէր: Արդէն դժբախտ պարագաներու տակ կորսնցուցած էր իր աղջիկն ու կինը:

Բնիկ Երզնկացի՝ իր պատանեկութիւնը անցուցած էր Իզմիր: Աղէտէն ետք գաղթած է Յունաստան, ապա եկած Ֆրանսա: Տէսին հաստատուած էր երեսուն տարիներէ ի վեր: Տեղւոյս Հ. Մ. Ը. Մ.ի եռանդուն անդամներէն մին եղած է ու աշխատած անոր բարգաւաճման:

Հայրենասէր մըն էր իր խորքով, թէեւ ունէր իր յատուկ ըմբռնումները ազգային հարցերու մասին:

Աշխատակցած է «Յառաջ»ին, մարդական յօդուածներով:

Յարգա՛նք իր յիշատակին:

Գ. Պ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ Գրողներու Միութեան տան դահլիճին մէջ քննարկուած է Ա. Աւագեանի «Պատմուածքներ» հատորը: Զեկուցած է Ս. Աղաբաբեան. խօսած են Մ. Մարգարեան, Վ. Կարենց, Գ. Սեւունց, Գ. Սարեան, բոլորն ալ գնահատած են հեղինակին ստեղծագործական տաղանդը, մատնանշելով կարգ մը թերութիւններ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ պետական պատկերասրահին մէջ տեղի ունեցած է Խ. Միութեան նկարիչներու եւ քանդակագործներու 1955-57ի ստեղծագործութեանց ցուցահանդէսը: Ցուցադրուած են աւելի քան 350 գործեր:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ — Հայաստանի շախմատի մրցումներուն ախոյենութիւնը շահած է Էդ. Մնացականեան՝ երեք շաբթուան լարուած պայքարէ յետոյ:

× Տոնի Ռոստովի խումբը այցելած է Երեւան եւ ֆութպոլի մրցում մը ունեցած Տինամօ խումբին հետ. Երեւանցիք յաղթած են 2-3 արդիւնքով:

ԵՐԵՒԱՆԻ երաժշտագէտներու տան դահլիճին մէջ ոգեկոչուած է Ա. Սպենդիարեանի մահուան 30ամեակը. բացումը կատարած է Էդ. Միրզոյեան. երաժշտագէտին կեանքին ու գործին մասին խօսած է Ք. Գրիգորեան: Խօսք առած են նաեւ այլ արուեստագէտներ. երեկոն վերջացած է Ալ. Սպենդիարեանի գործերուն ունկնդրութեամբ:

ԳՈՐԻՍԻ մէջ ասֆալթապատուած է 2500 քառ. մեթր փողոց ու մայթ. պուրակներու մէջ եւ մայթերու երկայնքին տնկուած է 12 հազար ծառ:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գեղարուեստի ակադեմիային անդամ ընտրուած են նկարիչ Արա Սարգսեան եւ «արուեստի գործիչ» Յովհաննէս Զարդարեան, երկուքն ալ Հայաստանէն:

ՎՐԱՍՏԱՆԻ զանազան քաղաքներու մէջ Յունիս 23էն Յուլիս երեք տեղի կ'ունենայ «Հայֆիլմ»ի արտադրած ժապաւէններու փառատօնը. կը ցուցադրուին Մօր սիրտը, Ում է ժպտում կյանքը, Առաջին սիրոյ երգը, Կամօ, Զանգեզուր, Պեպօ, Կարօ, Պատուի համար, Ուրուականները հեռանում են լեռներից, Ամպրոպի արահետով, Լեռնային լճի գաղտնիքը, Յովազա ձորի գետինները գեղարուեստական ժապաւէնները, ինչպէս նաեւ քանի մը փաստանկարներ:

ԿՈՒՄԱՅՐԻ պատմական գիւղին մէջ հայ գիտնականները սկսած են պեղումներ կատարել, որոնք Լենինական քաղաքի պատմական անցեալին մասին հարուստ նիւթ կրնան հայթայթել:

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ Յունիս 17ին տեղի ունեցած է Հայաստանի երաժշտագէտներու ընդհանուր ժողովը. քննադատուած է այն պարագան՝ թէ Հայաստանի գրողները լաւ խաղանիւթեր չեն գրեր՝ արդիական օփերաներ եւ պալէներ յօրինելու համար:

ՀԱՅՊԵՏՀՐԱՏԸ լոյս ընծայած է ամերիկահայ գրող Բենիամին Նուրիկեանի «Պանդուխտ հոգիներ» պատմուածքներու հաւաքածոն, հինգ հազար տպաքանակով:

ՄԱՐՏՈՒՆԻԻ շրջանին մէջ այս տարի 53 հեկտար հողի տարածութիւն մը վերածուած է այգիի, ուր տնկուած են խնձորենի, տանձենի, սալորենի եւ պտղատու այլ ծառեր:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ կրկեսի ցուցարարները գացած են Կույբիշեւ ուր կարգ մը ցուցադրութիւններ ըրած են, մեծ յաջողութեամբ:

ԱՐՏԱՇԱՏԻ Մխչեան գիւղին մէջ կազմուած է միջշրջանային թատերախումբ մը, որ յաճախ ներկայացումներ կուտայ գիւղացիներուն:

ԱՐՏԱՆԻՇ գիւղին մէջ աւարտելու վրայ է միջնակարգ դպրոցի մը կառուցումը, իսկ Մարտունի, Թթուջուր, Ագրուլաղ գիւղերուն մէջ կը շինուին խանութներ եւ բնակելի նոր շէնքեր. շրջանին մէջ հինգ հարիւրէ աւելի բանուորներ կը կառուցանեն իրենց սեփական շէնքերը:

կողմէ Ա. եւ Բ. դարերուն:

1955էն ի վեր այս աւերակներուն մէջ մեծ ներկայացումներ կը տրուին. Պաալպէքի փառատօնը, օրինակ, որ տարուէ տարի աւելի մեծ թիւով հանդիսատեսներ կ'ունենայ: Եւրոպայի ամէնէն հռչակաւոր նուագախումբերն ու թատերախումբերը ներկայացումներ կուտան այնտեղ՝ արեւելեան գիշերի մէջ լուսաւորուած տաճարներու աննման տէճոռի մը մէջ:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ) — Ամէն տարի մեծ հետաքրքրութիւն կը ստեղծեն Մարսէյլի երաժշտանոցին ամավերջի հրապարակային քննութիւնները, ուր դրեթէ միշտ առաւել կամ նուազ չափով մեզ ուրախացնող երեւոյթներու կը հանդիպինք:

Արդարեւ, շատ անգամներ այս սիւնակներէն կը լսենք, այս կամ այն քաղաքին մէջ հայ երիտասարդներու դտած յաջողութեան արձագանգը:

Այս անգամ Օր. Մարի Ալիքսանեան, Մարսէյլի Օփերային սրահը գտնուող Հայերուն հոգիները լեցուց արդար հրճուանքով, 1958ի դաշնակի վիրթիւօզիթէի քննութիւններուն «Առաջին մրցանակ եւ առաջին մեծ մրցանակ Մարսէյլ քաղաքի» պատուաբեր տիտղոսը խլելով, իր չորս մրցակից օրիորդներէն, որոնցմէ մէկը իսկապէս վտանգաւոր ըլլալու աստիճան յաջող էր:

Յայտագիրը կը բաղկանար՝ Պէթհովընի օփ. 109 սօնաթին առաջին մասէն, Շրիապինէի ձախ ձեռքի համար փրէլիւտէն, Լիսթի Քամփանէլաէն եւ Պէթհովընի օփ. 58 սօլ մաժէօր Քոնսէրթօի Ա. մասէն: Այս այլազան երանգներով յայտագիրը, որ կրնար փորձաքարը ըլլալ ոեւէ հասուն արուեստագէտի, ճարտար մեկնաբանութեամբ եւ սահուն թէքնիքով գործադրելով Օր. Մ. Ալիքսանեան խլեց առաջնութիւնը:

Մրցանակաբաշխութեան հանդէսին, կրկին մեզի ներկայացաւ իր քոնսէրթօով, բայց այս անգամ իբրեւ արուեստագէտ եւ ոչ թէ մրցորդ, ու իր տաղանդը ի յայտ բերաւ իր ամբողջութեանը մէջ եւ ներկայ հոծ բազմութիւնը խելահեղ ծափերով վարձատրեց զինքը:

Կը մաղթենք նորանոր յաղթանակներ:

ՄԱՐԻ ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (199)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Ժ.

ՓՈԹՈՐԻԿ

Ասլանը մտայոյզ էր: Նաւաստին եռանդով մաքառում էր փրփրած ալիքների հետ: Իմ մէջ սիրտ չէր մնացել:

— Այդ ի՞նչ զանգակի ձայն է, — հարցրեց Ասլանը:

— Այնտեղ, կղզու մէջ, աղօթում են, — պատասխանեց նաւաստին: — Աբեղաները սովորութիւն ունեն՝ սաստիկ ալեկոծութիւնների ժամանակ՝ մտնենալ ափերին եւ խմբով թափոր կատարել:

— Ուրեմն մօ՞տ ենք կղզուն:

— Շատ հեռու չենք:

Ես փոքր ինչ հանգստացայ:

Պէտք էր նաւակի մէջ գտնուած բոլոր ծանրութիւնները ածել ծովը: Նաւաստին նետեց կողովը, որի մէջ զանազան մրգեր էր տանում աբեղաների համար: Տանձերը, խնձորները մի քանի վայրկեան ծփացին կոհակների վրայ, յետոյ անհետացան: Նետեց հացի պաշարը, որ Ծովիկը դրել էր մեզ համար: Ասլանը նետեց Նորին սրբազնութիւնից իբրեւ յիշատակ ստացած փղոսկրեայ «տիրուհին»: Ես էլ յիմարացայ, նետեցի ձեռքիս փայտեայ գօտը:

— Խելացի բան տեսար, — նկատեց ինձ նաւաստին ժպտելով:

Ամէն րոպէ սպասում էինք խորասոյզ լինելու: Երբ մօտեցանք մի կողմից կղզուն, միւս կողմից ծովափին, նաւաստին ասաց.

— Վտանգը պէտք է անցած համարել:

— Ընդհակառակն, հէ՛նց այժմ է դըլխաւոր տագնապը, — նկատեց նրան Ասլանը:

— Ինչո՞ւ:

— Այժմ քամին փչում է արեւմուտքից, եւ ալիքները մղում են դէպի արեւելք, այսինքն, դէպի մերձակայ ծովեզրը. շուտով մեզ կը հեռացնեն կղզուց եւ, նաւակը զարկելով ցամաքի ժայռերին, կը փշրեն:

— Ես պիտի թողնեմ, որ տանեն եւ փշրեն:

Նա առաջարկեց թողնել նաւակը եւ լողալով անցնել կղզին, որը աւելի մօտ էր, քան թէ ցամաքը:

— Ես նպատակ չունեմ թրջուած կատուի նման վանքը մտնել, — պատասխանեց Ասլանը:

— Ուրիշ հնար չկայ:

— Կայ:

— Նաւակը շուտով մեզ հետ կը փշրուի ժայռերի վրայ:

— Եթէ այդ ուղղութեամբ տանենք, չի փշրուի:

— Այնտեղ ուժգին յորձանք կայ:

— Հէնց այդ յորձանքը կ'ազատէ մեզ:

— Դուք համոզուա՞ծ էք:

— Ինչպէս երկու անգամ երկու ...

— Տեսնենք ...

Գիտութիւնը եւ փորձը վիճում էին միմեանց հետ: Ասլանը, նայելով ալիքների ուղղութեանը, քամու ընթացքին, այդ համոզմունքն էր կազմել: Իսկ նաւաստին, հիմնուելով իր փորձերի վրայ, բոլորովին հակառակ կարծիք էր յայտնում, նա դարձեալ առաջարկում էր թողնել նաւակը, եւ լողալով ընկնել կղզին: Թէ այսպէս, թէ այնպէս, տագնապը մեծ էր:

Նաւաստին դադարեց վիճել. նա թէօրիայի մարդ չէր: Յանկարծ այն տեսանք, որ նա, նաւակից կապած երկայն պարանի ծայրը ձեռին բռնած, նետուեցաւ ջրի մէջ: Սկզբումը բոլորովին խորասոյզ եղաւ նա, մի ծանր խարսխի նման, որ դէպի յատակը գնալով, կանգնեցնում է մրրկածուփ նաւը: Ես սաստիկ վախեցայ, կարծում էի, թէ կորաւ նա: Բայց քանի րոպէից յետոյ՝ կրկին յայտնուեցաւ նա, եւ սկսեց լողալ դէպի կղզին, իր ետեւից քարշ տալով նաւակը:

Ասլանը շուարած մնաց:

Կղզին այժմ պարզ երեւում էր: Մառախուղի միջից ես նշմարում էի աբեղաների մռայլ կերպարանքները, որոնք, ափի մօտ կանգնած, իրանց ջերմեռանդ, աղերսաւոր ձեռքերը տարածել էին դէպի երկինքը:

Մի քանի անգամ ալիքները այնպէս սաստկութեամբ անցան նաւակի վրայից, որ փոքր էր մնում, մի թեթեւ փետուրի նման, մեզ ողողէին եւ իրանց հետ տանէին: Ես բնազդմամբ բռնեցի դրօշակի թոյլ ձողից: Ասլանը ծիծաղեց:

— Մի վախիր, — ասաց նա, — կղզին մօտ է:

— Բէրգէն-Օղլու ջանքերը ի զուր անցան, — յանկարծ խօսքը փոխեց նա, եւ մի անսովոր անհանգստութիւն երեւաց նրա դէմքի վրայ: — Պարանը կտրուեցաւ ...

Այնուհետեւ ի՞նչ պատահեց, ի՞նչ կատարուեցաւ մեզ հետ, ես մինչեւ այսօր էլ չեմ կարողացել ճիշդ կերպով պատկերացնել իմ մտքում: Այսքանը միայն աղօտ կերպով յիշում եմ, որ կոհակները կրկին բարձրացան. եւ ես, ինչպէս երազի մէջ, զգացի, որ նաւակը այլ եւս իմ ոտների տակին չէր. ես ընկղմուած էի ջրի մէջ, մրրկածուփ ալիքները խաղացնում էին ինձ, երբեմն դէպի յատակը տանելով, երբեմն դէպի վեր բարձրացնելով, եւ այդ ժամանակ, կարծես, մի աներեւոյթ զօրութիւն ինձ պինդ բռնած ունէր:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Զարեհ Եղիայեան, Տիկին Պէատրիս Զիլինկիրեան, Տէր եւ Տիկին Զարեհ Լօքմակէօզեան, Տէր եւ Տիկ. Գ. Փափազեան (Կ. Պոլիս), ինչպէս նաեւ Ֆէսլեան, Թնկրեան, Եղիայեան, Օհաննեան, Լօքմակէօզեան, Քիւրքճեան ընտանիքները խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց յոյժ սիրեցեալ մօր, հօրաքրոջ եւ ազգականին

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՎԵՐԳԻՆԷ Մ. ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ
(Ծնեալ Ֆէսլեան)

մահը, որ տեղի ունեցաւ Յուլիս մէկին, իր բնակարանին մէջ, 19 Ավընիւ ժէնէ-րալ Լըքլէռ, Պուր լա Ռէն:

Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը տեղի պիտի ունենայ Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 Րիւ ժան Կուժօն, Ուրբաթ ժամը 14ին, ուրկէ մարմինը պիտի ամփոփուի Պուր լա Ռէնի գերեզմանատունը:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ԷՏՈՒԱՐ ԵԱԶԸՃԵԱՆ Հայ. Մշակ. Տան Շաւարշ Միսաքեան սրահին իր Թոռնիկին՝ Փիէռ-Էտուար-Ալպէր Վերնէի ծննդեան առթիւ կը նուիրէ երկու հազար ֆրանք: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Տիկին Անժէլ Յակոբեանի դառնակսկիծ մահուան առթիւ, Օր. Ֆլորա Շէօհլաեան հազար ֆր. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան Շաւարշ Միսաքեան սրահին: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբուղի Շաւիլի «Անդրանիկ» խումբին կողմէ, այս Կիրակի օր, կէսօրէ վերջ ժամը չորսէն տասը, «Ազգային Տան» մէջ 32 բիւ տը Թէրվիզ, Փարիզ:

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՄԵՆԱՄԵԾ

ԴԱՇՏԱ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի կողմէ, 6 Յուլիս, կիրակի ամբողջ օրը, Պար «Շաւլը» Պուրտոնիէր ծառաշուք եւ օդասուն ընդարձակ պարտէզին մէջ:

Կը բանախօսէ Պ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Կը մասնակցի Մարսէյլի Ռատիօկայանի սիրուած երգչուհի Օր. ՍԻՒԶԱՆ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ, մասնակցութեամբ ՍԻՒԶԻ ՏՕՄ (Լա Վուա տ'Օր տիւ Միւզիք Հոլ):

Մարսէյլի հայ արենոյշներու կողմէ հայկական եւ պոհեմական պարեր:

Երգ, արտասանութիւն եւ գեղեցիկ անակնկալներ Կապոյտ խաչի դպրոցի աշակերտներու կողմէ:

Հայկական եւ եւրոպական պարեր:

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով:

Մուտքը ազատ է:

ԾԱՆՕԹ.— Հանդիսավայր երթալու համար Շափիթրէն առնել Պուրտոնիէրի օթոքարը եւ իջնել վերջաւորութեան, ճիշդ հանդիսավայրին առջեւ:

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՕԴ. ԿԱՅԱՆ

Ա. խումբը կը մեկնի Յուլիս չորսին, ծնողքները պէտք է կառ տը Լիոն բերեն պզտիկները ճիշդ ժամը 21ին:

Հաւաքատեղի Փլաս տը լ'Օլօժ:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքին ուսուցիչը, Պ. Վ. Մ., կը յայտնէ թէ՝ այս Շաբաթ, ժամը ճիշդ 20.30ին պիտի կատարուի հայերէնի քննութեան նախափորձ մը որուն պիտի մասնակցին՝ Բ. եւ Գ. դասարաններու երկսեռ աշակերտութիւնը: Նուէր պիտի ստանան հինգ հոգի միայն:

Սիրով կը հրաւիրուին յարգելի ծնողները:

ՊԱՏԱՐԱԳ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Տէսինի Կրօն. Ընկերակցութիւնս կը ծանուցանէ թէ, այս Կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին Ս. պատարագ պիտի մատուցուի տեղւոյս Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ մէջ: Հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի հանգուցեալ ԳԱՐԵԳԻՆ ՄԱՔԻՆԱՃԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի դաշտահանդէսը Կիրակի վեց Յուլիս առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Շաթօ տը Պօ Րըկարի (Սէն Նիզիէի ճամբուն վրայ) գեղատեսիլ եւ օդասուն վայրին մէջ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին կարող ուժերու եւ դպրոցի աշակերտութեան կողմէ: Բարձրախօս հայկական երգապնակներով: Պիւֆէ եւ ըմպելիք:

Մրցանակաբաշխութիւն դպրոցական աշակերտներուն:

Հայկական զուարթ մթնոլորտ: Սիրով կը հրաւիրուին Կրընոպլի եւ շրջաններու հայրենակիցները:

Օթօքարը կը մեկնի Հայնոցէն ժամը 8.30ին, դպրոցին առջեւէն 8.45, Փլաս Վերտէօն 9, Փաքսին առջեւ 9.15:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԽՆՋՈՅՔ ՓԻՆԵՋՕՆ

Կազմակերպուած Սեբաստիոյ Նահանգ. Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան կողմէ, Կիրակի 6 Յուլիս կէսօրէ յետոյ ժամը չորսէն տասը Մխիթարեան վարժարանի սրահը՝ 26 Րիւ Թրուայոն, Սէվր:

Նոյն վարժարանը ուսանող, Միութեան սան Կ. Զափուրեանի շրջանաւարտ ըլլալուն առթիւ:

Գեղարուեստական բաժնի իրենց բարեհնորհ մասնակցութիւնը կը բերեն Օր. Ժիւլիէթ Աւետիսեան, Պ. Պ. Գարեգին (Թառիստ), Մ. Պօղոսեան, Տէտէեան իր նուագախումբով, Աբրահամեան ինչպէս նաեւ ուրիշ արուեստագէտներ զանազան եւ հաճելի անակնկալներով:

Մուտքը ազատ է:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համաչարսանճագի Հայր. Միութեան Լիոն մասնաճիւղի տարեկան դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ 13 Յուլիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսին-Քանալին եզերքը: Կապիլոնի սրճարանին զովասուն ծառերուն տակ: Այս առթիւ կը հրաւիրուին հայրենակիցներ, բարեկամներ եւ հայ հասարակութիւնը անխտիր ամառնային հաճելի ժամանց եւ զուարճալիքներ:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն-Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան, ի յիշատակ Տարօն-Սալնոյ Ձորի հերոսներու:

Կիրակի, 13 Յուլիս Սէնթ Անտրէի զովասուն պարտէզին մէջ:

Կը նախագահէ Հայրենակից Ե. ՄԵԼԳՈՆԵԱՆ: Պիտի բանախօսէ Միութեանս նախագահ հայրենակից Գ. ՇԷԽԻԿԵԱՆ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, հայկական տոհմիկ պարեր, մեներգ, արտասանութիւն մասնակցութեամբ Մարսէյլի Հայ-Արենոյշներու:

ԾԱՆՕԹ.— Դաշտավայրը երթալու համար Փլաս տ'Էքսէն առնել թիւ 25 հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութեանը:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ Եկեղեցասիրաց Տիկնանց Միութիւնը կազմակերպած է պտոյտ մը դէպի Քոմփիէնյը, 13Յուլիսի կիրակի առտու ժամը ութին: Օթոքարով:

Ժամադրավայր Ավընիւ Հանրի Պարպիւս, Առնուվիլ:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցչական ժողովը այս Շաբաթ ժամը 20.30ին, Մշակոյթի Տան սրահը: Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ներկայացուցիչները: Օրակարգ՝ զեկուցում պատգամաւորական ժողովի:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս Հինգշաբթի իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Վարչութեան ընտրութիւն:

ԱՆԻԷՌ-ՊՈՒԱ ՔՕԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. «Արամ» եւ «Շաւարշ Միսաքեան» խումբերու ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Պուա Քօլոմպի կայարանին դիմացի սրճարանը: Շատ կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէի դաշտահանդէսը Յուլիս 13ին, Ավընիւ տը Քօրօ, Պար տիւ Շալէ, Սէն Ժիւսթ:

ՊԱՏԱՐԱԳ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, այս կիրակի օր ժամը 8.45ին պիտի մատուցուի քառաձայն Ս. պատարագ, ղեկավարութեամբ Արա Պարթեւեանի:

Պիտի պատարագէ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿ ՏԷՐ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

Պատարագի արարողութիւնը պիտի ձայնասփռուի Ֆրանս թիւ մէկ, Փարիզէնթէր, Կրանտ զօնտ 18.29, Օնտ քուրթ 48 մեթր 39, արեւելեան կրօն. արարողութեան ներկայացուցիչ Պ. Ժէրար Սթէֆանէսքօ պիտի տայ հարկ եղած բացատրութիւնները արարողութիւններու ընթացքին:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Սեբաստիոյ Նահանգ. Մուրատ Ուսումնասիրացի Մարսէյլի մասնաճիւղին տարեկան մեծ դաշտահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս վեցին, Կիրակի ամբողջ օրը Սէն Ժիւսթ, Պար տիւ Շալէ, Ավընիւ Քօրոյի պարտէզին մէջ:

Կը նախագահէ ԱՐԱՄ ԱՐՄԱՂԱՆԵԱՆ:

Կը խօսի ԿԱՐ. ՃԱՆԻԿԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին, մասնակցութեամբ ծանօթ արուեստագէտներու:

Ճոխ պիւֆէ, չամփուրով խորոված:

Մատչելի գիներով:

Մուտքը ազատ է:

ԾԱՆ.— Քանըպիէրէն առնել 53 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Սէն Ժիւսթ:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 4 ՅՈՒԼԻՍ — VENDREDI 4 JUILLET 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8234 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4035

ԴՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԺԸՆԵՒԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ

Տարիներու նամականարուէն ետք, վերջապէս կարելի եղաւ Ժընեւի մէջ գումարել «Արեւելք – Արեւմուտք» խորհրդաժողով մը, չափ ու սահման մը որոշելու համար զինարշաւին :

Հազիւ վերջացած էր երկրորդ աշխարհամարտը, երբ երէկի դաշնակիցները հակառակորդներ դարձած՝ ճակատ յարդարեցին իրարու դէմ :

Տասներեք տարիէ ի վեր հակամարտութիւնը կը շարունակուի Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ :

« Արեւելք »ը Խորհրդային Միութիւնն է՝ իր արբանեակներով : Մոսկուա իր խսպալէս հին – արեւելեան բռնապետական վարչակարգով իր տիրակալութեան տակ առած է հսկայական տարածութեամբ երկիրներ, ադրիական ծովէն մինչեւ Չինաստան :

Անոնք բոլորը մէկ դանդուած կը կազմեն, հլու կամակատար Կրէմլինի հրամաններուն :

Շնորհիւ ամենազօր Զեկային, խիստ կարգապահութիւն կը տիրէ այս երկիրներուն մէջ՝ ներքին թէ արտաքին ճակատներուն վրայ :

« Արեւմուտք»ը ազատ աշխարհն է : Անոր մաս կը կազմեն բոլոր այն քաղաքակիրթ երկիրները, որոնք կարմիր բռնակալութեան հասողութեան սահմաններէն դուրս կը գտնուին, նախանձախնդիր են իրենց անկախութեան եւ կ'ուզեն չնչել ազատ :

Կարգապահութիւնը գլխաւոր արժանիքը չէ այս երկիրներուն : Այդ է պատճառը, որ արտաքին քաղաքականութեան մարզին մէջ նոյն ուղղութեան չեն հետեւիր «ազատ աշխարհ»ի անդամ պետութիւնները :

Ատլանտեան Ուխտը, որ մեծագոյն կազմակերպութիւնն է արեւմտեան ճակատին, միակամ եւ ամրակուռ ուժ մը չի կազմեր : Նոյն պատկերը կը ներկայացնէ «Պալքանեան Ուխտ»ը, որ առաջինին լրացուցիչն է :

Յունաստան եւ Թուրքիա անդամ են այս երկու Ուխտերուն, սակայն տարիներէ ի վեր թշնամական դիրք բռնած են իրարու հանդէպ :

Մեծ դաշնակիցներն ալ կատարեալ համերաշխութեան տիպարներ չեն :

Մասնաւորապէս հիւլէական գաղտնիքներու մասին որոշ վերապահութիւն մը կը տիրէ, ինչ որ անվստահութեան մտայնութիւն մը կը մատնէ :

Մաք – Մահոնի օրէնքը յարդ կ'արգիլէր Ամերիկացիներուն իրենց գաղտնիքները յայտնել դաշնակիցներուն : (Թէեւ բոլշեւիկները միջոցը գտեր էին թափանցելու բազմաթիւ կարեւոր գաղտնիքներու) : Անգլիացիները կրցեր էին որոշ բաներ իմանալ եւ դառնալ «հիւլէական ակումբ»ի երկրորդ անդամը՝ Միացեալ Նահանգներուն հետ :

Ֆրանսա եւս անգործ չմնաց տասներկու տարիէ ի վեր եւ կարեւոր նուաճումներ կատարեց այս մարզին մէջ :

Ամերիկեան խորհրդարանը որոշած է այժմ ջնջել Մաք – Մահոնի օրէնքը, ինչ որ թոյլ պիտի տայ նաեւ Ատլանտեան Ուխտի երրորդ գլխաւոր անդամ Ֆրանսայի՝ իր արժանաւոր տեղը գրաւելու մեծ դաշնակիցներու կողքին :

Ժընեւի խորհրդաժողովին կը մասնակցին գիտնականներ միայն, հիւլէական ու ջրածին ռումբերու մասնագէտներ :

Առանց քաղաքական հարցեր շօշափելու, անոնք մանրամասնօրէն պիտի քննեն թէ ի՛նչպէս կարելի պիտի ըլլայ վերջ տալ հիւլէական փորձերու : Ու մանաւանդ ի՛նչպէս միջազգային հակակշիռ եւ հսկողութիւն պիտի հաստատուի զանազան երկիրներու մէջ, թոյլ չտալու համար, որ նման փորձեր տեղի ունենան այսուհետեւ :

Մարդկութիւնը սրտատրոփ եւ յուսալից կը հետեւի Ժընեւի խորհրդակցութիւններուն, անկէ սպասելով աւետաբեր պատգամ մը :

Խաղաղութեան պատգամը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

ՍՈՒՐԻԱՑԻ ԶՕՐԱՎԱՐ ՄԸ ՏԻՐՔԻՆԵՐՈՒ ԳԼՈՒԽԸ ԱՆՑԱԾ

Ըմբոստ Տիւրզիները կը շարունակեն իրենց յարձակումները՝ միշտ ետ մղուելով : Սուրիոյ ժողովրդական կուսակցութեան անդամները, ոստիկանութեան օժանդակութեամբ նոր յարձակում մը գործեցին Տիւրզիներուն վրայ, որոնք անգամ մը եւս իրենց քայլերը ուղղած էին դէպի օդակայան : Այս հակայարձակումի ընթացքին 22 ըմբոստներ սպաննուեցան եւ վաթսուն ուրիշներ ձերբակալուեցան . անոնց վրայէն գտնուած սուրիական դրօշակներն ու չեխական զէնքերը յանձնուեցան ՄԱԿի քննիչներուն :

Թրիփոլիի մէջ կատաղի կռիւներէ յետոյ կառավարական ուժերուն եւ ըմբոստներուն միջեւ համաձայնութիւն մը գոյացաւ՝ ծանր զէնքեր չգործածելու համար, որպէսզի անմեղ քաղաքացիներ զոհ չերթան :

Միւս կողմէ, «Լը Մոնտ»ի թղթակիցը, որուն յօդուածին եօթը տողը գրաքննուած է : կը գրէ թէ Տիւրզի ըմբոստներուն գլուխը տեսնուեցաւ զօրավար Շաւքաթ Շուքէյր, սուրիական բանակի նախկին սպարապետը, որ Ֆրանսական հողատարութեան շրջանին ծառայած է Զօր. Մոնքլարի հրամանին տակ :

Նախագահ Շամունի մէկ յայտարարութեան համաձայն, ըմբոստները Թրիփոլիի մէջ պիտի ստանային ծանր զէնքեր, ծովու ճամբով ղրկուած Սուրիայէն . սուրիացի մասնագէտներ ալ պիտի միանային անոնց՝ ընդհանուր յարձակողական մը շղթայազերծելու համար :

Նախագահը աւելցուց .— Եթէ ծումպլաթի մարդոց յարձակումներն ալ դադրին՝ ապստամբութիւնը իբրեւ զինուորական շարժումը ձախողած պիտի ըլլայ : Շամուն չեշտեց՝ թէ ներում պիտի շնորհէ այն ըմբոստներուն միայն՝ որոնք ոճիր չեն գործած : Միւս կողմէ, ըստ Լիբանանի նախագահը, քաղաքական ոչ մէկ համաձայնութիւն կարելի է գոյացնել ընդդիմադիրներուն հետ, այնքան ատեն որ սուրիացի կամ եգիպտացի գործակալ մը կը գտնուի լիբանանեան հողամասին վրայ :

Անգլիոյ, Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի դեսպանները Նախագահ Շամունի հետ տեսակցելէ յետոյ առանձին ժողով մը գումարեցին, պատասխանելու համար Նախագահին այն հարցումին՝ թէ ի՞նչ է երեք մեծ պետութեանց դիրքը ներկայ կացութեան նկատմամբ .

ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

Զօրավար Թուինինկ մամուլի ասուլիս մը տալով յայտարարեց թէ Միացեալ Նահանգները պատրաստ են իրենց զօրքը ղրկել Լիբանան՝ եթէ կացութիւնը պահանջէ .— Ձեմ կարծեր թէ այս ուղղութեամբ ոեւէ մէկը կասկածի : Մենք պատրաստ ենք դիմագրաւելու որեւէ հաւանականութիւն՝ ընդհանուր պատերազմ կամ տեղական կռիւ :

Զօրավար Թուինինկ աւելցուց թէ ինք չի կարծեր թէ հիւլէական զէնքեր գործածուին Լիբանանի մէջ եւ հաւանական չի նկատեր համաշխարհային պատերազմ մը Լիբանանի պատճառով :

Գահիրէի ձայնասփիւռը ծանր բառերով անդրադարձաւ Արտաքին նախարար Տըլըսի այն յայտարարութեան՝ թէ ամերիկեան ուժերը Լիբանան պիտի երթան եթէ կացութիւնը ծանրանայ . Գահիրէ աւելցուց .— Եթէ ամերիկեան՝ բանակը մտնէ Լիբանան՝ բազմաթիւ երկիրներ կամաւորներ պիտի ղրկեն ըմբոստներուն օգնելու համար :

Միացեալ Նահանգներու չեզոքացած դիրքին կողքին, Անգլիա նահանջ մը արձանագրեց, անշուշտ՝ աշխատաւորականներու ճնշումներուն տակ : Արտաքին նախարար Լոյտ յայտարարեց .— Լիբանան միջամտելու համար ոչ մէկ խնդրագիր ստացած ենք :

Պէյրութի կառավարութիւնը յուշագիր մը յանձնեց բոլոր երկիրներու դիւանագիտական անձնակազմի ղեկավարներուն, չեշտելով թէ Նախագահ Շամունի վերընտրութիւնը պատրուակ մըն էր լոկ՝ ծածկելու համար Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան միջամտութիւնը՝ Լիբանանի ներքին հարցերուն մէջ : Ցուցադիրը կը թուէ թէ փաստերը մէջտեղ են՝ որ Գահիրէ եւ Դամասկոս զէնք, ռումբ եւ ռազմանիւթ տուած են Լիբանանցիներու եւ ձայնասփիւռէն կոչ կ'ընեն որ ժողովուրդը ըմբոստութեան դրօշ պարզէ իր օրինաւոր կառավարութեան դէմ :

Նիւ Եորքի մէջ, Արտաքին նախարար Մալիք կ'աշխատի համոզել ՄԱԿի շրջանակները՝ որպէսզի օգնութեան ձեռք երկարեն Լիբանանի :

ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԻ ՃԱՇԸ, Ի ՊԱՏԻՒ

ԱՆՏՐԷ ՄԱԼՐՈՅԻ

Օտար մամուլը որուն միացած էր, անգամ մը եւս, անկլեւսաքսոն մամուլի ընկերակցութիւնը ճաշ մը կազմակերպած էր ի պատիւ Անտրէ Մալրոյի, որ եթէ պաշտօնապէս տեղեկատուութեան նախարարի տիտղոսը չունի, պաշտօնական բանբերն է կառավարութեան :

Առաջին առթիւ յանուն երկու ընկերակցութեանց, խօսք առաւ «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի թղթակիցը որ յայտնեց թէ ինչ մեծ կարեւորութիւն ունի Անտրէ Մալրոյի ներկայութիւնը եւ իբրեւ ապացոյց ցոյց տուաւ ներկայ լրագրողներու բազմութիւնը :

Հարցումները գրաւոր եղած էին նախապէս , եւ Մալրօ առաջին առթիւ պատասխանեց .— «Ինծի հարց տրուած է .— Մալրօ կարգացած երիտասարդ մահմետական մը ըլլայիք, արդեօք մաս պիտի չկազմէիք Ազատագրական Ճակատին » : Կը պատասխանեմ կրնայ ըլլալ՝ այո, դիտել կուտամ նաեւ թէ այն մարդը որ դատապարտեց չարչարանքները կը ծառայէ այն մարդուն որ գնահատեց Ազատագրական Ճակատին քաջութիւնը » :

Մալրօ յիշեց որ 18րդ դարէն ի վեր աշխարհի պատմութիւնը, Ռուսիոյ եւ Ամերիկայի պատմութիւնն է, թէ 4րդ հանրապետութիւն մը չի կրնար յաջորդել 4րդ հանրապետութեան, եւ հանրապետութիւնը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ մարդկային հաղորդակցութիւն մը եւ ժողովուրդին հսկողութիւնը : Կարեւորը հանրաքուէն է որուն խաղանիւթը շատ մեծ է :

Ա. Մալրօ չեշտեց թէ ժողովրդապետութեան մեծագոյն թշնամին՝ զօրաւոր համայնավար կուսակցութիւն մըն է : Այդ է վտանգը : Ուր համայնավար կուսակցութիւնը ուժեղ է, հոն ժողովրդապետութիւն չկայ : Պէտք է չէզոքացնել համայնավար կուսակցութիւնը :

Մալրօ ճշդեց որ եթէ նոյնիսկ իրենց ըրածը շատ լաւ չէ, ամէն պարագայի մէջ, միւսներուն ըրածէն լաւ է :

Կառավարութեան բանբերը վերջացուց թելադրելով օտար թղթակիցներուն որոնց գլխաւոր հարցն էր — « Ի՞նչ կը սպասէք մեզմէ» : «Կը սպասենք որ մեզի դատէք մեր գործերէն ոչ աւելի, բայց ոչ ալ պակաս» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ անգամ մը եւս խանդավառ ընդունելութեան արժանացաւ Ալժերիոյ մէջ . Հինգշաբթի օր Ալժէ գնաց՝ Կոստանդինի, Օրէնի, Օրանի եւ Սիտի Պէլ Ապէսի մէջ խորհրդակցութիւններ ունենալէ ետք . Կի Մոլէ, Միշըլէ եւ Կիյեոմա կ'ընկերանային Վարչապետին ամէն տեղ, ինչպէս նաեւ՝ զինուորական ղեկավարներու հետ ունեցած խորհրդակցութեանց ընթացքին : Զօրավարը մահմետական ժողովուրդին յայտարարեց .— Բոլոր այն մարդիկը՝ որ կ'ապրին այստեղ, հաւասար պէտք է ըլլան :

ԼՈՆՏՈՆԻ «Տէյլի Մէյլ» թերթին համաձայն, յառաջիկայ 15 օրերու ընթացքին Ֆրանսա Սահարայի մէջ պիտի պայթեցնէ հիւլէական իր առաջին ռումբը . Թերթը կ'աւելցնէ թէ «Ֆրանսացիները մտահոգ են, որովհետեւ տակաւին չեն գիտեր թէ ռումբը իրապէս պատրա՞ստ է » :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՐԵՔ երկիրները պատասխանեցին «Մեծ»երու ժողովին առնչութեամբ Խրուշչեւի ղրկած Յունիս 11ի նամակին : Զօր. Տը Կոլի եւ Վարչապետ Մաքմիլընի հետ, Նախագահ Այզընհաուըր կը գրէ թէ «Մեծ»երու ժողովէն առաջ դիւանագիտական խորհրդակցութեան մը առաջարկը կասկածի կ'ենթարկէ Մոսկուայի բո՛ւն նպատակները : Միւս կողմէ Խրուշչեւ նոր նամակ մը ղրկեց Այզընհաուըրի . նամակը յանձնող խորհրդային դիւանագէտը յայտարարեց թէ «շատ կարեւոր» առաջարկներ կան Խրուշչեւի նոր նամակին մէջ :

ԺԸՆԵՒԻ հիւլէագէտներու խորհրդաժողովին պաշտօնական առաջին զեկոյցը հրապարակուեցաւ, ուր կ'ըսուի թէ Այզընհաուըրի եւ Խրուշչեւի միջեւ գոյացած համաձայնութեամբ մը՝ ժողովին մասնագէտները պիտի աշխատին հիւլէական փորձերը դադրեցնելու ծրագիր մը մշակել : Կարգ մը թերթեր կարեւորութիւն կ'ընծայեն նաեւ խորհրդային պատուիրակութեան նախագահ Փրոֆ. Ֆէոտորովի յայտարարութեան .— Վստահ ենք թէ մարդկութեան հանդէպ մեր պատասխանատուութեան զգացումը թոյլ պիտի տայ մեզի որպէսզի հասարակաց լեզու մը գտնենք : Նախագահ Այզընհաուըր մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին իր գոհունակութիւնը յայտնեց Ժընեւի ժողովին յաջողութեան համար :

ՄԱՐԷՇԱԼ ԹԻԹՕ Տուպրովնիքի մէջ անձամբ դիմաւորեց Նախագահ Նասրն ու իր կինը . Թնդանօթի 21 հարուածներ ողջունեցին երկու մարդոց հանդիպումը, որ շատ սիրալիր եղաւ :

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ պաշտօնական բանբերներէն մէկը հերքեց այն զրոյցները՝ որոնց համաձայն պետական հարուածի փորձ մը եղած է Ամմանի մէջ . բանբերը աւելցուց թէ բանակը հաւատարիմ է Հիւսէյն Թագաւորին :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ կը պահանջէ որ միջազգային ժողով մը գումարուի երկու Գերմանիաներու միացման համար :

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ նոր մահափորձերէ ետք լուսարգելի դրութիւնը վերահաստատուեցաւ նաեւ Լիմասոլի մէջ : Միջադէպեր պատահեցան Յոյներու եւ Թուրքերու միջեւ :

ՌՈՄԷՆ ՌՈԼԱՆ
ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԱՐԴԵՐԸ

Արդի սերունդը, եթէ նոյն իսկ լսած է Տրէյֆիւսի վէճին մասին, չի կրնար երեւակայել թէ ինչ յուզումնալից մթնոլորտ ստեղծեց այդ խնդիրը Ֆրանսական կեանքին մէջ, 19րդ դարուն վերջին տարիները եւ 20րդ դարուն սկիզբը :

Տրէյֆիւս անուն հարիւրապետ մը, կրօնքով հրեայ, ամբաստանուած իբր Գերմանիոյ հաշուին դաւաճան, ցկեանս բերդարգելութեան դատապարտուեցաւ պատերազմական ատեանին կողմէ :

Այդ վճռին թեր ու դէմ դիրք բռնեցին բոլոր Ֆրանսացիները եւ այդ գժտութիւնը տարիներ տեւելով արտակարգ ծաւալ առաւ ու վրդովեց ամբողջ Ֆրանսան: Ի վերջոյ Տրէյֆիւսի անմեղութիւնը հաստատուեցաւ եւ դատապարտութիւնը վերաքննուեցաւ: Բայց կիրքերը երկար ատեն վառ մնացին, անհաշուելի քաղաքական անդրադարձումներով :

Մինչեւ այժմ երբեմն մամուլին մէջ կը փառաբանուին Տրէյֆիւսի անմեղութեան ախոյեանները որոնք, հակառակ անասելի լուտանքներու, զրպարտութիւններու եւ հալածանքներու, ճշմարտութեան յաղթութիւնը ապահովեցին: Այդ արդար գնահատումները կարդալով սակայն, իբր Հայ, խորհրդածութեան կը մատնուինք՝ երբ կը գտնենք այդ ախոյեաններու մէկին, աշխարհահռչակ գրագէտ Ռոմէն Ռոլանի գրչին տակ խստօրէն արտայայտուած վերապահում մը :

Ռոմէն Ռոլան իր «Երիտասարդութեան Յուշեր»ուն մէջ (էջ 222) կը քննադատէ Տրէյֆիւսի դատին այն պաշտպանները, որոնք անոր ի նպաստ պայքարելով գոհացան եւ կամաւ անտես ըրին այլ անարդարութիւններ : Փորձաքար մը կար սակայն, կը գրէ Ռոմէն Ռոլան, ոճիրներուն ամենավայրագը, հայկական կոտորածները: Վիքթոր – Պէռար, Կ. Պոլսէն վերադարձին, անհերքելի մանրամասնութիւններ տեղեկագրած էր անոնց մասին : Ամբողջ ժողովուրդի մը կանխամտածուած սպանդն էր, պաղարիւնութեամբ գործադրուած ջարդ մը, մեթոտով կարգադրուած եւ ղեկավարուած՝ կառավարութեան կողմէ :

Առանց բացառութեան, կը շարունակէ Ռոմէն Ռոլան, բոլոր եւրոպական կառավարութիւնները գիտէին եւ կը սպասէին, դէթ մէկ ամիս առաջ, որ ջարդերը պիտի տեղի ունենային: Եւ սակայն, քաղաքական պատճառներով, ոչ մէկը, — բացի թերեւս Անգլիայէն՝ որուն շահը եւ առաքինութիւնը կը զուգադիպէին իրեն յատուկ եւ ստէպ քաղաքական արուեստին, — ոչ մէկը փորձ մը ըրաւ, բան մը ըսել ուղեց այդ ջարդերը արգիլելու համար: Ոչ մէկ ձայն բարձրացաւ մեր մեծ մամուլին մէջ՝ զանոնք դատապարտելու համար : Կարմիր Սուլթանը կաշառած էր մամուլը: Յայնժամ, կը յիշէ Ռոմէն Ռոլան, տեսայ մարդիկ որոնք, քանի մը ամիս վերջ, ի նպաստ Տրէյֆիւսին «հսկի՛ր» պիտի ոռնային, խելացնոր անկեղծ վիշտով եւ կատաղութեամբ, բայց խուլ պիտի ձեւանային երբ իրենց կը խօսուէր Հայաստանի մասին կամ նոյն իսկ պիտի ժպտէին անտարբերութեամբ, իբր թէ պարզ ոստիկանական գործողութիւն մըն էին ջարդերը, որոնց զոհերը իրենց բախտին այնչափ ալ անարժան չէին ․․․:

Թարգմանութիւնը չերկարենք: Եւս առաւել յարգանքի եւ երախտագիտութեան պարտք ունինք այն անձնաւորութիւններուն հանդէպ եւ առաջնապէս «Փրօ Արմէնիա»ի խումբին, որոնք ոգի ի բռին մաքառեցան այդ անտարբերութեան դէմ : Ապարդիւն: Անտարբերութիւնը եւ կառավարական ուղղութիւնը համաձայն էին :

Ի՞նչ օգուտ ընդվզիլ կամ ցաւիլ: Փաստերը իրարու վրայ մշտապէս կը դիզուին թէ, միջազգային կեանքին մէջ, ուրիշին կրած հալածանքը պղատոնական գթասրտութեան մը սահմանը անցնող զգացում չ՚արթնցնէր՝ եթէ շահախնդրութիւնը գործունեայ միջամտութեան չմղէ պաղարիւն հանդիսատեսները : Կարեւորն է չմոռնալ դասը :

Վ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

ԵՐԿՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ ՄԸ

ՌՈԲԵՍՓԻԵՐ
(6 ՄԱՅԻՍ 1758 – 28 ՅՈՒԼԻՍ 1794)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ինքնակալներն ալ վախճան ունին: Յեղափոխականը չճանչցաւ իշխանութեան սահմանը: Պատրաստեց օրէնքներ Գերագոյն էակին անունով, օրական վաթսուն գլուխներ կ՚իյնային կառափնատին տակ: Առաջարկեց «կասկածելիներու օրէնքը», կամակոր ժողովականներ ըմբռնեցին, թէ դամոկլեան սուրը կախուած է իրենց գլուխներուն վրայ: Թալիեն եւ Ֆուշէ դիմեցին բարեկամներու. «կորսուած էք, եթէ այս բռնակալը չկորսուի» կրկնեցին: Ճակատագրական նիստը կը սկսի: Ռոպեսփիէր կը գրէ. — «Պէտք է մաքրագործել կոմիտէները»: Կ՚ակնարկէ կասկածելիներուն: Քամպոն բեմ կը բարձրանայ եւ կը պոռայ. «Անպատուելէ առաջ պիտի խօսիմ Ֆրանսայի: Մէկը միայն կը ջլատէ ժողովին գործունէութիւնը, դա Ռոպեսփիէրն է»: Սարսուռ մը կ՚անցնի ժողովականներու մէջէն: «Ռոպեսփիէր եւ ընկերները կ՚ուզեն խեղդամահ ընել Քոնվանսիոնը», կը գոչեն Թալիէն եւ Բիլլօ – Վարեն: «Անկցի բռնակալը» կը գոչեն ուրիշներ : Ռոպեսփիէր կ՚ուզէ խօսք առնել, նախագահին զանգակն ու ժխորը կ՚արգիլեն խօսիլը: Ռոպեսփիէր չէր սպասեր հարուածին: «Խօսք կ՚ուզեմ, մարդասպաններ», կը պոռայ բոլոր ուժով: «Ո՞վ մահուան դատապարտեց հազար չորս հարիւր գլուխ վեց շաբթուան մէջ, ո՞վ կառափնատ ղրկեց Ժիրոնտեաններ եւ Տանթոն», կ՚աղաղակեն միւսները: Ճարահատ անգամ մըն ալ կը պոռայ. «Մաքուր մարդիկ, առաքինի մարդիկ ձեզի կը դիմեմ, խօսք տուէք ինծի, մարդասպաններ կը զլանան խօսք տալու»: Ձայնը կը կորսուի ժխորին մէջ, բռունցքներ կը շարժին եւ ինքնակալը, րոպէ մը առաջ կայսրութեան եւ երկրին տէրը՝ կը հեռանայ ժողովէն՝ գլխահակ:

Յաջորդ օրը ինքն ալ կ՚առաջնորդուի կառափնատ: Գլուխը կը թաւալի մեքենային առջեւ, դահիճը ցոյց կու տայ խուռներամ ամբոխին յեղափոխականին գլուխը, հազարաւոր կուրծքերէ դուրս կը թռի «կեցցէ ազատութիւնը» աղաղակը: Իր մահը մահն է ժողովին: Վերջ կը գտնեն դատապարտութիւնները, ազատութիւն գոռացող ժողովուրդը կը սպասէ Նափոլէոնին :

Յեղափոխութիւնը Սատուրնոսի նման լափեց իր զաւակները: Երիտասարդ զօրավարներ Մարսօ և Նափոլէոն հայրենասիրութեամբ տոգորուած զինուորներով յաղթանակներ շահեցան, յեղափոխութեան սկզբունքները տարածեցին Եւրոպայի մէջ: Հայրենիքի եւ ազգութեան գաղափարները հիմնաւորուեցան ժողովուրդին մէջ: Զինուոր մը կը գրէր մօրը. «Մեր կեանքը, մեր ինչքը, մեր կարողութիւնները մեզի չեն պատկանիր, այլ ազգին եւ հայրենիքին: Երբ հայրենիքը կը կանչէ մեզ, թռչելու ենք իր պաշտպանութեան համար»:

Ռոպեսփիէր առանց Յեղափոխութեան, համեստափաստաբան մը պիտի մնար ծննդավայրին մէջ, անծանօթ՝ ապագայ սերունդներու, ինչպէս Ֆուշէ համեստ եկեղեցական մը իր միաբանութեան մէջ : Յեղափոխութիւնը երեւան բերաւ թաքուն բնազդներ: Մոլեռանդ աղանդաւորներ հաւատաքննիչներն եղան նոր կրօնին :

Նափոլէոնեան շրջանի պատմաբան, ակադեմական Լուի Մատըլէն, հետեւելով Իբբոլիթ Թէնի հոգեբանական վերլուծումին՝ Ռոպեսփիէրի մէջ կը գտնէ ուղղամիտ մարդը, որ հաւատացած է թէ ինք ճշմարտութեան եւ առաքինութեան մարմնացումն է եւ պարտականութիւնն ունի առաքինութիւնը թագաւորել տալու ամէն միջոցով մարդոց մէջ: Այս ըմբռնումը ներշնչած էր իրեն հպարտութիւն մը, որ կը զօրանայ շրջապատի խնկարկուներով: Կ՚ապրի կղզիացած, ամբոխէն վեր եւ հեռու, կառչած անվիճելի գաղափարի մը, որուն համար կը զոհէ ընկերները, բոլոր ընդդիմադիրները :

Խ. ԳԱՐԻԿԵԱՆ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

ԼԻԲԱՆԱՆ
ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԴՈՒՌԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Պիպլոս (Ներկայիս՝ Ճիպէյլ) այսօր ծովափնեայ փոքր եւ խաղաղ քաղաք մըն է, աշխարհի հնագոյն վայրը, ուր բնակչութիւն մը ապրած է միշտ հնագէտները շարունակ պեղումներ կը կատարեն. այստեղ գտնուած են Քրիստոսէ առնուազն երեք հազար երկու հարիւր տարի առաջ ծաղկած բազմաթիւ քաղաքակրթութեանց հետքերը: Այս քաղաքին անունն է սատացած Աստուածաշունչ Մատեանին համապատասխան յունարէն բառը, (Պիպլոս = Պիպլը): Արդարեւ Պիպլոս հռչակաւոր էր իր պապիրոսներով,, զորս կ՚արտածէր եւ Յոյները «Պիպլոն» կ՚անուանէին այն բոլոր գիրքերը, որ Պապիրոսի վրայ կը գրուէին :

Արդարեւ քաղաքակրթութիւնը շատ բան պարտի այս փոքր ծովափին: Փիւնիկեցիներն են որ մեզի կտակեցին երկայնութեան, լայնութեան եւ ծովային քարտէսներու գործածութիւնը, ինչպէս նաեւ ծիրանին՝ բարձրաստիճան մարդոց համար: Հաւանական է որ ձիթենիի եւ որթատունկի մշակութիւնն ալ իրենցմէ կու գայ: Մեզի փոխանցած են նաեւ թուական սիսթեմ մը, որ 12ը կ՚ընդունի իբրեւ հիմ, փոխանակ 10ի. այս սիսթեմին հետքերը կը գտնենք տարուան 12 ամիսներու եւ անգլիական շիլինին 12 փենսերուն մէջ: Իրենք տուած են նաեւ Եւրոպայի անունը, որովհետեւ դիցաբանութեան համաձայն՝ Եւրոպա փիւնիկեան իշխանուհի մըն էր:

Բայց այս փոքր շրջանին ամէնէն արժէքաւոր նուէրը մարդկութեան՝ այբուբենն է: Քրիստոսէ հազար տարի առաջ անոնք ստեղծեցին 22 ձայնական նշաններ (22 գիր), որոնք գերազանցեցին եգիպտական ձայնանշանները, օրինակ՝ Ալեփ= Եզան գլուխ = Այբ: Բէթ=տուն=բէն:

Քրիստոսէ ութ հարիւր տարի առաջ Փիւնիկէ,— հին Լիբանանը — սկսաւ ենթարկուիլ աւելի զօրաւոր երկիրներու.— Բաբելոն, Ասորեստան, Եգիպտոս, Պարսկաստան: Աղեքսանդր Մեծի Մակեդոնացիները գրաւեցին զայն Քրիստոսէ առաջ 332 թուին բնակիչները իւրացուցին հելլենական մշակոյթը բայց պահեցին քանանացի իրենց անունը՝ մինչեւ հինգերորդ դարը: Պոմպէի լէգէոնները գրաւեցին Փիւնիկէն Ք. Ա. 64 թուին եւ Պէյրութը հռովմէական կարեւոր գաղութ մը դարձաւ: Հռովմէացի հինգ կայսրեր լիբանանեան արիւն ունէին իրենց երակներուն մէջ :

Քրիստոնէութիւնը կանուխէն արմատ գտաւ այս երկրին մէջ: Յիսուս դէպի Հիւսիս ուղղուելով հասաւ Սիդոն (Սայտա), այն քաղաքը, որու մօտ «մանկամարտուհիի մը մարմնէն վտարեց դեւերը»: Տիւրոսի մէջ է կազմուած քրիստոնէական առաջին եկեղեցին, ուր այցելած

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ

Խ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ ՆԵՐՍ

Է. ՅԵՏ – ՍԹԱԼԻՆԵԱՆ ՇՐՋԱՆԸ

Սթալինի մահուան վերջին տարեդարձը բոլորովին աննշմար անցաւ խորհրդային մամուլին մէջ : Բայց տակաւին ամէն տեղ կարելի է հանդիպիլ Սթալինի լուսանկարներուն — պանդոկներու եւ նոյնիսկ կառավարական գրասենեակներու մէջ,— եւ իր արծաթագօծ արձաններուն՝ Խ. Միութեան գրեթէ բոլոր հանրային պարտէզներուն մէջ: Սթալինկրատ, Սթալինապատ, Սթալինի [illegible] անունները տակաւին չեն փոխուած :

Շրջագայութեան մէջ եւ վաճառքի առարկայ են տակաւին միլիոն – միլիոնաւոր գրքեր, դասագրքեր, բանաստեղծութեան հատորներ ու երգեր, որոնք կը յիշեն իր անունը : Սակայն բաւական մեծ ճիգ թափուած է եթէ ոչ Սթալինի անունը բոլորովին մէջտեղէն վերցնելու, բայց գոնէ իր խաղացած դերը նուազեցնելու համար : Իր ընտանիքին ապրող անդամներուն կարելի չէ հանդիպիլ որեւէ մէկ տեղ: Եթէ իր անունով կոչուած քաղաքներուն անունները դեռ չեն փոխուած, նոյն ձեւով մկրտուած աւելի փոքր միութիւններ — ինչպէս օրինակ գործարաններ, դպրոցներ, եւայլն, վերամկրտուած են :

Ճամբորդելը աւելի դիւրացած :

Քաղաքացիական ազատութիւններու մարզին մէջ, խորհրդային քաղաքացիները երկրին սահմաններուն մէջ ճամբորդելու աւելի մեծ ազատութիւն ունին այժմ. բացի մէկ երկու արգիլուած շրջաններէ, երկրին որեւէ մէկ կողմը կրնան երթալ: Բայց եւ այնպէս, երբ նոր քաղաք մը հասնին, պարտաւորաբար պէտք է արձանագրուին տեղական իշխանութեանց մօտ: Իսկ Մոսկուայի եւ այլ մեծ քաղաքներու մէջ, բնակարանի տագնապին պատճառով, մասնաւոր գործ մը չունեցողը մէկ ամիսէն աւելի մնալու իրաւունք չունի :

Խորհրդային քաղաքացիները այժմ իրաւունք ունին օտարահպատակներու հետ ամուսնանալու: Այս արտօնութիւնը ի զօրու է 1953 տարուան Նոյեմբեր ամիսէն ի վեր: Սակայն խորհրդային քաղաքացի մը, որ օտարականի մը հետ ամուսնացած էր այդ թուականէն առաջ եւ եթէ օտարահպատակ կինը կամ ամուսինը Խ. Միութենէն դուրս կը գտնուի, գրեթէ վըստահաբար արտօնութիւն չի տրուիր մէկուն՝ երկրէն դուրս գալու, եւ միւսին՝ Խ. Միութիւն գալով իր կողակցին միանալու :

Հակա–ամերիկեան զգացումները՝ մեղմացած :

Սթալինի տնտեսական գաղափարները սրբագրուելու եւ իր արտաքին քաղաքականութեան ցուցմունքներն ալ՝ բարեփոխուելու վրայ են: Ամերիկեան պետական սիստեմը միշտ ալ քննադատութեան ենթակայ է թէեւ, սակայն հակա – ամերիկեանութիւնը, որպէս ընդհանուր ըսկզբունք, մեղմանալու վրայ է: Եթէ Մ. Նահանգներու նախագահը Թրումանն ըլլար այսօր, «խելագար յանձնակատար» պիտի չկոչուէր այլեւս եւ Մոսկուայի թատրոններն ալ հակա – ամերիկեան թատերգութիւններու մէջ պիտի չմասնագիտանային, ինչպէս սովորութիւն էր Սթալինի օրով :

Ամէնէն յուսատու կէտն այն է, որ խորհրդային պատմութիւնն ալ վերաքննութեան ենթարկուելու վրայ է: Բանակը, ի մասնաւորի, պահանջած է որ երկրորդ աշխարհամարտին ընթացքին տեղի ունեցած դէպքերը աւելի ճշգրիտ կերպով նըկարագրուին: Օր չանցնիր այժմ, որ պատմաբան մը չյանդիմանուի՝ սթալինական ոճով մտացածին պատմութիւններ հնարած ըլլալուն համար :

Որոշ չափով, արուեստի մարզին մէջ եւս նոր հորիզոններ սկսած են բացուիլ խորհրդային արուեստագէտներուն համար: Երկար տարիներէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով այս տարի Մոսկուայի նկարչական ցուցահանդէսներուն մէջ մերկ կիներու նկարներ երեւցան : Ճիշդ է, որ ժողովուրդը գայթակղեցաւ, բայց եւ այնպէս այդ նկարներուն ցուցադրուիլըն իսկ յատկանշական է :

Ասիկա, անշուշտ, երկրորդական մանրամասնութիւն մըն է: Կարեւորը այն է, որ մարդիկ աւելի անկաշկանդ կը զգան քաղաքական, ոստիկանական եւ ներքին ապահովութեան մարզերուն մէջ: Անցեալները, դիւանագէտ մը հետեւեալը կը պատմէր ինծի: «Առջի օր, Արտաքին Առեւտուրի նախարարութեան պաշտօնեաներէն մէկը կէս օրուան ճաշը ընելու համար գրասենեակէն դուրս գտնուած պահուն, կուսակցութեան կեդր. Կոմիտէին անդամներէն մէկը զինքը ուզեց հեռաձայնով : Ճաշը կէս ձգելով գրասենեակ չվազեց. առանց աճապարանքի ճաշը աւարտելէն վերջ միայն գրասենեակ վերադարձաւ եւ հեռաձայնային հաղորդակցութիւնը ստացաւ: 1924էն ի վեր Ռուսիոյ մէջ տեղի ունեցած ամէնէն կարեւոր փոփոխութիւնն է ասիկա» :

Միւս կողմէ, օր չանցնիր որ 10, 15, 20 տարիէ ի վեր հեռաւոր վայրեր աքսորուած քաղաքական նախկին յանցաւորներ, որոնց մասին ոչ ոք լուր ունէր, վերադարձուին իրենց ընտանիքներուն :

Ճ. Կ.

(12 Շաբ.)

է Պօղոս: Լիբանան տուած է չորս պապեր՝ կաթողիկէ եկեղեցիին, որոնց երկուքը սրբացած են:

Երբ եօթներորդ դարուն արաբական հսկայ ալիքը սկսաւ հալածել խաչը Թուրքիայէն մինչեւ Մարոք, Լիբանանի քրիստոնեաները ապաստանեցան իրենց լեռները, ուր, Արեւմուտքէն մոռցուած, կարողացան պահել իրենց հաւատքը: Այնպէս որ, 1099ին երբ խաչակիրները Լիբանան հասան, հազարաւոր մարդիկ լեռներէն իջնելով օգնութիւն ցոյց տուին՝ Երուսաղէմը վերագրաւելու համար: Երեսուն հազար Լիբանանցիներ ծառայեցին խաչին, մանաւանդ՝ իբրեւ ուղեցոյց: Իբրեւ երախտագիտութեան նշան (երկու դար յետոյ) Ս. Լուդովիկոս Թագաւորը անոնց տուաւ «Պատուակալ Ֆրանսացի» տիտղոսը, Ֆրանսայի եւ Լիբանանի միջեւ ստեղծելով խնամութիւն մը, որ դարեր տեւեց:

Առաջին Աշխարհամարտէն յետոյ, Լիբանան, որ տակաւին կը տառապէր Թրքական վայրագ տիրապետութեան ներքեւ, անցաւ Ֆրանսայի պաշտպանութեան տակ, հին բարեկամութեան մը պատճառով: Բայց մեղրալուսինը երկար չտեւեց: Լիբանանցիները պահանջեցին ամբողջական ազատութիւն: Ֆրանսացիները ընդդիմացան: Պատահեցան միջադէպեր, եղան ընդհանուր գործադուլներ, ձերբակալութիւններ: Բ. Աշխարհամարտէն յետոյ, Ամերիկայի եւ Անգլիոյ ճնշումին տակ՝ Ֆրանսա 1946ին պարտաւորուեցաւ վերջնականապէս քաշուիլ այդ հողամասէն եւ աւելի քան երկու հազար եօթը հարիւր տարի օտարներու տիրապետութեան տակ մնալէ ետք Լիբանան դարձաւ ազատ ու անկախ:

Չորս հազար տարիէ ի վեր այս երկրին բնակիչները ծանօթ են իբրեւ վաճառական.— Աշխարհի վրայ ոչ ոք կրնայ առեւտուրի մէջ գլուխ ելլել Լիբանանցիի մը հետ, կ՚ըսէր Պէյրութ հաստատուած օտարական մը:

Արդարեւ, Լիբանանցիները կրնան սեւեւ վախցնել իրենց դրացի Իսրայէլացիները ամէն բանի մէջ, բացի՝ վաճառականութենէն: Լիբանանցիները կ՚ըսեն արդէն, թէ Պէյրութի մէջ հրեայ մը իր գործը կը վերջացնէ... թշուառութեամբ:

Օրինակ մը:

Լիբանանցի մը, որ կը պտտէր Նիւ Եորքի մէջ, տեսաւ թէ Ամերիկացիները կը նետէին հագուստներ, որոնք տակաւին տարիներ կրնային տեւել: Անմիջապէս մտածեց այդ հնհնուքները գնել Ամերիկացիներէն եւ աշխարհի միւս ծայրը տանիլ ու ծախել մեծ շահով: Այսօր, Լիբանանի կարդ մը գիւղերուն մէջ մարդոց մեծ մասը կը հագնի ամերիկեան զգեստներ:

Լիբանանեան առած մը կ՚ըսէ.— Պէյրութի ոեւէ մէկ ամբոխին մէջ քար մը նետեցէք եւ ապահով եղէք որ առնուազն մէկ վարդապետի դպած է ան: Արդարեւ, աշխարհի վրայ այնքան փոքր երկիր մը չկայ, ուր այնքան կրօններ, յարանուանութիւններ եւ աղանդներ ըլլան:

Առնուազն եօթը գլխաւոր դաւանանքներ կան եւ հարիւր կրօնական փոքր խմբաւորումներ: Մեծ մասը ունի իրեն յատուկ դատարաններ, օրէնքներ՝ ամուսնութեան եւ ամուսնալուծման համար: Պէյրութ կը յորդի ամէն կարգի կղերականներով: Երկու կաթողիկէ կարտինալներէ զատ (Հռոմէն դուրս միակ քաղաքը՝ որ ունի երկու կարտինալ) առաջնորդներու, իմամներու եւ պատ. րիարքներու հսկայ բանակ մը ունի:

Այստեղ աղանդ մը կայ որ սարսափ կը զգայ հանդէպ հազարին, բողկին եւ կապոյտ գոյնին: Ուրիշ աղանդ մը կապոյտը կը համարի բարերար գոյն: Երրորդ մը հոգեհանգստեան պատարագ կը մատուցանէ փարաւոնի զինուորներուն համար, որոնք խեղդուեցան Կարմիր Ծովին մէջ՝ Մովսէսի անցքէն ետքը: Վերջապէս աղանդ մը եւս կայ, որու հետեւորդները կը փչրեն այն բոլոր կաւէ ամանները, որոնք գործածուած են քրիստոնեաներու եւ իսլամներու կողմէ ճաշասեղանի վըրայ:

1820էն ի վեր բողոքական քարոզիչներուն ջանքերը հազիւ 14.000 հոգի համոզած են. այսինքն՝ բնակչութեան մէկ հարիւրերորդը:

Կարեւորագոյն համայնքը կը կազմեն Մարոնիները, որոնք այսպէս կոչուած են իրենց հիմնադիրին անունով: Ժան Մարուն, մեռած՝ եօթներորդ դարուն վերջը: Մարոնիները կը կազմեն երկրին բընակչութեան 30 առ հարիւրը եւ քրիստոնեաներուն 55 առ հարիւրը:

Թէեւ Պապը կը ճանչնան իբրեւ իրենց կրօնապետը, բայց բոլորովին տարբերեն Արեւմուտքի կաթողիկէներէն: Իրենց կըղերականներուն համար ամուրի ըլլալը պարտադիր չէ եւ ընդհանրապէս անոնք կ՚ամուսնանան: Իրենց յատուկ սուրբեր եւ տօնական օրեր ունին. լատիներէնը չեն գործածեր իրենց կրօնական արարողութեանց մէջ, այլ՝ ասորերէն, մեռեալ լեզու մը որ կը մօտենայ Յիսուսի խօսած արամայերէնին:

Վերջերս քաղաքական ծանր դէպքեր պատահեցան Լիբանանի մէջ: Լիբանան միակ պետութիւնն էր որ կ՚ընդունէր Այզընհաուըրի վարդապետութիւնը:

Այս յաջողութիւնը ողջունուեցաւ հակահամայնավար աշխարհին կողմէ՝ իրրեւ մեծ յաղթանակ մը: Ժողովուրդին երկու երրորդը կողմնակից էր Նախագահ Շամունի այս քաղաքականութեան:

Մահմետականները օտար դրամին եւ ազդեցութեանց ուժով, յարեցան Եգիպտոս–Սուրիա միութեան պաշտպանած չէզոք քաղաքականութեան: Քրիստոնեաները, որ մեծամասնութիւն կը կազմեն, հող կորսնցուցին՝ երբ Ամերիկա պաշտպանեց Իսրայէլը:

Խ. Միութիւնը առիթէն օգտուեցաւ գրգռելու համար Հրեաներուն դէմ գոյութիւն ունեցող ատելութեան զգացումը: Այս ձեւով համայնավարութիւնը սկսաւ հող շահիլ երկրին մէջ, թէեւ ցարդ Լիբանանցի ոչ մէկ պարագլուխ խօսեցաւ փրօ–սովետ քաղաքականութեան մը մասին: Եգիպտեւսուրիական ձեւով «Չէզոքութեան» մը մասին կը խօսին, բան մը որ Նախագահ Շամուն կ՚արհամարհէ յայտարարելով.— Այստեղ «չէզոքութիւնը» անկարելի է: Վատ քաղաքագէտներու կողմէ գործածուած բառ մըն է ան, վարելու համար փրօ–սովետ քաղաքականութիւն մը: Հոս երկու ելք ունէինք միայն համայնավարութիւնը կամ Արեւմուտքը: Մենք Արեւմուտքը ընտրեցինք:

Այս բառերը դժուարութեան մատնեցին Նախագահին վարչակարգը: Խօսակցութեան այս պահուն պայթեցաւ բողոքի ռումբը:

× Խաչակիրները երբ Լիբանանէն մեկնեցան ոչ միայն հոն ձգեցին դղեակներ, եկեղեցիներ եւ հիւանդանոցներ, այլ՝ արեւմտեան աշխարհին հետ յարաբերութիւններ մշակելու պահանջը: Անոնց մեկնումէն յետոյ Լիբանանցիները սկսան խօսիլ Ֆրանսերէն: Ներկայիս Ֆրանսական հաստատութիւններու մէջ 53.000 աշակերտներ կան, որոնց 42.000ը նախնական կրթութիւն կը ստանայ: Պաշտօնապէս Լիբանան ունի 106.000 աշակերտ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀՆԱԴԱՐԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԹԱՐԳՄԱՆԻՉԸ

Տակաւին հելլենական շրջանէն հայ ժողովուրդը մեծ հետաքրքրութիւն ցոյց տըւած է Յունաստանի հին գրականութեան ժառանգութեան նկատմամբ: Մեր թուականէն կէս դար առաջ Արտաշատ քաղաքի հայկական թատրոնին մէջ ներկայացուած է Եւրիպիտեսի «Բաքոսուհիներ» ողբերգութիւնը: Այժմ ան թարգմանուած է արդի հայերէնի:

«Բաքոսուհիներ»ու թարգմանիչը բանասիրական գիտութիւններու Տօքթ. Փրոֆ. Համազասպ Համբարձումեանն է, որ իրաւամբ կը համարուի հնադարեան գրականութեան Հայաստանի մեծագոյն մասնագէտներէն մէկը:

Քառասուն տարիէ ի վեր Համբարձումեան կ՚ուսումնասիրէ դասական գրականութիւնը: Երեւանի պետական համալըսարանին մէջ հելլէն գրականութեան դասախօս է ան: Երկար ժամանակ կը յատկացնէ նաեւ հին գրականութեան թարգմանութեան: 1950ին լոյս տեսաւ «Յունական ողբերգուներ» հատորը, ուր զետեղուած են Էսքիլէսի, Սոփոկլէսի, Եւրիպիտեսի հինգ գործերը. այնուհետեւ հըրատարակեց նաեւ Հոմերոսի «Իլիական»ը: Բոլորն ալ թարգմանուած՝ հին յունական աղբիւրներէ: Լատինական բնագիրէն թարգմանած է նաեւ Վիրգիլիոսի «Էնէականը»: Հրատարակուեցաւ նաեւ Հոմերոսի «Ոդիսականը», թարգմանուած նոյնպէս հին յունական բնագրէն: Փրօֆ. Համազասպ Համբարձումեան քսան տարիէ ի վեր կ՚աշխատէր Հոմերոսի վրայ:

Իր աշխատանքի եղանակներուն մասին Փրոֆ. Համբարձումեան հետեւեալը ըսած է.— Ամենագլխաւորը, ինչ ես ձըգտում եմ, դա հոմերոսեան լեզուին, նրա մտածողութեան հարազատ մնալն է, բնագրին Պաթոս պահպանումն է, որ յատուկ էր Հոմերոսին: Թարգմանութիւններում ձգտում եմ նաեւ մարմնաւորել բոլոր արխայիկ էլէմանները, որոնք գոյութիւն ունին սկզբնաղբիւրում: Հոմերոսի ամէն մի ածականը հնարաւորութեան սահմաններում ձգտում եմ տալ մէկ հասկացողութեամբ: Գտնում եմ, որ թարգմանիչի լեզուն պէտք է լինի վեհ եւ համապատասխանի հոմերոսեան լեզուի ոգուն: Ընդհանրապէս Հոմերոսի այսպէս կոչուածէպիքական ոճը իր բոլոր կողմերով աշխատում եմ տալ առանց աղաւաղման:

ՆԵՓԱԼԻ ԹԱԳԱՒՈՐՆ ՈՒ ԹԱԳՈՒՀԻՆ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 15ին Երեւան այցելած են Նեփալի թագաւորը՝ Շահ Դեւայի եւ թագուհին, որոնք Վորոշիլովի պաշտօնական հրաւէրով գացած էին Խ. Միութիւն:

Հիւրերը դիմաւորելու համար օդակայան գացած են Հայաստանի պետական եւ կուսակցական դէմքերը:

Հայաստանի Նախագահաց Խորհուրդի նախագահ Շմաւոն Առուշանեան արտասանած է ողջոյնի ճառ մը, որուն պատասխանած է Նեփալի թագաւորը: Շահ Դեւայի Երեւանի մէջ այցելութիւններ տուած է պետական անձերու եւ ներկայ եղած՝ Հայֆիլհարմոնիայի համերգին, որմէ յետոյ շնորհակալութիւն յայտնած է հայ արուեստի վարպետներուն:

ԳՆԱՀԱՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹԻՆ Ապրիլ երեքի թիւէն կ՚իմանանք որ Տօքթ. Վահրամ Զիլինկիրեան Ընկերային Արժանիքի շքանշանին արժանացած է (մերիթ սօսիալ), Մոնմորանսիի մատուցած իր ծառայութեանց համար:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՆՈՐ ՀԱՄԱՅՆԱԳԻՏԱՐԱՆ ՄԸ

Խորհրդային մամուլի «Թաս» գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ պատմագէտները մօտ ատենէն պիտի ձեռնարկեն 12 հատորէ եւ 25.000 յօդուածէ բաղկացած հսկայ համայնագիտարանի մը հըրատարակութեան. այս գործը պիտի ներկայացնէ աշխարհի բոլոր երկիրներուն պատմութիւնը՝ նախնական շրջաններէն մինչեւ մեր օրերը:

Նոր համայնագիտարանը որ լոյս պիտի տեսնէ 1959–1965ի ընթացքին, Խ. ՄիութեանԳիտութեանց ակադեմիայի պատմութեան բաժնին աշխատանքներուն արդիւնքն է, կը շեշտէ Թաս:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (200)
«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (199)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Ժ.

ՓՈԹՈՐԻԿ

Երկար մենք տարուբերւում էինք ջրային տարերքի մէջ, բայց զօրութիւնը ինձանից չէր բաժանւում:

Այդ զօրութիւնը ին[illegible]ւրս հանեց կղզու վրայ, բոլորովին անզգայացած եւ կիսաշունչ դրութեան մէջ: Եւ դա ուրիշ ոչ ոք չէր, բայց միայն իմ ազատիչը, իմ բարեկամը — Ասլանը: Երբ աչքերս բաց արի, երբ փոքր ինչ ուշի եկայ, ինձ մի խումբ աբեղաներից շրջապատուած գտայ: Նրանք անդադար փառք էին տալիս Աստծուն, որ ազատուեցանք:

ԺԱ.

ԿՏՈՒՑ ԱՆԱՊԱՏ

Աբեղաները մեզ տարան իրանց վանքը եւ հանգստացրին: Խուցերից ամենայարմարը պատրաստեցին մեզ համար, իսկոյն կրակ վառեցին, տաքացանք եւ սկսեցինք բուխարու առջեւ մեր հագուստները չորացնել: Բէրդէն–Օղլին չեկաւ մեզ հետ, նա մնաց կղզու ափերի մօտ, տեսնելու, թէ ի՞նչ եղաւ իր նաւակը: Ասլանը նրան ոչինչ չասաց, գոնէ իբրեւ բժիշկ, չարգիլեց նրան, որ այնպէս թրջուած հագուստով կարող էր հիւանդանալ, մանաւանդ, որ մրրիկը դեռ չէր դադարել եւ սաստիկ ցուրտ քամի էր փչում: Եւ եթէ մի բան ասելու լինէր, նա հազիւ թէ կը լսէր բժշկի խորհուրդը: Նրա սիրելին, նրա նաւակը չկար:

Ոչ մի անգամ կրակը ինձ այնքան ախորժելի չէր երեւացել, որպէս այն օր, չնայելով, որ քամին բուխարու երդիկից փչում էր, եւ փոքրիկ խուցը լցուած էր ծխով: Ես ամբողջ մարմնով դողում էի, բայց կրակի ջերմութիւնը ինձ նորից կեանք տուեց:

Երբ ես բաւական զգաստացած էի ըղձում ինձ, իմ առաջին հոգսը եղաւ տեսնել, արդեօք Ծովինկի տուած կտրած սանտրը ինձ մօ՞տ էր, թէ մնացել էր ծովի մէջ: Որքան մեծ եղաւ իմ ուրախութիւնը, երբ ձեռքս տարայ ծոցս, տեսայ՝ սանտրը իր տեղումն էր: Այդ ժամանակ Ասլանն էր ձեռքը տարաւ իր ծոցը, բայց դուրս հանեց մի այլ բան: Դա Նորին սրբազնութեան, առաջնորդի, յանձնարարական թուղթն էր, որի դրութիւնը թըրջուելով, համարեա թէ եղծուել էր: Նա տուեց այդ թուղթը աբեղաներից մէկին, որ մնացել էր մեզ մօտ սպասաւորելու, եւ ասաց.

— Խնդրեմ, այդ թուղթը ցոյց տուեցէք ձեր վանահօրը, դա Նորին սրբազնութեան, առաջնորդի, ինձ տուած թուղթն է, թէեւ դժուարութեամբ է կարդացւում, բայց դարձեալ կարելի է որոշել, թէ ինչ նպատակով ես եկել եմ ձեր վանքը:

Աբեղան, Նորին սրբազնութեան անունը լսելով, մի առանձին պատկառանքով առեց թուղթը, նայեց նրա վրայ, երեւի, աշխատեց մի բան կարդալ, այս կողմ ու այն կողմ շուռ տուեց, եւ մի երեւելի գիտ արածի նման, վերջապէս ասաց.

— Այդ Սրբազանի կնիքն է:

Աբեղան հեռանալուց յետոյ, ես եւ Ասլանը մնացինք խուցի մէջ միայնակ:

— Պէտք է մի տաք բան խմել,— ասաց Ասլանը,— գոնէ մի փոքր գինի լինէր:

— Միթէ՞ այստեղ գինի չի լինի,— հարցրի ես:

— Հազիւ թէ:

Ասլանի ասածը ուղիղ դուրս եկաւ: Երբ աբեղան վերադարձաւ եւ յայտնեց վանահօր կողմից կատարեալ պատրաստականութիւն կատարելու մեր փափաքները, մենք հարցրինք գինու մասին: Նա շփոթուած մնաց, եւ երկար մտածելուց յետոյ, պատասխանեց.

— Կարծեմ, պէտք է որ մի քիչ գըտնուի. վանահայրը կէս շիշ պահած ունէր «բաժակի» համար:

Յետոյ նա նստեց մեզ մօտ, սկսեց մի առանձին հոգածութեամբ պատմել, թէ շատ անգամ մեծ դժուարութիւններ են կրում, երբ «բաժակի» գինին սպառւում է, եւ վանահայրը համարեա միշտ մի հրաշքով է ձեռք բերում, որ սուրբ խորհուրդը կատարուի: Եւ աւելացրեց, թէ ինքը չէ իմանում՝ ե՞րբ կամ ի՞նչ ժամանակ է պատահել, բայց լսել է, որ Վան քաղաքի մօտ մի վանք կայ, որ կոչւում է «Կռունկի Վանք». մի անգամ սուրբ խորհուրդը կատարելու միջոցին, պատարագիչ հայր սուրբը տեսնում է, որ գինի չկայ եւ, չկամենալով ընդհատել պատարագը, մինչեւ գնայի, գտնէին եւ բերէին, նա սկսում է աղօթել: Յանկարծ Աստուծոյ հրամանով, մի կռունկ թռչելով ներս է մտնում տաճարի լուսամուտից եւ, իր կտցի մէջ բռնած, բերում է խաղողի մի ողկոյզ: Նա ուղիղ մօտենում է սուրբ խորհրդի սեղանին. պատարագիչը առնում է նրա կտուցից ողկոյզը եւ քամում է սկիհի մէջ: Այն օրից այդ վանքը կոչուեցաւ «Կռունկի Վանք»:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Այրի Տիկին Մ. Ապտալեան (Թեհրան), Տէր եւ Տիկին Յ. Յակոբեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կ. Յակոբեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Լ. Գիխեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ս. Ապտալեան եւ զաւակները (Թեհրան), Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Ապտալեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գր. Կիրակոսեան եւ զաւակները (Նիւ Եորք), Մկրտիչ Մարտիրոսեան (Սոֆիա), Այրի Տիկին Խ. Մարտիրոսեան եւ զաւակները (Սոֆիա), Տէր եւ Տիկին Գր. Մինասեան (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկին Յովհ. Յակոբեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Առք. Յակոբեան (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Մ. Թախճեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Պ. Մելզոնեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկ. Օ. Ապտալեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Եղիազար Մինասեան, Տէր եւ Տիկ. Յովհ. Պօղոսեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ համայն ազգականները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց աղջկան, մօր, մեծ մօր, քրոջ, հօրաքրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ՄԱՔՐՈՒՀԻ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ
(Ծնեալ Ապտալեան)

մահը, որ տեղի ունեցաւ յետ երկարատեւ եւ տաժանելի հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Ուրբաթ 4 Յուլիս, ժամը 10.30ին, Փարիզի Հայոց մայր եկեղեցիին մէջ, 15 Ռիւ Ժան Կուժօն, ուր պէտք է հաւաքուիլ: Աճիւնները պիտի ամփոփուին Պանթէնի Քոմինալ գերեզմանատան ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ ընդունիլ:

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ

Քոլոմպի Թաղային վարժարանի Կրուփ վիքթոր Հիւկոյի Բ. դասարանի 43 աշակերտաց մէջ առաջին հանդիսացած է փոքրիկն Արման Երանեան, 11 տարեկան, արժանանալով պատուոյ մրցանիշին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տարօն Տուրուբերան Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղը կը յայտնէ

ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ

Առթիւ, մասնաւոր պատարագ: Եպիսկոպոս Մանուկեան կը պատարագէ 13 Յուլիս, (Կիրակի), Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, առաւօտեան ժամը տասնին: Կը խնդրուի յարգոյ հասարակութենէն մասնաւորաբար հայրենակիցներէն, ներկայ գտնուիլ Տարօնի զոհերուն յիշատակը յարգելու:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Յակոբ Յակոբեան եւ զաւակները՝ Լուիզ եւ Ռընէ, ինչպէս նաեւ Պախչինեան, Կըրոյեան, Վէմեան, Տէստէնեան, Յակոբեան ընտանիքները, կը ծանուցանեն թէ, այս Կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ կնոջ, մօր, քրոջ եւ ազգականին

ՇՈՒՇԱՆԻԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

մահուան յիշատակին քառասունքին առթիւ, Փրատոյի Ս. Սահակ Մեսրոպ Մայր եկեղեցիին մէջ:

×

ՊՈՄՈՆ.— Այրի Տիկին Հերմինէ Միսաքիրճեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր Պ. Օննիկ Միսաքիրճեանի մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շաւիլի «Անդրանիկ» խումբին կողմէ, այս Կիրակի օր, կէսօրէ վերջ ժամը չորսէն տասը, «Ազգային Տան» մէջ 32 բիւ տը Թէրվիզ, Փարիզ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի դաշտահանդէսը Կիրակի վեց Յուլիս առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Շաթօ տը Պօ Ըրկարի (Սէն Նիզիէի ճամբուն վրայ) գեղատեսիլ եւ օդասուն վայրին մէջ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին կարող ուժերու եւ դպրոցի աշակերտութեան կողմէ: Բարձրախօս հայկական երգապնակներով: Պիւֆէ եւ ըմպելիք:

Մրցանակաբաշխութիւն դպրոցական աշակերտներուն:

Հայկական զուարթ մթնոլորտ: Սիրով կը հրաւիրուին Կրընոպլի եւ շրջաններու հայրենակիցները:

Օթօքարը կը մեկնի Հայնոցէն ժամը 8.30ին, դպրոցին առջեւէն 8.45, Փլաս Վերտէօն 9, Փաքսին առջեւ 9.15:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԿԱՄ. ԵՒ ՌԱԶՄԻԿ. ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Բանակի Նախ. Կամ. եւ Ռազ. Բարեկամական Միութեան վերջին ընդհ. ժողովը որ տեղի ունեցաւ 15 օր առաջ, միաձայնութեամբ որոշեց՝ Հոկտեմբերին մեծ շուքով կատարել Արարատի ճակատամարտին քառասնամեակը որուն պէտք է մասնակցին Նախ. Ռազ. եւ Կամաւորներ՝ Ֆրանսայի ամէն կողմերէն: Յետոյ ընտրեց՝ Միութեան վարչ. մարմինը՝ ի ներկայութեան ցմահ պատ. նախագահ Պ. Շ. Տ. Թէքէեանի. ծովային սպայ, սպայ՝ պատուոյ լեգէոնի, զին. տիտղոսով: Վարչական կազմ.—

Գ. Գուլոյեան՝ ատենապետ — անդամ — ահատ, ունի՝ զինուորական չքանշան եւ պատերազմ. խաչ, կամաւոր:

Ե. Շէհրեան՝ փոխ ատենապետ, ունի՝ պարզ խաչ:

Ս. Պապուլխեան՝ անդամահատ, ունի զինուորական չքանշան, պատերազմ. եւ ռազմիկի խաչ, կամաւոր:

Ս. Ճէրէճեան՝ փոխ քարտուղար, դրօշակիր, ունի զին. չքանշան եւ ռազմիկի խաչ:

Մ. Խաչատուրեան՝ գանձապահ, կամաւոր:

Խորհրդականներ.— Ա. Մարգուանեան (Մարսէյլ), Խ. Արզումանեան (Պուլ. Օտտօ), Գ. Եօթնեղբայրեան (Պոմոն), Լ. Մխճեան (Մարսէյլ), Ա. Վահանեան (Ս. Անթուան), Յ. Էսկիճեան, Ա. Պերտոսեան (Ս. Ժեռոմ) եւ Յ. Պապաեէկիտեան (Մարսէյլ): ԴԻՒԱՆ

ԽՆՋՈՅՔ ԳԻՆԵՋՈՆ

Կազմակերպուած Սեբաստիոյ Նահանգ. Մուրատ Ռուսումնասիրաց Միութեան կողմէ, Կիրակի 6 Յուլիս կէսօրէ յետոյ ժամը չորսէն տասը Մխիթարեան վարժարանի սրահը՝ 26 Ռիւ Թրուայոն, Սէվր:

Նոյն վարժարանը ուսանող, Միութեան սան Կ. Զափուրեանի շրջանաւարտ ըլլալուն առթիւ:

Գեղարուեստական բաժնի իրենց բարեշնորհ մասնակցութիւնը կը բերեն Օր. Ժիւլիէթ Ալեսիեան, Պ. Պ. Գարեգին (Թառիստ), Մ. Պօղոսեան, Տէտէճեան իր նուագախումբով, Աբրահամեան ինչպէս նաեւ ուրիշ արուեստագէտներ զանազան եւ հաճելի անակնկալներով:

Մուտքը ազատ է:

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլլէի օդափոխութեան կայանին Ա. խումբի վերջին բժշկական քննութիւնները տեղի պիտի ունենան այսօր ժամը 10–12, Հայ Կարմիր Խաչի դարմանատունը, 15 բիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ:

Ա. խումբը կը մեկնի 7 Յուլիս երկուշաբթի առաւօտ, ժամը ութին:

Ժամադրավայր Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15 բիւ Ժան Ցուժօն, Փարիզ:

ՇԱՒԻԼ.— Շաւիլի եկեղեցիին մէջ այս կիրակի պաշտամունք տեղի պիտի չունենայ: Յառաջիկայ 13 Յուլիս կիրակի օր, ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ տօնին առթիւ, հանդիսաւոր Ս. պատարագ:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ
AU LAC PALADRU, ISÈRE

Առաջին անգամ ըլլալով այս տարի գտնուած է հսկայ շէնք մը. Գեղատեսիլ վայր՝ լիճին ճիշդ քովը: Ֆութպոլի եւ թենիսի յատուկ դաշտերով:

Օրական՝ 750 Ֆրանք:

Ոչ — Նոր Սերնդականները պէտք է դիմեն իրենց շրջանի խումբերուն վարչութեանց:

Դիմել

E. MAVIAN. 116, Rue Réaumur, Tél. : CEN. 06-42

Ժամը 10էն 12, 3էն 6:

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՄԵՆԱՄԵԾ

ԴԱՇՏԱ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի կողմէ, 6 Յուլիս, կիրակի ամբողջ օրը, Պար «Շառլը» Պուրտոնիէր ծառաշուք եւ օդասուն ընդարձակ պարտէզին մէջ:

Կը բանախօսէ Պ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Կը մասնակցի Մարսէյլի Ռատիոկայանի սիրուած երգչուհի Օր. ՍԻՒԶԱՆ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ, մասնակցութեամբ ՍԻՒԶԻ ՏՕՄ (Լա Վուա տ'Օր տիւ Միւզիք Հոլ):

Մարսէյլի հայ արենոյշներու կողմէ հայկական եւ պոհեմական պարեր:

Երգ, արտասանութիւն եւ գեղեցիկ անակնկալներ Կապոյտ խաչի դպրոցի աշակերտներու կողմէ:

Հայկական եւ եւրոպական պարեր:

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով:

Մուտքը ազատ է:

ԾԱՆՕԹ.— Հանդիսավայր երթալու համար Շափիթրէն առնել Պուրտոնիէրի օթոքարը եւ իջնել վերջաւորութեան, ճիշդ հանդիսավայրին առջեւ:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքին ուսուցիչը, Պ. Վ. Մ., կը յայտնէ թէ՝ այս Շաբաթ, ժամը ճիշդ 20.30ին պիտի կատարուի հայերէնի քննութեան նախափորձ մը որուն պիտի մասնակցի՝ Բ. եւ Գ. դասարաններու երկսեռ աշակերտութիւնը: Նուէր պիտի ստանան հինգ հոգի միայն:

Սիրով կը հրաւիրուին յարգելի ծնողները:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հայ Համալսարանականներու Միութեան հերթական դասախօսութիւնը այսօր, ուրբաթ, ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ, Թատերասրահին մէջ: Դասախօս՝ ԲԺԻՇԿ Ն. ՄԱՂԱՃԱՆԵԱՆ: Նիւթը՝ Երիտասարդութիւնը 1958ին եւ զինք հետաքրքրող հարցերը:

ՑԻՇԱՏԱԿԻ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն – Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան, ի յիշատակ Տարօն – Սալնոյ Ձորի հերոսներու:

Կիրակի, 13 Յուլիս Սէնթ Անտրէի զովասուն պարտէզին մէջ:

Կը նախագահէ Հայրենակից Ե. ՄԵԼԳՈՆԵԱՆ: Պիտի բանախօսէ Միութեանս նախագահ հայրենակից Գ. ՇԷԽԻԿԵԱՆ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, հայկական տոհմիկ պարեր, մեներգ, արտասանութիւն մասնակցութեամբ Մարսէյլի Հայ – Արենոյշներու:

ԾԱՆՕԹ.— Դաշտավայրը երթալու համար Փլաս տ'Էքսէն առնել թիւ 25 հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութեանը:

ՅԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Արնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ Եկեղեցասիրաց Տիկնանց Միութիւնը կազմակերպած է պտոյտ մը դէպի Քոմփիէնյը, 13Յուլիսի կիրակի առտու ժամը ութին: Օթոքարով:

Ժամադրավայր Ավընիւ Հանրի Պարպիւս, Առնուվիլ:

ՊԱՏԱՐԱԳ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Տէսինի Կրօն. Ընկերակցութիւնս կը ծանուցանէ թէ, այս Կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին Ս. պատարագ պիտի մատուցուի տեղւոյս Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ մէջ: Հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի հանգուցեալ ԳԱՐԵԳԻՆ ՄԱՔԻՆԱՃԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցչական ժողովը այս Շաբաթ ժամը 20.30ին, Մշակոյթի Տան սրահը: Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ներկայացուցիչները: Օրակարգ՝ զեկուցում պատգամաւորական ժողովի:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս Հինգշաբթի իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Վարչութեան ընտրութիւն:

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. «Արամ» եւ «Շաւարշ Միսաքեան» խումբերու ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Պուա Քոլոմպի կայարանին դիմացի սրճարանը: Շատ կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէի դաշտահանդէսը Յուլիս 13ին, Ավընիւ տը Քօրօ, Պար տիւ Շալէ, Սէն Ժիւսթ:

ՊԱՏԱՐԱԳ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, այս կիրակի օր ժամը 8.45ին պիտի մատուցուի քառաձայն Ս. պատարագ, ղեկավարութեամբ Արա Պարթեւեանի:

Պիտի պատարագէ

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿ ՏԷՐ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

Պատարագի արարողութիւնը պիտի ձայնասփռուի Ֆրանս Թիւ մէկ, Փարիէնթէր, Կրանտ զոնտ 18.29, Օնտ քուրթ 48 մեթր 39, արեւելեան կրօն. արարողութեան ներկայացուցիչ Պ. Ժէրար Սթէֆանէսքօ պիտի տայ հարկ եղած բացատրութիւնները արարողութիւններու ընթացքին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հայ Կարմիր Խաչի տարեկան ցերեկոյթ – պարահանդէսը, 1 Փետր. 1959:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Սեբաստիոյ Նահանգ. Մուրատ Ռուսումնասիրացի Մարսէյլի մասնաճիւղին տարեկան մեծ դաշտահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս վեցին, Կիրակի ամբողջ օրը Սէն Ժիւսթ, Պար տիւ Շալէ, Ավընիւ Քօրօյի պարտէզին մէջ:

Կը նախագահէ ԱՐԱՄ ԱՐՄԱՂԱՆԵԱՆ:

Կը խօսի ԿԱՐ. ՃԱՆԻԿԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին, մասնակցութեամբ ծանօթ արուեստագէտներու:

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված:

Մատչելի գիներով:

Մուտքը ազատ է:

ԾԱՆ.— Քանըպիէրէն առնել 53 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Սէն Ժիւսթ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Քիւլօթիէներ եւ քիւլօթիէռներ սերիի համար, մեծ մըզիւռ: Ներկայանալ նմուշով.—

GIL, 25, Rue Dufour, Paris

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 5 ՅՈՒԼԻՍ — SAMEDI 5 JUILLET 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8235 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4036

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏԵՆԴՈՏ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆ

Զօրավար Տը Կոլ տենդոտ գործունէութեան լծուած է ներքին եւ արտաքին ճակատներուն վրայ :

Վերջին տարիներու ընթացքին Ֆրանսա շատ ժամանակ կորսնցուց խորհրդարանային ներքին վէճերով: Հետեւանքն այն եղաւ, որ ո՛չ ալժերիական խնդիրը կարգադրուեցաւ, ո՛չ ալ տնտեսական տագնապը փարատեցաւ :

Իսկ արտաքին աշխարհին առջեւ կարելի չեղաւ ներկայանալ ամուր ճակատով, պարզ այն պատճառով որ օրուան կառավարութիւնները վաղուան անստուգութեան մէջ կ'ապրէին :

Վարչապետը կ'ուզէ առաւելագոյն չափով օգտագործել ժամանակը՝ օր առաջ դրական արդիւնքներու հասնելու համար:

Երկրորդ անգամ Ալժերիա այցելելով, զօրավարը ուզեց հանդիսաւորապէս անգամ մը եւս հաստատել թէ Ֆրանսայի ներկայ տագնապին իսկական պատճառը Հիւսիսային Ափրիկէն է: Չարիքին արմատը հոն թաղուած է:

Ո՛չ միայն անհրաժեշտ, այլ եւ ստիպողական կը նկատէ միանգամ ընդ միշտ դարման տանիլ այդ ցաւոտ հարցին :

Կառավարութիւնը վճռած է ամէն բանէ առաջ խաղաղութիւնը վերահաստատել Ալժերիոյ մէջ: Այդ նպատակին հասնելու համար, հիմնական յեղաշրջում պէտք է մտցուէր ցարդ հետապնդուած քաղաքականութեան մէջ :

Ա՛յդ է , որ կը փորձէ վարչապետը, օգտուելով խորհրդարանին կողմէ իրեն տրուած լիազօրութեան

Ալժերիայէն մեկնելէ առաջ, զօրավար Տը Կոլ պատմական ճառ մը խօսեցաւ՝ շեշտը դնելով Ֆրանքեւիսլամ եղբայրակցութեան վրայ :

Այսուհետեւ «Հրէի եւ հեթանոս»ի միջեւ ո՛չ մէկ զանազանութիւն պիտի ըլլայ Ալժերիոյ մէջ: Իսլամ, քրիստոնեայ եւ հրեայ հաւասարազօր իրաւունքներ պիտի վայելեն, իբրեւ ֆրանսական քաղաքացի :

Ընտրական միատեսակ դրութիւն պիտի հաստատուի : Իսլամ կիներն անգամ քուէի իրաւունք պիտի ստանան :

Կառավարութիւնը բացառիկ վարկ պիտի յատկացնէ Ալժերիոյ վերաշինութեան համար: Զարկ պիտի տայ երկրագործութեան, ճարտարարուեստին, հանքերու շահագործման: Նոր բնակարաններ եւ դպրոցներ պիտի կառուցուին: Մինչեւ տասը տարի ո՛չ մէկ անուս մարդ պիտի մնայ երկրին մէջ :

Միլիառներու զոհողութիւն կը պահանջէ կառավարական ծրագիրը, որ շատ յստակ է :

Զօրավարը լաւատես է եւ կը յուսայ թէ Ալժերիոյ ազգայնականները ընդառաջ երթալով իր կոչին, վար պիտի դնեն զէնքը եւ պիտի աջակցին իր շինարարական ծրագիրներու յաջողութեան :

Ներքին հոգերը արգելք չեղան վարչապետին՝ զբաղելու նաեւ արտաքին քաղաքականութեան վերաբերեալ կարեւոր հարցերով :

Մաքմիլընի հետ տեսակցութիւնը, Խրուշչեւին տուած պատասխանը, Ֆոսթըր Տըլըսի հետ ունենալիք խօսակցութիւնները ցոյց կուտան, թէ՛ որքան մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ քաղաքական հրատապ խնդիրներուն :

Շնորհիւ իր անխոնջ ճիգերուն , Ֆրանսա շուտով պիտի յաղթահարէ բոլոր դժուարութեանց :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼ ՓԱՐԻԶ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

ԿԱՐԵՒՈՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Զօր. Տը Կոլի Ալժերիոյ մէջ կատարած երկրորդ շրջապտոյտին վերջին հանգրուանը եղաւ Ալժէի Ամառնային պալատը, ուր տեսակցութիւններ ունեցաւ զօր. Մասիւի եւ Քուլոնտրի հետ (փրկութեան կոմիտէի անդամ):

Փրկութեան կոմիտէն պատուիրակութիւն մը ղրկած էր՝ Վարչապետին հետ տեսնուելու համար: Տը Կոլ մերժեց ընդունիլ կոմիտէին անդամները, յայտարարելով թէ իր «գործն ու ժամանակը չափազանց ծանրաբեռնուած ըլլալով իրեն թոյլ չեն տար որ խորհրդակցի անոնց հետ »: Պատուիրակութեան անդամները անմիջապէս մեկնեցան պալատէն :

Մինչեւ իսկ զօրավարը յայտնած է թէ ինք չէր կրնար տեսնուիլ սենտիքաներու պատուիրակութեանց անդամներուն հետ, աւելցնելով՝ որ եթէ ուզեն կի Մոլէի հետ կրնան տեսնուիլ: Միայն Բանուրական Ուժի պատուիրակութիւնը այցելեց փոխ-վարչապետին :

Անդին, վիլլա Արթիւրի մէջ Միշըլէ կ'ընդունէր նախկին ռազմիկներու ներկայացուցիչները :

Ժամը 17ին միայն հարիւրեակ մը զինուորականներ այցելեցին Վարչապետին՝ 10 – 15 վայրկեան մնալով անոր քով :

Զօր. Տը Կոլ ճառ մը խօսեցաւ, որուն կը սպասուէր արդէն: Վարչապետը յիշեց Ալժէի մէջ կատարած իր յայտարարութիւնները. «Ալժերիոյ տասը միլիոն Ֆրանսացիները միեւնոյն իրաւունքներն ու պարտականութիւնները ունին »:

Շեշտելէ ետք թէ «ամէն ոք իր ապրուստը պիտի շահի աշխատելով», զօրավարը ըսաւ.— Այսօրուընէ սկսեալ նոր շինարաններ պիտի բացուին. ընթացիկ տարուան համար նախատեսուած է 15 միլիառի յաւելեալ վարկ՝ Մայր Երկրի մէջ 1958ին Ալժերիոյ յատկացուած 62 միլիառ պիւտճէին վրայ: Մեր մեծ հաստատութիւնները պիտի ամբողջացնեն այս աշխատանքը՝ նոր վարկերով :

Վարչապետը յայտնեց թէ արդիւնաբերական նոր կեդրոններ պիտի կառուցուին, արդիւնական բնոյթ պիտի ստանայ հողագործութիւնը, պիտի օգտագործուին անտեսուած հողերը, պիտի ապահովուին հողագործները: Պիտի կառուցուին նոր բնակարաններ՝ քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ:

Ընկերային ճակատի վրայ՝ Վարչապետը ըսաւ թէ բոլոր Ֆրանսացիները պիտի ստանան ազգային կրթութիւն եւ պատրաստուած ծրագրի մը համաձայն՝ առաւելագոյնը տասը տարիէն բոլոր Ալժերիացի փոքրիկները դպրոցական պիտի դառնան :

Հանրաքուէն պիտի ըլլայ եւ կիները պիտի քուէարկեն .— Պիտի հրապարակուին երեք հրամանագիրներ՝ ընտրական ցանկերու, Մէկ ժողովի հաստատութեան եւ իսլամ կիներու քուէարկելու իրաւունքին շուրջ :

Մօտ ատենէն մայր երկրին եւ Ալժերիոյ մէջ պիտի գործածուին նաեւ նոյն դրոշմաթուղթերը :

Վարչապետը իր ճառը արտասանելէն ետք, նախատեսուած ժամանակէն քսան վայրկեան յետոյ ճամբայ ելաւ դէպի Փարիզ. Հինգշաբթի ժամը 21.30ին Տը Կոլի օդանաւը իջաւ Օրլի, ուր բազմաթիւ նախարարներ գացած էին դիմաւորելու համար:

× «Հակաֆաշական դիմադրական կոմիտէ»ին Յուլիս 14ի ցոյցը, զոր կը հովանաւորէր համայնավար կուսակցութիւնը, արգիլուեցաւ կառավարութեան կողմէ: Այս ուղղութեամբ «դիմադրական կոմիտէն» զեկոյց մը հրապարակեց ուր կը շեշտէ թէ «այդ արգելքը չի նկատեր իբրեւ վերջնական որոշում »:

Միւս կողմէ Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն կը յայտարարէ թէ Յուլիս 17 – 18ին կուսակցութեան Ազգ. Ժողովը պիտի գումարուի՝ «ո՛չ» ըսելու համար «հանրաքուէին, անհատական եւ զինուորական բռնատիրութեան՝ որ կը բանայ ֆաշականութեան ճամբան »:

× Մարդկային իրաւանց Լիկայի նախագահ Տանիէլ Մայէր Յունիս 24ին կոչ մը ըրած էր՝ ոչ – համայնավար եւ ձախակողմեան ուժերու համախմբումի մը համար: Ազգ. կրթութեան դաշնակցութեան եւ սէնտիքային հետ 35 անձնաւորութիւններ տուած են իրենց համաձայնութիւնը, որոնց կարգին՝ Մենտէս – Ֆրանս, Միթրան, Լեւոն Յովնանեան եւայլն :

× Փրէօվ ամսագրին վերջին թիւը, որուն մէջ Մանունի թղթակցութիւն մը ունէր Ալժերիոյ մասին, գրաւուած է Ալժէի մէջ:

ԱՆԵԼ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

ԲԱՆԱԿԸ ԿԸ ՎԱԽՆԱՅ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷ

ՀԱՄԱՃԱՐԱԿԻ ՍԱՐՍԱՓԸ

Նախագահական ընտրութիւններէն հազիւ քսան օր առաջ՝ տակաւին ոչ մէկ լուծում կը նախատեսուի լիբանանեան թնճուկին համար: Ինչպէս կառավարութիւնը, նոյնպէս՝ ընդդիմադիրները չեն մտածեր զէնքի ուժով ըսել իրենց վերջնական խօսքը :

Անշուշտ բանակը բաւական զօրաւոր է խռովարարները մաքրագործելու համար: Բայց կը վախնայ երկրին մէջ կրօնական պատերազմի մը ծնունդ տալէ: Լը Մոնտի թղթակիցը 1946ին Դամասկոսի մէջ պատահած դէպք մը յիշելով կ'աւելցնէր, թէ ըմբոստներու կեդրոնատեղիին մէջ ռմբակոծման ընթացքին եթէ վրիպած ռումբ մը իյնայ մինարէներէն մէկուն վրայ՝ կրօնական պատերազմը կը դառնայ անխուսափելի: Այս է որ չեն հասկնար Ամերիկացիները, մէջը ըլլալով ՄԱԿը: Հարցը դիւրին պիտի ըլլար՝ եթէ Լիբանան կրօնական խառնարան մը չըլլար : Ընդդիմադրութեան կազմուած է երկրին մահմետականներուն մեծ մասը : Նկատելով որ բանակին մէջ ալ իսլամ զինուորականներ կան՝ եթէ անզգուշութեան մը հետեւանքով բանակը բաժնուի 2 մասի՝ քրիստոնեայ եւ իսլամ՝ կրօնական աննախադէպ պատերազմ մը կրնայ ծայր տալ, քարուքանդ ընելով երկիրը : Այս պայմաններուն մէջ, համաձայն Լը Մոնտի, սուրիական սահմանը փակելով լուծում մը կարելի չէ գտնել Լիբանանի քաղաքացիական պատերազմին: Նախագահ Շամուն կը նախընտրէ սպառել այս կռիւները՝ որ համաձայնութեան ճամբան կրնան հարթել. այն վայրկեանին՝ երբ Լիբանանցիները իրարու քով գան՝ հարցին կարգադրութեան համար 48 ժամը շատ պիտի ըլլայ :

Համըրշոլտի հետ՝ Հնդկաստանի Վարչապետ Նեհրու յայտարարեց թէ Լիբանանի մէջ զանգուածային միջամտութեան մը վտանգը անցած կարելի է նկատել, ՄԱԿի քննիչներուն շնորհիւ : Համըրշոլտ յայտնեց նաեւ թէ ՄԱԿը որեւէ փաստ չունի թէ Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը միջամուխ եղած է Լիբանանի ներքին գործերուն:

Պէյրութի կառավարութեան պաշտօնական բանբերը հերքեց Համըրշոլտ յայտարարութիւնը, շեշտելով թէ ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարին ըսածը չի համապատասխաներ իրականութեան, հարց տալով .— Այդ պարագային ըմբոստները ուրկէ՞ գտան 36 հազար հրացան, վաթսուն ծանր զէնքեր եւ հակօդային զէնքերը, եթէ ոչ Արաբ Միացեալ Հանրապետութենէն :

Բանբերը աւելցուց թէ Կազայի շրջանէն մօտ երեք հազար Եգիպտացիներ, Սուրիացիներ եւ Պաղեստինցիներ կը կռուին ըմբոստներուն կողքին :

Միւս կողմէ կռիւները կը շարունակուին բանակին եւ ըմբոստներուն միջեւ: Տիւրզիները լուրջ հարուած մը ստացան իրենց յաջորդական յարձակումներուն հետեւանքով: Իսկ հաւանական համաճարակի մը սարսափը կլանած է ամբողջ երկիրը: Փարիզի ձայնասփիւռին համաձայն, Թրիփոլիի մէջ ծայր տուած է Քոլերայի համաճարակ մը, որուն պատճառով ըմբոստներուն մեծ մասը յանձնուած է կառավարութեան :

Լիբանանի կառավարութեան եւ ՄԱԿի միջեւ կապ պահող ներկայացուցիչը՝ Տօքթ. Մուխայպեր յայտնեց թէ Պէյրութի կառավարութիւնը կը պահանջէ որ Ապահովութեան Խորհուրդը գումարուի 48 ժամէն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒԼԻՍ 10 Ֆրանսացի քաղաքացիները, որ ցարդ չեն կատարած այդ պարտականութիւնը, պէտք է արձանագրուին ընտրական ցանկերուն վրայ : 5 տարի հպատակութենէ ետքն է միայն որ ֆրանսահպատակ օտարականները կրնան օգտուիլ քաղաքացիական այս իրաւունքներէն : Թաղապետարանները բաց են նաեւ Շաբաթ եւ Կիրակի :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Արտաքին նախարար Տըլըս ուրբաթ գիշեր Փարիզ պիտի հասնէր՝ հիւլէական հարցերու շուրջ վարչապետ Տը Կոլի հետ կարեւոր խօսակցութիւններ ունենալու համար :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ընկերվարական (համայնավար) կուսակցութեան գաղափարական քարոզչութեան ամսագիրը նոր ազդարարութիւն մը ըրաւ «ժողովրդական» գրողներուն՝ որպէսզի ուղղեն իրենց սխալները, մասնաւորապէս՝ 1956ի յեղափոխութեան ընթացքին. «այդ գրողներուն համար լաւագոյն միջոցն է ասիկա՝ որպէսզի առանձին եւ մեկուսացած չմնան »:

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ նախագահ Սփաք Արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան ժողովին մէջ յայտարարեց թէ հիւլէական ռումբերն ու հրթիռներու արձակարանները անհրաժեշտ են Եւրոպայի պաշտպանութեան համար, աւելցնելով թէ Արեւելք Արեւմուտքի միջեւ ուժերու հաւասարակշռութիւն ստեղծելու լաւագոյն միջոցն է ան, որ կրնայ հարթել ընդհանուր զինաթափութեան ճամբան :

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ղրկած իր նամակին մէջ Խրուշչեւ կ'առաջարկէ ամերիկացի եւ խորհրդային .— թերեւս՝ նաեւ այլ երկիրներու, — մասնագէտներու անմիջական ժողով մը գումարել, անակնկալ յարձակումներու դէմ ծրագիր մը պատրաստելու համար: Տըլըսի կարծիքով մասնագէտներու նման ժողով մը կարելի է գումարել, իսկ Լոնտոնի մէջ կը յայտարարեն թէ Մոսկուա կը սեփականացնէ 1957ին Արեւմտեաններու կողմէ ներկայացուած առաջարկը :

ԻՐԱՔԵՒՅՈՐԴԱՆԱՆ դաշնակցութեան Վարչապետ Նուրի Սայիտ, որ տասը օրէ ի վեր խորհրդակցութիւններ կ'ունենար Լոնտոնի մէջ, մասնաւորապէս Արտաքին Նախարար Լոյտի հետ, վերադարձաւ Պաղտատ. տասը օրէն դառնալ պիտի երթայ Լոնտոն՝ Պաղտատի Ուխտի ժողովին մասնակցելու համար :

"ԱՆՄԱՀՕՐԷ՞Ն ՄԱՀԱՑԵԱԼ"...

(ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՏՕՆԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Յիշենք հայ ժողովուրդին երեք «մոգ»երը, աւելի քրիստոնէական բացատրութեամբ՝ երեք սուրբերը, — Սահակ, Մեսրոպ, Վռամշապուհ : Մէկը՝ հայրապետ, միւսը՝ վարդապետ, երրորդը՝ արքայ Հայոց Աշխարհի :

Յիշենք դարը՝ Հինգերորդ, որ մեր պատմութեան մէջ արձանագրուեցաւ իբրեւ Ոսկեդար :

Յիշենք մեծ Գիւտը՝ հայ այբուբենը :

Յիշենք վերջապէս Աստուծոյ շունչով գրուած հրեղէն մատեանը, որ հայկական տառերով վերածուեցաւ ի հայ բարբառ :

Այս բոլորին տարեդարձը կը տօնուի այսօր, հազար հինգ հարիւր չենք գիտեր գիտեր քանիերորդ անգամ ըլլալով: Եւ պիտի տօնուի միշտ, ցորչափ հայ անունով ժողովուրդ մը կ'ապրի մեր մոլորակին վրայ եւ Հայաստան անունով երկիր մը գոյութիւն ունի արեւել· կողմն աշխարհի :

Պաշտօնապէս՝ Թարգմանչաց տօնն է այսօր: Բայց, իրականութեան մէջ, տօնն է դարաւոր այն պայքարին, զոր հայ ժողովուրդը կը մղէ հազարամեակներէ ի վեր, յանուն հացի, լոյսի եւ ազատութեան :

Հինգերորդ դարը այս բազմադարեան պայքարին հանգրուաններէն կամ պահերէն մէկն էր միայն, թերեւս վեհագոյնը, թերեւս ամէնէն վճռականը, թերեւս նոյնիսկ ամէնէն ճակատագրականը :

Հինգերորդ դարէն առաջ Հայը Հայ էր ի ծնէ· հինգերորդ դարուն Հայացաւ ի բնէ: Մարմինով հայ՝ հայացաւ նաեւ հոգիով :

Եթէ չըլլային երեք սուրբերը, եթէ չըլլար հայ այբուբենը, եթէ չըլլար աստուածաշունչ ու աստուածադրոշմ Մատեանը հայ բարբառով, կրնար պատահիլ, որ մենք կորսնցնէինք պատերազմը, բազում ճակատամարտներ կորսնցնելէ ետք :

Ո՞վ ստեղծեց Ոսկեդարը· ո՞վ շահեցաւ պատերազմը· ո՞վ կարելի դարձուց Հինգերորդ դարու հրաշքը: Ոչ աւելի, քան 18 – 20 հոգի:

Քիչ անգամ պատահած է, որ այսքան քիչ մարդիկ այսքան մեծ գործ կատարած ըլլան :

Դարձեալ, քիչ անգամ պատահած է, որ պետութիւնը եւ Եկեղեցին այսքան սերտ գործակցութիւն ունեցած ըլլան, յանուն եւ ի պաշտպանութիւն հայ ժողովուրդին, հայ հայրենիքին, հայ եկեղեցիին եւ Հայկազանց ոգիին :

Եղան հայ բանաստեղծներ, պատմաբաններ եւ դրագէտներ, որոնք ուրացան Հինգերորդ դարուն արժէքը, ինչպէս կըշիռն ալ: Ինչ,— կ'ըսէին կամ ըսել կ'ուզէին անոնք,— պէ՞տք է Ոսկեդար կոչել դար մը, ուր գիրքեր չգրուեցան գրեթէ, այլ գիրքեր թարգմանուեցան միայն :

Տեսէք, — կ'ըսէին կամ ըսել կ'ուզէին նոյն դժգոհները, — Յունաստան ունեցաւ Պերիկլէսի դարը, ինչպէս Հռոմ՝ Օգոստոսի դարը: Երկուքն ալ արժանի են Ոսկեդար կոչումին՝ թէ իբրեւ արժէք, թէ իբրեւ կշիռ: Մեր Ոսկեդարը ստեղծագործութիւն չէ, ընդօրինակութիւն է կամ նմանագրութիւն :

Մենք այս կարծիքէն չենք :

Երբեմն շատ աւելի դժուար է թարգմանելը, քան գրելը: Թարգմանողը երկու լեզու պէտք է գիտնայ, գրողը՝ մէկ: Առաջինը պէտք է կարենայ ուրիշանալ, մինչ կը բաւէ, որ երկրորդը անձնանայ միայն:

Թարգմանութիւնը երկրորդ կարգի ըստեղծագործութիւն մըն է՝ իբրեւ նիւթ, առաջին կարգի ստեղծագործութիւն մըն է՝ իբրեւ լեզու: Զուր չէ, որ Աստուածաշունչի հայերէն թարգմանութիւնը «Թագուհի» կոչուած է: Եւ հազար հինգ հարիւր այսքան տարիէ ի վեր այս «Թագուհի»ն գահընկէց եղած չէ· կը պահէ միշտ իր գահը, երբ այնքան գահեր ու թագեր տապալեցան աշխարհի հինգ ցամաքամասերուն մէջ:

Եւ ի՞նչ բան է արդեօք Մովսէս Խորենացին, քերթողը, պատմահայրը : Ի՞նչ բան է Կորիւնը, Եղնիկը կամ Եղիշէն : Իւրաքանչիւրը դար մը կ'արժէ: Իւրաքանչիւրը նահանգ մը կ'արժէ· ինչպէս որ կ'ըսէր պարսիկ դեսպան մը այս երկրին մէջ: «Տուէք մեզի ձեր Եղիշէն, եւ մենք ձեզի կուտանք մեր Ատրպատականը», կ'ըսէր այս դեսպանը իր հայ բարեկամներէն մէկուն:

Տա՞նք թէ չտանք: Ոչ, — պիտի ըսէր Եղիշէն·— որովհետեւ հողը կորնչելի է, մինչ անկորնչելի է մշակոյթը: Նահանգ մը կրնայ տէր փոխել· տէր չի կրնար փոխել մշակոյթը :

Քրիստոնէութեան մուտքէն ետք ի հայս, շուրջ տասնըեօթը դարէ ի վեր, հայ ժողովուրդը միայն մէկ Նարեկացի տուաւ: Եւ յոյս չունինք, որ կրնայ երկրորդ մըն ալ տալ: Բայց միայն հա՞յ ժողովուրդը· ոչ, հանուր աշխարհի մէջ Նարեկացին բացառութիւն է, այլ ոչ՝ կանոն :

Սակայն եթէ չըլլային իսկ մեր Ոսկեդարը լեցնող միւս հրաշքները, անոնցմէ մէկը միայն պիտի բաւէր, որ Հինգերորդ դարը կարենայինք կոչել ոսկի· ո՛չ թէ ոսկեզօծ, այլ ուղղակի ոսկի: Օրինակ՝ հայ այբուբենի գիւտը կամ Աստուածաշունչի թարգմանութիւնը :

Այդ դարուն էր, որ, ինչպէս ըսինք անգամ մը, հայ ժողովուրդը հայացաւ հոգիով ու մտքով :

Հայացաւ Հայաստանեայց Եկեղեցին :

Հայացաւ հայ դպրոցը :

Հայացաւ հայ մշակոյթը:

Հայացաւ դարը, եւ հայացան յաջորդ դարերը:

Հայացաւ սերունդը, եւ հայացան յաջորդ սերունդները:

Միշտ դժգոհ, ժխտող, յաճախ կողմնակալ մեր ոգին մեծ բան չի տեսներ Հինգերորդ դարուն մէջ, որ գումարն է նախորդ ու յաջորդ բոլոր դարերուն :

Մեր պատմութենէն դուրս քշե՞նք երեք սուրբերը եւ միւս սուրբերը : Պատմահայրը եւ միւս պատմիչները : Քերթողահայրը եւ միւս քերթողները : Նարեկացին, Շնորհալին կամ Լամբրոնացին եւ միւսները :

Այդ պարագային՝ մեր ունեցածը այլեւս պատմութիւն չըլլար, այլ կ'ըլլայ պատմութեան պէս բան մը: Մեր ունեցածը այլեւս մշակոյթ չըլլար, այլ կ'ըլլայ մշակոյթի պէս բան մը: Մեր լեզուն այլեւս լեզու չըլլար, այլ կ'ըլլայ լեզուի պէս բան մը: Մեր «Թագուհին» այլեւս Թագուհի չըլլար, այլ կ'ըլլայ Թագուհիի պէս բան մը···

Չենք ուրանար միւս մշակներուն ու վաստակաւորներուն արժէքը, ինչպէս կըշիռն ալ· ոչ: Բայց կը դատապարտենք դժգոհ, ժխտող, կողմնակալ այն ոգին, որ կ'ուզէ ամէն օր բան մը փրցնել նետել Արարատէն, առանց իսկ հոգ ընելու, որ Արարատը կը բողոքէ այդ ոգիին դէմ :

Հինգերորդ դարը «կուսակցութիւն» մը չէ, որպէսզի մենք իրաւունք ունենանք ընդդիմադիր կուսակցութիւն մը հանել անոր դէմ :

Երկիւղած յարգանքի, մեծարանքի ու երախտագիտութեան հարկ մը ունինք անոնց հանդէպ, որոնք այդ դարը ստեղծեցին, ապրեցան ու գործեցին այդ դարուն մէջ, այդ դարուն համար եւ յաջորդ դարերուն համար :

Այս սուրբերուն կ'ակնարկէ բանաստեղծը՝ զանոնք կոչելով «անմահօրէ՞ն մահացեալ»···

Յիրաւի, մարդիկ չէին անոնք, սուրբեր էին :

Մահուամբ մահացեալ չէին, այլ անմահութեամբ անմացեալ էին :

Այսպէս էին ու այսպէս պիտի մնան վաղը եւ ընդմիշտ :

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

"ԹԱՅՄ"Ի ՅՕԴՈՒԱԾԸ Գ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ 2 ՀԱՏՈՐՆԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ

Ամերիկեան «Թայմ» շաբաթաթերթը 23 Յունիսի թիւին գրական բաժնին մէջ հետեւեալ գրութիւնը հրատարակած է քարիւղի արքայ ող· Գալուստ Կիւլպէնկեանի մասին լոյս տեսած «Կիւլպէնկեան» հեղինակ՝ Ճօն Լօտուիք, եւ «Պ· Հինգ առ հարիւր», հեղինակ՝ Ռալֆ Հիւուինըս հատորներուն շուրջ:

— Գալուստ Սարգիս Կիւլպէնկեան եօթը տարու էր երբ իր նուէր ստացաւ թրքական հինգ ոսկինոց մը եւ անմիջապէս շուկայ գնաց հին դրամ մը գնելու : Հայրը, տեսնելով Գալուստի այս ընթացքը ըսաւ· «Եթէ ձեռքդ անցած դրամը այս ձեւով գործածես, օր մը մուրացկան կ'ըլլաս»:

Սակայն իր կեանքին մնացեալ 79 տարիներուն ընթացքին Գալուստ Կիւլպէնկեան հակառակը ապացուցանեց: Ան եղաւ քարիւղի արքայ եւ գեղարուեստական գործերու հաւաքող մը: Կիւլպէնկեան հաւաքեց նաեւ այն բանը զոր ամէնէն աւելի կը սիրէր — դրամ: 1955ին երբ մեռաւ իր հինգ ոսկինոցը վերածուած էր 420 միլիոն տոլարի հարստութեան մը, տարեկան 14 միլիոն տոլարի եկամուտով:

Աշխարհի ամէնէն հարուստ «խորհրդաւոր մարդ»ուն մօտիկ ոչ ոք կար, սակայն քանի մը հոգի իր շուրջ կը գտնուէր: «Կիւլպէնկեան» անուն հատորին մէջ կենսագիր Լօտուիք կը ներկայացնէ յիշատակները Տէյվիտ Եանկի, որ 26 տարի քարտուղարը եղած էր Կիւլպէնկեանի :

« Պ· Հինգ առ հարիւր»ի մէջ, կենսագիր Հիւուինս կը յենու Կիւլպէնկեանի միակ որդիին՝ Նուպարի տեսակէտներուն : 62ամեայ Նուպար կը նկարագրուի իբր ազուէսի որսորդութիւններումասնակցող, հոյակապ մօրուսաւոր անձ մը որ շատ կը սիրէ օրքիտէներն ու Ռօլս Ռօյսերը :

Մոգական դրամը·— Կիւլպէնկեան Հայ էր, սակայն թշուառութենէ չէր հասած հարստութեան: Հայրը բարեկեցիկ ներածող մըն էր Իսթանպուլի մէջ: Գալուստ իբր նշանաբան ընտրած էր արաբական հին առած մը, «համբուրէ այն ձեռքը զոր չես կրնար խածնել»:

Գալուստ Լոնտոնի Քինկ'զ քօլէճէն ճարտարագէտի աստիճան ստանալէ յետոյ 1888ին այցելեց Պաքուի քարիւղի դաշտերը : Քսան տարեկանին հրատարակեց գիրք մը Պաքուի քարիւղի ճարտարարուեստին շուրջ :

Երկու կենսագիրներուն համաձայն, դրամը մոգական դեր կը կատարէ: Ինչ որ պարզ սովորութիւն մըն է սովորական մարդուն մօտ, հարուստին վրայ կը վերածուի հանճարեղ ըլլալու նշաններու :

Կիւլպէնկեան ամէն առաւօտ կը մարզուէր, յետոյ աման մը մածուն կ'ուտէր: Պ· Հինգ առ հարիւր շատ հոգ կը տանէր իր առողջութեան : Միջոց մը կ'ուտէր միայն ստեպղին եւ կը խմէր չողգամի հիւթ: Հայրը 106 տարի ապրած էր, իսկ Գալուստ կը յուսար հասնիլ 120ի: Փոշիէ զերծ մնալու համար միայն կաշեայ բար—

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ

Խ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ ՆԵՐՍ

Աքսորի մէջ մեռածները ետ չեն գար, բայց իրենց անունին կպչուած արատը կրնայ սրբուիլ: Բանակը մասնաւորաբար կը հետաքրքրուի այս խնդրով: Մառեշալ Վասիլի Պլուխեր, որ յեղափոխութենէն վերջ հրամանատարն էր Ծայրագոյն Արեւելեան խորհրդային բանակին, եւ որ 1939ին սպաննուած էր Սթալինի հրահանգով, 1957ի Ապրիլ-ին պաշտօնապէս անպարտ յայտարարուեցաւ եւ այժմ դարձեալ կը նկատուի՝ խորհրդային հերոս :

Սթալինի մահէն անմիջապէս առաջ, « բժիշկներու դաւադրութեան» մէջ ամբաստանուած եւ բանտարկուած բոլոր բժիշկները, բացի երկու հոգիէ, ազատ արձակուած են· այդ երկուքն ալ ազատ չէին կրնար ձգուիլ պարզ այն պատճառով որ բանտին մէջ մեռած էին իրենց կրած չարչարանքներուն հետեւանքով : Ազատ արձակուածներէն մէկը, սրտի հիւանդութեանց ականաւոր մասնագէտ փրոֆ· Վովսի, 1957 Յուլիսին նոյնիսկ արժանացաւ Լենինի շքանշանին : Բանտին մէջ սպաննուած երկու բժիշկներուն այրիները այսօր մասնաւոր կենսաթոշակ կը ստանան· Պետութիւնը այս ձեւով կ'ուզէ քաւել երկու բժիշկներուն մահուան պատճառ դարձած ըլլալու յանցանքը :

Մասնաւոր ճիգ կը թափուի աքսորավայրերէն ազատ արձակուած քաղաքական նախկին յանցապարտներուն գործ ճարելու եւ, եթէ ֆիզիքապէս բոլորովին քայքայուած չեն, իրենց նոր կեանքին վարժեցնելու համար : Աւելին· խիստ հետապնդումներու եւ պատիժներու կ'ենթարկուին այն բոլոր անձերը, որոնք իրենց սուտ վկայութիւններով ամբաստանեցին նախկին աքսորականները :

Պարտադիր աշխատանքի կայաններուն մէջ այժմ քաղաքական յանցաւորներ գրեթէ չկան: Այս՝ ապաստալինականացման գլխաւոր արտայայտութիւններէն մէկն է Խ· Միութեան մէջ: Տաժանակիր աշխատանքի դրութիւնը միշտ գոյութիւն ունի, ի հարկէ, բայց այլեւս դադրած է խորհրդային տնտեսութեան մէջ իր նախկին դերը խաղալէ :Այժմ տաժանակիր աշխատանքի կ'ուղարկուին առաւելաբար քրէական յանցաւորները — գողեր, աւազակներ, մարդասպաններ, եւն·:

Քաղաքական յանցաւորները տաժանակիր աշխատանքէ զերծ պահելու որոշումը զուտ մարդասիրական սկզբունքներու վրայ հիմնուած չէ սակայն· իր որոշ պատճառները ունի: Նախ, այն, որ քաղաքական յանցաւորները տաժանակիր աշխատանքի դատապարտելը անարդար կը նկատուի այսօրուան խորհրդային վարիչներուն կողմէ: Երկրորդ, դատապարտեալները այնպիսի դժոխային պայմաններու մէջ կ'ապրին, որ իրենց կատարած աշխատանքը փոխանակ շահաբեր ըլլալու՝ վնաս կը բերէ պետութեան պիւտճէին : Երրորդ, որպէսզի աշխատանքի կայանները շահաբեր ըլլան, տարին առնուազն մէկ միլիոն նոր դատապարտեալներու պէտք ունին· «ընկերվարական օրինապահութեան» երկրին մէջ, այս թիւը քիչ մը չափազանցեալ կրնար թուիլ բոլորին համար :Չորրորդ, աշխատող ձեռքերու պակաս կայ այլ մարզերու մէջ եւ Պետութիւնը աւելի հետաքրքրական կը նկատէ Սթալինկրատի մէջ մեքենաշինութեան գործնրաններու մէջ աշխատող ազատ բանուորներ ունենալ, քան Հիւսիսային Բեւեռի մօտերը հանքածուխի հանքերու մէջ հիւծող աքսորականներ :

Սթալինի մահէն անմիջապէս վերջ, 1953ի Մարտին ընդհանուր ներումի հրամանագիր մը ստորագրուեցաւ: Այս ընդհ· ներումէն կ'օգտուէին այն բոլոր մանր – մունր յանցապարտները, որոնք անկարեւոր խնդիրներու համար հինգ տարիէն աւելի բանտարկութեան դատապարտուած էին: 1954ին ընդհանուր ներման ուրիշ հրամանագիր մը ստորագրուեցաւ այն բոլոր անձերուն համար, որոնք Գերմանացիներուն հետ գործակցութեան յանցանքով դատապարտուած էին: Այս անձերէն շատերը դատապարտուած էին 1945ին՝ տասը տարուան համար: Այնպէս որ այս մարդոց համար ընդհ· ներումը այնքան ալ մեծ նշանակութիւն չունեցաւ, որովհետեւ քանի մը ամիսէն արդէն ազատ պիտի արձակուէին :

Ուրիշ կարեւոր փոփոխութիւն մըն ալ այն եղաւ, որ քաղաքական կասկածելիները հետապնդելու գործը առնուեցաւ ներքին ոստիկանութեան ձեռքէն եւ յանձնուեցաւ Դատական Նախարարութեան: Այս չի նշանակեր թէ քաղաքական յանցաւորներու դէմ կատարուած հետապնդումները վերջ գտած են: Արդարութեան Նախարարութիւնը ամէն օր 50–60 քաղաքական ամբաստանեալներու թղթածրարները կը քննէ :

Ը· ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԸ

Արդի – ռուսական ճարտարապետութեան օրինակ հանդիսացող Մոսկուայի համալսարանը, որուն պաշտօնական անունն է՝ Մ· Զ· Լոմոնոսով Պետական Համալսարան, մայրաքաղաքին ամէնէն մեծղի երկնաքերն է՝ իր 787 ոտք բարձրութեամբ· ամբողջ Մ· Նահանգներուն մէջ միայն 7 երկնաքեր շէնքեր կան, որոնց բարձրութիւնը աւելի է քան Մոսկուայի համալսարանինը· իսկ Եւրոպայի մէջ, այս վերջինը ամէնէն բարձր շինութիւնն է, եթէ նկատի չառնենք Էյֆէլի աշտարակը :

Ճ· Կ·

(13 Շար·)

ձեռու վրայ կը նստէր եւ կաշեայ անկողնի վրայ կը պառկէր, իսկ Փարիզի իր ապարանքին մէջ օդը կը մաքրուէր մեքենական պաստառներով եւ ջուրի սրսկումներով: Ձեռք սեղմելու ատեն կ'երկարէր միայն իր ցուցամատն ու միջնեմատը: Միմիայն «խորհրդաւոր մարդ»ուն ծանօթ պատճառներով թուալէթի թուղթի տեղ բամպակ կը գործածէր: Ամէն գիշեր ճիշդ վեց ժամ կը քնանար եւ կ'ըսէր թէ ինքզինքին չէր արտօներ երազ տեսնել:

Սարսափելի էր Կիւլպէնկեանի բարկութիւնը: Իր ծանօթներէն մին հետեւեալը ըսած է այս մասին. «Կիւլպէնկեանի բարկութեան ենթակայ ըլլալ կը նշանակէ ելեկտրական աթոռին վրայ նստիլ առանց մեռնելու»: Երբ բարկանար, ափը կը զարնէր ճաղատ գլուխին, յետոյ կը գոռար. «Կոտրած խողովակ մըն ես...»:

Ըստ Եանկի, վախկոտ էր Կիւլպէնկեան: 1920ին Մէնհէթընի մէջ սպաննուած էր Կիւլպէնկեան անուն սեղանաւոր մը: Ազգականական որեւէ կապ չունէր իրեն հետ, սակայն Գալուստ վախցաւ Ամերիկա երթալու: Կ'ըսուի թէ Լոնտոնի իր դրամարկղներուն մէջ միշտ մէկուկէս թոն ոսկի կը պահէր, հաւանաբար նեղ օրերու համար: Փարիզի իր բնակարանը պաշտպանուած էր ելեկտրական թելերով, դռներու դէմ մասնաւոր զանգակներով, պահապան շուներով եւ մասնաւոր պահակներով ու լրտեսներով: Իր կինը Նուարդ, որդին Նուպար եւ աղջիկը Ռիթա դժուարին կեանք մը ունեցած են: Արեւելեան սովորութեան համաձայն ամբողջ ընտանիքըստիպուած էր խնդրել որ հայր Կիւլպէնկեան դրամ տայ: Միշտ աչքէ կ'անցնէր տունին հաշիւները: Անգամ մը, ոճիրի մը շուրջ հիւսուած թատերգութիւն մը դիտելէ վերջ ըսած է.— «Տխծաղելի է, իմ տանս հաշիւները քննելով խիկոյն երեւան կը հանէի թէ թոյն գնուած է...»:

Եթէ մանրամասն աշխատութիւնը Կիւլպէնկեանի կրօնքն էր, կիներն ու արուեստի գործերն ալ իր հաճոյքներն էին: Ան ունէր Ռամպըրանտի, Ռուպէնսի գործերը, նաեւ Փօլ Շապասի հռչակաւոր «Սեպտեմբերեան Առաւօտը»:

Կնոջ մասին խօսելով Կիւլպէնկեան ըսած էր Եանկի. «Ան կը հանդարտեցնէ, կ'անշարժացնէ եւ կը զբաղեցնէ»: Երբեք ամիսը անգամ մը նոր բարեկամուհի մը կ'ունենար: Կը նախընտրէր էլայզա Տուլիթըլի թիփը: Իր բարեկամուհիները կը ստանային ճոխ նուէրներ, որոնց արժէքը կը հասնէր յաճախ երեսուն հազար տոլարի:

Իր կեանքին վերջին տասներեք տարիները Կիւլպէնկեան անցուց Լիզպոնայի Աւիզ պանդոկին մէջ, հեռու իր կնոջմէն, զաւակներէն եւ արժէքաւոր նկարներէն, զոր «զաւակներս» կը կոչէր:

Կիւլպէնկեան իրեն ժառանգորդ նշանակեց Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկը, որ Լիզպոնայի մէջ կը պատրաստէ

ՏԵՔԱՐԹԻ ԱՃԻՒՆՆԵՐԸ
ՊԱՆԹԷՈ՞Ն ՊԻՏԻ ՓՈԽԱԴՐՈՒԻՆ

●

Երբ կառավարութիւնը կը մտածէր գործադրել Տէքարթի աճիւնները Պանթէոն փոխադրելու պայմանադրութեան 1793 Հոկտեմբեր երկուքի հրամանագիրը՝ Սէնի բազմաթիւ խորհրդատուները նոյն առաջարկը ներկայացուցին նահանգապետին: 1927ին այս առաջարկը ներկայացուած էր նաեւ շրջանային ժողովին կողմէ (ասամպլէ տեփարթըմանթալ):

Նահանգապետ էմիլ Փելըթիէ, որուն ներկայացուած է առաջարկը, հարցը պիտի տայ ինքն իրեն՝ քանի որ ներկայիս Ներքին նախարարը ինք է:

Եթէ համակարծիք գտնուի առաջարկին գործադրութեան՝ Տէքարթ նոր հանգրուանի մը պիտի հասնի՝ յետ մահու տարօրինակ իր պտոյտին մէջ:

Իմաստասէրը մեռաւ 1650ին, Սթոքհոլմ 17 տարի յետոյ Լուի ԺԴ. պահանջեց Տէքարթի աճիւնները, որոնք թաղուած էին որբերու հիւանդանոցին անշուք գերեզմանատան մէջ: Նախկին թագուհի Քրիսթին, Շուէտացիներու անտարբերութենէն գայթակղած յայտարարեց թէ եթէ գահին վրայ ըլլար՝ երբեք թոյլ պիտի չտար որ այդ «գանձը» Սթոքհոլմէն դուրս հանուէր:

Փիլիսոփային «աճիւնները վերադարձան» բայց կմախքէն մասեր գողցուած էին. Փերոնի մաքսատան մէջ բացուեցաւ նաեւ դագաղը...: Վերջապէս հասաւ Փարիզ եւ դրուեցաւ Սէն Փօլ եկեղեցին. 1667 Յունիս 24ին, Տէքարթի աճիւնները մեծ շուքով փոխադրուեցան Սէնթ Ժընըվիէվ եկեղեցին:

1790ին եկեղեցին փակուեցաւ եւ նորոգուեցաւ 1802–1807. այն շրջանին՝ երբ Աղեքսանդր Լընուար կ'աշխատէր կորուստէն փրկել յիշատակարաններն ու արձանները Փըթի Օկիւսթէն նախկին վանքին, որ իր կողմէ պարտէզի վերածուած էր: Ինք էր որ Տէքարթի աճիւնները դնել տուաւ Պորփիւրէ դագաղի մը մէջ եւ դամբարանը շրջապատեց բարտիներով՝ Եղիսեան Թանգարանին մէջ:

Յեղափոխութեան ժողովին որոշումը մնացած էր մեռեալ տառ, հակառակ անոր որ այդ ուղղութեամբ խմբագրուած էին երեք յօդուածներ.—

Յօդուած Ա.— Ռընէ Տէքարթ արժանացաւ մեծ մարդոց յատուկ պատիւներու:

Յօդուած Բ.— Փիլիսոփային մարմինը պիտի փոխադրուի Ֆրանսական Պանթէոնը:

Յօդուած Գ.— Շիրիմին վրայ պիտի արձանագրուին այս բառերը. «յանուն Ֆրանսացի ժողովուրդին, յեղափոխութեան ժողովը՝ Ռընէ Տէքարթի, Հանրապետութեան երկրորդ տարի»:

Մարի – Ժոզէֆ Շէնիէ իր տեղեկագրին մէջ ցաւ կը յայտնէր թէ «անարուեստ մեծ քար մը կը հանգչի աճիւններուն վրայ այն մարդերէն մէկուն՝ որ հանրային կարծիքը շրջապատող պատուարները քանդեց»:

Որպէսզի յեղափոխութեան ժողովին կողմէ տրուած որոշումը գործադրուի, նոր նամակ մը յանձնուեցաւ Հինգ – Հարիւրներու Խորհուրդին՝ գործադիր Կոմիտէին կողմէ: Բայց գտնուեցան ընդդիմադիրներ, որոնք բողոքեցին որոշումին դէմ, առարկելով թէ Տէքարթ «մարդկային դժբախտութեան գլխաւոր պատճառն է. ձգեցէք որ ան ապրի կամ մեռնի իր գործերուն մէջ»:

Եւ հարցը առկախ մնաց:

1816ին Եղիսեան Թանգարանը անհետացաւ: 3 տարի յետոյ՝ Տէքարթ դըրուեցաւ Սէն Ժերմէն տէ Փրէի երկրորդ մատուռին մէջ, բայց իր գանկին վերապահուած էր այլ ճակատագիր: 1666ին իսկ Տէքարթի գանկը պահուած էր շուէտացի պահակ հարիւրապետի մը քով, որուն մահէն ետք ձեռքէ ձեռք անցաւ: Նախ՝ քիմիագէտ մը գնեց զայն եւ նուիրեց Քիւվիէի, որ իր կարգին գանկը դըրաւ բաղդատական մարդակազմութեան թանգարանը: Հիմա՝ կը գտնուի Միւզէ տը լ'Օմ:

«Լը Մոնտ»ի աշխատակիցը՝ Ալպէր Մուսէ պատմականը ընելով Տէքարթի աճիւններուն փոխադրութեան, իր կարգին հարց կուտայ, թէ Ներքին նախարարութեան որոշումով մեծ իմաստասէրը վերջապէս պիտի գտնէ՞ վերջին հանգրուանը՝ Պանթէոն:

Օրեր եւ Ժամեր

Կը նուիրեն.—

Պ. Հ. Թ. (Փարիզ) «ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ» կը նուիրէ.

1.— Մելգոնեան հաստատութիւն, Կիպրոս:

2.— Ուս. Ոստան, Փարիզ:

3.— Ազգ. վարժարան, Լաքաժիա:

4.— Ջաւարեան վարժարան, Աքէնք – Պիրէոն:

Թանգարան մը իր արուեստի հաւաքածոյին համար:

20 Յուլիս 1955ին, իր հիւանդապահուհիին եւ քարտուղարին ներկայութեան, Գալուստ Սարգիս Կիւլպէնկեան, 86 տարեկան, համբուրեց վերջին ձեռքը զոր չէր կրնար խածնել — մահուան ձեռքը:

«ՄՈՏԷԼ»

— Բայց ինչպէ՞ս համարձակեցար մինակդ, բոլորովին մերկ, նկարիչին նկարել տալ...:

— Հոգ մի ըներ, մինակս չէի, քանի մը բարեկամներ ալ հրաւիրած էր իր աշխատանոցը...:

ՄԵՐ ԴՊՐՈՑԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՇԱՒԻԼ.— Անցեալ Շաբաթ երեկոյ Շաւիլի նորաշէն դպրոցին մէջ տեղի ունեցաւ տեղւոյն հայկական դպրոցի տարեվերջի հանդէսը: Սրահը լեցուած էր ծնողքներով եւ բարեկամներով, իսկ փոքըր բեմին վրայ իրենց տեղը գրաւած էին 25 փոքրիկ հայորդիներ, ուսուցչուհի Տիկին Փափազեանի հետ:

Աշակերտ – աշակերտուհիներու կողմէ երգուած դպրոցական քայլերգէն յետոյ Օր. Հեղինէ Կարապետեան գրաւոր ուղերձով մը շնորհակալութիւն յայտնեց դպրոցի վարչութեան, ուսուցչուհիին եւ Շաւիլի ժողովուրդին որ ամէն ջանք կը թափեն իրենց հայերէն սորվեցնելու եւ զիրենք հայ պահելու համար. իր փոքրիկ ընկեր – ընկերուհիներու կողմէ խոստացաւ որ իրենք պիտի չմոռնան իրենց լեզուն եւ միշտ հայ պիտի մնան:

Հակառակ այս տարուան հայերէնի դասընթացքին աննպաստ պայմաններուն (սեփական սրահ չկար), շնորհիւ դպրոցի վարչութեան աշխատանքին եւ մանաւանդ ուսուցչուհի Տիկին Փափազեանի անձնուէր ջանքերուն՝ փոքրիկները իրենց մեներգ – խմբերգներով, արտասանութիւններով եւ զուգերգներով երկու ժամէ աւելի հաճելի ժամանց մը եւ հոգեկան գեղեցիկ վայրկեան մը պարգեւեցին մեզի:

Երգուեցան «Ո՛վ մեծասքանչ դու լեզու», «Մեր յոյսի, մեր լոյսի» եւ մանաւանդ հանդէսի վերջաւորութեան մեր «Հայր Մեր»ը այնքան սքանչելի, 25 հայկակններու եւ հայկուհիներու անուշիկ լեզուով: Բոլոր երգերուն դաշնակով կ'ընկերանար Օր. Ալիս Մեծատուրեան:

Անակնկալ մը՝ հանդէսի ընթացքին, Փարիզի հայ համալսարանականներու եւ թէքնիսիէններու միութիւնը հինգ հազար ֆրանք դրած էր ուսուցչուհիին տրամադրութեան տակ, բաժնելու համար հայերէն դասի մէջ յաջողակ աշակերտներուն, ինչպէս նաեւ Շաթուէն Տիկին մը հազար ֆրանք նոյն նպատակին համար: Ուսուցչուհին նուէրները բաժնեց յաջողակ աշակերտներուն, մեծ խանդավառութիւն ստեղծելով անոնց մէջ:

Ժամացոյց մը վիճակահանութեան դրուեցաւ ի նպաստ դպրոցին, շահեցաւ Պ. Ֆիլիպ Յովհաննէսեան, միաժամանակ իր կողմէն ալ երկու հազար Ֆր. նուիրեց դպրոցին:

Կէս գիշերին վերջացաւ հանդէսը:

ԹԱՂԵՑԻ

ՓՈԽԱՐԺԷՔԸ

— Պրավօ, նոր ժամացո՞յց մը գներ ես, քանի՞ ապրանք եղաւ:

— Վեց ամսուան բանտարկութեան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (201)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԺԱ.

ԿՏՈՒՑ ԱՆԱՊԱՏ

Աբեղայի պատմութիւնը բաւական էր, որ թէ ես եւ թէ Ասլանը հրաժարուէինք մեր բաղձանքից, եւ նրանց այնպիսի մի դժուար դրութեան մէջ չդնէինք, որ ըստիպուած լինէին թոշուններին միջոցով գինի ստանալ, թէեւ նրա պատմութիւնը այդ նպատակով ասուած չէր, այլ աւելի այն նպատակով, որ երիտասարդ աբեղան ցոյց տայ, թէ ինքն էլ մի բան գիտէ:

— Մեր վանքումը, — ասաց նա, — ոչ մի ըմպելիք չէ գործածւում, բացի ջրից: Ուխտաւորներին անգամ արգիլուած է իրանց հետ ըմպելիքներ բերել:

Այդ միջոցին լսելի եղաւ ճաշուայ ժամի կոչնակի ձայնը: Թէեւ այդ անապատը եկողը պէտք է հետեւէր վանական բոլոր կանոններին, բայց աբեղան խնայելով մեզ, մեր հետ պատահած դժբախտութեան պատճառով, չպահանջեց մեզանից խկոյն եկեղեցի գնալ, այլ ներողութիւն խնդրելով, ինքը հեռացաւ, խոստանալով, որ պատարագը վերջանալուց յետոյ, դարձեալ կը գայ եւ մեզ կը տանէ սեղանատունը ճաշելու:

Խուցը, որ պատրաստել էին մեզ համար, ի հարկէ վանքում գտնուած ամենամաքուր, ամենայարմարաւոր օթեւաններից մէկն էր: Բայց դա եւս ուրիշ ոչընչի նման չէր, եթէ ոչ, մի մթին հաւարունի նման: Յատակը ծեփած էր կաւով, որի վրայ, իբրեւ սփռոց, տարածել էին պրտուներից եւ ճահճային բոյսերից գործած մի հասիր (փսիաթ): Բայց մեզ պատուելու համար՝ աւելացրել էին նրա վրայ եւ մի հին կապերտի կտոր: Պատերը շինուած էին անտաշ քարերից, որոնց միացնող շաղախը, դարերի ընթացքում, խոնաւութիւնից փտելով, հողմահարուելով, ցած էր թափուել, եւ քարերի մէջտեղում բացուել էին այլանդակ ճեղքեր ու խոռոչներ: Այդ մթին խոռոչները խիստ յարմար պատսպարան էին ամէն տեսակ միջատների եւ սողունների համար: Բայց ես վախենում էի միայն կարիճներից եւ օձերից: Նրանց փոխարէն յայտնուեցաւ մի մոխրագոյն մողէս, որը, ինչպէս երեւում էր, այնքան ընտելացած էր այդ խուցի նախկին բնակչի հետ, որ ամենեւին չէր խորշում մարդկանց ներկայութիւնից: Նա դուրս եկաւ, մի արագ շրջան կատարեց նեղ խուցի մէջ, անցաւ իմ եւ Ասլանի մէջտեղից, յետոյ կանգ առեց, սրածայր գլուխը վեր բարձրացրեց, ուշադրութեամբ նայեց մեզ վրայ եւ, կարծես, ճանաչելով, որ իր սիրելի հայր սուրբը չենք, մի առանձին տհաճութեամբ հեռացաւ, եւ կրկին մտաւ իր խոռոչի մէջ: Մկները ազատ կերպով թագաւորում էին այստեղ, որովհետեւ վանքում կատու չէին պահում: Չէին պահում եւ ոչ մի անասուն, մինչեւ անգամ հաւեր, որոնք գոնէ կը ոչնչացնէին միջատներին:

Խուցը մութն էր: Եթէ բուխարու մէջ վառուող կրակը չի լինէր, մենք գուցէ ճրագի կարօտութիւն կը զգայինք: Երկու նեղ լուսամուտներ, որոնց բարձրութիւնը երկու թզաչափ եւ լայնութիւնը մէկ թզաչափ հազիւ կը լինէր, բացուած էին միմեանց մօտ, սեննակի այն գծի ներքեւ, որտեղ առաստաղը միանում էր պատի հետ: Այդ բարձր ծակերից ըստացուող լոյսը յատակին չէր հասնում: Այդ տեսակ լուսամուտներ կարելի էր տեսնել բանտերում միայն: Բայց այնտեղ հասկանալի է նրանց նշանակութիւնը, թէ ինչու լուսամուտները մի քանի անգամ բարձր, քան թէ մարդու հասակը, վերեւից են բաց անում: Որպէս զի բանտարկեալները հնար չգտնէին փախչելու: Իսկ այստեղ ի՞նչ նշանակութիւն ունէին:

— Չե՞ս իմանում, — բացատրեց Ասլանը, — այդ նրա համար են լուսամուտները այդքան նեղ եւ բարձրից բացուած, որպէս զի այդ խուցերի մէջ բնակուող աբեղաները չհրապուրուեն դրսի տեսարաններով, այլ կենտրոնանան իրանց հոգեւոր մտածութիւնների մէջ:

Դա մի սոսկալի անձնուրացութիւն պէտք էր համարել, որ մարդիկ կամաւ զրկում են իրանց Աստուծոյ գեղեցիկ աշխարհի վրայ նայելուց, մանաւանդ մի այնպիսի գեղեցկութեան, որպէս էր շրջապատող ծովը իր սքանչելի տեսարաններով:

Բոլոր խուցերը, որոնց թիւը հարիւրից աւելի կը լինէր, այդ ձեւով էին շինուած: Նրանց դռներն անգամ չէին բացւում դէպ ի դուրսը, որտեղից կարելի կը լինէր մի բան տեսնել: Դռները բացւում էին մթին, լաբիւրինթոսի նման ոլոր – մոլոր ներբանցքների մէջ, [illegible]կով ես պէտք էր ճրագով մտնել, գլուխը չկոտրելու համար: Այստեղ էին բնակւում աշխարհից անջատուած ճգնաւորները: Բայց զարմանալին այն էր, որ շատերը նրանցից, այդ գերեզմանի պէս խաւար խցիկները աւելի փափուկ, աւելի վայելչական համարելով, թողել, հեռացել էին, եւ կղզու ժայռերի մէջ իրանց ձեռքով այրեր էին փորել, նրանց մէջ էին բնակւում, բոլորովին զրկելով իրանց մարդիկների հետ հաղորդակցութիւնից:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Վալպարէյի Հոգաբարձութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Օր. Փիրանեանի, եղբայրներուն, եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, վաստակաւոր ուսուցիչ եւ գրագէտ Պ. Տիգրան Փիրանեանի մահուան տխուր առթիւ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Կը խնդրուի այն տիկինէն որ առջի օր Դպրոցասէրի մէջ գտած ակնոցը անյապաղ յանձնէ «Յառաջ»ի խմբագրութեան:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, Ս. Աչճեան.— (Վալպարել), ցաւակցութիւն՝ 500 ֆր., առեւտրական ծանուցումը ղրկուած չէր:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգ. վարժարանի Կրթ. Մարմինը, շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Հազարական ֆրանք նուիրած են՝ Պ. Պ. Արմենակ Ոսկանեան, Վահան Պարտաքճեան, Պօղոս Տէր Պօղոսեան, Նուպար Պօտուրեան, Օհան Ռաքըճեան, Տիգրան Տէյիրմէնճեան եւ Մարտիկ Տէր Սահակեան: 500ական ֆրանք՝ Պ. Պ. Խաչիկ Լիւլէճեան, Յակոբ Պէրպէրեան (Լիոնէն), Հայկ Զաքարեան, Աբրահամ Սալլապաշեան, Արսէն Սիւզմէճեան, Վահէ Պառաւեան, Միհրան Պառաւեան եւ Տիկ. Թագուհի Ժամկոչեան, Պ. Արապեան 500ֆր. Պ. Գարեգին Մաքինաճեանի մահուան առթիւ:

×

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է ողբ. Տիկին Ժպտուն Ոսկերիչեանի մահուան քառասունքին առթիւ հետեւեալ նուէրները՝ Տիկին Շ. Սալմասլեան եւ զաւակները չորս հազար ֆր., Մանուշեան ընտանիք երկու հազար ֆր.: Շնորհակալութեամբ ստացած է նաեւ Տիկին Խաչերեանէ հազար ֆրանք իր աղջկան՝ Հերմինէ Խաչերեանի մահուան Ա. տարելիցին առթիւ: Թորգոմ Կլտակեանէ հազար ֆր. իր անդրանիկ Թոռան մկրտութեան առթիւ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պօղոս Ճիւհէրեանի մահուան առթիւ Տօքթ. Արամ Ճինճեան կը նուիրէ երկու հազար ֆր. Ս. Խաչ եկեղեցւոյ աղքատախնամ յանձնախումբին: (Ստանալ Յառաջէն):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տարօն Տուրուբերան Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղը կը յայտնէ
ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ
Առթիւ, մասնաւոր պատարագ: Եպիսկոպոս Մանուկեան կը պատարագէ 13 Յուլիս, (Կիրակի), Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, առաւօտեան ժամը տասնին: Կը խնդրուի յարգոյ հասարակութենէն մասնաւորաբար հայրենակիցներէն, ներկայ գտնուիլ Տարօնի զոհերուն յիշատակը յարգելու:

×

ՊՈՄՈՆ.— Այրի Տիկին Հերմինէ Միսքիրճեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր Պ. Օննիկ Միսքիրճեանի մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Սեբաստիոյ Նահանգ. Մուրատ Ուսումնասիրացի Մարսէյլի մասնաճիւղին տարեկան մեծ դաշտահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս վեցին, կիրակի ամբողջ օրը Սէն Ժիւսթ, Պար տիւ Շալէ, Ավըևիւ Ֆօրոյի պարտէզին մէջ:

Կը նախագահէ ԱՐԱՄ ԱՐՄԱՂԱՆԵԱՆ:

Կը խօսի ԿԱՐ. ՃԱՆԻԿԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին, մասնակցութեամբ ծանօթ արուեստագէտներու:

Ճոխ պիւֆէ, չամփուրով խորոված:

Մատչելի գիներով:

Մուտքը ազատ է:

ԾԱՆ.— Քանըպիէրէն առնել 53 Թիւ Հանրակառքը եւ իջնել Սէն Ժիւսթ:

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՄԵՆԱՄԵԾ
ԴԱՇՏԱ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի կողմէ, 6 Յուլիս, կիրակի ամբողջ օրը, Պար «Շառլը» Պուրտոնիէր ծառաշուք եւ օդասուն ընդարձակ պարտէզին մէջ:

Կը բանախօսէ Պ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Կը մասնակցի Մարսէյլի Ռատիօկայանի սիրուած երգչուհի Օր. ՍԻՒԶԱՆ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ, մասնակցութեամբ ՍԻՒԶԻ ՏՕՄ (Լա Վուա տ'Օր տիւ Միւզիք Հոլ):

Մարսէյլի հայ արենոյշներու կողմէ հայկական եւ ռոհեմական պարեր:

Երգ, արտասանութիւն եւ գեղեցիկ անակնկալներ Կապոյտ խաչի դպրոցի աշակերտներու կողմէ:

Հայկական եւ եւրոպական պարեր:

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով:

Մուտքը ազատ է:

ԾԱՆՕԹ.— Հանդիսավայր երթալու համար Շափիթրէն առնել Պուրտոնիէրի օթոքարը եւ իջնել վերջաւորութեան, ճիշդ հանդիսավայրին առջեւ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի դաշտահանդէսը Կիրակի վեց Յուլիս առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Շաթօ տը Պօ Րըկարի (Սէն Նիզիէի ճամբուն վրայ) գեղատեսիլ եւ օդասուն վայրին մէջ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին կարող ուժերու եւ դպրոցի աշակերտութեան կողմէ: Բարձրախօս հայկական երգապնակներով: Պիւֆէ եւ ըմպելիք:

Մրցանակաբաշխութիւն դպրոցական աշակերտներուն:

Հայկական զուարթ մթնոլորտ: Սիրով կը հրաւիրուին Կրընոպլի եւ շրջաններու հայրենակիցները:

Օթօքարը կը մեկնի Հայնոցէն ժամը 8.30ին, դպրոցին առջեւէն 8.45, Փլաս Վերտէօն 9, Փաքսին առջեւ 9.15:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Տարեկան մեծ դաշտահանդէս, կազմակերպուած Տէսինի Տարօն - Տուրուբերանի Հայր. Միութեան կողմէ: 27 Յուլիս, կիրակի Տէսինի ծանօթ պուրակին մէջ: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցչական ժողովը այս Շաբաթ ժամը 20.30ին, Մշակոյթի Տան սրահը: Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ներկայացուցիչները: Օրակարգ՝ զեկուցում պատգամաւորական ժողովի:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուսանողական Ռուբէն Միութեան ժողովը այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, Րիւ Պլէօ:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբուոնդի Շաւիլի «Անդրանիկ» խումբին կողմէ, այս Կիրակի օր, կէսօրէ վերջ ժամը չորսէն տասը, «Ազգային Տան» մէջ 32 րիւ տը Թէրվիզ, Փարիզ:

ՊԱՏԱՐԱԳ ՋԱՅՆԱՍՓԻՌՈՒԷՆ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, այս կիրակի օր ժամը 8.45ին պիտի մատուցուի քառաձայն Ս. պատարագ, ղեկավարութեամբ Արա Պարթեւեանի: Պիտի պատարագէ

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿ ՏԷՐ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

Պատարագի արարողութիւնը պիտի ձայնասփռուի Ֆրանս Թիւ մէկ, Փարիզէնթէր, Կրանտ Օնտ 18.29, Օնտ քուրթ 48 մեթր 39, արեւելեան կրօն. արարողութեան ներկայացուցիչ Պ. Ժէրար Սթէֆանէսքօ պիտի տայ հարկ եղած բացատրութիւնները արարողութիւններու ընթացքին:

ԽՆՋՈՅՔ ԳԻՆԵՋՕՆ

Կազմակերպուած Սեբաստիոյ Նահանգ. Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան կողմէ, Կիրակի 6 Յուլիս կէսօրէ յետոյ ժամը չորսէն տասը Մխիթարեան վարժարանի սրահը՝ 26 Րիւ Թրուայոն, Սէվր:

Նոյն վարժարանը ուսանող, Միութեան սան Կ. Զափուրեանի շրջանաւարտ ըլլալուն առթիւ:

Գեղարուեստական բաժնի իրենց բարեշնորհ մասնակցութիւնը կը բերեն Օր. Ժիւլիէթ Աւետիսեան, Պ. Պ. Գարեգին (Թառիստ), Մ. Պօղոսեան, Տէտէեան իր նուագախումբով, Աբրահամեան ինչպէս նաեւ ուրիշ արուեստագէտներ զանազան եւ հաճելի անակնկալներով:

Մուտքը ազատ է:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9°

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամսեայ 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՅՈՒԼԻՍ — DIMANCHE 6 JUILLET 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8236 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4037

ԴՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՍԱՔ ՄԵԾԱՐԵՆՑ

Յիսուն տարի առաջ, 1908 Յուլիս 5ին (22 Յունիս Հ. Տ.), Կիրակի օր Պոլսոյ Իշխանաց կղզիներէն Հալքիի (Հէյպէլի) մէջ իր աչքերը յաւիտենութեան կը փակէր Միսաք Մեծարենց: Անշուք յուղարկաւորութենէ մը վերջ, յաջորդ օր մարմինը կը փոխադրուէր Պալըգլըի ազգային գերեզմանատունը:

Հազիւ քսաներկու գարուններ էր բոլորած:

Հիւծախտի մանրէն կանուխէն բոյն դրած կուրծքին մէջ՝ ասպիճանաբար կըրծած էր հէգ բանաստեղծին թոքերը եւ շնչահեղձ ըրած զայն:

Ո՛չ բժիշկները, ոչ ալ կղզիին օդը կըցած էին դարման տանիլ անողոք հիւանդութեան, որ ներել չէր գիտեր: Ինչպէս իրմէ 36 տարի առաջ, 1872ին՝ չէր ներած ուրիշ հանճարեղ բանաստեղծի մը՝ Պետրոս Դուրեանին, որ անխուսափելի մահուան դէմ մաքառելով ու չանթեր արձակելով՝ գերեզման էր իջած 21 տարեկանին: Բժշկութիւնը չէր հասած դեռ մեծ բարձրութեան, անդարմանելի էր թոքախտը:

Դուրեան ու Մեծարենց տարեկից ու բախտակից՝ շատ կարճ կեանք մը ունեցան այս անցաւոր աշխարհին վրայ, սակայն անմահ անուն ձգեցին Հայոց ժամանակակից գրականութեան մէջ:

Միսաք Մեծարենց (Մեծատուրեան) գաւառէն կուգար, Ակնայ Հայկական Բինկեան գիւղէն, ուր անցուցած իր մանկութեան անմեղ օրերը՝ մինչեւ ութ տարեկանը՝ հայաշունչ միջավայրի մէջ:

Սեբաստիոյ եւ Մարզուանի դպրոցներուն մէջ ստանալէ վերջ նախնական կրթութիւնը, 16 տարեկանին Պոլիս երթալով մտած էր Կեդրոնական վարժարանը, սակայն կէս ձգած 1905ին՝ հիւանդութեան պատճառով:

Գրել սկսած էր դպրոցական գրասեղաններէն:

Օժտուած բնածին տաղանդով, իր բանաստեղծութիւնները կը կրեն ինքնատպութեան դրոշմը:

Իր լեզուն ու ոճը ա՛յնքան սահուն ու գեղարուեստական՝ հարազատօրէն կ'արտայայտեն իր բիւրեղ հոգիին մաքուր զգացումները:

Պոլսոյ գրական հրապարակին վրայ երեւցաւ Աբտիւլ Համիտի յանակալութեան դաժան օրերուն, երբ գրաքննութիւնը կապանք էր դրած հայ մամուլին ու գրականութեան վրայ եւ կաշկանդած՝ լեզուները:

Եւ սակայն հակառակ Թուրքիոյ մէկ ծայրէն միւսը տիրող անշնչելի մթնոլորտին, զաւառը կանուխէն սկսած էր արթնութեան նշաններ ցոյց տալ:

Խրիմեան Հայրիկի ու Գարեգին Եպս. Սրուանձտեանցի սկսած շարժումը չարունակուած էր: Թլկատինցին, Ռուբէն Զարդարեան, Գեղամ Տէր Կարապետեան ((Մշոյ Գեղամը), Մելքոն Կիւրճեան (Հրանտ), Արտաշէս Յարութիւնեան եւ ուրիշներ գաւառի թարմ ու հարազատ շունչը կը ներարկէին արեւմտահայ գրականութեան, որ Պոլսոյ աշխարհաքաղաքացի մթնոլորտին մէջ սկսած էր ենթարկուիլ օտար, մանաւանդ ֆրանսական գրականութեան ազդեցութեան:

Մեծարենց զերծ էր այդ ազդեցութենէն: Այդ պատճառով ալ իր քնարերգական ստեղծագործութիւնները աւելի սիրելի դարձած են մեզի:

Ժամանակը մեծագոյն դատաւորն է, իսկական չափանիշը՝ գրագէտներու եւ անոնց ձգած գրական ժառանգութեան արժէքը գնահատելու համար:

Միջազգային համբաւի տէր քանի՛ քանի անուանի գրողներ մոռացութեան դուռը նետուած են յաջորդ սերունդներուն կողմէ, ոմանք ալ նոյնիսկ «հարթուած»:

Իրական տաղանդը ա՛յն է, որ կը դիմանայ ժամանակի յեղաշրջումներուն եւ ինքզինքը կը պարտադրէ նորերուն:

Իր մահէն յիսուն տարի վերջ ալ Մեծարենցի անունը բոլորի շրթներուն վրայ է, հայրենիքի թէ սփիւռքի մէջ:

Այդ արդէն ամէնէն պերճախօս գրաւականն է իր անմխաելի տաղանդին:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ՍԱՍՏԿԱՑԱՆ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Ա. Մ. Հ.ԵԱՆ ԵՕԹԸ ԴԻՒԱՆԱԳԷՏՆԵՐԸ ԱՐՏԱՔՍՈՒԵՑԱՆ

ԼՈՆՏՈՆ ԵՒ ՊԷՅՐՈՒԹ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ՉԵՆ ՄԱԿ-Ի ՏԵՂԵԿԱԳՐԻՆ

ՄԱԿի քննիչներուն ներկայացուցած տեղեկագիրը յուսախաբ ըրաւ Լիբանանի քաղաքական շրջանակները, որոնք բացէ ի բաց կը խօսին «արեւմտեան դաւաճանութեան» մը մասին:

Բոլոր թերթերը յարձակում կը գործեն Համըրշըլտի վրայ: «Ֆիկառօ» Պէյրութի «Լը Սուար»էն (Տիգրան Թոսպաթի թերթը) առնելով կը գրէ — «Անկարելի է տալել այն՝ որ պատասխանդիր ամէն մարդ կը մտածէ ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարին մասին»:

Լիբանանի օրինապահ գրեթէ բոլոր շրջանակները կը դատապարտեն ՄԱԿի քննիչները, մինչ ուրիշներ՝ աւելի պահպանողական, կը յայտնեն թէ քննիչները ոչ միջոցները եւ ոչ ալ կարելիութիւնը ունին հաստատելու՝ թէ ինչ կ'անցնի կը դառնայ:

Լիբանանեան շրջանակներու ընդվզումը՝ ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարին հանդէպ, երեւան եկաւ երբ հրատարակուեցաւ քննիչներու տեղեկագիրը, ուր կ'ըսուի թէ զինեալ ըմբոստները Լիբանանցիներ են եւ կարելի չէ եղած ճշդել եթէ անոնց մէջ «սպրդած» են քանի մը Սուրիացիներ: Նոյնպէս, տեղեկագիրը կը յայտնէ թէ խռովարարներու գործածած զէնքերը անգլիական, ֆրանսական եւ իտալական են. կարելի չէ եղած ճշդել՝ թէ անոնք ինչ ձեւով մտած են Լիբանան:

ՄԱԿի տեղեկագիրը խանդավառութիւն ստեղծեց Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան մէջ. Գահիրէի թերթերը մեծ տառերով հաղորդեցին թէ «Գահիրէ միջամուխ չէ եղած Լիբանանի ներքին հարցերուն»: Համըրշըլտ օրուան մարդը դարձած է Ա. Մ. Հ.եան մէջ, ուր մամուլին կողմէ «տախօս» կը յորջորջուի Լիբանանի Հանրապետութեան Նախագահ Քամիլ Շամուն, մինչ «Ալ Շաապ» կը յայտարարէ — Լիբանանցիները պիտի շարունակեն իրենց հերոսական պայքարը՝ մահացու հարուածը տալու համար դաւաճաններուն:

Պէյրութի կառավարութեան համար առնուազն «դէշ տեսակի կատակ» մըն էր ՄԱԿի տեղեկագիրը: Միւս կողմէ Անգլիա համակարծիք է Լիբանանի կառավարութեան՝ թէ մեծ քանակութեամբ զէնք եւ բազմաթիւ մարդիկ Ա. Մ. Հ.էն թափանցած են Լիբանան:

Պէտք է ճշդել նաեւ, որ միջազգային մամուլը կը հաստատէ եկիպտական եւ սուրիական միջամտութիւնը՝ Լիբանանի մէջ, լրջօրէն քննադատելով ՄԱԿը:

«Մոնտ»ի մէջ Էտուար Սապլիէ, յիշելով կառավարական բանբերին հերքումը ՄԱԿի քննիչներուն զեկոյցին առթիւ կը գրէ — «Կարելի է հիմնել այն դիտութեան վրայ որով հեռազինտակի այս

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

Օրը Օրին

«ԴԱՍԱՏՈՒ» ԽԱՆՈՒԹՊԱՆԸ

— Բարի լոյս, պարոն խմբագիր… Հըրամանքդ որտեղացի ես:

— Պոլսեցի …

— Առանկ ալ մտքէս կ'անցնէր: Հիմա ինծի նայէ որ ըսեմ …

— Ըսէք, խնդրեմ …

— Աս թերթին մէջինները դո՞ւն կը գրես …

— Մէկ մասը… Գրողներ շատ ունինք …

— Եղբայր, աս ի՞նչ է. ամէն օր մե՛ծ մե՛ծ խնդիրներու մասին կը կը գրէք — քաղաքական դատ, մշակոյթ, Տը Կոլ, եկեղեցի, Տըլըս, լեզու, արուեստ, թիքօ, երաժշտութիւն, պատմութիւն, խըրուշչեւ … կը բաւէ, եղբայր, կը բաւէ…

— Հապա ինչի՞ մասին գրէինք:

— Աղէկ որ հարցուցիր… Ես ալ ատոր համար եկեր եմ՝ մեր Սմբատին հետ … Հիմա, ա՛ռ նայիմ սա թուղթը եւ գրիչը ու ըսելիքներս գրէ… Ես քեզի սորվեցնեմ թէ ինչ խնդիրներով կրնաք թերթլեցնել … Սկսի՞մ …

— Սկսէք …

— Ամէնէն առաջ, սա ձեր լրագրին մէջ գրէ որ երբ «հանդէսը ժամը 8ին պիտի սկսի» գրեն, ժամը 8ին ալ թող սկըսի …

— Դժուար գործ է… Երբեմն ժողովուրդը ուշ կը մնայ, երբեմն ալ յայտագրին մասնակցող դերասանը կամ ջութակահարը… նոյնիսկ ատենապետը …

— Դժուա՞րս որն է եղբ… Անատոլուի լեռնե՞րն եմ, ինչ… Ամէն մարդ կառք ունի… Թող կէս ժամ առաջ ճամբայ ելլեն… Դուն իմ խօսքս մտիկ ըրէ եւ գրէ որ ասկէ ետք կարգադիրները ճշդապահ ըլլան… Սրահը լեցուեր է, չէ լեցուեր, հոգ չէ… Մէկ, երկու անգամ ճիշդ ժամուն սկսին, ժողովուրդին խելքը գլուխը կուգայ… Գրեցի՞ր …

— Այո՛…

— Հիմա գանք երկրորդ հարցին… Հասկցուր սա մեր նոր սերունդին աղջիկներուն որ օրինակ առնեն իրենց մայրիկներէն եւ եկեղեցի բուածր պարահան դէսի սրահին հետ չշփոթեն …

— Կ'ամբաստանէք … Մեր աղջիկները ատանկ բան ըրած չունին:

— Դուն լուսինէն կուգաս… Ես իմ ըսածս գիտեմ… Ըսէ՛, ըսէ՛ իրենց որ իրենց շնորհալի մայրիկներուն պէս հագուին ու անանկ եկեղեցի մտնեն… Չենէ, մեր եկեղեցիին համը, հոտը կը փախի … Ան օրը որ մեր եկեղեցիին համը, հոտը փախաւ, ա՛լ մեռած ենք … Աս ալ գրեցի՞ր …

— Գրեցի, բայց կը բողոքեմ …

— Դուն ուզածիդ չափ բողոքէ: Հիմա գանք երրորդ խնդիրին… Ըսէ՛ սա քու խօսողներուդ որ քիչ մը քիչ խօսին … Քսան վայրկեան, ո՛չ աւելի … Երբեմն տասն ալ կը բաւէ, հիգն ալ… Շատ խօսելով շատ բան ըսած չեն ըլլար… Ես, ատիկա փորձառութեամբ գիտեմ: Խանութս յաճախորդ կուգայ… Երբ ապրանքս շատ գովեմ, չեն առներ, կ'ելլեն կ'երթան… Քիչ գովեմ, կը ծախեմ … Աս ալ գրեցի՞ր …

— Գրեցի, բայց համաձայն չեմ:

— Քու համաձայն ըլլալդ, չըլլալդ իմ հոգս չէ… Ես հոս եկեր եմ իմ բարեկամիս հետ որ քեզի հասկցնեմ թէ լրագիր բուածր ինտոր կը հանեն… Կարգը եկաւ չորրորդ հարցին …

— Ձեր բարեկամը, Պարոն Սմբատը, բերանը չբացա՛ւ …

— Քեզի պէս գրոց - բրոց ըլլալուն, քու լրագրիդ մէջինններուն շատ կը հաւնի … Գործնական միտք չունի, շուկայի մարդ չէ… Քեզի պէս, օդին մէջ կ'ապրի … Ո՞ւր էինք… Հա՛, չորրորդ խնդիրը:

— Պէտք չկայ չորրորդին, հինգերորդին… Մեր թերթը, վաղը առտուընէ սկսեալ, ձեզի… Դուք լեցուցէք …

— Խանո՞ւթս ինչ պիտի ըլլայ:

— Խանութնիդ ալ ինծի …

— Ըսել է որ դուն պիտի ըլլաս խանութպան, ես ալ պիտի ըլլամ խմբագիր … Զրեհ՞ս, ազգերնիս հիմա կործանեցաւ… Քալէ՛ Սմբատ, քալէ՛, սխալ եկեր ենք… Դաս տալու եկանք, խանութը ձեռքէս պիտի առնեն …

— Որովհետեւ խելքդ չհասած գործերու կը խառնուիս …

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՏԸԼԸՍ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ուրբաթ կէսօրէ յետոյ ժամը 16.05ին Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարար Տըլըս հասաւՕրլի, ուր յիշեց եաք թէ այդ օրը Միացեալ Նահանգներու անկախութեան տարեդարձն է, որուն մեծապէս օժանդակած է Ֆրանսա, ջատագովեց ֆրանքօ-ամերիկեան բարեկամութիւնը.— Մեծ հաճոյք է ինծի համար կրկին տեսնել զոր. Տը Կոլը եւ իրեն բերել Նախագահ Այզընհաուըրի ջերմ ողջոյնները:

Տըլըս նոյն օրն իսկ խորհրդակցութիններ ունեցաւ Եւրոպայի դաշնակից ուժերու ընդհանուր հրամանատար զոր. Նորսթատի, ամերիկեան դեսպանին եւ դեսպանատան գլխաւոր պաշտօնատարներուն հետ:

Շաբաթ կէսօրէ առաջ գնաց Մաթինեօն եւ երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Վարչապետ Տը Կոլի հետ:

Տեղական մամուլը մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ Տըլըս - Տը Կոլ հանդիպումին, յատկապէս՝ երկու երկիրներու հիւլէական գործակցութեան նկատմամբ: Ֆրանքօ-ամերիկեան այս ժողովը, պիտի յատկացուի միջազգային հրատապ հարցերու քննութեան, ուր մասնաւոր տեղ մը կը գրաւէ Լիբանանի ներկայ կացութիւնը: Տը Կոլ եւ Տըլըս պիտի խօսին Ֆրանսայի մէջ հաստատուելիք հրթիռներու արձակաբանակներուն եւ հիւլէական [illegible] մը *շինութեան մասին. այս մարզին մէջ խնդրոյ առարկայ պիտի ըլլայ Միացեալ Նահանգներու մասնագիտական օժանդակութիւնը:*

Տըլըս իր տեսակցութիւնները ունենալէ յետոյ՝ շաբաթ կէս գիշերին պիտի մեկնէր Փարիզէն:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆԸ

Պելփոնթէնէն *կը հեռաձայնեն թէ Կապ. Խաչի օգափոխութեան Ա. խումբը հանգիստ հասած է կայան:*

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԱՍՏԱՍ ՄԻԿՈՅԵԱՆ առջի օր Պրիւսէլ հասաւ եւ այցելեց ցուցահանդէսը: Ժամբորդութիւնը որեւէ պաշտօնական հանգամանք չի ներկայացներ: Միկոյեան այցելելէ վերջ ամերիկեան տաղաւարը ըսած է.— «Պէտք է աւելի ցոյց տային»: Աւելի ի՞նչ, հարցում տրուած է իրեն, բայց Միկոյեան չէ պատասխանած առարկելով թէ «վերջը կ'ըսեն որ ուրիշ երկիրներու ներքին գործերով կը զբաղինք»:

ԳԱՀԻՐԷԻ մամուլին համաձայն՝ Եգիպտոսի մէջ ռմբակոծիչ եւ հալածիչ օդանաւերու գաղտնի խարիսխ մը կայ. Թերթը կ'աւելցնէ թէ այդ օդանաւերը գիշերցերեկ պատրաստ են՝ որեւէ ատեն որեւէ կէտ ռմբակոծելու եւ իրենց մեկնակէտը վերադառնալու համար:

ՔԱՆԴԵՆՔ ՁԻՆԱԿԱՆ ՊԱՐԻՍՊՆԵՐԸ

2.

Միջին Դարէն կը մնան նկարչական պատառներ, որոնց վրայ Աստուած կը ներկայացուի ... պապին կերպարանքով:

Հնգամատեանին մէջ Աստուած կ'ըսէ. «Ոչ կարես տեսանել զերեսս իմ» (Ել. ԼԳ. 20): *Մովսէս կ'աղաչէ, կը պաղատի, կը խնդրէ որ Աստուած ցոյց տայ իր երեսը, գէթ մէկ վայրկեան:— Ո՛չ, կը պատասխանէ Աստուած, ով որ տեսնէ դէմքս, անմիջապէս կը մեռնի*(*): *Ի վերջոյ կը յօժարի, սակայն, որ Մովսէս տեսնէ զինք կռնակէն, երբեք երես երեսի. «Տեսցես զյետոյսն իմ, բայց երեսք իմ քեզ մի երեւեսցին»* (Ել. ԼԳ. 23):

Քրիստոնէութիւնը, ոչխարներու բնակարանին մէջ ծնած երբեմնի խոնարհ այդ մանուկը, երբ չափահաս դարձաւ, աճեցաւ ու զօրացաւ ու ներս մտաւ կայսերական պալատներէն՝ դուրս վտարելու առաջադրութեամբ ամէն պերճանք ու չոշականք, սպառսպուռ անհետացնելու համար հեթանոսական գեղխութիւնն ու շըռայլութիւնը, — յիշեցէք Պափնոսը՝ որ գնաց մաքրագործել Թայիսի հոգին, — ստացաւ տարբեր ճակատագիր ու նկարագիր, ինչ որ չա՛տ կը պատահի բուսական աշխարհի մէջ, ուր դաշտին հասարակ խոտը կ'առնէ բարկ հոտով ծաղիկին գարշ կամ քաղցր բոյրը՝ երբ կ'իյնայ վրան:

Ահա թէ ինչո՛ւ ճշմարտութիւն է ըսել թէ քրիստոնէութիւնը ուրիշ բան չէ, բայց եթէ... յարուցեալ հեթանոսութիւն: Քրիստոսի աշակերտներուն իսկ բառով՝ այլակերպութիւն: Դժուար չէ ոեւէ ընդդիմախօս համոզել՝ որոնելով բազմաստուածութեան հետքերը երրորդութեան գաղափարին մէջ, մեհենական ճարտարապետութեան ձեւերը եկեղեցիներու կառուցուածքին մէջ, հեթանոսական աւանդութիւնները քրիստոնէական խորհուրդներու եւ տօներու մէջ:

Ամէն բան կ'ըսէ բանաստեղծին հետեւեալ գեղեցիկ երկեակը.

Paganisme immortel, es-tu mort? On le dit.
Mais Pan tout bas s'en moque et la Sirêne en rit.

Իւրացման իր փորձերուն մէջ, քրիստոնէութիւնը ամէնէն աւելի տառապեցաւ, անյաղթահարելի դժուարութեանց բախեցաւ՝ ամէն անգամ որ հարկադրուեցաւ ձեւ մը գտնել բացատրելու համար երրորդութեան գաղափարը, — Աստուած մը որ երեք անձնաւորութիւն է եւ մէկ է: Մէկը երեքի մէջ՝ բացատրելի, բայց ի՞նչպէս բացատրել երեքը մէկի մէջ: Այսպիսի հարցերու առջեւ, Օրմանեան լաւագոյն լուծումը կը համարի... փախուստը. «Ոչ զԱստուածոյսն ոք գիտէ» (Ա. Կոր. Բ. 11): *Պէտք է խոստովանիլ թէ մեծագոյն աստուածաբաններն անգամ, իրենց յաւակնութիւններէն իբրեւ յիշատակ, մեզի թողած են ... տխմարութեան վկայութիւններ միայն, ատոնց կարգին՝ ոմանց մերօրեայ մեկնութիւնները, էապէս հակաքրիստոնէական, հիւլէաբանութեա՛մբ բացատրելու համար մարդեղութիւնը կամ յարութիւնը:*

Տանթէ յիմար կ'անուանէ այն որ կը հաւատայ եռանձնեայ համագոյութեան մը (Քաւ. Գ. 34):

Շատ յատկանշական են մանրավէպերը, որոնք կուգան հինէն: Ահաւասիկ մէկ հատ.—

Հիպպոնայի եպիսկոպոսը, Օգոստինոս, մեծապայծառ իմացականութիւն, ման կուգար իր պարտէզին մէջ՝ մանելով իր մտածումները եւ բացատրութիւն մը որոնելով երրորդութեան մասին: Յանկարծ ինքզինք գտաւ ծովին եզերքը, ուր տեսաւ մանուկ մը, որ գետինը պոպոզած, խեցի մը ձեռքին մէջ՝ դդալի պէս բըռնած, կ'աշխատէր պարպել... Միջերկրականի ջուրը՝ լեցնելով ծակի մը մէջ: Կը խնդայ սուրբը, յետոյ կը հասկցնէ մանուկին.

— Ի զո՛ւր կը փորձես պարպել ծովը:

— Իսկ դուն կը կարծես թէ կրնա՞ս լուծել երրորդութեան առեղծուածը, կը պատասխանէ մանուկը, որ ... հրեշտակ մըն էր, ապահովաբար Աստուծոյ կողմէ ղրկուած, կ'ըսէ աւանդութիւնը:

Սրամտութիւնը, որ գեղեցկութիւն կու տայ պատասխանին, այնքան հետաքրքրական չէ որքան վերջաբանը, որ Աստուծոյ ղրկած հրեշտակին իսկ բերնով ըսկեպտիկ երանգ մը կ'աւելցնէ երրորդութեան տարազին բովանդակութեան:

Բառակազմութիւնն իսկ անհաշտ է գաղափարին հետ, որ կը տրուի տարազին: Մարդկային լեզուն չի կրնար պայծառացնել զայն՝ երբ դեռ չէ պարզուած մտածման մշուշը:

Հայերէն լեզուն, ընդհակառակն, կը քայքայէ իմաստը, զոր աստուածաբանութիւնը կը ջանայ տալ եռանձնեայ միութեան: Նախընտրելի էր երրեակութիւն բառը, որ կը համապատասխանէ յունարէնի եւ լատիներէնի, ընդունելով որ այս վերջիններն ալ յաջող չեն կատարելապէս: Գերմաներէն լեզուն, քիչ մը աւելի բախտաւոր, կը գործածէ Տրայայնիկֆայթ (*միաւորեալ ընդ երրորդութեանն*) *եւ* Տրայֆալթիկֆայթ (*երրեակութիւն ի միասնութիւն*) *բառերը,— երկու բառեր, որոնք տեղի տուած են անհամաձայնութեանց՝ այն պատճառաբանութեամբ թէ (աստուածութեան) միութիւնը կը քանդէ համագոյ էակներու անհատականութիւնը, իսկ (երրեակ աստուածութեանց) համագոյակցութիւնը կը քանդէ միաստուածութեան վարդապետութիւնը:*

Այս վէճէն անկախ, ծանր կռիւներու ծնունդ տուած է տակաւին այն հարցը թէ աստուածութեան ստորոգելի պէ՞տք է տալ Ս. Հոգիին: Կային որ կը մերժէին ճանչնալ Ս. Հոգին իբրեւ աստուածութիւն:

Արդ, բոլոր այս վէճերը եւ պայքարները մէկ բան միայն կը հետապնդէին, — գերակայութիւն: Եկեղեցական իշխանները կը հալածէին զիրար, մին կը յաջողէր քշել միւսը հրապարակէն: Ասպարէզը կը գրաւէր այն որ զօրաւոր էր կամ ընդունակ խարդախ խաղերու:

Սկզբնաբար վանքերն էին հոգեւոր դերիշխանութեան դարբնոցները: Եւ նոյն այդ դարբնոցներէն մեկնեցան այն հոգեւոր իշխանները, որոնք մտան քաղաք, պայքարի մէջ մտան աւատապետներուն ու հողատէրերուն հետ, մինչեւ որ ստեղծուեցաւ ծանօթ վէճը.— Պետութեա՞ն մէջ եկեղեցի թէ եկեղեցիին մէջ պետութիւն: Ուրիշ խօսքով.— Կա՞յսրը պիտի վարէ երկիրը թէ պապը:

Եկեղեցին այնքան ուժ ունէր այլեւս, որ կը սպառնար պետութեան: Եկեղեցին ունէր իր դատարանները, տուրք կը գանձէր, դարձեր էր անսպառ հարստութեան տէր:

Ուստի, պէտք չէ զարմանալ՝ եթէ, Միջին — Դարուն, նկարիչները պապին կուտային Աստուծոյ կերպարանք կամ Աստուած կ'երեւէր մարդոց՝ պապին կերպարանքով:

Պատմութիւնը, ինչպէս մեր մէջ, նոյնպէս այլ ժողովուրդներու մօտ, գրուած է սանսիւռ*ով: Ժողովուրդները չունին իսկական պատմութիւն,— իրե՛նց պատմութիւնը: Ի՛նչ նիւթեր կան դիւաններու եւ յիշատակարաններու մէջ: Փոշոտ այդ ձեռագիրներու քննութիւնը կը հաստատէ թէ ի՛նչ արիւնահեղութիւններ են պատահած, մասնաւորաբար Միջին Դարուն, պարզ անոր համար որ*

1.— *Եկեղեցւոյ իշխանները կը յայտարարէին թէ «Հոգեւորն քննէ զամենայն, եւ ինքն յումեքէ ոչ քննի»* (Ա. Կոր. Բ. 15): *Պօղոսի այս խօսքը համարելով աստուածային պատգամ, եկեղեցին կը մերժէր աշխարհականներուն միջամտութիւնը հոգեւոր գործերու մէջ:*

2.— *Աշխարհականները, եթէ կ'ուզէք՝ ըսէք պետութիւնը որ հետզհետէ կը ստանար ժողովրդային արտայայտութիւն կամ դիմագիծ, կը մերժէին թոյլ տալ որ վանքերը լողային հարստութեան մէջ, եկեղեցիները դառնային ոսկեղէն յուշարձաններ, եպիսկոպոսները յղփանային երկրային սնունդի սեղաններու վրայ, մինչ աշխատաւոր դասակարգը, խրճիթներու տակ եւ հողէ զուրկ, կ'երիթանար չոր փայտի պէս ու կը փշրանար:*

Ըմբոստութիւններ պատահեցան, բախումներ եւ արիւնահեղութիւններ, որոնց մասին լուռ կը մնայ պատմութիւնը: Ժողովուրդը սկսաւ ատել եկեղեցին,— արձանագրութիւններ կան, որոնք կը վկայեն թէ ըմբոստները այրած են եկեղեցիներ ու վանքեր, առեւանգած են եպիսկոպոսներ եւ պատժած՝ կտրելով անոնց մէկ ձեռքը կամ ոտքը: Այդ թշնամութիւններէն կը մնայ Ֆրանսական այն նախապաշարումը թէ ամպրոպի ժամանակ, երբ տեղատարափ անձրեւ կը տեղայ եւ կ'որոտան ամպերը, կայծակը որ կ'իյնայ՝ անպայման եկեղեցականին վրայ կ'իյնայ: Եւ երկար ատեն վիճաբանութիւն է կատարուած՝ ճշդելու համար թէ սեւ սքե՞մն է արդեօք որ կայծակ կը քաշէ, մոռնալով որ ժողովուրդին հին թշնամութիւնն է որ կը խօսի այդ նախապաշարումին մէջէն:

Այժմ քիչ մը մանրամասնութիւն պետութիւն – եկեղեցի կռիւներուն մասին:

Տ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Նոյն Ելից գրքին մէջ (ԳԼ. ԻԴ. 10 – 11), ընդհակառակն գրուած է թէ Մովսէս, Ահարոն եւ Իսրայէլի մեծերը «տեսան Աստուած», (մեր գրաբարը կը գրէ «տեսին *զտեղին* ուր կայր Աստուած»): Այս հատուածին մեկնութեամբ զբաղած են շատեր, մանաւանդ Մուսա – պէն – Մայմուն: Եբրայերէն բնագրին մէջ, որու կը համապատասխանէ մեր աշխարհաբար թարգմանութիւնը, «Աստուած տեսնել» բացատրութիւնը կը համարուի *հայեցողական*՝ ըստ եբրայեցի Րաբբունիներու: Աւելցնենք որ կրկնակ խմբագրութիւն է Մովսէսի գիրքը:

ՄԵԾԱՐԵՆՑ ԻՆՔՆ ԻՐ ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ.— Մեծարենց ունի «Ինքնադատութեան փորձ մը», ուր կը խօսի ինքն իր գործին մասին: Փորձը նորութիւն մը չէ գրականութեան պատմութեան մէջ: Եթէ Մեծարենց, այդ փորձին մէջ, հետեւած է Լամարթինի, Հայ գրականութեան պատմութիւնն ալ կը յիշէ օրինակներ,— Ինտրան եւ Օշականը: Այնպէս կը թուի թէ այս փորձը թելադրուած է կատարուած քննադատութեանց պատասխանելու փափաքէ մը,— արդարեւ պատասխանի հետքեր կան: Յետագային, պատասխանելու այս ցանկութիւնը Մեծարենցը դարձուցած է ... փոլեմիսթ:

Հատուած մը իբրեւ նմոյշ.—

Ինքնադատութեան այս պզտիկ փորձը արդիւնք չէ պարզ քմայքի կամ սնապարծութեան, այլ թելադրադրուած է լուրջ մտածումէ մը որ հեղինակին համոզումն է, այսինքն ոեւէ երկի մը հեղինակը իր գործին քննադատը, աննկատ ու անաչառ քննադատը ըլլալու վիճակին մէջ պէտք է գտնուի: Ասիկա անկարելի չէ, հերիք է որ ենթական սնամիտ ու կեղծուած համեստութիւններու կապանքէն զերծելու չափ արի ըլլայ:

Ինչպէս որ արտաքին քննադատը կը ջանայ հեղինակին հոգիին թափանցել, նոյնպէս ալ փոխադարձաբար հեղինակը ինք պայմանադրական փուշին թօթուած՝ պէտք է որ ձգտի իր հոգիէն դուրս ելլել: Արտադրող եսէն անջատելու է պահ մը դատող եսը՝ որ պաղարիւն լուրջ զննութիւնով թերեւս նոր կողմնալոյսեր կարենայ սփռել մութ մնացած անկիւններու մէջ:

Ամէն պարագայի տակ՝ ասիկա պարզ փորձ մըն է, որ կրնայ իր դէպ ու անդէպ կողմերը ունեցած ըլլալ:

Ծիածանի հեղինակը գաւառացի երիտասարդ մըն է: Ակնցի՝ Մերուժան Պարսամեանին պէս, սա տարբերութիւնով որ, մինչ Պարսամեան թօթափած է իր ծննդավայրին ազդեցութիւնը, Մեծարենցի մէջ տեղ տեղ նշմարելի է անոր հետքը: Բինկեան, Մեծարենցին գիւղը, Եփրատի ափունքը՝ ժեռուտ խորշի մը մէջ ամփոփուած է, բայց քերթողին կը թողունք իր գիւղին նկարագրութիւնը.—

Կիրճին խորը, ժայռին ծոցն է
գիւղանկարը փռուած
Տարտամօրէն, հսկայական
արծիւի մը ձեւերով,
Մագիլները խորասուզած
խորշերու մէջ մթամած:
(ԾԻԱԾԱՆ)
(Այգերգ)

Այս գիւղը, որ իր ծառաստաններն ու արօտավայրերը իր դիմացը առած նստեր է, թէեւ ինքնին համակ բանաստեղծութիւն, զարմանալի է որ ժամանակին չէ ունեցած իր սիրերգակները, աշուղները: Իր երգերը ամէնն ալ Ակնայ մտքին ծնունդներն են կամ անոնց այլայլումները (վարիանթ): *Ուրեմն Մեծարենցին մնացեր է անոր առաջին «մտքի գինով» ըլլալու փառքը: Սակայն որքան ալ որ ան հպարտ զգայ ինքզինքը այս մասին, միւս կողմէն ալ չի կրնար չցաւիլ որ իր հաճոյքը անխառն չէ: Որովհետեւ* Ծիա*ծան իր ծննդավայրին հարազատ ցոլացուցիչը չէ, կամ չէ՛ կրցած ըլլալ, այնքան կանուխ բաժնուած ըլլալով անկէ: Իսկ ինչ որ մնացած է իր քով անկէ, խանդաղատելի մանկականութեամբ մը յիշակերտուած, անշուշտ պիտի չբաւէր հզօր լիութիւններ արտայայտելու:*

Հիմակ որ Ծիածան*ին մէջ գիւղին դերը ճշդուեցաւ, կարելի է ըսել անմիջապէս թէ իրեն գլխաւոր ազդակ եղած են Պոլսի միջավայրը, Ֆրանսական գրականութիւնը, կամ քիչ մըն ալ անգլիականը: Այս ազդեցութիւնները սակայն բացարձակ եղած չեն, քանի որ Մեծարենց երբեք անոնց մենամոլութիւնը ունեցած չէ:*

Ծիածան*ի հեղինակը, կամ Շաւասպ Ծխածան, մեր նոր բանաստեղծներուն մէջ նորագոյններէն է: 1903ին սկզբնաւորած, ահաւասիկ քիչ ատենի մէջ խուրձ մը երգեր կը բերէ մեզի: Պէ՞տք է բարեդէպ նկատել նորագոյններուն այս փութկոտութիւնը: «Անրջանք»ի բազմաբեղուն հեղինակը վաղը իր մտքին երկուորեակը պիտի ծնի, մինչ անդին, աւա՜ղ, Գօլանճեան դեռ չէ տրցակած իր երկին նախահունձքը: Ըլլա՛յ որ օր մը այս աճապարկոտները զղջան իրենց եռանդին վրայ, ինչպէս ըրին երբեմն «Մրմունջքին» եւ « Յիշատակաց ծաղիկներուն » հեղինակները, մէկը իր հատորին «ներողամիտ ընթերցողը ըլլալէ աւելի անոր անխնայ քննադատը» դարձաւ, իսկ միւսը «մօրուտի սէզեր» կոչեց իր երբեմնի ծաղիկները: Ի՛նչ լեղի հեգնութիւն ըլլալու է, իրա՛ւ, տարիներու ճշդացոյց ապակիին մէջէն իր պզտիկութիւնը, իր ոչնչութիւնը դիտել: Բայց այդ դառնութիւնը միեւնոյն ատեն առողջ քաջալեր մը, զտուած հպարտութիւն մը չէ՞ միթէ,— միշտ արհամարհել, նոյնիսկ ատել կարենալ երէկի գոյութիւնն ու արժանիքը դէպի բարեշրջում առնուած երջանիկ քայլին մէջ: Օ՛հ, ի՛նչքան զգացուած վայելք մը ըլլալու է ասիկա:*

Ծիածանի հեղինակն ալ կրած է անշուշտ այս տպաւորութիւնները, որովհետեւ իր ընթացքը թուաբանական յառաջատուութիւն մը եղած է դէպի բարելաւում, ինչ որ պիտի կրնանք տեսնել հետեւելով իր աստիճանական բարգաւաճումին:

Երբ իր առաջին հրատարակութիւնները քննենք, կը տարուինք հարցնելու թէ արդեօք կանուխ հրապարակ ելած չէ՞ Մեծարենց: Կամ պիտի չշահէ՞ր սպասելով որ հակումները զարգանային իր մէջ եւ ուժի կատարեալ գիտակցութիւնով սկսէր իր բանաստեղծական վերթեւումներուն: Այս հարցումին պատասխանը երեւութապէս դրական, կ'երկճղի՝ երբ քիչ մը հոգեբանօրէն քննուի խնդիրը: Կամ այն է որ իրօք պիտի կրնար առանց հրապարակելու աճեցնել իր ձգտումները, հակումները ճշդել, խորհրդածել, զարգանալ, լիանալ վերջապէս, կամ գուցէ իր խարխափանքին մէջ չգտնէր լուսաւոր ճամբան, զուրկ ըլլալով լաւագոյնը արտադրելու փառասիրութեան օրըստօրէական մղումէն,— այս մասին բացարձակօրէն խօսիլ անկարելի է:

ՄԻՍԱՔ ՄԵԾԱՐԵՆՑ

ՄԻՍԱՔ ՄԵԾԱՐԵՆՑ
(ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ)

Միսաք Մեծարենց (Մեծատուրեան) ծնուել է 1886 *Յունուարին, Բինկեան գիւղում: Վեց տարեկան հասակից յաճախում է տեղի Մեսրոպեան նախակրթարանը: Մենասէր, մտածկոտ, քաշուած բնաւորութեամբ երեխան իրեն խիստ ճնշուած էր զգում դպրոցում, առիթներ էր փնտռում դասերից բացակայելու, դասերին միշտ պատասխանում էր անվստահ ու կաշկանդուած: Այդ հանգամանքը դպրոցի տեսչին բերում էր այն համոզման, որ Միսաքը ոչ միայն ծոյլ, այլեւ «անընդունակ» աշակերտ է: Եւ ահա այդ « անուղղելի ծոյլին» պատժելու համար ուսուցիչները հարկադրում են նրան մեծ քանակութեամբ դրաւոր ընդօրինակութիւններ կատարել:*

Ընկերակցութիւնից խոյս տուող եւ դիւրազգաց մանուկը մեծ բաւականութիւն է զգում իր պտոյտների մէջ՝ գիւղի այգիներում, բնութեան ծոցում: Ութ տարեկան հասակից նրա ամենամեծ նախասիրութիւնն է եղել գիւղի եզրին սպասել նախիրների դարձին, լսել հովուական սրինգի մեղեդիները՝ ստանալով մեծ հա –

ճոյք: Ինքն էլ սովորում ու սկսում է սրբինգ նուագել :

Ցեղագային Մեծատուրեան ընտանիքը փոխադրւում է Սեբաստիա: Մինչեւ 1896ի կոտորածը՝ Միսաք յաճախում է տեղի Արամեան վարժարանը, որտեղ ցոյց է տալիս յաջող աշակերտ լինելու նշաններ: Նոյն տարին մի քանի հասակակիցների հետ ուղեւորւում է Մարզուան, «Անատոլիա» քոլէճում սովորելու: Մինչեւ 1901 նա սովորում է Մարզուանում լեզուի դասերի մէջ լինելով միշտ առաջին : Մաթեմատիկական գիտութիւնների նկատմամբ ոչ մի հետաքրքրութիւն : Դասերից դուրս զբաղւում է ընթերցանութեամբ:

Այդ փիչերօթիկ դպրոցը Մեծարենցի բնաւորութեան վրայ ունենում է խոշոր ազդեցութիւն: Նա մտնում է ընկերական շրջան, մասնակցում երեկոյթներին, նոյնիսկ աշակերտական ներկայացումներին խաղում է աղջկայ դերեր :

1902 թուին երեւում են նրա հիւանդութեան (թոքախտ) առաջին լուրջ նշանները:

1901 – 1092 թուերին Կ. Պոլսում Մեծարենց յաճախում է Կեդր. վարժարան, աշակերտելով Հրանտ Ասատուրին :

Դեռ եւս Սեբաստիայում եւ Մարզուանում, Մեծարենց հակումներ է ցոյց տալիս դէպի գրականութիւնը: Անգլիական գրականութիւնից յափշտակութեամբ կարդում է վէպեր եւ բանաստեղծութիւններ, փորձում է թարգմանել սիրած կտորներ, հետաքրքրւում է հայրենի աւանդութիւններով եւ գեղջկական երգերով, չէրերով: Հաւաքում եւ սովորում է երգել ու նուագել ժողովրդական սիրերգներ: Պոլսի Կեդր. վարժարանում Մեծարենցն արդէն ցոյց է տալիս գրական ընդունակութիւններ եւ արժանանում է իր ուսուցչի՝ Հրանտ Ասատուրի խրախուսանքին: Սովորում է ֆրանսերէն, կարդում եւ ծանօթանում է ֆրանսական գրականութեան :

1903 Մարտ 10ին, առաջին անգամ Հանրագիտակ հանդէսում լոյս է տեսնում Մեծարենցի բանաստեղծութիւնը «Փունջեր» վերնագրով: Միաժամանակ Օր. Սիրանոյշ Պէրպէրեան ստորագրութեամբ Ծաղիկ հանդէսում լոյս են տեսնում նրա «Թրթռումներ» եւ «Դեղին վարդեր» բանաստեղծութիւնները :

Մեծարենց ոտանաւորներ սկսեր է գրել դեռ եւս 1901 թուին: Նրա առաջին բանաստեղծութիւնը համարւում է «Մարմնի վէրք, սրտի վէրք»ը: 1902 թուին գրում է մի չարք ոտանաւորներ, որոնք մտնում են 1903 թուին իր ուսուցիչ Հրանտ Ասատուրին յանձնած «Բաբախումներ» տետրին մէջ :

1903 թուին նա մասնակցում է Մասիս հանդէսի գրական մրցանակին եւ շահում 5րդ մրցանակը: Դրանից յետոյ Մեծարենց երբեմն երեւում է Պոլսոյ մամուլում, նախ Մ. Կ. Մեծատուրեան, Շաւասպ Ծիածան եւ ապա Միսաք Մեծարենց ստորագրութիւններով :

Մինչեւ 1905 Մեծարենցի հիւանդութիւնն առանձին սրութիւն չի ցոյց տալիս, բայց 1905 թուի գարնանը հիւանդութիւնն ստիպում է նրան թողնել Կեդր. վարժարանը եւ, քաշուած, քաղաքի եռուզեռից, ապրել Պոլսոյ մէկ թաղում (Թոփ – Գափու), բնութեան գրկում՝ մաքառելով դաժան հիւանդութեան դէմ: Նա կենդանացնում է իր մանկական յիշատակները, վերյիշում հայրենի գիւղը, լցւում բնութեան սէրով : 1905 – 1907 նրա գրական գործունէութեան ամենաբեղուն տարիներն են եւ գրական հասունացման, գրական ըմբռնումների մշակման շրջանը :

Մեծարենցն ուսումնասիրում էր իր հայրենիքի (Ակն, Բինկեան) անտունիները, գեղջկական բանահիւսութիւնը: Մասնաւոր դասերով սովորում եւ կարդում է պարսկերէն: Խորանում գրաբարի մէջ, կարդում հայ գրողներին, Նարեկացուն, ոգեւորւում նրանով :

1907 թուի գարնանը լոյս է տեսնում նրա առաջին գիրքը, «Ծիածաններ», որ մեծ աղմուկ է բարձրացնում մամուլում, սկսւում է պայքար նրա չուրջը : Նոյն թուի աշնանը լոյս է տեսնում երկրորդ գիրքը, «Նոր տաղեր», ու է՛լ աւելի է բորբոքում ծաւալուած բանավէճը: Նրան գնահատող գրականագէտներ ու բանաստեղծներ ընդգծում են երիտասարդ Մեծարենցի տաղանդի ինքնատիպութիւնն եւ այն թարմութիւնը, որ նա բերում էր արեւմտահայ բանաստեղծութեան : «Նոր տաղեր»ի հրապարակ գալը նրանք ընդունում են որպէս նոր ու աւելի հիմնաւոր ապացոյց իրենց տեսակէտի ճշմարտութեանը: Հակառակ կողմը, Մեծարենցի արժանիքներից չատ ցած կանգնած մարդիկ, նրան համարում են ֆրանսական սէնպոլիսմի միայն յոռի աւանդութիւնների մունետիկը եւ ապարդիւն կերպով աշխատում ոչնչացնել նրան :

Մեծարենցին այդ յարձակումներից պաշտպանելու համար հրապարակ են իջնում ոչ միայն մի չարք անուանի գրականագէտներ, այլ եւ ինքը՝ Մեծարենց, որ մի քանի յօդուածներ է գրում իր գրական հակառակորդների դէմ : Այդ յօդուածները, եւ յատկապէս նրա «Ինքնադատութեան փորձ մը», ցոյց են տալիս որ նրա ստեղծագործութիւնը ոչ միայն անկեղծ, յուզական, խոր ապրումների, այլեւ լրջօրէն գիտակցուած մտածումների, գրական ըմբռնումների եւ մտքերի արդիւնք է, մտածողութեան եւ զգացողութեան միասնականութեան արդիւնք :

Ի՛նչ էլ գրէին Մեծարենցի հակառակորդները, նա արդէն թարմ չունչ, նոր խօսք էր բերել արեւմտահայ բանաստեղծութեան եւ իր փայլուն տաղանդով պատուաւոր տեղ նուաճել առաջինների չարքերում : «Ծիածան»ը եղաւ նրա անդրանիկ քայլը գրականութեան մէջ: Այդ քայլն ինքնատիպ էր, վստահ եւ ամուր : Երկրորդ քայլով, «Նոր տաղերով», նա արդէն ճանաչուած, անուանի բանաստեղծ էր: Իր երկու գրքերից յետոյ Մեծարենց ծրագրում է երրորդ հատորը : Մտաբերում է մեկնել հայրենի գիւղ, իր ակունքի մէջ ուսումնասիրելու ժողովրդական երգն ու բանահիւսութիւնը, գեղջկական կեանքը, ապրելու հարազատ բնութեան մէջ եւ ստեղծագործելու : Դժբախտաբար այդ չվիճակուեց բանաստեղծին:

1907 թուի աշնանը սաստկանում է նրա հիւանդութիւնը, եւ բնութեան ազդեցութիւնն ու բժշկութիւնն անզօր են դառնում կասեցնելու քայքայումը, որ աւելի է սաստկանում 1908 թուի գարնանը : Նոյն թուի Յուլիսի չորսին ընդմիշտ դադարում է նրա սիրտը, որ այնքան ջերմութեամբ բաբախում է իր ստեղծագործութիւնների մէջ :

ԱԼԱՋԱՆ ԵՒ ՆՈՐԵՆՑ

ՋՐՏՈՒՔ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻՆ

Հոյիո՛յ, գետը կը թրջէ ցայգուն քամակն արծաթուած,
Իր յորձքին մէջ ծեծելով անդուլ խարակն ու խութեր·
Հոյիո՛յ, առուն յորդառատ դալարին ծոցն է նետուեր
Գաղջ տարփանքովն իր ջուրին՝ ուր արեւը կ'ապրի դեռ :

Ցակուրջի մը առկախած գիւղակն անդին կ'օրօրեն
Անրջական հիւսուածքով խումբ մը ժայռի բստուերներ·
Վանքին բակը կ'աղօթեն հսկայ ծառեր տարօրէն՝
Որոնց տամուկ չուքին մէջ Աստուածամարն է կայներ :

Ու գիւղակին դէմ նստած, երիտասարդ ու պչրոտ,
Պարտէզները՝ վերէն վար վազող ջուրին կը սպասեն ·
Ա՛լ յափրացած խօլ գետին անարգաւանդ դարպասէն,
Ու լռութիւնը խածնող լուտանքներէն արհաւրոտ :

Գիշերային ջրտուքի ժամն է· լոյսին մէջ կայնած,
Մըշակն անքուն, կը սպասէ՛, ոտքը բոպիկ, բահն ուսին·
Պարտէզներուն վրայ կ'իջնէ թեթեւ քօղք մը միգամած,
Ու ծղրիդներ՝ լուսնակով արբշիռ՝ անվերջ կը խօսին :

Ու կ'երկարի լուսարծաթ ժապաւէնն այդ բարբառին,
Ինչպէս փախչող աստղի կոթունները կաթնաւէտ ·
Աւազին վրայ ջուրերու կ'իյնայ շառաչը վէտվէտ,
Խարոյկները՝ ոսկեբաշ՝ ուրեք ուրեք կը վառին :

Հոյիո՛յ, առուն կը հասնի ցանկապատին քովերէն
Եւ երգի քուղ մը կուգայ պլլըւած իր գօտիին ·
Սիւք մը կ'անցնի, տերեւներ ծա՛փ կը զարնեն ցնծագին
Վարէն ջուրը կը խայտայ, կը խնդայ լոյսն ալ վերէն :

Թումբերն անդուլ կը բացուին, ջուրն անդադար կ'ոռոգէ
Վարդենիքը, բըթաստանն եւ ածուները բոլոր ·
Բահի երկու հարուածով նայիս առուն կը թեքէ
Օձանապուկ ձեւերով հեղուկ իրանն իր ոլոր :

Ջուրն անընդմէջ կը հոսի, ածուները կը լեցնան,
Ու, դարձուցէ՛ք, կը կանչէ ծեր մը մութին ընդմէջէն ·
Խիճերուն ու սիկին մէջ, բահերը խո՛ւլ կը հնչեն,
Ու դարձուցէ՛ք, դարձուցէ՛ք, կը կոչէ ձայնն անխափան :

Աղջընակ մը, արիշին տակ նստած, չե՛ր կը կանչէ,
Որ յոգնաբեկ մըշակին օրօրի մը պէս կուգայ ·
Հողը ծծեց ջուրերուն տարփանքն՝ որ դեռ կը հնչէ,
Եւ հիմակ՝ թա՛ց՝ կը խոկայ իր երկունքին ապագայ :

ՄԻՍԱՔ ՄԵԾԱՐԵՆՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (202)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԺԱ.

ԿՏՈՒՑ ԱՆԱՊԱՏ

Դրանց թւում էր եւ վանահայրը, որը խիստ հազիւ անգամ էր յայտնւում միաբանութեան մէջ, եւ որի մասին զանազան հրաշքներ էին պատմում: Իսկ այն օր մեր պատճառով ցած էր իջել իր քարայրից :

Գնալով այդ անապատը, ես բոլորովին ուրիշ բան էի սպասում տեսնել. գեղեցիկ մաքուր խուցեր՝ լի օդով եւ լոյսով, ծովահայեաց սրահակներ՝ զովարեր պատշգամբներով խուցերի մէջ՝ ամէն յարմարութիւններ գրելու եւ կարդալու համար, պահարանները լի սրբազան գրքերով, պատերը զարդարած սուրբ հարց պատկերներով, որոնք գործել են եկեղեցու եւ հայրենիքի համար, մի խօսքով, ես սպասում էի տեսնել խաղաղ եւ վայելուչ կեանքը կրօնաւորի, որ հեռացած աշխարհի աղմուկից, իր լուին առանձնութեան մէջ եւս, իրան շրջապատում է այն առարկաներով, որ զարթեցնում են նրա մէջ սուրբ, հոգեւոր զգացմունքներ, որ զարգացնում են նրա միտքը երկնային վսեմ գաղափարներով որ ազնուացնում են նրա սիրտը մարդասիրական բարձր առաքինութիւններով: — Դրանց փոխարէն ի՞նչ էի տեսնում. մերկ, մռայլ խըցիկներ, զուրկ օդից եւ լոյսից, ողորմելի օթեւաններ, բոլորովին զուրկ կարասիներից: Երեւում էր, որ թուղթը, գրիչը, գիրքը երբեք այդ կայարաններում մուտք չէին գործել :

Մեզ համար պատրաստուած խուցի մէջ, պատուհանում դրած էր միայն մի ցեցակեր, փոշեթաղ սաղմոս, փայտեայ կազմով, որ պատած էր սեւ կաշիով: Ո՞վ գիտէ, որ ժամանակի տպագրութեան գործ էր այդ գիրքը: Դա էր միակ առարկան, որ իր վրայ ուշադրութիւն էր դարձնում: Ոչ մի պահարան չկար, երեւի, նրա համար, որ սեփականութիւնից զուրկ աբեղաները չմոլորուէին սատանայից, իրանց համար պահեստի տեղեր ունենալով :

— Այն տեսակ կրօնաւորներ. — ասաց Ասլանը, — որ անապատների առանձնութեան մէջ զբաղուէին մտաւոր կեանքով, ուսումնասիրէին կրօնի վարդապետութիւնը, պարապէին գրաւոր աշխատութիւններով, — այդ տեսակ կրօնաւորներ, մեր պատմութեան ամբողջ ընթացքում, միշտ բացառութիւններ են կազմել : Եւ ցաւալին այն է, որ դրանք ըստ մեծի մասին հալածուել են իրանց դասակիցներից, համարուելով իրանց ուխտին անհարազատ անդամներ : Ահա որպէս է բողոքում հինգերորդ դարու ամենայաւ աբեղաներից մէկը, Եզնիկը, իր ժամանակի կրօնական ուղղութեան դէմ. «Մեր բերանները հոտել են պաս պահելուց, եւ մեր լեզուները բթացել են սաղմոսներ երգելուց, իսկ այն, որ պահանջում է մեզանից Աստուած — սէր եւ խոնարհութիւն, — այն մենք չունենք. միայն մեր չըրթունքներով ենք սիրում Աստծուն, եւ այդ աշխատանքը ի զուր է»: — «Անասունների միս չեն ուտում (աբեղաները), բայց իրանց հոգին անյագ կերպով կեղեքում են. ամուսնացածներին ատում են, բայց իրանք իրանց պիղծ խորհուրդներով միշտ պոռնկութիւն են գործում. Հաղուստների վատն են հագնում, բայց ագահութիւնից այրւում են. այդպիսիներից պէտք է փախչել եւ ոչ թէ նրանց հետ հաղորդակցութիւն ունենալ »...

— Դրանք, — առաջ տարաւ Ասլանը, — որոնց նկարագրում է Եզնիկը, ի հարկէ, պէտք է նրա ժամանակի կեղծաւորները եւ փարիսեցիները համարել, որոնք բարեպաշտական դիմակի ներքոյ սնուցանում էին ամենաանբարոյական կրքեր, թէեւ այդ կեղծաւորները ամէն ժամանակ մեծամասնութիւն են ներկայացրել : Բայց ամենավնասակարը միշտ այն է եղել, երբ այդ աբեղաները անկեղծութեամբ են վերաբերուել իրանց ուխտին : Որովհետեւ, սպաննել, ամէն զօրութիւնից զրկել մարմինը մշտական պահով, ծոմով եւ խիստ ճգնութիւններով, որ նա անընդունակ լինի որ եւ իցէ ցանկութեան, — դա ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ, մի տեսակ հոգեւոր բարբարոսութիւն : Ամէն օր, ամէն ժամ, անդադար միեւնոյն աղօթքների կրկնութեամբ բթացնել միտքը, եւ զգայուն, մտածող էակից դարձնել մի տեսակ անգիտական մեքենայ, — դա կատարեալ հոգեսպանութիւն է: Այդ բոլորը միշտ կատարուել է մեր անապատներում, նոյնը կը տեսնենք եւ այստեղ : Այդ բոլորը կատարուել է մարմնի, հոգու եւ սրտի վատ ցանկութիւնները ըսպաննելու նպատակով: Բայց երբ մարմինը, հոգին եւ սիրտը բռնի միջոցներով անընդունակ են դարձնում վատ ցանկութիւնների, չատ բնական է, որ նրանք, միեւնոյն ժամանակ, կը կորցնեն եւ լաւ ցանկութիւնների ընդունակութիւնը : Մարդը այդ դէպքում կը դառնայ մարմնով — կենդանի դիակ, իսկ հոգով ապուշ, եթէ չասենք խելագար :

Ասլանի դատողութիւնները չատ գեղեցիկ էին, բայց ես քաղց էի զգում:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

մասնագէտները կ'արձակեն վճիռ մը եւ իրենք զիրենք ի վիճակի կը նկատեն եզրակացութիւններ քաղել այնքան ծանրակշիռ խնդրի մը շուրջ: Իրենց իսկ խոստովանութեամբ կրցած են միայն սահմանամասերու փոքր մէկ մասը երթալ, առանց թարգմանի, առանց ծանօթ ըլլալու երկրին լեզուին, առանց ոչ մէկ ոստիկանական կամ խուզարկութեան իրաւունքի: Այս պայմաններու տակ, իրենց յայտարարութեան հակառակ յայտարարութիւն մըն ալ եւ նոյն պատճառներով, նոյնքան ունայն է:

Իրականին մէջ, երթալով աւելի յստակ է որ ՄԱԿի քարտուղարին տուած բուն առաքելութիւնը իր գէտերուն «ապամիջազգայնացնել» է Լիբանանի հարցը: Կը թուի թէ ճիգ մը կայ թոյլ տալու Ամերիկայի եւ Անգլիոյ, որոնք (մանաւանդ վերջինը) Շամունին եւ անոր կառավարութեան միջամտութեան ճշգրիտ ապահովութիւններ տուած են, որպէսզի անոնք կարենան նուազագոյն վնասով իրենք զիրենք արձակել խոստումէ մը որ, միջազգային պատճառներով, նպատակայարմար չէ յարգել ներկայիս»:

ՍԱՍՏԻԿ ԿՌԻՒՆԵՐ

Թրիփոլիի մէջ երկու հարիւր զինեալ ըմբոստներ յարձակում գործեցին կառավարական ուժերու վրայ, բայց ետ մղուեցան՝ ծանր կորուստներ ունենալով:

Խռովարարները կրակի տուին կարգ մը շրջաններ, նոյնպէս Թրիփոլիի մէջ:

Ալէյի մէջ (Շուֆ) ապստամբները համախմբուած էին դարձեալ յարձակում մը գործելու համար, բայց օդուժը ռմբակոծելով անոնց հաւաքատեղին ցիր ու ցան ըրաւ խռովարարները:

Տիւրզիներու շարժումը ըստ երեւոյթին անդամալուծուած է. Քամալ Ճումպլաթի հետեւորդները ծանր կորուստներ ունենալէ յետոյ՝ ապաստանեցան Պէյրութի շրջակայ լեռները:

Կատաղի կռիւներ եղան նաեւ Պէյրութի մէջ, ուր 18 ժամ անդադար բանակը հերոսաբար դիմադրեց յարձակումներուն:

Մայրաքաղաքին մօտերը գտնուող Քափր Շըմուլ գիւղը յարձակման ենթարկուեցաւ կառավարութեան կողմնակից քաղաքացիներու կողմէ:

Խռովարարները կրակ բացին նաեւ կառքերու վրայ:

Ոչ մէկ պաշտօնական կամ կիսապաշտօնական տեղեկութիւններ կան առայժմ՝ վերջին օրերու զոհերուն մասին:

Միւս կողմէ Պէյրութի կառավարութիւնը երկրէն արտաքսեց Ա. Մ. Հ.եան եօթը դիւանագէտները, որոնք անբաղձալի գործունէութիւն ունէին: Արտաքին Նախարարութեան պաշտօնական շրջանակներուն համաձայն՝ եօթը դիւանագէտները յարաբերութեան մէջ էին ընդդիմադիր տարրերու հետ:

× Ուրբաթ օր Պէյրութի ամերիկեան դեսպանատան մէջ կը տօնուէր Միացեալ Նահանգներու «Անկախութեան Օր»ը, բայց Ամերիկացիք խանգարուած են լիբանանցի ըմբոստներու կողմէ եւ ստիպուած՝ ընդհատել իրենց տօնակատարութիւնը:

———o———

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ հեռատեսիլէն առաջին անգամ ըլլալով ամերիկեան Դեսպանը խօսեցաւ խորհրդային հասարակութեան. Թոմփսըն մեղմ լեզու մը գործածեց, յայտնելով թէ Ամերիկացիք կը սիրեն ռուսական մշակոյթը, բայց ճշդեց կարգ մը հարցեր, ինչպէս՝ հրատարակութեանց փոխանակութիւնները, գրաքննութիւնը եւ տեղափոխուելու ազատութիւնը, որոնց նկատմամբ Խ. Միութիւնը դրական դիրք չի բռներ. «Հոն՝ ուր իրերահասկացողութիւն կայ, եղբայրացում ան, խաղաղութիւնն ու արդարութիւնը աւելի դիւրաւ կարելի է իրականացնել»:

ԹԻԹՕ – ՆԱՍԸ խօսակցութիւնները կը շարունակուին Եուկոսլաւիոյ մէջ. Արաբ Հանրապետութեան Նախագահը ներկայ եղաւ Հիթլէրի բանակին վրայ Եուկոսլաւներու տարած յաղթանակին 15րդ տարեդարձին տօնակատարութեան, ուր Թիթօ ճառ մը խօսելով ըսաւ.— Մենք ընկերվարական երկիր մը ունինք, ընկերվարութիւնը կը գործադրենք այն ձեւով՝ ինչպէս յարմար կը թուի մեզի ... մենք կը սիրենք բոլոր ժողովուրդներն ու բոլոր մարդերը, բացի անոնցմէ՝ որ կը խաբեն իրենց հարազատ ժողովուրդը:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Պիվերէն Տէր եւ Տիկին Թոմասեան իրենց զաւկին Նարեկի ծանր արկածէ մը ապաքինման առթիւ երկու հազար ֆր. կը նուիրեն զոյգ հանգստեան տուներուն եւ հինգ հարիւր ֆր. «Յառաջ»ին: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏԻ ՏԻՐԱՄՕՐ ՍՐԲԱՎԱՅՐԸ

ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

ԿԱՐՏԻՆԱԼ ԱՂԱՋԱՆԵԱՆԻ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ – ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

ՕԳՈՍՏՈՍ 4 – 8

Կազմակերպիչ մարմին.— Ատենապետ՝ Գերպ. Կ. Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ, Առաջնորդ Ֆրանսահայ կաթողիկէ համայնքին:

Կարգադիր Տնօրէն՝ Գերյ. Յովհ. Ծ. Վ. ՋՈՒՀԱՃԵԱՆ, ժողովրդապետ Մարսէյլի:

Օժանդակ կարգադիրներ՝ Գեր. Տ. Յովս. Վ. ԳԱՖԹԱՆՃԵԱՆ, ժողովրդապետ Փարիզի:

Գեր. Տ. Գր. Վ. Պապեան ժողովրդապետ Վալանսի:

Կազմակերպիչ Գործադիր՝ Յովհ. Ա. ԲԱԳԵԱՆ:

Արձանագրութիւններուն համար դիմել իւրաքանչիւր նահանգին մերձաւոր տեղական Յանձնախումբերուն, որոնք են՝

1.— Գեր. Տ. Յովհ. Վ. Գաֆթանճեան, Փարիզի Ս. Խաչ եկեղեցւոյ ժողովրդապետ, 10պիս, րիւ Թուէն, Փարիզ (5), հեռաձայն ՕՏԷ. 02–12:

2.— Գեր. Տէր Լեւոն Վ. Քէչէճեան, ժողովրդապետ Արնուվիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ, 69 ավընիւ Հանրի Պարպիւս, Արնուիլ, (Ս. է Ուազ):

3.— Գեր. Տ. Մեսրոպ Վ. Եէտիքար-տաշեան, ժողովրդապետ Սէն Շամոնի, 2 րիւ տիւ Պէալ, Սէն Շամոն, հեռ. 22 – 09 – 86:

5.— Գեր. Տ. Յովս. Վ. Լեւոնեան, ժողովրդապետ Վիէնի, 22 րիւ Վիքթոր Ֆօժիէ, Վիէն:

6.— Գեր. Տ. Գրիգոր Վ. Պապեան, ժողովրդապետ Վալանսի, 11 Փլաս Սէն Ժան, Վալանս:

7.— Գերյ. Տ. Յովհ. Ծ. Վ. Ջուհաճեան, ժողովրդապետ Մարսէյլի, 92, րիւ տ'Օպաներ, Մարսէյլ, հեռ. Քօլպէր42–84:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տարօն Տուրուբերան Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղը կը յայտնէ

ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ

Առթիւ, մասնաւոր պատարագ

Սերովբէ եպս. Մանուկեան կը պատարագէ 13 Յուլիս (Կիրակի) Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, առաւօտեան ժամը տասնին: Կը խնդրուի յարգոյ հասարակութենէն մասնաւորաբար հայրենակիցներէն, ներկայ գտնուիլ Տարօնի զոհերուն յիշատակը յարգելու:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղիս բոլոր ընկերուհիները եւ ընկերները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Պ. Ա. Յակոբեան եւ Տէր եւ Տիկին Ն. Քէօսէեան ընտանիքներուն Տիկին Անժել Յակոբեանի մահուան առթիւ:

Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէի դաշտահանդէսը Յուլիս 13ին, Ավընիւ տը Քօրօ, Պար տիւ Շալէ, Սէն Ժիւսթ:

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն – Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան, ի յիշատակ Տարօն – Սալնոյ Ձորի հերոսներու:

Կիրակի, 13 Յուլիս Սէնթ Անտրէի զովասուն պարտէզին մէջ:

Կը նախագահէ Հայրենակից Ե. ՄԵԼ – ԳՈՆԵԱՆ: Պիտի բանախօսէ Միութեանս նախագահ հայրենակից Գ. ՇԷԽԻԿԵԱՆ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, հայկական տոհմիկ պարեր, մեներգ, արտասանութիւն մասնակցութեամբ Մարսէյլի Հայ – Արենոյշներու:

ԾԱՆՕԹ.— Դաշտավայրը երթալու համար Փլաս տ'էքսէն առնել թիւ 25 հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութեանը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կազմակերպուած Համախարբերդ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի կողմէ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ, Յուլիս 27ին, կիրակի ամբողջ օրը Սէն Լու Կրան Փէնի Պ. Հայկազուն Զուքուրեանի օդասուն եւ ընդարձակ ագարակը:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
—— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) ——

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամսեայ 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 8 ՅՈՒԼԻՍ — MARDI 8 JUILLET 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8237 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4038

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼ - ՏԸԼԸՍ ԱՐԴԻՒՆԱՒՈՐ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԿԼԻՄԱՅ՝ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՏԸ ԿՈԼ ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ ՀՐԱՒԻՐՈՒԱԾ

Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարար Տըլըսի կարճատեւ այցելութիւնն ու խօսակցութիւնները՝ զօր. Տը Կոլի հետ, կը շարունակէ զբաղեցնել տեղական մամուլը :

Տըլըս եւ Տը Կոլ չորսէ օր երեք ժամ խորհրդակցեցան, միասին ճաշեցին եւ իրիկուան իրարմէ բաժնուեցան՝ բացայայտ գոհունակութեամբ :

Տըլըսի այցելութիւնը մղուած էր լուրջ մտահոգութենէ մը : Ֆրանսայի քաղաքականութեան մասին հակասական զրոյցներ կը շրջէին արտասահմանի մէջ : Մինչեւ իսկ կ'ըսուէր թէ զօր. Տը Կոլ առանձին կրնայ Մոսկուա երթալ : Բայց հինգ շաբաթէ ի վեր Եւրոպայի ամերիկացի դիւանագէտները բազմաթիւ առիթներով վստահութիւն ներշնչեցին Ուաշինկթընի : Բաւարարութիւն չգտնելով՝ Ամերիկայի Արտաքին նախարարը անձամբ եկաւ հաստատել կացութիւնը եւ վերադարձաւ իր երկիրը՝ ոչ մէկ կասկած ունենալով Ֆրանսայի բարեկամութեան եւ բանակին ու կառավարութեան իրերահասկացողութեան վրայ :

Իրականին մէջ երկու մասի կարելի է բաժնել պետական երկու մարդոց հանդիպումին արդիւնքները :

1.— Միջազգային հարցեր (Մեծերու ժողով, ջրածին փորձերը դադրեցնելու խնդիրը, Միջին Արեւելք ու Լիբանան եւ Ծայր. Արեւելք) :

2.— Զուտ ֆրանսական հարցեր (Ֆրանսական հիւլէական ռումբի պատրաստութիւն եւ Ֆրանսայի մէջ հրթիռներու արձակարաններու հաստատում) :

Միջազգային ճակտի վրայ երկու երկիրները համակարծիք են : Արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան եւ խորհրդային առաջարկներու նկատմամբ՝ կատարեալ համաձայնութիւն : «Տը Կոլ խօսեցաւ այնպէս, որ կարծես կը խօսէր մեր անունով» յայտարարեց ամերիկացի դիւանագէտ մը՝ Վարչապետին յայտարարութիւնները լսելէ ետք :

Միջին Արեւելքի խնդրին մէջ Ֆրանսա պատրաստակամութիւն յայտնեց Ամերիկայի եւ Անգլիոյ կողքին միջամտելու Լիբանան, եթէ այդ ուղղութեամբ ՄԱԿը որոշում մը տայ :

Միացեալ Նահանգները ոչ մէկ առարկութիւն ըրին՝ որ Ֆրանսա առեւտրական պատուիրակութիւն մը ղրկէ Համայնավար Չինաստան :

Գալով ֆրանսական հարցերուն, եթէ ամբողջական համաձայնութիւն ալ չգոյացաւ՝ գէթ հարթուած է համաձայնութեան ճամբան եւ ստեղծուած՝ գործակցութեան նպաստաւոր կլիմայ :

Վարչապետ Տը Կոլ չեշտեց մասնաւորապէս Ֆրանսայի մէջ հիւլէական ռումբի մը պատրաստութեան վրայ : Զօրավարը ըսաւ թէ Փարիզի կառավարութիւնը վճռած է շինել իր ռումբը, նոյնիսկ՝ առանձին, առանց իր դաշնակիցներուն օժանդակութեան : Տըլըս յայտնեց թէ հիւլէական մարզին մէջ ամերիկեան օժանդակութիւնը՝ Ֆրանսայի, կրնայ իրականանալ մօտիկ ապագայի մը մէջ, բայց ներկայ պայմաններուն մէջ Ուաշինկթընի կառավարութիւնը դժուար թէ Խորհրդարանէն իրաւասութիւն ստանայ՝ անգլեւ-ամերիկեան ձեւով ֆրանքեւամերիկեան

(Շարունակութիւնը կարդալ 4. էջ)

ՆԱԽԱԳԱՀ ՇԱՄՈՒՆ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ

●

Ինչպէս գրած էինք լիբանանեան կառավարութիւնը շատ դժգոհ եւ յուսախաբ եղած է Համըրշըլտի տեղեկագրէն, որուն եռեւ կը տեսնուի Ուաշինկթընի կարծիքը նեճնշումը : Նախագահ Շամուն խիստ քննադատութիւն մը ըրաւ ըսելով թէ ոչ միայն ՄԱԿի քննիչներուն տեղեկագիրը չի համապատասխաներ իրականութեան, այլ անոնց վերաբերումը եղած է ճիշդ գրոսաշրջիկի վերաբերում : Թեթեւ մօտեցում մը ունեցած են հարցին :

Միւս կողմէ «Մոնտ»ի մէջ Հալիմ Սաապ կը ծանրանայ մասնաւորապէս Պաղտատի Ուխտին երկիրներուն հաւանական միջամտութեան մը վրայ եւ կը գրէ .— Պաղտատի Ուխտի երկիրները կ'ուզեն առիթէն օգտուիլ : Թուրքիա եւ Իրաք — Յորդանան դաշնակցութիւնը այլեւս չեն ուզեր հանդուրժել իրենց սահմանակից «անիշխանական» Սուրիոյ, որ իր տնտեսական սարքաւորումը փոխահած է աւելի քան հինգ հարիւր խորհրդային մասնագէտներու, հաստատուած՝ Դամասկոս, Հալէպ եւ Լաթաքիա :

Յարդ եղած ճնշումները արդիւնք տըւած չըլլալով՝ Իրաք չի կրնար հանդուրժել որ իր գլխաւոր ազբիւրը, քարիւղը յանձնուի անոնց քմահաճոյքին, քանի որ նաւթուղիները կ'անցնին Արաբական Հանրապետութեան հողամասէն :

Միւս կողմէ Պէյրութի կառավարութիւնը ՄԱԿի ներկայացուցիչներուն տեղեկագրին մէջ կը գտնէ ընդդիմադիրներու պաշտպանութիւնը :

Ամերիկեան մամուլն ալ դժգոհ է Համըրշըլտէն : Նիւ Եորք Թայմզ կը գրէր թէ ամերիկացի անձնաւորութիւններըհամոզուած են թէ Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը միջամուխ եղած է Լիբանանի ներքին հարցերուն : Կը ճշդեն նաեւ թէ Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարութիւնը Համըրշըլտի տեղեկագրին մասին պաշտօնական յայտարարութիւն մը չէ ըրած ցարդ :

« Թայմզ » խմբագրական մը նուիրելով լիբանանեան հարցին, անտեսելով ՄԱԿի տեղեկագիրը, կը գրէ թէ «զանգուածային միջամտութիւն մը եղած է Լիբանան՝ սուրիական սահմանէն » :

Պէյրութի մէջ հերքուեցան այն զրոյցները՝ թէ Լիբանան դաշինք մը պիտի կնքէ Իրաքի հետ, թէեւ «Ան Նահր» թերթը կը գրէ թէ «Սահմանադրութեան 52րդ յօդուածը Հանրապետութեան Նախագահին իրաւունք կուտայ բանակցիլ եւ միջազգային դաշինքներ կնքել՝ երբ երկրին շահը այդ կը պահանջէ, եւ արդինքը պարզապէս հաղորդել խորհրդարանին» :

Մինչ դիւանագիտական ճակատի վրայ ՄԱԿն ու Լիբանանի կառավարութիւնը «տարբեր լեզու» կը գործածեն՝ աւելի կամ նուազ չափով ներքին կացութիւնը նոյնը կը մնայ երկրին մէջ : Փողոցի կռիւները կը շարունակուին Պէյրութի մէջ : Առջի օր բանակին եւ ըմբոստներուն միջեւ զինամարտ մը եղաւ Ռիատ Սոլհ հրապարակին վրայ, ուր կը գտնուին ամերիկեան մեծ հաստատութեանցշէնքերը : Կռիւներ եղան նաեւ Պաալպէք, Տրիփոլի եւ Պասթայի մէջ : Կարգ մը շրջաններու մէջ հրասայլերը օդնութիւն կը փութացնեն հետեւակազօրքին : Պէքայի դաշտին մէջ Շէյխ Ապտալլա ամբաստանեցաւ օդուժին կողմէ : Իսկ Պէյրութի մօտակայ ամարանոցներէն Ալէյի մէջ տեղի ունեցած կատաղի կռիւէ մը յետոյ՝ Ճումպլաթի հետեւորդները 16 դիակ ձգեցին փողոցներու մէջ :

Օրը Օրին

« ՔԸՊՐԸՋ ՊԻՋԻՄ ... »

— Կիպրոսը մերն է ...

Այս օրերս, Թուրքերը ոտքի ելած են : Մե՛ծ գործի վրայ են՝ Կիպրոսէն մինչեւ Ստամպոլի մինարէները ու Անգարայի լեռները : Սկսած են կրակի տալ Յոյներուն տուները ու խանութները եւ կողոպտել անոնց ունեցածը : Համատարած թալան ու բարբարոսութիւն՝ կղզին մէկ ծայրէն միւսը :

Առջի կիրակի 200.000 Թուրքեր ցոյց մը կատարեցին Պոլսոյ Պայազիտի հրապարակին վրայ ու պահանջեցին որ Կիպրոսը Թուրքիոյ վերադարձուէր :

Ցոյցը կրկնուեցաւ Անգարայի մէջ ալ, շաբթուան ընթացքին : Երիտասարդ Օսմաններն ու Մեհմէտճիքները, ոռնացին ու կանչեցին .

— Կիպրոսը մեզի կը պատկանի :

Ցոյցին ներկայ չէի, բնականաբար, բայց կ'ենթադրեմ որ ճառախօսները արտասանած ըլլան հետեւեալ իմաստո՛ւն բառերը .

— Էֆէնտի՛մ, ասիկա շատ պարզ խնդիր մըն է... Եթէ Անգլիացիք որոշեր են կղզիէն դուրս ելլել, պէտք է մեզի վերադարձնեն զայն : Հա՛, հասկցանք — Կիպրոսի մէջ, Յոյներուն թիւը Թուրքերուն թիւէն կտրիճ մը աւելի է եղեր... Բայց, շատ կարեւոր կէտ մը կայ. Յոյն բազմութիւն կառավարելու չափ խելք ու իմաստութիւն չունին... Հազիւ իր հողերը կը կառավարէ... Թէեւ այդ հողերն ալ իրենց չեն պատկանիր : Բայց, հիմակուհիմա, թող պատկանին... Վերջը այդ մասին ալ կը մտածենք... Ինչպէս ըսինք, Կիպրոս կղզին, որ անիրաւութեամբ եւ խարդախութեամբ մեր ձեռքէն խլուեցաւ ասկէ ութսուն տարի առաջ, պէտք է մեզի վերադարձուի : Եթէ «չէ՛, չենք վերադարձներ» ըսեն, մենք ալ կ'երթանք կ'առնենք... Պատրա՞ստ էք, տղաք ...

— *Հա՛յ, հա՛յ էֆէնտիմ* ...

×

Այո՛, Թուրքիոյ վարիչները կը հաւատացնեն իրենց *վաթանտաշ*ներուն թէ Կիպրոսի Յոյներուն թիւը միայն «կտրիճ մը» աւելի է Թուրքերու թիւէն :

Իրականին մէջ, կղզիին վրայ կ'ապրին 400.000 Յոյներ եւ միայն 80.000 Թուրքեր :

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՃՈՐՃ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի իրիկուն Փարիզ ժամանեցին Տէր եւ Տիկին Ճորճ Մարտիկեան :

Ինչպէս ծանօթ է Տէր եւ Տիկին Մարտիկեան քանի մը ամիսէ շարք մը այցելութիւններ տուին Հայկ. գաղութներուն Եգիպտոս, Սուրիա, Քուվէյթ, Յունաստան, Իտալիա : Պէյրութի «Մարտիկեան» Թանգարանի բացումը յետաձգուած է աշնան :

Տէր եւ Տիկին Մարտիկեան երկու օր Փարիզ մնալէ ետք կը մեկնին Պրիւսէլ, ապա Սան - Ֆրանչիսքօ :

Ինչ կը վերաբերի փոքրամասնութիւններ կառավարելու իմաստութեան, պատմութիւնը կը վկայէ որ Արարիչը այդ իմաստութենէն բաժին հանած չէ Թուրքին, որ ազգային արուեստի ու ճարտարարուեստի վերածած է՝ իր մականին տակ ինկած բազմութիւնները հալածելու, կեղեքելու, կողոպտելու, առեւանգելու եւ ջարդելու արարողութիւնը :

Թուրքը կը սնանի ուրիշին արիւնով, ինչպէս իրեն նմանող գարշելի տզրուկը :

Թուրքը իր ճակտին քրտինքով հացին դրամը շահելու առաքինութիւնը ունեցող ժողովուրդ չէ : Տո՛ւր՝ կ'առնէ, կ'ուտէ : Մի՛ տար, *զոռ*ով ձեռքէդ կը խլէ :

Ականջը խօսի Ամերիկայի առաջնորդներուն : Դրա՛մ էր որ լեցուցին Թուրքին ափը՝ սա վերջին տասնամեակին : Ու քանի լեցուեցաւ այդ ափը, այնքան աւելի բաց մնաց, կարծես : Գոհացուելիք ալ չունին, որովհետեւ իրենց դիմացը գտած են բարի քրիստոնեայ Կրեսոսներ :

Այս Կրեսոսները չէի՞ն որ շփացուցին զինք : Այն ատենէն որ հիմա ելեր է Կիպրոսը կը պահանջէ : Կիպրոսը առնէ, Լիբանանն ու Սուրիան ալ պիտի ուզէ : Լիբանանն ու Սուրիան առնէ, Եգիպտոսն ու Տրիպոլիսը պիտի պահանջէ : Յետոյ, կարգը պիտի գայ Երեւանին ...

— Ա՛լս ուր էր, սանկ փորձ մը ընէին՝ Կիպրոսն ալ, Պէյրութն ալ, Երեւանն ալ գրաւելու, կ'ըսէ բարեկամս ...

— Խենթեցա՞ր.... Ատ ի՛նչ յիմար մաղթանք է ...

— Յիմարը դուն ես.. Թող ընեն ատանկ փորձ մը ու այն ատեն կը տեսնենք թէ, օրը իրիկուն չեղած, ի՛նչ կը մնայ Թուրքիայէն, իբրեւ նշխար ու հետք, վաղուան պատմութեան ...

— Ա՛փ մը մոխիր ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՐԻՈՆԻԻ մէջ Թիթօ – Նասըր խորհրդակցութեանց մասնակցելու համար Յունաստանի Արտաքին նախարար Աւերոֆ գնաց Եուկոսլաւիա. այս պարագան մասնաւոր Թիթոյի քաղաքականութեան յաղթանակը կը նկատուի եւ Յունաստանի ներկայութիւնը՝ Պրիոնիի մէջ կրնայ մտահոգութիւն պատճառել Ռուսիոյ եւ Արեւմուտքին միաժամանակ : Միւս կողմէ Կիպրոսի մէջ կացութիւնը միշտ լարուած է . առջի օր միջադէպ մը պատահեցաւ Ֆամակուսթի մէջ, ուր Անգլիացիք ստիպուեցան կրակ բանալ, սպաննելով երկու հոգի եւ վիրաւորելով 13 ուրիշներ : Անգլիացի 22 զինուորներ վիրաւորուեցան, երկուքը՝ ծանր :

ՌԵՆԱՆԻ – ՎԵՍԹՖԱԼԻԻ ընտրութիւնները ջախջախիչ յաղթանակ մը ապահովեցին Ատենաուըրին : Երկու հարիւր աթոռի վրայ 104 հատ շահեցան քրիստոնեայ ժողովրդապետականները : Զգալի նահանջ մը՝ ազատական եւ ընկերային ժողովրդապետական կուսակցութեանց համար :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ մէջ պահուող ամերիկացի օդաչուները մօտ ատենէն ազատ պիտի արձակուին, կը հաղորդեն Մոսկուայի դիւանագիտական աղբիւրները :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Պատերազմական նախարար Շթրաուս այսօր Փարիզ կուգայ. հաւանական է, որ Տըլըս – Տը Կոլ հանդիպումէ մը վերջ տեղի ունենայ Շթրաուս – Տը Կոլ կարեւոր խորհրդակցութիւն մը :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան հինգերորդ համագումարին մասնակցելու համար Խրուշչեւի գլխաւորութեամբ խորհրդային պատուիրակութիւն մը այսօր կը հասնի Պերլին :

ՄԵՔՍԻՔԱՅԻ ընտրութիւնները տեղի ունեցան կիրակի օր. նկատի ունենալով ժամանակի տարբերութիւնը՝ մանրամասն արդիւնքները ցարդ չեն ստացուած, բայց ամէն տարուան նման՝ յաղթական է կառավարական կուսակցութիւնը :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՔՈԹԻ երէկ մեկնեցաւ Պրիւսէլ իբրեւ հիւր Պելժիոյ Թագաւորին : Ներկայ պիտի ըլլայ ցուցահանդէսին «ֆրանսական երեք օրերուն» որոնք կազմակերպուած են Յուլիս 8ին, 9ին եւ 10ին :

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

Ա.

ԽՄԲ. — «Սովետական Հայաստան» ամսագրի Մայիսի թիւին մէջ, Մուշեղ Աղայեան շահեկան ուսումնասիրութիւն մը գրած է Կոմիտասի արուեստի մասին։ Յաջորդաբար պիտի տանք ամբողջութիւնը.—

Կոմիտասի երաժշտական ժառանգութիւնը մինչ օրս լրիւ չափով չի ուսումնասիրուած եւ չի իւրացուած։

Մեծ երաժշտագէտը, հանդիսանալով հայկական ազգային երաժշտական դպրոցի հիմնադիրը, թողել է մեզ երաժշտական մեծ ժառանգութիւն իր բազմաձայն ճիւղերով՝ մեներգներ, խմբերգներ, պարերգանակներ եւ ազգագրական նիւթեր, ժողովրդական երգեր (անմշակ), նաեւ դաշնամուրային գործեր, օրատորիա, կուարտեթ, օփերային նախադծեր, էտիւդներ եւայլն։

Կոմիտասի ժառանգութեան երկրորդ հիմնական մասն է կազմում տեսական հատուածը՝ պատմատեսական ուսումնասիրութիւնները, յօդուածները, զեկուցումները եւայլն։

Ներկայ յօդուածի մէջ մեզ զբաղեցնող խնդիրը Կոմիտասի երաժշտական ժառանգութեան՝ յատկապէս նրա ձայնական արուեստի օգտագործման, իւրացման, կատարման մեկնաբանման, ոճային խնդիրներն են։

Իր քսանըհինգ տարուան գիտական պրպտումների, ժողովրդական երգերի հաւաքման, ձայնագրման, մշակման ժամանակաշրջանում Կոմիտասը ուշի-ուշով գրի է առել ոչ միայն հայ, այլեւ քրդական, թրքական, ֆիննական, գերմանական եւ Բասկերի ժողովրդական եղանակները, դարձնելով այդ նիւթերն իր ուսումնասիրութեան, տեսական-պատմական հետեւութիւնների, ընդհանրացումների առարկայ։ Նա իր ստեղծագործական աշխատանքներում խորացել է յատկապէս հայ ժողովրդական երգի կատարման, երանգների, ոճերի, խաղերի արուեստի մէջ, օգտագործելով դասական երաժշտութեան բոլոր միջոցները հայ ժողովրդական երգերի բազմաձայնման արուեստի ստեղծման գործում։

Կոմիտասի մշակած խմբերգները իր բազմամեայ պրպտումների, հետազօտութիւնների արդիւնքն են։ Ներկայումս մեր երաժշտագէտներից ոմանք, լսելով եւ ծանօթանալով այդ երգերին, կարող են ասել, որ դրանից դիւրին բան չկայ, մեզանից իւրաքանչիւրը կարող է այդ ձեւով յօրինել։

Սակայն մինչ օրս մենք դեռ չունեցանք մի երաժշտագէտ, որ այդ բնագաւառում գնար Կոմիտասի հետքերով, նըմանուէր նրան եւ, որ կարեւոր է, նրանից առաջ անցնէր, զարգացնէր, առաջ տանէր մեծ վարպետի երաժշտական արուեստը։

Կոմիտասի աշակերտներից Ս. Մելիքեանը հանդիսացաւ նրա հետեւողներից մէկը. սակայն նա չկարողացաւ մինչեւ վերջ տանել այդ արուեստը դէպի ստեղծագործական բարձունքները։

Աւելորդ չէր լինի վերյիշել Կոմիտասի ստեղծագործական եւ կատարողական արուեստը՝ յատկապէս ձայնական եւ խմբական երգեցողութեան ասպարէզում եւ վերհանել յատկապէս այն թերութիւններն ու բացերը, որ գոյութիւն ունին ներկայումս մեծ երաժշտագէտի գործերի կատարման ու մեկնաբանման, ըմբռնման եւ պրոպագանդայի ասպարէզում։

Իր թէ ստեղծագործական եւ թէ կատարողական արուեստի մէջ Կոմիտասը իրեն նշանաբան է ընտրել ճշմարտացիութիւնը, որ նրա դեմոկրատական ոգով ներթափանցուած արուեստի իրապաշտ սկզբունքն էր հանդիսանում։ Այդ ճշմարտացիութեամբ են ներծծուած Կոմիտասի թէ մշակումները, ներդաշնակումները եւ թէ կատարման արուեստը։

Եթէ երգի մեծ վարպետը իր մշակումների եւ ընդհանրապէս ստեղծագործութիւնների մէջ իւրաքանչիւր փրազի, տակտի, նոթայի հանդէպ խստապահանջ էր, ապա կատարման մէջ աւելի եւս բծախնդիր էր։ Իր տրամադրութեան տակ ունենալով 100 – 150 հոգուց բաղկացած երգչախումբ (էջմիածին), որը հասնում էր յետագայում նաեւ մինչեւ երեք հարիւրի, նա օր ու գիշեր մարզում, վարժեցնում էր եւ անցնում էր խմբի երգիչների հետ ոչ միայն երգարուեստ այլեւ նոթային գրագիտութիւն, խազերգութեան թէորիա եւ նոյնիսկ որոշ երաժշտական գործիքների նուագ։ Նա պարապմունքների ընթացքում իր անձնական կատարման միջոցով թէ մեծահասակ աշակերտների եւ թէ փոքրերի մէջ սէր եւ հետաքրքրութիւն էր ներշնչում դէպի երաժշտութիւնը, ձայնական արուեստը, խմբական երգեցողութիւնը։

Կոմիտասի երգեցիկ խումբը էջմիածնի ճեմարանում բաղկացած էր բացառապէս տղաներից։ Եւ պէտք է տեսնել ու լսել, թէ ինչ լրջութեամբ եւ վերին աստիճանի ուշադիր կատարում էին 8 – 10 տարեկան տղաները ժողովրդական եղանակներն իրենց բարդ ընթացքներով, յաճախակի փոփոխուող ելեւէջներով՝ իրենց ճկուն եւ հնչուն ձայներով։

Այսպիսով Կոմիտասի տրամադրութեան տակ կար մի մշտական կազմ երգիչների, որոնք հանդիսանալով ճեմարանի գիշերօթիկ սաները, ոչ մի կողմնակի գործով չէին ծանրաբեռնւում՝ բացի իրենց դասերից եւ երգեցողութեան խմբական փորձերից. սնւում էին նոյն ճեմարանի ճաշարանում եւ գիշերում նոյն դպրոցում, բացի ամառային արձակուրդային ամիսներից։

Այստեղ միջանկեալ պէտք է յիշատակել, որ Կոմիտասը եւ Մանուկ Աբեղեանը նոյն այդ արձակուրդային ամիսներին առանձին յանձնարարութիւն էին տալիս աշակերտներին՝ հաւաքել, գրի առնել, իսկ ով կարող էր՝ ձայնագրել ժողովրդական երգերը եւ աշնանը, ուսումնական տարեսկզբին, բերել ճեմարան ու յանձնել իրենց։

Մի խօսքով, ճեմարանի երգչախումբը հանդիսանում էր Կոմիտասի ստեղծագործական եւ կատարողական լաբորատորիան։ Մեծ երաժիշտը յաճախ միեւնոյն երգը փոփոխման էր ենթարկում, նորից վերամշակում, նորից փորձում այդ նոր վարիանտը. փորձից յետոյ նորից վերանայում էր իր մշակած երգը եւ այսպէս մի քանի անգամ փոփոխման ենթարկելուց յետոյ վերջնականապէս ընտրում էր ու կազմում իր համերգային ցուցակը։

Ահա թէ ինչու իր ձեռագրային դիւանում պահպանուած երգերի մէջ յայտնաբերուեցին մի շարք երգեր, որոնք բազմաթիւ փոփոխականներով են հասել մեզ։ Այդ երգերի թւումն են «Զինար ես», «Կայնել ես, կանչում էլ չես», «Լօ – լօ», «Հով, հով, հով լինի», «Եար ճան, արի» խմբերգները։ «Զինար ես» մեներգը կատարւում էր միջանուագով, իր՝ Կոմիտասի ընկերակցութեամբ (1905 թ. Թիֆլիսի համերգին)։ Այդ ձեւով մեզ ոչ մի ձեռագիր չի հասել։ Նոյնը կարելի է ասել եւ «Լօ – լօ»ի մասին, որ Կոմիտասի ղեկավարութեամբ տեղի ունեցած Թիֆլիսի համերգում սկսւում էր նախերգով եւ ունէր վերջերգ (ֆինալ)։ Այդ եւս մեզ չի հասել։

Բ.

Այժմ անցնինք բուն նիւթին՝ Կոմիտասի կատարման արուեստին։

Ներկայումս մենք երբեմն լսում ենք համերգային դահլիճներում կամ ձայնասփիւռի միջոցով Կոմիտասի խմբերգները եւ մեներգները՝ զանազան երգեցիկ խմբերի եւ մեներգների, նաեւ լարային կուարտետի կատարմամբ։ Պէտք է անկեղծօրէն խոստովանել եւ քննադատական կարգով նշել, որ այդ երգերն անցեալում յուզում էին նրանց, ովքեր լսել են իրեն՝ Կոմիտասին եւ իր ղեկավարութեամբ երգելիս. սակայն այսօր չեն յուզում նրանք՝ ներկայ կատարմամբ։ Ի՞նչն է պատճառը։ Գուցէ այն որ այդ երգերը այլեւս չեն ազդում ներկայիս ունկնդիրների վրայ, որ նրանք հնացել են։ Սակայն չէ՞ որ մեր դասական երաժշտութիւնն էլ բառ ամբողջի այդ տեսակի (հին) ստեղծագործութիւններին է պատկանում (Պախ, Պէթհովըն, Կրիգ, Լիստ, Գլինկա, Չայքովսքի, Մուսորգսկի եւայլն)։ Եթէ այդ էլ «հնացած է», ապա հետեւապէս նա եւս նոյն ազդեցութիւնը պէտք է թողնէր մեր ունկնդիրների վրայ։ Բայց դա այդպէս չէ։ Ուրեմն ի՞նչումն է գաղտնիքը։ Գաղտնիքը շատ հեշտ է գտնել։

Ճիշդ է, մենք այսօր չունենք Կոմիտասին հաւասար երաժիշտ. նա մի հսկայ էր մեր հայկական երաժշտութեան ասպարէզում։ Սակայն մենք ժառանգելով նրա երաժշտական արուեստը, դեռ եւս շատ բան չենք արել այդ արուեստի յետագայ զարգացման եւ բարձրացման ուղղութեամբ։ Դրանում յանցաւոր են ոչ թէ երգչախմբերի անմիջական կամ գեղարուեստական ղեկավարները, որոնք, պէտք է խոստովանել, իրենց գիտցածին եւ ուժերը ներածին չափ աշխատել են բարեխիղճ լինել իրենց վստահուած գործում, այլ մեր Երաժիշտների միութիւնը եւ մասամբ՝ Արուեստի գործերի Վարչութիւնը, որոնց երաժշտական ղեկավարները մատների արանքով են նայել այդ գործին եւ ի սպառ մոռացութեան են տուել այդ բնագաւառը։ Նուազ պատասխանատուութիւն չի ընկնում նաեւ Հայկական Գիտութիւնների Ակադեմիայի եւ նրա Արուեստների պատմութեան եւ տեսութեան բաժանմունքի երաժշտական բաժնի վրայ, որ կոչուած է ոչ միայն գիտա-հետազօտական պրպտումներ կատարելու, յայտնաբերելու եւ լոյս ընծայելու հայ երաժշտութեան ժառանգութեան նմոյշները՝ փաստաթղթերն ու այլ նիւթերը, այլեւ սիստեմաթիկօրէն պրոպագանդելու այդ ժառանգութիւնը եւ դարձնելու այն լայն զանգուածներու սեփականութիւնը։

Միեւնոյն չափով պատասխանատուութիւն է կրում Երեւանի Կոմիտասի Պետական Երաժշտանոցը, որտեղ պէտք է արծարծուին, մշակուին եւ իւրացուին ուսանողների կողմից կոմիտասեան արուեստի հիմունքները, ոգին, թէքնիքը եւ ոճական կարգապահութիւնը։

(Շար.)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ ՊԱՅՔԱՐԸ

Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան եւ ընտրեալ Կաթողիկոսին դէմ պայքարողները, անհատ թէ խմբակ, կաթողիկոս թէ պատրիարք, եւ վերջապէս կուսակցական, «անկախ» թէ «չէզոք», բոլորը նոյն զամբիւղէն, կը յայտարարեն թէ իրենք կը պայքարին «հատուածական»ութեան դէմ։ Կը պայքարին Դաշնակցութեան դէմ, որ «քաղաքական նպատակներ» կը հետապնդէ եղեր կամ իր «նպատակներուն» պիտի ծառայեցնէ եղեր Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը։

Յետոյ, աւելի ուժ տալու համար իրենց չարախօսութիւններուն եւ անհիմն յերիւրանքներուն, անոնք կը հարցնեն յիմարաբար, թէ «երբէ՞ն ի վեր» Դաշնակցութիւնը հայ եկեղեցիով կամ կաթողիկոսութեամբ զբաղեր է, որ այժմ կը զբաղի, այնքան տենդագինօրէն։

Եւ քանի որ այսօր, այնքան թափով կը հետաքրքրուի հայ եկեղեցիով, ու կը մասնակցի Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան պաշտպանութեան պայքարին, կը նշանակէ թէ յետին, գաղտնի եւ նոյնիսկ «դաւադրական» նպատակներ կը հետապնդէ ան։ Իր այդ նպատակները իրականացնելու համար, ան կողմնակից եղած է Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի ընտրութեան, հակառակ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի բաղձանքին, Պոլսոյ պատրիարքին «խորհուրդ»ներուն եւ քանի մը այլ մութ խմբակներու կատաղի ընդդիմութեան։

Աւելորդ է ըսել, թէ այս խօսքերը հասարակ զրպարտութիւններ են, որոնք նպատակ ունին պարզապէս իրողութիւնները խեղաթիւրելու եւ պայքարողներու մութ ու անարգ նպատակները ծածկելու։

Ապացուցանելու համար իրենց զրպարտութիւնները, փաստեր չեն տար. պէտք ալ չունին տալու։ Կը յօրինեն, կը խեղաթիւրեն ու կը չարախօսեն, ինչպէս որ վայել է ամէն աննկարագիր անհատներու եւ դաւաղիր խմբակցութիւններու։ Հակադաշնակցական պայքար կը մղեն անոնք, կաթողիկոսական ընտրութեանց մէջ իրենց պարտութեան վրէժը առնելու համար։

Ի՞նչպէս ընեն որ վարկաբեկեն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը։

Ամէնէն դիւրին ճամբան — լաւ գիտեն անոնք — կերպով մը վարկաբեկելն է ընտրեալ Կաթողիկոսը։ Դժուար խնդիր մը։ Դժուար՝ որովհետեւ իբրեւ անձ, անքննադատելի է Կաթողիկոսը, իր մաքուր ու արդիւնաշատ գործունէութեամբ. յարգուած է բոլորէն եւ ծանօթ է իբրեւ հաւատաւոր ու անշահախնդիր Եկեղեցա–

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ Խ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ ՆԵՐՍ

Համալսարանը ունի 1900 գիտական աշխատանոցներ, 15·000 սենեակ, 113 վերելակ, 70 մղոն երկայնքով միջանցքներ։ Բնագիտութեան եւ տարրալուծութեան բաժինները իրենց առանձին շէնքերը ունին՝ կեդրոնական շէնքին երկու թեւերուն։

Մոսկուայի համալսարանին երկնասլաց մասը շինուած է 1948ի եւ 1953ի միջեւ, ու արժած՝ երեք երկիլիոն ռուբլի, այսինքն, պաշտօնական սակով, 750 միլիոն տոլար. գումար մը, որ կը համապատասխանէ Մ. Նահանգներու երեք մեծագոյն համալսարաններէն Հարվըրտի, Եէյլի եւ Փրինսթընի շինութեանց համար ծախսուած գումարին։ Խ. Միութեան մէջ դրամը արժէք չի ներկայացներ այս ձեւի իրագործումներու համար. երբ կառավարութիւնը ուզէ դրամ ծախսել նպատակի մը համար՝ անհաշիւ կը ծախսէ։

Մոսկուայի համալսարանին տարեկան պիւտճէն 250 միլիոն ռուբլի է, առանց հաշուելու նոր շինութիւնները։

Ուսանողներն ու ուսուցիչները։

Համալսարանին ուսուցչական կազմը բաղկացած է 1800 անձերէ՝ մօտաւորապէս 17·000 ուսանողութեան համար. այս թիւին մէջ չեն մտներ վեց հազարէ աւելի այն ուսանողները, որոնք այնտեղ կը հետեւին գիշերային դասընթացքներու, կամ թղթակցութեամբ կը շարունակեն իրենց ուսումը։ Այս թիւէն դուրս կը մնան նաեւ 1500է աւելի շրջանաւարտներ, որոնք բարձրագոյն վկայականներու տիրանալու համար կը շարունակեն իրենց պրպտումները։

Կեդրոնական գլխաւոր շէնքին 13·000է աւելի ուսանողները, բոլորն ալ կը հետեւին գիտական ուսման՝ բաժնուած բնագիտութեան, տարրալուծութեան, կենսաբանութեան, երկրաբանութեան, աշխարհագրութեան, ովկիանոսագիտութեան կամ օդերեւութաբանութեան ճիւղերուն մէջ։

Ուսանող մը, համալսարանական իր շրջանին հինգ տարիները կրնայ անցընել մասնագիտանալու համար, զոր օրինակ, աշխարհագրութեան միայն մէկ ճիւղին մէջ։

Մասնաւոր շեշտ դրուած է զուտ գիտութեան եւ գիտական փնտռտուքներու մարզերուն վրայ։ Ընդհանուր նպատակն է՝ մասնագէտներ հասցնել բոլոր ճիւղերուն մէջ։

Համալսարանի ուսուցիչ մը գործի կը սկսի ամսը մօտաւորապէս 3·300 ռուբլիով, իսկ տասը տարուան հնութիւն ունեցող փրոֆեսոր մը կը ստանայ՝ 5500 ռուբլի։

Այս թիւերը միջին սակեր են անշուշտ։

Համալսարանէն ներս ընդունուիլը մեծ անկիւնադարձ մըն է երիտասարդ տղու մը կամ աղջկայ մը կեանքին մէջ. որովհետեւ ասիկա կը նշանակէ թէ այլեւս իր ապագային մասին մտահոգուելու պէտք չունի։ Իւրաքանչիւր համալսարանական ուսանող պետութենէն կրթաթոշակ կը ստանայ. սկիզբը՝ ամսը երեք հարիւր ռուբլի (75 տոլար), որ հետզհետէ բարձրանալով ուսման հինգերորդ եւ վերջին տարին կը հասնի հինգ հարիւր ռուբլիի (125 տոլար)։ Իսկ բացառիկ ուշիմութեամբ օժտուած ուսանողները կը ստանան յաւելեալ կարեւոր գումարներ։

Համալսարանական ուսանողներէն շատերը զերծ են զինուորական ծառայութենէ։ Խորհրդային իշխանութեանց մտքէն իսկ չանցնիր խոստմնալից երիտասարդ բնագէտի մը ուսումը ընդհատել տալով զայն զինուորական ծառայութեան ղրկել։

Համալսարանաւարտ մը վստահ է թէ անմիջապէս հետաքրքրական գործի մը պիտի կանչուի։ Միւս կողմէ, Խ. Միութեան մէջ մտաւորականն ու համալսարանականը միշտ ի պատուի են եւ մեծ յարգանքի կ՚արժանանան իրենց գիւղերուն եւ քաղաքներուն մէջ։

Ծ. Կ.

(14 Շար.)

կան։ Արդ, ինչ միջոցով կարելի է վարկաբեկել անձ մը, որուն մասին Պոլսոյ պատրիարքը իր համբաւաւոր նամակով կը յայտարարէր, թէ իրենց «միակ ընտրելին» կրնար ըլլալ ան, եթէ խոնարհէր Էջմիածնայ Կաթողիկոսին առջեւ. Էջմիածնայ Կաթողիկոսը՝ գնահատանքով կը խօսէր, իր կարգին։

Ուրեմն, անհատական, եկեղեցական ու բարոյական գետնի վրայ մեղադրելի ոչինչ կարելի էր գտնել։

Միայն մէկ միջոց մը կը մնար, «անընդունելի» նկատելու համար Կաթողիկոսի ընտրութիւնը եւ այդ միջոցը՝ Դաշնակցութեան անունին հետ կապելն էր Կաթողիկոսի անունն ու ընտրութիւնը. իսկ Դաշնակցութիւնը, ով չի գիտեր «անընդունելի» է, ամէնէն առաջ՝ ռամկավարին, հնչակին, համայնավարին եւ առանցմէ վեր՝ Էջմիածնայ Վեհարանին համար։

Այս է ահա բացուած պայքարին էութիւնը։

Այս առթիւ, հարցնենք նախ՝ թէ ո՞վ ըսաւ որ Դաշնակցութիւնը չի հետաքրքրուիր հայ եկեղեցիով։ Ոչ կղերամիտ է ան, ոչ ալ կրօնամոլ, հասկնալի է. բայց ատիկա չի նշանակեր թէ անտարբեր է ան հայ եկեղեցւոյ հանդէպ։ Դաշնակցութիւնը միշտ ալ հետաքրքրուած է հայ եկեղեցիով, որովհետեւ ան հայ ժողովուրդին հետ սերտօրէն կապուած հաստատութիւն մըն է, իր ազգային, հոգեւոր ու մշակութային երեսներով ու արժէքներով։ Իսկ գիտենք թէ ինչ որ Հայութեան հետ կապուած է, կը հետաքրքրէ Դաշնակցութիւնը։

Դաշնակցութիւնը պայքարած է հայ եկեղեցիին պաշտպանութեան համար, երբ վտանգուած է ան. արիւն իսկ թափած է, որովհետեւ Հայութեան սրբազան իրաւունքներէն, հայապահպանման ազդակներէն մէկն եղած է ան ու կը մնայ այդպէս։ Այսօրուան «էջմիածնականնե՞րը». ուր եղած են անոնք նման ծանր տագնապի օրերուն։ Թող իրենք պատմեն, եթէ երես ունին։

Դաշնակցութիւնը պայքարած է անարժան կղերականներուն դէմ, երբ անոնք չարաչարած են իրենց դիրքը կամ դաւաճանած իրենց երդումին։

Եւ յետոյ, թող թոյլ տրուի մեզի հարցնելու, թէ ինչո՞ւ ռամկավարը, հնչակը եւ նոյնիսկ անկրօն ու անաստուած համայնավար կոչուածը իրաւունք ունին եղեր հայ եկեղեցիով ու կաթողիկոսարաններով հետաքրքրուելու, իսկ Դաշնակցութիւնը չունի այդ իրաւունքը։ Դաշնակցութիւնը ազգային ու քաղաքական կազմակերպութիւն մըն է, որ կը հետաքրքրուի Հայութեան իրաւունքներով եւ կը պայքարի անոնց համար։

Դաշնակցութիւնը կրթական կազմակերպութի՞ւն մըն է, որ կրթական հարցերով կը զբաղի եւ նոյնիսկ դպրոցներ կը հաստատէ. գրական ընկերակցութի՞ւն է, որ հայ գրականութեամբ կը զբաղի եւ կ'աջակցի հայ գրականութեան անդարգացման։ Աղքատախնա՞մ է, որ հայ գաղթականներու, որբերու եւ չքաւոր բազմութիւններու օգնութեան գործը կը կազմակերպէ։

Դաշնակցութիւնը, իբրեւ հայ ու հայ զանգուածներ ունեցող կազմակերպութիւն մը, իր աջակցութիւնը տուած է եւ կուտայ որեւէ պայքարի, որ կը ձգտի հայ արժէքներու եւ, հետեւաբար, հայ եկեղեցիի պաշտպանութեան։

Դաշնակցութիւնը այս ոգիով կ'աջակցի հայ ժողովուրդին եւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան զօրութեան ու զարգացման։ Իր աջակցութիւնն ու պաշտպանութիւնը կուտայ՝ օրէնքով եւ ժողովուրդին կամքով հաստատուած կարգերուն, ընդդէմ այն չարամիտներուն, որոնք մութ ու հակազգային նպատակներ կը հետապնդեն։

Դաշնակցութիւնը նետուած ձեռնոց մըն է որ վեր առած է, պարզապէս պաշտպանելու համար զօրաւոր ու օգտակար հաստատութիւն մը, ինչպիսին է Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը, իր նուիրագործուած իրաւունքներով։ Բացուած պայքարին մէջ իր բաժինը բերած է՝ արտաքին ոտնձգութիւնները զսպելու եւ բախտախնդրութիւնները արգիլելու համար։

Եւ չենք զարմանար որ բոլոր մութ ու գուսագիր տարրերը իրարու քով եկած են, վարկաբեկելու համար Դաշնակցութիւնը։ Բոլոր չար բերանները բացուած են, պղտորելու համար Հայութեան միտքն ու հոգին։

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՄԵՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՏԷՍԻՆ, (Յատուկ).— Մեր դպրոցն ալ մէկ տարի աշխատելէ ետք ներկայացաւ մեզի, գողտրիկ հանդէսով մը, կազմակերպուած՝ դպրոցին Կրթ. Մարմնին կողմէ, որ տեղի ունեցաւ Յունիս 29, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը երեքին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահը։

Աշակերտներու կողմէ երգուած «Բամ փորոտան»ը ունկնդրուեցաւ յոտնկայս։ Աշակերտները, վեցէն մինչեւ 14 տարեկան, շարուած էին բեմին վրայ ու անձկութեամբ կը սպասէին իրենց շնորհները ցոյց տալ հանրութեան։ Ուսուցիչը՝ Պ. Ազգին Մարտիրոսեան, կարգաւ հրաւիրեց զանոնք արտասանելու։ Անոնցմէ շատեր, լաւ առոգանութեամբ, սահուն ու անսխալ արտասանութիւններ ըրին ու ծափահարուեցան։ Անշուշտ շուարողներ ալ եղան ու կէս ձգեցին արտասանութիւնը։

Կրթական մարմինը տուաւ իր տարեկան գործունէութեան բարոյական թէ նիւթական զեկուցումը, որմէ պարզուեցաւ թէ 52 աշակերտներ միայն հետեւած էին մայրենի լեզուի ուսման։ Այս թիւը մեր գաղութին համար նահանջի մը ահազանգը կը հանդիսանայ։ Սթափինք քանի ուշ չէ։ Մանաւանդ փողոցները թափառող երախաներու ծնողքները ծանր պատասխանատուութիւն մը ունին։ Քսան տարիներ առաջ երբ մէկ չապիկով կէինք, հարուստ էր մեր հոգին հաւատքով ու հայրենասիրութեամբ։ Դժբախտաբար ներկան անոր անփառունակ պատկերը կը ներկայացնէ։

Կրթական Մարմնի նիւթական հաշուեկշիռը ցոյց տուաւ որ այս տարի նուիրատուութիւնները աւելցած են։ Ուրախալի է այս երեւոյթը եւ պէտք է ընդհանրանայ։

Կարդացուեցաւ նաեւ դպրոցին տարեկան հանգանակութեան նուիրատուներու ցանկը։ Ընդհ. գումարը եղած է 120 հազար Ֆրանք։ Այս ալ ապացոյց մըն է որ մեր գաղութը իր նիւթականը չի խնայեր դպրոցին համար։

Ապա աշակերտները յաջողութեամբ ներկայացուցին «Սողոմոնի Դատաստանը» բարոյալից թատերապատկերը ու գնահատուեցան։

Ուրիշ խումբ մը՝ աւելի փոքրեր, ներկայացուց «Երեւակայութեան զոհերը» զաւեշտը, զուարթ մթնոլորտ մը ստեղծելով։

Մէջ ընդ մէջ եղան խմբերգներ, որոնք կը ղեկավարէր դպրոցին աշակերտուհիներէն Անժէլ Կարապետեան։

Դ. դասարանի աշակերտները կատարեցին ընթերցումներ իրենց դասագիրքէն եւ յաջող պատասխաններ տուին Հայոց պատմութեան ու Հայաստանի աշխարհագրութեան մասին ուսուցիչին ուղղած կարգ մը հարցումներուն։

Յետոյ ուսուցիչը աշակերտներուն բաժնեց վկայականներ։ Դ. դասարանի աշակերտուհիներէն Ժընըվիէվ Պարտաքճեան, Մարգարիտ Զաքարեան, Անժէլ Կարապետեան, Մատլէն Առաքելեան, իսկ տղաներէն՝ Կարապետ Տէր Պօղոսեան ու Գէորգ Պառաւեան նուէր ստացան Հր. Թորոսեանի փրանսերէն «Հայոց պատմութեան» մէկական գիրք։

Գ. դասարանի աշակերտուհիներէն Թագուհի Սալլապաշեան, Ալիս Պօտուրեան եւ Նուարդ Գալուստեան ստացան զանազան գիրքեր։ Իսկ Ա. եւ Բ. դասարաններու յաջողակ աշակերտներու տրուեցան Ներսէս Շնորհալիի, Ս. Մեսրոպի եւ Հայոց Հայրիկի նկարները։

Ներկաներէն եւ ծնողքներէն եղան նուիրատուութիւններ դպրոցին։ Ֆրանսահայ Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը եւս նուիրեց հինգ հազար ֆրանք։

Այսպէս հանդէսը վերջացաւ ոգեւոր մթնոլորտի մը մէջ։

Գ. Պ.

×

ԿԵԱՆՔԸ ՎԱԼՊԱՐԵԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յատուկ).— Հայ Երիտ. Երկսեռ Միութիւնը այս տարի եւս կազմակերպած էր դաշտագնացութիւն մը,— հովանաւորութեամբ տեղւոյն Հոգաբարձութեան, որ տեղի ունեցաւ Յունիս 29, Կիրակի ամբողջ օրը, վաթսուն քիլմ. հեռու «Մոնթրիօ լը Վիօ» գիւղակին ընդարձակ եւ օդասուն անտառին մէջ։

Կարգադիր յանձնախումբը միջոցներ ձեռք առած էր երթեւեկի կարգապահութիւնը եւ ժողովուրդին հանգիստը ապահովելու համար։

Առաւօտուն՝ օթօքարները մեկնեցան ժամը վեցուկէսին՝ ու ութուկէսին հանգիստավայր հասանք առանց միջադէպի։

Բնութեան հարազատ ծոցին մէջ, ջուրերու քով, ժողովուրդը անմիջապէս բոլորուեցաւ սեղաններու շուրջ՝ նախաճաշի։ Բարձրախօսը կը հնչեցնէր հայկական եւ եւրոպական եղանակներ։ Պիւֆէն ճոխ էր զանազան խմիչքներով։

Յետոյ տեղի ունեցաւ պուլի մրցում մը, որուն մասնակցեցան երիտասարդ թէ տարեց անխտիր։ Մրցումը շահեցաւ Միհրան Նահապետեանի խումբը չորս հազար ֆրանք պարգեւով։

Կէսօրուան ճաշէն՝ շնորհիւ օրուան խօսնակին սրամտութեանց՝ խանդավառութիւնը հասած էր գագաթնակէտին։ Մեներգեցին տիկիններ եւ պարոններ։ Տեղի ունեցաւ նաեւ վիճակահանութիւն մը։

Հաճելի էին մանկական պարերն ու անակնկալներ,— փոքրիկները վարձատրուեցան ջրաներկի գեղեցիկ տուփերով։

Ուսուցիչ Պ. Թրագոս խօսք առնելով գովեց երիտասարդութեան աշխատանքը, աւելցնելով թէ ուժ պէտք է տալ չարաթական դասընթացքներուն՝ ազգապահպանման գործին սատարելու համար։

Հասարակութիւնը գիւղակին մասնաւոր սրահին եւ պարտէզին մէջ, պարեց, երգեց ու զուարճացաւ մինչեւ իրիկուն։ Ժամը 9ին վերադարձանք Մարսէյլ։

ԱՍՏԻԿ ԱՇՃԵԱՆ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Իսի լէ Մուլինոյի Խրիմեան դպրոցի տարեվերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ Յունիս 29ին, Խրիմեան սրահին մէջ։ Ներկայ էին ծնողքներ եւ կրթասէր բարեկամներ։

Բացման խօսքը ըրաւ ուսուցիչ Պ. Ս. Քաջեան, որմէ յետոյ աշակերտութիւնը խմբերգներով, մենախօսութիւններով, հայրենաշունչ արտասանութիւններով հարազատ արտայայտիչը եղաւ Մեծասքանչին։

Հոգաբարձութիւնը փոքրիկներուն բաժնեց պտուղ եւ կարկանդակ։

Սրտաբուխ նուէրներ եղան ի նպաստ դպրոցին։

Հոգաբարձութեան նախագահին հրաւէրով խօսեցաւ Տիկին Իփէկեան, գնահատելով կատարուած գործը։

Հայ Սպայից Միութեան նախագահ Պ. Ռ. Թադէոսեան խօսեցաւ հայ ժողովուրդի արժանիքներուն մասին։

Հայաշունչ խմբերգով մը վերջացաւ հանդէսը։

ՀԱՄԱԶԱՍՊ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ, ԼԵՌՆԵՐՈՒ ԵՐԿԻՐԸ

Ինչպէս գրած էինք, Էքիտ Սովիէթիքը իր Յունիսի թիւին մէջ լայն տեղ յատկացուցած է Հայաստանի, վերի խորագիրին տակ. միաժամանակ տպելով քանի մը լուսանկարներ։

Հայաստանի հողային տարածութեան մօտ 99 առ հարիւրը ծովու մակերեսէն հինգ հարիւր մեթր բարձրութեան վրայ կը գտնուի. ունի բազմաթիւ լեռնաշղթաներ, որոնց բարձրագոյնը՝ Արարատ, 4.095 մեթր։

Հին ժամանակներէ ի վեր ծանօթ է թէ Հայաստանի հողը հարուստ հանքեր ունի։ Խ. Միութեան պղինձի արտադրութեան աւելի քան տասը առ հարիւրը կը գտնուի այս հանրապետութեան մէջ։ Կարեւոր քանակութեամբ շինութեան քարեր, քիմիական նիւթեր եւ թանկագին քարեր կը գտնուին այնտեղ։

1956 – 1960ի համար 7660 միլիոն ռուպլի տրամադրուած է շինութեանց համար, որուն 5160 միլիոնը՝ արդիւնաբերութեան եւ հողագործութեան իսկ 2500 միլիոնը բնակարաններու շինութեան կը յատկացուի։

1957ի վերջաւորութեան Հայաստանի ելեկտրական ուժի արտադրութիւնը ժամական 2.2 միլիառ քիլովաթ էր. ներկայիս 12 ժամուան ընթացքին աւելի շատ ելեկտրական ուժ կ'արտադրուի, քան՝ 1913ի ամբողջ տարուան ընթացքին։

Հայաստանի մէջ այսօր կը գործեն 1700 գրադարաններ։ 29.600 մասնագէտներ վկայուած են բարձրագոյն կրթութեան հաստատութիւններէն, որոնց վեց հազարը՝ ճարտարապետ, 3400 երկրաբան եւ կենդանաբան, 3800 բժիշկ եւ 20 հազար մասնագէտներ՝ տնտեսական զանազան մարզերու մէջ աշխատող։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (203)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԺԱ.

ԿՏՐՈՒՑ ԱՆԱՊԱՏ

Ծովային սառն քամիները, որ ալեկոծութեան շնորհիւ փայլեցինք մենք, սաստիկ բաց էր արել իմ ախորժակը։ Ես այժմ ոչ բանի մասին չէի ափսոսում, որ կորցրինք ծովի մէջ, այլ ափսոսում էի միայն այն տապակած վառեակների եւ սպիտակ լաւաշների մասին, որ Ծովիկը թաշկինակի մէջ կապեց եւ իւր ձեռքով տեղաւորեց մեր նաւակի մէջ։ Անհամբերութեամբ սպասում էի արեգակին, որ գար եւ մեզ հրաւիրէր սեղանատունը։ Բայց ե՞րբ պիտի գար նա։ Ճաշի ժամից յետոյ։ Արդեօ՞ք կը վերջանար այդ ճաշու ժամը, թէեւ կէսօրից շատ էր անցել, եւ մենք սկսեալ առաւօտից ոչինչ կերած չէինք։

Դրսում մրրիկը դեռ չէր դադարել։ Կատաղի քամին տակաւին մռնչում էր։ Ներս մտաւ նաւաստին, անապատումը իր ուղտը կորցրած արաբի նման, տխուր եւ յուսահատ դէմքով։ Երբ ես սկսեցի մըխիթարել, նա պատասխանեց.

— Ես այնքան չեմ ցաւում, որ նաւակս կորցրի, այլ մտածում եմ, թէ ինչպէս պէտք է գիշերը անցկացնեմ այստեղ։

— Ինչո՞ւ։

— Կը տեսնէք, թէ որպէս պիտի տանջեն մեզ ...

Նա չբացատրեց, թէ այդ տանջանքը ինչում պէտք է լինէր, բայց նա էլ ինձ նման սկսեց զանգատուել իր քաղցածութեան մասին։

— Ինչո՞ւ դուք Ծովիկի դրած հաւերը նետեցիք ծովը,— սկսեցի ես յանդիմանել նրան։

— Դու կարծում ես, եթէ մնացած լինէին, կարո՞ղ էիր ուտել,— ասաց նա, ուղիղ իմ աչքերի մէջ նայելով։— Այստեղ, եղբայր, միս չեն ուտում, եւ ուխտաւորներին արգելուած է իրանց հետ միս բերել, որ վարդապետների ախորժակը չգայթակղեցնեն։

Ինչ բանի դէմ բողոքում էր Եզնիկը հինգերորդ դարում, նոյն բանի դէմ բողոքում էր անկիրթ նաւաստին այժմ։

— Ուրեմն մատաղներ չե՞ն մորթում այստեղ,— հարցրի նրանից։

— Այդ կղզու վրայ անկարելի է արիւն թափել։ Մատաղները մորթում են «դրսի տանը». այնտեղ պատրաստում են եւ այստեղ ուտում են։ Այդ լինում է տարին մի անգամ միայն, երբ բազմաթիւ ուխտաւորներ են գալիս։

«Դրսի տուն» կոչւում էր նաւաստին կղզու հանդէպ՝ ցամաքի վրայ գտնուող տունը, որ պատկանում էր անապատին։ Այդ տունը ջրային ճանապարհով կղզուց մէկ ժամու կամ աւելի պակաս հեռաւորութիւն ունէր։ Այնտեղ էր զետեղուած վանքային բոլոր տնտեսութիւնը։ Անապատում ուրիշ ոչինչ չէին շինում, միայն աղօթում էին ու ճգնում։ Իսկ այնտեղ գործ կար, որի մասին պիտի խօսեմ, երբ դուրս կը գանք «դրսի տունը»։

Վերջապէս, ներս մտաւ աբեղան եւ հրաւիրեց մեզ սեղանատունը։ Դա մի ընդարձակ սենեակ էր, որի երկարութիւնը չորս անգամ աւելի կը լինէր, քան թէ լայնութիւնը։ Սենեակի երկարութեան չափով, մէջտեղում, շինուած էր քարեայ անշարժ սեղանը, որի երկու կողմից զուգահեռաբար ձգւում էին նոյնպէս քարեայ նստարաններ։ Աւելի քան հարիւր հոգի կարող էր տեղաւորուել այդ նստարանների վրայ։ Հարուստ վանքերում այդ տեսակ սեղանները շինուած են լինում մարմարիոնից, իսկ այստեղ շինուած էր հասարակ, մոխրագոյն քարից։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

հիւլէական համաձայնութիւն մը կնքելու համար :

Ֆրանսայի մէջ հրթիռներու արձակարաններ հաստատելու եւ հիւլէական մթերանոցներու ուղղութեամբ ոչ մէկ համաձայնութիւն գոյացաւ. վերջին այս հարցերուն շուրջ խորհրդակցութիւնները պիտի շարունակուին դիւանագիտական եւ զինուորական բնականոն միջոցներով :

Տըլըս – Տը Կոլ հանդիպումէն ետք հրապարակուեցաւ պաշտօնական գեկոյց մը, ուր կ'ըսուի թէ միջազգային բոլոր մեծ հարցերը որոնք կը շահին երկու երկիրներու առջեւ, քննուեցան փոխադարձ հասկացողութեամբ եւ բարեկամութեամբ՝ որով կը բնորոշուին երկու երկիրներու յարաբերութիւնները :

Հակառակ առկախ մնացած կարգ մը հարցերու, ֆրանսական մամուլն ու քաղաքական շրջանակները, Միացեալ Նահանգներու նման շատ գոհ են արդիւնաւոր այս հանդիպումէն :

Տըլըս զօրավար Տը Կոլի յանձնեց նաեւ Նախագահ Այզընհաուըրի անձնական մէկ նամակը, ուր Ամերիկայի Նախագահը յոյս կը յայտնէ թէ Վարչապետը պիտի այցելէ Ուաշինկթըն, աւելցնելով թէ մեծ հաճոյք է իրեն համար դիմաւորել զայն :

——o——

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

700 պատուիրակներ հաւաքուած էին Կիրակի օր Իսիի Թաղապետարանին սրահը : Այս հաւաքոյթը որ պարզ «տեղեկատուութեան» բնոյթ ունէր կը փոխարինէր ազգային համագումարը որ տեղի չունեցաւ :

Անշուշտ խնդրոյ առարկայ գլխաւոր հարցն էր Մոլէի բերած օժանդակութիւնը եւ մասնակցութիւնը Տը Կոլի կառավարութեան : Ծանօթ է որ կուսակցութեան «ձախ» թեւը, որոնց մէջն են Տէփրէօ, Կազիէ, Փինօ, Լիւսի, դէմ էր Տը Կոլին եւ դէմ անշուշտ Կի Մոլէի բռնած դիրքին :

Ժիւլ Մոք, նախկին Ներքին Նախարարը Ֆլիմլէնի դահլիճին, կը բացատրէ կացութիւնը Մայիսի վերջերը .— «Ոչ կրնայ ոստիկանութեան ապաւինիլ, ոչ բանակին, ոչ ալ վարչական միջոցներու : Շրջաններու հրամանատար ինը զօրավարի վրայ չորսը չէին ուզեր ենթարկուիլ կառավարութեան : Եւ ձեզի կը յիշեցնեմ որ 13.000 վայրաչուներ պատրաստ էին Փարիզի վրայ քալելու, նոյնիսկ Հանրապետական ապահովութեան գունդերը (ՍԷ – էռ – էս) այն չէին ինչ որ էին ժամանակին : Ցամաքահանման կը սպասուէր Մայիս 28ին» :

Կարեւոր է նաեւ Լաքոստի միջամտութիւնը : Իր կարգին Մայիսի դէպքերուն պատմականը կ'ընէ, բայց կը ճշդէ թէ երբեք չուզեց դեր մը խաղալ այդ օրերուն, մնալով ընկերվարական եւ հանրապետական :

Ժաքէէն ետք Ալպէր Կազիէ իր մտահոգութիւնները կը յայտնէ հանրաքուէին համար : Կազիէ դէմ քուէարկած է Տը Կոլին բայց «եղբայրական ողջոյն» մը կը բերէ Կի Մոլէի քաջութեան :

Վերջին խօսքը, ծափահարութիւններու մէջ, կ'առնէ Կի Մոլէ : Ինք ալ պատմականը կ'ընէ, կը կարդայ Տը Կոլին ուղղած իր նամակը բայց չուզեր որ նկատի առնուի կամ օգտագործուի որովհետեւ «Զօրավարին կը պատկանի» : Կի Մոլէ կը ճշդէ «եթէ այսօր կանչուէի կառավարութեան մէջ մտնելու, նորէն կ'ընդունէի բայց այս անգամ առանց մտավախութեան :—

«Լսեցի զօր. Տը Կոլը որ սպաներու հետ նստած գովեստը կ'ընէր հանրապետութեան : Լեզուն յստակ է եւ ոչ մէկ քաղաքացի պիտի կարենար զօր. Տը Կոլի տեղը բռնել : Մէկ մարդ Ֆրանսայի մէջ կրնայ կարգը վերահաստատել բանակին մէջ, Նախագահ Տը Կոլը չէ, զօրավար Տը Կոլն է» :

Կի Մոլէ ցոյց կուտայ նաեւ թէ Տը Կոլի վարած քաղաքականութեան եւ ընկերվարական քաղաքականութեան մէջ տարակարծութիւն չկայ :

Ընդդիմադիր Տէփրէօ եւ Վերտիէ խօսք կ'առնեն եւ առաջինը կը շեշտէ թէ 4րդ Հանրապետութեան վախճանով ընկերվարական կուսակցութիւնը վիրաւորուեցաւ բայց յարձակումը բուռն չէ :

Ընդհանուր տպաւորութիւնը այն է որ ընդդիմադիր թեւը քիչ մը հող եւս կորսնցուց եւ Կի Մոլէ կը մնայ կուսակցութեան գլուխը :

Օր. ՀԵԼԷՆ ԵՐԵՄԵԱՆ (Ս. Էթիէն)
Պ. ՔԱՄԱՋԱՐ ԵՐԵՄԵԱՆ (Մարսէյլէն)
(Նոր Սերնդականներ)
Ամուսնացած
Յունիս 28 — Մարսէյլ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տարօնի Տուրուբերան Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղը կը յայտնէ

ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ

Առթիւ, մասնաւոր պատարագ

Սերովբէ եպիս. Մանուկեան կը նախագահէ արարողութեանց այս Կիրակի Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, առաւօտեան ժամը տասնին : Կը խնդրուի յարգոյ հասարակութենէն մասնաւորաբար հայրենակիցներէն, ներկայ գտնուիլ Տարօնի զոհերուն յիշատակը յարգելու :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Մարսէյլի Սէն Ժերոմի Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէի դաշտահանդէսը այս Կիրակի ամբողջ օրը Սէն Ժիւսթ Ավընիւ տիւ Քօրօ Պար տիւ Շալէի հովասուն պարտէզին մէջ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Երիտասարդաց Դրօ խումբին :

Կը նախագահէ ընկ. Մ. ԶՈՐՊԱՃԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ
(Խօսնակ ընկեր Կ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ) :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, որուն կը մասնակցի Պոմոնի Նոր Սերունդի Քրիստափոր խումբը : Արտասանութիւն, երգ եւ անակնկալներ, հայկական եւ եւրոպական երգապնակներ, բարձրախօս բաւիօ Սէն Ժան ղեկավարութեամբ : Էօրտէկեանի :

Զովացուցիչ ըմպելի, չիչ քէպապ մատչելի գիներով : Հայրենակիցներ օգտուեցէք այս առիթէն եղանակի հաճելի եւ զուարթ կիրակի մը անցնելու :

Մուտքը ազատ է :

ԾԱՆՕԹ .— Գանըպիէրէն առնել 53 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել վերջաւորութեան :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ Խաչի օրուան 11 Մայիսի գեղարուեստական ցերեկոյթին առիթով Ֆէսանվիլիէի օդափոխութեան կայանին կը նուիրեն Պ. Մարկոսեան երկու հազար ֆր., Տէր եւ Տիկին Ադամեան 600 ֆր. :

×

ԻՍԻԻ Խրիմեան դպրոցի նուիրատուներու ցանկը .— Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Զատիկեան սնտուկ մը պանան, Ֆ. Կ. Խաչի կեդր. վարչութիւնը, Տէր եւ Տիկին Գալիկեան, Տէր եւ Տիկին Գ. Ալիքսանեան հինգ հազարական ֆր., Տէր եւ Տիկիններ Գ. Անկիցեան, Ա. Սերոբեան, եւ Սարխոշեան երկու հազարական, Սամուէլեան, Ն. Ֆէրմանճեան, Ա. Սերոբեան, Վ. Խերոյեան, Մ. Բալուեան, Ե. Աստանալեան, Մաթեան, Եաղճեան, Վ. Սարեան, Յովսէփեան, Եղիազարեան, Էմիրզայեան, Պալեան, Վ. Զպուքքերեան, Ասլանեան, Ն. Դարբինեան, Զատրճեան, Միքայէլեան, Լ. Գաչըքէմանեան, Ե. Խաչատուրեան, Ս. Շէրպէթճեան, Վ. Պէնկեան, Ն. Գչիկեան հազարական, փոքրիկն Մանուկեան 1500, Տիկին Գ. Զաքարեան, Գէորգեան, Պապիկեան, Մանուկեան, եւ Կիւլճեան 500ական ֆրանք :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ
ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Ֆրանսահայ Լսարանը իր 10րդ տարեկան շրջանի փակման առթիւ սարքած է երաժշտական ասուլիս մը, այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, Քասէլի վերնայարկը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կազմակերպուած Համախարբերդցի. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի կողմէ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ, Յուլիս 27ին, Կիրակի ամբողջ օրը Սէն Լու Կրան Փէնի Պ. Հայկազուն Զուքուրեանի օդասուն եւ ընդարձակ ագարակը :

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ
AU LAC PALADRU, ISÈRE

Առաջին անգամ ըլլալով այս տարի գտնուած է հսկայ շէնք մը. Գեղատեսիլ վայր՝ լիճին ճիշդ քովը : Ֆութպոլի եւ թենիսի յատուկ դաշտերով :

Օրական՝ 700 ֆրանք :

Ո՛չ – Նոր Սերնդականները պէտք է դիմեն իրենց շրջանի խումբերուն վարչութեանց :

Դիմել

E. MAVIAN. 116, Rue Réaumur, Tél. : CEN. 06-42

Ժամը 10էն 12, 3էն 6 :

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ :

20 Յուլիս, Կիրակի, Տէսինի ծանօթ պուրակին մէջ :

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

Կը խնդրուի բոլոր կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ այս թուականը :

×

Խանասորի հերոսամարտի տարեդարձը, Շաւիլի մէջ Յուլիս 27ին :

×

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ Խանասորի տարեդարձին առթիւ, Յուլիս 27ի կիրակին ամբողջ օրը Վիէնի մէջ, սովորական Էստրիլէնի Պ. Բուվիէիի դաշտավայրը, զովասուն ծառերուն, պաղ առուակին եզերքը :

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Ամասիոյ Հայր. Միութիւնը կազմակերպած է ծովագնացութիւն մը 13 Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը, Պանտոլի շրջանը :

Օթօքարը կը մեկնի Շափիթրէն առաւօտեան ժամը եօթին : Կը խնդրուի արձանագրուիլ կանխաւ մինչեւ մէկ Յուլիս Պ. Տ. Զօրիքեանի մօտ, 5 Ավընիւ Ս. Փալըթան, Մարսէյլ :

ԴԵՐԱՍԱՆ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՄԵԿՆՈՒՄԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախկին Սամաթիացիներու Միութիւնը կազմակերպած է թէյասեղան մը : Այս Հինգշաբթի իրիկուն, Քաֆէ Քառէ, մեթրօ Քառէ : Կը նախագահէ Ա. ԳԸՄԲԷԹԵԱՆ : Գեղարուեստական բաժին :

Մուտքը ազատ է :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e)

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ .— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Յոյներու սրահը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն : Կարեւոր օրակարգ :

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վարժարանին 1958 – 1959 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են :

Տեսչութիւնը ջերմօրէն կը խնդրէ որ դիմողները անպայման միասին բերեն իրենց զաւակներուն դպրոցական ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑԸ :

COLLÈGE S. MOORAT
26, Rue Troyon, Sèvres Tel. OBS. 18-28

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համաչարսանճաքի Հայր. Միութեան Լիոն մասնաճիւղի տարեկան դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ 13 Յուլիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Տէսին – Քանալին եզերքը : Կապիլոնի սրճարանին զովասուն ծառերուն տակ : Այս առթիւ կը հրաւիրուին հայրենակիցներ, բարեկամներ եւ Հայ հասարակութիւնը անխտիր ամառնային հաճելի ժամանց եւ զուարճալիքներ :

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

ՑԻՇԱՏԱԿԻ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն – Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան, ի յիշատակ Տարօն – Սալնոյ Ձորի հերոսներու :

Կիրակի, 13 Յուլիս Սէնթ Անտրէի զովասուն պարտէզին մէջ :

Կը նախագահէ Հայրենակից Ե. ՄԵԼ – ԳՈՆԵԱՆ : Պիտի բանախօսէ Միութեանս նախագահ հայրենակից Գ. ՇԷԽԻԿԵԱՆ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, հայկական տոհմիկ պարեր, մեներգ, արտասանութիւն մասնակցութեամբ Մարսէյլի Հայ – Արենոյշներու :

ԾԱՆՕԹ .— Դաշտավայրը երթալու համար Փլաս տ'Էքսէն առնել թիւ 25 հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութեանը :

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 9 ՅՈՒԼԻՍ
MERCREDI 9 JUILLET 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8238 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4039

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԴԵՐԸ

Զօրավար Տը Կոլի իշխանութեան գլուխ գալէն ի վեր Ֆրանսայի վարկը մեծապէս բարձրացաւ միջազգային հրապարակին վրայ :

Միացեալ Նահանգներն ու Մեծն Բրիտանիա սկսած են աւելի սերտ մերձեցում ցոյց տալ դէպի իրենց երէկի ու այսօրուան, ինչպէս նաեւ անտարակոյս վաղուան մեծ դաշնակիցը :

Անգլիոյ վարչապետին Փարիզ այցելութիւնը եւ Տը Կոլի հետ իր շփումները մեծապէս պայծառացուցին մթնոլորտը, փարատելով զանազան թիւրիմացութիւններ : Մաքմիլըն վերջին պատերազմի ընթացքին Մեծն Բրիտանիոյ ներկայացուցիչն էր եղած զօրավարին մօտ, որ պետն էր «ազատ Ֆրանսա»յի :

Այս պարագան մեծապէս դիւրացուց պետական երկու մարդոց իրերհասկացողութիւնը : Անոնք սրտաբաց կերպով քննեցին օրուան բոլոր կնճռոտ հարցերը, ճամբայ հարթելով ապագայ աւելի համերաշխ գործակցութեան :

Դաշնակիցներու մտահոգութեան գլխաւոր առարկան է ընդհանրապէս աշխարհի եւ մասնաւորապէս Եւրոպայի պաշտպանութիւնը ընդդէմ միջազգային համայնավարութեան :

Ատլանտեան Ուխտի ամրապնդումն ու ատոմական զօրացումը կը նկատուի լաւագոյն թումբը բոլշեւիկեան վտանգին դէմ :

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարար Ֆոսթըր Տըլըսի Փարիզ այցելութիւնը եւս կը ձգտէր նոյն նպատակին :

Նախարարին տեսակցութիւնները զօր. Նորսթատի եւ Սփաքի հետ ցոյց կուտան թէ Ատլանտեան Ուխտին հետ կապուած ստրատեգական հարցերը կը կազմէին զօր. Տը Կոլի հետ իր խօսակցութեանց գլխաւոր առարկան :

Ու ամէն բանէ առաջ հիւլէական ռումբերու խնդիրը դրուած էր օրակարգին վրայ :

Ֆրանսա այս մարզին մէջ չուզեր ետ մնալ իր երկու մեծ դաշնակիցներէն : Եւ իրաւամբ կը պահանջէ մաս կազմել «հիւլէական ակումբ»ին, աջակցութեամբ մասնաւորապէս Մ. Նահանգներու :

Իրադէպներու համաձայն, տասը տարուան ճիգի կը կարօտի այս երկիրը՝ իր միջոցներով կարենալ հասնելու համար Ամերիկայի աստիճանին : Ֆրանսայի զօրացումը կենսական է Եւրոպայի պաշտպանութեան համար : Ու դաշնակիցները շատ լաւ գիտեն այս պարագան :

Ֆոսթըր Տըլըս եւ Տը Կոլ քննեցին նաեւ «արեւելք – արեւմուտք» յարաբերութեանց հարցը, որ միշտ հրատապ հանգամանք մը կը ներկայացնէ՝ շնորհիւ Խրուշչեւի անհատնում նամակներուն եւ նորանոր առաջարկներուն :

Մասնաւոր ուշադրութիւն դարձուցին Մերձաւոր Արեւելքի խառնակ կացութեան վրայ :

Երկու ամիս առաջ Լիբանանի մէջ բռնկած հրդեհը չէ մարած դեռ :

Համըրշոլտի կողմնակալ տեղեկագիրը խոր դժգոհութիւն առաջ բերաւ ո՛չ միայն Լիբանանի պաշտօնական շրջանակներուն, այլ նաեւ արեւմտեան դաշնակիցներուն մօտ :

ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարը «դիւանագիտութիւն» կը խաղայ՝ գիտակցաբար ծածկելով ճշմարտութիւնը կարծէ այդ ձեւով արգելք հանդիսանալ հաւանական նոր ընդհանուր պատերազմի մը :

Մեծ դեր վերապահուած է Ֆրանսայի՝ կարգի դնելու համար աշխարհի գործերը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆԸ ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԻՐԱՔԵՒՅՈՐԴԱՆԱՆԵԱՆ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԻ՞ՒՆ

ՅԱՐԴ ԵՐԿՈՒ ՀԱԶԱՐ ՄԵՌԵԱԼ՝ ԸՄԲՈՍՏՆԵՐՈՒՆ ԿՈՂՄԷ

Պէյրութի կառավարութիւնը կը պատրաստէ իր պատասխանը՝ ՄԱԿի տեղեկագրին եւ միւս կողմէ կ'ուսումնասիրէ ձեռք առնուելիք միջոցները՝ անելէն դուրս ելլելու համար :

ՄԱԿի որդեգրած դիրքը ողբերգական հետեւանքներ կրնայ ունենալ ոչ միայն Լիբանանի, այլ՝ բովանդակ Միջին Արեւելքի մէջ, ի վնաս Արեւմուտքին :

Պէտք չէ մոռնալ թէ սպառնալիքը ոչ միայն Լիբանանի համար է, այլ՝ միաժամանակ Յորդանանի եւ Իրաքի, ինչ որ լուրջ մտահոգութեան մատնած է Նուրի Սայիտը :

Լիբանան առաջին երկիրն էր, որ ուղղակի որդեգրեց արեւմտեան քաղաքականութիւն եւ ընդունեցաւ Այզընհաուըրի վարդապետութիւնը : Ամէն ապահովութիւն տրուած էր իրեն, բայց, առաջին լուրջ տագնապին իսկ՝ երեսի վրայ լքուեցաւ ... :

Այս պայմաններուն մէջ հաւանական է որ արաբական միջամտութիւն մը ըլլայ. Լիբանանը փրկելու համար՝ Իրաքեւյորդանան դաշնակցութիւնը օգնական ուժեր կրնայ ղրկել, որպէս զի յետագային կարգը իրեն չգայ. այս օգնութիւնը պիտի ըլլայ Պաղտատի Ուխտին կողմէ, որուն համար Պէյրութի եւ Պաղտատի միջեւ բանակցութիւնները կը շարունակուին :

Կասկածելի է սակայն որ նման միջամտութիւն մը ըլլայ՝ առանց Լոնտոնի հաւանութեան : Անգլիոյ արաբական գործակալութիւնները համաձայն են, որ Պաղտատ օգնութեան ձեռք երկարէ Լիբանանի : Հարց է սակայն, թէ Անգլիա այսպիսի ծանրակշիռ որոշում մը կրնա՞յ տալ առանց Ամերիկայի հաւանութեան :

Անգլիոյ Արտաքին Նախարարութիւնը առաջին անգամ ըլլալով ՄԱԿի տեղեկագրին ուղղութեամբ պաշտօնական յայտարարութիւն մը ըրաւ, ճշդելով թէ արտաքին միջամտութիւն մը եղած է Լիբանանի ներքին հարցերուն :

Ներքին ճակատի վրայ մասնաւոր փոփոխութիւն մը չկայ, բացի անկէ՝ որ բանակը վճռական դիրք մը բռնած է. թոյլ չի տար որ ըմբոստները զուարճանան, մինչեւ իսկ ժամանակ չձգելով անոնց՝ որ կրակեն : Առաջին առիթով կառավարութեան կողմնակից քաղաքացիները, միացած զօրքին՝ լրջօրէն հարուածեցին ըմբոստները, որոնք 220 զոհ տուին : Երեւոյթները ցոյց կուտան, թէ Նախագահ Շամուն, որ ցարդ ամէն գնով կ'աշխատէր զոհերու թիւը չաւելցնել, ի վիճակի էր մաքրագործել իր հակառակորդները եւ Խորհրդարանին պարտադրել ընտրութիւնը Նախագահի մը՝ որ իրեն նմանի «ինչպէս եղբայր մը» :

Լիբանանին օգնելու համար, կրնայ ըլլալ նաեւ որ հակահամայնավար արաբական բոլոր երկիրները՝ Իրաք – Յորդանան, Արաբիա, Սուտան եւ Լիպիա վերաքննեն իրենց դիրքը : Ներկայիս Շամուն կը մտածէ թէ աւելի լաւ է ոչ շատ զօրաւոր բայց մօտիկ դրացիներ ունենալ, քան թէ զօրաւոր ու հեռաւոր բարեկամներ, որոնք, ի հարկին, Նասըր շահելու համար Լիբանանը կրնան զոհել :

ՄԱԿի քննիչները գայթակղեցուցած են լիբանանեան բոլոր շրջանակները : Այդ ուղղութեամբ Շամուն յայտարարեց «Տէյլի Մէյլ»ի թղթակիցին.— Դժուար է որակում մը տալ ՄԱԿի դէտերուն գործունէութեան, որովհետեւ անոնք ոչինչ կ'ընեն : Զբօսաշրջիկներ են անոնք : Որքան գիտեմ՝ իրենց ժամանակը կ'անցնեն օդակայանի ակումբին մէջ, ծովափին վրայ եւ Լիբանանի մայրիներուն շուքին տակ. ես ալ շատ պիտի ուզէի երթալ մայրիներու ստուերին տակ հանգչիլ : Եթէ ՄԱԿի քննիչները ցարդ չեն կրցած տեսնել թէ միջամտութիւն մը կայ Լիբանանի մէջ, ոչ մէկ պատճառ կայ՝ որ ասկէ յետոյ կարենան հաստատել այդ միջամտութիւնը : Ոչ այդ քննիչները եւ ոչ ալ Համըրշոլտ գործածեցին իրենց աչքերն ու ուղեղները՝ Լիբանանի մէջ :

Ըմբոստները լաւ գիտնալով այս իրողութիւնը՝ կը շարունակեն մնալ իրենց դիրքին վրայ, հակառակ անոր որ առնուազն երկու հազար զոհուած են ցարդ :

Ներքին անհամաձայնութիւններ ալ կան խռովարարներու մէջ : Պէյրութի ձայնասփիւռն ու մամուլը լայն տեղ տուին ըմբոստութեան գլխաւոր պարագլուխներէն Ճումպլաթի յայտարարութեանց, ուր կը մեղադրուին իր գործակիցները : Ճումպլաթ կ'ըսէ թէ մինչ իր մարդիկը գիշեր ցերեկ կը կռուէին՝ բազմաթիւ զոհ տալով, միւս ըմբոստները չէին մտածեր միաժամանակ յարձակում գործել Պէյրութի օդակայանին վրայ, բանակին դէմ յանդիման ձգելով զիրենք.— Մեր ցաւը այն է, որ շատ ղեկավարներ ունինք, եզրակացուցած է Քամալ Ճումպլաթ :

Կը կարծուի թէ Տիւրզիներու պարագլուխը մեկուսացուած է իր գործակիցներուն կողմէ :

Հանրապետութեան յաջորդ թեկնածուին համար կը խօսուի, գլխաւորաբար երեք անուններու շուրջ.— Զօր. Շեհապ՝ զինեալ ուժերու ընդհանուր հրամանատարը, Պշարա Խուրի՝ նախկին նախագահը եւ Համիտ Ֆրանճիէ : Վերջինը կրնայ հրաժարիլ այդ պաշտօնէն, առողջական պատճառներով : Զօր. Շեհապի նկատմամբ անհանդուրժողութիւն ցոյց կուտան ընդդիմադիրները. հետեւաբար՝ կը մնայ նախկին նախագահը՝ Խուրի :

ԵՐԵՔ ՆՈՐ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐ ՏԸ ԿՈԼԻ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՄԷՋ

ՍՈՒՍԹԵԼ՝ ՏԵՂԵԿԱՏՈՒՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐ

Զօրավար Տը Կոլի կողմէ նշանակուեցան նաեւ երեք նոր նախարարներ :

Ժագ Սուսթէլ՝ Տեղեկատուութեան նախարար. այս նշանակումը չի նուազեցներ Անտրէ Մալրոյի պաշտօնը :

Պերնար Շենօ՝ Առողջապահութեան նախարար :

Անտրէ Պուլօշ՝ նախարար, որ պիտի զբաղի կարգ մը թէքնիք բարեփոխումներով :

Հաւանական է նաեւ որ մահմետական մը մտնէ կառավարութեան մէջ :

Այս ձեւով, ինչպէս կը գրէ «Ֆիկարօ», Անտրէ Մալրօ կը դառնայ գաղափարներու նախարար, իսկ Պուլօշ՝ գործադրութեան :

Անակնկալ մըն էր Սուսթէլի նշանակումը, նկատելով որ ան կարեւոր դեր մը խաղացած էր Ալժէրի մէջ եւ իրեն յանձնուած պաշտօնը, Տեղեկատուութիւն, տեսակ մը իրաւարար կը նշանակէ զինքը :

Կառավարութիւնը ներկայիս կը զբաղի ցորենի գինը որոշելու եւ նոր հիմնարկութիւններու հարցերով : Լուրջ աշխատանք կը տարուի հանրաքուէին պատրաստութեան համար : Հաւանական է նաեւ,

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Պէյրութի առեւտրական թաղամասին մէջ ըմբոստները պայթեցուցած են քառայարկ շէնք մը, որուն հետեւանքով շրջակայ բոլոր շէնքերը կրակ առած են, բազմաթիւ մարդոց մահուան եւ վիրաւորման պատճառ դառնալով : Ձայնասփիւռը մանրամասնութիւններ չտուաւ, ճշդելով թէ տագնապին սկիզբէն ի վեր ամէնէն ծանր ոճրափորձն է ասիկա :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ վար առնուած ամերիկեան օդանաւին անձնակազմին 9 անդամները արձակուեցան Ռուսերուն կողմէ : Առջի գիշեր հասան Թեհրան :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՏԱՂԱՒԱՐԸ յարձակումներու ենթարկուեցաւ առջի օր Պրիւքսէլի մէջ : Խումբ մը Ֆլամաններ կը բողոքեն որ վերտառութիւնները միայն ֆրանսերէն են, եւ տող մը ֆլամաներէն չկայ : Այս դէպքին առթիւ, որ կը պատահի ճիշդ նախագահ Քոթիի ներկայութեան, «Լը Փէօփլը» թերթը կը գրէ.— Թող զոցա, զի ո՛չ գիտեն ինչ գործեն :

ՎԱՐԶԱՊԵՏ ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ ձայնասփիւռէն յայտարարեց. «Րէնանի – Վեսթֆալիի ընտրութիւնները կը հաստատեն մեր քաղաքականութիւնը» :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ մէջ Թիթօ – Նասըր – Ներուի հանդիպումին մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայուի քաղաքական շրջանակներու կողմէ. հաւանական կը նկատուի որ Պելկրատ – Գահիրէ – Աթէնք դաշինք մը կնքուի :

ԱՆԳԼԻԱ համաձայն է զինուորական մասնագէտներու խորհրդաժողովի մը՝ անակնկալ յարձակումներու դէմ ծրագիր մը պատրաստելու համար, ինչ որ կ'առաջարկէր Խրուշչեւ՝ Այզընհաուըրին ղրկած իր վերջին նամակին մէջ :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Նախագահ Հոյս պաշտօնական այցելութիւն մը պիտի տայ Լոնտոն. Կ'ըսեն Բ. կայսրէն յետոյ առաջին անգամն է որ Գերմանիոյ «Թիւ 1» քաղաքացին կ'երթայ Անգլիա :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ օդուժի ընդհանուր հրամանատար մառէշալ Ռուտենքօ գնաց Գահիրէ, ուր պիտի մնայ տասը օր :

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ ընդհանուր գործադուլ մը եղաւ՝ Այկորու գիւղին մէջ սպաննուած ու վիրաւորուած Կիպրացիներու յիշատակին :

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ արաբական քարիւղի ժողով մը պիտի ըլլայ Նոյեմբեր 1–15, կը հաղորդէ Արաբական Լիկան. Ժողովին հրաւիրուած են քարիւղ ունեցող արաբական բոլոր երկիրները :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Դեմոկրատ կուսակցութեան պարագլուխ Սթիվընսըն հասաւ Սթոքհոլմ, ուրկէ պիտի անցնի Հելսինքի՝ Մոսկուա երթալու համար :

ԱՆԳԼԻԱՑԻ մառէշալ մը՝ Պէննէթ հրատարակած է գրքոյկ մը, ուր կ'ըսէ թէ Գերմանիա կը պատրաստէ Գ. Աշխարհամարտ մը, այս անգամ՝ Խ. Միութեան հետ եւ Արեւմուտքին դէմ :

ՍԹՈՔՀՈԼՄԷՆ կը հաղորդեն թէ 14 լեհ գրօսաշրջիկներու եւ նաւաստիի մը խնդրանքին վրայ՝ կառավարութիւնը շնորհած է քաղաքական տարագիրի ապաստան :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ մէջ գնդակահարուած են «Ազգ. Չինաստանի հաշւոյն աշխատող եօթ լրտեսներ» կը հաղորդէ մամուլի «Նոր Չինաստան» գործակալութիւնը :

ՆԱՃԻԻ եւ իր ընկերներուն սպանութենէն յետոյ լուրջ տագնապ մը ծայր տուած է Հնդկաստանի համայնավար կուսակցութեան շարքերուն մէջ, ուր պաշտօնական յայտարարութիւն մը չէ եղած ցարդ :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Ա. Ղ.	100.000
Հրաչեան	2.000

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

Բ.

Անցեալում Կոմիտասի երգչախումբը ապահովուած չլինելով նիւթական հաստատուն հայթայթումներով, աւելի վաղ — սոյթով, նիւթական սուղ պայմաններում հերոսաբար աշխատելով, իր ելոյթներով համակում էր իր ունկնդիրներին իր ըսքանչելի կատարումով: Մինչդեռ ներկայումս Երաժշտանոցը, վայելելով պետական հասոյթներ եւ կրելով մեծ վարպետի անունը, չունի իր երգեցիկ խումբը: Պարզ է որ այս պայմաններում խօսք չի կարող լինել խմբերգչական դիսցիպլինայի եւ ուրեմն՝ խմբական երգեցողութեան արուեստի զարգացման մասին: Անցեալում մեզ մօտ եղել են տասնեակ երգեցիկ խմբեր, ինչպէս՝ Մ. Եկմալեանի, Ք. Կարա — Մուրզայի, Կոմիտասի, Սպ. Մելիքեանի, Գրիգոր Միրզայեանի, Եգ. Բաղդասարեանի, Գ. Զորքչեանի, Թոմ. Մելիքեանի, Ան. Տէր Ղեւոնդեանի, Դան. Ղազարեանի եւ Ե. Սարգուրեանի, Շահան Սիմոնի, Սա. Դիմուրեանի, Ար. Տէր Յովհաննէսեանի, Միք. Միրզոյեանի, Արմէն Տիգրանեանի, Անտ. Մայիլեանի եւ ուրիշ շատերի, որոնց մի մասը չի մտել մեր խմբերգչական արուեստի պատմութեան մէջ... իսկ այսօ՞ր: Մենք չունենք մի երգեցիկ խումբ, կապելլա, որպէս մի ինքնուրոյն միաւոր, սիմֆոնիք նուագախմբից անկախ, իր սեփական յատուկ ցուցակներով որպիսին պէտք է հանդիսանար մեր հանրապետութեան ազգային ժողովրդական խմբերգչական արուեստի պարծանքը. մի խումբ, որ իր համերգներով ամենուրեք շրջէր եւ ոգեւորութեան ու ստեղծարար աշխատանքի ուժեղ ազդակ հանդիսանար ժողովուրդի համար: Չկայ այդ խումբը: Պէտք է ըստեղծել, կազմակերպել այն, պահպանելով եւ զարգացնելով, բարձրացնելով ազգային — ժողովրդական երաժշտական մշակոյթը, խմբերգային արուեստը, շարունակելով արմատաւորել բազմաձայն երգեցողութեան մշակոյթը ժողովրդական լայն զանգուածների մէջ, շարունակելով զարգացնել Կոմիտասի, Կարա — Մուրզայի, Եկմալեանի երգչախմբերի փառահեղ աւանդութիւնները մեր դպրոցներում, համերգային սրահներում:

Այժմ տեսնենք, թէ որո՞նք են ներկայումս մեր խմբերգային կատարման թերութիւնները յատկապէս եւ առաջին հերթին՝ Կոմիտասի երգերի կատարման մէջ: Առաջ ենք բերում մի քանի օրինակներ, նպատակ ունենալով նաեւ կանխել յետագայում նոյն սխալների կրկնութիւնը:

«Անձրեւն եկաւ»: Երգին չափը մեթրոնոմով մէկ քառորդ = 100ի եւ Ալեկրետօ ամապիլէ: Երգը առաջին մասում կատարում են սոփրանոները, միւս ձայների (ալթ, թենոր, պաս) ուղղահայեաց, ռիթմական ուղեկցութեամբ: Սոփրանոների տողի սկզբում գրուած է ՄՖ նշումը, իսկ մնացեալ ձայների տողերի վրայ՝ ՓՓ: Նշանակում է, որ երգի եղանակը պէտք է զատուի իր ուժգնութեամբ, իսկ ուղեկցումը գնում է մեղմ: Երգի երկրորդ մասը (կրկնակ «Վայ լէ, լէ, լէ») երգում է ամբողջ խումբը, ձայները մտնում են հերթական կարգով, պոլիֆոնիկ ընթացքով. նախ սոփրանոներն ու ալտերը, ապա թենորները, յետոյ առաջին, եւ վերջապէս երկրորդ պասերը: Ուժեղացման. ընթացքը՝ ՓՓ — Փ — ՄՖ — Փ: Կուլմինացիան վերջին տակտերի մէջ: Երգի բովանդակութիւնը քնարերգական է, սիրային, նա պատկերում է բնութեան որոշ վայրկեանը՝ անձրեւային եղանակը, յորդ կաթիլները, ապա ամպերի ցրուելուց յետոյ, արեւի շողալը ամպերի տակից, պայծառ օրուան յաղթանակը: Այսպէս են կառուցուած նրա մի շարք երգերը («Գարուն ա», «Գութաներգ», «Սարերի վրով գընաց», «Էս գիշեր լուսը տեսայ», «Լուսնակն անուշ») որպիսի երգերի մէջ արտացոլուել են մարդկային հոգեկան ապրումները, բնութեան պատկերների ֆոնի վրայ:

«Լօ — լօ»: Այս երգն իրենից ներկայացնում է մի ամբողջական պատկեր՝ համազօր երաժշտական դրամային: Ինչպէս վերը նշեցինք, այս երգը ունեցել է նախերգ եւ վերջերգ: Երգի մէջ պատկերուած է երկու հակառակորդ բանակների զինամարտը, մի կողմից հրոսակները, ասպատակող խմբերն են, իսկ միւս կողմից հայ ժողովուրդը, որ ոտքի ելած, իր ուժերով պաշտպանում է իր սեփական երկիրը, իր անկախութիւնը: Եւ այդ ահեղ մարտում նա յաղթում է անարգ թշնամուն եւ յաղթական քայլով նորից բարձրանում իր սրբազան Սիփան լերան բարձունքները, եւ այնտեղ Սիփանայ, վեհ քաջերը տօնում են իրենց փառաւոր յաղթանակը:

Ամբողջ գործը բաղկացած է երեք գըլխաւոր էպիզոդից: Առաջինը ժողովուրդի ուժերի համախմբումը Սիփան լերան վրայ եւ դիմումը դէպի դաշտ, որտեղ նա դիմաւորում է թշնամուն, երկրորդ մասը հերոսամարտն է, երրորդ մասը՝ հայ ժողովուրդի յաղթանակը եւ ապա յաղթական վերադարձը եւ յաղթանակի տօնը:

Այդ տեսարանները արտացոլուած են Կոմիտասի մշակած ստեղծագործական երկի մէջ եւ Կոմիտասի ղեկավարութեամբ խմբի կատարման մէջ: Ցետագայում Կոմիտասից յետոյ չէին կատարում ոչ նախերգը եւ ոչ վերջերգը, եւ որ գըլխաւորն է, այն կոմիտասեան կատարումը չկար, մոռացուեց: Մոռացուել է Կոմիտասի միւս երգերի կատարման արուեստը, նրանց մեկնաբանումը: Կատարւում են, ի հարկէ սոսկ նօթաները եւ արտասանւում խօսքերը, բայց երգը չի լսւում այնպէս, ինչպէս Կոմիտասի ժամանակ եւ նրա ղեկավարութեամբ:

«Սարերի վրով գնաց» — «Էս գիշեր լուսը տեսայ»: Այս երգերը Կոմիտասը միացրել էր եւ մէկը միւսի յաջորդում էր անընդմէջ, ըստ որում երկրորդ երգը կատարում էր կրկնակի դերը: Ներկայումս էլ պահպանւում է նոյն ձեւը, սակայն... միայն ձեւը: Իսկ կատարո՞ւմը: Այստեղ կանգ չենք առնի մանրամասների վրայ, միայն կ՚ասենք, որ այս երգերի կատարումը եւս հեռու է կոմիտասեան կատարման հիմնական դրուածքից, ոճից եւ մեկնաբանելու եղանակից: Երկրորդի մասում («Էս գիշեր») ներկայումս հաղորդուող վարիանտի մէջ երգի չափը հետզհետէ արագացուած է, միեւնոյն քառեակը կրկնուած է: Մինչդեռ Կոմիտասի մօտ չէր արագանում, չէր կրկնւում եւ միանգամից չէր կտրւում: Երկրորդ մասում, ճիշդ է, չափը աւելի արագ է, քան «Սարերի վրով գնաց»ի մէջ, սակայն Կոմիտասի մօտ այդ չափը գնում է սկզբից մինչեւ վերջ, բայց այն չի հասնում վիվաչէ կամ փրեսթոյին, ինչպէս մենք լսում ենք ներկայումս ձայնասփիւռի հաղորդման միջոցով:

«Գութաներգ»: Այս խմբական երգը, ինչպէս այդ բնոյթի միւս երգերը, Կոմիտասի մօտ կատարւում էր միաձոյլ, սահուն, հաւասար, առանց թռիչքների (թոյլ — ուժեղ), առանց ընդհատումների: Մինչդեռ մենք ներկայումս լսում ենք այն՝ ընդհատումներով, այսպէս. «Ձիգ տու (ընդհատ), քաշի (ընդհատ), այ եզը» եւն.: Կատարման մէջ լսւում են անտեղի շեշտեր, ընդհատներ (5րդ տակտ «հօ», 1/16րդականների մէջ): Ընդհանուր մեկնաբանութիւնը սխալ է: Երգը կատարում են որպէս մի «ռոմանս» եւ ոչ ժողովրդական գութանի երգ: Դա ցոյց է տալիս, որ իրենք՝ կատարողները անծանօթ են գիւղական (ըստ Կոմիտասի «գեղջուկ») երգերի ոճին, գիւղական հորովելներին, ոչ գրանցման միջոցով եւ ոչ էլ մանաւանդ անմիջական կատարմամբ: Իսկ կատարողի համար շատ կարեւոր է լսել երգերը լաւագոյն կատարողներից:

Այս «Ձիգ տու, քաշի» երգը դժբախտաբար իր ժամանակին գրանցուած չի եղել, սակայն այդ երգի բնորոշ, իւրայատուկ եւ լաւագոյն կատարողներ են եղել Խաչիկ «Ջուարթնոցը» (այդպէս էին անւանում Խաչիկ եպիսկոպոսին (Տատեան) որ այդ ժամանակաշրջանում (Կոմիտասի) Ջուարթնոցի մէջ պեղումներ էր կատարում եւ միաժամանակ թանգարանի գըլխաւոր վերակացուն էր) եւ Բագրատ Վ. Վարդազարեանը, որ երգել է այդ երգը՝ տողերիս գրողի ներկայութեամբ 1905 թուին բանաստեղծ Ղ. Աղայեանի տանը: Այսպիսով այս խմբականի վերածուած երգը անհրաժեշտ է վերծանել եւ վերածնել՝ վերականգնելով նրա կոմիտասեան կատարման ոճն ու մեկնաբանութիւնը:

Կոմիտասի երգարուեստը եւ յատկապէս խմբերգչական արուեստը պէտք է ուսումնասիրել, սովորել, իւրացնել եւ յետագայում զարգացնել եւ բարձրացնել այդ արուեստը եւ փրկել աղաւաղումներից: Իսկ այդ աշխատանքը պէտք է տարուի Կոմիտաս պետական երաժշտանոցում, հոգատար կերպով, մասնագէտ, ըստ ամենայնի պատրաստուած կոմիտասագէտների ղեկավարութեամբ:

Օգտուելով առիթից, պէտք է յայտնենք որ ձայնասփիւռի կոմիտէն իր երաժշտական հաղորդումների եւ մասնաւորապէս Կոմիտասի ստեղծագործութիւնների հաղորդումների գործում գնում է թոյլ դիմադրութեան գծով եւ ներկայումս չունենալով իր երգեցիկ խումբը, Կոմիտասի երգերը տալիս է եթերին նախկին՝ մեքենական գրանցումներով, իրենց սխալներով եւ աղաւաղումներով (օրինակ՝ վերոյիշեալ առաջ բերուած խմբական երգերը, Արմենակ Շահմուրատեանի երգաշարից՝ «Կուժն առայ»ի կրկնակը, «Կիլիկիան», «Բամ փորոտան», «Հայաստանը»): Եւ դրա շնորհիւ ձայնասփիւռի ունկնդիրները մինչեւ օրս հնարաւորութիւն չունեն լսել Կոմիտասի բազմաթիւ խմբերգները, որոնք իր ժամանակին ոչ միայն չեն գրանցուել, այլեւ չեն կատարուել: Այդ խմբերգներից են՝ «Լուսնակն անուշ», «Եար ջան, արի», «Հով, հով, հով լինի», խմբական երգի երկու հիմնական մշակումները, «Լոռուայ գութաներգը», «Միրանի ծառը», «Շորորա, Անոյշ», «Օրոր Ազինօ», «Եկան Մոկաց հարսները», «Վարդ, գքեզ չեմ սիրի», «Զինար ես», «Մայր Արաքսի ափերով», «Առաւօտ լուսաբեր», «Եկէք, տեսէք», «Նանիկ — նանանիկ», «Առնեմ երթամ էն սարը», «Մեր բաղումը նանի ծառ», «Ջաղացս մանի, մանի», «Ելէք տեսէք դուրը», «Ալագեօզ աչերդ», «Կայնել ես, կանչում էլ չես», «Ահա ծագեց կարմիր արեւ», «Ոհ ինչ անուշ», «Էս առուն» եւայլն, թուով մօտ քառասուն երգ:

Մ. Ա.

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՍՊԱՆԻԱՆ

Բաւական ատենէ ի վեր լուրեր շրջան կ՚ընեն արտաքին աշխարհին մէջ, թէ մօտիկ ապագային, թերեւս մինչեւ մէկ տարի, շատ կարեւոր քաղաքական ներքին փոփոխութիւններ տեղի պիտի ունենան Սպանիոյ մէջ: Այս շշուկները առաւելաբար հիմնուած են զօրավար Ֆրանքոյի իսկ յայտարարութիւններուն վրայ, ըստ որոնց Սպանիա, որ քսան տարիէ ի վեր իր իշխանութեան տակ կը գտնուի, պատեհ առիթով մը դարձեալ պիտի ունենայ իր թագաւորը:

Գահին պաշտօնական թեկնածուն Տոն Խուանն է թէեւ, բայց Ֆրանքոյի համակրութիւնը կ՚երթայ Տոն Խուանի զաւկին իշխան Խուան Գարլոսի, որ երիտասարդ տղայ մըն է:

Այս ենթադրութիւններուն վրայ եթէ աւելցնենք շրջան ընող այն զրոյցներն ալ, որոնց համաձայն Ֆրանքօ ֆիլիքապէս շատ տկար կը զգայ, եւ իշխանութենէն քաշուելու մասին կը մտածէ, կարելի կ՚ըլլայ հետեւցնել թէ Սպանիա կը գտնուի քաղաքական շատ կարեւոր փոփոխութիւններու նախօրեակին:

Սակայն Սպանիոյ ժողովուրդը, որ նախկինէն աւելի բարեկեցիկ վիճակ մը ունի այժմ, շատ չի խօսիր ներքին քաղաքականութեան մասին. յամենայն դէպս, եթէ մտքերը հետզհետէ կը սկսին պատրաստուիլ թագաւորութեան վերահաստատման, այս վերահաստատումը անմիջական չի նկատեր:

Արտաքին նախարարութեան պատասխանատու պաշտօնատար մը վերջերս հետեւեալը կը յայտարարէր օտար լրագրողի մը. «Թագաւորութեան վերահաստատո՞ւմ: Ճիշդ է, Ֆրանքօ յայտարարութիւններ ըրաւ այդ մասին. բայց ի՞նչպէս, ե՞րբ, ո՞վ: Պաշտօնապէս, ես ալ ձեզմէ աւելի բան մը չեմ գիտեր այդ մասին: Գալով այն հարցին թէ ապագայ թագաւորը Տոն Խուա՞նը պիտի ըլլայ թէ իր զաւակը, տակաւին որոշուած չէ. այս խնդիրը, ինչպէս նաեւ շարք մը մանրամասնութիւններու լուծումը ժամանակի կը կարօտի»:

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ

Խ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ ՆԵՐՍ

Կրթական հարցը՝ ընդհանրապէս:

Կարելի է ըսել թէ Խ. Միութեան մէջ, ինչպէս ամենազօր է գիտութիւնը, այնպէս ալ բոլորին համար բաց են դպրոցները: Անգրագիտութեան վերջ տրուած է բացի քիչ թիւով ծերերու շրջանակներուն մէջ: Խորհրդային կարգուսարքին հաստատուելէն ի վեր աւելի քան հարիւր միլիոն մարդիկ գրել կարդալ սորված են այնտեղ: Ամբողջ Խ. Միութեան մէջ կը բանի 213.000 դպրոցներ՝ աւելի քան 60 տարբեր լեզուներով: Կառավարութիւնը իրականացուցած է ամէն մարդու դպրոցական կրթութիւն տալու իր խոստումը:

Սակայն ի՞նչ արժէք կը ներկայացնէ այս կրթութիւնը, երբ կը ծառայէ միայն քաղաքացիները հնազանդ մեքենաներ դարձնելու գործին: Կրթութեան ու դաստիարակութեան առաջին նպատակը պէտք է ըլլայ մարդոց միտքերը լուսաբանել ու ազատագրել. մինչդեռ Ռուս ժողովուրդին զլացուած են ընդհանուր գիտութեան ընդարձակ մարզեր, եւ անոնց ուղեղները կը լեցուին անդադրում սուտերով:

Խորհրդային դաստիարակութեան սիստեմը հիմնուած է չափազանցեալ մասնագիտութեան վրայ. երիտասարդ մը կարելի ամէն բան կրնայ գիտնալ ծովային կենսաբանութեան մասին, սակայն այս ըսել չէ թէ դաստիարակուած անձ մըն է: Իրենց մասնագիտութենէն ու մանաւանդ իրենց երկրէն դուրս ուրիշ որեւէ բանի մասին գաղափար չունին:

Սակայն, այս բոլորով հանդերձ, արխալ պիտի ըլլար անտեսել խորհրդային իրագործումները կրթական մարզին մէջ. 1956ին խորհրդային համալսարաններէն շրջանաւարտ եղած են մօտաւորապէս 70 հազար ճարտարապետներ. նոյն տարին Մ. Նահանգները հասցուցած են երեսուն հազար ճարտարագէտներ: Եւ մինչ Խ. Միութեան մէջ այս թիւը տարուէ տարի բարձրանալու վրայ է, Մ. Նահանգներու մէջ, ընդհակառակն, տարուէ տարի կը նուազի:

Գիտութիւններու Ակադեմիան:

Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէին ու Նախարարներու խորհուրդէն վերջ, կարելի է ըսել թէ Գիտութիւններու Ակադեմիան ամէնէն ազդեցիկ մարմինն է խորհրդային աշխարհին մէջ: Գիտութիւններու Ակադեմիան է, որ ուղղութիւն կուտայ, կը ներշնչէ եւ կը հսկէ աւելի քան 250.000 խորհրդային գիտնականներու աշխատանքին:

Գիտութիւններու Ակադեմիան համեմատաբար քիչ թիւով անդամներ կը հաշուէ. ունի երկու հարիւրէն նուազ բուն անդամներ եւ մօտաւորապէս երեք հարիւր «թղթակից» անդամներ (թեկնածու), որոնք կը կազմեն Խ. Միութեան գիտնականներուն եւ գիտուններուն ընտրանիին ընտրանին: Գիտութիւններու Ակադեմիայի անդամ ըլլալը բարձրագոյն պատիւն է գիտունի մը համար. անդամները կը նշանակուին հրաւէրով, եւ ցկեանս:

Գիտական ամէն կարգի գործունէութիւնները կախում ունին եւ իրենց ուղղութիւնը կը ստանան Գիտութիւններու Ակադեմիայէն:

Գիտական մամուլը:

Գիտութիւններու Ակադեմիայի հրատարակութեամբ ամէն տարի լոյս կը տեսնէ 28.000 թիւ թերթ, որոնք կատարեալ եւ ընդարձակ տեղեկութիւններ կու տան աշխարհի ամէն կողմը տեղի ունեցած գիտական աշխատանքներուն եւ ըստացուած արդիւնքներուն մասին. այն աստիճան, որ Ամերիկացի շատ մը գիտնականներ իրենց ազգակից ուրիշ գիտնականներու կատարած նոր իրագործումներուն մասին յաճախ տեղեկութիւն կը ստանան ռուսական գիտական թերթերէն:

Ճ. Կ.

(15 Շար.)

Իսկ մէջին Սպանիացիին կարծիքն այն է, որ Թագաւորութեան վերահաստատումը տակաւին բաւական ժամանակի կը կարօտի. «Ծեր սատանան յաւիտենապէս պիտի ապրի» կ'ըսեն Ֆրանքոյին ակնարկելով՝ առանց չարամտութեան :

Շատերը հաւատացած են որ Ֆրանքոյի ֆիզիքական տկարութեան մասին շրջան ընող զրոյցները անճիշդ են. «Տարիներէ ի վեր զինքը կը մեռցնեն, բայց մեր բոլորէն աւելի ողջ է», կ'ըսեն :

Սակայն իրողութիւնն այն է, որ պատերազմէն ի վեր ամէն տարի լուր կը տարածուի թէ հիւանդ է. այնպէս կը թուի որ փրոսքաթ ունի. իր գործունէութեան արգելք չըլլար թէեւ, բայց զինքը քաղաքական բեմէն հեռացած տեսնելու փափաքողներուն յոյսերը վառ կը պահէ :

Այս տարուան սկիզբը ծայր տուած գործադուլները շատ աւելի անմիջական կարեւորութիւն ունեցող հարց մը կը ներկայացնեն : Իշխանութիւնները բնականաբար կ'ուզեն շատ աւելի նուազ ցոյց տալ անոնց նշանակութիւնը եւ կը շեշտեն այն իրողութեան վրայ, որ գործադուլի մարզին մէջ Սպանիա շատ աւելի ետ կը մնայ արեւմտեան միւս բոլոր երկիրներէն : Սակայն ասիկա կացութեան բուն պատկերը չի տար, որովհետեւ ըՍպանիոյ մէջ աշխատաւորական ընկերակցութիւնները (սէնտիքա) շատ տկար են եւ կառավարական ճնշումի ենթակայ, իսկ գործադուլ ընելը՝ օրէնքով արգիլուած է : Երբ սպանիացի բանուորը գործադուլի կը դիմէ, կը նշանակէ թէ դանակը իսկապէս ոսկորին հասած է : Ցամենայն դէպս, Սպանիոյ մէջ գործադուլ ընելը Անգլիոյ կամ Ֆրանսայի մէջ գործադուլ ընելուն չի նմանիր, եւ բանուորին կողմէ իսկապէս քաջութիւն կը պահանջէ :

Ուրիշ յատկանշական պարագայ մըն ալ այն է, որ գործադուլները ընդհանրապէս տեղի կ'ունենան գաւառին մէջ, ուր ժողովուրդը իր մեծամասնութեան մէջ Ֆրանքոյի հակառակ է. հետեւաբար, կարգ մը պարագաներու մէջ, գործադուլները քաղաքական նշանակութիւն կը ստանան :

Իրողութիւն է նաեւ, որ սպանիացի բանուորին ներկայ վիճակը շատ աւելի լաւ է քան ինչ էր քաղաքացիական պատերազմէն ի վեր. արեւմտեան չափանիշներով շատ ցած է տակաւին բանուորներուն ստացած վճարումը, սակայն այժմ գոնէ կրնան երկու ծայրերը իրար բերել:

Երիտասարդ բանուոր մը անցեալները կը յայտարարէր օտար լրագրողի մը. «Գիտենք որ Ֆրանսայի, Գերմանիոյ կամ Անգլիոյ հետ բաղդատած, մեր կեանքի մակարդակը շատ ցած է. բայց նախկինէն շատ աւելի լաւ ենք հիմա. անօթութենէ չենք մեռնիր գոնէ եւ որոշ ապահովութիւններ կը վայելենք» :

Կեանքի պայմաններու բարելաւումը պէտք է առաւելաբար վերագրել զբօսաշրջիկներու թիւին յաւելման, երկրին դանդաղ բայց յարաճուն ճարտարարուեստականացման, ամերիկեան զինուորական կայաններու հաստատման շնորհիւ բացուած նոր գործերուն եւ ամերիկացի զինուորներուն ծախսած տոլարներուն :

Նոր ծնունդներու թիւը շատ բարձր է թէեւ, բայց բնակչութեան հաւասարակշռութիւնը կը պահուի ամէն տարի դէպի արտասահման, եւ մասնաւորաբար Հարաւային Ամերիկա կատարուած արտագաղթին շնորհիւ : Պէտք չէ մոռնալ նաեւ, որ քաղաքացիական կռիւներուն ժամանակ մէկ միլիոնի չափ Սպանիացիներ մեռան :

Սպանիացիներու մեծամասնութիւնը կը հանդուրժէ Ֆրանքոյի ներկայութեան, կամ անոր յաջորդը որոշելու համար խնդիր չուզեր հանել, որովհետեւ կը վախնայ քաղաքացիական նոր պատերազմէ մը : Մտքերուն մէջ տակաւին թարմ են այդ շրջանին սարսափները. եւ կ'ուզեն ամէն ձեւով խուսափիլ եղբայրասպան նոր կռիւներէ :

1936 – 39ի փորձառութիւնը կարծէք ժողովուրդին մէջ մեռցուցած է քաղաքական եւ կուսակցական հետաքրքրութիւնները : Այս չի նշանակեր թէ գաղափարականութիւնը մեռած է իրենց մէջ. բայց պարզապէս աւելի զգոյշ եւ շրջահայեաց դարձած են, աւելի՛ իրատես. չեն ուզեր գաղափարի մը համար արիւն թափել՝ առանց իրենց առնելիք քայլին բոլոր հետեւանքները կշռելու :

Թ. Ա. Թ.

ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ

Յունահայոց Ազգ. Առաջնորդարանի եւ Ազգային Կեդր. Վարչութեան

Այսու ի գիտութիւն կը յայտարարուի արտասահմանի մեր զոյգ Պատրիարքական բարձր Աթոռներուն, Գերշն. Թեմակալ Առաջնորդներուն, Ազգային – Եկեղեցական Պատ. Վարչութեանց եւ Խորհուրդներուն, Բարեսիրական եւ Կրթասիրական Մարմիններուն, մեր բոլոր Հայրենակցական Միութիւններուն եւ կազմակերպութիւններուն եւ Հայ Մամուլին թէ՝ Յունական բարեխնամ կառավարութեան բարեացակամութեամբն ու թոյլտուութեամբը եւ պատկան պաշտօնական Մարմիններու թելադրանքովն ու հսկողութեամբը, տարւոյս Մարտի երեսունին, Յունահայ գաղութիս բոլոր հայաբնակ վայրերուն մէջ տեղի ունեցան ժողովրդական քուէարկութիւններ՝ որոնցմէ յառաջացած Թեմական Պատգամաւորական Ժողովը, 43 ներկայացուցիչներով, Ապրիլ վեցին, Ծաղկազարդի օրը, օրինաւորապէս ընտրեց իր Թեմակալ Առաջնորդը, յանձին՝ Գերպ. Տ. Սահակ վրդ. Այվազեանի եւ իր տասն եւ մէկ անդամնոց Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը՝ ատենապետութեամբ Պ. Ներսէս Յակոբեանի :

Պատկան Նախարարութիւնը պաշտօնապէս ճանչցաւ նորընտիր Թեմակալ Առաջնորդը՝ իր Կեդր. Վարչութիւնով եւ հրահանգեց Տ. Իսահակ վրդ. Ղազարեանի՝ մեկնիլ Յունաստանէն :

Հետեւաբար, գաղութիս նախկին Առաջնորդական Տեղապահ Տ. Իսահակ վրդ. Ղազարեան՝ որ արդէն իսկ դադրեցուած էր իր պաշտօնէն 1957 Յունիս 27ին եւ որ մեկնեցաւ Յունաստանէն 1958 Յունիս 19ին, այլեւս որեւէ պաշտօնական հանգամանք չունի, չի ներկայացներ գաղութս եւ իրաւասու չէ, յանուն Յունահայ գաղութի ոեւէ դիմում կատարելու եւ կամ՝ ոեւէ խնդրանք ներկայացնելու:

Թեմակալ Առաջնորդ Յունահայոց եւ՝ նախագահ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան
ՍԱՀԱԿ ՎՐԴ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Դիւան Ազգ. Կեդր. Վարչութեան ատենապետ ՆԵՐՍԷՍ ՅԱԿՈԲԵԱՆ, ատենադպիր՝ ԺԻՐԱՅՐ ՃԱՆԻԿԵԱՆ :

Հաղորդագրուած երկու պատրիարքական Աթոռներուն. Եգիպտահայոց, Ֆրանսահայոց, Անգլիահայոց, Հիւս. Ամերիկայի երկու, Հար. Ամերիկայի, Լիբանանի, Բերիոյ, Կիպրոսի, Իրաքի եւ Իրանի Հայոց Թեմակալ Առաջնորդութեանց :

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1957 – 1958 տարեշրջանին

(Կարդացուած տեսչուհի Օր. Հ. Գաբաղաշեանի կողմէ տարեվակի հանդէսին, 29 Յունիսին) :

56 – 57ի դպրոցական տարեշրջանէն ետք, մեր կողմէ պրէվէի քննութիւններուն ներկայացող չորս աշակերտուհիներուն չորսին ալ յաջողութենէն վերջ, կը թեւակոխէինք 57 – 58ի տարեշրջանը մեծ ոգեւորութեամբ :

Արձանագրութիւնները ամէն տարուան պէս տեղի ունեցան ամառը եւ վերամուտին արդէն 71 արձանագրութիւններ ունեցանք եւ այսօր տարին կը փակենք 65 աշակերտով, որուն 14ը Հ. Բ. Ը. Միութեան եւ 13ն ալ Տիկնանց Միութեան կողմէ պաշտպանուած են. Այս երկու մարմիններն ալ սանուհիներուն յառաջդիմութեան եւ յաջողութեան հետեւած են բծախնդրօրէն :

Մեր աշակերտուհիներուն մեծամասնութիւնը կուգար Ֆրանսայի զանազան քաղաքներէն, ունինք սակայն աշակերտուհիներ Պոլսէն եւ Անգլիայէն եւս, բոլորն ալ բարեկեցիկ ու բարեկիրթ ընտանիքներէ :

Վարժարանը պահած է անցեալ տարուան դասարաններու կազմութիւնը .— Տարրական – Նախապատրաստականը եւ լիսէի չորս դասարանները :

Առաւուան առաջին ժամը յատկացուած է կարգապահական եւ բարոյախօսական դասախօսութիւններու, կատարուած դաստիարակ ուսուցիչներու առաջնորդութեամբ :

Սերտողութիւններն եղած են բաւարար երեք ժամ փոքրերու եւ 4-5 ժամ մեծերու համար :

Երեք եռամսեայի քննութիւնները տեղի ունեցած են կանոնաւոր եւ խիստ պայմաններու տակ, քաջալերական արդիւնքներով. ամէն ամիս աշակերտուհիները կրցած են ծնողքներուն տանիլ իրենց աշխատանքին արդիւնքը, տեսչութեան ընդհանուր դիտողութիւններով ու գնահատանքներով: Ամավերջի հայերէնի բերանացի քննութեանց ներկայ եղած են խնամակալութեան եւ հոգատար մարմնի անդամները: Այս տարի ալ վարժարանին հայագիտական բաժնի յաջողութիւնը քաջալերական եղած է, շնորհիւ Պ. Պ. Մ. Պարսամեանի (գրականութեան պատմութիւն եւ հայերէն լեզու), Ա. Պատմագրեանի (Ազգային պատմութիւն, Հայաստանի աշխարհագրութիւն եւ երգ) եւ Օր. Լուիզ Փափազեանի (հայերէն եւ երգ): Տեսչութիւնը այս առթիւ իր շնորհակալութիւնը կը յայտնէ հրապարակաւ :

Վարժարանի կարգապահութիւնը եղած է գոհացուցիչ: Անկարգ աշակերտուհիները իրենց արժանի պատիժներով կրցած են բարւոքել իրենց անկարգապահ կեցուածքը: Մեր մեծագոյն ջանքը եղած է աշակերտուհիներուն թելադրել գիտակցօրէն հնազանդիլ, ինչ որ վարքը բարելաւելու եւ նկարագիրը կերտելու միակ ուղիղ միջոցն է: Կարգապահութիւնը որ հիմնուած է վախի, պատիժներու եւ ըսպառնալիքներու վրայ, տղուն նկարագիրը կը ստրկացնէ եւ տղուն կը վարժեցնէ ստախօսութեան ու նենգամտութեան : Մեր միակ բաղձանքն է որ տղան ըմբռնէ թէ հաւաքական կեանքին պարտադրած օրէնքներուն պէտք է հնազանդիլ հասկացողութեամբ եւ գիտակցութեամբ : Իրենց առօրեայ աշխատանքի կողքին մեր աշակերտուհիները օգտուած են մատենադարանի գիրքերէն : Ունեցած ենք 400է աւելի ֆրանսերէն եւ հարիւր հայերէն գիրքերու ընթերցողներ :

Առողջապահական բոլոր միջոցները ձեռք առնուած են կարելիութեան սահմանին մէջ: Վերամուտի առաջին օրերուն աշակերտուհիները անցուցած են բժշկական ընդհ. քննութիւն: Մեր աշակերտուհիները եղած են առողջ ու կայտառ : Մաքրութիւնը եղած է շատ կանոնաւոր եւ ամբողջ ձմեռը ունեցած ենք անթերի ջերմութիւն: Օդասուն ննջարաններու մէջ փոքրերը 9 – 9ուկէս ժամ եւ մեծերը 9 ժամ քուն ունեցած են: Ճաշացուցակները պատրաստուած են խնամքով, միշտ ի նըկատի ունենալով աճումի նպաստող անհրաժեշտ սնունդը: Մարզանքը օգնած է նաեւ առողջապահական պայմաններուն : Աշակերտուհիները ապահովագրուած են վարժարանին մէջ պատահելիք արկածներու դէմ :

Վարժարանը սարքած է ներքին հանդէսներ, Ծնունդի, Վարդանանցի եւ Մայրերու տօնին առթիւ : Մասնակցած է զանազան հանդէսներու եւ աշակերտուհիները եկեղեցի առաջնորդուած են ազգային տօներու առթիւ :

Պարբերաբար ուսուցչական ժողովներ ունեցած ենք: Վարժարան այցելած են հիւրեր Ամերիկայէն, Գերմանիայէն, Մօտաւոր Արեւելքէն :

Ուսուցչական կազմը բաղկացած է Ֆրանսացի եւ հայ ուսուցիչներէ, որոնք խղճմտօրէն աշխատած են :

Հոգատար Մարմինը, խնամակալները եւ տեսչութիւնը ջանք չեն խնայած բոլորելու յաջող տարի մը :

Թէ ի՞նչ կը պահանջենք ու պահանջած ենք մեր աշակերտուհիներէն .— Յարգանք վարժարանի ներքին բոլոր օրէնքներուն հանդէպ: Ջանացինք իրենց ըմբռնել տալ թէ աշխատասիրութեամբ, վայելուչ եւ օրինակելի վարք ու բարքով, կոկիկութեամբ եւ մաքրասիրութեամբ պարտին բերել իրենց անձին, ծնողքին, վարժարանին ու ազգին :

Դպրոցասէրը ըլլալով աղջկանց միակ գիշերօթիկ վարժարանը Եւրոպայի մէջ, պէտք է զայն քաջալերել, եթէ իսկապէս ազգապահպանում բառին իրագործումը կ'ուզենք տեսնել :

Ուրախ ենք յայտնելու նաեւ որ այս տարի ծնողքները հաւաքաբար ծնողական Միութեան մը հիմը դրին, որ արդէն ըսկսած է իր օգտակարութիւնը ցոյց տալ եւ այսօրուան դաշտահանդէսին կազմակերպումը իրենց լուրջ աշխատանքին կը պարտինք եւ որուն համար մեր բոլորին ջերմ շնորհակալութիւնը, յաջողութեան մաղթանքներով :

Շնորհակալութիւն Հոգատար Մարմինին ու խնամակալութեան ազնիւ տիկիններուն, որոնք իրենց թանկագին ժամերը բոլորանուէր աշխատանքով կը տրամադրեն մեր վարժարանին: Ինչպէս նաեւ վարժարանի ուսուցչական կազմին պաշտօնէութեան եւ բոլոր ծնողքներուն :

Կ'արժէ յիշատակել նաեւ որ Պ. Գարաօղլանեան սիրայօժար մարզանքի դասերը ստանձնեց, Տիկին Պագըճեանը, որ աշակերտուհիներուն պարերուն հագուստները եւ փողկապները պատրաստեց եւ Օր. Թերեզ Քէօշկէրեանը վարժարանի շրջանաւարտներէն որ իր հսկողութեամբ աշակերտուհիները պարերու վարժութիւնը ունեցան եւ որ ամէն շաբաթ երեկոները վարժարան կուգայ գեղարուեստական ժամանցներու համար, ընկերակցութեամբ վարժարանի շրջանաւարտ Ժագլին Մարանկօզեանի: Բոլորին մեր ջերմ շնորհակալութիւնները :

Այս տարուան աշակերտուհիներուն մէջէն են Ֆրանսացի երեք քոյրեր: Մեծը Գ. դասարանէն, որ պրէվէի քննութեան մասնակցեցաւ, իսկ միւս երկուքը վարի դասարանէն, որոնք հայերէնի հետեւեցան եւ տարեվերջի քննութեան յաջող արտասանութիւններ եւս ըրին :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (204)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԺԱ.

ԿՏՈՒՑ ԱՆԱՊԱՏ

Սեղանի գլխում մի առանձին տեղ յատկացրած էր վանահօրը: Մենք նրան իր տեղում նստած գտանք, եւ մօտենալով աջը համբուրեցինք: Նա վաղօրօք ծերացած, միջին հասակով մի կրօնաւոր էր, մեղմ աչքերով, հեզ դէմքով եւ նուաղած ձայնով: Ամէն ինչ նրա մէջ մաշուել, թուլացել եւ իր ուժը կորցրել էր, որպէս էր եւ նրա հնամաշ հագուստը: Նա խիստ բարեսրտութեամբ հրաւիրեց Ասլանին նստել իր աջ կողմում, ինձ իր ձախ կողմում, իսկ Նաւասարին տեղաւորուեցաւ իմ մօտ: Յետոյ ցաւակցութիւն յայտնեց մեզ հետ պատահած դժբախտութեան մասին եւ գոհութիւն Ամենակալին, որ ազատեց մեզ վտանգից : Դրանով վերջացաւ նրա խօսակցութիւնը, որովհետեւ այդ միջոցին, մինը միւսի ետեւից, որպէս գիշերային ուրուականներ, լուռ հանդարտութեամբ ներս մտան աբեղաները եւ կարգով շարուեցան սեղանի երկու կողմում: Աղօթքից յետոյ իւրաքանչիւրը նստեց իր տեղում :

Տիրում էր ընդհանուր լռութիւն: Մենք եւս, սովորական կանոնին հետեւելով, լուռ էինք : Իւրաքանչիւրի առջեւ դրած էր մի կտոր հաց, պատրաստած գարու եւ ցորեանի խառն ալիւրից, մի պղնձէ պընակ, կլայեկով պատած, եւ մի փայտեայ գդալ: Սեղանի այլ պարագայք չկային, բացի փայտեայ մեծ աղամաններից, որ մի – մի հատ դրած էր իւրաքանչիւր հինգ հոգու առջեւ :

Կանաչեղէնները առատ էին. գալար սոխ, պրաս, բողկի տերեւներ եւ այլն : Այդ կանաչեղէնները այնպէս ագահութեամբ ուտում էին, ինչպէս սոված անասունները խոտ են ճարակում : Ոտքի վրայ սպասաւորութիւն էին անում նոյնպէս աբեղաներ: Պղնձեայ մեծ ափսէների մէջ՝ նրանք ներս բերեցին պատրաստած միակ կերակուրը եւ հաւասար կերպով բաժանեցին բոլորին: Մենք եւս մեր բաժինը ստացանք :Դա ձաւարից պատրաստած մի տեսակ փլաւ էր, որի վրայ ածել էին փոքր ինչ կտաւհատի ձէթ: Զնայելով, որ ես շատ քաղցած էի, բայց ուտել չկարողացայ: Հացը անկարելի էր ուտել:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

որ Տը Կոլ դարձեալ երթայ Ալժերիա, Հանրապետէն առաջ կացութիւնը տեղւոյն վրայ ուսումնասիրելու համար. ճամբորդութեան թուականը չէ որոշուած տակաւին:

× Ալժէի մէջ նախկին ռազմիկներու առջեւ խօսք առնելով զօր. Սալան մաս-նաւորապէս շեշտեց Վարչապետ Տը Կոլի շուրջ միութիւնը զօրացնելու եւ Հանրապետէն յաջողութեամբ պսակելու անհրաժեշտութեանց վրայ:

× Ազատագր. ճակատ պաշտօնաթերթը Ցուլիս չորսի իր առաջնորդողը յատկացուցած է Ֆրանսական զօրքերու Թունուզէն պարպումին: Թերթը կը գրէ թէ զօր. Տը Կոլ կը սիրաշահի Պուրկիպան՝ հարուածելու համար Մաղրէպի միութիւնը՝ իր ծրագիրները յաջողցնելու մտահոգութեամբ, «բայց Ֆրանսայի նուէրը թունաւորուած է» կ'աւելցնէ թերթը:

× Թունուզի Նախագահ Պուրկիպա տեսակցութեան մը ընթացքին յայտարարեց թէ «Ֆրանքեւթունուզեան համաձայնութիւնը մթնոլորտը կը մեղմացնէ ... ինչ որ թոյլ կուտայ՝ ապագային յոյսեր յայտնելու համար» բայց, աւելցուցած է ան, «պէտք է գիտնալ թէ այնպիսի հարց չկայ որ ես «ծգեմ» Ալժերիան, կամ՝ ալժերիացի ժողովուրդին նկատմամբ իմ գիրքս տկարացնեմ»:

× Փինէի փոխառութիւնը պիտի վերջանայ Ցուլիս 12ին: Ցարդ 198.1 միլիառ հաւաքուած է, 116 թոն ոսկի:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ «Քոլէժ»ի Ե. դասարանէն 35 աշակերտներու մէջ գերազանցութեան (էքսէլանս) պատուոյ եւ անգլերէնի Ա. մրցանակին արժանացած է պատանի Ցարութիւն Այտապիրեան:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Կապոյտ խաչի կայանի շէնքին

Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պէլֆորի հանգստեան կայանի համար հետեւեալ նուիրատուութիւնները: Գալայճեան Անդրանիկ հազար ֆրանք, Ոչխարեան Սարգիս հազար, Յ. Պ. հազար, Տառաքճեան Ճիւան հինգ հարիւր, Կարապետ Ստեփանեան հազար, Քազանեան Փօլ հազար, Ռուս քահանայ մը հազար, Արթիւր Ստեփանեան հազար, Ծովիկ Մեղպուրեան հազար, Ոմն հազար, Պէոֆէօս հազար, Արամ Սինանեան հազար: Ընդհ. գումար 11.000 ֆրանք:

×

Ֆ. Կ. Խաչի Պէլֆօնթէնի կայանին

Կապ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը Օդ. կայանին խաղալիքներ գնելու համար շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Ա. Սամուէլեանէ եւ Տիկ. Նազըրզարեանէ հազարական ֆրանք: Տիկին Թիւֆէնկճեանէ փայտէ գունաւոր գնդակներ: Տիկ. Տիրուհի Միսաքեանէ հայերէն ընտիր երգապնակներ, Տիկ. Աստղիկ Ադնազարեանէ հինգ քիլօ պօնպօն, Պ. Պ. Գէորգ Պադրըճեանէ եւ Հայկ Ազարէկեանէ փոքրիկ պայուսակներ: Պ. Անտրէ Եաիզարտաշեանէ դեղօրայք:

×

Վալանսի մասնաճիւղի միջոցաւ երեսուն քիլօ ձաւարի համար եղած են հետեւեալ նուիրատուութիւնները:

Պ. Գ. Մարգարեան տասը քիլօ ձաւար: Պ. Մկրտիչ Դաւիթեան հազար ֆր. Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի վարչութիւն 1500 ֆրանք:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Սէն Ժերմէի Ս. Սահակ Մեսրոպ դպրոցին: Այս Շաբաթ երեկոյ Թագիս Բաթրոնաժի սրահին մէջ:

Տեղի պիտի ունենան, խմբերգ, արտասանութիւններ, պօհէմական պարեր, գունտերով մարզանք, հայկական տոհմիկ պարեր գեղջկական տարազներով, գաւեշտ մը, եւ «Ցովսէփ Գեղեցիկ» բարոյալից թատերգութիւն մը.

Թագիս եւ շրջակայ թաղամասերու հայ հասարակութիւնը ջերմապէս կը հրաւիրենք ներկայ ըլլալ մեր փոքրիկներու ամավերջի հանդէսին, ունկնդրելու եւ քաջալերելու անոնց ձեռք բերած գովելի յաջողութիւնները:

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՃՈՐՃ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆԻ

(ՆՈՐ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱԾ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ)

Տեղի կ'ունենայ այս Ե.-շաբթ իրիկուն ժամը 9ին

HOTEL LUTETIA-Ի ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Métro : Sèvres-Babylone

Ծախքերու մասնակցութիւն 500 ֆրանք

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տարօն Տուրուբերան Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղը կը յայտնէ

ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ

Առթիւ, մասնաւոր պատարագ

Սերովբէ եպիս. Մանուկեան կը նախագահէ արարողութեանց այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, առաւօտեան ժամը տասնին: Կը խնդրուի յարգոյ հասարակութենէն մասնաւորաբար հայրենակիցներէն, ներկայ գտնուիլ Տարօնի զոհերուն յիշատակը յարգելու:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի դաշտահանդէսը Կիրակի Ցուլիս 13 առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Շաթօ տը Պօ Բըկարի (Սէն Նիզիէի ճամբուն վրայ) գեղատեսիլ եւ օդասուն վայրին մէջ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին կարող ուժերու եւ դպրոցի աշակերտութեան կողմէ: Բարձրախօս հայկական երգապնակներով: Պիւֆէ եւ ըմպելիք:

Մրցանակաբաշխութիւն դպրոցական աշակերտներուն:

Հայկական զուարթ մթնոլորտ: Սիրով կը հրաւիրուին Կրընոպլի եւ շրջաններու հայրենակիցները:

Օթօքարը կը մեկնի Հայնոցէն ժամը 8.30ին, դպրոցին առջեւէն 8.45, Փլաս Վերտէօն 9, Փաքսին առջեւ 9.15:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեօ-Քաշանի «Մուրատ» խումբը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Քիւեան ընտանիքին Տ. Մ. Ապտալեանի մահուան առթիւ:

×

Թոքատի Հայր. Մ.ը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Պ. Յակոբեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն իր մօրը մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆր. կը նուիրէ Սեբաստիոյ նահանգի Մուրատ Ուսումնասիրացին եւ հազար ֆր. Կապ. Խաչի կայանին: (Ստանալ Յառաջէն):

×

Սեբ. նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութիւնը իր բոլոր անդամներով խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ իր ժրաջան քարտուղար Տէր եւ Տիկին Յ. Յակոբեանի իրենց մօր մահուան առթիւ, ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկին Կրոնիկ Յակոբեանի, Քիւեան, Ապտալեան, Կիրակոսեան, Մարտիրոսեան ընտանիքներուն:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
—— 17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e) ——

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Մարսէյլի Սէն Ժերոմի Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէի դաշտահանդէսը այս կիրակի ամբողջ օրը Սէն Ժիւսթ Ավընիւ տիւ Քօրօ Պար տիւ Շալէի Հովասուն պարտէզին մէջ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Երիտասարդաց Դրօ խումբին:

Կը նախագահէ ընկ. Մ. ԶՈՐՊԱՃԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ
(Խօսնակ ընկեր Կ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ):

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, որուն կը մասնակցի Պոմոնի Նոր Սերունդի Քրիստափոր խումբը: Արտասանութիւն, երգ եւ անակնկալներ, հայկական եւ եւրոպական երգապնակներ, բարձրախօս բատիօ Սէն Ժան ղեկավարութեամբ: Էօրտէկեանի:

Զովացուցիչ ըմպելի, շիշ քէպապ մատչելի գիներով: Հայրենակիցներ օգտուեցէք այս առիթէն եղանակի հաճելի եւ զուարթ կիրակի մը անցնելու:

Մուտքը ազատ է:

ԾԱՆՕԹ.— Գանըպիէրէն առնել 53 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել վերջատրութեան:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Ֆրանսահայ Լսարանը իր 10րդ տարեկան շրջանի փակման առթիւ սարքած է երաժշտական ասուլիս մը, այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, Քաֆէի վերնայարկը:

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Ամասիոյ Հայր. Միութիւնը կազմակերպած է ծովագնացութիւն մը 13 Ցուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը, Պանտոլի շրջանը:

Օթօքարը կը մեկնի Շափիթրէն առաւօտեան ժամը եօթին: Կը խնդրուի արձանագրուիլ կանխաւ մինչեւ մէկ Ցուլիս Պ. Տ. Զօրիքեանի մօտ, 5 Ավընիւ Ս. Փալըթան, Մարսէյլ:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի ներկայացուցիչները: Այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Մշակութային Տան մէջ: Օրակարգ.— Շար. նախորդ ժողովին:

ՇԱՒԻԼ.— «Արղութեան» խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Յոյներու սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռուս. «Ռուբէն» Միութեան ժողովը այս չորեքշաբթի իրիկուն, 17 բիւ Պլէօ: Կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Կարտանի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երկուքին Հ. Բ. Ը. Միութեան սրահին մէջ: Օրակարգի կարեւոր հարցեր: Ա.— Շրջաբերական եւ նամակներու ընթերցում: Բ.— Պատգամաւորներու ընտրութիւն եւայլն:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի անդամական ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին: Օրակարգ.— Ա.— Կեդրոն. վարչութեան շրջաբերականի ընթերցում: Բ.— Դաշտահանդէսի կարգադրութիւն: Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համաշխարհանձագի Հայր. Միութեան Լիոն մասնաճիւղի տարեկան դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ 13 Ցուլիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսին-Քանալին եզերքը: Կապիլոնի սրճարանին զովասուն ծառերուն տակ: Այս առթիւ կը հրաւիրուին հայրենակիցներ, բարեկամներ եւ հայ հասարակութիւնը անխտիր ամառնային հաճելի ժամանց եւ զուարճալիքներ:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՑԻՇԱՏԱԿԻ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն-Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան, ի յիշատակ Տարօն-Սալնոյ Ձորի հերոսներու:

Կիրակի, 13 Ցուլիս Սէնթ Անտրէի զովասուն պարտէզին մէջ:

Կը նախագահէ Հայրենակից Ե. ՄԵԼ-ԳՈՆԵԱՆ: Պիտի բանախօսէ Միութեանս նախագահ Հայրենակից Գ. ՇԷԽԻԿԵԱՆ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, հայկական տոհմիկ պարեր, մեներգ, արտասանութիւն մասնակցութեամբ Մարսէյլի Հայ-Արենոյշներու:

ԾԱՆՕԹ.— Դաշտավայրը երթալու համար Փլաս տ'Էքսէն առնել թիւ 25 հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութեանը:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9ᵉ

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 10 ՅՈՒԼԻՍ — JEUDI 10 JUILLET 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8239 — 34ÈME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4040

ԴՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան մէջ տարիներէ ի վեր իրարու կը բախին երկու հոսանքներ, որոնք ծանօթ են մեծամասնական եւ փոքրամասնական անուններով :

Գաղափարական, վարդապետական տարակարծութիւնը չէ, որ իրարմէ կը բաժնէ կուսակցութեան երկու թեւերը : Տեսական հարցերու մասին կը տիրէ կատարեալ միասնականութիւն, ինչ որ կը կազմէ անխորտակելի ուժը կուսակցութեան :

Գործնական քաղաքականութեան հարցերու մասին է, որ միատեսակ չեն մտածեր բոլորը :

Քանի մը տարի առաջ Եւրոպայի հաւաքական պաշտպանութեան դաշնագրին շուրջ է, որ վէճ ծագած էր : Կարգ մը երեսփոխաններ՝ անտեսելով կուսակցութեան պաշտօնական որոշումը այդ հարցի մասին, հակառակ քուէ տուած էին :

Անսաստողները ժամանակաւոր կախակայման պէս թեթեւ պատիժներու ենթարկուեցան : Կուսակցական կարգապահութիւնը յարգուեցաւ ի վերջոյ եւ փոքրամասնութիւնը ենթարկուեցաւ մեծամասնութեան կամքին :

Անցեալ տարի Յունիսի վերջը Թուլուզի մէջ տեղի ունեցաւ տարեկան համագումարը, վերահաստատելով կուսակցութեան միասնականութիւնը :

Ֆրանսայի վերջին ամիսներու ներքին տագնապը խոր անդրադարձումներ ունեցաւ ընկերվարական կուսակցութեան վրայ :

«Մայիս 13»ի զինուորական շարժումը Ալժերիոյ մէջ, Քորսիքայի դէպքերը, Ֆլիմլէնի կառավարութեան հրաժարումը, զօրավար Տը Կոլի իշխանութեան գլուխ գալը եւ յարակից խնդիրները տարբեր ձեւով մեկնաբանուեցան կուսակցութեան վարիչ դէմքերուն կողմէ :

Ֆելիքս Կայեարի դահլիճին հրաժարումէն վերջ կուսակցութեան Ազգային Խորհուրդը որոշած էր այնուհետեւ ո՛չ մէկ կառավարութեան մասնակցիլ :

Դէպքերը տարբեր կերպով դասաւորուեցան եւ բացառաբար քանի մը նախարարներ մտան Ֆլիմլէնի դահլիճին մէջ :

Զօրավարին վստահութիւն յայտնելու մասին ազատ ձգուեցան երեսփոխանները : Այնպէս որ Յունիս մէկին 49 հոգի դէմ եւ միայն 42 թեր քուէ տուին Տը Կոլի, որուն դահլիճին մէջ մտան Կի Մոլէ եւ քանի մը ուրիշ ընկերվարականներ : Կարգապահութեան խախտում չէր այս քուէարկութիւնը :

Սակայն յատկանշական էր այն իմաստով, որ տագնապ մը կը մտնէր կուսակցութեան ծոցին մէջ : Խմորումներ կը տեսնուէին մասնաւորաբար ընդհանուր քարտուղար Կի Մոլէի դէմ, որ 1956 Փետրուարէն ի վեր առաջնակարգ դեր մը կը խաղայ Ֆրանսայի քաղաքական կեանքին մէջ :

Կուսակցական շարքերուն մէջ առաջ եկած շփոթը փարատելու եւ կացութիւնը պարզաբանելու նպատակով էր, որ կիրակի օր Իսի լէ Մուլինոյի մէջ գումարուեցաւ տեղեկատու ժողովը, մասնակցութեամբ Փարիզի եւ գաւառի բոլոր պատգամաւորներուն :

Տարեկան համագումարը, որ անցեալ ամիս տեղի պիտի ունենար, յետաձգուեցաւ յառաջիկայ Սեպտեմբերին : Այն ատեն է, որ պիտի քննուի ընդհ. քարտուղարին 14 ամսուան տեղեկագիրը եւ պիտի գծուի կուսակցութեան ընդհանուր քաղաքականութիւնը : Ներքին եւ արտաքին հարցերուն մէջ :

Կիրակի օրուան ժողովին մէջ կողմերը արտայայտ կերպով պարզեցին իրենց մտավախութիւնները : Պատգամաւորները յուզումով տեղեկացան մայիսեան դէպքերու ներքին ծալքերուն :

Տեղեկատու ժողովը անգամ մը եւս եկաւ հաստատելու, թէ հակառակ որոշ հարցերու շուրջ տիրող տարակարծութեանց, ընկերվարական կուսակցութիւնը կը պահէ իր միասնականութիւնն ու կարգապահութիւնը :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԱ ՅՈՒՍԱԽԱԲ՝ ՄԱԿ-Ի ՏԵՂԵԿԱԳՐԷՆ

Ինչպէս երէկ վերջին ժամուն գրած էինք՝ Պէյրութի առեւտրական թաղին մէջ տեղի … ռմբափորձը այսօր կը գրաւէ ֆրանսական բոլոր թերթերը : Խնդրոյ առարկայ շէնքը Ա. Պէ. Սէ.ի Ունի-փրին է, որ կը գտնուէր Սէն Լուի տէ Ֆրանսէ եկեղեցիին ճիշդ քովը : Կէսօրէն առաջ, երբ վաճառատունը լեցուած էր գնորդներով՝ զօրաւոր ռումբ մը պայթեցաւ դրան առջեւ, կործանելով հաստատութիւնը : Մէկ հոգի սպաննուեցաւ եւ քսան ուրիշներ վիրաւորուեցան, որոնց վէրը՝ ծանր : Հրշէջները հազիւ կարողացան զսպել բոցերը, որոնք հասած էին արդէն մինչեւ հինգերորդ յարկ : Երկու ամսուան քաղաքացիական կռիւներուն մէջ՝ քաղաքացիներու դէմ կատարուած ամէնէն սարսռազդեցիկ ռմբափորձը կը նկատուի ասիկա : Ահաբեկիչը ինկած է ժողովուրդին ձեռքը եւ լինչի ենթարկուած՝ ոստիկանութեան յանձնուելէ առաջ :

Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարար Տըլըս յատակօրէն հասկցուց Համըրշըլտի, թէ Ուաշինկթըն յուսախաբ եղած է ՄԱԿի տեղեկագրէն :

Իսկ ՄԱԿի հետ կապ պահող Լիբանանցի նախարար Տօքթ. Մուխայպէր մամուլի ասուլիս մը տալով ծանրօրէն հարուածեց ՄԱԿի քննիչներն ու անոնց տեղեկագիրը : Այլեւս պարզ է, թէ միջազգային մամուլէն ետք, Նախագահ Շամունի, Վարչապետ Սոլհի եւ Անգլիոյ Արտաքին նախարարութեան հետ՝ Միացեալ Նահանգներն ալ անդրադարձած են այն իրողութեան՝ թէ զանգուածային միջամտութիւն մը եղած է Լիբանան : Ըմբոստներու կողքին կանգնած են միայն Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնն ու … «Փրաւտա»ն, որ կը գրէ թէ ՄԱԿի տեղեկագիրը դժգոհ ձգած է Անգլիան ու Ամերիկան, որոնք ահազանգ կը հնչեցնէին :

«Նիւզվիք» շաբաթաթերթը տեսակցութիւն մը ունեցած է Նախագահ Շամունի հետ, որ անգամ մը եւս հաստատած է թէ 3 - 4000 հոգի թափանցած է Լիբանան՝ Սուրիայէն : Ասոնք կը ներկայացնեն Լիբանանի մէջ կռուող ըմբոստներուն 25 առ հարիւրը եւ ունին բազմաթիւ զէնքեր, գնդացիրէն մինչեւ պատերազմական ծանր զէնքեր եւ հակօդային թնդանօթներ : Նախագահը աւելցուցած է թէ Գահիրէ պարզապէս կը մտածէ Լիբանանը կցել Արաբ. Հանրապետութեան :

Միւս կողմէ, Պէյրութէն կը հաղորդեն թէ Սուրիոյ պելժիական ընդհանուր հիւպատոսը՝ Լուի տը Սան, որ դիւանագիտական իր անձեռնմխելիութիւնը օգտագործելով Դամասկոսէն զէնք կը փոխադրէր Լիբանանի ըմբոստներուն յանձնելու համար՝ Յուլիս ութին յանձնուած է Պատերազմական Ատեանին : Հիւպատոսին դատավարութիւնը սկսած է եւ շատ հաւանական է որ մահուան դատապարտուի :

«Լիբանանի տարօրինակ պատերազմը» ընդհանուր խորագրին տակ Էտուար Սապլիէ կը շարունակէ իր թղթակցութիւնը «Լը Մոնտ»ի մէջ.— Պէյրութի սրտին վրայ՝ Թնդանօթներու հրապարակը աշխարհի դրամափոխութեան կարեւորագոյն կեդրոններէն մէկն էր : Ցուցափեղկերուն մէջ՝ Լինքըլն դրացի էր Լենինի եւ Էլիզապէթի, Ռիշըլիէոյի կամ Պոնափարթի հետ : Տինարն ու տրախման՝ ռուբլիին եւ տուրոյին քով : Առանց Պէյրութը ձգելու՝ կարելի էր գնել էսքիւտօ, փոխանակել զայն ֆլորէնի հետ, առնել փեսեթա կամ զուիցերիական ֆրանք : Այսօր, այդ հրապարակը ամայի է : Զինեալ զումարտակներ միայն կարելի է տեսնել հոն : Զբօսաշրջիկներ չկան այլեւս Միջին Արեւելքի Զուիցերիոյ մէջ : Ըմբոստները կրակ կը բանան Պասթէքի աւերակներէն : Եռուզեռը դրեթէ մեռած է Նաւահանգիստին մէջ : Գործարանները փակած են իրենց դուռները : Դրամը կը պակսի : Բարեբախտաբար օտար դրամատուները ընդունեցան երկարաձգել իրենց վարկերը՝ ընդհանուր սնանկութեան մը առաջքն առնելու համար : Օրական հարիւր միլիոն ֆրանքի վնաս մը կ՚արձանագրուի երկրին տնտեսութեան մէջ :

Կռիւները կը շարունակուին Պէյրութի թէ շրջաններու մէջ : Նախագահական ընտրութեանց թուականը կը մօտենայ, Յուլիս 24, եւ տակաւին որոշ բան մը կարելի չէ ըսել : Նախագահ Շամուն ժողով մը գումարեց Վարչապետին եւ պատասխանատու այլ անձերու հետ՝ առաջքը առնելու համար ընդհանուր յարձակողականի մը, որուն կը պատրաստուին խռովարարները Պէքայէն մինչեւ Պէյրութ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ ճառ մը խօսելով Խրուշչեւ յայտնեց թէ իրենք կողմնակից են միշտ խաղաղ գոյակցութեան, որովհետեւ պատերազմ չեն ուզեր. «Խ. Միութիւնը առանց պատերազմի պիտի յաղթէ, շնորհիւ իր աշխատանքին» : Խորհրդային Պատերազմական նախարար մարէշալ Մալինովսքին ալ Գերմանիա գացած է «հանգստանալու» համար :

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ յոյն ահաբեկիչները դարձեալ գործի ձեռնարկեցին՝ սպաննելով անգլիացի երկու զինուորներ :

ԱՆԳԼԻՈՅ Վարչապետ Մաքմիլըն Խորհրդարանին մէջ յայտարարեց թէ իր կառավարութիւնը չէ հրաժարած «Մեծ»երու ժողովի մը ծրագրէն :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Պատերազմական նախարար Շթրաուս որ Ֆրանսայի իր պաշտօնակիցին հիւրն է Փարիզի մէջ, տեսակցութիւն մը ունեցաւ զօր. Տը Կոլի հետ. Լրագրողներէ հարցապնդուելով Շթրաուս յայտարարեց թէ իր այցելութիւնը պարզապէս քաղաքավարական բնոյթ ունի՝ նկատելով ը առաջին անգամն էր որ հանդիպում կ՚ունենար Ֆրանսայի նոր Վարչապետին հետ :

ՊՐԻՈՆԻԻ մէջ (Եուկոսլաւիա) Թիթօ, Նասր եւ Աւերով պաշտօնկն. խորհրդակցութիւնները սկսան. հաւանական է որ մօտ ատենէն զեկոյց մը հրապարակուի ճշդելու համար երեք երկիրներու դիրքը :

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ կառավարական ուժերը հետզհետէ կը գրաւեն ըմբոստներու կեդրոնները առջի օր գրաւեցին նաեւ Պորուա քաղաքը :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԺՈՐԺ ՊԻՏՕՅԻ

ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՍՈՒԼԻՍԸ

Ինչպէս գրած էինք, նախկին վարչապետ Ժորժ Պիտօ ժողովրդական Շարժումէն հեռանալով նոր կուսակցութիւն մը հիմնեց՝ Քրիստոնեայ Ժողովրդապետութիւն : Բացատրելու համար շարժումին իրական բնոյթը եւ իրենց դիրքը ճշդելու նպատակով՝ Պիտօ մամուլի ասուլիս մը տուաւ երեքշաբթի կէսօրէ ետք, Լիւթեսիայի մէջ, ուր աւելի քան երկու հարիւր լրագրողներ կային :

Քրիստոնեայ Ժողովրդապետութեան Նախագահը, հաստատելէ ետք թէ քաղաքական երկրաշարժ մը տեղի կ՚ունենայ Ֆրանսայի մէջ, մօտ քսան վայրկեան խօսեցաւ, շեշտելով զօրաւոր կազմակերպութեան մը անհրաժեշտութեան վրայ.
— Կոչ ըրի, ըսաւ Պիտօ, բոլոր անոնց՝ որ հաւատարիմ են Ֆրանսայի աւանդութեանց, ազատական գաղափարին եւ ընկերային արդարութեան՝ հիմնելու համար Քրիստոնեայ ժողովրդապետական շարժում մը :

Յայտնելէ ետք, թէ այդ կոչին ընդառաջելով անհատական թէ զանգուածային մասնակցութիւններ եղան շարժումին, եւ դիմումները կը շարունակուին, անցողակի յիշեց քննադատութիւններն ու թիւրիմացութիւնները, աւելցնելով թէ ոչ մէկ փափաք ունի գոյն մը եւս բարդելու՝ կուսակցութեանց ծիրանի գօտիին վրայ. — Բոլորին ծանօթ է փորձիս պատճառը, որ ուրիշ բան չէ եթէ ոչ կարելիութիւն մը ստեղծել, որպէսզի խորհրդարանական անհամաձայնութիւններու եւ խմբակցութեանց ինքնասպանութեան մէջ՝ Ֆրանսա ունենայ ազդեցիկ կազմակերպութիւն մը, նոր մարդերով՝ որոնք իրենց սրտին մէջ ունենան ազատութեան սէրը եւ բռնատիրութեան դէմ տեսլութիւն :

Իր ճառին եւ եղած հարցումներուն տրուած պատասխաններուն մէջ Ժորժ Պիտօ ճշդեց հիմնական կարգ մը կէտեր.—

1.— Ալժերիան ֆրանսական պիտի մնայ :

2.— Մինչ շատեր կը մտածեն թէ ժողովրդապետութիւնը ժամանակավրէպ է, փորձառութիւնն ու ժամանակը ցոյց տուին թէ բռնատիրութիւնն է որ ժամանակավրէպ է :

3.— Եւրոպայի մէջ Ֆրանսա կը հաւատայ Հայրենիքներու գործակցութեան ու դաշնակցութեան, որ խաղաղութիւնը պաշտպանելու լաւագոյն միջոցն է : Յայտնապէս Ժորժ Պիտօ դէմ է խորհրդային վարչակարգին, որուն «լուծին տակ աւելի քան հարիւր միլիոն հոգի կը հեծէ» :

Ասուլիսը փակելէ առաջ լրագրող մը հարցուց.

— Զօրավար Տը Կոլ տեղեա՞կ է ձեր շարժումէն եւ թիկունք կը կանգնի՞ ձեզի :

Պիտօ.— Արտօնութիւն չենք ուզած մեր շարժումին համար եւ արգելք չդրուեցաւ՝ որպէսզի շարունակենք մեր գործը :

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

× Ժորժ Պիտոյի մամուլի ասուլիսը տագնապի մատնած է Ժողովրդական Շարժումի կարգ մը երեսփոխանները : Մորիս Շուման իր զարմանքը յայտնեց, մինչ Քայէօ բողոքեց «այս փոքր մատուռներուն» ստեղծման դէմ : Երէկ կէսօրէ ետք խառն ժողով մը պիտի գումարէին Ժողովրդական Շարժումի գործադիր մարմինն ու խորհրդարանական խմբակցութիւնը : Կ՚ըսուի թէ մօտ քսան երեսփոխաններ (Ժողովրդ. Շարժում) պիտի միանան Ժորժ Պիտոյի նոր շարժումին. բազմաթիւ նախկին երեսփոխաններ արդէն միացած են :

ՄԱՐՍՈՂԱԿԱՆ

Ա.

Ինծի սովորութիւն դարձաւ, այլեւս, սպասել որ յարձակում մը գործուի վրաս՝ ամիսը առնուազն մէկ անգամ: Նոյնիսկ կը պատահի որ առաւօտուն արթըննամ եւ հարցնեմ.— Ո՞վ պիտի յարձակի վրաս, որո՞ւնն է կարգը, այսօր: Երբեմն անուն ու մականուն ունին այս նախայարձակները, երբեմն ալ չունին: Բայց երբեք չէի սպասեր որ մէկը կը միանայ միւսին, ինչպէս այս անգամ, յարձակում գործելու համար միասնաբար, օգնական ուժերով, քանի մը հոգի՝ թեւ թիկունք իրարու:

Շատ « լուրջ » է այս նոր յարձակումը, ոչ թէ անոր համար որ այդպէս կ'ըսեն իրենք, այլ որովհետեւ նախայարձակները « Նախկին Դաշնակցականներ » են, դէթ այդպէս ստորագրած են, — եւ միայն այդքան: Չեն ըսած թէ հիմա ի՛նչ են, կը մնայ հետեւցնել թէ Դաշնակցական չեն այլեւս, բայց թէ ի՛նչ են վերջապէս՝ կը ծածկեն, ապահովաբար այն թաքուն միտքով թէ, վարձու կուսակցականներ, դեռ կրնան, հի՛ւրաբար ու կարգաւ, անդամակցիլ բազմաթիւ այլ կուսակցութեանց, նորանոր « Նախկինացումներու » անափառութեամբ: Այսուհանդերձ զարմանք կը պատճառէ ինծ որ տակաւին կը շրջին «Նախկին Դաշնակցականի» պիտակով, մեծամնուն գրպէտներէ այլի մնացած կնիկներու պէս՝ մեծ չուք մը իրենց վրայ:

Ճար չկայ, պէ՛տք է ընդունիլ կռիւը, եթէ նոյնիսկ փոլեմիքի դասարան մտնել ըլլայ ասոնց միտքը, կամ իրենց վաճառքին գինը բարձրացնելու փորձ: Ինչ որ մտահոգութիւն կը պատճառէ ինծի, իրենց թիւն է, ըստ իրենց ստորագրութեան՝ «քանի մը հոգի» (առաջին յօդուած), չաբաթ մը ետքը արդէն դարձած՝ « խումբ մը» (երկրորդ յօդուած): Զկարծուի՛ թէ մէկ յօդուածէն միւսը, ութ օրուան ընթացքին, իրենց ստորագրութի՛ւնն անգամ մոռնալը անտանչան մըն է մտային հիւանդութեան, — քա՛ւ լիցի, աճո՛ւմ ցոյց կուտայ փաստը, ի մեծ դժբախտութիւն ինծի: Արդարեւ, ես, մինակ ու մինակուկ, իսկ անոնք՝ « խումբ մը »: Ա՛յ անաստուածներ, լաւ չէ՞ր ըլլար որ կռուէինք մէկ մէկի դէմ: Հիմա ես ի՞նչպէս կռուիմ խումբի մը դէմ:

Վա՛նն է՛ս, Վա՛նն է՛ս, ի՞նչ կ'ըսես, նահանջե՞մ կ'ըսես: Եթէ նահանջեմ՝ մեզք կ'ըլլայ փոլեմիքի համբաւիս: Եթէ մեղայի գամ՝ մեզք կ'ըլլայ նաեւ «մեծխոսիկութեանս»:

Դե՛հ, եկո՛ւր մէջէն ելիր:

Այս սեւ օ՞րն ալ պիտի տեսնէիր, Նարդունի՛, կ'ըսեմ ես ինծի: Շատ գովուեցար, ու շատ գովեցիր ինքզինքդ՝ ինչպէս կ'ըսեն անոնք որ, գրական աւանդութեանց խորապէս ծանօթ, կը գայթակղին՝ եթէ, փոլեմիքներու մէջ անգամ, չըսես «ես՝ նուաստս» կամ «ես՝ տրուպ ծառաս», Պոլսոյ արգուհալճիներուն նման: Ի՞նչ փոյթ թէ ատանկ ոճերը հեռաւոր արտայայտութիւններ ըլլան մազոխականութեան:

Ճարահատ, կը մխիթարեմ ինքզինքս՝ մտածելով թէ ամէնէն մեծ յաղթականներն անգամ իրենց պարտութեան օրն ունին, այսպէս է օրէնքը կեանքին:

Ուրեմն, օ՜ն ի մարտ: Եւ փա՛ռք փոլեմիքի աստուծոյն, որ ինձ հետ է միշտ:

Ուրն անյայտ յարեւելս թէ յարեւմուտս,— ոմ սանձոտրիչ չեմ որ ըէքլամ ընեմ յաճախորդ փնտռող որեւէ խոհանոցի,— անարդ յօդուած մը երեւցաւ ընդդէմ ինծի, ստորագրութիւն՝ «Քանի մը Նախկին Դաշնակցականներ», խորագիր՝ « Զենք մարսեր»:

Ահաւասիկ պատասխանը, ուրեմն, իբրեւ ... մարսողական:

Անարդ յարձակողականին պատրուակը.

— Մայիս 3ին, Յառաջի մէջ հրատարակեր էի կարճ մահագրութիւն մը, նուիրուած՝ ողբացեալ Տոքթ. Սիվրիհիսարլեանի: Այս առթիւ պատմեր էի թէ ներգաղթի լիազօր, կամ ատանկ բան մը, Հինայեկեան, մեր բարի բժիշկէն պահանջեր էր հրաժարական մը Հ. Յ. Դաշնակցութենէն եւ ՊԱՐՍԱԽԱԳԻՐ մը Հ.Յ. Դաշնակցութեան դէմ, պայման՝ արտօնելու համար որ Սիվրիհիսարլեան մեկնի Հայաստան, (ամօթալի ձեւակերպութիւն մը՝ որ տեղի կ'ունենար արդէն Լիբանանի մէջ, ներգաղթի նոյն այդ օրերուն):

Բժիշկը մերժեր էր: Հետեւաբար Հայաստան մեկնելու արտօնութիւնն ալ՝ մերժուեր:

Տալով այս տեղեկութիւնը՝ աւելցուցեր էի.— Ուրացող չէր Սիվրիհիսարլեան, ուրացողին՝ մուրը ճակտին:

Այսօր ալ կը կրկնեմ բարձրաղաղակ.— Ամէն մարդ կրնայ հեռանալ կամ հրաժարիլ կուսակցութենէ մը, թողուլ կամ լքել կուսակցութիւն մը, ընենք՝ չրաժնելու համար կուսակցութեան մը պատասխանատուութիւնը գործունէութեան գանազան դաշտերու մէջ: Կուսակցութիւն կը նշանակէ կարգապահութիւն՝ խտէալի մը հասնելու համար այս կամ այն ճամբով,— ժամանակը կամ պատմութիւնը պիտի դատէ ոչ թէ խտէալը, այլ ճամբան: Ուշադրութի՛ւն, դատաւորը ժամանակն է կամ պատմութիւնը: Արդ, պարսաւագիր ստորագրել ու պարսաւագիր պահանջել կուսակցութեան մը դէմ, որ տասնեակ տարիներու անցեալ ունի (ապո՛ւշ մը միայն կրնայ ըլլալ այն որ ներկան կը դատէ այնպիսի խնդիրներու մէջ՝ ուր դատաւորը ժամանա՛կն է միայն), վերջապէս հայրենիք մտնելու արտօնագիրը ձգանալու սպառնալիք ընել՝ նման պարսաւագիր մը ստորագրել տալու համար, (հայրենիքը իրենց ագարա՞կը կարծեցին այս հէքիֆները), կը համարիմ փաստ բարոյական ինկածութեան ամէնէն ահաւոր աստիճանին, ու թեթեւ կը գտնեմ ուրացող բառը՝ ստորագրողին համար:

Հիմա գանք մեր բարի – ծաղիկներուն: « Ուրացող » բառը համարելով «անուանարկում», զոր, ինչպէս կը մեղադրեն զիս, «թեթեւութեամբ եւ անբարեխղճօրէն» նետեր եմ «Նախկին Դաշնակցականներու » հասցէին, այս վերջիններէն «քանի մը հոգի» կը խմբուին եւ կը խմբագրեն անարդ յօդուած մը ինծի դէմ: Կը տպեն երկու ամիս ետքը,— ինչո՞ւ այսքան ուշ, չեմ գիտեր: Ինչ որ գիտեմ այն է թէ նոր արտադրութիւն չէ այս մաղձը, հինէ՛ն է կուտակուած, մաղձահոսութեան համար ընտրուած պատրուակն է ծիծաղելին:

Տեսէք թէ ի՛նչ կ'ըսեն.—

Կայ եղեր կազմակերպութիւն մը, որուն յարած «ամբարտաւան, մեծամոլ եւ ծածկամիտ» կուսակցականներ, «արկածախնդրութիւններու մնայուն պահանջ ըզգացող » մարդիկ, «վարագոյրին ետեւ» կանգնած «ՈՒՉԱՑՆՈՒՆ ՊԷՍ ԿԸ ԳՈՐԾԱԾԵՆ ՆԱՐԴՈՒՆԻՆԵՐԸ »:

Այսքան լկտի, այսքան լպիրշ, այսքան անարդ յարձակում չէի սպասեր երբեք, որքան ալ երեւակայէի հակառակորդը՝ իր նախանձին եւ ատելութեան մէջ կուրացած, պղտիկցած կամ խեղեալ: Տարբեր մտածելը մեր մէջ է միայն որ ոճիր է, ահա թէ ինչո՛ւ հակառակ տեսակէտ մը յայտնելը անմիջապէս տեղի կուտայ կռիւի՝ այն ձեւով որ չինկեանէները կ'ընեն, առուտուրի մէջ անգամ, իրենց մաղը կամ սանձին ծախած ժամանակ: Ի՛նչ խօսք, որ այս նախայարձակներուն մտաւորական պատրաստութիւնը ժանգոտ սանձի մըն ալ չ'արժեր:

Զլմնցա՛ւ:

Մարդիկ, «որոնց հանրային գործունէութեան հիմունքները բարոյական խարդախութիւնը եւ կեղծիքը կը կազմեն, որոնք ոչինչի կը հաւատան բայց հաւատալ կը ձեւացնեն(*), որոնք միամիտ բազմութիւններու իբրեւ հերոսութիւն եւ սրբութիւն կ'ուզեն ծախել, ամէնէն պախարակելի, դատապարտելի արարքները, որոնց հոգին ատելութեան թոյնով եւ վրէժխնդրութեամբ միայն կը սնանի»,— չարունակե՞մ, բայց, խնդրեմ, ըսէ՛ք, « ուղածնուն պէս գործածելով » զիս՝ ատանկ բանե՞ր ընել տուած են ինծի, այս մարդիկը, թէ կը զառանցէ գրողը:

Զլմնցա՛ւ:

« Հանրային կեանքի մէջ (**) բարոյականօրէն անպաշտպանելի դիրքի վրայ կանգնած Նարդունիներուն հետ հաշի՛ւ ունինք կարգադրելիք» կը յայտարարեն այս « Նախկին » չեմ – գիտեր – ինչերը:

Եւ դեռ ուրիշ չնաշխարհիկ նախատինքներ, ուղղուած՝ « ա լա Նարդունի Դաշնակցականներու, որոնք իրենց անձին շահուն եւ օգտին համար կը նախընտրեն կուսակցական երեւիլ, հեռու մնալով կուսակցութենէն»:

Եղբա՛յր, մատաղը ձեր ժամուն բակին մէջ է որ կը բաժնեն, ալ ի՞նչ աչք տնկեր էք մէկու մը վրայ՝ որ հալածուած կուսակցութեան մը պաշտպանութիւնը կատարելով չի կրնար ապահովել որեւէ շահ կամ օգուտ, եթէ չվնասուի դեռ:

Ինչպէս կը տեսնուի, յօդուածագիրը, որ «քանի մը Նախկին Դաշնակցականներու » ստորագրութեամբ կը խօսի, յօդուած գրել չի գիտեր: Այն դժբախտներէն է, որոնք յօդուած գրելու կեռք մը ունին,— կը գրեն առանց գրելիք ունենալու եւ առանց իրենց գրածին գիտակցութիւնն ունենալու: Ասոր ամբողջ հմտութիւնը քանի մը դազէթաներու տուած պաշարն է: Կարդացածը կը հասկնա՞յ,— կը տարակուսիմ: Թութակաբար կը կրկնէ ինչ որ գրած են ուրիշներ Հ. Յ. Դաշնակցութեան «ոճիրներուն» մասին,— միակ նորութիւնն այն է որ ե՛ս եմ գործած այդ « ոճիրներուն » մէկ մասը կամ մեծ մասը՝ այն օրերուն, երբ այս «նախկինները» խնճոյք կը սարքէին Հայաստանի Անկախութեան տօնակատարութեանց հանդիսասրահներուն մէջ, իսկ ես գիրք մը աւելի կարդալու կամ գրելու ոճիրին մասին կը մտածէի:

Բան մը կայ, սակայն, որ չի գիտեր « Նախկինը»: Մտաւորական աշխատանքս կը փնտռուի՛ Հայաստանի մէջ, ինչ անուն ալ տրուի անոնց կողմէ, որոնք ոսկոր կրծելու աշխատանք միայն կը կատարեն այստեղ,— այդ է որ չեն մարսեր:

Բայց ըսի թէ մարսե՛լ պիտի տամ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

(*) Իսկ իրենք կը հաւատան, ե՛տքն է միայն որ չեն հաւատար, կը դառնան ... նախկին՝ երբ հարկ կ'ըլլայ փոխել այգին:

(**) Ա՜խ «հանրային կեանքի», «հանրային դիրքի», «հանրային գործունէութեան», «հանրային բարոյականի» սիրահար սա «հանրայի՛ն» գրիչը, որ ոչինչ ունի:

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ալիս Աղամեան, 14 տարեկան Հայուհի մը «Ալքոլամոլութեան Ուսումնասիրութեան Բարձր Կոմիտէ»ին բացած մրցումին առաջին մրցանակին արժանացած է: Մրցման նիւթն էր կարգախօս մը գտնել եւ Ալիս Աղամեան առաջարկած էր հետեւեալը.— Եթէ Տակոպէն Թագաւորը մաքուր ջուր խմած ըլլար, կարծեմ իր տափատը չիտակ հագած կ'ըլլար » (Ֆրանսական ժողովրդական երգին բարեփոխումը): Շահած է հեռատեսիլի գործիք մը:

~~~~ ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ~~~~
Խ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ ՆԵՐՍ

●

Տարիներ առաջ աշխարհի ամէն կողմէ գիտութեամբ զբաղողները գերմաներէն կը սորվէին վերջին նորութիւններէն տեղեակ մնալու համար: Այժմ աղատ աշխարհի գիտնականները, մանաւանդ անոնք որոնք կը զբաղին բնագիտութեամբ, կենսաբանութեամբ եւ մեքենագիտութեամբ, կ'աշխատին ռուսերէն լեզուն սորվիլ:

Ժողովրդական արուեստները:

Արդի ռուսական շարժանկարներուն մեծամասնութիւնը անտանելի է. առենօք շարժապատկերի արուեստին մէջ նորութիւններ մտցնելու, թարմութեան հով մը տալու փորձեր կը կատարէին. սակայն այդ ճիգը այժմ բոլորովին անհետացած է: Խորհրդային առաջին ֆիլմերուն հասնող (Այզընշթայնի օրով) ոչ մէկ արտադրութիւն ունին այժմ:

Այս յետ – քայլին պատճառը մասամբ այն է, որ, ինչպէս շատ մը ուրիշ երկիրներու մէջ, այնտեղ ալ շարժանկարի լաւագոյն բեմադրիչները Հրեաներն էին: Սթալինի «հակա – կոզմոպոլիտական » պայքարին ժամանակ Հրեաները ասպարէզէն հեռացուեցան եթէ նոյնիսկ հրացանազարկ չեղան կամ «չմաքրագործուեցան » իսկ:

Անոնցմէ ոմանք այժմ վերադարձած են, սակայն շարժապատկերներուն որակը՝ ոչ տակաւին: Տակաւին ամենազօր է « սոցիալիստական բէալիզմ»ը, եւ ոչ ոք կը համարձակի գեղարուեստական արժէք ներկայացնող ֆիլմեր չինել:

Հեռատեսիլի դարաշրջանը նոր սկսած է ծաղկիլ Խ. Միութեան մէջ. տակաւին միայն 13 կամ 14 կանոնաւորաբար աշխատող սփռիչ կայաններ կան եւ հաւանաբար ոչ աւելի քան 1.5 միլիոն ընդունող գործիքներ: Սակայն այս թիւը օրէ օր մեծնալու վրայ է:

Մոսկուայի հեռատեսիլի կայանը օրական միջին հաշուով չորս ժամնոց յայտագիրներ ունի. շաբթուան մէջ՝ իւ. նկուան ժամը եօթէն մինչեւ 11. շաբաթ օրերը՝ ութէն 12. իսկ Կիրակի օրերը՝ 2էն մինչեւ վեց: Առաւելութիւն մը՝ տակաւին նոր մէջտեղ հանուած ֆիլմերը անմիջապէս կը ցուցադրուին, մինչդեռ ուրիշ երկիրներու մէջ տասը տարիէն պակաս հնութիւն ունեցող ֆիլմերու ցուցադրութիւնը արտօնուած չէ հեռատեսիլէն:

Թ. ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՄՈՒՍՆԱԼՈՒԾՈՒՄ

Ընկերային հարցերու եւ ընտանիքի գաղափարին վերաբերմամբ, Խ. Միութեան մէջ իրականացած է շատ կարեւոր յետ – քայլ մը՝ դէպի սպահպանողականութիւն: Այլեւս բոլորովին անցած է այն ժամանակը, երբ մարդիկ կը խօսէին կիներու «ազգայնացման» մասին: Խորհրդային օրէնքին ու բարոյական ըմբռնումներուն մէջ, սակայն, գոյութիւն չունի «ապօրինութեան» գաղափարը. ամուրի աղջիկ մը երբ զաւակ ունենայ, բժշկական եւ այլ բոլոր խնամքները կը ստանայ՝ ամուսնացած մայրերուն նման. եւ իր աղջիկ – մայր ըլլալու պարագան ոչ մէկ կերպով կը վնասէ իր ապագային: Այս այսպէս ըլլալով հանդերձ, պետութիւնը մեծապէս կը քաջալերէ ամուսնութիւնները: Պատճառներէն մէկն այն է, որ կ'ուզեն լեցնել պատերազմին առեն սպաննուածներուն բաց ձգած տեղը:

Ամուսնալուծումը՝ դժուար:

Դէպի պահպանողականութիւն առնուած քայլին մէկ ուրիշ օրինակն ալ այն է, որ ամուսնալուծումները բաւական դժուարացուած են: Ինչպէս ամէն ոք գիտէ, նախապէս, իրարմէ դժգոհ ամուսինները անմիջապէս կրնային ամուսնալուծուիլ: Այժմ գործողութիւնները այն աստիճան բարդ դարձած են, որ Խ. Միութեան մէջ ամուսնալուծումներու թիւը շատ աւելի նուազ է քան Մ. Նահանգներու մէջ:

Պետութիւնը կը քաջալերէ ամուսնութիւնն ու ամուսնական կեանքը: Շատ պարզ են ամուսնութեան համար անհրաժեշտ եղող գործողութիւնները. երիտասարդ զոյգ մը, որ ամուսնանալ որոշած է, արձանագրութեանց գրասենեակին կը ներկայացնէ դիմումնագիր մը, եւ միայն տասը օր կը սպասէ. 15 րուբլի (3.75 տոլար) վճարելէ վերջ, քաղաքային պսակը կը կատարուի անմիջապէս:

Կիները ու մանուկները:

Խ. Միութեան մէջ գրեթէ բոլոր կիները կ'աշխատին. ոչ միայն գրասենեակներու, հիւանդանոցներու կամ դպրոցներու մէջ, այլ ամէն տեղ, նոյնիսկ ֆիզիքական եւ ձեռական ամէնէն ծանր գործերու մէջ: Խ. Միութեան մէջ ամէն տեսակի աշխատանքներուն 45 առ հարիւրը կը կատարուի կիներու կողմէ: Արդիւնաբերական ճիւղին մէջ աշխատողներու քառասուն առ հարիւրը կիներ են, շինարարութեան մէջ աշխատող կիներու համեմատութիւնը երեսուն առ հարիւրի կը հասնի: Միակ կազմակերպութիւնը, որմէ դուրս ձգուած են կիները՝ բանակն է:

Ըստ օրինի, քաղաքական ասպարէզը բաց է կիներուն առջեւ. սակայն շատ քիչերն են որ այս մարզին մէջ բարձրագոյն աստիճաններու հասած են: Հակառակ այս իրողութեան, Գերագոյն Խորհուրդի 1347 անդամներէն 348ը եւ կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէի 133 անդամներէն ութը՝ կիներ են:

Ճ. Կ.

(16 Շար.)

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Այժմ անցնենք Կոմիտասի ստեղծագործութիւնների օգտագործման եւ վերամշակման խնդրին :

Ցայտնի է, որ մեր ժողովրդական երգերը մշակել են մի շարք երաժշտագէտներ, ինչպէս մեներգի, նոյնպէս եւ խմբական երգեցողութեան համար: Այդ երաժշտագէտների թւումն են՝ Ք. Քարա-Մուրզա, Մ. Եկմալեան, Գ. Միրզոյեան, Սպ. Մելիքեան եւայլն: Վերջին տարիներս մեր ժողովրդական երգերը օգտագործւում են նաեւ լարային կուարտետի համար: Այդ երգերը օգտագործուել են Ս. Ասլամազեանի կողմից: Ս. Ասլամազեանը մի շարք երգեր օգտագործել եւ վերամշակման է ենթարկել, վերցնելով Կոմիտասի պարտիտուրայից, ըստ որում փոփոխման է ենթարկել ոչ միայն մեղեդին («Շողեր ջան», «Ալ այլուխ», «Սարերի վրով գնաց» եւն.) այլեւ կոմիտասեան ներդաշնակում եւ պոլիֆոնիան: Եւ չնայած փոփոխումներին, այդ գործերը յայտարարւում են որպէս Կոմիտասինը :

Զառարկելով մշակման եւ վերամշակման դէմ, եթէ նիւթը վերցրած է հայ ժողովրդական երգերից, այսինքն եթէ հեղինակը օգտագործում է անմիջապէս բուն ժողովրդական ազգագրական նիւթը՝ գտնում ենք որ նման դէպքերում հեղինակն ազատ է վարուել այնպէս, ինչպէս թելադրում է իր ստեղծագործական բնոյթը, ոգին, ճաշակը: Սակայն եթէ այդ նիւթը վերցնում են մի ուրիշ երաժշտագէտից, տուեալ դէպքում Կոմիտասից, որ արդէն մշակել է այն, անցկացնելով իր ստեղծագործական տարրալուծարանին միջով, դնելով իր երաժշտական դրոշմը այդ գործերի վրայ, եւ Կոմիտասի անուան կողքին դնում են իրենց անունը, ապա մի ուրիշ արդարացում պէտք է լինի դրա համար: Ուրեմն ինչո՞ւմն է բանը: Պարզւում է որ յարգելի երաժշտագէտը իր մշակման նիւթը վերցրել է ոչ թէ ազգագրական ժողովածուից, այլ Կոմիտասից եւ իր ուզածի պէս փոփոխման է ենթարկել թէ մեղոդին, եւ թէ ներդաշնակութիւնը: Կոմիտասի երգերի փոփոխման պրոցեսում կատարւում են մի շարք անյարիր լրացումներ: Օրինակ՝ «Կռունկ»ի մէջ փոխուած է ոչ միայն մեղեդին եւ ներդաշնակութիւնը, այլ աւելացրած է միջանուագ, որ վերցրել են մի այլ տեղից՝ Գենարիոս Ղորղանեանի «Կովկասեան բանաթի» : Երգերի ինքնուրոյն մշակման կամ վերամշակման պրոցեսում երաժշտագէտը ազատ է իր ստեղծագործական ունակութիւններն ու հնարաւորութիւնները կիրառելու մէջ, ինչպէս ինքը ցանկանում է: Սակայն երբ տրւում է Կոմիտասի անունը, այս դէպքում չի կարելի կամայականօրէն վարուել նման ստեղծագործութիւնների հետ: Կոմիտասին պէտք է տալ որպէս Կոմիտաս :

Այս առիթով կարող են առարկել՝ հապա՞ Լիստը, ինչո՞ւ նա վերցրել է Վակների, Գունոյի, Վերտիի օփերաներից կըտորներ եւ վերամշակման է ենթարկել : Այստեղ Լիստը իրօք որ հարստացրել է այս ստեղծագործութիւնները դաշնահամուրային թէքնիքի հնարքներով, փասաժներով եւ այլ մոմենտներով: Եւ նա գործ ունի ոչ թէ ժողովրդական մշակուած երգերի հետ, այլ ինքնուրոյն ստեղծագործութիւնների, երաժշտական տրամաթիք հարուածների հետ, որոնք նա օգտագործում է, ընդլայնելով եւ հարստացնելով նրա գոյները, տխափազոնը եւն.: Սակայն նա չի վերցնում ուրիշի մշակած ժողովրդական երգերը եւ այդ հեղինակի անուան կողքին իր անունը չի դնում :

Ս. Ասլամազեանը կատարում է անկասկած մեծ աշխատանք, ժողովրդականացնելով համաշխարհային եւ ռուսական դասականներու երաժշտական գործերը, որոնք գրուած են կուարտետի եւ գործիքների այլ կազմերի համար: Այդ իմաստով պէտք է ողջունել նաեւ Կոմիտասի ստեղծագործութիւնների՝ լարային կուարտետի միջոցով ընկալման նրա աշխատանքը: Սակայն պէտք է նշել որ, Կոմիտասի ոչ բոլոր գործերն են որ տրուած են իր՝ Կոմիտասի անփոփոխ նօթագրութեամբ: Ս. Ասլամազեանի մշակումների մէջ, կամ աւելի ճիշդ, վերամշակումների մէջ չենպահպանուած Կ.ի ներդաշնակումները, իր երգերի մեղեդիների կառուցուածքը : Ս. Ասլամազեանը փոփոխել է երգերի եւ պարերգերի եղանակը, ընդլայնելով փրազները («Երկինք ամպել է»), երկարացնելով փրազի վերջին նոթայի տեւողութիւնը, կրկնելով մեղեդին այնտեղ, որտեղ Կոմիտասը չի կրկնել եւ բուն երգի մէջ եւս չի կրկնուած («Ալ Այլուխս»ի երկրորդ տողերը) իսկ ներդաշնակման մէջ մտցրել է խրոմատիկ ընթացքներ առանձին գործիքների ուղեկցման մէջ, եւ այլն եւ այլն: Այդ պատճառով հանդուրժել չէ կարող լինել Կոմիտասից օգտուելու այդ մեթոտը : Կոմիտասի գործերը պէտք է տալ իր՝ Կոմիտասի ներդաշնակումով եւ նրա գրանցած մեղեդիներով, հակառակ դէպքում պէտք է յայտնել, որ Ս. Ասլամազեանը վերցրել է հայ ժողովրդական այս կամ այն երգը կամ պարեղանակը եւ մշակել է այն ժողովրդական երգի տուեալ թեմայի հիման վրայ: Կոմիտասի ստեղծագործութիւնները մշակման կամ վերամշակման ենթակայ չեն կարող լինել եւ դրանց կարիքը չունեն: Դուք վերամշակել էք հայ ժողովրդական երգը եւ պարեղանակը ըստ ձեր ստեղծագործական պահանջների, կարողութիւնների եւ ճաշակի: Ապա բարի եղէք այդ եւ նման մշակումները չկապել Կոմիտասի անուան հետ եւ այն չփաթաթել ուրիշի վզին:

Այդպիսի « վերամշակումների » մի ցայտուն օրինակ է Կոմիտասի պարեղանակներից «չուչիկ»ին: Նախօրօք յայտնում եմ, որ այս ամէնը ասւում է նրանց, ովքեր լաւ ծանօթ են Կոմիտասի ստեղծագործութիւններին: Անծանօթների եւ անտեղեակների համար այս ամբողջ ասածները կարող են լինել որպէս մի դատարկ հնչիւն կամ որպէս անտեղի մեղադրանք: Ս. Ասլամազեանը հիմնովին յեղաշրջել է Կոմիտասի այդ հիանալի ստեղծագործութիւնը, որ գրուած է դաշնամուրի համար, ըստ որում նա փոփոխել է ոչ միայն ներդաշնակման կառուցուածքը, այլեւ պարեղանակի ամբողջ երկրորդ մասը, փոխարինելով այն միանգամայն այլ եղանակով, որը ոչ մի առնչութիւն ունի նշուած պարեղանակի հետ: Տուեալ դէպքում խեղաթիւրուած է ինքը՝ բուն պարեղանակը. Այստեղ Կոմիտասը ոչ մի մասնակցութիւն չունի եւ ապա ուրեմն կարիք չկայ նրա անունը յիշատակելու եւ կապելու այս խեղաթիւրուած պարեղանակի հետ :

Այս բոլոր փաստերը գալիս են ասելու, որ այսօր հասել է այդ հարցերի պարզաբանման, ճշդման եւ ճշմարտացիութեան վերականգման ժամանակը : Մեր երաժշտագէտները պարտաւոր են արտայայտուել մեր պարբերականների էջերում եւ յայտնել իրենց տեսակէտները Կոմիտասի արուեստի պահպանման, զարգացման եւ իւրացման խնդիրների շուրջը :

Եզրափակենք :

Հայ ժողովրդական երաժշտական մշակոյթի ասպարէզում մեծ դեր է կատարել Կոմիտասը, որ համարւում է մեր ազգային երաժշտական դպրոցի հիմնադիրը՝ նրա թէ ստեղծագործական, թէ կատարողական եւ թէ գիտական – տեսական հատուածներում: Կոմիտասի ստեղծագործական ոճը, ուղղութիւնը, նրա երաժշտական լեզուն պէտք է սիստեմաթիք կերպով ուսումնասիրուեն եւ իւրացուեն մեր երաժշտական ուսումնական բարձրագոյն հիմնարկում՝ Երեւանի Կոմիտասեան պետական երաժշտանոցում :

Յատուկ ուսումնասիրութեան եւ մըտադրութեան առարկայ պէտք է լինի Կոմիտասի կատարողական արուեստը ձայնական եւ գործիքային հատուածներում :

Անհրաժեշտ է կազմակերպել Կոմիտասի անուան կապելլա՝ նոյն հիմունքներով, նոյն ձեւով եւ նոյն կազմով ու կառուցուածքով, ինչ որ ինքը Կոմիտասն էր կազմակերպել սրանից կէս դար առաջ :

Անհրաժեշտ է վերանայել բոլոր այն գործերը՝ մշակումները, վերամշակումները, որոնք կապուել են Կոմիտասի անուան հետ, բացայայտել խեղաթիւրումները, կանխելով յետագայում Կոմիտասի գործերի աղաւաղումները:

Յատուկ հետազօտութեան եւ ուսումնասիրութեան նիւթ պէտք է դարձնել Կոմիտասի հաւաքած եւ ձայնագրած ժողովրդական փոլֆլորը, ժողովրդական երգերը, կտորները, նաեւ Կոմիտասի տեսական աշխատութիւնները՝ նուիրուած ժողովրդական երգերին եւ ժողովրդական ստեղծագործութեան խնդիրներին :

ՄՈՒՇԵՂ ԱՂԱՅԵԱՆ

ԺՈՐԺ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ

ՔՈՒԷՅԹԻ ԵՒ ԱԹԷՆՔԻ ՄԷՋ

ՔՈՒԷՅԹ, 22 Յունիս.— Ժորժ Մարտիկեան, իբրեւ պաշտօնական հիւրը Իշխան Ֆահատ Ալսալամ Ալսապահի, հոս հասաւ Շաբաթ, 21 Յունիս, ընկերակցութեամբ իր տիկնոջ, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Քէչիչեանի եւ գնդ. Հրանտ Մալոյեանի: Դամասկոսէն Մարտիկեան խումբին ընկերացաւ Պ. Ռաշիտ Քաչյանի, արտաքին գործերու նախարարութենէն :

Քուէյթի մէջ կան մօտ 2500 Հայեր, որոնք հոս կուգան աշխատելու համար, ընդհանրապէս Իրանէն: Գաղութը ունի եկեղեցական վարչութիւն մը: Ծրագրած են ունենալ իրենց եկեղեցին եւ հոգեւոր հովիւը: Այս ծրագիրը մօտերս պիտի իրագործուի :

Հոս կը գտնուին քանի մը պետական կարեւոր պաշտօնեաներ, Տոքթ. Գառնիկ Յովասափեան, Տոքթ. Աւետիս Յովհաննէսեան, Յովակիմ Յովակիմեան, Վահրամ Պէօյիւքեան եւն.:

Հայերու մեծամասնութիւնը կ'աշխատի շինարարութեան գործերու մէջ: Բոլորին վիճակը շատ լաւ է :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իր գոյութիւնը կը պահէ. տարեկան մօտ 1500 հայերէն գիրքեր կը սպառին: Մօտ հարիւր օրինակ հայերէն թերթեր կը ծախուին :

Ծրագրուած է մանկապարտէզ մը հաստատել:

Առաջին Հայը Քուէյթ եկած է 1943ին, 1946էն ետք Հայերու թիւը աւելցած է : Այսօր կան մօտ երեք հազար Հայեր, թէ մնայուն եւ թէ եկուոր :

Լ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

×

Պ. Ժորժ Մարտիկեան եւ Տիկինը, Ամերիկա վերադարձի ճամբուն վրայ, եկան Աթէնք, ուր մնացին քանի մը օր :

Պ. Լեւոն Քէչիչեան, որ մտերմական կապեր եւ ծանօթութիւններ ունի հելլէն մամուլի ներկայացուցիչներուն հետ, տեսակցութիւն մը ունեցաւ «Քաթիմերինի» մեծ օրաթերթի խմբագիրներէն Պ. Անտոնաքաքիսի հետ, որուն ներկայացուց Պ. Ժորժ Մարտիկեանը: Սիրալիր այս տեսակցութիւնը տեւեց մօտ կէս ժամ :

Մարտիկեան եւ Քէչիչեան ամոլները Աթէնք հասան, 24 Յունիս, կէսօրէ ետք ժամը երեքին եւ իջեւանեցան «Աթենէ Փալաս» պանդոկը: Բարի գալուստի համար պանդոկ փութացած էին Թեմակալ առաջնորդ Հոգեշ. Տ. Սահակ վրդ. Այվազեան, Ազգ. Կեդր. Վարչութեան, «Ազատ Օր»ի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, «Համազգային»ի եւ այլ կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները: «Ազատ Օր»

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (205)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԺԱ.

ԿՏՈՒՑ ԱՆԱՊԱՏ

Ցորեանի ալիւրի խառնուրդը նրա մէջ ամենափոքր մասն էր միայն կազմում, իսկ գարին իր խոշոր թեփուկներով խեղդելու չափ անկլանելի էր: Աւելացնել ... այս տեսակ հացեր պատրաստում են ուղտերի համար:

Նաւասարին մեծ ախորժակով ուտում էր: Սեղանի վրայ ուրիշ ըմպելիք չկար, բացի ջրից, եւ ուրիշ համեմ չկար բացի աղից : Բոլորը ուտում էին մի առանձին ծուլութեամբ, ոչ թէ այն պատճառով, որ սեղանը նրանց համար բաւարար չէր, այլ, ընդհակառակն, շատ ճոխ էր: Ջաւարի փլաւը, կտաւհատի ձէթով, ամբողջ տարուայ մէջ, գուցէ մի երկու կամ երեք անգամ նրանք բախտ կ'ունենային ստանալու: Իսկ այն օր պատրաստել էին ի պատիւ մեզ: Իսկ նրանց ծուլութեան եւ դանդաղկոտութեան պատճառը պէտք էր որոնել բոլորովին այլ հակումների մէջ : Ես նրանց անշարժ դէմքերի վրայ կարդում էի այդ հակումները. թէ «ինչո՞ւ մարդ պէտք է կարօտ լինէր ուտելու, միթէ աւելի լաւ չէ՞ր, որ նա ազատ լինէր այդ հոգսից, որ աւելի ժամանակ ունենար անձնատուր լինելու աղօթքների եւ Աստուծոյ փառաբանութեանը »: Եւ իրաւ, նրանք ուտում էին օրը մի անգամ միայն, այն եւս պահոց կերակուրներ, իսկ տօն օրերում ուտեաց կերակուրներ, բայց միս, — երբեք :

Մեղ յետոյ ասացին, որ սեղանատան մէջ մեր այն օր տեսածը՝ ամբողջ միաբանութիւնը չէր: Նրանցից շատերը չէին եկել ճաշելու. ոմանք գալիս են սեղանատուն ճաշելու երկու օրը մի անգամ, ոմանք երեք օրը մի անգամ, ոմանք շաբաթը մի անգամ, ոմանք ամենեւին չեն գալիս եւ իրանց բացակայ ճգնարաններում կերակրւում են միայն բոյսերով: Այդ հալող, մաշող ծոմապահութիւնն էր պատճառը, որ այդ թշուառ հասարակութեան մէջ ես չէի տեսնում ոչ մի առողջ մարդ. բոլորը հիւանդոտ, նիհար, ցամաքած, գունաթափ էակներ էին: Նրանց մէջ չկար՝ ոչ կաթոլիկ աբեղայի հաստ փորը եւ ոչ նրա պարարտ երեսի անբնական կարմրութիւնը :

Սեղանատան մէջ ուրիշ ձայն չէր լսւում, բացի աբեղաներից մէկի ընթերցանութեան ձայնը, որ վերեւում, պատի վրայ շինուած վանդակապատի մէջ բարձրացած, նստել էր եւ, ճաշի բոլոր տեւողութեան ժամանակ, կարդում էր սուրբերի վարքից զանազան պատմութիւններ : Բոլորի ուշադրութիւնը դարձրած էր դէպի այն կողմը : Բայց ես չէի լսում, որովհետեւ գրաբար ընթերցանութիւնից ոչինչ չէի հասկանում : Իմ ուշադրութիւնը գրաւել էին սեղանի պղնձեայ անօթները:

Դրանք միատեսակ եւ միաձեւ չէին. մէկը մեծ էր, մէկը փոքր էր, եւ բոլորի վրայ կային Հայոց տառերով արձանագրութիւններ: Երեւում էր, որ ժամանակների ընթացքում, այդ անօթները զանազան երկրներից ուխտաւորները բերել էին իրանց հետ եւ, իբրեւ յիշատակ, իրանց մեղքերի թողութեան համար՝ ընծայել էին վանքին: Իւրաքանչիւրի վրայ քանդակած էին նուիրողի, նրա ծնողաց, նրա որդիների անունները : Նրանցից մի քանիսը շատ գեղեցիկ էին եւ մի քանի դարերի հնութիւն ունէին:

— Այդ զանազան երկրների հին արհեստի արդիւնքը, — ասաց ինձ յետոյ Ասլանը, — կարող է մի լաւ թանգարանի զարդը լինել :

Բոլորի զգեստը միաձեւ էր եւ միագոյն, եւ պատրաստուած էր մի եւ նոյն նիւթերից: Մի թել անգամ բամբակից կամ մետաքսից չկար նրանց հագուստների մէջ, ամբողջապէս կարուած էին մազէ կոշտ գործուածներից: Նրանց հագուստը, որպէս երեւում էր, ոչ այնքան մարմինը պահպանելու նպատակով էր պատրաստած, որքան նրան տանջելու նպատակով: Շապիկներն անգամ կարուած էին թանձր մազեղէնից, որ հագած ունէին մերկ մարմնի վրայ եւ խարտոցի նման մաշում էին նրան: Առ հասարակ բոհրած գահվէի մոյգ գոյնը տիրում էր բոլոր հագուստների վրայ: Գլխներին դըրած ունէին արախչինի նման բրդեայ թասակ, որի վրայ փաթաթել էին սեւ թաշկինակ: Այդ տեսակ գլխարկները անապատականների լեզուով կոչւում են « քուսիթայ » որի ասորական նշանակութիւնը ցոյց է տալիս, որ ամենահին ժամանակներում գլխարկի այդ ձեւը առնուած էր ասորիներից, երբ նրանց կղերը մեծ դեր էր խաղում մեր եկեղեցական կեանքում: Վանահօր զգեստը թէ իր գոյնով եւ թէ ձեւով չէր որոշւում միւսներից: Բոլորը հագած ունէին ծանր հողաթափներ, երեք մատաչափ հաստ փայտեայ տակերով :

Բայց ինչ որ աւելի աչքի էր զարկում, այդ էր չափազանց կեղտոտութիւնը, որը տիրում էր բոլորի վրայ :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ԼԱ. ՀԷՅԻ դատաւորներու միջազգային յանձնախումբը Նաճիի, Մոլեթերի եւ Հունգարացի միւս հայրենասէրներուն ըսպանութեան հարցին քննութիւնը աւար - տեց, եզրակացնելով թէ բռնաբարուած են միջազգային թէ հունգարական արդա- րութեանց օրէնքները :

ԱՆԳԼԵԻԱՄԵՐԻԿԵԱՆ հիւլէական գոր- ծակցութեան համաձայնագիրը հրապա - րակուեցաւ Լոնտոնի կառավարութեան կողմէ. եթէ ամերիկեան Խորհրդարանը վեթօ մը չդնէ, համաձայնագրին գործա- դրութիւնը պիտի սկսի յառաջիկայ ամիս :

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ մեծ շուքով ընդունուեցաւ Օթաւայի մէջ, Քանատայի կառավարական շրջանակներուն հետ Այ - զընհաուըրի ունենալիք խորհրդակցու - թեանց պիտի մասնակցի նաեւ Տըլլս. օ- րակարգի վրայ՝ միջազգային հրատապ հարցեր, տնտեսական քաղաքականութիւն եւ Միացեալ Նահանգներու եւ Քանատա- յի պաշտպանութեան խնդիրը :

ՖԻՆԼԱՆՏԱՅԻ երեսփոխանական ընտ - րութեանց մէջ համայնավարները շահած են յիսուն աթոռ (նախապէս՝ 43), պահ- պանողականները՝ 28 (+4), ընկերային - ժողովրդապետականները 50 (—4), գիւ- ղացիները՝ 48 (— 5)։ Ուշագրաւ է հա - մայնավարներու յառաջդիմութիւնը :

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ Պրիւսէլի ցուցահանդէ- սը այցելելէ ետք՝ օդի ճամբով վերադար- ձաւ Մոսկուա :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ նոր օրէնք մը ելաւ, ո- րուն համաձայն՝ բազմակնութիւնը ար - գիլուած է. օրէնքին անսաստողները մէկ տարուան բանտարկութեան եւ 240.000 ֆրանք տուգանքի պիտի ենթարկուին :

ԴԷՊԻ ԼՈՒՍԻՆ ամերիկեան եւ խոր - հրդային առաջին հրթիռները պիտի ար- ձակուին Յուլիսի վերջը :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, Վալպարէլ .— Ս. Ա.: 3000 ֆրանք, բայց հասցէ չկայ :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի դաշտահան - դէսը Կիրակի Յուլիս 13 առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Շաթօ տը Պօ Րըկարի (Սէն Նիզիէի ճամբուն վրայ) գեղատեսիլ եւ օդասուն վայրին մէջ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին կարող ուժերու եւ դպրոցի աշակերտու - թեան կողմէ : Բարձրախօս հայկական եր- գապնակներով : Պիւֆէ եւ ըմպելիք :

Մրցանակաբաշխութիւն դպրոցական աշակերտներուն :

Հայկական զուարթ մթնոլորտ : Սիրով կը հրաւիրուին Կրընոպլի եւ շրջաններու հայրենակիցները :

Օթօքարը կը մեկնի Հայնոցէն ժամը 8.30ին, դպրոցին առջեւէն 8.45, Փլաս Վերտէօն 9, Փաքսին առջեւ 9.15:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՎԱՐԴԱՎԱՌԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 10ին, Վարդավառի տօնին առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդի- սաւոր Ս. պատարագ : Արարողութիւննե - րուն կը նախագահէ եւ կը քարոզէ Հայ - րապետական Պատուիրակ

ԳԵՐՇ. ՏԷՐ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Բշ. օր (14 Յուլիս) Տօն յիշատակ մե- ռելոց, Ս. պատարագ ժամը 10ին, յա - ւարտ Ս. պատարագի հոգեհանգիստ հա - մայն ննջեցելոց հոգւոց հանգստեան, ժամը 11ին : Կը հրաւիրուի հայ հասա - րակութիւնը :

×

ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱԻԻԼԻ ՄԷՋ

Վարդավառի առթիւ այս Կիրակի ա - ռաւօտ եռաձայն պատարագ , ղեկավա - րութեամբ Պ. ՆՇԱՆ ՍԵՐԳՈՅԵԱՆԻ :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցա- նէ թէ՝ այս Կիրակի Վարդավառի տօնը կը կատարուի հանդիսաւոր արարողու - թեամբ. Պ. Վ. Սարգսեանի ղեկավարու - թեան տակ, բազմաձայն պատարագէն ետք, տեղի կ'ունենայ նաեւ Մեռելոցի օրուան հոգեհանգստի պաշտօն մեծ շու- քով : Իրենց ննջեցեալներուն յիշատակին հոգեհանգիստ խնդրողները կը հրաւիր - ուին արձանագրուիլ դիմելով ուղղակի եկեղեցի. հեռ. 77.84.70 :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

ԻՊԱՏԻՒ ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԺՈՐԺ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆԻ
(ՆՈՐ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱԾ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ)

Տեղի կ'ունենայ այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին

HOTEL LUTETIA-ի ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
Métro : Sèvres-Babylone

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն կը յայտա - րարէ, որ «Խանասորի Օր»ը պիտի տօն- ուի՝ Յուլիս 27ին, կիրակի, ամբողջ օրը, Վալապըրի անտառներուն մէջ: Այժմէն կը հրահանգէ իր բոլոր ենթակոմիտէ - ներուն եւ խումբերուն, որ օր առաջ վար- ձեն իրենց շրջաններուն համար հարկ ե- ղած օթօքարերը եւ խուռներամ ներկայ ըլլան «Հայ Հերոսներու Օրուան» հան - դիսութեանց :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տարօն Տուրուբերան Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղը կը յայտնէ

ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ

Առթիւ, մասնաւոր պատարագ

Սերովբէ եպիս. Մանուկեան կը նախա- գահէ արարողութեանց այս կիրակի Փա - րիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ ե - կեղեցւոյ մէջ , առաւօտեան ժամը տասնին : Կը խնդրուի յարգոյ հասարա - կութենէն մասնաւորաբար հայրենակից - ներէն, ներկայ գտնուիլ Տարօնի զոհերուն յիշատակը յարգելու :

×

ԺՊՏՈՒՆ ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆԻ

Մահուան քառասունքին առթիւ, հո - գեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս երկուշաբթի առաւօտ (Մեռելոց) ժամը 11ին Փարիզի Ս. Յովհ. - Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, համաձայն իր ամուս - նոյն եւ ծնողաց փափաքին :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

×

Պ. Խաչիկ Ալթունեան եւ Այրի Տիկին Մարի Պետրոսեան (էքս լէ Պէն) կը ծա- նուցանեն թէ՝ այս Կիրակի ժամը 10.30- ին Լիոնի եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ու- նենայ հոգեհանգստեան պաշտօն եւ պա - տարագ իրենց կնոջ եւ աղջկան՝ Տիկին Զապէլ Ալթունեանի մահուան տարելիցին առիթով : Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Մարսէյլի Սէն Ժերոմի Հ. Յ. Դ. Հա - յաստան ենթակոմիտէի դաշտահանդէսը այս կիրակի ամբողջ օրը Սէն Ժիւսթ Ա - վընիւ տիւ Քօրօ Պար տիւ Շալէի հովա - սուն պարտէզին մէջ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Երիտասարդաց Դրօ խումբին :

Կը նախագահէ ընկ. Մ. ԶՈՐՊԱՃԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ
(Խօսնակ ընկեր Կ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ) :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին , որուն կը մասնակցի Պոմոնի Նոր Սերուն- դի Քրիստափոր խումբը : Արտասանու - թիւն, երգ եւ անակնկալներ, հայկական եւ եւրոպական երգապնակներ, բարձրա - խօս ռատիօ Սէն Ժան ղեկավարութեամբ : Խօրտէկեանի :

Զովացուցիչ ըմպելի, չիչ քէպապ մատ- չելի գիներով : Հայրենակիցներ օգտուե- ցէք այս առիթէն եղանակի հաճելի եւ զուարթ կիրակի մը անցնելու :

Մուտքը ազատ է :

ԾԱՆՕԹ .— Գանըպիէրէն առնել 53 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել վերջաւորութեան :

ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՊԻՎԷՌԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ վարչութեան, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սե - րունդի Կարտանի «Վարանդեան» խում - բին : Այս Կիրակի ժամը 21ին, Պիվէռի «Գեղունի» սրահին մէջ : Հայկական եւ եւրոպական պարեր :

Կը ներկայացուի զաւեշտ մը՝

ՇԱՐԼԱԹՕՆ

Մուտքը ազատ է :

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն - Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան, ի յիշատակ Տարօն - Սալնոյ Ձորի հերոսներու :

Կիրակի, 13 Յուլիս Սէնթ Անտրէի զո- վասուն պարտէզին մէջ :

Կը նախագահէ Հայրենակից Ե. ՄԵԼ - ԳՈՆԵԱՆ : Պիտի բանախօսէ Միութեան նախագահ հայրենակից Գ. ՇԷԽԻԿԵԱՆ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին , հայկական տոհմիկ պարեր, մեներգ, ար- տասանութիւն մասնակցութեամբ Մար - սէյլի Հայ - Արենոյշներու :

ԾԱՆՕԹ .— Դաշտավայրը երթալու հա- մար Փլաս տ'էքսէն առնել թիւ 25 հանրա- կառքը եւ իջնել վերջաւորութեանը :

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Ամասիոյ Հայր. Միութիւնը կազմակերպած է ծովագնացութիւն մը 13 Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը, Պանտօլի շրջանը :

Օթօքարը կը մեկնի Շափիթրէն առա- ւօտեան ժամը եօթին : Կը խնդրուի ար - ձանագրուիլ կանխաւ մինչեւ մէկ Յու - լիս Պ. Տ. Զօրիքեանի մօտ, 5 Ավընիւ Ս. Փալըթան, Մարսէյլ :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի ներկայացուցիչները : Այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Մշակութային Տան մէջ : Օրակարգ .— Շար. նախորդ ժողովին :

ՇԱԻԻԼ .— «Արղութեան» խումբի ընկե- րական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Կա - րեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ .— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կո - միտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Յոյներու սրահը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն : Կարեւոր օրակարգ :

ՎԱԼԱՆՍ .— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20.30- ին, Ահարոնեան ակումբը : Կարեւոր օ - րակարգ : Բոլոր ընկերներուն ներկայու - թիւնը պարտաւորիչ է :

ՎԻԷՆ .— Հ. Յ. Դ. « Անի » կոմիտէի ընդհանուր ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Զեկոյց պատգամաւորի կողմէ : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Կար - տանի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երկուքին Հ. Բ. Ը. Միութեան սրահին մէջ : Օրակարգի կարեւոր հարցեր : Ա.— Շրջաբերական եւ նամակներու ընթեր - ցում : Բ.— Պատգամաւորներու ընտրու - թիւն եւայլն :

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Մար - սէյլի մասնաճիւղի անդամական ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին : Օրա - կարգ .— Ա.— Կեդրոն. վարչութեան շըր- ջաբերականի ընթերցում : Բ.— Դաշտա - հանդէսի կարգադրութիւն : Բոլոր ան - դամներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Սէն Ժերոմի Ս. Սահակ Մեսրոպ դպրո- ցին : Այս Շաբաթ երեկոյ Թաղիս Բաթ - րոնաժի սրահին մէջ :

Տեղի պիտի ունենան, խմբերգ, արտա- սանութիւններ, պօհէմական պարեր, զուտերով մարզանք, հայկական տոհմիկ պարեր գեղջկական տարազներով, պա - ւեշտ մը, եւ «Յովսէփ Գեղեցիկ» բարո - յալից թատերգութիւն մը .

Թաղիս եւ շրջակայ թաղամասերու հայ հասարակութիւնը ջերմապէս կը հրաւի - րենք ներկայ ըլլալ մեր փոքրիկներու ամավերջի հանդէսին , ունկնդրելու եւ քաջալերելու անոնց ձեռք բերած գովելի յաջողութիւնները :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համաչարսանճաքի Հայր. Միութեան Լիոն մասնաճիւղի տարեկան դաշտահան- դէսը տեղի կ'ունենայ 13 Յուլիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսին - Քա- նալին եզերքը : Կապիլոնի սքանչանին զովասուն ծառերուն տակ : Այս առթիւ կը հրաւիրուին հայրենակիցներ, բարեկամ - ներ եւ հայ հասարակութիւնը անխտիր ամառնային հաճելի ժամանց եւ զուար - ճալիքներ :

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

ՅԱՌԱՋ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամսեայ 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 11 ՅՈՒԼԻՍ — VENDREDI 11 JUILLET 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8240 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4041

ԴՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՏԱՐԲԵՐ ԱԿԱՆԱՏԵՍ

Փոթորիկը, որ աւելի քան երկու ամիսէ ի վեր կ'ալեկոծէ արեւելեան Միջերկրականի ափերը, չէ խաղաղած դեռ:

Աշխարհի մեծերը, որոնց մէկ սաստը բաւական էր իր սաղմին մէջ խեղդելու արուեստական կերպով ստեղծուած շարժումը, կը շարունակեն իրենց անտարբեր կեցուածքը: «Ամերիկեան գիտոզ»ի ձեւեր առած՝ Պիղատոսի նման կը լուան իրենց ձեռքերը.— «արիւն ձեր ի գլուխ ձեր»:

Ու մինչ այդ արիւնը կը հոսի երկուստեք, բոլորովին անիմաստ կերպով: Եղբայրասպան կռիւը աւերներ կը գործէ՝ առանց դրական, շինիչ նպատակի մը:

Լիբանան, աշխարհի ամէնէն խաղաղ, ամէնէն ազատ երկիրը՝ զոհ դարձած ներքին եւ արտաքին հակամարտ շահերու եւ զանազան մեքենայութեանց, կ'ապրի փորձութեան շրջան մը, լի անակնկալներով:

Միջազգային դիւանագիտութեան առանցքը Մերձաւոր Արեւելք փոխադրուեցաւ երկու տարի առաջ, երբ 1956 Յուլիսին գնդապետ Նասըր ազգայնացուց Սուէզի Ջրանցքը:

Անկէ ի վեր պատահած դէպքերը աւելի ծանր կացութիւն մը ստեղծեցին:

Ջրանցքին փակումը տնտեսական մեծ տագնապ առաջ բերաւ ո՛չ միայն Եգիպտոսի եւ դրացի երկիրներուն, այլ նաեւ Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ:

Անգամ մը եւս հաստատուեցաւ թէ ի՜նչ մեծ դեր կը խաղայ քարիւղը արդի աշխարհի մէջ:

Յորդանանի ծանր տագնապը 1957 Ապրիլին, Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ միացումը 1958 Փետրուար մէկին, Իրաքի եւ Յորդանանի դաշնակցութիւնը նոյն ամսուն՝ յայտարար նշաններ էին թէ ի՜նչ նոր խմորումներ տեղի կ'ունենան արեւելեան կողմն աշխարհի:

Մինչ Մերձաւոր Արեւելքի միւս երկիրներուն մէջ տիրապետող տարրը կը կազմեն իսլամները, Լիբանան այլազգական խայտաբղէտ պատկեր մը կը ներկայացնէ:

Շնորհիւ իր ժողովրդավարական եւ ազատական վարչաձեւին, զանազան ցեղերու եւ կրօնքներու պատկանող մարդիկ հանդիստ կեանք մը կ'ապրէին:

Նախագահ Քամիլ Շամուն՝ իբրեւ հաւատարիմ աւանդապահը Սահմանադրութեան՝ քաջաբար կը դիմադրէ աջէն ու ձախէն եկած հարուածներուն՝ անվթար պահելու համար երկրին անկախութիւնն ու ազատութիւնը, համաձայն վեց տարի առաջ խորհրդարանին առջեւ կատարած իր հանդիսաւոր երդումին:

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը իր վերջին կեցուածքով ցոյց տուաւ, որ արժանաւոր ժառանգորդն է Ժընեւի հանգուցեալ Ազգերու Դաշնակցութեան:

Ինչպէս այս վերջինը, ՄԱԿն ալ յանձնառու եղած է օգնութեան փութալ իր անդամ երկիրներուն, երբ վտանգի տակ է անոնց անկախութիւնը:

1920ի աշնան Հայաստանի Հանրապետութեան պատուիրակութիւնը ի զուր դիմեց Ժընեւի արիսպագոսին՝ օգնութիւն խնդրելու համար թրքական յարձակման դէմ: Ու մանուկ Հայաստան ճզմուեցաւ՝ Ազգերու Դաշնակցութեան անտարբեր աչքերուն առջեւ:

Նոյնը պատահեցաւ 1935ին՝ երբ Իտալիա յարձակեցաւ Հապէշիստանի վրայ:

Ազգերու Դաշնակցութիւն կամ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւն հոգեհաշ ճառեր խօսելէ եւ գեղեցիկ բանաձեւեր քուէարկելէ զատ ուրիշ բանի չեն ծառայեր:

Ու մինչ այդ փոքր ազգերն ու երկիրները կը լքուին իրենց բախտին:

Ահա՛ վերջին օրինակը,— Լիբանան:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՄԲՈՍՏՆԵՐԸ ՓՈՐՁԵՑԻՆ ՍՊԱՆՆԵԼ ՇԱՄՈՒՆԻ ՏՂԱՆ

ԻՐԱՔԵԻՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆԸ ՓԱԿՈՒԵՑԱՒ

ՅԱՐԴ 10.000 ԶՈՀ՝ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ

Նախագահ Շամուն «Ասոշիէյթըտ Փրէս»ի թղթակիցին յայտարարեց թէ շատ հաւանական է որ նախագահութեան իր պաշտօնը ձգէ Սեպտեմբերի վերջը, երբ կ'աւարտի իր օրինաւոր պաշտօնավարութեան շրջանը: Այնուհետեւ, նպատակ ունի ճամբորդութիւն մը ընել դէպի Միացեալ Նահանգներ, իբրեւ ազատ քաղաքացի:

— Եթէ պիտի ձգէք նախագահական ձեր պաշտօնը, ուրեմն ինչո՞ւ այս կռիւները, հարց տուած է թղթակիցը:

Հանրապետութեան Նախագահը անգամ մը եւս ճշդած է թէ այս կռիւները ներքին բնոյթ չունին. պայքարը միայն Լիբանանի համար չէ. պարագայ մը՝ որ շատ լաւ կը հասկնան Միջին Արեւելքի երկիրները, որովհետեւ Լիբանանէն յետոյ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան թաթը պիտի երկարի Իրաք, Յորդանան, Պարսկաստան եւ մինչեւ Սուտան:

Միւս կողմէ Լիբանանի կառավարութիւնը նոր յուշագիր մը յանձնեց Ապահովութեան Խորհուրդին՝ մանրամասնօրէն ներկայացնելով ՄԱԿի քննիչներուն գործունէութիւնը: ՄԱԿի մօտ Լիբանանի ներկայացուցիչը՝ Ազքուլ, որ յուշագիրը ներկայացուց, անգամ մը եւս ճշդեց թէ Գահիրէ կը միջամտէ Լիբանանի ներքին գործերուն: Արաբ. Հանրապետութեան ներկայացուցիչը ճշդեց թէ Ազքուլի մեղադրանքը անհիմն է եւ ոչ մէկ փաստ գոյութիւն ունի որ իրենք միջամուխ եղած են Լիբանանի քաղաքացիական պատերազմին:

Մամուլի ասուլիս մը տալով ՄԱԿի լիբանանեան ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ մեծ դոհունակութեամբ պիտի դիմաւորեն որեւէ օգնութիւն՝ որ կրնայ գալ Պէյրութի կացութիւնը ըմբռնող երկիրներէն, մասնաւորապէս՝ Պաղտատի Ուխտին անդամներէն: Հարցումի մը պատասխանելով Ազքուլ ըսաւ թէ լուր չունի Պէյրութի կառավարութեան եւ ըմբոստներու միջեւ տեղի ունեցող բանակցութիւններէ:

Դամասկոսէն կը հաղորդեն թէ Թուրքիայէն ետք՝ Իրաքի սահմաններն ալ փակուեցան Սուրիոյ առջեւ: Այսուհետեւ օտարականներն ալ Սուրիայէն պիտի չկարենան անցնիլ Իրաք կամ Յորդանան:

Լիբանանի ընդդիմադիր պարագլուխներէն Աhմէտ էլ Ասատ յայտարարեց թէ երկու ամսուան կռիւներու ընթացքին «ժողովրդական ուժերէն եւ Նախագահ Շամունի կողմնակիցներէն տասը հազար հոգի սպաննուեցաւ»: Համաձայն Ասատի՝ «Շուֆի մէջ կը գտնուին երկու հազար իրաքցի զինուորներ եւ Լիբանանի այլ շրջաններուն մէջ՝ բազմահազար ուրիշներ»:

ԿՌԻՒՆԵՐԸ

Լիբանանի գրեթէ բոլոր շրջաններուն մէջ կռիւները կը շարունակուին նոյն կատաղութեամբ: Անցեալ գիշեր խումբ մը ըմբոստներ յարձակում գործեցին Շամունի տղուն բնակարանին վրայ: Խռովարարները գնդացիրներ կը գործածէին, բայց բանակը կը պահէր Տորի Շամունի տան շրջակայքը: Երկու ժամուան զինամարտէ մը ետք, ըմբոստները նահանջեցին չէնքին վարձակալները ողբերգական վայրկեաններ ապրած էին, նկատելով որ փամփուշտները պատուհաններէն սենեակներու մէջ կը տեղային: Երեք զինուորներ վիրաւորուեցան: Նախագահին տղուն ընտանիքը եւ նոյն չէնքին մէջ բնակող վարձակալները անվնաս են: Նախագահին երկրորդ զաւակը՝ որ քանի մը օր առաջ Հռոմ գնաց, իտալական մամուլի ներկայացուցիչներուն յայտարարեց թէ իրեն դէմ եղած սպառնալիքները հանգիստ չէին ձգեր հօրը միտքը: Ներկայիս, խռովարարները Շամունի Պէյրութ գտնուող տղուն վրայ յարձակելով, կ'աշխատին տարբեր ձեւի ճնշում մը բանեցնել՝ որպէսզի Հանրապետութեան Նախագահը հրաժարի, փրկելու համար իր զաւակներուն կեանքը:

Միւս կողմէ ըմբոստները պայթեցուցին Նահր էլ Պարետի ելեկտրակայանը, որ Լիբանանի մեծ մասին համար ելեկտրուժ հայթայթող գլխաւոր աղբիւրն էր: Պայթիւնը լսուած է տասնեակներով քիլոմեթր հեռաւորութենէ: Նիւթական վնասը կը գնահատուի 700 միլիոն:

Էտ. Սապլիէ «Լը Մոնտ»ի մէջ կը շարունակէ իր թղթակցութիւնը՝ «Լիբանանի տարօրինակ պատերազմին» շուրջ:

— Քանի մը օր առաջ Արաբներու Ձայնը կը յայտարարէր թէ Լիբանանի Արտաքին նախարար Շարլ Մալիք «Ինթելիճենս Սէրվիս»ի թիւ վեց գործակալն է եւ ընդունած է 200.000 տոլար ...: Ըմբոստութեան պարագլուխներէն Ապտալլա Եաֆի կը հաստատէր թէ կառավարութիւնը զէնք կը ստանայ Պաղտատի Ուխտի երկիրներէն: Ռաշիտ Քարամէ, դարձեալ ընդդիմադիր, իբրեւ նախկին վարչապետ՝ մեղք կը վստահեցնէր թէ ոչ մէկ լիբանանցի իր վիճակի է հալածիչ Վանփիր մը ղեկավարելու, մինչ բազմաթիւ նման օդանաւեր գնդացիրի կը բռնեն ըմբոստներու կեդրոնները: Լիբանանցիներու մէկ թեւը կը մեղադրուի՝ թէ երկիրը կ'ուզէ յանձնել Նասրի, իսկ միւսը կը մեղադրուի իբրեւ Արեւմուտքի կողմնակից: Այս ձեւով իրաւունք կը տրուի Լիբանանի ամէնէն փայլուն լրագրողներէն Ժորժ Նաքաշի, որ քանի մը տարի առաջ կը գրէր. «երկիր մը չի կառուցուիր երկու ժխտական գումարի վրայ ...»:

Պէտք չէ մոռնալ նաեւ, ինչպէս կը շեշտէ Սապլիէ, որ Լիբանանի իսլամները հին ժամանակներէ ի վեր կ'երազեն այդ հողամասը միացնել Սուրիոյ.— 1936ին, համագումարի մը մէջ, Սալիմ Սալամ եւ Ապտէլ Համիտ Քարամէ,— որոնց զաւակները այսօր կը ղեկավարեն ըմբոստութիւնը,— կը պահանջէին որ ծովափնեայ քաղաքներն ու Պէքաան միացուին Սուրիոյ: Աւելի ուշ՝ համարաբականութեան առաջնորդները պիտի չերկմտին հաստատելու համար թէ «Լիբանանի քրիստոնեաները արաբական աշխարհի միութեան միակ արգելքը կը հանդիսանան»:

ՆԱՍԸՐ նոր օրէնք մը հռչակած է արաբական հպատակութեան համար: Այս օրէնքը կը ջնջէ նախորդը, սուրիական թէ եգիպտական: Ա.Մ.Հ.ի Նախագահը իրաւունք ունի նաեւ արաբական ազգութիւն շնորհել բոլոր այն օտարականներուն, որոնք ծառայած են արաբական դատին կամ ազգայնականութեան: Օրէնքին տրամադրութեան համաձայն արաբական հպատակութիւն կը տրուի բոլոր անոնց որոնք սուրիացի կամ եգիպտացի էին 1958 Փետրուար 22ին: Վերջապէս Ա.Մ.Հ.եան հպատակ մը կրնայ տարբեր հպատակութիւն ստանալ եթէ Ա.Մ.Հ.ի Ներքին Նախարարութիւնը համաձայնի, բայց կինը եւ զաւակները կը կորսնցնեն արաբական հպատակութիւնը.

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ տնօրէն կոմիտէն առջի օր կարգ մը որոշումներ տուած է որոնք անակնկալ կը պատճառեն բոլորին: Մանաւանդ Իսիի ժողովէն երկու օր ետք: Երեք բանաձեւեր քուէարկուեցան: 1) Հանրային փրկութեան կոմիտէները պէտք է լուծուին: 2) Ամէնէն կարճ ժամանամիջոցին մէջ, թաղապետական ընտրութիւններ պէտք է կատարուին Ալժերիոյ մէջ: 3) Հանրաքուէին համար երկու քուէարկութիւն պէտք է ըլլայ, մէկը սահմանադրութիւնը բարեփոխելու անհրաժեշտութեան եւ միւսը նոր սահմանադրութեան համար: Կի Մոլէ ժողովին վերջին մասին միայն ներկայ եղած է:

ՅՈՒԼԻՍ 14ի Ազգ. տօնը մեծ շուքով պիտի կատարուի Ֆրանսայի մէջ: Զօր. Սալան եւ Մասիւ Փարիզ պիտի գան մասնակցելու Շան զ'Էլիզէի տողանցքին, որ բացառիկ բնոյթ մը պիտի կրէ այս տարի. վեց հազար մահմետականներ պիտի տողանցեն, զօր. Տը Կոլ պիտի նստի Նախագահ Քոթիի կառքին մէջ: Թուլոնի մէջ նաւատորմիղը ցուցադրութիւն պիտի ընէ: Համայնավարներն ալ հակացոյցեր կը կազմակերպեն:

ՎԱՐՁԱՊԵՏԸ պատասխանեց Նախագահ Այզընհաուըրի նամակին. «ինծ համար շատ դժուար է ներկայիս Ուաշինկթըն երթալ, բայց կը հաւատամ որ միջոց մը պիտի գտնենք՝ ապագային տեսակցելու համար»:

ԱՆՐԻ ՔԷՕՅ կը վերադառնայ «Ուղղափառ» արմատականներուն, ինչպէս կարգ մը ուրիշ արմատականներ որոնք զատուած էին Մենտէսէն եւ կազմած անջատուած թեւ մը: Այս «վերադարձին» բացատրութիւնն այն է, որ Մենտէս - Ֆրանս եւ կարգ մը ուրիշներ հեռացած են արմատական կուսակցութենէն, կազմելու համար Միթըրանի հետ «Ժողովրդապետական Ուժերու Միութիւն»ը:

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ նաւահանգիստին մէջ զարհուրելի հրդեհ մը եղաւ: Բոցերը տարածուած են նաւահանգիստին շրջակայքը. երեք միլիառի վնաս կայ. 230 հոգի վիրաւորուած է: Աղեքսանդրիոյ պատմութեան ամէնէն մեծ հրդեհներէն մէկը կը նկատուի ասիկա:

ՊԵԼԿՐԱՏ հասած լուրերու համաձայն Փեշտայի մէջ դատուած, մահուան դատապարտուած ու գնդակահարուած են վեց նոր դէմքեր, որոնց կարգին կը գտնուի 1949ին կախուած Լասլօ Ռաժքի այրին՝ տիկին Ժուլիա Ռաժի:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Պատերազմական նախարար Շթրաուս տեսակցութիւն մը շնորհելով «Լը Մոնտ»ի յայտարարած է, թէ իր Փարիզ գալուն գլխաւոր պատճառը Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ պատերազմական պիտոյքներու փոխանակութեան հարցն է:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ մէջ պարտադիր էջք կատարած ամերիկեան օդանաւին անձնակազմը յայտարարած է թէ օդանաւը յարձակում կրած է խորհրդային հալածիչի մը կողմէ, որ կրակ բացած է Ամերիկացիներու վրայ: Այդ է պատճառը, որ օդանաւը հազիւ վար իջած՝ բոցերու մէջ էր արդէն նախապէս հինգ օդաչուները անկարգելներով վար նետուած էն:

ՊՐԻՈՆԻԻ Եուկոսլաւիոյ, Արաբ. Հանրապետութեան եւ Յունաստանի ներկայացուցիչներուն ժողովը վերջացաւ, որմէ ետք հրապարակուած զեկոյցը կը յայտնէ թէ երեք ներկայացուցիչները քննեցին միջազգային հրատապ հարցերը եւ իրենց փոխ յարաբերութիւնները: Յոյները ժողովին մէջ խօսած են Կիպրոսի մասին, Եգիպտացիները՝ Լիբանանի եւ Եուկոսլաւները՝ իրենց մեկուսացման շուրջ, որուն գլխաւոր պատճառը Խրուշչեւն է:

ՄԱՐՍՈՂԱԿԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

« Խումբ մը Նախկին Դաշնակցական – ներու » պատգամախօսը, « Հանրային գործունէութեան » ախոյեան, « Հանրային բարոյականի » տիպար, «Հանրային կեանքի» առաքեալ, յորովայնէ «Հանրային դիրքի» կոչեցեալ, Հանրաքուէի դի – մելու ձեւով մը՝ կոչ կ'ընէ «Նախկին եւ Ներկայ Դաշնակցականներուն» որպէս զի իրենց համամտութիւնը հաղորդեն … Հանրային յօդուածագրին: «Խումբը » բանակի՞ վերածելու թէ … հետաքրքրութիւն հրաւիրելու համար իր անձին շուրջ. ընդհանուր յարձակողականի՞ ձեռնարկելու համար թէ սկսած պայքարին ծաղման ու պատճառաղիտութեան մասին պակաս զտնելով իր ուժը, տեսաբանական իր հեղինակութիւնը, բառագիտական իր հմտութիւնը, — պարզ չէ:

Յայտ եւ յայտնի է, սակայն, թէ «անուանարկիչ եւ գռեհիկ վերագրումներու» կամաւոր զոհ ձեւանալով անհատապէս, նախկինապետը կը փորձէ իրաւունք ստանալ նմանօրէն անուանարկելու եւ նախատելու «Հանրային բարոյական ըմբռնումներով եւ արժանիքներով միջակէն վար մարդիկը», այսինքն զիս:

Ահա այս մարդն է, ինքը միջակէն վեր, որ, նախատելէ ետք զիս, պատասխա՛ն կ'ուզէ ինձմէ, ասպարէզ կը կարդայ ինծի, քաջութեանս մասին թերահաւատ, «հաւանական լռութեանս» մասին վստահ, ուինկին վրայ մինակ մարդու պէս հպարտ եւ երջանիկ, պահանջելով որ կրկէս իջնեմ անունովս եւ մականունովս, իսկ ինք՝ « խումբ մը Նախկին Դաշնակցականներու» պատին ետեւը պահուըտած: Ես բաց ճակատով, ինքը … քակուլ դրած իր գլխուն:

Ձեմ գիտեր թէ նախկինապետութեան օրինագի՞րքն է որ կը տրամադրէ նախատել անձ մը, ե՛տքը միայն հարցում ուղղել՝ դատելու համար նախատուած անձը ըստ պատասխանին: Այլ խօսքով, կա՞յ երկիր մը, ուր նախ կը գնդակահարեն, յետոյ կը հարցաքննեն: Գիտեմ թէ կայ երկիր մը, ուր նախ կը գնդակահարեն, յետոյ անպարտ կ'արձակեն, համաձայն «հանրային բարոյական ըմբռնումներով միջակէն վեր» մարդոց սկըզբունքներուն:

Բայց ես չեմ փափաքիր անմեղութեանս, պատուաւորութեանս կամ «հանրային բարոյական ըմբռնումներով եւ արժանիքներով միջակէն վար կամ վեր» ըլլալուս վկայութիւնը ստանալ գնդակահարութենէ մը ետքը, քակուլաքներու ձեռքով:

Այստեղ, ինչ որ զարմանք կը պատճառէ ինծի եւ ծիծաղելիութեան սահմանները կ'անցնի՝ այն է թէ նախկինապետը քաջութեան հրաւէր կ'ուղղէ ինծի … պատին ետեւէն: Ցոյց տուէք ինծի տեղը եւ թուականը, ուր ես պաշտպանած ըլլամ որեւէ կոիւ կամ վիճաբանութիւն ընդմէջ « Նախկին Դաշնակցականներու » եւ « Նախկին Համայնավարներու »,— քաջութիւն չէ կռուիլ՝ քուքուլեքա մը գըլխուն վրայ: Վատ է այն Դաշնակցականը, որ կը կռուի առանց անունի, ինչպէս վատ է այն Համայնավարը, որ կը յարձակի առանց անունի: Քուքուլեքաները վա՛ր: Ձեմ սիրեր պահուըտուքը: Ոչ քաջութիւն է, ոչ ալ տղամարդութիւն կենալ պատին ետեւ:

Արդ, ձայնս ձգած մինչեւ պատին ետեւը՝ կը յայտարարեմ.

— Ի՞ն ես՝ դուրս ելիր, ճի՞ն ես՝ դուրս ելիր(*): Ես սովորութիւն չունիմ «հաչիւ նստելու» մարդոց հետ, որոնք նամէհրամունին, ոչ ալ կռուելու այլոց հետ, որոնք քակուլաքներ են: Աստուած պապան ճակատ տուած է ինծի եւ ձեզի, իսկ մարդկային ընտանիքը՝ անուն եւ մականուն: Կը պահանջեմ ներկայանալ բաց ճակատով եւ իսկական անուններով:

Ահա ես.—

Շաւարշ Նարդունի, հօրս անունը Արսէն, մօրս անունը Մարիամ, մականունով Այվազեան, բնիկ Արմաշցի, կը բնակիմ Փարիզ, Ռիւ տ'Ամիլ, թիւ 74:

Կը վերցնեմ նետուած ձեռնոցը: Բացուած փոլեմիքին հիմ ընդունելով Մայիս 3ին դրած իմ տոմսակս եւ ատոր դէմ գրուած քակուլաքներու երկու անարգական յօդուածները,— կը մերժեմ որեւէ սրբագրութիւն, յաւելում կամ բացատրողական, — յանձն կ'առնեմ փոլեմիքը վարել գրական այս սեռին ամէնէն կատարեալ պայմաններուն մէջ եւ, փակելու համար փախուստի ամէն ճամբայ, նախկինապետը դնել ոչ թէ պատին ետեւը, այլ պատին առջեւ, Ֆրանսացիները կ'ըսեն՝ օ փիէ տիւ միւռ: Կ'ընդունիմ նաեւ ժիւրիի մը յանձնել վճիռը՝ նիւթական ու բարոյական դատապարտութեամբ:

Այն որ զիս կ'անուանէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան «մունետիկ», եւ «հաչիներու կամ չահերու» տոմարագիտական իր հետաքրքրութեանց համաձայն՝ ընդունակ կը գտնէ զիս «դիրք փոխելու, ուզած պահուս եւ յարմար ատենին», ժամանակ է որ ժողովուրդին ներկայանայ մարդու կերպարանքով, «տղամարդու պէս», ցոյց տալու համար թէ ունի քաջութիւնը, որու պակասը կրնայ ոչ միայն «հանրային դիրք փոխել» տալ իրեն, այլեւ … սեռը դարձնելով զինք նախ կին:

Պարտքս ըլլայ հաստատել ատիկա:

Առաջին յօդուածով մը՝ մեր «Նախկինը » մեկնեցաւ « ուրացող » բառէն, յետոյ երկրորդ յօդուածով մը, ծածկելու համար մեկնակէտին սխալը, փորձեց « ճշդել բառին իմաստը» կարծես արհամարհելով Ֆրանսական Ակադեմիան, ու նո՛ր բացատրութիւններ տուաւ՝ նետը արձակելէ ետքը, ջանալով քող նետել իր մաղձահոսութեան տաղնապին վրայ, պըղտորել « Նախկիններու խումբին» մտքի լճակին ջուրերը՝ իր պոչին կապելով հարցումներու երկա՛ր շարան մը, ուր մոռցած էր թուել Սմբատ Բիւրատի Հայոց Պատմութեան դասագիրքը, Խրիմեան Հայրիկին չերեփը, Վանայ տառեխը, Կախեթի գինին, շիլա փլաւը, մեծ – մօրս տարիքը, եւ սպուտնի՛կը, սպուտնի՛կը, սպուտնի՛կը, այլ մանաւանդ ատտոուպ – նիկը,— բառ մը որ կը նշանակէ «ուրացող», թէեւ Լենին կը նախընտրէ, ուրիշ երեք հոմանիշներէ աւելի, ռենեգատ բառը՝ ծագումով լատիներէն, զոր կը նուիրէ Կաուցկիի, այդ բառով խորագրուած գիրքով մը, բայց առանձ մանրամասնութեանց մասին՝ աւելի ետքը, ժիւրիին առջեւ, ուր պիտի ստուգուի թէ ինչ է վճարուած եւ որո՞ւ՝ իբրեւ … ատըստուպնոյէ:

Վերջացնենք այս երկար պարբերութեամբ: Ու բանաձեւենք մեր պահանջը:

1.— Տալ անուն եւ մականուն,— ճանչնանք «խումբ մը Նախկին Դաշնակցականներուն » խմբապետը, կամ զօրապետը՝ եթէ այդ է իր տիտղոսը, եւ գէթ հինգ ուրիշ «նախկին»՝ իրենց անուններով, քուքուլեքաները հանած:

2.— Հրապարակաւ յայտարարել թէ « Նախկին Դաշնակցականներուն » տեսաբանը,— եթէ այդ է զինքը միջակութենէ վեր պահող ստորոգելին,— կ'ընդունի ժիւրիի մը կազմութիւնը եւ վճիռը:

Պատասխանը՝ իր Պատին վրայ, բայց կարճ,— զբաղած մարդ եմ, Ցայտմաւուրք կարդալու ժամանակ չունիմ:

Պատասխանը տրուելէ ետք՝ վճռը կը հասնի իր վախճանին, ապահով:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Յ. Գ.— Հարցում մը, վէճէն անկախ: Եթէ Պատին տէրը թոյլ կուտայ, լաւ չըլլա՞ր արդեօք որ միանգամ ընդ միշտ գրուի պատին վրայ տեղ մը.

1.— Թէ երբեւիցէ օգտակար եղած չէ՞ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

2.— Թէ Նախկիններուն հրաժարելէն ե՞տքն է միայն որ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը դարձած է «արկածախնդրութիւններու մնայուն պահանջ զգացող» մարդոց կազմակերպութիւն:

3.— Թէ մեծանուն գրագէտներ իրենց շահին եւ օգտի՞ն համար յարած էին այս մեծ կուսակցութեան, այժմ նախատակ:

4.— Դիւցազն երիտասարդներ «միամիտ բազմութիւններուն իբրեւ հերոսութիւն եւ սրբութի՞ւն ուզեր են ծախել ամէնէն պախարակելի արարքները »:

5.— Վերջապէս հասկնանք թէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան պատմութեան սկիզբէն մինչեւ ո՞ր էջը կ'ընդունիք, չկա՞ն էջեր՝ որոնք հիացում պատճառեն ձեզի:

6.— Յանուն Աստուծոյ, յանուն Ալլահին, յանուն Լենինի, յանուն ո՛ր սուրբին որ կ'ուզէք՝ կ'աղաչեմ, գէթ մէկ անգամ գրեցէք ձեր պատին վրայ թէ ամբողջովին յանցապարտ կազմակերպութիւն մը չէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, գէթ փրկելու համար «Նախկին Դաշնակցականներուն» նախկին պատիւը, նախկին երդումը, նախկին անկեղծութիւնը: Ատով մեր ժողովուրդն ալ կը հաւատայ թէ կրնա՛ք վատին ըսել վատ, լաւին՝ լաւ: Այն ատեն ե՛ս ալ կը հաւատամ, հոգ չէ թէ մաս կազմեմ անոնց որ «ոչինչի կը հաւատան՝ բայց հաւատալ կը ձեւացնեն»:

7.— Իսկ եթէ կը պնդէք թէ մէկ սու չ'արժեր Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, կը հարցնեմ.— Այն օգտ՞ուտն ալ չունեցաւ որ տարիներէ ի վեր գրիչ շարժել կուտայ ձեզի, իսկ մեզի՝ այն համոզումը թէ գրելիք բան պիտի չունենայիք երբեք՝ առանց Հ. Յ. Դաշնակցութեան գոյութեան, պարզելով մտաւորական յետին աղքատութեան մը պատկերը:

Շ. Ն.

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԼԻԲԱՆԱՆ—ԲԱՐԴՈՅԹ ՄԸ

« Օպզըրվըր» թերթի աշխատակիցներէն Հ. Ֆիլպի հետեւեալ յօդուածը ստորագրած է Լիբանանի մասին, որ միշտ կը շարունակէ զբաղեցնել միջազգային մամուլը:

Լիբանան ըսելով մինչեւ հիմա կը հասկընայինք Պէյրութի արեւմտականացած ընկերութիւնը, մօտակայ լեռներուն վըրայ բարձրացող օդափոխութեան գեղածիծաղ վայրերը, դարաւոր Մայրիներու շրջանին մէջ կատարուած դահուկային մրցարշաւները, ինչպէս նաեւ հռոմէական շրջանէն մնացած Պաալպէքի աւերակներն ու Պաալպէքի բացօթեայ ամփիթատրոնին տարեկան փառատօնը:

Այս զբօսանքներուն վրայ եթէ աւելցնէինք երկրին կեանքի գիւղին պայմանները, արտառոցութիւններու հանդէպ ժողովուրդին ցոյց տուած հանդուրժողութեան ոգին, այն ընդհանուր եզրակացութեան կը հասնէինք, որ Լիբանանը, օտարներուն համար, ապրելու շատ հաճելի վայր մըն է:

Սակայն վերջին եօթը շաբաթներու դէպքերը մեր աչքերուն առջեւ բացին աւելի խիստ իրականութիւն մը, որ, յամենայն դէպս, չափազանցուած ձեւով կը ներկայացուի դուրսը:

Մինչ Սպանիոյ եւ Հունգարիոյ մէջ, զոր օրինակ, քաղաքական ատելութիւնները կատաղի ուժգնութեամբ մը պայթեցան, Լիբանանի մէջ այդ ձեւի կատաղութիւն չկայ. փոխարէնը՝ մտածումէն գործի անցնելու քաղաքակիրթ վարանում մը կայ. ատելութիւն՝ այո. բայց սպաննելու մոլմոք՝ ոչ:

Ապա ուրեմն ի՞նչ է իրականութիւնը: Լիբանանեան տագնապը քաղաքացիական խմորումներու պատմութեան մէջ ամէնէն բարդ երեւոյթներէն մէկն է, զոր կարելի

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ

Խ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ ՆԵՐՍ

Որոշ միտում մը կայ այժմ կիները քաջալերելու, որ աւելի խնամք տանին իրենց արտաքին երեւոյթին. կամաց – կամաց սկսած են Մոսկուայի մէջ բացուիլ շպարներ ծախող խանութներ, այդ շպարներու գործածութիւնը սրվեցնող դասընթացքներ:

Ի միջի այլոց յիշենք, որ Խ. Միութեան մէջ շատ քիչ է ծխող կիներու թիւը:

Մասնաւոր խնամքի առարկայ են այնտեղ՝ մանուկները, որոնք որեւէ երկրի պայծառ յոյսն ու ղեկավարներն են:

Ծննդեան օրէն մինչեւ երեք ամսական ըլլալը, մանուկը կը մնայ իր մօրը խնամքին տակ. բայց երբ երրորդ ամիսէն վերջ մայրը իր նախկին աշխատանքին վերադառնայ, նորածինը կը յանձնուի մանկամսուրի մը խնամքին: Այս կարգի հաստատութիւնները անհրաժեշտութիւն են այն ընտանիքներուն համար, որոնք տան մէջ մեծ մայր մը կամ տարիքոտ անձ մը չունին երեխայով զբաղելու համար: Մայրերը առտուն գործի գացած ժամանակ երեխաները մանկամսուր կը տանին, իսկ իրիկունը, գործէն ելլելէ վերջ, իրենց հետ կը բերեն. եւ այս՝ շաբաթը վեց օր:

Երեք տարեկանին երեխան կը ղրկուի մանկապարտէզ, ուր կը մնայ մինչեւ եօթը տարեկանը — նախակրթարան մտնելու տարիքը: Եթէ երեխային ծնողքը նիւթապէս ի վիճակի է, մանկապարտէզին համար կը վճարէ ամսական գումար մը — 25էն հարիւր րուբլի:

Կրօնք եւ եկեղեցի:

Քիէվի, Թիֆլիսի եւ Մոսկուայի Բողոյավլենսքի մայր տաճարին մէջ յաճախ ներկայ գտնուեցայ կրօնական արարողութիւններու. այցելեցի նաեւ ուրիշ բազմաթիւ եկեղեցիներ, որոնք յաճախ խըճողուած են, բայց առաւելապէս տարիքը առած անձերով, ու մասնաւորաբար՝ պառաւ կիներով:

Յեղափոխութենէն առաջ, միայն Մոսկուայի մէջ չորս հարիւրէ աւելի եկեղեցիներ կային, այժմ այդ թիւը իջած է երեսունի: Յեղափոխութենէն անմիջապէս վերջ, 1918 Յունուար 22ին, ռուս օրթոտոքս եկեղեցին լուծուած յայտարարուած էր, իսկ եկեղեցական կալուածներն ալ՝ ազգայնացուած:

Այժմ վերաբացուած եկեղեցիներուն ծախքերը կը հոգացուին հաւատացեալներուն կողմէ, եւ զերծ չեն պետական տուրքերէ:

Դպրոցներու կամ կրթական այլ հաստատութիւններու մէջ, 18էն վար տարիք ունեցողներուն կրօնագիտութեան դաս տալը արգիլուած է. սակայն տան մէջ, ծնողքը կրնայ իր զաւկին կրօնական դաստիարակութիւն տալ:

Պետութեան պաշտօնական դիրքը հանդէպ Եկեղեցիին հետեւեալն է. Եկեղեցին այլեւս զերծ է հետապնդումէ, սակայն հազիւ կը հանդուրժուի իր գոյութիւնը: Եկեղեցին ալ, իր հերթին, ստիպուած է համակերպիլ այս գոյավիճակին եւ վարուիլ անհրաժեշտ հնազանդութեամբ:

Հակառակ Եկեղեցիին այս ճնշուած վիճակին, կրօնական զգացումի որոշ զարթօնք մը կարելի է նշմարել ժողովուրդին մէջ:

Կասկածէ վեր է, որ հազար հազարաւոր խորհրդային քաղաքացիներ, մանաւանդ երէց սերունդին պատկանողներուն եւ ոչ – Ռուսերուն մէջ, մեծ դժգոհութիւններ պահած են իրենց սրտերուն խորքը, սակայն ներքին ապստամբութեան մը կամ հակա – յեղափոխութեան մը կարելիութիւնը երեւակայելի չէ առայժմ:

Ռուս երէց սերունդին զգացումները բաւական բարդ են. մէկ կողմէ կ'ատեն համայնավար վարչաձեւը, որովհետեւ կը յիշեն Յեղափոխութենէն առաջուան իրենց կեանքը. իսկ միւս կողմէ շատ հպարտ կը զգան կարգ մը յառաջդիմութիւններու եւ իրագործութիւններու համար:

Սակայն Խ. Միութեան բաղկացուցիչ միւս ազգերուն մէջ դժգոհներու թիւը շատ աւելի մեծ է: Ամէնէն դժգոհները վստահաբար Վրացիներն են, Եսթոնիացիներուն եւ Լիթուանացիներուն հետ միասին: Ընդհանուր առմամբ, Պալթեան բոլոր երկիրներուն բնակիչները, բացի Երկրորդ Աշխարհամարտէն առաջ իսկ համայնավար եղողներէն (որոնց թիւը շատ փոքր էր այն ժամանակ), խոր ատելութիւն ունին խորհրդային վարչակարգին հանդէպ: Դժգոհութեան որոշ կեդրոններ եւս գոյութիւն ունին անկասկած՝ Ուկրանիոյ, Բելոռուսիոյ, Հայաստանի եւ Ազրբէյջանի մէջ, մասնաւորաբար մտաւորականներու շրջանակներէն ներս:

Ընդհանուր առմամբ կարելի է ըսել թէ պիւրոքրասին, արդիւնաբերութեան վարիչ խաւը եւ բանակը հաւատարիմ են տիրող վարչակարգին: Միւս մարդերուն մէջ, վաթսունէն վար տարիք ունեցողները, բաղդատութեան ուրիշ եզր չունենալնուն համար, մասնաւոր դժգոհութիւն մը չունին, մանաւանդ որ իրենց վիճակը համեմատաբար աւելի լաւ է այժմ քան ինչ որ էր իրենց հայրերուն վիճակը:

Ռուս ժողովուրդը ի՞նչ կ'ուզէ այժմ ամէն բանէ առաջ՝ … նոր հագուստներ:

Ճ. Կ.

(17 Շար.)

(*) Արաբերէն՝ ինս կը նշանակէ մարդ, ճին՝ դեւ, բայց ժողովուրդին բերնին մէջ փոխուած եւ յանգաւորուած՝ ի՞ն ես, ճի՞ն ես:

չէ նկարագրել դասական բացատրութիւններով: Կարելի չէ ապստամբութիւն կոչել, քանի որ ընդդիմադիր ղեկավարները, առանց ձերբակալուելու վախի, ազատ համարձակ կը պտտին կառավարական ուժերու հսկողութեան տակ դրտնուած շրջաններու մէջ: Քաղաքացիական պատերազմ ալ չէ, քանի որ, հակառակ բոլոր չափազանցեալ տեղեկութիւններուն, շատ քիչ բախումներ տեղի ունեցած են: Սակայն գործադուլէ մը կամ տեղական մանր կռիւներէ շատ աւելի բան մըն է: Լաւագոյն բացատրութիւնը այն պիտի ըլլայ թերեւս, որ տեղի ունեցածը ժողովուրդին մէկ կէսին փափաքն է՝ իր կամքը նախագահին ու կառավարութեան պարտադրելու: Այս նպատակին հասնելու համար տեղի կ'ունենան կռիւներ ու բռնութիւններ:

Այս հակառակութեան բուն պատճառները չափազանց այլազան են, եւ արմատ կ'առնեն կրօնական, ընկերային եւ քաղաքական գաղափարներէ: Այս պատճառներէն իւրաքանչիւրը այնքան սերտօրէն կապուած է միւսներուն հետ, որ կարելի չէ որոշել թէ ո՞ր մէկն է գլխաւորը: Նոյն կրօնական համայնքին կամ ընկերային նոյն դասակարգին պատկանող մարդիկ իրարու հակառակորդ դարձած են՝ քաղաքական կամ անձնական պատճառներով: Մարոնիներու պատրիարքը, Մէուշի, զոր օրինակ, մարոնի Հանրապետութեան նախագահին՝ Շամունի ամէնէն բացայայտ հակառակորդներէն մէկն է: Սիւննի վարչապետ Սամի Սոլհի ամէնէն կատաղի հակառակորդը դարձեալ Սիւննի Սաէպ Սալամն է.

Պայքարին ամէնէն զունագեղ հակասութիւններուն մարմնացումը կարելի է գտնել Քամալ Ճումպլաթի անձին մէջ: Ճումպլաթ Տիւրզի է. նախկին աշիրէթապետը այսօր դարձած է խաղաղասէր ընկերվարական:

Անկարելի է լուծել անձնական, ցեղային եւ այլ բոլոր հակառակութիւններուն թնճուկը. առանցմէ ոմանք շատ հինէն կու գան. ուրիշներ՝ ամիսէ ամիս, նոյնիսկ օրէ օր փոփոխութեան կ'ենթարկուին: Տիւրզի ուրիշ աշիրէթապետ մը, Մաճիտ Արսլան, ներկայ կառավարութեան մէջ երկրագործական նախարար է. մինչ իր եղբայրը՝ ընդդիմադիր ղեկավար Սաէպ Սալամի աջ բազուկն է:

Բայց եւ այնպէս կարելի է զանազանել սկսած պայքարին կարգ մը հիմնական եւ տեւական պատճառները:

Ամէնէն առաջ՝ կրօնական տարբերութիւնը, որ գոյութիւն ունի քրիստոնեաներուն եւ մահմետականներուն միջեւ:

1946ին Լիբանանը անկախ պետութիւն դառնալէն ի վեր, քրիստոնեաները միտում ունեցած են երկրին քաղաքական կեանքին տիրապետելու, որպէս շարունակութիւն Ֆրանսացիներու հոգատարութեան շրջանին ստացած իրենց սովորութիւններուն: Շատ մը մահմետականներ իրենք զիրենք զրկուած կը զգան այս պատճառով:

Կայ նաեւ հարուստ եւ աղքատ դասակարգերու զանազանութիւնը: Միջին դասակարգը գերակշռող է թէեւ, սակայն չափազանց հարուստներու եւ ծայր աստիճան աղքատներու տարբերութիւնը չափազանց զգալի է: Եւ ընդհանուր առմամբ, եթէ չափազանց հարուստներուն մէջ թէ՛ քրիստոնեաներ եւ թէ՛ մահմետականներ կան, ընդհակառակն ընչազուրկները առաւելաբար մահմետականներ են: Հետեւաբար, ընկերային անհաւասարութիւնը որոշ չափով կը միախառնուի կրօնական տարբերութիւններուն, եւ փոխադարձաբար:

Ներքին այս զանազանութիւնները իրենց արտայայտութիւնը գտած են նաեւ երկրին արտաքին քաղաքականութեան մէջ: Քրիստոնեաները իրենց աչքերը յառած են դէպի Արեւմուտք, որուն հետ ունին կրօնական եւ մշակութային կապեր: Մարոնի Եկեղեցին Հռոմի կապուած է. եւ բազմաթիւ են այն քրիստոնեայ Լիբանանցիները, որոնց խօսակցութեան լեզուն Ֆրանսերէնն է: Միւս կողմէ, սակայն, մահմետականներուն համակրութիւնը կ'երթայ արաբական աշխարհին, ըլլա՛յ կրօնական միութեան պատճառով, ըլլա՛յ Թրքական, Ֆրանսական ու Անգլիական իշխանութիւններու տակ ձեռք ձգած իրենց միեւնոյն փորձառութեամբ: Թրիփոլիի մէջ ապստամբութեան դրօշ պարզած երիտասարդներէն շատերուն համար սուրիական Լաթաքիա քաղաքը շատ աւելի հարազատ միջավայր մը կը ներկայացնէ, քան միջազգային Պէյրութը:

Հակառակ ասոր, երկու կողմերու ղեկավարներն ալ ամէն ճիգ կը թափեն, որ Լիբանանի քաղաքական ներքին անհամաձայնութիւնները կրօնական պատերազմի չվերածուին: Եւ որպէս փաստ կը մատնանշեն թէ նախագահ Շամունի աջ բազուկը մահմետական սիւննի վարչապետ Սոլհն է. մահմետական սիւննի ընդդիմադիր Սաէպ Սալամի անմիջական գործակիցները քրիստոնեաներ են:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանէն այս տարի պաքալորէայի մասնակցած էին 12 ուսանող, որոնց հինգը յաջողած է, իսկ եօթը վերաքննութեան իրաւունք ունին աշնան:

Պրէվէի քննութեանց 19 աշակերտի վրայ յաջողած են 10, եւ աշնան ներկայանալու իրաւունք ստացած են ութ հոգի:

Վարժարանին այս արդիւնքները գնահատելի են, մանաւանդ երբ նկատի առնուի թէ զուգընթաց Ֆրանսական կրթական ծրագրին, վարժարանին մէջ կը տրուի հայեցի դաստիարակութիւն:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

ԻՍԻ.— Անցեալ երեքշաբթի Իսիի Նոր Սերունդի «Խանասոր» խումբը համադործակցաբար քոյր մասնաճիւղերուն, կազմակերպած էր գեղարուեստական երեկոյթ մը, տեղւոյն չարժանկարի սրահներէն «Գալինո»յի մէջ:

Հակառակ որ աշխատանքի օր էր, սրահը լեցուած էր բազմութեամբ մը, ուր տիրապետող տարրը՝ տարեցներէ աւելի կը բաղկանար երիտասարդներէ:

Խօսնակը՝ Հրայր Թորոսեան, իր բացման խօսքէն յետոյ հրաւիրեց օրուան գլխաւոր բանախօսը՝ ընկեր Արմենակ Պիլէզիքճեան, որ սրտաբուխ բառերով պարզեց նաեւ երիտասարդութեան դերն ու դիրքը գաղթաշխարհի մէջ:

Ապա դրուատեց Հայուն արժէքներն ու արժանիքները, որոնք հակառակ մեր անցեալ ու ներկայ աննպաստ պայմաններուն, դարձեալ կը ծլին ու կը ծաղկին ի սփիւռս աշխարհի: Արդար ընդվզումով ձաղկեց նաեւ բոլոր տեսակի դասալիքներն ու թերահաւատները:

Գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր ու խնամուած:

Ընկեր Սերոբեանի հայրենաշունչ արտասանութիւնները, Վիգէն Թորոսեանի կովկասեան ճկուն մենապարերը, եւ Առնուվիլի Նոր Սերնդականներուն ներկայացուցած յաջող զաւեշտը (Վարպետ ըրժիշկէն) եկաւ փակելու երեկոյթին առաջին մասը:

Կարճ դադարէ մը ետքը, վերսկսաւ յայտագրին երկրորդ բաժինը, նոյն ջերմ թափով ու խանդավառութեամբ:

«Զաւարեան» կոմիտէին ներկայացուցիչին հակիրճ խրախուսական խօսքերուն յաջորդեց, Պերճար Տէտէճեան, որ իր ձեռնադաշնակով նուագեց շարք մը ժողովրդական եղանակներ, արժանանալով ներկաներուն ջերմ ծափերուն:

Տարուան մը բացակայութենէ յետոյ, ահա վերստին Իսիի բեմերուն վրայ կը տեսնուէր, «Սիփան – Կոմիտաս» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Կարպիս Ափրիկեանի:

Անգամ մը եւս հաճոյքով լսեցինք Բ. Կանաչեանի «Շուշօ»ն եւ «Տալիօ»ն:

Հայրենի երգահաններէն՝ Ալթունեանի սիրուն «Ցոլակ Ջանը», եւ յատկապէս Սաթեանի «Զինուորին երգը» եւ «Ես իմ անուշ Հայաստանին» որոնք հեռաւոր հայրենի կարօտով ու արեւով ողողեցին սրահն ու մեր տարագիր սրտերը, կարծես կրկին ու կրկին պատգամելով, ամէն մէկ Հայու, որ՝ ուր ալ ըլլանք, ուր որ ալ երթանք՝ Մասիսի պէս ճերմակ գագաթ չկայ...

Առաջին երեք խմբերգներու միջադարներուն երգեցին յաջողապէս՝ օրիորդներ Գազանճեան, Տէտոյեան եւ Պ. Ա. Քիւփէլեան:

Իսկ վերջին երկու երկարաշունչ խմբերգներուն մէջ, երիտասարդ երգիչ Մկրտիչ Պօղոսեան իր կիրթ ձայնով արժանացաւ հանրութեան գնահատանքին, դաշնակով կ'ընկերակցէր Կարպիս Ափրիկեան:

Ակնբախ է որ մեր տղաքը կ'ուզեն բծախնդիր ըլլալ, իրենց կազմակերպած հանդէսներուն նկատմամբ, հետեւեալ մէկ բնաբանով.— Որքան կարելի է քիչ ճառեր... բայց ճոխ ու խնամուած յայտագիր:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

«ՏԱՆԻՔՆԵՐԸ ՓՈՒԼ ԵՆ ԵԿԵԼ...»

Կարմրաշէն կայարանի նոր աւանի բնակիչ Հ. Աղաբէկեան նամակ մը գրած է «Սով. Հայաստան» օրաթերթի խմբագրութեան. աւանի բնակիչը շնորհակալութիւն կը յայտնէ «կոմունիստական պարտիայի, սովետական կառավարութեան» որ՝ «ջանք չեն խնայում աշխատաւորների բնակարանային պայմանները բարելաւելու համար» եւ կ'աւելցնէ.— «Սակայն կառուցելը բաւական չէ, հարկաւոր է նաեւ մտածել եղած շէնքերի պահպանման մասին: Ժամանակին պետութիւնը հսկայական միջոցներ ներդրեց Կարմրաշէն կայարանի նոր աւանում, որն այժմ սովխոզի է վերածուած, բնակելի տներ կառուցելու համար: Բայց տարիներ շարունակ անխնամ թողնուելու պատճառով այդ տների մի մասի տանիքներն արդէն փուլ են եկել, իսկ միւս մասն էլ փլման վտանգի տակ է... Ի՞նչ են մտածում (այս մասին) Այգեգործական սովխոզների տեսուչը»:

(Յունիս 18)

× Թալինի շրջանի Արագած աւանի բնակիչ Պ. Ստեփանեան կը բողոքէ թէ աւանի բնակիչները գիրք մը գնելու համար պէտք է երթան Լենինական կամ Երեւան «քանի որ աւանում գրքի առեւտուր չի կատարւում: Արագած աւանը գնալով ընդարձակւում, բարեկարգւում ու մարդաշատ է դառնում Այդպիսի բնակավայրը անպայման պէտք է ունենայ իր գրախանութը»:

× «Ընկեր» Խ. Ուզունեան բողոքած է «որ Գաստրոնոմի թիւ վեց խանութի տիրեկտորը կոպիտ է վարւում յաճախորդների հետ, անպատւում է նրանց: Գործկոմի առեւտրի վարչութիւնից յայտնում են որ թիւ վեց խանութի դիրեկտոր Մ. Մովսիսեանի մասին նամակում բերուած փաստերը ճիշդ են: Վարչութեան պետի հրամանով Մ. Մովսիսեանին յայտարարուած է խիստ նկատողութիւն»:

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ՀԱՍԿ» պաշտօնական ամսագիր Կաթողիկոսութեան Հայոց Կիլիկիոյ: Կրօնական, կրթական, գրական եւ բանասիրական: Թիւ հինգ, Մայիս 1958: Ֆրանսայի համար դիմել Պ. Մկրտիչ Պարսամեանի:

«ՍԻՈՆ» ամսագիր, պաշտօնաթերթ Երուսաղէմի Հայ Պատրիարքութեան, Թիւ 4 – 5, Ապրիլ – Մայիս 1958:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆ՝ (206)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԺԱ.

ԿՏՈՒՑ ԱՆԱՊԱՏ

Երեւում էր, որ այդ մարդիկը այն աստիճան արհամարհում էին մարմինը, որ բոլորովին անփոյթ էին՝ նրան փոքր ի շատէ մաքուր դրութեան մէջ պահելու: Եւ ես հաւատացած էի, որ դրանք երբեք չէին լուացւում, երբ՞ք չէին սանտրւում: Բոլորին մազերը անկարգ կերպով խճճուած էին երեսների եւ գլուխների վրայ, եւ այդ՝ խելագարների տպաւորութիւն էր գործում:

Ճաշը վերջացաւ նոյնպէս աղօթքով, որպէս սկսուեցաւ: Բոլորը վերկացան, խոնարհութեամբ գլուխ տուին վանահօրը եւ լուռ, դանդաղ քայլերով դուրս եկան սեղանատնից, դիմեցին դէպի իրանց խուցերը: Այնտեղ նրանք ուրիշ հանգստութիւն չունէին. պէտք է մխիթարութիւն գտնէին «սաղմոս քաղելու» մէջ եւ սպասէին երեկոյեան ժամերգութեանը: Զբօսանքներ արգիլուած էին նրանց:

Երբ մենք վանահօր հետ միայնակ մնացինք, նա դարձաւ դէպի Ասլանը այդ խօսքերով.

— Ես կարդացի Նորին սրբազնութեան թուղթը, պարոն բժշկապետ, ձեր նպատակը շատ գովելի է, եւ ես ամենայն յօժարութեամբ պատրաստ կը լինէի ձեր փափագներին բաւականութիւն տալ, եթէ մեր վանքում գտնուէին ձեր ցանկացած ձեռագիրները:

— Շատ շնորհակալ եմ, հայր սուրբ, ձեր բարեսրտութեան համար, — պատասխանեց Ասլանը.— դուք ինձ շատ կը պարտաւորէիք, եթէ տայիք ինձ կարդալու գրքերի ցուցակը. ես հայերէն կարդալ իմանում եմ:

— Ցուցակ չունենք, պարոն բժշկապետ, քանի անգամ մտածել ենք այդ մասին, բայց ժամանակ չենք գտել կազմելու:

Փոքր էր մնում, որ ես հարցնէի, թէ ուրիշ ի՞նչ գործով էք զբաղուած դուք, որ մի ցուցակ կազմելու ժամանակ չէք կարողացել գտնել:

— Այսու ամենայնիւ, հայր սուրբ, շատ հետաքրքիր էր ինձ տեսնել գրքերը, — ասաց Ասլանը:

— Մի ժամանակ այդ վանքում եղել են բազմահատոր գրքեր,— պատասխանեց հայր սուրբը, կարծես, ինքն իր հետ խօսելով, բայց քանի քանի անգամ թալանուել է այդ վանքը... ինչ էլ որ մնացել էր, անխնամ Լանդթէմուրը տարաւ...

— Ուրեմն ոչինչ չէ՞ մնացել,— հարցրեց Ասլանը զարմանալով:

— Մի քանի հատոր մնացել են

— Դուք շատ բարի կը լինէիք, հայր սուրբ, եթէ այդ մի քանի հատորը ինձ ցոյց կը տայիք:

— Մեծ ուրախութեամբ, գնանք, պարոն բժշկապետ:

Մենք դուրս եկանք սեղանատնից: Հայր սուրբը հրամայեց, որ բերեն ժամատան բանալիները, որտեղ դրած էին գրքերը:

— Բայց նախ քան ժամատունը մտնելը, ես կը խնդրէի ձեզանից, հայր սուրբ, որ դուք ցոյց տայիք ինձ ձեր վանքը: Ինձ, որպէս մի եւրոպացու, մեծ հաճութիւն կը պատճառէ՝ տեսնել մի հայկական վանքի կազմակերպութիւնը:

Եթէ մի ուրիշը լինէր վանահօր տեղ, կ'ամաչէր ցոյց տալու իր վանքը, ուր ամէն ինչ կրում էր իր վրայ մեռելութեան, անշարժութեան եւ աւերման տխուր կնիքը: Բայց նա մի առանձին պարծանքով էր ցոյց տալիս այդ բոլորը, որովհետեւ նրա վանքի կեանքը՝ հէնց նրա մեռելութեան մէջն էր, — անապատ բառի բուն նշանակութեամբ:

Նա ներս տարաւ մեզ մի քանի աբեղաների խուցեր, որոնց մէջ գտանք միեւնոյն դերեզմանական մերկութիւնը, միեւնոյն սպանիչ մռայլը եւ խոնաւութիւնը, ինչ որ տեսել էինք մեզ համար պատրաստուած խուցում: Տարբերութիւնը աննշան էր: Դրանց մէջ եւս տեսնում էինք որպատուհանում դրածէինսաղմոսը, յատակի վրայ փռած հասիրը եւ իբրեւ բազմոց՝ մի կապերտի կտոր: Այդ բազմոցի վրայ նստած էինք գտնում խուցի աբեղային, որը մեզ տեսնելով, կանգնում էր եւ, ինչպէս մի յանցաւոր, գլուխը քարշ գցած, նայում էր յատակին: Նրա քարացած դէմքի վրայ մի մկնակ անգամ չէր շարժւում, իսկ աչքերը, կարծես, սառել էին իրանց բոյնի մէջ: Առանց խղճալու չէր կարելի նայել այդ թշուառների վրայ: Զարմանալին այն էր, որ խուցերից շատերի մէջ վառարան չկար, իսկ անկողին ոչ մի տեղ չտեսանք: Հէնց այդ կէտի վրայ շեշտելով, վանահայրը արտայայտեց իր միաբանութեան բարձր առանձնայատկութիւնները, ասելով.

— Ձմեռուայ ամենասաստիկ ցրտերի ժամանակ անգամ դրանք վառելու սովորութիւն չունեն, իսկ դրանց անկողիններն իրանց զգեստն է լինում. Իմ օրերում դրանք աւելի սովորեցին «դետնախշտի» կեանքին:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Վ. Թ. 2000 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման։ Տէր եւ Տիկին Մ. Կարապետեան հազար ֆրանք ։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ՝ ԱՐՋԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻՒ

Արձակուրդի առթիւ կը խնդրուի մեր այն բաժանորդներէն, որոնք կը փափաքին իրենց հասցէն փոխել, հարիւր ֆրանք ղրկել վարչութեան, ինչպէս նաեւ՝ նորին հետ, իրենց նախկին հասցէն ։

Կը խնդրուի հեռաձայնով չյայտնել նման փոփոխութիւններ, այլ՝ միայն գրաւոր ։ Շնորհակալութեամբ՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած՝ Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ։ Մասնակցութեամբ Փոն տը Շէրիւի «Անդրանիկ» խումբին։

20 Յուլիս, Կիրակի առտուընէ մինչեւ երեկոյ, Տէսինի ծանօթ պուրակին մէջ ։

Կը նախագահէ՝ ընկ. Տ. ՁԷՔԵԱՆ

Կը բանախօսէ՝ ընկեր ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ (խօսնակ՝ Պ. Կ. Յովակիմեան)։

Գեղարուեստական բաժին, սիրուն անակնկալներ, բարձրախօս։ Ու ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։

Կը հրաւիրուի Տէսինի, Լիոնի եւ մերձակայ գաղութներու Հայութիւնը անխտիր ։

Անձրեւի պարագային հանդէսը տեղի կ'ունենայ Տէսինի Հ. Յ. Դ. Տան սրահը։

ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ

Երգչախումբը 1958ի շրջանի փակման առթիւ, դաշտային պտոյտի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները եւ համակիրները ։

ՅՈՒԼԻՍ 14ԻՆ ԻԼ ԱՏԱՆԻ գետեզերքը ։

Ժամադրութիւն Կար տիւ Նոր՝ ժամը 8.30ին։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի դաշտահանդէսը Կիրակի Յուլիս 13 առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Շաթօ տը Պօ Ըրկարի (Սէն Նիզիէի ճամբուն վրայ) գեղատեսիլ եւ օդասուն վայրին մէջ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին կարող ուժերու եւ դպրոցի աշակերտութեան կողմէ։ Բարձրախօս հայկական երգապնակներով։ Պիւֆէ եւ ըմպելիք ։

Մրցանակաբաշխութիւն դպրոցական աշակերտներուն ։

Հայկական զուարթ մթնոլորտ ։ Սիրով կը հրաւիրուին Կրընոպլի եւ շրջաններու հայրենակիցները ։

Օթօքարը կը մեկնի Հայնոցէն ժամը 8.30ին, դպրոցին առջեւէն 8.45, Փլաս Վերտէօն 9, Փաքսին առջեւ 9.15։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՎԱՐԴԱՎԱՌԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 10ին, Վարդավառի տօնին առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ։ Արարողութիւններուն կը նախագահէ եւ կը քարոզէ Հայրապետական Պատուիրակ

ԳԵՐՇ. ՏԷՐ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Բշ. օր (14 Յուլիս) Տօն յիշատակ մեռելոց, Ս. պատարագ ժամը 10ին, յաւարտ Ս. պատարագի հոգեհանգիստ համայն ննջեցելոց հոգւոց հանգստեան, ժամը 11ին։ Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը ։

×

ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԼԻ ՄԷՋ

Վարդավառի առթիւ այս Կիրակի առաւօտ եռաձայն պատարագ, ղեկավարութեամբ Պ. ՆՇԱՆ ՍԵՐԳՈՅԵԱՆԻ ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս Կիրակի Վարդավառի տօնը կը կատարուի հանդիսաւոր արարողութեամբ. Պ. Վ. Սարգսեանի ղեկավարութեան տակ, բազմաձայն պատարագէն ետք, տեղի կ'ունենայ նաեւ Մեռելոցի օրուան հոգեհանգիստի պաշտօն մեծ շուքով։ Իրենց ննջեցեալներուն յիշատակին հոգեհանգիստ խնդրողները կը հրաւիրուին արձանագրուիլ դիմելով ուղղակի եկեղեցի. Հեռ. 77.84.70 ։

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԺՈՐԺ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆԻ

(ՆՈՐ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱԾ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ)

Տեղի կ'ունենայ այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին

HOTEL LUTETIA-Ի ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Métro : Sèvres-Babylone

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Պ. Սարգիս Պալեան 2000 ֆր. կը նուիրէ Հայ Մշակոյթի Տան, 2000 ֆր. «Հայ-Բոյժ»ի եւ 1000 ֆր Յառաջի բարգաւաճման ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն կը յայտարարէ, որ «Խանասորի Օր»ը պիտի տօնուի՝ Յուլիս 27ին, կիրակի, ամբողջ օրը, Վալապրըի անտառներուն մէջ։ Այժմէն կը հրահանգէ իր բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, որ օր առաջ վարձեն իրենց շրջաններուն համար հարկ եղած օթօքարերը եւ խուռներամ ներկայ ըլլան «Հայ Հերոսներու Օրուան» հանդիսութեանց ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տարօն Տուրուբերան Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղը կը յայտնէ

ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ

Առթիւ, մասնաւոր պատարագ

Սերովբէ եպիս. Մանուկեան կը նախագահէ արարողութեանց այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, առաւօտեան ժամը տասնին ։ Կը խնդրուի յարգոյ հասարակութենէն մասնաւորաբար հայրենակիցներէն, ներկայ գտնուիլ Տարօնի զոհերուն յիշատակը յարգելու ։

Այս առթիւ ճաշ՝ Սասունիի ճաշարանը։

×

ԺՊՏՈՒՆ ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆԻ

Մահուան քառասունքին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս երկուշաբթի առաւօտ (Մեռելոց) ժամը 11ին Փարիզի Ս. Յովհ.-Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, համաձայն իր ամուսնոյն եւ ծնողաց փափաքին ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները ։

×

Պ. Խաչիկ Ալթունեան եւ Այրի Տիկին Մարի Պետրոսեան (էքս լէ Պէն) կը ծանուցանեն թէ՝ այս Կիրակի ժամը 10.30ին Լիոնի եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն եւ պատարագ իրենց կնոջ եւ աղջկան՝ Տիկին Զապէլ Ալթունեանի մահուան տարելիցին առիթով։ Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները ։

×

Տէր եւ Տիկին Աբրահամեան եւ Թոռնիկը Ժօսլին Քօլօնա տ'Իսթրիա կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս երկուշաբթի առաւօտ (Մեռելոց) Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ իրենց զաւակներուն եւ ծնողաց՝

ՓՕԼ ԵՒ ԷԼԻԶԱՊԷԹ
ՔՕԼՕՆԱ Տ'ԻՍԹՐԻԱՅԻ

յիշատակին ։

×

Այրի Տիկին Վարդանուշ Սրապեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժան Գառնիկեան եւ Տէր եւ Տիկին Յակոբ Յովհաննէսեան կը ծանուցանեն թէ այս երկուշաբթի առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ողբացեալ՝

ՀՐԱՆԴ ՍՐԱՊԵԱՆԻ

յիշատակին, Փարիզի ե կեղեցիին մէջ ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Սէն Ժերմի Ս. Սահակ Մեսրոպ դպրոցին ։ Այս Շաբաթ երեկոյ Թաղիս Բաթրոնաժի սրահին մէջ ։

Տեղի պիտի ունենան, խմբերգ, արտասանութիւններ, պօհէմական պարեր, զուռներով մարզանք, հայկական տոհմիկ պարեր գեղջկական տարազներով, զաւեշտ մը, եւ «Յովսէփ Գեղեցիկ» բարոյալից թատերգութիւն մը ․

Թաղիս եւ շրջակայ թաղամասերու հայ հասարակութիւնը ջերմապէս կը հրաւիրենք ներկայ ըլլալ մեր փոքրիկներու ամավերջի հանդէսին , ունկնդրելու եւ քաջալերելու անոնց ձեռք բերած գովելի յաջողութիւնները ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Մարսէյլի Սէն Ժերոմի Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէի դաշտահանդէսը այս կիրակի ամբողջ օրը Սէն Ժիւսթ Ավընիւ տիւ Քօրօ Պար տիւ Շալէի հովասուն պարտէզին մէջ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Երիտասարդաց Դրօ խումբին։

Կը նախագահէ ընկ. Մ. ԶՈՐՊԱՃԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

(Խօսնակ ընկեր Կ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ) ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին , որուն կը մասնակցի Պոմոնի Նոր Սեբաստիի Քրիստափոր խումբը։ Արտասանութիւն, երգ եւ անակնկալներ, հայկական եւ եւրոպական երգապնակներ, բարձրախօս րատիօ Սէն Ժան ղեկավարութեամբ։ Էօրտէկեանի ։

Զովացուցիչ ըմպելի, շիշ քէպապ մատչելի գիներով։ Հայրենակիցներ օգտուեցէք այս առիթէն եղանակի հաճելի եւ զուարթ կիրակի մը անցնելու ։

Մուտքը ազատ է ։

ԾԱՆՕԹ.— Գանըպիէրէն առնել 53 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել վերջաւորութեան ։

ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՊԻՎԷՌԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիի Կարտանի «Վարանդեան» խումբին ։ Այս Կիրակի ժամը 21ին, Պիվէռի «Գեղունի» սրահին մէջ։ Հայկական եւ եւրոպական պարեր ։

Կը ներկայացուի զաւեշտ մը՝

ՇԱՐԼԱԹՕՆ

Մուտքը ազատ է ։

ՑԻՇԱՏԱԿԻ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն-Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան, ի յիշատակ Տարօն-Սալնոյ Ձորի հերոսներու ։

Կիրակի, 13 Յուլիս Սէնթ Անտրէի զովասուն պարտէզին մէջ։

Կը նախագահէ Հայրենակից Ե. ՄԵԼԳՈՆԵԱՆ։ Պիտի բանախօսէ Միութեանս նախագահ հայրենակից Գ. ՇԷԽԻԿԵԱՆ ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին , հայկական տոհմիկ պարեր, մեներգ, արտասանութիւն մասնակցութեամբ Մարսէյլի Հայ-Արենոյշներու։

ԾԱՆՕԹ.— Դաշտավայրը երթալու համար Փլաս տ'Էքսէն առնել թիւ 25 հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութեանը ։

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Ամասիոյ Հայր. Միութիւնը կազմակերպած է ծովագնացութիւն մը 13 Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը, Պանտոլի շրջանը ։

Օթօքարը կը մեկնի Շափիթրէն առաւօտեան ժամը եօթին։ Կը խնդրուի արձանագրուիլ կանխաւ մինչեւ մէկ Յուլիս Պ. Տ. Զօրիքեանի մօտ, 5 Ավընիւ Ս. Փալըթան, Մարսէյլ ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համաչարսանճագի Հայր. Միութեան Լիոն մասնաճիւղի տարեկան դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ 13 Յուլիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսին-Քանալին եզերքը։ Կապիլոնի սրճարանին զովասուն ծառերուն տակ։ Այս առթիւ կը հրաւիրուին հայրենակիցներ, բարեկամներ եւ հայ հասարակութիւնը անխտիր ամառնային հաճելի ժամանց եւ զուարճալիքներ։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի ներկայացուցիչները։ Այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Մշակութային Տան մէջ։ Օրակարգ.— Շար. նախորդ ժողովին ։

ՇԱՒԻԼ.— «Արղութեան» խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Յոյներու սրահը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, Ահարոնեան ակումբը. Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէի ընդհանուր ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Չեկոյց պատգամաւորի կողմէ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՀԱՄՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Կարտանի մասնաճիւղի ընդհ անդամական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երկուքին Հ. Բ. Ը. Միութեան սրահին մէջ։ Օրակարգի կարեւոր հարցեր ։ Ա.— Շրջաբերական եւ նամակներու ընթերցում ։ Բ.— Պատգամաւորներու ընտրութիւն եւայլն ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի անդամական ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին։ Օրակարգ.— Ա.— Կեդրոն. վարչութեան շրջաբերականի ընթերցում ։ Բ.— Դաշտահանդէսի կարգադրութիւն։ Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 12 ՅՈՒԼԻՍ

SAMEDI 12 JUILLET 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8241 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4042

ԴՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԵՐԼԻՆԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

Ճիշդ ութսուն տարի առաջ, 1878 Յուլիս 13ին Պերլինի մէջ կը ստորագրուէր դաշնագիր մը վեց մեծ պետութեանց եւ Թուրքիոյ միջեւ: Վեց մեծ պետութիւններն էին Անգլիա, Ֆրանսա, Գերմանիա, Աւստրիա-Հունգարիա, Ռուսիա եւ Իտալիա, որոնք 1854-55ի Խրիմի պատերազմէն վերջ 1856 Մարտ 30ին ստորագրած էին Փարիզի դաշնագիրը:

Պերլինի դաշնագրին նպատակն էր վերջնական կերպով կարգադրել 1877-78ի ռուսեւթուրք պատերազմին յարուցած խնդիրները:

Ռուսերը երկու ճակատներէ յարձակողականի անցնելով 1877 Ապրիլ 19ին՝ չարաչար պարտութեան մատնած էին «օսմանեան մեծազօր կայսրութեան» բանակները Հայաստանի եւ Պալքաններու մէջ, հասնելով մինչեւ Պոլսոյ դուռները, — Սան Սթեֆանօ:

1878 Մարտ 3ին (Հ. Տ. 19 Փետր.) ստորագրուած էր ռուսեւթուրք հաշտութեան դաշնագիրը, որուն մէջ Հայերն ալ անտես չէին առնուած: Անոր 16րդ յօդուածը կը պարտադրէր Թուրքիոյ անյապաղ բարենորոգումներ մտցնել հայաբնակ գաւառներուն մէջ՝ արգիլելու համար «խառնաշփոթութեանց եւ բռնութեանց» ծագումը՝ երբ «Ռուսերը պարպեն Հայաստանի մէջ իրենց գրաւած հողամասերը»:

Ռուս բանակին օսմանեան մայրաքաղաքին մօտ համախմբումը կը խախտէր Եւրոպայի ներդաշնակութիւնը, մանաւանդ մեծապէս կը վնասէր Մեծն Բրիտանիոյ կայսերական-աշխարհակալական շահերուն:

Լորտ Պիքընսֆիլտի (Տիզրայէլի) Թըրքասէր կառավարութիւնը ստիպողաբար վեց միլիոն սթեռլինի վարկ մը քուէարկել տուաւ խորհրդարանին եւ դէպի Պոլսոյ ջուրերը փութացուց անգլիական նաւատորմը: Հնդկաստանի բանակն ալ ճամբայ հանեց դէպի Մալթա:

Պահ մը անխուսափելի կը նկատուէր անգլեւռուս պատերազմ մը: Սակայն խնդիրը անուշի կապեցին եւ 1878 Մայիս 30ին Լոնտոնի մէջ կնքուած համաձայնագրով մը մրցակից երկու պետութիւնները հասկացողութեան գալով վիճելի խնդիրներու շուրջ, որոշեցին Պերլինի մէջ գումարել վեց մեծ պետութեանց «վեհաժողով» մը՝ վերաքննելու համար Սան Սթեֆանոյի դաշնագիրը:

Ճիշդ մէկ ամիս, 1878 Յունիս 13էն մինչեւ Յուլիս 13 Գերմանիոյ «երկաթեայ վարչապետ» Պիզմարքի նախագահութեան տակ ժողով գումարեցին օրուան ամէնէն երեւելի քաղաքագէտները, որոնց մէջ էին Լորտ Պիքընսֆիլտ, լորտ Սալզպրի, Ֆոն Պիւլով, իշխան Հոհէնլոհէ, Կորչաքոֆ, Շուվալով եւ Ուատինկթըն (Ֆրանսա): Թուրքիոյ պատուիրակներն էին Գարաթէոտորի փաշա, Մէհմէտ Ալի եւ Սատուլլահ:

Սան Սթեֆանոյի 29 յօդուածներուն փոխարէն Պերլինի դաշնագիրը ունեցաւ 63 յօդուած:

Ու մինչ առաջինին մէջ որոշ կարեւորութիւն տալով հայկ. հարցին, 16րդ յօդուածը յատկացուցած էին անոր, Պերլինի դաշնագրին մէջ իբրեւ անկարեւոր խնդիր ամէնէն վերջի ձգեցին զայն (61րդ յօդուած): Թիւ 62 եւ 63 յօդուածները կը վերաբերին 1856ի Փարիզի դաշնագրին եւ Պերլինի դաշնագրի վաւերացման հարցերուն:

Թուրքիոյ Հայոց պատրիարք Ներսէս եպս. Վարժապետեան Սան Սթեֆանոյի մէջ անձամբ ներկայացած էր ռուս բանակի վերին հրամանատար մեծ դուքս Նիկոլա Նիկոլայեւիչի 16րդ յօդուածը ձեռք բերելու համար:

Պերլինի վեհաժողովին մօտ դիմումներ կատարելու պաշտօնը նոյնպէս կրօնաւորներու յանձնուեցաւ, — Խրիմեան Հայրիկ՝ նախկին պատրիարք, Խորէն եպս. Նարպէյ՝ լեզուագէտ եւ ծանօթ եւրոպական բարքերուն, Ստեփան Փափազեան՝ ազգ. երեսփոխան եւ Մինաս Չերազ՝ քարտուղար:

Ութսունամեակին առթիւ կ՚արժէ քիչ մը թարմացնել յիշողութիւնները:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՄԲՈՍՏՆԵՐԸ ՇԱՄՈՒՆԻ ՀՐԱԺԱՐՈՒՄԸ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ

ՆՈՐ ԲԱՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Նախագահ Շամուն առաջին անգամ ըլլալով յայտարարեց թէ վերընտրուելու նպատակ չունի եւ իր պաշտօնավարութեան շրջանը աւարտելէ ետք՝ պիտի հեռանայ Նախագահական պալատէն (Սեպտեմբեր):

Կը սպասուէր որ այս յայտարարութիւնը որոշ մեղմացում մը ստեղծէ մթնոլորտին մէջ, սակայն կատաղի կռիւներ վերսկսան (Թրիփոլի) եւ ըստ երեւոյթին՝ ըմբոստները չեն բաւարարուած Նախագահին յայտարարութեամբ: Շամունի մեկնումէն ետք՝ պիտի պահանջեն որ Խորհրդարանը լուծուի:

Յուլիս 24ին տեղի պիտի ունենայ նախագահական ընտրութիւնը եւ ցարդ ոչ ոքի թեկնածութեան շուրջ համաձայնութիւն մը կարելի եղած է գոյացնել:

Հաւանական է որ ընդդիմադիրները փորձեն ձախողութեան մատնել Յուլիս 24ի ընտրութիւնը՝ իրենց երեսփոխանները Խորհրդարան չղրկելով: Բայց Նախագահ Շամուն Խորհրդարանի նախագահ Օսէյրանի յայտարարեց թէ որոշեալ Թուականին երեսփոխանական ժողովը պէտք է գումարուի:

Խռովարարները՝ Սաէպ Սալամի բերնով անգամ մը եւս շեշտեցին թէ կը պահանջեն Շամունի անմիջական հրաժարումը:

Յստակ չէ ընդդիմադիրներու դիրքը: Այս անել կացութեան մէջ, կը խօսուի Պաղտատի Ուխտին խմբած երկիրներու ժողովին մասին, որ քանի մը օրէն պիտի գումարուի Պոլսոյ մէջ: Այս ժողովէն ետք շատ հաւանական է որ իրաքեւյորդանանեան օժանդակութիւն մը ըլլայ Լիբանանի:

Միւս կողմէ, վախ կայ, որ ըմբոստները մեծ յարձակողական մը շղթայազերծեն: Այս պայմաններուն մէջ երեք հարցումներ կը տրուին, որոնց պատասխանը կարելի է ստանալ յառաջիկայ օրերու ընթացքին:

1.— Չափաւորական տարրերը պիտի յաջողի՞ն համաձայնութեան եզր մը գտնել՝ «չէզոք» թեկնածու մը ներկայացնելու համար նախագահական ընտրութեան:

2.— Ըմբոստները յարձակումի պիտի անցնի՞ն զէնքի ուժով պարտադրելու համար «իրենցմէ» մէկուն ընտրութիւնը՝ իբրեւ Հանրապետութեան Նախագահ:

3.— Իրաքեւյորդանան Միութիւնը, Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի հաւանութեամբ, օգնութեան ձեռք պիտի երկարէ՞ Շամունի:

Վերջին այս հարցին վրայ կը դրուի շեշտը՝ գրեթէ բոլոր թերթերու կողմէ: «Ֆիկարօ» Պէյրութի «Լը Ժուր»էն առնելով կը գրէ թէ Պոլսոյ ժողովին մէջ տրուելիք որոշումը կրնայ զօրացնել Շամունի դիրքը եւ վճռական դեր մը խաղալ՝ որ Հանրապետութեան Նախագահը յաջողի պարտադրել իր յաջորդին ընտրութիւնը: «Քոմպա»յի համաձայն, աւելի շատ հաւանականութիւն կայ որ իրաքեւյորդանանեան օժանդակութիւն մը ըլլայ Լիբանանի, քան թէ Նախագահը դիմէ Միացեալ Նահանգներուն:

Աւելի քան շփոթ այս կացութեան մէջ՝ կռիւները կը շարունակուին եւ կ՚աւելնայ զոհերուն թիւը: Լուրջ հարուած մը կրած է արդէն երկրին տնտեսութիւնը: Պէյրութ շքեղ քաղաքը ամայացած է եւփլատակներու մէջ մահն ու սարսափը կ՚իշխեն:

Շամունի այն յայտարարութիւնը՝ թէ նպատակ չունի իր թեկնածութիւնը դնելու՝ ըմբոստներու կողմէ տկարութիւն կը համարուի, մինչ ուրիշներ կը մտածեն թէ այդ ձեւով Նախագահը զօրացուց իր դիրքը՝ արաբական օժանդակութիւն մը ընդունելու համար:

«Լը Մոնտ»ի մէջ Էտ. Սապլիէ կը գրէ Լիբանանի կրօնական խնդիրներու շուրջ, յիշատակելով մարոնի առաջնորդ Մէուշիի յայտարարութիւնը.— Լիբանան կրնայ խորտակուիլ՝ երբ իր թշնամիներուն կողմէ կռիւը փոխուի կրօնական պատերազմի. ամէն գնով կ՚աշխատիմ անոր առաջքն առնել:

Օրէ Օրին

ՀՊԱՐՏ ԵՆՔ ԻՐՄՈՎ

Նիւ Եորք Թայմզի աշխատակիցը շատ իրաւունք ունէր գրելու, անցեալ օր, թէ Պապական Եկեղեցին ո՛չ – անդամ Հայերն անգամ ջերմօրէն շնորհաւորեցին Կարտինալ Աղաճանեանը, 1946ին, երբ Վատիկանի Գահակալը Կարտինալութեան ծիրանին կը նետէր անոր ուսերուն:

Արդարեւ, Աղաճանեան պատրիարքի ընծայուած այդ պատիւը ուրախութիւն եւ հպարտութիւն պատճառեց աշխարհի բոլոր Հայերուն:

Այդ Հայերն են որ, նորէն, նոյն ջերմութեամբ, կը ծափահարեն մեր Կաթողիկէ համայնքին Կաթողիկոս – Պատրիարքը:

Որովհետեւ, մէկ – երկու օրուան ընթացքին մեր բազմաշնորհ հայրենակիցը երկու բացառիկ պատիւներու եւս արժանացաւ:

Նշանակուեցաւ պետ՝ աշխարհի բոլոր Կաթողիկէ Առաքելութեանց, որոնց անդամ են 25·00 քահանաներ, 10·000 աշխարհական քարոզիչներ եւ 60·000 Մայրապետներ — բազմազգի ու բազմալեզու:

Իսկ առջի օր, անդամ՝ Հռոմէական կաթողիկէ եկեղեցին վարչական խորհուրդին, որ բացարձակ իրաւասութիւններով օժտուած Մարմին մըն է, Վատիկանի մէջ:

Այս պատիւներով է որ կը բացուի Պապական Գահը առաջնորդող ճամբան, Կարտինալի մը համար:

×

Օտար մամուլը գովեստով կ'արտայայտուի, միշտ, Աղաճանեան պատրիարքի մասին, որ բարձրորակ մտաւորական մը ըլլալէ զատ, բարեպաշտ հաւատացեալ մըն է ու զտարիւն Հայ մը: Հոգիով ու սրտով Հայ:

Այդ առաքինութեանց վկայ իր պայքարը՝ անաստուած ու անբարոյական վարդապետութեան մը դէմ, որ ահաւասիկ, քառասուն տարիէ ի վեր ծաղրանկարի վերածած է ամէն սրբութիւն:

Մաքրամաքուր նկարագրի տէր մտաւորականը չի կրնար համայնավարութեան անբարոյութիւնը պանծացնել:

Կիսկատար բարեպաշտը չի կրնար հանդուրժել որ բռնակալը իր արիւնաթաթախ ճանկին մէջ փշրէ անհատն ու անոր աստուածատուր ազատութիւնները:

Եւ հայրենասէր Հայը չի կրնար չընդվզիլ, երբ տեսնէ որ օտարը հայ ժողովուրդին աւանդութեանց եւ անոր նկարագրին աններդաշնակ վարդապետութեան մը Աւետարանը ձեռքը, իր չարագուշակ շուքը կը պտտցնէ Հայոց աշխարհին վրայ:

Շատ ճիշդ է ամերիկացի լրագրողի մը այն ենթադրութիւնը թէ Քահանայապետը աչքի առջեւ ունեցած է Աղաճանեան պատրիարքի այդ երրեակ առաքինութիւնները՝ անոր մականին տակ դնելով իր Եկեղեցին Առաքելութիւնները՝ ի սփիւռս աշխարհի:

Արդարեւ, հեռագիր մը դիտել կուտայ թէ Պապը Միջին Արեւելքի, Ասիոյ կամ Ափրիկէի մէջ, Եկեղեցին միջոցաւ ու անոր հովանաւորութեամբ, համայնավարութեան դէմ կազմակերպուած պայքարին համար Աղաճանեան պատրիարքէն աւելի յարմար առաջնորդ մը չէր կրնար գտնել:

×

— Մեծ մարդ ըլլալու կոչուած էր, կը կարդանք իր կենսագրականը տուող Ամերիկացի լրագրողին յօդուածին գլուխը:

Կարտինալը յուսախաբ չըրաւ իր մասին այդ նախատեսութիւնը ընող օտարները: Որովհետեւ, իր բարձունքէն վար չիջաւ:

Հպարտ ենք իրմով: Փառք ու պարծանք իրեն:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԻԹՕ – ՆԱՍՐ խորհրդակցութենէն ետք հրապարակուած զեկոյցը կը շեշտէ հինգ գլխաւոր կէտերու վրայ.— Վերջ տալ պաղ պատերազմին, դադրեցնել հիւլէական զէնքերու արտադրութիւնը, գումարել «Մեծ»երու ժողով մը, ուժ տալ ՄԱԿին եւ գործադրել անոր որոշումները, աշխատիլ խաղաղութեան համար՝ մարդկութիւնը ապահովելու մտահոգութեամբ:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԵՐԼԻՆԻ մէջ բացուեցաւ ընկերվարական – համայնավար կուսակցութեան Ե. համագումարը՝ Իւլպրիխթի երկարաշունչ մէկ ճառով: Խրուշչեւ, որ կը մասնակցի ժողովին, տակաւին չէ խօսած:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Արտաքին Նախարարութեան հասած լուրերու համաձայն մօտ հարիւր Հունգարացիներ դատուած են վերջին տասը օրերու ընթացքին եւ իբրեւ «հակայեղափոխական» ծանր պատիժներու ենթարկուած: Միւս կողմէ Փեշտա հերքեց այն լուրը՝ որուն համաձայն տիկին Ռայք գնդակահարուած էր:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ մեծ յաջողութեամբ արձակեցին միջերկրային հրթիռ մը՝ Թոր – Էյպլ, որուն մէջ մուկ մը դրուած էր. այս հրթիռին յաջողութիւնը թերթերը կը յայտարարեն իրենց առաջին էջերուն վրայ, աւելցնելով թէ ան մեծ յոյս կը ներշնչէ՝ միջերկրային մօտաւոր ճամբորդութեան մը համար:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ մէջ ձերբակալուած եւ քանի մը օր ետք ազատ արձակուած ամերիկացի օդաչուները անարգանքներու ենթարկուած են, որուն համար Ուաշինկթըն բողոքագիր մը պիտի յանձնէ Մոսկուայ:

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ Գանատա այցելութենէն ետք երկու երկիրներու միջեւ ստեղծուեցաւ կոմիտէ մը՝ հասարակաց պաշտպանութեան համար:

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ մահմետական կրօնապետ շէյխ Ահմէտ Քէֆթարօ, որ այսօր Մոսկուա կը մեկնի, եգիպտական եւ սուրիական թերթերու յայտարարեց. «անմիջապէս որ Մոսկուա հասնիմ՝ Խրուշչեւի պիտի առաջարկեմ որ ընդունի իսլամութիւնը եւ վստահ եմ որ պիտի ընդունի»: Ահմէտ Քէֆթարօ շէյխին կ՚ընկերանայ ուրիշ կրօնապետ մը:

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿ ՄԸ

(«ԱԶԴԱԿ»Ի ԵՒ «ԱԶԱՏԱՄԱՐՏ»Ի ՍԵՐՈՒՆԴԸ)

Լաւ պէտք չէ անցնիլ Շ. Միսաքեան — Գ. Բարսեղեանի «Ազդակ»ի հրատարակութեան, ինչպէս «Ճակատամարտ»ի սերունդի լեզուական եզրին վրայէն :

1908ի Սահմանադրութեան հետ, մասնաւորաբար պոլսահայութեան համար ստեղծուած համեմատաբար նպաստաւոր պայմաններուն, ու 1908 — 1915 եօթնամեայ բեղուն գործունէութեան մթնոլորտին մէջ, առաւելաբար մշակուեցաւ ու գեղեցկացաւ արեւմտահայերէնը, որուն համար մասնաւոր կիրքով եւ կրօնական ջերմեռանդութեամբ տքնեցան «Ազդակ»ի եւ «Ազատամարտ»ի սերունդները :

1908ին եւ 1909ին հրատարակուող այս երկու թերթերուն շուրջ խմբուած մտաւորական մեր սերունդը, գլխաւորութեամբ Շաւարշ Միսաքեանի, Ռուբէն Զարդարեանի, Գեղամ Բարսեղեանի, Յակոբ Սիրունիի եւ ուրիշներու, հիմնական մտահոգութեան նիւթ դարձուց լեզուական բնաշրջումը : Բրապաշտներու օրով իր հարազատութիւնը փնտռող արեւմտահայերէնը, այդ թուականէն ու մասնաւորաբար 1918էն ետք, երբ նաեւ «Մեհեան»ականները եկան խառնուելու ընդհանուր եռուզեռին, իր գեղեցկութիւնը գտաւ նաեւ շարահիւսական, հոլովական եւ ոճական ձեւերու մէջ. դարձաւ ի վիճակի՝ արտայայտելու միտքի՛ թէ հոգիի բոլոր վիճակները, օտարամուտ բոլոր բառերն ու ձեւերը, աստիճանաբար վտարելով հայկական անդաստաններէն :

Այսօր, յիսուն տարի ետք, երբ յետադարձ ակնարկով մը կը փորձենք ճշդել հիմնական այն անկիւնադարձերը, զորս բոլորեց Արեւմտահայերէնը, առանց դժուարութեան կը հաստատենք, թէ կէս դարու մէջ ան հասած է իր առաւելագոյն կարելիութիւններուն, — Մայրենիքը իրենց ուշադրութեան եւ գեղագիտական մտահոգութիւններուն առարկայ դարձնող հրապարակագիրներու եւ գրագէտներու շնորհիւ : Անոնք, հանրային ծառայութեան թէ գրական ստեղծագործութիւններու կոչուած բոլոր այդ նուիրեալները, նոյնքան կիրքով ու խանդավառութեամբ հակած էին իրենց գործիքին, Արեւմտահայերէնին վրայ, զայն ընդունակ դարձնելու համար ինքնաբաւութեան, անկախութեան եւ անխաթար հայկականութեան :

Կը պատմուի, օրինակ, Գեղամ Բարսեղեանի լեզուական մաքրակրօնութեան մասին, որ յանգած էր բռնազբօսիկ համեմատութիւններու : Օտար բառէն անպայման խուսափելու փոյթին կողքին ի վար, ան՝ նոյնիսկ երանգաւորումներու արտասովոր բծախնդրութիւն մը ցոյց տուած է, ի հարկին ստեղծելով ու կերտելով, ինչ որ կը պակսէր օրուան բարբառին :

Յայտնի է նաեւ Զարդարեանի մաքրակրօնութիւնը, — նաեւ ոճամոլութիւնը, որ զինք մղեց ծայրայեղութիւններու եւ արուեստակեալ ոճաբանութեան մը :

Լեզուականօրէն ամէնէն անխոցելի դէմքերը մնացին Միսաքեան եւ Սիրունի, որոնց հայերէնը մինչեւ մեր օրերը պահեց իր փայլը, ժուժկալութիւնն ու գեղեցկութիւնը :

Չենք տար անունները միւսներուն, որոնք նոյն բծախնդրութեամբ շարունակեցին յղկել հայերէնը, իրենց անհատական խառնուածքին ու տարօրինակութիւններուն ալ անխուսափելի ծայրայեղութիւններովը : Կ'ակնարկենք մասնաւորաբար Մեծարենցի եւ Զրաքեանի, որոնց հայերէնը, իր բոլոր անկարելի գեղեցկութիւններուն ու գոյնի հարստութեանց հետ, բերաւ նաեւ կարգ մը տարօրինակութիւններ :

Ամէն պարագայի մէջ, իբրեւ գումար, 1908 — 1958ի յիսնամեակը կը մնայ լեզուական ճակատի վրայ փառաւոր նուաճումի մը շրջանը :

Ո՛չ միայն լեզուական, այլեւ, պարտինք արձանագրել, գրական թէ հրապարակագրական :

Կ'արժէր, որ պայմանները թոյլատու ըլլային, ու Գաղթաշխարհի բոլոր անկիւններուն մէջ՝ 1908 – 1958ի յիսնամեակը նիւթ դառնար բազմակողմանի քննութեան եւ վերլուծումի, իբրեւ գրական, լեզուական, հրապարակագրական եւ քննադատական յաղթանակներու յաջորդութիւն մը :

Անբնական չենք գտներ, որ այս յիսնամեակի ոգեկոչումը նաեւ դառն խորհրդածութիւններու մղէ բոլոր անոնք, որոնք, ժառանգութեան մը տէր դառնալէ ետք, հարց կուտան նաեւ.

— Ի՞նչ աւելցուցինք տրուածին վրայ: Ինչպէ՞ս գործադրեցինք մեզի փոխանցուած հարստութիւնը :

Արդարեւ, նկատի ունենալով հանդերձ այն բոլոր աննպաստ եւ ճակատագրական դէպքերը, որոնք վերապահուած էին յետ Եղեռնի սերունդներուն, պէտք է խոստովանինք, թէ նոյնիսկ հարկադրական գուրգուրանքն ու հոգածութիւնը ցոյց չտուինք՝ մեզի փոխանցուած հայերէնի որակին հանդէպ: Թափթփած, անտարբեր եւ անպատասխանատու եղանք առ հասարակ, մսխելու եւ վատնելու համար լեզուական այն հարստութիւնը, զոր մեզմէ անդարձ մեկնողները կամ վերջամնաց ընտրեալները թողուցին մեզի, որպէս զի, առնուազն պահպանել գիտնանք, գիտնանք լաւագոյնս օգտագործել հիներու վաստակը :

Բացառութեամբ մատի վրայ համրուող գրագէտներու, բանաստեղծներու եւ հրապարակագիրներու, մասնաւորաբար հրապարակագրական անդաստանը այսօր ապաստան դարձած է ակռապլիկ եւ անպատասխանատու գրիչներու, որոնք կը նահատակեն Մեծասքանչը ու նոր ... օտարացումի դուռ կը բանան՝ Մայրենիքի ճակատներուն վրայ :

(Խմբագրական՝ ԱՐԵՒԵԼՔի)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԼԻԲԱՆԱՆ — ԲԱՐԴՈՅԹ ՄԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ներկայ պայքարին իսկական պատճառը պէտք է փնտռել ուրեմն արտաքին քաղաքականութեան հարցին մէջ. սակայն ցաւալին այն է, որ քանի տագնապը լուծում մը չգտնէ, այնքան աւելի հետզհետէ երեւան պիտի գան կրօնական եւ ընկերային հակառակութիւններ :

Ներկայ տագնապին բուն սկզբնաւորութիւնը պէտք է փնտռել Սուէզի հարցին ժամանակ նախագահ Շամունի բռնած դիրքին մէջ: Ինչպէս յայտնի է, այս վերջինը մերժեց արաբական միւս երկիրներուն օրինակին հետեւելով դիւանագիտական յարաբերութիւնները խզել Անգլիոյ ու Ֆրանսայի հետ: Իր այս մերժումին հետեւանքով այդ օրուան վարչապետը, Ապտալլա Եաֆի, որ Սաէպ Սալամի մօտիկ գաղափարակիցներէն է, ներկայացուց իր հրաժարականը: Նախագահը նոր կառավարութիւն մը կազմելու պաշտօնը յանձնեց Սամի Սոլհին, որուն դահլիճին մէջ Արտաքին նախարար նշանակուեցաւ Շարլ Մալիք: Այս վերջինը, որ շատ փայլուն անձնաւորութիւն է եւ ՄԱԿի ամէնէն կարկառուն դէմքերէն մէկը, որոշ անվստահութիւն կը վայելէ Արաբներուն մօտ. շատ մը մահմետական Արաբներ Շարլ Մալիքը կը նկատեն աւելի շատ Ամերիկացի, քան՝ Արաբ: Ընդդիմադիրներուն ամէնէն մեծ վախերը իրականացան, երբ նախագահ Շամուն, վարչապետ Սոլհ եւ Արտաքին նախարար Մալիք որոշեցին յարիլ Այզընհաուըրի վարդապետութեան, ու այս ձեւով Լիբանանը կապել Արեւմուտքին: Իրենց վախերը ալ աւելի ձեւ ու մարմին ստացան երբ նոր կառավարութիւնը փոխեց ընտրական օրէնքն ու նոր օրէնքին հիման վրայ կատարուած առաջին ընտրութիւններուն պարտութեան մատնուեցան ընդդիմադիր ճակատի ամէնէն աչքառու թեկնածուներէն Ապտալլա Եաֆիի, Սաէպ Սալամի եւ Քամալ Ճումպլաթի նման մարդիկ: Միջին Արեւելքի բոլոր երկիրներուն մէջ ալ ընտրութիւնները առաւել կամ նուազ չափով ենթակայ են արտա – ընտրական ազդեցութիւններու : Սակայն շատ մը լիբանանցի քրիստոնեաներ կ'առարկեն թէ այս պարագային նախագահն ու վարչապետը քիչ մը շատ հեռու գացին. իրենց հակառակորդները Երեսփոխանական ժողովէն դուրս ձգելով՝ պարտադրեցին որ փողոց իջնեն: Այժմ փողոցներուն մէջն է, որ ընդդիմադիր պետերը կը պայքարին կառավարութեան դէմ :

Ըստ ընդդիմադիրներուն, զիրենք Խորհրդարանէն հեռու պահելուն մէջ կառավարութեան նպատակը այնպիսի Երեսփ. Ժողով մը ունենալն էր, որ առանց այլեւայլի փոխէ Սահմանադրութեան այն կէտը, որ կ'ըսէ թէ Հանրապետութեան Նախագահ մը երկրորդ անգամ իր թեկնածութիւնը չի կրնար դնել : (Լիբանանի Նախագահը կ'ընտրուի Երեսփ. Ժողովին կողմէ, եւ ոչ թէ ուղղակի ժողովուրդին քուէներով) : Ընդդիմադիրները փորձեցին խօսք առնել նախագահ Շամունէն, որ իր թեկնածութիւնը դարձեալ պիտի չդնէ :

Նախագահը, որ մինչ այդ տակաւին բոլորովին որոշած չէր որ իր թեկնածութիւնը պիտի դնէ՞ թէ ոչ, մերժեց ճնշումի տակ տալ այդ որոշումը. մինչ այդ ընդդիմադիրները Մայիս ութի համար գործադուլի հրահանգ տուին : —

Կացութիւնը այս վիճակին մէջ էր, երբ ընդդիմադիր լրագրող մը սպաննուեցաւ : Ընդդիմադիրները, այսինքն Մահմետական Ազգային Ճակատն ու Քրիստոնեայ Երրորդ Ուժը այս անգամ ընդհանուր գործադուլի հրահանգ տուին միասնաբար: Թրիփոլին, Սուրը եւ Սայտան, որոնք առաւելաբար մահմետական բնակչութիւն ունին, ենթարկուեցան հրահանգին: Միայն երեք օր վերջն էր, որ Պէյրութի մէջ ալ սկսաւ ընդհանուր գործադուլը, այն ալ առաւելաբար ահաբեկումներէ վերջ եւ բաց խանութներու վրայ նետուած ռումբերու սարսափէն: Լեռնալիբանանի քրիստոնեայ շրջանները հանդարտ մնացին, մինչ երկրին միւս մասերուն մէջ բանակն ու ոստիկանութիւնը սկսան պահուըտուք խաղալ Մահմետական, Տիւրզի եւ ընդդիմադիր քրիստոնեայ զինեալ ուժերուն հետ :

Առաջին օրէն ակներեւ էր, որ ընդդիմադիրները մեծ քանակութեամբ զէնքեր ունէին, որոնց միայն մէկ փոքր մասը կրնային Լիբանանի մէջ գնած ըլլալ: Այնքան ակներեւ էր զէնքերուն Սուրիայէն գալուն՝ իրողութիւնը, որ ընդդիմադիրները որեւէ ատեն չփորձեցին նոյնիսկ հերքել այդ պարագան: Միայն ուզեցին պնդել, որ զէնքերը մաքսանենգութեամբ եւ առանց սուրիական իշխանութեանց գիտութեան փախցուած էին դէպի Լիբանան: Այս ձեւի հաստատումները պէտք է որոշ վերապահութեամբ ընդունիլ, թէեւ այսպիսի հարցերու մէջ ճշմարտութիւնը հաստատելը բաւականին դժուար խնդիր է: Լիբանանեան կառավարութիւնը կը պնդէ որ Սուրիան «մեծ չափով օժանդակած է», իսկ հակառակորդները կը պնդեն որ սահմանին միւս կողմը գտնուող քաղաքական համակիրներէ ստացած են միայն «ինքնաբուխ քաջալերութիւն» :

Ճշմարտութիւնը հաւանաբար կը կայանայ այս երկու հաստատումներուն միջեւ գտնուող կէտի մը վրայ: Սուրիայէն ստացուած օժանդակութեան շնորհիւ ընդդիմադիր ճակատը վտանգաւոր ուժ մը դարձաւ. սակայն միւս կողմէ աւելի քան հաւանական կը թուի թէ պայքարը, որուն արմատները բացորոշ կ'երեւան երկրէն ներս, պիտի ծագէր նոյնիսկ առանց արտաքին միջամտութեան :

Ի՞նչ պիտի պատահի՞ այս գեղեցիկ երկրին, որուն նեղ ծովեզրը ծածկուած է

~~~ ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ~~~

Խ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ ՆԵՐՍ

•

Ամէնէն աւելի ի՞նչ կ'ատէ. նախ՝ ոստիկանութիւնը. ապա՝ երկրամշակութեան համայնացումը: Ժողովուրդը ընդհանրապէս գոհ է երկրին ճարտարարուեստականացումէն, զինուորական եւ այլ մարզերու մէջ արձանագրուած յաջողութիւններէն :

Մեծ հարցական մը՝ խորհրդային ուսանողութիւնը. ինչպէս կը թուի, ուսանողութեան մէջ է որ պէտք է փնտռել տիրող վարչակարգին ամէնէն ջերմ կողմնակիցներն ու ամէնէն խիստ հակառակորդները. վերջին շրջանին ուսանողական խլրտումներ իրարու յաջորդեցին, բայց շատ չ[illegible]ուեցաւ այդ մասին : Երիտասարդութիւնը կ'ուզէ գիտնալ թէ ինչ կ'անցնի, կը դառնայ արտաքին աշխարհին, մասնաւորաբար Հունգարիոյ մէջ. կ'ուզեն երթալ եւ իրենց աչքերով տեսնել. այլեւս չեն բաւականանար միայն իրենց պատմուածներով :

Ժ. ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԲԱՆՈՒՈՐԸ

Արեւմտեան երկիրներէն Խ. Միութիւն գացող այցելուներուն զարմանքի եւ նախանձի գլխաւոր առարկան՝ պետական տուրքերուն համեմատաբար ցած ըլլալն է: Ամիսը 380 րուբլիէն պակաս շահողները զերծ են որեւէ պետական տուրքէ. միւսներուն համար, ինչպէս նախապէս ըսած էինք, տուրքի քանակը շահուած դրամին հինգ առ հարիւրն է: Շատ քիչերու համար ալ, որոնք շատ աւելի մեծ գումարներ կը շահին, տուրքերու համեմատութիւնը կը բարձրանայ 13 առ հարիւրի :

Խորհրդային կառավարութիւնը ուրկէ՞ կը հանէ ուրեմն իր պիւտճէին պէտք եղած գումարները: Պատասխանը շատ որոշ է. կառավարութիւնը թէեւ քիչ տուրքեր կը գանձէ ժողովուրդէն, բայց, միւս կողմէ, երկրին ամբողջ հողը, արդիւնաբերութիւնը, փոխադրական միջոցները, արտադրութեան բոլոր աղբիւրները կեդրոնացուցած է իր ձեռքին մէջ:

Գործարաններու, հանքերու, ագարակներու, ջաղացներու, աշխատանոցներու, բնակարաններու ամբողջ հասոյթը կ'երթայ պետութեան, եւ այս վերջինն է որ կ'որոշէ թէ այդ եկամուտները ինչ բանի պիտի գործածուին : Ասկէ զատ, ամենօրեայ գործածութեան նիւթերու կամ սննդանիւթերու խանութներն ալ, որոնք պետական են, մեծ եկամուտներ կ'ապահովեն: Պէտք չէ մոռնալ որ երկիրը 200 միլիոն ժողովուրդ ունի եւ ներքին առեւտուրի գործառնութիւնը կը հասնի տարեկան 120 երկիլիոն տոլարի, եթէ ոչ աւելի :

Սովորական տարուան մը համար. խորհրդային պետութեան պիւտճէն կը հասնի մօտաւորապէս 560 երկիլիոն րուբլիի (140 երկիլիոն տոլար). այս գումարը վեր ի վարոյ Մ. Նահանգներու պետական պիւտճէին կէսն է :

Խ. Միութեան արդիւնաբերութեան մէջ երկրամշակութիւնը ամէնէն ցաւոտ կէտն է: Խորհրդային վարչակարգին տակ, ինչպէս պարագան էր ցարական կառավարութեան օրով, ժողովուրդը իր հացը առաւելաբար հողէն է որ կը հանէ. ընդհանուր բնակչութեան առնուազն կէսը կապուած է երկրամշակութեան այս կամ այն ճիւղին. գիւղացին այնտեղ թագաւոր է. երկրին ճարտարարուեստականացումը, գիտական յառաջդիմութիւնները, ռազմական ուժը, կրթական գործը, ամէն բան կախում ունի գիւղացիներու աշխատանքէն :

Արդ, Պետութիւնը մինչեւ հիմա կարգ մը հիմնական դժուարութիւններու կը հանդիպէր, որոնցմէ գլխաւորները հետեւեալներն են .

1.— Բնական սահմանափակումներ : Երկիրը ընդհանուր առմամբ դէպի հիւսիս տարածուած է. նոյնիսկ Օտեսայի շրջանը, որուն սեւ հողը այնքան բերրի է, աշխարհագրականօրէն ոչ – տաք շրջան մըն է: Բուսականութեան աճի շրջանը գրեթէ ամէն կողմ շատ քիչ է, քանի որ շատ անձրեւ չի տեղար եւ հսկայական տարածութիւններ տարուան մեծ մասը ձիւնի տակ ծածկուած կը մնան: Շատ մը տեղերու մէջ տարին գրեթէ տասներկու ամիս սառոյց կապած կ'ըլլայ. իսկ հսկայական ուրիշ տարածութիւններ ալ ծածկուած են թայկայով, խիտ անտառներով եւ կամ՝ բոլորովին անապատ են :

2.— Շատ մը վայրերու մէջ ժողովուրդին կատարած հողամշակութիւնը տեղի կ'ունենայ նախնական պայմաններու մէջ. հետեւաբար հողը առաւելագոյն չափով չօգտագործուիր : Թրաքթէօրի կայանները այս ուղղութեամբ շատ օգտակար գործ կատարեցին մինչեւ հիմա, բայց արտադրութիւնը, իր բարձրագոյն աստիճանին հասած ըլլալէ շատ հեռու է տակաւին :

3.— Մարդկային պայմանները : Հարիւր հազարաւոր գիւղացիներ կը բաւականան միայն նուազագոյն աշխատանք մը կատարելով. հողերու համայնականացման դէմ բողոքելու իրենց ձեւն է այս : Շատ աւելի մեծ աշխատանք կը թափեն իրենց բաժին մնացած անձնական փոքր հողաշերտին վրայ, եւ ասկէ բնականաբար կը տուժէ համայնական հողերու շահագործումը :

Ճ. Կ.

(18 Շար.)
~~~

ԱԶԳԵՐՈՒ ԹԱՏՐՈՆԸ

Անցեալ եւ նախանցեալ շաբթու ընթացքին, Ազգերու Թատրոնին մէջ (Սառա-Պեռնար) Մոսկուայի Գեղարուեստից Թատրոնի խումբը ներկայացուց ռուս մեծանուն գրող Չեխովի երեք գործերը՝ օ Բալաստան » (Սըրկըզ), «Երեք քոյրե-րը» եւ «Հօրեղբայր Վանիա»:

Այս երեք թատերակններն ալ արդէն ծանօթ էին ֆրանսական թատերական շրջանակներուն մէջ եւ ֆրանսական թատ-րոնը զանոնք ներկայացուցած է բազմա-թիւ անգամներ :

×

Առաջին անգամ Չեխովի գործերը Ֆը-րանսական թատրոնի խաղացանկին մէջ ներմուծած է հայազգի մորժ Փիթոյեֆը եւ անոր մահէն ետք իր արժանաւոր յա-ջորդը եւ զաւակը՝ Սաշա Փիթոյեֆ կը շարունակէ իր ողբացեալ հօր գործը եւ դեռ աւկէ տարի մը առաջ Չեխովի «Երեք քոյրերը» բեմադրուեցաւ այս վերջինոյն կողմէ Թէաթրը տը լ'Էօվրի մէջ :

Այս անգամ սակայն, ռուս դերասան-ները բոլորովին նոր շունչով մը եւ նորա-գոյն բեմադրութեամբ մը յաջողեցան գրաւել ֆրանսական հասարակութիւնը, ներբողալից տողերով լեցնելով ֆրանսա-կան մամուլին էջերը :

Չեխովի այս գմայլելի երրորդութենէն «Հօրեղբայր Վանիա»ն գտած է լաւագոյն ընդունելութիւնը :

Այս շաբթու, նոյն թատրոնը ներկայա-ցուց Շէյքսփիրի «Հենրիկոս Ը.»ը, Լոն-տոնի «Օլտ Վիք» թատրոնի դերասանա-խումբին մասնակցութեամբ :

Ըստ ֆրանսացի քննադատներու, այս երկը Շէյքսփիրի միջակ մէկ արտա-դրութիւնը կը նկատուի : Գալով անգ-լիացի դերասաններու խաղարկութեան, նոյն քննադատները չունեցան խանդավառ վերաբերմունք : Քննադատուեցաւ թէ՛ բեմադրութիւնը, թէ՛ խաղարկութիւնը :

Ողբացեալ վարպետը՝ Շառլ Տիւլէն ա-տենօք Աթըլիէ թատրոնի բեմին վրայ բե-մադրած էր «Հենրիկոս Ը.»ը: Քննա-դատները կը գտնեն թէ ֆրանսացի դե-րասանին մօտեցումը աւելի ճիշդ ու ա-ւելի գեղարուեստական էր :

Այսուհանդերձ, սակայն, անգլիացի դերասանները կրցողացած են մէկ քանի տեսարաններու մէջ ունենալ լաւագոյն ե-լոյթներ : Մասնաւորապէս խումբին գըլ-խաւոր դերակատարը՝ Սըր Ճոն Կիլկըտ, որ մեծ վարպետութեամբ ստեղծագոր-ծած է Կարտինալ Ուոլսըյի տիպարը :

Ազգերու Թատրոնի մօտալուտ փակու-մին առթիւ, Սառա-Պեռնար թատրոնի տնօրէնը՝ Պ. Ժիւլիէն, որ միեւնոյն ա-տեն հրահրիչն է Ազգերու Թատրոնի ձեռնարկին, ներկայացուցած է այս կազ-մակերպութեան երկրորդ տարեշրջանի տեղեկագիրը :

Համաձայն այդ տեղեկագրին, չորս ամսուան ընթացքին Ազգերու Թատրոնը տուած է աւելի քան հարիւր ներկայա-ցում, տասնըչորս լեզուներով եւ տաս-ներինը օտար խումբերու մասնակցու-թեամբ :

Երկու ազգեր՝ Արժանթինը եւ Սէյլանը առաջին անգամ ըլլալով մասնակցած են այս միջազգային կազմակերպութեան :

Այս երկրորդ տարեշրջանին, Ազգերու Թատրոնին իրենց մասնակցութիւնը բե-րած են ընդամէնը 1385 դերասաններ եւ թատրոնի մասնագէտներ : Ներկայացում-ներուն յաճախած են 92.000 հանդիսա-տեսներ :

Լաւագոյն ընդունելութիւնը եւ հասոյ-թը ապահոված են՝ Փեքինի Օբերան եւ Չեխովի «Հօրեղբայր Վանիա»ն, որոնք ի-րականացուցած են մօտաւորապէս մէկ միլիոն ֆրանքի հասոյթ մը:

Այնուհետեւ կուգան յունական եւ անգլիական ներկայացումները, ճարոնա-կան Քապուքի պարախումբը եւ իտալացի դերասաններու կողմէ ներկայացուած «Ջմիւռնիոյ Ցանձնառուն » փիէսը որոնք յաջողած են կէս միլիոն ֆրանքէ աւելի հասոյթ մը ապահովել :

Ինչպէս առաջին տարեշրջանին, Ազգե-րու Թատրոնը իր երկրորդ տարեշրջանին եւս կատարեալ յաջողութիւն մըն է ձեռք բերած, ինչպէս ցոյց կուտայ Պ. Ժիւլիէ-նի տեղեկագիրը :

Պ. Ժիւլիէն լաւատես է այս կազմա-կերպութեան ապագայ գործունէութեան նկատմամբ :

Եւ արդարեւ, աշխարհի այս խառնա-շփոթ վիճակին մէջ, Ազգերու Թատրոնի կազմակերպութիւնը ունի իր բարերար դերը :

Չէ՞ որ անիկա տարին անգամ մը իրա-րու քով կը բերէ բազմալեզու եւ բազմա-ցեղ ժողովուրդներ եւ արուեստի ճամբով անոնց կը ջամբէ խաղաղութեան ոգին :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

նարնջենիներով ու պանանի ծառերով, իսկ Պէքաայի հրաշագեղ դաշտը կանաչ լճի մը նման կը տարածուի գեղեցիկ լեռ-ներու լանջին :

Երկիրը փոքր է, շատ փոքր անկաս-կած, որպէս զի Նախագահ Շամուն եւ Սաէպ Սալամ կարենան այնտեղ ապրիլ միասին՝ իրենց ներկայ տրամադրու-թիւններուն մէջ : Կրնայ պատահիլ որ այս երկուքէն մէկը տեղի տայ եւ թնճուկին լուծման համար քաղաքական համաձայ-նութիւն մը գոյանայ : Կրնայ պատահիլ նաեւ, որ ներկայ վիճակը շարունակուի մինչեւ Սեպտեմբեր 24, Նախագահ Շա-մունի նախագահական շրջանին աւարտ-ման թուականը : Այդ թուականէն վերջ ոչ ոք որեւէ լուրջ պատրուակ պիտի ու-նենայ երկիրը դէպի ամբողջական կոր-ծանում առաջնորդելու :

Կրնայ ըլլալ նաեւ, որ լուրջ փորձ մը կատարուի՝ զինուորական լուծում մը գտնելու : Առ այժմ այս լուծումը շատ հաւանական չէ, սակայն կը մնայ կարե-լիութիւններու սահմանին մէջ : Եթէ մի-ջազգային զինուորական ուժերու միջա-մտութեան դիմուի, շատ մութ պիտի ըլ-լայ Լիբանանի ապագան, որովհետեւ մահմեդական շրջանները պիտի ուզեն անջատուիլ, եւ ներկայ Լիբանանէն պիտի մնայ միայն քրիստոնեայ Լեռնալիբանա-նէն շերտ մը եւ Պէյրութ քաղաքը :

Արեւմտեան ուժ մը որեւէ օգտակարու-թիւն չի կրնար ունենալ այս երկրին հա-մար : Լիբանանցիները իրենք է, որ պէտք է գտնեն իրենց տագնապին լուծումը :

ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ ՆՈՐ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ՊՐԻՒՍԷԼ, (Յառաջ) — Պրիւսէլի մի-ջազգային ցուցահանդէսի ֆրանսական բաժինի եւ ֆրանսական հայնասփիւռի եւ հեռատեսիլի տնօրէնութեանց հրաւէրով երկուշաբթի, Յուլիս 7, ժամը 17.30ին ընտրեալ բազմութիւն մը լեցուցած էր ֆրանսական տաղաւարին սրահը՝ ունկն-դրելու համար մեր տաղանդաւոր հայրե-նակիցը՝ Րաֆֆի Պետրոսեան :

Արուեստասէր հասարակութեամբ լե-ցուն, սրահի մը մէջ՝ դաշնակահարը ներկայացաւ ընտրուած յայտագիրով մը, որուն մաս կը կազմէին՝ Սքարլաթի, Շօփէն, Ֆորէ, Ռախմանինօֆ եւ Խա-չատուրեան :

Հակառակ անոր որ ձայնասփիւռի տնօ-րէնութիւնը ճշդած էր նուագահանդէսին տեւողութիւնը՝ Րաֆֆի Պետրոսեան երեք անգամ կանչուեցաւ եւ ստիպուեցաւ նոր կտորներ աւելցնել նախատեսուած յայ-տագրին վրայ : Բուռն ծափահարութիւն-ները յաջորդաբար քանի մը անգամ բեմ հանեցին մեր հայրենակիցը : Խանդավառ հասարակութիւնը իր հիացումը չէր պա-հեր այս գեղեցիկ նուագահանդէսին հա-մար, որ տրուեցաւ միջազգային չափա-նիշով վիրթիուոզի մը կողմէ :

Սրահէն դուրս ելլելու ատեն՝ բազմա-թիւ սքանչացողներ կ'ուզէին աւանդական յիշատակագրութիւնը, մինչ շնորհաւո-րութիւնները կը տեղային ամէն կողմէ :

Այս նոր յաջողութիւնը, որ կ'աւելնայ երկար ցանկի մը վրայ, թոյլ կուտայ մե-զի՝ որ Րաֆֆի Պետրոսեանի մէջ տեսնենք դաշնակի ապագայ վարպետ մը. համոզ-ուած ենք որ օր մը իր անունը պիտի փայլի ամէնէն հռչակաւորներուն կող-քին : Մեր հայրենակիցը օրինակ մըն է հայ երիտասարդութեան համար : Մեր լաւագոյն մաղթանքները՝ իր փայլուն ապագային եւ յաջողութիւն՝ Շան զ'Էլիզէի թատրոնին մէջ Յուլիս 17ին տա-լիք իր նուագահանդէսին համար, որուն պիտի ընկերակցի Փարիզի Ազգ. Նուա-գախումբը :

ԷՏ. ԷՄԻՐՋԵԱՆ

ՑԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԽՈՐԷՆ ԱՐՔ. Լիբանանի հայ երեսփո-խաններ Մ. Տէր Գալուստեանի, Տիգրան Թոսպաթի եւ Խաչիկ Պապիկեանի ընկե-րակցութեամբ Յուլիս չորսին այցելու-թիւն մը տուած է Հանրապետութեան Նախագահ Շամունի. այցելութիւնը տր-ուած է սրբազանին Ամերիկայէն Պէյ-րութ վերադարձին առիթով :

ԿԵՍԱՐԻՈՅ Հայերը հանգանակութիւն մը ընելով հազար ոսկի նուիրած են Պոլ-սոյ Գարակէօզեան որբանոցին ընդար-ձակման համար :

ՍԱՆ ՖՐԱՆՍԻՍՔՈՅԻ ՍԹԷՆՖըրտ հա-մալսարանին գոլէճական շրջանը, որ չորս տարի եւ, երկու տարիէն յաջողու-թեամբ աւարտած է Վարդան Գրիգորեան եւ իր աւարտական ճառը, «Առնոլտ Թոյն-պի եւ Իսլամ» պիտի տպուի համալսարա-նին կողմէ : Վ. Գրիգորեան կը պատրաս-տուի Պէյրութի Փալանճեան ճեմարանին մէջ ուսուցչութիւն ընելու համար :

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ 1957Ի ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԸ

Գրասէր անձնաւորութիւն մը անցեալ տարի, Հայ Գրողներու Ընկերութեան տրամադրած էր հազար տոլարնոց արժե-թուղթի մը տարեկան տոկոսը, շուրջ քը-սան հազար ֆրանք, այն պայմանով որ, այդ գումարը իբր քաջալերութիւն, տըր-ուի գրական կամ քերթողական երկի մը, տպագրեալ կամ անտիպ :

Եղած հրապարակային կոչին, պա-տասխանած էին նոյնիսկ ծանօթ գրողներ ղրկելով տասնեակ մը աշխատութիւն :

Անոնց մէջէն, ըստ նուիրատուին փա-փաքին, ընթերցող-քննիչները, լաւա-գոյնը համարեցին Կ. Մեհեանի իմաստա-սիրական մէկ հէքեաթը՝ ԵՕԹԸ ԵՐԳԻԶ-ՆԵՐԸ, որու յատկացուեցաւ մրցանակը :

Իսկ 1958 տարուան համար յատկաց-ուելիք մրցանակին կազմակերպութիւնը կը պատկանի Հայ Գրողներու նոր վար-չութեան :

1957ի վարչութեան նախագահ՝
ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ-ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ԿԱՐԿՏԱՆԻՆ ԿՈՂՄԸ ...

Աշխարհագրութեան դասատուն աշա-կերտներէն մէկուն կ'ըսէ .

— Գարեգին, քու դէմքդ ունիս հիւսի-սը, աջ կողմդ՝ արեւելքը, ձախ կողմդ՝ արեւմուտքը, ետեւդ ի՞նչ ունիս, ըսէ նայիմ : Ցոյց տուր որ խելացի տղայ մըն ես :

Գարեգին թէեւ շփոթած, բայց դասա-տուին վերջին խօսքերէն քաջալերուած .

— Կարկտան մը փանթալոնիս վրայ, մօրս ըսի դրած ատենը, որ ամէն մարդ պիտի տեսնէր ու խօսէր վրան ...:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (207)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԺԱ.

ԿՏՈՒՑ ԱՆԱՊԱՏ

Վ... ջին խօսքերի մէջ նշմարւում էր վանահօր անմեղ պարզ... ...ութիւնը, որ բխում էր նրա վերին աս..., հանի խստա-կեցութեան զգացմունք...

— Դրանք չե՞ն հիւա...ում, — հար-ցրեց Ա...անը :

— Խր...ա հաղիւ է պատահում, որ իմ միաբանները հիւանդանային, կամ հի-ւանդութիւնից մեռնէին : Մահը հասնում է նրանց այն ժամանակ, երբ իրանք խնդ-րում են եւ երբ պատրաստ են նրան ըն-դունելու :

Բայց մենք խուցերից մէկի մէջ գտանք մի հիւանդ : Միայնակ, անխնամ պառկած էր նա սառն յատակի վրայ եւ ծածկուել էր իր վերարկուի մէջ, խորին կերպով հառաչանքներ էր արձակում : Ասլանը ա-ռաջարկեց բժշկական օգնութիւն մատու-ցանել : Բայց վանահայրը արգիլեց, ասե-լով .

— Թող այդ տանջանքը՝ ապաշխա-րութիւն լինի նրան ...

— Ի՞նչ յանցանք էր գործել, ինչով էր մեղաւոր ողորմելին, — այդ մասին վա-նահայրը ոչինչ չասաց :

Վանքի զանազան շինուածքները տեսնե-լուց յետոյ, մտանք ժամատունը : Այս-տեղ, տաճարի աջակողմեան խորանում, պահւում էին հին ձեռագիրները : Խորա-նը այնքան մութն էր, որ վանահայրը խա-կոյն մոմ վառեց : Մի պատուհանի մէջ, խառնաշփոթ կերպով միմեանց վրայ ա-ծած, փոշու եւ բորբոսի թանձրութեան տակ ծածկուած գտանք մեր նախնեաց ...աւոր վաստակները : Այդ վայրենի ան-հոգութիւնը տեսնելով, Ասլանը այլ եւս չկարողացաւ զսպել իր վրդովմունքը, ասաց .

— Ես չեմ կարծում, որ Լանդթէմուրը այսպէս անփոյթ կերպով վարուած լինէր Հայոց գրքերի հետ : Եթէ ճիշդ է աւան-դութիւնը, թէ նա տարաւ Հայոց գրքերը, պէտք է ճիշդ համարել եւ այն, որ Սա-մարկանդում մի առանձին աշտարակ շի-նել տուեց եւ նրա մէջ մեծ խնամքով էր պահում այդ գրքերը :

Ասլանի նկատողութիւնը ամենեւին չվիրաւորեց վանահօրը. Նա բաւական սառնասրտութեամբ պատասխանեց .

— Անձրեւի եւ ձիւնի ժամանակ այն-տեղից կաթում է, պարոն բժշկապետ, — նա ձեռքով ցոյց տուեց քայքայուած խո-րանի առաստաղը. — այդ խոնաւութիւնը նրանից է : Մենք տեսանք, որ գրքերը փչանում են, այդ պատճառով պիտանի-ները ջոկեցինք դրանց միջից եւ մի այլ ապահով տեղում ենք պահում :

— Ձեր ջոկածները անպատճառ սուրբ գրքեր կը լինէին :

— Ի հարկէ, սուրբ գրքեր :

— Իսկ այդ անսուրբ գրքերը թողեցիք, որ այստեղ փտեն ...

Նա ոչինչ չպատասխանեց, երեւի, իր մտքում զարմանում էր պարոն բժշկա-պետի անտեղի բարկութեան մասին : Ես օգնեցի Ասլանին քննելու գրքերը : Վա-նահայրը, մոմը ձեռին, տհաճութեամբ լուսաւորում էր մեր աշխատութիւնը : Ո-րո՞նք էին, հայր սուրբի կարծիքով, ան-սուրբ գրքերը, — յայտնուեցան Խորենա-ցու, Ղազար Փարպեցու, Եղիշէի, Դաւիթ անյաղթի եւ մեր նշանաւոր մատենագիր-ների ընտիր օրինակները, բայց բոլորը քրքրուած, բոլորը կիսով էր ամբողջ, բայց նրանից եւս առաջին եւ վերջին թերթերը պակաս էին :

— Բժշկարան կա՞յ, — հարցրեց վանա-հայրը :

— Չէ երեւում, — պատասխանեց Աս-լանը :

— Մի հատ պէտք է, որ լինէր, ... ա-սաց հայր սուրբը, աշխատելով մտաբե-րել, — բայց չեմ յիշում, ուր տարաւ...

— Ով որ տարել է, վատ չի արել, եթէ մնացած լինէր, այն եւս պէտք է այդ գրքերի վիճակին ենթարկուէր, — ասաց Ասլանը :

Խորին ցաւակցութեամբ մենք դուրս ե-կանք խորանից, ուր կատարուել էր այդ բարբարոսութիւնը : Վանայ ծովակի կղզիները, ապահով տեղեր համարուե-լով, նրանց մէջ գտնուած անապատները միշտ եղել են Հայոց գրքերի մի-մի ըն-տեմարաններ . իսկ այդ շտեմարանները ոչ թէ արեւմտքերի անհոգութիւնից զար-ձել են նոյն գրքերի գերեզմանները ...

— Հիմա, հայր սուրբ, խնդրեմ ցոյց տուեցէք ձեր սուրբ գրքերը, — ասաց Ասլանը : — Անսուրբները տեսանք ...

Վանահայրը շփոթուած կերպով կանգ առեց եւ մտատանջութեան մէջ ընկաւ : Ասլանը, երեւի, հասկացաւ նրա անվճռա-կանութեան պատճառը եւ հանգստացրեց, ասելով .

— Ես միայն հեռուից կը նայեմ ...

— Աստուած օրհնէ քո հաւատը, — ասաց հայր սուրբը եւ, կակղելով աւե-լացրեց . — Ի հարկէ, պարոն բժշկապետ, աշխարհական մարդուն փոքր ինչ ան ...

— Հասկանում եմ, հայր սուրբ, — նրա խօսքը լրացրեց Ասլանը : — Աշխար-հական մարդուն անվայել է սուրբ գրքերը ձեռքով շօշափել ...

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ողբացեալ Յակոբ Սարեանի յիշատակին՝ Տիկին Մարիամ Վարդուկեան հազար ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան Շ. Միսաքեանի սրահին եւ աղջիկը՝ Տիկին Մ. Վարդուկեան հազարական ֆրանք կը նուիրէ Կարմիր Խաչին եւ Աղքատախնամին։ (Ստանալ «Յառաջ»էն)։

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ

Երգչախումբը 1958ի շրջանի փակման առթիւ, դաշտային պտոյտի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները եւ համակիրները։

ՅՈՒԼԻՍ 14ԻՆ ԻԼ ԱՏԱՆԻ գետեզերքը։

Ժամադրութիւն Կար տիւ Նոր՝ ժամը 8.30ին։

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Օր. Արաքսի Դմրէթեան լիսէ Քլոտ Մոնէյի ամավերջի քննութեանց մէջ բացառիկ յաջողութիւն մը ունեցած է։ Դեռատի Հայուհին ստացած է ինը մրցանակ եւ էքսէլանսի կոչում։ Տնօրէնը դեռատի Հայուհիին յաջողութիւնը նկատած է արտակարգ երեւոյթ մը։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի դաշտահանդէսը Կիրակի Յուլիս 13 առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Շաթօ տը Պօ Րըկարի (Սէն Նիզիէի ճամբուն վրայ) գեղատեսիլ եւ օդասուն վայրին մէջ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին կարող ուժերու եւ դպրոցի աշակերտութեան կողմէ։ Բարձրախօս հայկական երգապնակներով։ Պիւֆէ եւ ըմպելիք։

Մրցանակաբաշխութիւն դպրոցական աշակերտներուն։

Հայկական զուարթ մթնոլորտ։ Սիրով կը հրաւիրուին Կրընոպլի եւ շրջաններու հայրենակիցները։

Օթօքարը կը մեկնի Հայնոցէն ժամը 8.30ին, դպրոցին առջեւէն 8.45, Փլաս Վերտէօն 9, Փաքին առջեւ 9.15։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Սեր. Մուրատ Ուսումնասիրաց Տէսինի մասնաճիւղին կողմէ այս Կիրակի ամբողջ օրը Մարէի պարտէզը։

Գեղարուեստական բաժին։

Ծոխ պիւֆէ, մատչելի գիներ։

ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱԽԻԼԼԻ ՄԷՋ

Վարդավառի առթիւ այս Կիրակի առաւօտ եռաձայն պատարագ, ղեկավարութեամբ Պ. ՆՇԱՆ ՍԵՐԳՈՅԵԱՆԻ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս Կիրակի Վարդավառի տօնը կը կատարուի հանդիսաւոր արարողութեամբ. Պ. Վ. Սարգսեանի ղեկավարութեան տակ, բազմաձայն պատարագէն ետք, տեղի կ'ունենայ նաեւ Մեռելոցի օրուան հոգեհանգիստի պաշտօն մեծ շուքով։ Իրենց ննջեցեալներուն յիշատակին հոգեհանգիստ խնդրողները կը հրաւիրուին արձանագրուիլ դիմելով ուղղակի եկեղեցի. հեռ. 77.84.70։

ՑԻՇԱՏԱԿԻ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն – Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան, ի յիշատակ Տարօն – Սալնոյ Ձորի հերոսներու։

Կիրակի, 13 Յուլիս Սէնթ Անտրէի զովասուն պարտէզին մէջ։

Կը նախագահէ Հայրենակից Ե. ՄԵԼԳՈՆԵԱՆ։ Պիտի բանախօսէ Միութեանս նախագահ հայրենակից Գ. ՇԷԽԻԿԵԱՆ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, հայկական տոհմիկ պարեր, մեներգ, արտասանութիւն մասնակցութեամբ Մարսէյլի Հայ – Արենոյշներու։

ԾԱՆՕԹ.— Դաշտավայրը երթալու համար Փլաս տ'էքսէն առնել թիւ 25 հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութեանը։

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐՈՒ
ՀԱՄԱՐ

ԳԱՒԱՌԻ ՄԷՋ ԴԻՄԵԼ.—

ՄԱՐՍԷՅԼ, Ա. Քէօսէեան (Ֆօթօ Ռէքս), 2 Րիւ Պերնար տիւ Պուա։

ՆԻՍ, Գ. Խոսրովեան, 1 Րիւ Ամիրալ տը Կրաս։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, Ս. Սխալեան, 17 կամ 28պիս, Քուր ժան ժոռէս։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, Ս. Ընտրիկեան, 8, Րիւ ժան Տիւկա։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

ԵԳԻՊՏՈՍ.— Յուսաբեր։

ԻՏԱԼԻԱ, Տօքթ. Ե. Արգումանեան, վիա Քափելլարի 3։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տարօն Տուրուբերան Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղը կը յայտնէ

ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ

Առթիւ, մասնաւոր պատարագ

Սերովբէ եպիս. Մանուկեան կը նախագահէ արարողութեանց այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, առաւօտեան ժամը տասնին։ Կը խնդրուի յարգոյ հասարակութենէն մասնաւորաբար հայրենակիցներէն, ներկայ գտնուիլ Տարօնի զոհերուն յիշատակը յարգելու։

Այս առթիւ ճաշ՝ Սասունիի ճաշարանը։

×

ԺՊՏՈՒՆ ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆԻ

Մահուան քառասունքին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս երկուշաբթի առաւօտ (Մեռելոց) ժամը 11ին Փարիզի Ս. Յովհ. – Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, համաձայն իր ամուսնոյն եւ ծնողաց փափաքին։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

×

Պ. Խաչիկ Ալթունեան եւ Այրի Տիկին Մարի Պետրոսեան (էքս լէ Պէն) կը ծանուցանեն թէ՝ այս Կիրակի ժամը 10.30-ին Լիոնի եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն եւ պատարագ իրենց կնոջ եւ աղջկան՝ Տիկին Զապէլ Ալթունեանի մահուան տարելիցին առիթով։ Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Սէն Ժերոմի Ս. Սահակ Մեսրոպ դպրոցին։ Այս Շաբաթ երեկոյ Թաղիս Բաթ – րոնաժի սրահին մէջ։

Տեղի պիտի ունենան, խմբերգ, արտասանութիւններ, պօհէմական պարեր, գունտերով մարզանք, հայկական տոհմիկ պարեր գեղջկական տարազներով, դաւէշտ մը, եւ «Յովսէփ Գեղեցիկ» բարոյալից թատերգութիւն մը.

Թաղիս եւ շրջակայ թաղամասերու հայ հասարակութիւնը ջերմապէս կը հրաւիրենք ներկայ ըլլալ մեր փոքրիկներու ամավերջի հանդէսին, ունկնդրելու եւ քաջալերելու անոնց ձեռք բերած գովելի յաջողութիւնները։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Մարսէյլի Սէն Ժերոմի Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէի դաշտահանդէսը այս կիրակի ամբողջ օրը Սէն Ժիւսթ Ավընիւ տիւ Քօրօ Պար տիւ Շալէի հովասուն պարտէզին մէջ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Երիտասարդաց Դրօ խումբին։

Կը նախագահէ ընկ. Մ. ԶՈՐՊԱՃԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

(Խօսնակ ընկեր Կ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ)։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, որուն կը մասնակցի Պոմոնի Նոր Սերունդի Քրիստափոր խումբը։ Արտասանութիւն, երգ եւ անակնկալներ, հայկական եւ եւրոպական երգապնակներ, բարձրախօս բատիօ Սէն Ժան ղեկավարութեամբ։ Լօրտէկեանի։

Զովացուցիչ ըմպելի, չիչ քէպապ մատչելի գիներով։ Հայրենակիցներ օգտուեցէք այս առիթէն եղանակի հաճելի եւ զուարթ կիրակի մը անցնելու։

Մուտքը ազատ է։

ԾԱՆՕԹ.— Գանըպիէրէն առնել 53 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել վերջաւորութեան։

ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՊԻՎԷՌԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կարտանի «Վարանդեան» խումբին։ Այս Կիրակի ժամը 21ին, Պիվէռի «Գեղունի» սրահին մէջ։ Հայկական եւ եւրոպական պարեր։

Կը ներկայացուի զաւեշտ մը՝

ՇԱՐԼԱԹՕՆ

Մուտքը ազատ է։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համաչարսանճագի Հայր. Միութեան Լիոն մասնաճիւղի տարեկան դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ 13 Յուլիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսին – Քանալին եզերքը։ Կապիլոնի սրճարանին զովասուն ծառերուն տակ։ Այս առթիւ կը հրաւիրուին հայրենակիցներ, բարեկամներ եւ հայ հասարակութիւնը անխտիր ամառնային հաճելի ժամանց եւ զուարճալիքներ։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի ներկայացուցիչները։ Այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Մշակութային Տան մէջ։ Օրակարգ.— Շար. նախորդ ժողովին։

ՇԱԽԻԼ.— «Արդութեան» խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20.30-ին, Ահարոնեան ակումբը. Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէի ընդհանուր ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Ձեկոյց պատգամաւորի կողմէ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Կարտանի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երկուքին Հ. Բ. Ը. Միութեան սրահին մէջ։ Օրակարգի կարեւոր հարցեր։ Ա.— Շրջաբերական եւ նամակներու ընթերցում։ Բ.— Պատգամաւորներու ընտրութիւն եւայլն։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի անդամական ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին։ Օրակարգ.— Ա.— Կեդրոն. վարչութեան շրջաբերականի ընթերցում։ Բ.— Դաշտահանդէսի կարգադրութիւն։ Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ, 10 Մայիս, 1959, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ։

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ տարեկան ցերեկոյթ – պարահանդէսը 1 Փետրուար 1959։

ՊԱՏԱՐԱԳ

Լիոնի ռատիօկայանէն այս կիրակի առաւօտ ժամը 11ին։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 13 ՅՈՒԼԻՍ

DIMANCHE 13 JUILLET 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8242 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4043

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅՈՒԼԻՍ 14

Ազատութի՛ւն, հաւասարութի՛ւն, եղբայրութի՛ւն :

Երեք բացառիկ նշանաբաններ, որոնք ինչպէս երէկ, այսօր ալ կը կազմեն հիմնաքարը ճշմարիտ ժողովրդավարութեան :

Ֆրանսական Մեծ Յեղափոխութեան քարոզած սկզբունքները այսօր աւելի քան երէկ կը խանդավառեն, ու վստահ ենք նաեւ՝ վաղը աւելի քան այսօր, ու յաւիտեան պիտի խանդավառեն ամբողջ իւրաքանչիւր էակ, որ գիտակցութիւնն ունի կեանքին ու անոր վեհ նպատակներուն :

Միջին դարու աւատապետութեան փլատակներուն վրայ թագաւորները կառուցած էին նոր վարչակարգ մը, որ իր էութեամբն իսկ հետզհետէ դարձած էր բռնապետական ու յետաշրջական :

Կազմուած էին նոր դասակարգեր՝ յաջորդելով գաւառական աւատապետներուն :

Ազնուականութիւն ու կղերականութիւն ձեռք ձեռքի տուած եւ կռթնած արքայական բարձր հովանաւորութեան վրայ՝ անխնայ կը կեղեքէին գիւղացիներն ու քաղաքներու սովորական մահկանացուները :

Եւ սակայն դարերը կը փոխուէին հետզհետէ :

Գիտակցութիւնը կ'արթննար ժողովուրդին մէջ, որուն ծոցէն ծնած մտաւորականներ լուսաւոր հորիզոններու հեռապատկերը կը գծէին եւ նոր ուղիներ կը մատնանշէին :

ԺԸ. դարը իր գրագէտներով, համայնագէտներով եւ գիտնականներով ճամբայ հարթած էր դէպի նոր կարգեր :

Կազմուած էր «քաղքենի» դասակարգը, որ զարկ տուած էր առեւտուրին եւ ճարտարարուեստին, գրականութեան ու գեղարուեստին :

Նոր մարդիկ սկսած էին տիրել հրապարակին, նոր գաղափարներով :

Ժողովուրդը չէր հանդուրժեր այլեւս, որ ազնուականները շարունակէին իրենց ցեխ ու շուայտ կեանքը եւ կղերականները պարարտացնէին իրենց փորը՝ ժողովուրդին վաստակած ամէն տեսակ տուրքերով :

Ու պատահեցաւ անխուսափելին :

Թագաւորի բացարձակապետութեան եւ առանձնաշնորհեալ դասակարգերու անլուր կեղեքումներուն սանձ մը դնելու զանազան փորձեր ի վերջոյ յանգեցան Մեծ Յեղափոխութեան :

Բաժակը յորդեցաւ 1789ի Յուլիս 14ին :

Յեղափոխական Փարիզի ապստամբ ժողովուրդը այդ օրը մէկ մարդու պէս յարձակեցաւ Պասթիյլի վրայ, որ մայրաքաղաքի սրտին վրայ կը խորհրդանշէր արքայական յետաշրջութիւնն ու կամայականութիւնը :

Բռնակալութեան միջնաբերդին կործանումը սկիզբը դրաւ շարժումի մը, որ խոր արձագանգներ պիտի ունենար Ֆրանսայի սահմաններէն անդին, այն բոլոր երկիրներուն մէջ, ուր մարդիկ կ'ապրէին օտարի լուծին տակ, կը կեղեքուէին ու կը շահագործուէին իբրեւ ստրուկներ, զուրկ մարդկային ամբաստարական իրաւունքներէ, ու ամէն բանէ առաջ՝ ազատութենէ :

Այսօր, ֆրանսական մեծ յեղափոխութենէն 169 տարի վերջ, սակայն աշխարհիս երեսին, մանաւանդ քաղաքակիրթ Եւրոպայի սրտին վրայ կանգնած են նոր Պասթիյլներ : Բազմաթիւ ազատազուրկ ազգեր կ'ապրին ամէնէն սարսափելի բռնակալութեան տակ :

Ու անհամբեր կը սպասեն այն երջանիկ օրուան, երբ պիտի հնչէ ազատութեան, հաւասարութեան եւ եղբայրութեան աւետաբեր կոչնակը :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԶԻՆԱՄԱՐՏ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

Ուրբաթ կէսօրէ ետք Պէյրութի մէջ զինամարտ մը սկսաւ. ըմբոստները տանիքներէն կ'ըկրակէին մանաւանդ կառավարական շէնքերուն ուղղութեամբ : Բանակը կորովի դիմադրութիւն մը ցոյց տուաւ : Զէնքի ձայներ կը լսուէին նաեւ Քափիթոլի հրապարակէն, որուն մօտ կը գտնուի կեդրոնական նամակատունը :

Նախապէս ստացուած տեղեկութեան մը վրայ հիմնուելով՝ Ներքին նախարարութիւնը ապահովութեան միջոցներ ձեռք առած էր, արգիլելով ինքնաշարժի որեւէ երթեւեկ՝ Մեծ Սէրայի շրջակայքը. կէսօրին արդէն առաջին պայթիւնները լսուեցան :

Բանակը ուժգին դիմադրութիւն մըցոյց տուաւ նաեւ Թրիփոլիի եւ Սայտայի մէջ, ուր առջի գիշեր ըմբոստները կատաղի յարձակում մը շղթայազերծեցին :

Զինուորները, երկրին ամէն կողմը, ըմբոստներուն դէմ պատուար մը քաշած կամ զանոնք օղակի մէջ առած են եւ կըռիւներուն ընթացքին յաճախ օգնութեան կը փութան հրասայլերն ու օդանաւերը :

Քաղաքական ճակատի վրայ կը թուի թէ կարելի պիտի ըլլայ համաձայնութիւն գոյացնել նախագահական միակ թեկնածուի մը շուրջ : Յուլիս 24ի համար բոլոր երեսփոխանները հրաւիրուած են Խորհրդարան. կը մնայ գտնել թեկնածու մը, որ ըլլայ չէզոք եւ վայելէ երկու կողմերուն ալ յարգանքն ու վստահութիւնը :

Լաւատեղեակ շրջանակներուն համաձայն որոշուած թուականին՝ երկու կողմերու երեսփոխաններն ալ պիտի երթան Խորհրդարան, վերջ տալու համար տագնապին՝ որ կը սպառնայ Լիբանանը աւերակի վերածել : Մասնաւոր ճիգ կը թափուի որ նախագահական ընտրութեան միայն մէկ թեկնածու ներկայացուի, նոր բարդութիւններ չստեղծելու համար : Շաբաթ օր Նախարարաց Խորհուրդը պիտի գումարուէր՝ քննելու համար մասնաւորապէս Նախագահի ընտրութեան հարցը : Ապստամբներն ալ ժողով գումարեցին՝ կազմելու համար պատուիրակութիւն մը՝ որպէսզի ոչ քաղաքական բարձրաստիճան անձի մը հետ յարաբերութեան մէջ մտնէ եւ առնէ անոր հաւանութիւնը, իբրեւ թեկնածու Լիբանանի Հանրապետութեան Նախագահի ընտրութեան :

Միւս կողմէ Պէյրութէն կը հաղորդեն թէ ՄԱԿի քննիչներուն թիւը մօտ ատենէն պիտի բարձրանայ 250ի :

× Միացեալ Նահանգները ներկայիս կը քննեն Լիբանանի 20 – 40 միլիոն տոլարի օժանդակութիւն մը ընելու հարցը. շատ հաւանական է որ նիւթական այս օգնութիւնը կատարուի՝ երկրին ամբողջական կործանումին առաջքն առնելու համար : Ամերիկեան կառավարութիւնը հաւաստիքներ տուած է արդէն՝ որ շուտով 65 հազար թոն ցորեն պիտի ղրկէ Պէյրութ :

ՏԻՒՐՔԵՐՈՒ ՎՏԱՆԳԸ

Լոնտոնէն հասած լուրերու համաձայն Իրաքի եւ Պարսկաստանի կառավարութիւնները լրջօրէն մտահոգուած են Տիւրքերու խնդրով : Գահիրէ քարոզչութիւններ կը կատարէ այս ցեղախումբին բոլոր հաստատածներուն մէջ՝ Լիբանան, Սուրիա, Իրաք եւ Պարսկաստան, զանոնք իր նպատակներուն իրականացման օգտագործելու համար :

Իրաքի բանակին մէջ Քիւրտերու խաչակրութիւնը չէր կրնար խուսափիլ Նուրի Սայիտի ուշադրութենէն, մանաւանդ՝ վերջին շրջանին : Ծանօթ է, որ Իրաքէն ու Պարսկաստանէն բազմաթիւ քիւրտ պարագլուխներ արտաքսուեցան՝ իրենց վրօ - սովետական գործունէութեան համար :

«Ֆիկարօ» հարց կուտայ, թէ Մոսկուայի մէջ Խրուշչեւ եւ Նասր Քիւրտերու մասին չմտածեցի՞ն արդեօք՝ Արեւելքի մէջ իրենց հետապնդած նպատակներուն իրագործման համար :

Էտ. Սալլէ Լիբանանէն մեկնելէ առաջ «Լը Մոնտ»ին ղրկած է իր վերջին թղթակցութիւնը՝ «տարօրինակ պատերազմին» շուրջ.—«Անշուշտ ամբողջ Լիբանանը չեմ ներկայացներ», կ'ըսէր նախկին վարչապետ Եաֆի, որ երկրին ամէնէն ազդեցիկ անձնաւորութիւններէն մէկն է, աւելցնելով. «այսուհանդերձ բան մը կը ներկայացնեմ. կառավարութեան թեկնածուն չահեցաւ իմ դէմ. լաւ արդիւնք, բայց ան չի համարձակիր նոյնիսկ իր տունը քնանալ, այնքան որ ժողովրդականութիւն չունի» :

Սալլէ կը գրէ թէ քրիստոնէական եւ մահմետական Լիբանաններ չեն կրնար ըլլալ, նկատի ունենալով որ կարգ մը շրջաններու մէջ քրիստոնեաները բնակչութեան երեսուն կամ յիսուն առ հարիւրը կը կազմեն, ինչ որ է մահմետականներու պարագան՝ Պէյրութի մէջ.— Լիբանանի հանրային կարծիքին երազն է տեսնել երկիրը՝ Զուիցերիոյ նման, բացարձակապէս չէզոք :

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՄՈՍԿՈՒԱ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Արեւելեան Գերմանիոյ Համայնավար կուսակցութեան Ե. համագումարին մէջ խօսեցաւ Խրուշչեւ, որուն ճառին մէկ ծայրէն միւսը յարձակողական մըն էր մառեշալ Թիթոյի դէմ «բանուոր դասակարգի թշնամին» կամ «այսպէս կոչուած եուկոսլաւ ղեկավար» բացատրութիւններով :

Խրուշչեւ խօսեցաւ նաեւ Գերմանիոյ վերամիացման հարցին շուրջ, գործածելով այլեւս հինցած բացատրութիւն մը. «անիկա երկու Գերմանիաներու միջեւ կարգադրուելիք խնդիր մըն է» :

Թէեւ մէկ խորհրդայինը իր եզրակացութեան մէջ յայտնեց «շատ մօտեցած ենք Միացեալ Նահանգներու արդիւնաբերութեան եւ երկրագործութեան արդիւնքներուն» ինչ որ երբեք չէր եղած Խ. Միութեան մէջ :

Խրուշչեւ իր ճառը արտասանելէ ետք մասնաւոր օդանաւով Մոսկուա մեկնեցաւ :

Համայնավար Չինաստանէն, Պուլկարիայէն եւ Չեխոսլովաքիայէն ետք՝ Արեւելեան Գերմանիոյ համայնավարներն ալ պայքարի դրօշ կը պարզեն եուկոսլաւ «անջատողական»ներուն դէմ :

ՈՍԿԻՆ ԿԸ ԲԱՐՁՐԱՆԱՅ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (Յուլիս 9) կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները :

Ոսկին 210ի բարձրացաւ եւ պահողները պիտի ստիպուին յայտարարել :

Ոսկիի գիներուն անբնական ելքը կը շարունակուի :

Այս պայմաններու տակ կառավարութիւնը կտրուկ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ եւ անոնք որ ոսկի կը պահեն յայտարարագրի ենթակայ պիտի ըլլան :

Սկսուած է ճշդել անունները այն անձերուն որոնք առաւելագոյն չափով կը զբաղին ոսկիով :

Առաջին առթիւ լումայափոխները եւ ոսկերչներու մէջ ոսկիի խաղերով պարապողները ենթակայ պիտի դառնան յայտարարագիր տալու : Երէկ ազատ հրապարակի վրայ Րէշատը բարձրացաւ 210 լիրայի :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՐԴԱՎԱ՞Ռ, ՏԱՐՕ՞Ն...

Այս երկու անունները անբաժան պիտի մնան իրարմէ, կեանքի թէ մահուան մէջ :

Անըմբռնելի է Վարդավառը առանց Տարօնի, ինչպէս Տարօնը առանց Վարդավառի :

Քառասուն տարի առաջ, մէկը հողն էր, միւսը՝ երկինք :

Հողը դարձաւ արեան գետ : Երկինքը փլաւ իր փլատակներուն տակ թաղելով ամբողջ ժողովուրդ մը :

Եւ գետերը լացին : Լեռները սարսեցան : Դաշտերը դարձան հողվրտիք՝ իրենց հազարագոյն ծաղիկներով :

— «Արշալոյսը նոր բացուած՝ կանգներ էինք Հաւատորիկի լեռներուն ամենաբարձր կէտին վրայ :

Այնտեղէն երբ դիտեցինք անապատ դարձած մշուշապատ Դուրանը, կարծես պատանքուած մեռել՝ ըմբռնեցինք անհաւոր աղէտին մեծութիւնը :

Անէացած էր մեր ժողովուրդը : Դաշտի այս ու այն կողմը, գիւղերուն մէջ կամ եզրերուն, գիտակով կը տեսնէի բարձրացող խիտ գուլաները սեւ - դեղին մուխի : Հայու թոնիրէն ծուխը չէր այդ այլեւս, կ'այրուէին «ըմբոստ» գիւղերը, իսկ երբեմն առանձին տուները : Մարագներու մէջ կը հրկիզուէր ժողովրդի «ոչ-պիտանի» մասը, որ չէր կրնար յաղեցնել ճիւաղներու կիրքերը : (Իմ Յուշերը, Բ. հատոր, Վահան Փափազեան) :

Աղօտ պատկեր մըն է այս, պատահաբար ընտրուած : Տժգոյն մէկ մանրանկարը ահաւոր ողջակէզին որուն զոհ գնաց Տարօն աշխարհը, 1915ի Վարդավառին :

Կրնանք հազարապատկել զայն, անգամ մը եւս յիշելու համար թէ ինչպէս փոշիացաւ Թուրքիոյ հայ ժողովուրդը, «Արեւելեան նահանգներ»էն մինչեւ Կիլիկիա, Փոքր Ասիա եւ Թրակիա .

Կատղած էր Գազանը եւ արիւն կը լակէր սանձակոտոր մոլեգնութեամբ, գիշատիչ անասուններն անգամ փախուստի մատնելով :

Ալլահը թանկագին պատեհութիւն մը պարգեւած էր իրեն :

Աշխարհի բռնկած : Բարեկամն ու թշնամին եղբայրացած : Ո՞վ պիտի պահանջէր շինարար այլ անտէր ժողովուրդի մը արեան հաշիւը ...

Եւ սակայն, ի զո՜ւր կը յոխորտան, պատահաբար շահուած «յաղթանակ»ի մը վրայ :

Արեւմտեան Հայաստանի աշխարհագրութիւնն անգամ խորհուրդ մըն է իր գետերով, լեռներով ու դաշտերով :

Քառասնամեակները կ'անցնին եւ Արածանին ու Մեղրագետը չեն թրքանար : Ոչ անունով, ոչ ալ իրենց արգասաբեր հոսանքով :

Չե՜ն թրքանար Ծաղկանց կամ Խնձակեան լեռները, ինչպէս Նեմրութն ու Սիփանը եւ Արարատը վեհափառ :

Տարօնը պիտի մնայ միշտ անբաժան իր Վարդավառէն — աւետաբեր կանչը տեւական վերածնութեան :

Եթէ նոյն իսկ հարիւր քառասուն տարի փորձեն «Գուրպան Պայրամ»ի թմբուկը հնչեցնել Ս. Կարապետի քարակոյտերուն վրայ, խուժանը խուճապի պիտի մատնուի լեղապատառ, լսելով Սասունցի Դաւիթի մը ահեղ սաստը .

— Դեռ կենդանի եմ ...

Եւ լեռները նորէն «Ազատն Աստուած» պիտի երգեն : Դաշտերը նոր Վարդավառ պիտի աւետեն : Գետերը պիտի փրփրին ցնծութեան ալիքներով .

Անողոք է պատմութեան վճիռը :

Ո՛րքան ահարկու գահեր եւ արիւնազանգ լուծեր խորտակուեցան այդ հողերուն վրայ, դարերու ընթացքին :

Անոնք ոչ Վարդավառ ունէին, ոչ ալ շինարար բազուկ եւ արդար վաստակ :

17 Յուլիս 1956 Շ.

ՔԱՆԴԵՆՔ ՉԻՆԱԿԱՆ ՊԱՐԻՍՊՆԵՐԸ

4.

Օրմանեան Ազգապատում *կ'անուանէ եռահատոր իր մէկ աշխատութիւնը, ընտրած խորագրին մէջ դնելով իր ամբողջ հասողութիւնն ու հասկացողութիւնը, կանանչ բոբբոս մը կապած այժմ :*

Սխալը իր յաւակնութեան մէջ չէ :

Եկեղեցական մը, ինչպէս Օրմանեանն է, ազգային պատմութիւն «հիւսելու» ժամանակ, շատ բնական էր որ չփոթէր իր դերձանը: Բայց աւելի՞ բախտաւոր եղան միթէ այն աշխարհականները, որոնք Հայոց Պատմութիւն են գրած՝ մոռնալով որոնել, թերեւս կորսնցնելով ընդմիշտ այն Ոգին, որ, տարբեր ժողովուրդի մը տուած այլաբանական պատկերով, առաջնորդեր է մեզ լուսեղէն ամպով մը՝ ցերեկին, հրեղէն սիւնով մը՝ գիշերը, լուսաւորելու համար «ի գնալն ցերեկ եւ գցայգ», — Հայկազանց Ոգի կոչեցէք այդ առաջնորդը կամ տուէք ուրիշ տարազ, բայց ընդունեցէք որ տենչ մըն է ատիկա, յաւիտենական ու գերագոյն ցանկութիւն, որ պետութիւն ստեղծելու *ճիգով մը միայն կ'արտայայտուի:*

Եկեղեցիները պատմութիւն չեն կրնար ունենալ երբեք՝ եթէ ժողովուրդները չկարենան պետութիւն հիմնել, ինչ փոյթ թէ քրիստոնէական ծիծաղելի բացատրութիւն մը կոչէ անցաւոր (թամփորէլ) *ինչ որ պետութիւնը կը բովանդակէ կամ կը պարգեւէ, եւ հոգեւոր* (սփիրիթիւէլ), *այլ զօրութեամբ՝ յաւիտենական, ինչ որ կը խոստանայ եկեղեցին, յոյսով եւ հաւատքով չաքարաջրած :*

Այս տեսութեամբ, խիստ հետաքրքրական է պայքարը, զոր մղած են պետութիւն եւ եկեղեցի՝ արեւմուտքի մէջ :

Եղած են ժամանակներ, երբ աշխարհական կայսրը յաջողած է հոգեւոր գերագոյն իշխանութիւնը զուգել իր անձին մէջ,— այս է որ կը կոչուի սէզարոփափիսմ: *Պէտք է խոստովանիլ թէ այս յաւակնութիւնը կուգայ հեթանոսական թուականներէ, — Հնագոյն Եգիպտոսի մէջ Փարաւոնը աստուած էր եւ արքայ: «Սէզարոփափիսմի» շրջանին՝ կայսրը կը հռչակուէր նաեւ աստուածորդի», — այս եւս աւանդութիւն մըն էր Ասորեստանէն եկած :*

Հակադրաբար, պատմութեան ծանօթ են շրջաններ՝ երբ իշխած է Եկեղեցին (թէօքրասի), *այնքան որ պապը կրնար դահընկէց հռչակել կայսրը եւ ինք երեւիլ իբրեւ Աստուած, (նկարիչները, զատորոշելու համար պապը Աստուծմէ, Աստուծոյ կուտային հնգաթագ խոյր ի գլուխ եւ խաչադրոշմ երկրագունդ մը ի ձեռին :*

Երկու այս ուժերուն հակամարտութիւնը, յաճախ այնքան բուռն որքան արիւնահեղ, պատմութիւնը լեցուցած է իր ժխորով ու խառնակութեամբ, — հինէ՛ն ի վեր :

Դ. դարուն, Յուլիանոս կայսրը պատերազմ յայտարարեց Եկեղեցիին դէմ յանուն փիլիսոփայութեան եւ մշակոյթի : Շնիւրէր այս պայքարը կ'անուանէ քուլթուրքամփֆի *առաջին արտայայտութիւնը : Եկեղեցին չպարտուեցաւ, սակայն: Փիլիսոփայութեան իշխանները կը գերակշռէին եկեղեցական ասպարէզին մէջ, մինչ վանքերը, հալածանքներու դէմ որքան ապաստան, կը դառնային մտաւորական աճարկու մարտկոցներ, միւս կողմէ իրարու կը յաջորդէին կայսրերը՝ իմացականութեամբ մէկը միւսէն աւելի աննշան :*

Պէտք է ըսել թէ կատարուեցան իրաւախոհութեան բազմաթիւ փորձեր:

Երկու իշխանութեանց միջեւ համակեցութիւն մը հաստատելու փորձով, Դամիանոս վկայութիւն կը բերէ Աւետարանէն: Յիսուս տագնապի մէջ է: Վերջին ընթրիքի սեղանին շուրջ՝ կը խօսի մատնութեան մասին: Աշակերտներուն կը թըւի թէ ինքնապաշտպանութեան մասին է խօսքը. «Որ ոչն ունիցի՝ վաճառեսցէ զձորձս իւր եւ գնեսցէ իւր սուսեր»: Աշակերտները կը յայտնեն թէ երկու սուր ունին: «Բաւական է», կը պատասխանէ Յիսուս: Ու Դամիանոս կը բացատրէ թէ մէկ սուրը կը ներկայացնէ աշխարհական իշխանութիւնը, միւսը՝ հոգեւոր :

Ս. Ամբրոսիոս անհաշտ է բոլորովին. «Ի՞նչ կը լսեմ, կը գրէ կայսեր, աշխարհականները իրաւո՞ւնք պիտի ունենան միջամտելու եպիսկոպոսական դատերուն: Համաձայն Ս. Գրոց եւ Ս. Եկեղեցւոյ առաջին դարերու աւանդութեանց, եպիսկոպոսնե՛րն են միայն որ իրաւունք ունին դատելու կայսրերը »:

Ս. Յովհան Ոսկեբերան, աւելի դիւանագէտ, կ'ըսէ կայսեր.— Ես չեմ ուզեր դպիլ ծիրանիիդ, դուն ալ մի դպիր իմ սրբութիւններուս:

Ս. Օգոստինոս կը կոթնի Սաղմոսին. «Յանդիման եղեն թագաւորք երկրի եւ իշխանք ժողովեցան ի միասին ընդդէմ Տեառն եւ ընդդէմ Օծելոյ Նորա, — խզեսցուք զկապանս նոցա, եւ ընկեսցուք ի մէնջ զլուծ նոցա» (Բ. 2 – 3):

Անշուշտ պիտի առարկուէր թէ թագաւորն ալ օծեալ մըն է: Ահա թէ ինչո՛ւ Լիէժի եպիսկոպոսը կը յայտարարէ. «Այնքան գերազանց է կեանքը մահէն, որքան օծումը՝ որ եպիսկոպոսութեան կարգ կուտայ՝ գերազանց է այն օծումէն որ արքայական թագ կուտայ »:

Այսպէս պայքարը կը խստանայ, կը մեղմանայ, կը սաստկանայ ժամանակ առ ժամանակ ու կը շարունակուի դարեր :

Եկեղեցական հեղինակ մը պոռնկապետութիւն կ'անուանէ աշխարհականներու աշխարհավարութեան իրաւունքը, ուրիշ մը պիղծ կը կոչէ բոլո՛ր անոնք որ կը մոռնան թէ ... Սամուէլ, որ օծեց Սաուղը, տէր էր երկու իշխանութեանց միաժամանակ :

Հետեւաբար, կը պահանջէ իրաւունք ազատօրէն քննելու եւ տնօրինելու «ի հոգեւորս», այլ եւ անկախօրէն վարելու նաեւ «աշխարհըքիս գործերը» :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԻՆՉՊԷ՞Ս ԿԸ ՏՕՆԷԻՆ ՎԱՐԴԱՎԱՌԸ

Չկայ աշխարհիս մէջ տօն մը, որ հնագոյն ըլլայ Վարդավառէն: Չորս-հինգ հազար տարուան տօն է, բոլոր Հայերն ի վաղուց անտի կը տօնեն Վարդավառը : Ամէն տեղ եւ ամէն տեղ Հայերը գոյնզգոյն ծաղիկներով, կարմիր վարդերով վարդապսակ զարդարուեցան եւ զարդարեցին նաեւ իրենց բագինները կամ տաճարները, — անոր համար այս տօնը կոչուեցաւ Վարդավառ: Հայերն իրարու վրայ ջուր սրսկեցին, կամ գետերու եւ ձորերու մէջ լողացին, աղաւնիներ թռցուցին, մատաղներով յնծացին յանուն Վարդավառի: Այն օրէն ի վեր (Ջրհեղեղ), երբ Աստուած օրհնեց մարդկութիւնը եւ իր ծիրանի գօտին կապեց, այն օրէն ի վեր տօնուեցաւ Վարդավառը: Ո՛ · լուսաղբիւրներ, կաթնաղբիւրներ, ականակիտ վտակներ, ձեր վճիտ կաթիլները, որք վէտ ի վէտ կը ցոլան, չե՞ն միթէ վկայ թէ Վարդավառն ո՛րքան կաթոգին եւ հաւատքով տօնուեցաւ :

Ի հնումն այս աշխարհախումբ տօնի օրն էր Նաւասարդի առաջին օրը, Ամանորը, տարւոյն առաջին օրը:

Վարդավառի օրերուն մէջ, տեղ տեղ, անցորդ մը միւս անցորդը կը հրէ դէպի լիճն կամ առուն, որ տակի (թրջի) ոտնէն ցգլուխ: Տղկուողն նոյնը կ'ընէ ուրիշի մը եւ այսպէս կը շարունակուի այս տարօրինակ մկրտութիւնը, աղաղակներով ու ծիծաղներով ի թունդ հանելով լեռ ու ձոր: Եթէ գետ կամ լիճ չկայ, աղբիւրներէ ցնցըղիկ կոչուած խաղալիկով ջուր կ'առնեն եւ հեռուէն ջուր կը ցայտեցնեն ու կը թրջեն անցորդները: Շատերը թէեւ չեն ուզեր իրենց տուներէն դուրս ելլել՝ չտղկուելու համար, այլ մանրիկներու անհանդարտութենէն աւելի եւս կը նեղուին, որք տիկերով եւ փարչերով ջուր կը թափեն այսպիսիներու վրայ՝ գոչելով. «Ելէք, ո՞վ մեռնի, ո՞վ սաղ մնայ ի գալ տարու Վարդեվըրին»: Թաղէ թաղ կամ գիւղէ գիւղ ձիարշաւներու պասալու *կ'ըսուի, ըղդզիկներով (հողաման) իրարու կ'ընդհարին, կը կռուին, , կը ջանան զիրար ջուրին մէջ ձգել եւ մխրճել: Վա՜յ որ յաղթուի, ջուրը ձգուի, ամօթահար կը քաշուի եւ այլ խմբի մէջ մտնելէ արգիլուած կը մնայ :*

Երիտասարդները կ'ըմբշամարտին եւ փայտխաղ ու ճիրիտ *խաղալով կը մրցին՝ վայելելով հանդիսականներուն ծափահարութիւնները: Յաղթականները հանդիսապետէն վարդապսակ մրցանակ կ'առնուն, զոր կը բոլորեն իրենց* արախչի*ններուն շուրջ: Իսկ հարսներու եւ կոյսերու պարերու տեսարանն է հիանալի՛: Հապա զոմէշներու իրարու հետ ոգորել տալու խաղը, ո՛րքան ահեղ եւ ո՛րքան սրտատրոփ զգայուն սրտերու :*

Տարեւորներն օր առաջ պնակ ի ձեռին մատաղցուի համար ժողովք, հանդանակութիւն կ'ընեն, որպէսզի մատաղ ընելով՝ երաշտի, մարախի, ժանտախտի եւ ուրիշ արկածներու չենթարկուին: Մատաղցուն կը կոչուի «Վարդեւանի եզ»: Նաեւ դաշտերէ այլ եւ այլ հունձքերու որաներ ժամ կը բերեն եւ կը դնեն սեղանին վրայ, Տէրտէրին հետ սա աղօթքն ընելով. «Տէր պահէ մեզ Վարդավառի բուքէն ու կարկուտէն, Տէրնտասի տաք ու չոգէն »:

Արգիլուած է Վարդավառէն առաջ խնձոր ուտելը, ինչպէս խաղող ուտելը՝ Աստուածածնէ առաջ: Տեղ տեղ դեռ կայ Զատկական հաւկիթին պէս իրարու խնձոր տալու սովորութիւնը: Դալար ճիւղի մը վրայ փաթթած վարդ կամ անթառամ, գինեբրուկ կամ շուշան, նունուֆար կամ այլ ծաղիկներ, նաեւ խնձորներ, ժամու սեղանին վրայ բերել ու շարելը պարտք է անհրաժեշտ :

Վարդավառի շաբաթական Պահքէն զատ՝ նախորդ շաբաթն ալ կը պահեն շատեր, որու կ'ըսեն «Աթոռք»: Տղեկները միշտ կը յորդորուին որ այս պահքը պահեն, որպէսզի Ս. Կարապետէն շնորհք եւ իմաստութիւն առնուն: Վերափոխում ու Խաչվերաց տօներն ալ ունին աթոռքի պահքը :

Նոր հարսները Վարդավառին երկրորդ «դարձ» կ'երթան 15 *օրուան համար եւ կը մնան իրենց հօրենական տան մէջ, (առաջին «դարձը» Զատկէն մինչեւ Առաջին Պասկն է): Երբեմն առածներու մէջ եւս կը յիշուի Վարդավառը: Անէծքի դէմ կ'ըսեն. «Աստուած որ կռունկին ձէնն լըսէր, Վարդավառին ձիւն կը դնէր»: Ուրիշի մը գթութիւնը գրգռելու համար հեգնօրէն կ'ըսեն. «Դու՝ քո Վարդավառի չոգ օրեր»:*

Կ'արժէ աստանօր յիշատակել սա աւանդութիւնը: Երբ Լուսաւորիչ կործանեց մեհեանները եւ դեւերը հալածելով թխմեց այրի մը մէջ՝ զանոնք բոցակէզ այրելու համար, դեւերէն մին հնոցէն փախչելու ճիգ ըրաւ, ոտքը կտռչեցաւ Լուսաւորիչին կոր եւ կեռ գաւազանին : Եւ երբ պրծաւ, կաղացաւ ու սապէս աղաչեց.

Ջքո արեւուն ես ըլլիմ ղուրպան,
Խնդրեմ զիս մի նետի մութ զնտան,
Ես կ'եղնիմ քե ծառայ յաւիտեան,
Կ'եղնիմ զքո սուրբ վանքերուն փոշեհան,
Մոխիրները տանեմ թափեմ Բէք – Պաթման (*) :

(*) Այժմ ղզալի կը կոչուի, որ Տիգրիսի մէկ ճիւղն է :

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ

Խ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ ՆԵՐՍ

•

Մանաւանդ որ ոչ մէկ խնամք կը տանին պետութեան պատկանող գործիքներուն, որոնք շուտով կ'աւրուին, կամ գործածութեան անպէտ կը դառնան : Այնքան աշխատանք կը թափեն, որքան անհրաժեշտ է իրենց ապրուստին համար. աւելիին մասին չեն մտահոգուիր, որովհետեւ ինչ ալ ըլլայ, այդ յաւելեալ արտադրութիւնը պետութեան պիտի երթայ:

Խրուշչեւի նոր ծրագիրը հողամշակութեան մասին, կրնայ հիմնական փոփոխութիւններ մտցնել այս մարզին մէջ, ինչպէս եղաւ արդիւնաբերութեան ապակեդրոնացումէն վերջ՝ արդիւնաբերական արտադրութիւններուն համար :

Արդարեւ, 1957 *Մարտ* 30*ին, Խրուշչեւ յայտարարեց թէ խորհրդային արդիւնաբերութեան ապակեդրոնացման մասին ծրագիր մը պատրաստած է: Այս ծրագիրը գործադրութեան դրուիլ սկսաւ նոյն տարուան Յուլիս մէկէն սկսեալ: Աւելի քան* 27 *արդիւնաբերական նախարարութիւններ, որոնք Մոսկուա նստած հրահանգներ կ'արձակէին դէպի երկրին ամէն կողմը՝ առանց որեւէ գաղափար ունենալու տեղական պայմաններուն մասին, լուծուեցան: Անոնց փոխարէն ստեղծուեցան մօտաւորապէս հարիւր տեղական տնտեսական խորհուրդներ, որոնք հետզհետէ շատ աւելի մեծ ինքնավարութիւն ձեռք պիտի ձգեն տեղական արտադրութեանց հետ կապ ունեցող խնդիրներուն մէջ :*

Խորհրդային արդիւնաբերութեան մէջ աշխատող բանուորներուն թիւը այժմ կը հասնի յիսուն միլիոնի: Երեսուն տարի առաջ միայն 13 *միլիոն էր անոնց թիւը : Այս թիւին յանկարծական ոստումին հետեւանքով, մեծ է այն բանուորներուն թիւը, որոնք իրենց արհեստը լաւ չեն գիտեր, մասնագիտանալու առեն ունեցած չեն, դրական մեծ աշխատանք մը չեն կրնար կատարել: Միջին հաշուով, ուրեմն, խորհրդային բանուորի մը արտադրողականութիւնը շատ աւելի նուազ է քան ամերիկացի բանուորինը: Պարագան նոյնն է նաեւ հողամշակութեան մարզին մէջ :*

Խ. Միութեան մէջ 47 *միլիոն բանուորներ մաս կը կազմեն արհեստակցական միութիւններու (սէնտիքա), որոնք կապուած են համա – միութենական կեդրոնական Խորհուրդի մը: Սակայն այս* սէնտիքաներուն *գոյութեան նպատակը բնաւ նոյնը չէ ինչ որ է արեւմտեան երկիրներու մէջ: Մինչ ամերիկեան, անգլիական կամ ֆրանսական «սէնտիքա»ներու գըլխաւոր մտահոգութիւնը բանուորներուն համար առաւելագոյն վճարումներ ապահովելն է, անդին, Խ. Միութեան մէջ* սէնտիքաները *կ'աշխատին արտադրութեան յաւելումը քաջալերելու համար եւ կարգ մը ընկերային ընդհանուր առաւելութիւններ ապահովելու համար բանուորներուն: Գործատէրին (այսինքն՝ Պետութեան) հետ բանակցութիւն վարել ըսուած բանը գոյութիւն չունի. գործադուլները բացարձակապէս արգիլուած են: Նոյնիսկ ցարական վարչաձեւին տակ, ռուս բանուորը իրաւունք ունէր գործադուլի դիմելու եւ իր ներկայացուցիչներուն միջոցով իր պահանջները ներկայացնելու գործատէրին :*

Նուազագոյն ամսավճարի օրէնքը խորհրդային պատմութեան մէջ գործադրութեան դրուիլ սկսաւ առաջին անգամ՝ 1957 *Յունուար մէկին: Աւելի քան ութ միլիոն բանուորներու ամսավճարները այս նուազագոյն սակին բարձրացնել պէտք եղաւ: Այս իրողութիւնը, որ խորհրդային բանուորին կեանքի մակարդակին պատկերը կուտայ, յաւելեալ բացատրութեան չի կարօտիր:*

Այժմ բանուորները իրաւունք ունին առանց մասնաւոր արտօնութեան փոխել իրենց գործը. բան մը, որ նախապէս չէին կրնար ընել: Բայց եւ այնպէս 15 *օր առաջ պէտք է լուր տան, թէ իրենց գործէն հեռանալ կ'ուզեն :*

ԺԱ. ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ

Ի՞նչ աստիճանի ընկերվարական է Խ. Միութիւնը: Ոչ այնքան շատ, եթէ «ընկերվարութիւն» ըսելով վարձատրութեան հաւասարութիւն կը հասկնաք :

Խորհրդային վարչակարգին մէջ տիրող «ընկերվարութեան» գլխաւոր յատկանիշները կը հանդիսանան հետեւեալները. 1) *Հողը, առանց բացառութեան, պետութեան սեփականութիւնն է, տեսակ մը փոխ տրուած՝ կոլխոզներուն:* 2) *Արտադրութեան եւ արդիւնաբերութեան բոլոր միջոցները դարձեալ պետական սեփականութիւն են:* 3) *Մեր հասկցած միջոցներով — աժան գնել եւ սուղ ծախել — անձնական հարստութեան տիրանալը արգիլուած է:* 4) *Անձնական շահու համար աշխատանքի շահագործումը արգիլուած է:* 5) *Անձնական ելմտական գործունէութիւնները արգիլուած են :* 6) *Ամէն կերպ կ'ուզեն ժողովուրդը համոզել, թէ երկիրը «կը պատկանի» ժողովուրդին :*

Ճ. Կ.

(19 Տար.)

Հաւանեցաւ Լուսաւորիչ եւ այն օրէն ի վեր մինչեւ այսօր այդ գեւն է մոխրահան, անունն ալ Կուտրաթ է: Մայր վանքի տնտեսուհին ամէն օր գունտ մը խմոր կը շաղուէ եւ թոնիրի ականին մէջ կը դնէ, այդ խմորն է սնունդ Կուտրաթի: Ամէն Վարդավառի օր մեր այս Կուտրաթը կը յիշեն մեր աշուղները իբր հետ հետաքրքրական: Ըստ ուրիշ մէկ աւանդութեան, այդ կաղ դեւն Ս. Կարապետի վանքին մոխիրները երկու գիշերն անգամ մը կը շալկէ, գետնի տակով կը տանի երկու աւուր ճանապարհ ու կը թափէ, որմէ մեծ բլուր մը ձեւացեր է:

Ս. Կարապետի ծեղ ծամոնը եւ գազպէնը Վարդավառեան ուխտաւորներէ ընծայ կը տարուին ամենուրեք իբր դեղ եւ բժիշկ ցաւերու:

Քղիի արեւմտեան կողմը, Տերսիմի սահմանագլխին վրայ, վեղարաձեւ սրածայր երկու գագաթներով վեր բարձրացած է Սուրբ Լոյս լեռը,— իրմէ աւելի մեծ լեռ չկայ Քղիի մէջ:

Հայուն ու Քիւրտին ամէնէն մեծ երգումը Սուրբ Լոյսն է, որոյ սուր գագաթին վրայ կ'երդնուն միշտ: Եւ հաւատք կայ թէ այդ սարին վրայ ծնող տղեկը շնորհալի կ'ըլլայ, զոր կ'անուանեն Վարդերես:

Շաբաթ օր կը սկսին ուխտագնացութեան պատրաստութիւն տեսնել: Թոնիրը կը վառեն, ջուր կը տաքցնեն, բոլոր տնեցիք կը լուացուին ու կը մաքրուին: Տանտիկինը կ'եփէ լաւաշ հաց, գաթա ու խորտիկ: Իրենց բոլոր փոխնորդ լաթերն ու զարդերը դուրս կը հանեն, ով որ չունի՝ ունեցողէ մը կ'առնէ: Եթէ մէկը իր տանը անդամներուն կամ իր դրացիին հետ գժտուած է, պէտք է հաշտուի, եթէ ոչ իր ուխտը ընդունելի չըլլար: Կիրակի առտու, շատ կանուխ, դեռ բարի լոյսը չփրթած, ճամբայ կ'ելլեն ուխտաւորները, մեծ մասամբ հետիոտն, կիներ ու աղջիկներ բոկոտն, ժանաւանդ անոնք, որ խոստացած են անպատճառ Սուրբ Լոյսին ոտքը երթալ Վարդավառին, կը քալեն քարերու, մացառներու եւ փուշերու մէջէն: Շատերու ոտքերէն արիւն կը վազէ, սակայն բնաւ հոգերնին չէ, որովհետեւ կատարելապէս համոզուած են թէ իրենց ուխտը ընդունելի պիտի ըլլայ:

Դեռ արեգակը լեռներուն գլուխը չցաթած, ուխտաւորներուն մէկ ծայրը կը հասնի Սուրբ Լոյսին ստորոտը: Հոն պաղ ջուրին առջեւ կ'իջնեն նախաճաշ ընելու եւ հանգստանալու: Ով որ ամէնէն առաջ ու կանուխ հասած է աղբիւրը, իրաւունք ունի բոլոր ուխտաւորներուն վրայ ջուր սրսկելու: Աղբիւրին առջեւ կը տարածուի ընդարձակ կանանչ ճախին մը, որոյ մէջտեղը քանի մը ուռեններ կան, որոնց շուքը նստած կը զովանան ճամբորդները: Այդ տեղէն մինչեւ լերան գլուխը մէկ ժամ կը տեւէ քալելով: Վարէն դէպի վեր նայած ատենդ, ամբողջ լեռը լերկ ապառաժէ զանգուած մըն է կարծես, ոչ անտառ եւ ոչ պուրակ կայ: Տեղ տեղ կը հանդիպիս քանի մը գիհի ծառերու, այնքան հաստ որ երկու մարդու գիրկ չեն պարտկեր: Ոչ ոք կը համարձակի ճիւղ մը կտրել, գի նուիրական են:

Երբ ուխտաւորները Սուրբ Լոյսին կատարը հասնին, Հայ ու Քիւրտ բոլորն ալ կը գձկին (ծունկի կուգան), մէկ մէկ ափ հող կ'առնեն, իրենց երեսին ու աչքերուն կը քսեն, քարերը կը համբուրեն:

Լեռը այնչափ բարձր է, որ գագաթէն վար նայողը ամբողջ Քղին իր 360 գիւղերովը պնակի մը պէս աչքին առջեւ կ'ունենայ, մինչեւ անգամ Բալուն կրնայ տեսնել, եթէ դիտակ ունենայ: Արեգի կողմին ձիւնը շուտ կը հալի, իսկ ծմակ կողմինը միշտ կը մնայ: Լերան վրայ բաւական դուրան տեղ կայ: Սակայն խիստ քարուտ է, տեղ տեղ խոշոր քարայրեր կան, որոնց մէջ հարիւրաւոր մարդիկ կրնան ապաստանիլ:

Վարդավառին, քարայրին մէջ Տէրտէրը պատարագ կը մատուցանէ: Խաչքարերով սեղան եւ որմապատ խորան շինուած պատրաստուած են: Պատարագէն առաջ Տէրտէրը մատաղցուներուն աղը կ'օրհնէ, քիչ մըն ալ կը կերցնեն մատաղցուին, զոր երեք անգամ քարայրին եւ խորանին եաեւ դարձնելէ ետք կը մորթեն:

ՎԱՀԱՆ ՎՐԴ. ՏԷՐ – ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

ՎԱՐԴԱՎԱ՞Ռ ԹԷ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ

Հայկական շրջաններ կան, ուր Համբարձման Տօնը ոչ թէ Համբարձում, այլ Մէնթիվար կը կոչուի (Այնթապ, Մարաշ):

«Մէնթիվար» աղաւաղումն է Վարդավառին:

Շրջաններ ալ կան, ուր Համբարձումը ուղղակի Վարդավառ կը յորջորջուի (Կեսարիա եւ իր գիւղերը, Տիվրիհիսար եւայլն):

Աւելի հետաքրքրականը.— Կապադովկիոյ մէջ յունախօս եւ թրքախօս բնակիչները Համբարձման տօնը կը կոչեն Վարդուվարիա, Վարդուվառ, եւ ունին ճիշդ հայկական հաւատալիք ու սովորոյթ՝ Համբարձման տօնին առթիւ: Ահա թէ ի՛նչպէս կը տօնեն Համբարձումը Կապադովկիոյ յունախօս ու թրքախօս ոչ-հայ բնակիչները.— «Համբարձման նախընթաց օրը, Զորեքշաբթի երեկոյեան ժամերգութենէն վերջը, աղջկունք դաշտերը կ'ելնեն, որպէս զի «Վարդավառը նշանակեն»: Ցորենի եօթը շիւղեր կ'ընտրեն, զորս եօթը տարբեր գոյնով դերձանով կը կապեն եւ հասկին ծայրէն փոքրիկ կտոր մը կը կտրեն, հաւատալով թէ մինչեւ հետեւեալ օրը նորէն կը բուսնի: Երեք օր վերջ, այսինքն Շաբաթ, երեկոյեան ժամերգութենէն յետոյ նորէն դաշտերը շրջելով կը քննեն նոյն նշանակեալ շիւղերն եւ եթէ տեսնեն որ բնաւ իրենց թարմութիւնը չեն կորսնցուցած, կը հանեն տուն կը տանին զանոնք եւ ջրոյ աման մէջ դնելով, վրան կը գոցեն ու այնպէս կը պահեն մինչեւ հետեւեալ օրը՝ ցերեկ: Ցայնժամ կ'ընտրուի օրիորդ մը անդրանիկ, որուն ծնողք ողջ լինեն: Օրիորդը նստելով ջրամանին վրայ, աչքերը կապուած, ներկաներէն առնելով զանազան առարկաներ, ամանին մէջ կը դնէ եւ ամանն ալ անթափանց լաթով մը կը ծածկէ, միայն բաց թողլով քիչ մը տեղ, ուսկից կարելի լինի օրիորդին ձեռքերը ներս մտցնել: Մինչդեռ աղջիկը յաջորդաբար մի առ մի կը հանէ ամանէն՝ դրուած այլեւայլ առարկաները, ուրիշ աղջկունք մարդկային տեսակ տեսակ բախտից կամ առաքինութեանց ու չարութեանց վրայ զանազան երգեր կ'երգեն: Իւրաքանչիւր երգէ վերջ ամանէն կը հանեն առարկայ մը, որու տիրոջ կը վերագրուի երգին մէջ յայտնուած լաւ կամ գէշ բախտը» (Ծաղիկ, 1892):

Թէ՛ Հայոց Համբարձում – Վիճակ – Վարդավառը եւ թէ՛ Կապադովկիոյ յունախօս ու թրքախօս բնակիչներու Վարդուվարիան ծաղկանց տօն մըն է եւ վերածնող բնութեան ժողովրդական տօնախմբութիւնը: Աթէնքի համալսարանի ուսուցչապետ հայագէտ Կարոլիդի, խօսելով Կապադովկիոյ բնակիչներու «Վարդուվարիա» բառին վրայ, վերածնող բնութեան այս տօնը ամենահին ժամանակներէ ծագում առած կը համարի եւ կը դիտէ որ Անատոլուի Թուրքերն ալ Կիւլ Պայրամ (Վարդաց տօն, Զատիկ վարդից) կ'անուանեն Հողեգալուստէն օրը, զոր Փոքր Ասիոյ Հրեաներն ալ նոյնպէս «Վարդերու տօնախմբութիւն» կը կոչէին (Ծաղիկ, 1892):

Արդ, ի՞նչ կը հետեւի այս ամէն ըսուածներէն:

Նախ սա թէ հայ ժողովուրդի Համբարձման տօնը, իբրեւ իսկական Ծաղկանց եւ Վարդից տօն, հին ատեն անպայման ունեցած է իր համապատասխան տօնական յորջորջումը: Այս յորջորջումը «Համբարձում» չի կրնար եղած ըլլալ, քանի որ սա լոկ քրիստոնէական կոչումն է քրիստոնէական տօնին, իսկ հայ ժողովուրդի քով գոյութիւն ունեցած «Վիճակը» եւ անոր հետ կապուած ժողովրդական հաւատալիքներն ու սովորոյթները որեւէ առնչութիւն եւ բացատրութիւն չեն գտներ «Համբարձում» բառի մէջ: Կը մնայ միակ հաւանականը.—Համբարձման տօնին համապատասխանող հին հայկական, շատ հաւանօրէն հեթանոսական տօնին յորջորջումն էր Վարդավառ, որ՝ ինչպէս տեսանք՝ կարգ մը հայկական շրջաններու մէջ պահուած էր իբրեւ տօնական կոչում Համբարձման տօնին համար:

Երկրորդ՝ Կապադովկիոյ յունախօս ու թրքախօս բնակիչներու Վարդուվարիա կամ Վարդուվառ բառը յառաջ եկած է հայերէն Վարդավառ բառէն եւ, ինչպէս ուշադիր եղած էր արդէն Հ. Ակինեան, Կապադովկիացիներու թէ՛ Վարդուվարիա բառը, թէ անոր ժողովրդական սովորութիւնը լոկ փոխառութիւն մըն է հայկականէն (Հ. Ակինեան, Քննութիւն Ս. Սահակի վերագրուած կանոններու եւ Հայոց եկեղեցական տարին Է. դարու ըսկիզբը, տպ. Վիեննա, 1950):

Հ. Ակինեան չի տարակուսիր նոյնիսկ թէ Կապադովկիոյ անդրէնածին յունախօս բնակիչները նախնաբար Հայեր եւ հայերէնախօս եղած ըլլան:

Մեր եզրակացութիւնը կ'ըլլայ հետեւաբար.— Հայ ժողովրդական Համբարձման տօնը իր բոլոր հաւատալիքներով ու սովորութիւններով մաս կազմած է միջազգային գարնանային տօնի մը, որու հայկական, հեթանոսական հին անունն եղած է Վարդավառ: Քրիստոնէական շրջանին «Վարդավառ» յորջորջումը յատկացուած է Քրիստոսի Այլակերպութեան տօնին, իսկ հին Վարդավառի տօնին հետ կապուած հաւատալիք ու սովորոյթք միացուած են Համբարձման տօնին հետ:

Հ. ԵՓՐԵՄ ՎՐԴ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԱՐԻՒՆՈՏ ՎԱՐԴԱՎԱՌ

1915 տարուան Վարդավառին էր որ կատարուեցաւ ազգերու պատմութեան մեծագոյն ոճիրներէն մին, մեր երկրին մէջ: Վարդերով կարմրած Տարօնը կարմրեցաւ արեամբ:

Թուրք կառավարութիւնը սկսած էր արդէն տեղահան ընել հայ ժողովուրդը, տարագրել զայն հայրենի բնաշխարհէն՝ կոտորելով եւ ամէն վայրագութիւն ի գործ դնելով: Տարօն, յոյսի եւ վրէժի երկիրը, Թուրքերուն մէջ կ'արթնցնէր տարբեր միտքեր,— անոնք գիտէին թէ դիւրին բան չէր Տարօնցին բաժնել իր հնադարեան բնակավայրէն: Ուստի ծրագրեցին կոտորել իր բոյնին մէջ: Ոճրագործ կառավարութիւնը եւ բարբարոս դրացիները միացան, ամէն բան ըրին բնաջնջելու համար հայ ժողովուրդը, երկրին տէրը: Միանգամ ընդ միշտ վերջ դնելու համար հայկական հարցին:

Թշնամին չհասաւ իր նպատակին:

Այսօր Արարատեան դաշտին մէջ, փոքրիկ Հայաստանի մը ծոցը, կ'աճի ու կը բարգաւաճի հայ ժողովուրդը: Տարօնցին այնտեղ վառած է յոյսի եւ հաւատքի ջահերը, վստահ թէ պիտի գայ օրը՝ երբ վարդերով եւ Արագածի ծաղիկներով պիտի երթան զարդարել այն հողը, ուր թաղուած են իրենց անմահ սիրելիները, ու կրկին պիտի տօնեն իրենց Վարդավառը Տարօնի մէջ:

ՍՈՐՏԱՐՑԻ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

Հայերէն «Վարդավառ» բառը, հին բառ, դեռ գտած չէ իր վերջնական բացատրութիւնը: Ծանօթ են ստուգաբանական բազմաթիւ փորձեր.

1.— Քրիստոս, այլակերպութեան ժամանակ, վարդի պէս վառեցաւ երկնքին մէջ՝ ինչպէս ծաղկի կոկոն մը որ կ'արթըննայ եւ կ'այլափոխուի յանկարծ: Ասոր կ'ակնարկէ Գր. Նարեկացի իր մէկ տաղով. «Փոհար վարդն վառ առեալ»: Վարդավառ նախաքրիստոնէական բառ է, այնպէս որ կապ չունի Այլակերպութեան հետ:

2.— Առաջին վանկը կապելով վէրտէ բառին (պարսկերէն՝ աղաւնեբոյն), վերջին վանկը՝ վարանտէն բառին (պարսկերէն՝ վարել), ըսած են թէ աղաւնի թըռցնելու տօն մըն է:

3.— Սանսկրիտերէն վարդա կը նշանակէ ջուր, վառ՝ սրսկում, ուստի ըսած են թէ ջուր սրսկելու տօն մըն է:

4.— Զենտերէն աէթրա (կը նշանակէ կրակ) եւ հայերէն վառել բառերով կազմուած, հրավառութեան տօն մըն է:

5.— Ուրիշ փորձ մը, բարդավառ = Վարդավառ, իբր թէ խոտի բարդեր ու դէզեր այրելու սովորութեան կապուած տօն մըն է:

6— Աճառեան կը գրէ թէ բառասկիզբի վարդ բառը պահլաւերէն է եւ կը նշանակէ ծանօթ ծաղիկը: Ու վարդավառը կը յիշեցնէ պարսկական ապրիյզէկեան տօնը, որ տեղի կ'ունենար Յունիս ամսուն, երբ իրարու վրայ կը ցանէին վարդաջուր, յետոյ միայն պարզ ջուր: Բայց այս ստուգաբանութիւնն ալ կը մնայ կիսատ,— չէ բացատրուած տօնական անուան վերջին վանկը:

7.— Ճիշդ է թէ հին Հայերը Վարդավառին աղաւնիներ կը թռցնէին, իրարու վրայ ջուր կը ցանէին եւ վարդերով կը պսակէին իրենց մեհեանները, կը ծաղկազարդէին իրենց տուները, վարդի անձրեւ մը տեղի կ'ունենար հրապարակներուն ու փողոցներուն մէջ: Վարդերու երկիր մըն էր Հայաստան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (208)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԺԱ

ԿՏՈՒՑ ԱՆԱՊԱՏ

Տաճարի պահարաններից մէկում, որ այլ անունով կոչւում էր աւանդատուն, դրած էր մի մեծ եւ ծանր արկղ սեւ փայտից: Ո՞ր ժամանակի գործ էր այդ արկղը, ո՛րտեղից էր բերուած,— յայտնի չէր: Նրա մէջ պահւում էին վանքի սրբութիւնները. խաչեր, սուրբ նշաններ, պատած ոսկով եւ արծաթով. թանկագին անօթներ, որոնց թւում եւ պահւում էին սուրբ գրքերը: Վանահայրը ցոյց տուեց մեզ այդ գրքերից մէկը միայն, որ կոչւում էր «Կարմիր Աւետարան», երեւի նրա համար, որ կարմիր ներկը նրա նըկարների մէջ աւելի պայծառութեամբ աչքի էր զարկում եւ աւելի շատ էր գործածուել, քան թէ միւս ներկերը:

Երբ մտանք աւանդատունը, վանահայրը վառեց երկու մոմեր, մէկը տուեց իմ ձեռքը, միւսը Ասլանի ձեռքը, եւ երեսը խոնարհեցրել մօտեցանք սեւ արկղին:

Լուռ աղօթքներ կարդալով, բաց արեց նա արկղը եւ նրա միջից վեր առեց մի մեծ կապոց: Ես եւ Ասլանը մեր մոմերով առաջնորդեցինք նրան, մինչեւ նա դուրս եկաւ աւանդատնից, բերեց կապոցը եւ դրեց տաճարի սեղանի վրայ: Այժմ լսելի ձայնով մի շարական երգելով, սկսեց մէկ – մէկ բաց անել բազմաթիւ թաշկինակները, որոնց մէջ փաթթուած էր «Կարմիր Աւետարանը»: Թաշկինակները գոյնզգոյն էին, բոլորը մետաքսից: Նրանցից մի քանիսի վրայ երեւում էր կնոջ ձեռքի շնորհքը. նուրբ ասեղնագործութեամբ յօրինած զանազան նկարներ կամ սուրբ գրքերից խորհրդաւոր պատկերներ: Վանայ հարուստ «խօջաները», որ մի ժամանակ տարածուել էին աշխարհի ամէն կողմերը, արեւելքից եւ արեւմուտքից բերել էին այդ թանկագին ընծաները եւ նուիրել սուրբ Աւետարանին: Երբ վանահայրը բաց արեց գիրքը, թէ ես եւ թէ Ասլանը հիացած մնացինք. մագաղաթը այնքան բարակ էր եւ հարթ, ինչպէս ամենաընտիր թուղթ. նկարները սքանչելի էին, իսկ գրիչը վերին աստիճանի կանոնաւոր եւ գեղեցիկ: Իւրաքանչիւր գլուխը զարդարած էր մի – մի պատկերով, որի միտքը առնուած էր նոյն գլխի բովանդակութիւնից: Կազմը ամբողջապէս արծաթից էր, թանկագին ակներով եւ հիանալի քանդակներով զարդարած: Մենք խորին ջերմեռանդութեամբ մօտեցանք եւ համբուրեցինք սուրբ գիրքը:

Ինձ ամենեւին հաճելի չթուեց այն խօսքը, որ ժամատնից դուրս գալու միջոցին Ասլանը ասաց ինձ.

— Իբրեւ Հայոց գրչութեան եւ արհեստի մի գեղեցիկ օրինակ, այդ գիրքը անգնահատելի է: – –

Միթէ՞ այդպէս կարելի է վերաբերուել դէպի մի սրբութիւն, մտածում էի ես: Նա գնահատում էր գրքի մասին միայն արհեստի կէտից:

Երբ դուրս եկանք ժամատան բակը, վանահայրը հրաւիրեց մեզ իր խուցը: Ասլանը գնաց, բայց ես չգնացի:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՅՈՒԼԻՍ 14ի ֆրանսական Ազգ. տօնին առիթով «Յառաջ»ի յաջորդ թիւը լոյս կը տեսնէ Չորեքշաբթի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ 24 ժամուան ընթացքին ութ հոգի սպաննուեցաւ՝ Յոյն եւ Թուրք. քաղաքացիական պատերազմի մը սպառ - նալիքին ենթարկուած է ամբողջ կղզին : Լոնտոնի մէջ կ'ըսուի թէ հաւանականութիւններ կան որ Մաքմիլլըն - Գարամանլիս հանդիպում մը ըլլայ :

ԱԶՐՊԷՅՃԱՆԻ վարչապետը՝ Ռակիմով պաշտօնանկ եղաւ, ինչպէս կը յայտարարէ «Պաքուի Աշխատաւորը» թերթը առանց որեւէ բացատրութիւն տալու : Իրեն կը յաջորդէ կուսակցութեան քարտուղարը՝ Վէլի Եուսեֆ Օկլի Ախունտով : Կը յիշուի թէ Ռակիմով առաջին զոհն է Կրեմլինի որդեգրած նոր խիստ քաղաքականութենէն ի վեր : Բացի կառավարական գլխաւոր պաշտօնէն Ռակինով գործօն անդամ է հանրապետական կուսակցութեան կ. կոմիտէին :

ԶՕՐԱՎԱՐ Րաուլ Սալան առջի օր ըստացաւ զինուորական շքանշան, իսկ զօրավար Էմիլ Մասիւ նշանակուեցաւ զօրաբաժնի զօրավար :

ՓԻՆԷԻ փոխառութիւնը կը փակուէր շաբաթ գիշեր : 250 միլիառէ աւելի դրամ եւ ոսկի մտածեն դրամատուները :

ՍՈՒԷԶԻ Ընկերութեան եւ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան միջեւ վերջնական համաձայնագիրը ստորագրուեցաւ Ժընեւի մէջ. ընկերութիւնը կը պահէ Եգիպտոսէն դուրս գտնուող իր բոլոր ինչքերը, սակէ զատ՝ յառաջիկայ վեց տարիներու ընթացքին Գահիրէ պիտի վճարէ երեք միլիոն սթերլին :

ՕԹԱՒԱՅԻ խորհրդակցութիւններէն ետք Միացեալ Նահանգներ եւ Քանատա կատարեալ համաձայնութիւն գոյացուցին հասարակաց պաշտպանութեան հարցին շուրջ. տնտեսական ճակատի վրայ կարելի չեղաւ դրական արդիւնքներ ձեռք ձգել :

ՓԵՇՏԱՅԻ ձայնասփիւռը հաղորդեց թէ արտաքին առեւտուրի նախարարութեան խորհրդակցութիւններ կ'ըլլան Փեշտայի մէջ՝ հունգարեւռուս մաքսային միութիւն մը ստեղծելու համար :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արձակած միջերկրային նոր հրթիռին յաջողութիւնը կը շարունակէ զբաղեցնել գիտական շրջանակները : Ամերիկեան օդուժին բանբերներէն մէկը յայտարարեց թէ թէեւ կարելի չեղաւ հրթիռին մէջ դրուած մուկը գտնել, բայց «կատարեալ յաջողութիւն» մը կարելի է նկատել փորձը, քանի որ գիտունները իրենց նպատակին հասան :

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ կառավարութիւնը, որ այս ամառ «Սքայլարք» հրթիռի փորձ մը պիտի ընէր, անցեալ Մայիսին կալէսի մէջ նման փորձի մը ձախողութիւնը նըկատի առնելով՝ յետաձգած է զայն :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ՝ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻՒ

Արձակուրդի առթիւ կը խնդրուի մեր այն բաժանորդներէն, որոնք կը փափաքին իրենց հասցէն փոխել, հարիւր ֆրանք ղրկել վարչութեան, ինչպէս նաեւ՝ նորին հետ, իրենց նախկին հասցէն :

Կը խնդրուի հեռաձայնով չյայտնել նըման փոփոխութիւններ, այլ՝ միայն գրաւոր : Շնորհակալութեամբ՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐԵՐՈՒ ՑԱԶՈՂՈՒԹԻՒՆ

Թաւուր Պօղոսեան յաջողութեամբ աւարտած է Էքոլ Նորմալ տը Թէքնիք, եւ պիտի պաշտօնավարէ պետական վարժարաններու մէջ :

Այս առթիւ, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Պօղոսեան կը նուիրեն Պանեէօ Քաշանի Նոր Սերունդին հազար ֆրանք, հինգ հարիւր ֆր. Մշակոյթի Տան եւ հինգ հարիւր ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Ողբացեալ Ստեփան Քոչարեանի որդին, Միքայէլ, այս տարի եւս օգանաւային դպրոցի 90 ուսանողներուն մէջ առաջին հանդիսացաւ :

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ Մայիս 11ի գեղարուեստական ցերեկոյթին առիթով Ֆէսանվիլիէի օգափոխութեան կայանին կը նուիրեն.— Տէր եւ Տիկին Ա. Աւագեան 2500 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Ե. Սարաֆեան հազար ֆրանք :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆԻ Ազգ. Միութիւնը եւ Եկեղեցական Ժողովը շնորհակալութեամբ կը ստանան հետեւեալ նուիրատուութիւնները.— Պ. Պ. Տիրան Հօթթոեանէ հինգ հազար ֆր., Եագուպ Սէֆէրէ հինգ հազար, Աբրահամ Յակոբեանէ հինգ հարիւր, Գրիգոր Նուրիկեանէ հինգ հազար, Յովհ. Օնանեանէ երկու հազար, Յարութիւն Կոլիզեանէ հազար, Կարապետ Պատուականեանէ երկու հազար, Միսաք Ռումէլեանէ 1500, Ասատուր Մարկոյեանէ հինգ հազար, Զաքար Մարկոյեանէ հինգ հազար, Միսաք Կիրակոսեանէ հազար, Մարտիրոսեանէ տասը հազար ֆրանք :

Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան : Ընտանիքի մը կողմէ խնջոյքի մը ընթացքին հաւաքուած 76.000 ֆրանք : Տիկին Ազնիւ Զավուշեանէ հազար ֆրանք, Պ. Յարութիւն Փէքմէզեանէ կնքահայրութեան առթիւ 1500 ֆր., Տիկին Տէյիրմէնճեան, Պ. Լ. Ճիլաճեան, Տէր եւ Տիկին Վարդանեան հազարական ֆրանք :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն կը յայտարարէ, որ «Խանասորի Օր»ը պիտի տօնուի՝ Յուլիս 27ին, կիրակի, ամբողջ օրը, Վալապրըի անտառներուն մէջ : Այժմէն կը հրահանգէ իր բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, որ օր առաջ վարձեն իրենց շրջաններուն համար հարկ եղած օթօքարերը եւ խուռներամ ներկայ ըլլան «Հայ Հերոսներու Օրուան» հանդիսութեանց :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը Դեկտեմբեր քանին, Սալոն Սփլանտիտի մէջ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Տարեկան մեծ դաշտահանդէս, կազմակերպուած Տէսինի Տարօն - Տուրուբերանի Հայր. Միութեան կողմէ : 27 Յուլիս, կիրակի Տէսինի ծանօթ պուրակին մէջ : Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH

— 17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e) —

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած՝ Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ : Մասնակցութեամբ Փոն տը Շէրիւի «Անդրանիկ» խումբին : 20 Յուլիս, Կիրակի առաւօտէ մինչեւ երեկոյ, Տէսինի ծանօթ պուրակին մէջ :

Կը նախագահէ՝ ընկ. Տ. ՉէՔԵԱՆ

Կը բանախօսէ՝ ընկեր ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ (խօսնակ՝ Պ. Կ. Յովակիմեան) :

Գեղարուեստական բաժին, սիրուն անակնկալներ, բարձրախօս : Ու ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :

Կը հրաւիրուի Տէսինի, Լիոնի եւ մերձակայ գաղութներու Հայութիւնը անխտիր :

Անձրեւի պարագային հանդէսը տեղի կ'ունենայ Տէսինի Հ. Յ. Դ. Տան սրահը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կազմակերպուած Համախարբերդ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի կողմէ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ, Յուլիս 27ին, կիրակի ամբողջ օրը Սէն Լու Կրան Փէնի Պ. Հայկազուն Զուքուրեանի օդասուն եւ ընդարձակ ագարակը :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 16 ՅՈՒԼԻՍ
MERCREDI 16 JUILLET 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8243 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4044

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

16 ԵՒ 61

Այսօր երբ յետադարձ ակնարկ մը կը նետենք ութսուն տարի առաջուան դէպքերուն վրայ, կը տեսնենք որ հակառակ ա՛յնքան խոր յեղաշրջումներու, շատ բան չէ փոխուած միջազգային քաղաքականութեան հիմնական գիծերուն մէջ :

Մրցակցութիւնը շատ սուր կերպով շեշտուած էր Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ռուսիոյ միջեւ: Այս վերջինը կը ներկայանար իբրեւ պաշտպան Օսմ. Կայսրութեան լուծին ենթակայ քրիստոնեաներուն, մանաւանդ անոնց որ սլաւական ցեղէ էին եւ օրթոտոքս կրօնքին կը պատկանէին :

1856ի Փարիզի դաշնագրով վեց մեծ պետութիւնները յանձնառու կ՛ըլլային յարգել Թուրքիոյ հողային ամբողջութիւնը :

1877–78ի պատերազմը հիմնովին խախտեց այդ սկզբունքը: «Եւրոպայի հիւանդ մարդ»ը մահամերձ կը նկատուէր եւ իր ժառանգութեան խնդիրը դրուած էր օրակարգի վրայ :

Ռուսիա եւ իր պալքանեան պաշտպանեալները — մանաւանդ Պուլկարիա — Սան Սթեֆանոյի դաշնագրով կը ստանային առիւծի բաժինը :

Անգլիա փութաց սանձ դնել Ռուսիոյ ախորժակներուն :

Իր նաւատորմը խարսխած էր Մարմարայի մէջ, դէմ յանդիման ռուսական բանակին, որ տեղաւորուած էր Սան Ստեֆանոյի ափերուն վրայ :

Ու երբ Ռուսիա իրեն կցեց Պաթումը, Կարսն ու Արտահանը, Անգլիա իբրեւ փոխարինութիւն իւրացուց Կիպրոս կղզին :

Այս սակարկութիւնը տեղի ունեցաւ Հայերու հաշւոյն :

Կողմերը գոհ էին այս կարգադրութեամբ, որ կը համապատասխանէր իրենց ազգային շահերուն: Հոգ չէ թէ այդ ձեւով բոլորովին ջուրը կ՛իյնար Հայկական Խնդիրը :

Սան Ստեֆանոյի 16րդ յօդուածը կը տրամադրէր, որ ռուս բանակը այն ատեն միայն պիտի պարպէր «Հայաստանի մէջ իր գրաւած հողերը» երբ օսմանեան կառավարութիւնը անյապաղ բարենորոգումներ մտցնէր հայաբնակ նահանգներուն մէջ:

Անգլիա Կիպրոսը ստանալէ վերջ, Պերլինի մէջ կը ստիպէր Ռուսիան որ անմիջապէս պարպէ այդ հողերը, առանց ըսպասելու գործադրութեանը բարենորոգումներուն, զորս Բարձրագոյն Դուռը յանձնառու կ՛ըլլար կատարելու՝ «այլեւս առանց յապաղելու», ըստ Պերլինի դաշնագրին 61րդ յօդուածին :

Օսմ. կառավարութիւնը կը խոստանար բարենորոգմանց մասին պարբերաբար տեղեկութիւններ տալ վեց մեծ պետութեանց :

Արդի՞ւնք: Զերօ: Հայկական Հարցը «չանթաժ»ի համար խիստ կարեւոր գործիք մըն էր, զոր մեծ ճարպիկութեամբ օգտագործեցին երաշխաւոր վեց մեծ պետութիւնները՝ իւրաքանչիւր առանձնաշնորհներ կորզելու համար Ապտիւլ Համիտի չարաչուք կառավարութենէն :

Անոնք նոյնիսկ աչք գոցեցին՝ երբ 1894ին կոտորուեցաւ Սասունը: Գոհացան քննիչ մարմին մը ղրկելով Մուշ :

Քաջալերուած անպատիժ մնալէն՝ յաջորդ տարիներուն (1895 – 1896) համատարած ջարդեր կազմակերպեց «Կարմիր Սուլթան»ը՝ հայաբնակ կարեւոր քաղաքներու մէջ, մինչեւ Կիլիկիա ու Պոլիս :

Պերլինի դաշնագրին 61րդ յօդուածը փոխանակ բարիք բերելու, կատարեալ փորձանք մը դարձաւ Հայոց գլխուն :

Հայութեան վարիչները տարիներով սին յոյսերու եւ երազներու ետեւէն վազեցին, փրկութիւն սպասելով մեծ պետութիւններէն :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՐՈՒԱԾ ԻՐԱՔԻ ՄԷՋ

ՆԱՍԸՐԻ ԿՈՂՄՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ

ՊԱՂՏԱՏ.— ԻՇԽԱՆ ԱՊՏՈՒԼԼԱ ԵՒ ՆՈՒՐԻ ՍԱՅԻՏ ՍՊԱՆՆՈՒԱ՞Ծ

ՅՈՐԴԱՆԱՆ.— ՄԱՀԱՓՈՐՁ՝ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ԴԷՄ

ԼԻԲԱՆԱՆ.— ՇԱՄՈՒՆ ՕԳՆԱԿԱՆ ՈՒԺԵՐ ՊԱՀԱՆՋԵՑ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ, ԱՆԳԼԻԱՅԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱՅԷՆ

Երկուշաբթի առաւօտեան ժամը 7ին Պաղտատի ձայնասփիւռը հաղորդեց թէ երկրին մէջ Հանրապետութիւն հռչակուած է.— Հոս Իրաքի Հանրապետութիւնն է, յայտարարեց Ռատիօ – Պաղտատ, ձեր յաղթանակի ու փառքի օրը, Աստուծոյ եւ ժողովուրդի թշնամին ու իր տէրը սպաննուեցան. անոնց դիակները փողոց նետուած են եւ ժողովուրդը կը թքնէ երկուքին ալ վրայ :

«Աստուծոյ թշնամին» Անգլիոյ Թիւ 1 մարդն ու Իրաքի նախկին Վարչապետ Նուրի Սայիտն է, իր «տէր»ը՝ իշխան Ապտիլլա, որ Ֆէյսալ Թագաւորի հօրեղբայրն է եւ գահին պահապանը :

Երկուշաբթի օրուան բոլոր թերթերն ու ձայնասփիւռի կայանները հաղորդեցին անակնկալ այս լուրը, ոմանք վերապահութեամբ, յայտնելով՝ թէ Ապտիլլա իշխանն ու Վարչապետ Նուրի Սայիտ ժողովրդական ուժերու կողմէ սպաննուելով այրուած են Պաղտատի հրապարակին վրայ :

Կիրակիէն երկուշաբթի լուսնալու գիշերը Իրաքի բանակը գրաւեց արքայական պալատն ու պետական գլխաւոր կեդրոնները: Քանի մը ժամ ետք գահը տապալած էր արդէն: Ֆէյսալ Թագաւոր ձերբակալուած եւ բանտարկուած է ըմբոստներուն կողմէ :

Յաջորդաբար զինուորական 15 հրամանագիրներ հրապարակուեցան: Կազմուեցաւ հանրապետական կառավարութիւն մը, որ կը բաղկանայ եօթը զինուորական եւ եօթը քաղաքացի ազգայնականներէ, գլխաւորութեամբ զօրավար Քասեմի: «Գերագոյն Խորհուրդը» որ մինչեւ հանրաքուէ պիտի վարէ պետական գործերը, իր կազմութենէն քանի մը ժամ ետք հեռագիր մը ղրկեց Նախագահ Նասըրի.— Մենք, Իրաքի Գերագոյն Խորհուրդ, պատիւն ունինք ճանչնալու Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը: Կը խնդրենք որ Աստուած օգնէ բոլոր Արաբներուն, փառքի համար մղած իրենց պայքարին մէջ :

Պաղտատի ձայնասփիւռն ալ աւելցուց թէ «ամենազօր Աստուծոյ, ժողովուրդին եւ զինեալ ուժերուն օգնութեամբ երկիրը ազատած են աշխարհակալներու գործակալ խմբակի մը տիրապետութենէն» :

Պաղտատի նոր կառավարութիւնը յայտարարեց թէ Իրաքի մէջ գտնուող բոլոր օտարականներու կեանքն ու ինչքը ապահովուած են ժողովրդապետական նոր վարչակարգին կողմէ:

Գրեթէ միաժամանակ ընդհանուր գործադուլ մը ծայր տուաւ Լահէժի մէջ, ուր Անգլիացիներու կողմէ դրուած Սուլթանը դիմեց Ապահովութեան Խորհուրդին: Օմանի մէջ ըմբոստները նոր յարձակում մը գործեցին Անգլիացիներու վրայ. Լոնտոն երեք հազար օգնական ուժեր ղրկեց :

Համարաբական այս շարժումը արձագանգ գտաւ նաեւ Յորդանանի մէջ, ուր Հիւսէյն Թագաւորին դէմ կազմակերպուած մահափորձ մը երեւան ելաւ: Դժուարին կացութեան մատնուած է ներկայիս Յորդանան, ուր մէկ օրէն միւս յեղափոխութիւնը կրնայ ծագիլ: Իրաք-Յորդանան դաշնակցութիւնը ոչ եւս է եւ պարզ է թէ Պաղտատի նոր կառավարութիւնը պիտի միանայ Նախագահ Նասըրի իշխանութեան :

Միջին Արեւելքի մէջ անգլիական քաղաքականութիւնը կատարեալ սնանկութեան մատնուեցաւ, մանաւորապէս՝ Պաղտատի Ուխտին վերապահուած անորոշ ճակատագիրով: Իրաք արաբական միակ երկիրն էր, որ կ՛անդամակցէր Պաղտատի Ուխտին: Զօրավար Քասեմի կողմէ գլխաւորուած նոր կառավարութիւնը Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան միանալով, պարզ է թէ պիտի լքէ Պաղտատի Ուխտը:

Անգլիական շրջանակները, անակնկալի եկած են անսպասելի այս հարուածէն. իրենց թիւ մէկ ներկայացուցիչն ու «վստահելի»ն՝ Նուրի Սայիտ ամէնէն անարգ մահուան արժանացած է ամբոխին կողմէ եւ Միջին Արեւելքի քարիւղի արժեթուղթերը զգալի արժեզրկում մը արձանագրեցին:

Այսուհանդերձ, վերջին լուրերու համաձայն Յորդանանի մէջ կառավարութիւնը կացութեան տէր է: Հիւսէյն Թագաւոր ձայնասփիւռէն ճառ մը խօսելով ժողովուրդին թելադրեց որ չհաւատայ ձգտումնաւոր լուրերու եւ հաւատք ընծայէ միայն պետական աղբիւրներուն: Պաշտօնական գեկոյցով մը Հիւսէյն Թագաւոր Իրաքեւյորդանան Դաշնակցութեան գերագոյն պետ հռչակուեցաւ: Թէեւ Հիւսէյն օրինաւոր յաջորդն է Ֆէյսալ Թագաւորի՝ իբրեւ Իրաք-Յորդանանի բոլոր ուժերուն պետը, բայց պէտք չէ մոռնալ որ Պաղտատի մէջ իշխանութեան գլուխ անցան Նասըրի կողմնակիցները, հետեւաբար՝ ոչ եւս է երկու Թագաւորներու միութիւնը: Հիւսէյն օգնութիւն ուզեց Անգլիայէն:

ԼՈՆՏՈՆ.— Պաղտատի անգլիական դեսպանատունը կրակի տրուած է ամբոխին կողմէ. դեսպանը յաջողած է փախչիլ: Դեսպանատան անձնակազմը չէ վընասուած, բացի մէկ հոգիէ, որ վիրաւորուած կամ սպաննուած պէտք է ըլլայ:

ԼԻԲԱՆԱՆ.— Պաղտատի պետական հարուածը վտանգաւոր խանդավառութիւն մը առեղծեց Լիբանանի ըմբոստներուն մէջ: Նման հարուած մը կրեցին նաեւ կառավարական շրջանակները: Լիբանանի բոլոր շրջաններուն մէջ ապստամբները յարձակումներ գործեցին՝ ետ մղուելով բանակին կողմէ: Բազմաթիւ ռումբեր պայթեցան Պէյրութի մէջ: Ըմբոստները նոր խանդավառութիւն մը ցոյց տուին, երբ Պաղտատի ձայնասփիւռը յայտարարեց.— Զօրավիգ կը կանգնինք Լիբանանի ժողովրդական ուժերուն՝ որոնք կը պայքարին իրենց ազատութեան եւ անկախութեան համար :

Լիբանանի մէջ գտնուող Իրաքցիները հրահանգ ստացան՝ միանալու համար ըմբոստներուն: Ապստամբ պարագլուխ Սաէպ Սալամ յայտարարեց.— Մեզի համար քաջալերութիւն մըն է աս՝ շարունակելու համար մեր պայքարը: Արաբական ազգայնականութեան մեծ յաղթանակն է :

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Մեր խմբագրատունը այցելեցին Ամերիկայէն Պ. Սուրէն Սարոյեան, ծանօթ փաստաբան, Պ. Ե. Մելիքեան եւ Պ. Գուլեան :

Տէր եւ Տիկին Ճորճ Մարտիկեան Շաբաթ գիշեր Ամերիկա վերադարձան :

ՅՈՒԼԻՍ 14Ը ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

ՄԱՀՄԵՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՏՈՂԱՆՑՔԸ

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ ԹՈՒԼՈՆԻ ՄԷՋ
ՓԱՐԻԶԸ ՊԱՐԵՑ 3 ԳԻՇԵՐ

Ինչպէս գրած էինք, Յուլիս 14ը այս տարի բացառիկ երեւոյթ մը կը ստանար: Առաւօտուն ժամը 8.30ին Նախագահ Քոթիի կողքին Տը Կոլ կը հասնէր Շան զ՛էլիզէ, ուրկէ սակայն կը մեկնէր քանի մը վայրկեան ետք, առանց ներկայ ըլլալու աննախընթաց տողանցքին: Տը Կոլ կը մեկնէր Թուլոն ներկայ ըլլալու ծովային տողանցքի մը :

Փարիզ բերուած էին 6000 մահմետականներ որոնց մէկ մասը նախկին ռազմիկներ, 2600ը երիտասարդ մահմետականներ 14էն 20 տարեկան: 14.800 սպայ եւ զինուոր, վաթսուն հալածիչ օդանաւեր, 40 հրետանի եւ 400.000ի հասնող բազմութիւն մը լեցուցած էին ամբողջ Շան զ՛էլիզէն: Պաշտօնական ամբիոնին մէջ կողք կողքի նստած էին, ինչպէս կը գրէ Լոնտոնի «Թայմզ»ը, երէկուան սիստեմին ներկայացուցիչները՝ Ֆլիմլէն, Մոլէ, եւ օրուան մարդիկը՝ Սուսթել, Մասիւ, Սալան:

Տողանցքը իսկապէս փառաւոր էր եւ յուզիչ, ժողովուրդը յաճախ կը պոռար «ֆրանսական Ալժերիա» որ Ալժէի յեղափոխութեան նշանաբանը դարձած է: Մասնաւոր խանդավառութիւն առեղծեցին վայրաշուները (փարա) օտար լեգէոնը եւ մահմետականները: Տողանցքը տեւեց ժամը 8.30էն 11.15:

Նոյն օրը Զօր. Տը Կոլ կը հասնէր Թուլոն: 1911էն ի վեր առաջին անգամն էր որ վարչապետ մը այցելութիւն կուտար ազգային նաւատորմիղին: Խանդավառ բազմութեան առջեւ խօսք առնելով, Զօրավարը շեշտեց.— Ձեր ընդունելութիւնը գիս կը կազդուրէ: Միութիւնը իրականութիւն մըն է :

Յուլիս 13ին Վենսէնի մէջ, զօր. Տը Կոլ ներկայ կ՛ըլլար վեց հազար մահմետականներուն հետ «Ձայն եւ լոյս» հանդիսութեան, որ կը ներկայացնէր ֆրանսական պատմութեան վերջին հազար տարիները :

Յուլիս 14ին Թաղապետարանի առջեւ մահմետականներուն ի պատիւ ճառ մը խօսելով կառավարութեան պատուիրակ-նախարարը՝ Մալրօ յիշեց որ ոմանք կ՛ուզէին Տը Կոլը, ոմանք հանրապետութիւնը, իսկ այսօր ամէն մարդ կ՛ուզէ.— «Հանրապետութիւնը եւ Տը Կոլը»:

Ազգային տօնին առթիւ պատահեցան նաեւ կարգ մը դէպքեր: Փարիզ ժամանած մահմետականներէն եօթը սպաննուեցան, հինգ զինուոր վիրաւորուեցան, 200 ձերբակալութիւն կատարուեցաւ, բայց 15 հոգի միայն արգելափակուեցան: Ապահովութեան բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած էին:

× Յուլիս 13ին զօր. Տը Կոլ ճառ մը խօսած էր Անդրծովեան Հողամասերուն ուղղուած.— 1958ին դաշնակցային ձեւով պէտք է հիմնենք մեր միութիւնը: Կազմակերպելով քաղաքական, տնտեսական, եւ մշակութային ամբողջութիւն մը՝ որ համապատասխանէ կեանքին եւ յառաջդիմութեան արդի պայմաններուն :

Պաշտօնական հանդիսութեանց կողքին ժողովրդական պարահանդէսները, ինչպէս ամէն տարի, կազմակերպուած էին Ֆրանսայի բոլոր քաղաքներուն մէջ եւ ժողովուրդը պարեց երեք գիշեր :

«ՄԱ՛ՐԴ ԷՐ, ՀՈՐԱՍԻՕ»

(Վ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ Բ. ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Ֆրանսացի ճարպիկ ու ճարտար դիւանագէտը՝ Թալլրան, որ անժխտելիօրէն կարեւոր դեր կատարեց Վիէննայի Խոր-հրդաժողովին մէջ, առիթով մը կը նկատէր. «Երբ մարդ շատ խիստ է կամ շատ ներողամիտ, վտանգին տակն է տկարութիւնները ոճիր կամ ոճիրները տկարութիւն համարելու»:

Վ. Նաւասարդեան խիստ էր. ուստի՝ «վտանգին տակն էր» տկարութիւնները ոճիր համարելու: Տկարութիւն ի՞նչ բանի. ճշդենք անմիջապէս,— նկարագրի տկարութիւն, բարոյականի տկարութիւն, հոգիի տկարութիւն:

Աններող էր այս տեսակ տկարութիւններու հանդէպ: Եւ ոչ ոք, ոչինչ կրնար փոխել իր համոզումները: Ճիշդ կամ սխալ, իր դատումները անվերաքննելի էին:

Անկաշառ էր. այս պատճառով ալ անընդունակ էր զիջումներու: Կը հպատակէր միայն իր ներքին ձայնին, իր խառնուածքին եւ անոր թելադրանքներուն:

Չէր ներեր բարոյական սայթաքումները: Խստասիրտ դատաւոր էր, աւելի ճիշդ՝ անթեքելի դատախազ: Բայց նաեւ բարեհոգի ընկեր: Կը սիրէր անհունօրէն, կ'ատէր նոյնպէս անհունօրէն:

Եթէ կայսրութիւն մը ունենար, յօժարակամ կը հրաժարէր անկէ, բայց չէր հրաժարեր զինք վարող բարոյական սկզբունքներէն:

Անշահախնդիր էր եւ անանձնական: Եթէ սխալէր իսկ, անշահախնդրօրէն կը սխալէր: Կը սիրէր՝ առանց նկատումի, կ'ատէր՝ նոյնպէս առանց նկատումի:

Ամբողջական Հայն էր, ամբողջական հայրենասէրը:

Ցանդուղն էր խօսքի մէջ, գործի մէջ, կեանքի մէջ, պայքարի եւ գաղափարներու մէջ: Ցանդուղն, բայց ոչ փարատոֆսալ: Եթէ չհամոզէր, կ'ազդէր:

Մէկ անգամ զինք տեսնողը, մէկ անգամ հետը խօսողը կ'ունենար այն տպաւորութիւնը, թէ իր խօսակիցը... մարդ մը չէ, այլ նկարագիր մըն է:

«Ոճ» ունեցող մեծերէն էր:

Կը խորշէր գովեստէ, մեծարանքէ, հրապարակային գնահատանքէ: Իրեն այնպէս կը թուէր, թէ գովեստը, մեծարանքը, գնահատանքը աւելի շատ կը պզտիկցնէին զինք, քան կը մեծցնէին: Ոչ կը սպասէր, ոչ ալ թոյլ կուտար, որ մեծարանքի արտայայտութիւններ կատարուէին իր անձին կամ գործին հանդէպ:

Հիմա, իր մահէն ետք միայն, կրնանք ըսել, թէ Վահան Նաւասարդեան կը պատկանէր այն սերունդին, որ հայրենիք ստեղծեց:

Իր խմբագրականներէն մէկուն մէջ գրած էր, տարիներ առաջ. «Հայրենիք եւ յանուն անոր ողջակիզում,— ահա՛ ճշմարտագոյն սահմանումը մեր հանրային ուխտի եւ կենդանի գործի»:

Ասիկա գրքունակ «սահմանում» մը չէր սակայն, այլ «կեանքունակ» սահմանում մըն էր, եթէ կարելի է այս բառը գործածել՝ մեր մտածումը արտայայտելու համար:

Օր մը, խօսակցութեան մը ընթացքին, ակնարկելով այն ողբերգական պայմաններուն, որոնց մէջ կ'ապրէր երկրի ժողովուրդը 1918 — 19ի շրջանին, մեր անզուգական ընկերը մօտաւորապէս ըսաւ մեզի.— Հաց չունէինք, հագնելիք չունէինք, վառելիք չունէինք, բայց ազատ էինք մեր երկրին մէջ: Անտուն, անօթեւան բազմութիւն էինք, բայց հայրենիք ստեղծեցինք:

Ու կը պատմէր, թէ անօթի էր ժողովուրդը, այս բառին ամբողջական իմաստով: Ապա կ'աւելցնէր.— Ամերիկեան ալիւրը միայն փրկեց մեզ ռովմահ ըլլալէ:

Զարմանալին այն չէ, որ սովահար ժողովուրդ մը կ'ապրէր հոն՝ հայրենիքին մէջ, այդ դառն ու դաժան տարիներուն: Զարմանալին այն է, որ այդ սովահար, հաց չունեցող, օթեւան չունեցող, վառելիք չունեցող ժողովուրդը ոչ միայն հայրենիք ստեղծած էր, այլեւ կը կռուէր զայն պաշտպանելու համար Թուրքին դէմ, Ռուսին դէմ, Թաթարին դէմ, Վրացիին դէմ, նոյնիսկ... Հայերու դէմ:

Կռուեցան՝ ազատ եւ անկախ հայրենիքին մէջ ազատ եւ անկախ ապրելու համար:

Միացած եւ ամբողջացած տեսնելու համար անոր նուիրական հողերը: Եւ արցունք ու արիւն չտեսնելու համար հայ ժողովուրդի աչքերուն մէջ, ինչպէս որ կ'ըսէր մեր մեծ ընկերը իր քաղաքական կտակին մէջ:

Այս վկայութիւնը կը հաստատէ, թէ ինչ բանի համար կը կռուէին մեր հայերը եւ ինչ բանի համար կ'ուզէին, որ կռուէին նաեւ իրենց զաւակները:

Կրնանք եզրակացնել հիմա.— Վահան Նաւասարդեանները հայրենասէր չէին, հայրենապաշտ չէին, այլ պարզապէս հայրենակրօն էին: Իրենց համար հայրենիքը սէր մը չէր, պաշտամունք մը չէր, կիրք մը չէր, այլ աւելի մեծ բան մըն էր, կրօնք մըն էր գրեթէ:

Մեր ազգային ուխտը կ'ըսէ.— Ամբողջական Հայաստան՝ ամբողջական Հայութեամբ:

Ուխտագիրները, անոնք՝ որ ճշմարտագոյն սահմանումը տուին մեր ազգային ուխտին, գրեթէ բոլորն ալ ընդմիշտ հեռացան այս աշխարհէն. սակայն ուխտը մնաց իր սահմանումին մէջ անխախտ:

Վահան Նաւասարդեան առաջիններէն էր ուխտագիրներուն, ինչպէս ուխտապահներուն մէջ:

Մինչեւ վերջին վայրկեանը, մինչեւ մահուան հրեշտակին երեւումը իր սնարին մօտ, մեր Վահանը մնաց ուխտին հաւատարմագոյն պահակներէն:

Ցանուն այս ուխտին պայքարը իր բնական տարերքն էր: Ցողնիլ չէր գիտեր, դեղեւիլ չէր գիտեր, ընկրկիլ չէր գիտեր, նահանջել չէր գիտեր:

Սակայն, այս երկարատեւ պայքարին մէջ իսկ, որ ահեղ կեդրոնացում եւ պրկուած ջիղեր կը պահանջէ, Վ. Նաւասարդեան ժամանակ կը գտնէր «հայերէն սորվելու» եւ «հայ գրականութիւն սերտելու»:

Դուրեանը գրեթէ գոց գիտէր, Տէրեանը՝ նոյնպէս: Զարենցը նմանապէս:

— Մայակովսկի՞ն աւելի մեծ է թէ Զարենցը,— հարցուցինք օր մը:

— Զարենցը եօթը գլխով բարձր է միւսէն,— պատասխանեց կարճ մը:

Ուրիշ օր մը, խօսակցութեան մը ընթացքին, յայտնեց թէ պիտի ուզէր տեղ մը քաշուիլ եւ անվերջ կարդալ «ամբողջ հայ մատենագրութիւնը», Մեսրոպէն մինչեւ Սիամանթօ:

— Ո՞ւր կ'ուզէիք քաշուիլ,— հարցուցինք:

— Նախընտրաբար՝ Պարսկաստան,— եղաւ իր պատասխանը:

— Ինչո՞ւ անպատճառ Պարսկաստան:

— Որովհետեւ ան աւելի մօտ է հայրենիքին. հոնկէ կը տեսնես Արաքսը, կը կրնաս տեսնել Արարատը, Երեւանի լոյսերը:

Հայրենիքի կարօտը, երեսունըվեց տարուան մէջ, միշտ աճած — աւելցած էր իր մէջ, երբեք՝ նուազած:

Իրարու վրայ գումարելով իր բոլոր առաւելութիւնները, իրարու վրայ գումարելով նաեւ իր բոլոր թերութիւնները, մենք ալ կրնանք ըսել հիմա իրեն համար, ինչպէս դարեր առաջ ըսած էր դանիացի իշխանը՝ Համլէթ՝ իր հանգուցեալ հօրը համար.— «Մա՛րդ էր, Հորասիօ, իր ամէն բանով»:

Այսքանը կը բաւէ:

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

49ՐԴ ՆԱՀԱՆԳԸ՝ ԱԼԱՍՔԱ

Երկուշաբթի, Յուլիս 7ին, նախագահ Այզընհաուըր իր ստորագրութիւնը դրաւ այն օրէնքին տակ, որ Ալասքան կը դարձնէ Մ. Նահանգներու 49րդ նահանգը: 47րդ եւ 48րդ նահանգներուն (Արիզոնա եւ Նիւ Մեքսիքօ) միացումէն ուղիղ 46 տարի վերջն է, որ տեղի կ'ունենայ այս նոր միացումը:

42 տարիէ ի վեր Ալասքայի բնակիչները կը ձգտէին այս միացման. 42 տարիէ ի վեր բանակցութիւններ կը վարէին, որպէսզի Ալասքան դադրի ամերիկեան «հողամաս» նկատուելէ՝ դառնալու համար հաւասար իրաւունքներով ու պարտաւորութիւններով նահանգ մը:

Ամբողջ Ալասքայի ժողովուրդը ցնծութեան մէջ է. ամէն կողմ ուրախութեան խարոյկներ կը վառուին, հաւաքոյթներ կը կազմակերպուին:

Վեց ամիսէն համաժողովրդական քուէարկութիւն մը (րէֆէրանտում) պիտի կազմակերպուի, որպէս զի Ալասքայի ժողովուրդը իր կարծիքը յայտնէ իրենց համար պատրաստուած նահանգային օրէնքներուն մասին. ապա Մ. Նահանգներու Ներկայացուցչական Ժողովին համար ներկայացուցիչ մը, Սենատին համար երկու ծերակուտական եւ իրենց նահանգին համար նահանգապետ մը պիտի ընտրեն: Այս նահանգապետը պիտի փոխարինէ ցարդ Ուաշինկթընի կողմէ նշանակուած կառավարիչը:

Իսկ Մ. Նահանգներու դրօշակին վրայ 48 աստղերն ալ պիտի դառնան՝ 49:

Ալասքան, որ իր միացումէն ի վեր դարձած է Մ. Նահանգներու ամէնէն տարածուն նահանգը, չափազանց հարուստ հողամաս մըն է եւ ռազմագիտական տեսակէտով ալ՝ շատ կարեւոր շրջան մը: Մայրաքաղաքին անունն է՝ Ժիւնօ: Հիմնուած ֆրանսացի գաղթականի մը կողմէ: Առաջին նահանգն է, որ սահմանակից չէ միւս նահանգներուն: Արդարեւ, Մ. Նահանգներն ու Ալասքան իրարմէ բաժնուած են Քանատայի ամբողջ տարածութեամբ: Ոչ — սահմանակից այս նահանգին միացումը շատ հաւանաբար նախընթաց մը պիտի ստեղծէ եւ վարչականօրէն Մ. Նահանգներուն կապուած ուրիշ հողամասեր ալ, ինչպէս կապուած Հավայեան կղզիները, հետզհետէ պիտի միանան մայր երկրին՝ որպէս նահանգ:

1741ին էր, որ առաջին անգամ ըլլալով օտար երկիր մը չահագրգռուեցաւ Ալասքայով. եւ այդ երկիրը՝ Ռուսիան էր: Գնդապետ Պեհրինկ եւ Շիրիկով քննական պտոյտ մը կազմակերպեցին այդ թուականին՝ Ռուսիոյ հաշուին: 1778ին աշխարհածանօթ նաւապետ եւ հետախոյզ Ճէյմս Քուք Ալասքայի քարտէսը գծեց:

Մինչ այդ Ալասքան կը նկատուէր մուշտակաւոր կենդանիներու հարուստ պաշար ունեցող երկիր մը: Բայց երբ յայտնուեցաւ որ երկրին հողը ոսկիի հանքեր ալ կը պարունակէ, մեծ թիւով մարդիկ գացին այնտեղ՝ ոսկի գտնելու եւ հարստանալու յոյսով: 1799էն սկսեալ, դուրսէն եկած որսորդներն ու ոսկիի հետախոյզները արինալի բախումներ ունեցան տեղացի ժողովուրդին — էսքիմօներուն— հետ: Ասոր վրայ, նոր դէպքերու առաջքն առնելու մտահոգութեամբ, ստեղծուեցաւ «ռուս եւ ամերիկեան ընկերութիւն» մը, որ յանձն առաւ վարել երկիրը: Այս ընկերութեան օրէնքները, տարիներու ընթացքին բազմաթիւ փոփոխութիւններու ենթարկուելէ վերջ, ի զօրու ըլլալէ դադ-

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ

Խ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ ՆԵՐՍ

Պետական դրամատիրութիւն

Խորհրդային իշխանութիւնները այնպէս կը ձեւացնեն թէ ընկերվարութիւնը, որպէս համայնավարութեան նախակարապետ, արդէն իսկ խորապէս հաստատուած է երկրին մէջ. եւ ամէն տարի, ընկերվարական նշանակէտերու եւ իրագործումներու գո՛րը հիւսող հազար հազարաւոր էջեր կը տպեն: Սակայն աւելորդ է նոյնիսկ ապացուցիչ ջանալ, որ խորհրդային վարչաձեւը շատ աւելի պետական դրամատիրութիւն մըն է, քան՝ ընկերվարութիւն:

Եթէ ընկերվարութիւնը սահմանենք արեւմտեան հասկացողութեամբ, ահա կարգ մը ոչ — ընկերվարական երեւոյթներ, որոնք մաս կը կազմեն խորհրդային կեանքին. 1) Պետական Դրամատունը, որուն միջոցով կը կատարուին դրամական բոլոր գործառնութիւնները, ամէնէն ուղղափառ դրամատիրական սկզբունքներով կը բանի: Անձնական դրամի չուկայ չկայ թէեւ, սակայն կառավարութիւնը իր դրամական գործառնութիւնները կը կատարէ ճիշդ ու ճիշդ «չահագործող դըրամատէրներուն» նման: 2) Բաղդատութեան ոչ մէկ եզր կայ նուազագոյն ամսավճարներուն եւ կարգ մը մարդոց շահած գումարներուն միջեւ. 3) Մարդիկ իրենց ունեցածը կրնան ժառանգութիւն ձգել իրենց զաւակներուն կամ ուրիշներու: Ժառանգական տուրքերը թեթեւ են, տասը առ հարիւր: 4) Կարելի է առանց վարանելու հաստատել որ խորհրդային սիստեմը չէ յաջողած ստեղծել դասակարգային խտրութիւն չունեցող ընկերութիւն մը. ընդհակառակն:

Եթէ բաղդատենք Մ. Նահանգներուն հետ

Այնքան մեծ թիւով ազդակներ պէտք է նկատի ունենալ այդ ձեւի բաղդատութեան մը համար, որ դժուար է քանի մը տողերու մէջ ամփոփել զայն. բայց եւ այնպէս ահա քանի մը իրողութիւններ: Տնտեսական ծանր տագնապի մը հաւանականութեան պարագային Մ. Նահանգները կրնան շատ շատ սնանկանալ. բայց Խ. Միութիւնը փուլ կուգայ:

Երկու երկիրներուն տնտեսական ուժն ու կարողութիւնը բաղդատութեան դնելու ժամանակ պէտք է միշտ ի նկատի ունենալ, որ խորհրդային տնտեսութիւնը իր ամբողջ կարողութիւնը կեդրոնացուցած է ծանր արդիւնաբերութեան վրայ. ուրիշ կարեւոր կէտ մըն ալ այն է, որ Խ. Միութիւնը արդէն իսկ կ'արտադրէ իր կարողութեան առաւելագոյն չափով. բազմաթիւ ճիւղերու մէջ, խորհրդային գործարանները 24ի վրայ 24 ժամ կը բանին. մինչդեռ ամերիկեան արդիւնաբերութիւնը իր առաւելագոյն կարողութեամբ չարտադրեր. յանկարծական ու անմիջական պահանջի մը պարագային, յաւելեալ ճիգ թափելու կարելիութիւնն ունի:

Ռազմական արժէք ներկայացնող արտադրութեանց մարզին մէջ, Խ. Միութիւնը որոշ թերիներ ունի — փոխադրական միջոցներու անբաւարարութիւն, հրանիւթի պակաս, եւայլն: Միւս կողմէ, Մ. Նահանգներու քարիւղի, պողպատի, մեքենաներու արտադրութիւնը շատ աւելի է:

Խորհրդային Օդուժը զօրաւոր է, բայց չի հասնիր ամերիկեանին: Խորհրդային նաւատորմը, հակառակ իր հաշուած բազմաթիւ ընդծովեաններուն, համեմատութեան իսկ չի կրնար դրուիլ ամերիկեան նաւային ուժին հետ:

Խ. Միութեան քաղաքային օդատորմիղը, անշուշտ, պետական մենաշնորհ է. «Աէրոֆլոթ»ը ուրիշ մրցակից չունի եւ կը ղեկավարուի Պատերազմական նախարարութեան կողմէ: Քաղաքային օդատորմիղին լաւագոյն օդանաւները կը բանին օտար գիծերու վրայ. ինչպէս ամէն մարզի մէջ, այստեղ եւս Ռուսերը կ'ուզեն իրենց լաւագոյնը ցուցնել արտաքին աշխարհին: Ներքին գիծերուն վրայ բանող օդանաւները չափազանց անհանգստաւէտ են. ապահովութեան գօտիներ չունին. գետնէն բարձրացած կամ օդէն գետին իջած պահուն ոչ ոք կը զգուշացնէ ճամբորդները: Ասոր փոխարէն, ռուս օդանաւորդները շատ ճարտար են եւ օդանաւային արկածներու թիւը համեմատաբար փոքր է: Սա ալ ճիշդ է, սակայն, որ օդանաւային արկածները չեն յիշատակուիր թերթերուն մէջ. գաղտնիքը մէջտեղ կ'ելլէ միայն այն պարագային, երբ ճամբորդներուն մէջ օտարահպատակ մը գտնուի:

ԺԹ. ԱՇԽԱՐՀԻՆ ՏԻՐԵԼ — ԲԱՅՑ ԱՌԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ

Ռուսերը խաղաղութեան կը ցանկան — սակայն հրաժարած չեն աշխարհին տիրելու ցանկութենէն:

Հիւլէական պատերազմի մը պարագային գրեթէ վստահ է որ Խ. Միութիւնը պիտի կորսնցնէ արդիւնաբերական իր ամբողջ ցանցը, որովհետեւ առաջին հերթին ճարտարարուեստի կեդրոններն են որ պիտի ռմբակոծուին: Ժողովուրդէն պահանջուած անլուր զոհողութիւններուն փոխարէն Կրեմլին Խ. Միութեան պարգեւեց միայն մէկ բան՝ երկրին ճարտարարուեստականացումը. այս եւ կարգ մը ուրիշ պատճառներով, Ռուսերը պատերազմ չեն ուզեր:

Կ.

(20 Շար.)

րեցան 1861ին։ Այս, 30 Մարտ 1867ին, 7·200·000 տոլարի փոխարէն Մ· Նահանգները Ռուսիայէն գնեցին Ալասքան։

19րդ դարու երկրորդ կէսէն սկսեալ ամերիկացի առեւտրականները սկսան մօտէն հետաքրքրուիլ Ալասքայի ներկայացուցած առաւելութիւններով։ Այսպէս, Քալիֆորնիոյ մէջ հաստատուած նաւային ընկերութիւն մը Ալասքայի եւ Ամերիկայի արեւմտեան նահանգներուն միջեւ բնական սառոյցի առեւտուր մը սկսաւ· Ամերիկացի որսորդներն ու ոսկիի հետախոյզները հետզհետէ աւելի մեծ թիւով խուժեցին այնտեղ։ Սակայն երբ յայտնուեցաւ, որ Ալասքայի հողը քարիւղի հարուստ հանքեր ալ կը պարունակէ, ամերիկեան կառավարութիւնը ամէն ձեւով քաջալերել սկսաւ քարիւղի ամերիկեան ընկերութիւնները, որ դրամագլուխներ տրամադրեն Ալասքայի քարիւղը շահագործելու համար։

Այժմ ամերիկեան քարիւղի 12 ընկերութիւններ իրենց մէջ բաժնած են աւելի քան 12·000 քառ· քմ· տարածութեամբ քարիւղաշատ շրջաններ, որոնց շահագործման համար տրամադրած են հարիւր միլիոն տոլարի հասնող գումար մը։

Նորանոր պեղումներ ամէն օր երեւան կը բերեն քարիւղի նորանոր հանքեր։

« Ռազմագիտական արժէք » ներկայացնող գրեթէ բոլոր մետաղներն ու հանքերը, որոնք թիւով 32 են, կարելի է գտնել Ալասքայի մէջ։ Այսպէս՝ Իլլիամայի եւ Քոփփըր Րիվըրի (պղինձի գետ) շրջանը կը պարունակէ պղինձի հարուստ հանքեր, Վէհրինկ գետին շրջանը՝ հանքածուխի հարուստ ամբար մըն է (ներկայ արտադրութիւնը կը հասնի ամսական ութսուն հազար թոնի)։ Կարմիր Լեռան շրջանը քրոմի կեդրոնն է· Պրիսթոլի ծովախորշը՝ լուսնոսկիի (փլաթին) կեդրոնն է· Քլուքվանի շրջանը հարուստ է երկաթի եւ իւրանիոմի հանքերով· իսկ միւս շրջաններուն մէջ կա՛ն ոսկիի, արծաթի, թիւնկսթէնի, նիքէլի եւ այլ հանքեր։

Ալասքայի ծովեզերքը կը վխտայ ձուկերով· (տարեկան արտադրութիւնը կը հասնի հարիւր միլիոն տոլարի)։ Անտառածածկ շրջաններուն մէջ տախտակի ու փայտի, ինչպէս նաեւ թուղթի արտադրութիւնը շատ կարեւոր է· զարգացած է նաեւ մուշտակի ճարտարարուեստը։ Ժայռոտ Լեռներու (Րօչէօզ) շրջանը ջրաելեկտրական կայաններու հաստատման համար շատ յարմարութիւններ կը ներկայացնէ։ Այս առթիւ յիշեցնենք թէ, մասնագէտներու կարծիքով, այս շրջանը կրնայ արտադրել ամբողջ Մ· Նահանգներու ելեկտրական արտադրութեան մէկ տասներորդին հասնող ելեկտրական ուժ։

Ալասքայի տարածութիւնն է 1·518·000 քառ քմ·։ Իսկ բնակչութիւնը՝ 212·000, որուն 35·000ը Ալէութեաններէ, Էսքիմօներէ եւ Հնդիկներէ բաղկացած է, իսկ մնացեալը՝ նոր «ներածուած» Ամերիկացիներէ, Քանատացիներէ, եւայլն։ Տեղական ճարտարարուեստին մէջ կ'աշխատին 110·000 քաղաքային պաշտօնեաներ։ Ամերիկեան զինուորական կայաններուն մէջ կը պահուին 47·000 զինուորականներ· քան հազար մըն ալ հաշուելու է այս վերջիններուն ընտանիքներուն անդամներուն թիւը։ Հակառակ անոր որ Ալասքան հարուստ երկիր է, երկրին տարեկան եկամուտին մեծ մասը կը գոյանայ զինուորներուն եւ անոնց ընտանիքներու ծախսած գումարներէն։ Արդարեւ, Ալասքայի պիւտճէին տարեկան եկամուտը հինգ հարիւր միլիոն տոլար է, որուն 350 միլիոնը կը գոյանայ զինուորական ուժերուն ծախքերուն համար ամերիկեան կառավարութեան տրամադրած գումարներէն։

Ալասքան, ինչպէս ըսինք, ռազմագիտական շատ կարեւոր արժէք ներկայացնող շրջան մըն է։ Սիպերիոյ արեւմտեան սահմանէն միայն 86 քմ· հեռաւորութեան վրայ կը գտնուի· երկու երկիրները իրարմէ բաժնուած են միայն Պէնհրինկի նեղուցով։ Նեղուցին մէջ կան քանի մը կղզիներ· ասոնցմէ մէկը, Փոքր-Տիոմէտ, որ Մ· Նահանգներուն կը պատկանի, Խ· Միութեան պատկանող Մեծ-Տիոմէտէն միայն 8 քմ· հեռու է։

Ալասքան ամերիկեան հողամասին հարաւային մասին կապուած է «Ալասքա Հայուէյ» (Ալասքայի ճամբայ) լայն ճանապարհով, որուն մեծ պիւտճէն կը հոգացուի Քանատայի եւ Մ· Նահանգներու կառավարութեանց կողմէ։ Ալասքայի ամբողջ հողամասին վրայ արդէն իսկ գոյութիւն ունեցող զինուորական կարեւոր օդակայաններուն վրայ ամէն օր կ'աւելնան նորերը, օժտուած՝ զինուորական նորագոյն կազմածներով։

Հակառակ երկրին պարունակած հարստութիւններուն, կեանքը շատ սուղ է այնտեղ, որովհետեւ ամենօրեայ գործածութեան նիւթերն ու սնունդները կը ներածուին՝ տեղական արտադրութեանց չգոյութեան պատճառով։ Ամերիկեան կառավարութիւնը իր պիւտճէին մէջ նախատեսած է տարեկան 2·5 միլիոն տոլարի վարկ մը Ալասքայի համար· սակայն այս յատկացումը կորսուած դրամ կարելի չէ նկատել, քանի որ Ալասքան, եթէ հետզհետէ ճարտարարուեստականանայ, կրնայ տասնապատիկով վերադարձնել այս դրամը։

Թ·Ա·Թ·

ՄԵՐՕՐԵԱՑ ԲԱՐՔԵՐ

— Ինչէ՞ն հասկցար, որ Սուրէնը հետդ ամուսնանալ կ'ուզէ։ Ապացոյցներ ունի՞ս։

— Հօրս հարստութեան վրայ շատ մանրամասն տեղեկութիւններ ուզած է, անկէ հասկցայ։

ԱՐԺԷՔԱՒՈՐ ՄԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՍԻՐԱՆՈՅՇԻ ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ· — «Սով· Հայաստան» ամսագրին մէջ Գ· Ստեփանեան գրած է երկար յօդուած մը՝ Ռ· Զարեանի «Սիրանոյշ» մենագրութեան մասին· կը քաղենք շահեկան մասերը։

Վաղուց հասունցած հարց էր մեծ դերասանուհիին կեանքին ու բեմական գործունէութեան հանգամանալից ու բազմակողմանի հետազօտումը։ Այդ շատ օգտակար եւ միաժամանակ մեծ դժուարութիւններ ներկայացնող աշխատանքին ձեռնարկած է Ռ· Զարեան՝ գրելով իր « Սիրանոյշ » ծաւալուն մենագրութիւնը։ Գիրքը, հրատարակուած երկու հազար տպաքանակով, սպառեցաւ քանի մը օրէն։ Ընդառաջելու համար եղած պահանջին՝ գիրքը վերահրատարակուեցաւ հինգ հազար օրինակով, որ, նոյնպէս, կարճ ժամանակի ընթացքին սպառեցաւ։

Ի՞նչ էր բացառիկ այս հետաքրքրութեան պատճառը։ Անշուշտ այստեղ մեծ բաժին մը ունի հռչակաւոր դերասանուհին։ Սիրանոյշին ծանօթ են ոչ միայն հայ մշակոյթի բնագաւառին մէջ աշխատող մարդիկ, բազմահազար ուսանողներ, այլեւ պարզ ընթերցողներէն շատ շատեր։ Այսուհանդերձ, յաջողութեան հիմնական գաղտնիքը «Սիրանոյշ» հետազօտութեան գիտական եւ գրական արժանիքն է։

Այն սերունդը, որուն կը պատկանի Ռ· Զարեան, Սիրանոյշը կը ճանչնայ գիրքերէն, մամուլէն եւ տարեցներու յիշողութիւններէն։

Ապագայ սերունդը Սիրանոյշը պիտի ճանչնայ միայն գիրքերէն, որոնց մէջ բացառիկ տեղ մը կը գրաւէ Ռ· Զարեանի մենագրութիւնը· հեղինակը Սիրանոյշի բեմական պատկերը կը գծէ այնպիսի վարպետութեամբ, որ կը թուի թէ տեսած է դերասանուհին՝ բեմի վրայ եւ կը ներկայացնէ իր անմիջական տպաւորութիւնները թարմ, յուզիչ ու անկեղծ տողերով։

«Սիրանոյշ» աշխատութիւնը բաժնուած է երեք գլուխներու։ Առաջինը եւ երրորդը նուիրուած են դերասանուհիի կեանքին եւ հասարակական-մշակութային գործունէութեան, իսկ երկրորդ գլուխը՝ որ իր ծաւալով կը գրաւէ գրքին կէսէն աւելին, յատկացուած է անոր գլխաւոր դերերուն վերլուծման։

Ռ· Զարեան յաջողութեամբ լուծած է ամէնէն դժուարին հարցը՝ Սիրանոյշի դերասանական դիմանկարի ուրուագիծը, երբ նկատի առնենք թէ պարբերական մամուլի էջերուն մէջ հազուադէպ են դերակատարման մասին եղած վերլուծումները։ Մանր լուրերէ, կցկտուր նկարագրութիւններէ քաղելով անհրաժեշտ տեղեկութիւններ եւ անոնք շաղկապելով իրարու՝ Զարեան վերականգնած, ամբողջացուցած է Սիրանոյշի շարք մը դերերու (Համլէթ։ Մեդեա, Զէյնար, Մարգարիտ Կոթիէ եւն·) ընդհանուր պատկերը այնպիսի հմտութեամբ, ինչպէս տաղանդաւոր ճարտարապետ մը ցանուցիր բեկորներով կը վերանորոգէ ճարտարապետական կոթող մը։

Գրքին արժանիքը սակայն այն չէ թէ հեղինակը գիտէ լաւ պատմել, ունի գրաւիչ ոճ, այլ՝ այն, որ ան Սիրանոյշի ստեղծագործութիւնը կը ներկայացնէ մասնագիտական խոր հմտութեամբ։ Այդպէս է Մեդեային նուիրուած հատուածը· հեղինակը վերականգնած է խաղին պատկերը այնքան հարազատ, այնքան բնական ու միաժամանակ այնքան յուզիչ տողերով, որ անհնար է կարդալ՝ առանց ունենալու հոգեկան բուռն ապրումներ։

Հեղինակին արուեստագէտի գրիչը կը տեսնուի ոչ միայն Սիրանոյշի դերերու վերլուծման մէջ, այլեւ այն երկու գլուխներուն՝ ուր ներկայացուած է դերասանուհիին կեանքը։ Հազուագիւտ կարողութիւն է միահիւսել գիտական խոր վերլուծումը պատմելու գրաւիչ, հիւթեղ ոճի հետ։

Ռ· Զարեանի գիրքը լրիւ ու ամբողջական գաղափար տալով Սիրանոյշի մասին, ընթերցողը կապելով Սիրանոյշի արուեստին հետ, ներքին ջերմութեամբ կը զօդէ զայն առհասարակ թատերական մշակոյթի եւ մասնաւորապէս հայ բեմի հետ, անոր սիրելի կը դարձնէ թատերական կախարդիչ աշխարհը, դերասաններն ու դերասանուհիները, ինչպէս՝ Մարի Նուարդ, Սաթենիկ Ջմշկեան եւն·։

Թերութիւններ կա՞ն գրքին մէջ։ Կան, անշուշտ, մանր վրիպումներ, զուգէ նաեւ վիճելի տողեր, բայց անոնք մասնաւոր որակ մը չեն ներկայացներ եւ ստուեր չեն ձգեր մեծարժէք այս աշխատութեան վրայ։

Կարգ մը դիտողութիւններ.—

Նախ՝ համեմատաբար սեղմ տողերով ներկայացուած է Սիրանոյշի կեանքին վերջին տասնամեակը, յատկապէս Պոլսոյ մէջ 1922 – 1931ին անցուցած ժամանակաշրջանը· գիրքը աւելի ամբողջական կը դառնար, եթէ հեղինակը քիչ մը աւելի մանրամասն խօսէր Սիրանոյշի այդ տարիներու անձնական եւ հասարակական կեանքի մասին, որ միաժամանակ տրամաբանական օղակ մը կը հանդիսանար յետագայ դէպքերու համար, որոնք մանրամասնօրէն եւ յուզիչ տողերով նկարագրուած են Սիրանոյշի կեանքի եգիպտական տարիները ներկայացնող հատուածին մէջ։

Բայց ասոնք մանր, աննշան թերութիւններ են եւ կարելի է ուղղել։ Ռ· Զարեանի «Սիրանոյշ» աշխատութիւնը ուշագրաւ է մեր թատերական գրականութեան մէջ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (209)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ· ՀԱՏՈՐ

ԺԱ·

ԿՏՈՒՑ ԱՆԱՊԱՏ

Այդ միջոցին պատահեց Բէրդէն-Օղլին, որ ինձ տարաւ եւ բաւական ման ածեց կղզու մէջ։

Ճաշից յետոյ փոթորիկը համարեա թէ դադարել էր· կատաղի ծովը աւելի հանդարտ էր, կուտակուած ամպերը ցրուել էին եկած եւ արեգակը դարձեալ լուսաւորում էր իր պայծառ ճառագայթներով։ Ես եւ նաւաստին երկար շրջում էինք ապառաժոտ կղզու վրայ, եւ նա ինձ ցոյց էր տալիս այս եւ այն տեղերը, որոնց հետ կապուած էին ամբողջ աւանդութիւններ։ Կղզին բոլորովին մերկ էր եւ ցամաք· բացի դեղին եւ նարնջագոյն անթառամ ծաղիկներից եւ անտերեւ աւելուկներից, մի այլ դալար բոյս չէինք տեսնում։ Նրա բնակիչները հոգ չէին տարել մի քանի ծառեր անգամ տնկել այստեղ։ Այդ կղզին կատարեալ դրախտ կարելի էր դարձնել· որովհետեւ ջրի աղբիւրներ կային։ Գոնէ իրանց համար հոգ տանէին ճգնաւորները, չէ՞ որ նրանցից շատերը կերակրւում էին միայն բոյսերով, իսկ այդ անապատը բոլորովին զուրկ էր բուսականութիւնից։

Ոչ ոք չէր երեւում։ Կարծես, թռչուններն անգամ փախել էին այստեղից։ Միայն հեռուից նշմարեցինք մի կիսամերկ անձնաւորութիւն, խառնուած մօրուքով եւ գլխի մազերով։ Նա երկչոտ կերպով նայեց մեզ վրայ, յետոյ երկու ձեռքով աչքերը պինդ բռնելով, սկսեց փախչել, եւ շուտով անյայտացաւ ժայռերի մէջ։

— Ո՞վ էր նա, — հարցրի նաւաստիից։

— Ճգնաւոր էր, — պատասխանեց նա մի առանձին ջերմեռանդութեամբ։

Մենք այլ եւս հեռու չգնացինք, չկամենալով խանգարել նրանց հանգստութիւնը։

— Ինչո՞ւ փախաւ նա, երբ որ մեզ տեսաւ, — դարձեալ հարցրի ես նաւաստիից։

— Մեղաւոր մարդու երեսը նրանք չեն ուզում տեսնել, — պատասխանեց նաւաստին։

Ես, ուղիղն ասած, եթէ ոչ երկիւղ, բայց մի անբացատրելի թախիծ ու տրտմութիւն էի զգում այդ մարդկանց հանդիպելիս, — Այդ էր պատճառը, որ կամեցայ շուտով վերադառնալ մեր խուցը։ Նաւաստին դարձեալ գնաց կղզու ափերի մօտ թափառելու։

Ասլանին չգտայ իջեւանում· նա դեռ չէր վերադարձել վանահօր խուցից։ Ի՞նչ կար, որ այդքան ուշացաւ նա։ Ես չեմ կարծում, որ հայր սուրբը որեւիցէ բանով նրան հիւրասիրած լինէր։ Մի ամբողջ ժամ եւս անցաւ, երբ նա եկաւ։ Ի՞նչ էր խօսացել այնտեղ, կամ ինչո՞ւ այդքան ուշացաւ, — այդ մասին նա ինձ ոչինչ չպատմեց, բայց ես նկատեցի, որ նա բաւական դժգոհ էր։ Գլխարկը բարկութեամբ մի կողմ նետեց եւ պառկեց կապերտի կտորի վրայ, ինքն իրան խօսելով· « Այդ ապուշներից ոչինչ չէ կարելի սպասել »···

Նա աչքերը խփեց եւ լուռ կացաւ։ Ես կարծեցի, որ քնեց։ Չկամենալով խանգարել նրան, դուրս եկայ խուցից, նստեցի պատի մօտ մի քարի վրայ եւ սկսեցի նայել դէպի ծովը։ Այդ միջոցին ինձ մօտ եկաւ աբեղան, որին յանձնուած էր հոգ տանել մեր մասին։ Նա դեռ երիտասարդ էր, եւ այդ հասակում նրա մազերը մեծ մասամբ սպիտակել էին։

— Դուք, երեւի, այդ ծովի շրջակայքից էք, — հարցրի նրանից։

— Ոչ, հեռուից եմ, շատ հեռուից, — պատասխանեց նա մի առանձին տխրութեամբ։

— Ո՛րտեղից։

— Հին Նախիջեւանի կողմերից։

— Ձեր ծնողներից նամակ ստանո՞ւմ էք։

— Իմ ծնողները չգիտեն, որ ես այստեղ եմ։

— Ի՞նչպէս չգիտեն։

— Ես ծածուկ փախայ մեր տանից, որ ծնողներս չարգիլեն ...

— Ի՞նչպէս ծագեց ձեր մէջ այդ միտքը։

— Մեր տան քահանան, երբ հօրս մօտ էր գալիս, շատ անգամ պատմում էր անապատների մասին, ճգնաւորների մասին, ես լսում էի, եւ այնքան գրաւուեցայ, որ մտածեցի թողնել մեղաւոր աշխարհը եւ մտնել անապատը։

Ես իսկոյն մտաբերեցի իմ վարժապետ տէր Թօդիկին, նա եւս մի ժամանակ ինձ խելքից հանել էր, ճգնաւորների մասին զանազան հրաշքներ պատմելով։

— Դուք չէ՞ք մտածում միանգամ գոնէ գնալ ձեր ծնողներին տեսնելու։

— Այդ անապատը մտնողը այլ եւս իրաւունք չունի դուրս գալու կղզուց· այստեղ մնում է, ծերանում է եւ այստեղ էլ մեռնում է ...

Վերջին խօսքերը արտասանեց աբեղան մի առանձին զգացմունքով, որի մէջ նշմարւում էր կարօտեալ սրտի թախիծը։ Ես փոխեցի իմ խօսքը·

— Ասացէք, խնդրեմ, հիմա այդ կղզում կա՞ն այնպիսի ճգնաւորներ, որ հրաշքներ գործէին։ —

ՐԱՖՖԻ

(Շար·)

Զօրավար Շեհապի իշխանութեան գըլուխ գալու լուրերը անհիմն ելան: Հանրապետութեան Նախագահ Շամուն իր մօտ հրաւիրեց Լիբանանի ամերիկեան, անգլիական եւ ֆրանսական դեսպանները եւ պահանջեց որ անմիջապէս օգնական ուժեր ղրկեն՝ փակելու համար Սուրիա – Լիբանան սահմանագլուխը:

ԱՌԱՋԻՆ ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐԸ

Աւելորդ է շեշտել թէ Արեւմուտքի համար ինչ ծանր հարուած է Իրաքի անակնկալ յեղափոխութիւնը, նոր առիթ մը՝ Լիբանանէն ետք, որպէսզի Ամերիկացիք անդրադառնան թէ մեծ սխալ մը գործեցին արգելք հանդիսանալով որ Ֆրանսա եւ Անգլիա մինչեւ ծայրը երթան Սուէզի ժամանակ: Արդարեւ միջազգային մամուլը կը յիշէ որ միայն Անգլիա եւ Ֆրանսա նախատեսեցին 1956ին, թէ Սուէզի ազգայնացումը սկիզբն է Նասրի տիրապետութեան ամբողջ Միջին Արեւելքի մէջ: Այսօր Իրաքի հարուածը առաջին առթիւ կ'ազդէ Անգլիոյ վրայ որ տարեկան երկու հարիւր միլիոն սթերլինի գործառնութիւն ունի Այ-Փի-Սիի հետ (Իրաք փեթրոլիըմ քըմփընի): Իրաքի դէպքին առաջին հետեւանքը կը թուի ըլլալ ամբողջ Միջին Արեւելքի քարիւղին կորուստը Արեւմուտքի համար, արդէն իսկ սթերլինը ինկաւ Նիւ–Եորքի սակարանին մէջ:

Անգլիական մամուլը կը շեշտէ որ Իրաքի դէպքը նոր ապացոյց մըն է «անգլիական, յարատեւօրէն յիմար քաղաքականութեան, որ թերագնահատեց արաբական ազգայնականութիւնը»: Նիւ Եորք Թայմզ կը գրէ.— «Ծանր հարուած մը՝ արեւմտեան պետութիւններուն համար, յաղթանակ մը՝ Խ. Միութեան համար, եւ Նասրի նոր յաջողութիւնը»:

X Յիշենք որ Իրաք Ֆրանսայի 1/5րդ տարածութիւնը ունի եւ չորս միլիոն 800 հազար բնակիչ, որուն 90 առ հարիւրը մահմետական:

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Նախագահ Նասր որ մառեշալ Թիթոյի հետ Եուկոսլաւիոյ մէջ կը շարունակէր իր խորհրդակցութիւնները՝ նախատեսուած ժամանակէն 24 ժամ առաջ վերադարձաւ Գահիրէ: Նասրի յանկարծական այս մեկնումը կապուած է Իրաքի յեղափոխութեան:

Պաղտատի արիւնահեղ պետական հարուածին շուրջ հակասական լուրեր կը շրջին: Իրաքի հետ արտաքին աշխարհի յարաբերութիւնները խզուած են եւ լուրերուն միակ աղբիւրը Պաղտատի ձայնասփիւռն է: Այսուհանդերձ կ'ըսուի թէ Նուրի Սայիտ յաջողած է փախչիլ եւ իշխան Ապտիւլլա խումբ մը զինուորականներու հետ կը շարունակէ պայքարը: Անգլիայէն տրուած այս լուրերը վերապահութեամբ կ'արձանագրուին: Կ'ըսուի նաեւ, թէ Պաղտատի կառավարութիւնը 10.000 տինար խոստացած է Նուրի Սայիտի գլուխը բերողին:

Իրաքի մէջ պատերազմական վիճակ յայտարարուեցաւ եւ Յուլիս 14, երկուշաբթի, հռչակուեցաւ Իրաքի ազգային տօն:

Պաղտատի ձայնասփիւռէն Առողջապահական նախարարը յայտարարեց.—Մենք պիտի քալենք Նասրի հետ՝ իրականացնելու համար արաբական մեծ միութիւնը, դարձեալ միացնելով յորդանանեան հողամասը, որ կը գտնուի Իսրայէլի ըսպառնալիքին տակ:

Երեքշաբթի կէսօրին Փարիզի ձայնասփիւռը յայտարարեց թէ կռիւները կը շարունակուին Պաղտատի մէջ, արքայականներու եւ ըմբոստներու միջեւ:

Պոլսոյ մէջ բացուեցաւ Պաղտատի Ուխտի ժողովը՝ Թուրքիոյ, Պարսկաստանի եւ Փաքիստանի մասնակցութեամբ: Իրաք կը բացակայի:

Նախագահ Այզընհաուըր առաջարկեց որ Ապահովութեան Խորհուրդը անմիջապէս գումարուի. հաւանական է որ օգնական ուժեր ղրկուին Միջին Արեւելք:

ԹՈՒԼՈՆ.— Ֆրանսական նաւատորմիղը մեկնեցաւ անծանօթ ուղղութեամբ:

ՃԷՆՈՎԱ.— Ամերիկեան բոլոր ռազմանաւերը մեկնեցան իտալական նաւահանգիստէն:

X Վերջին պահուն Աշօշիէյթըտ Փրես, ամերիկեան գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ իշխան Ապտուլլայի եղբայրը զօրագունդի մը գլուխն անցած. կը քալէ դէպի Պաղտատ: Այս լուրը հաստատուած չէ: Սաստիկ կռիւները կը շարունակուին:

Այրի Տիկին Լեւոնուհի Պետիկեան եւ զաւակը Սարգիս, Տէր եւ Տիկին Արամ Պետիկեան, Տէր եւ Տիկին Հրանդ Պետիկեան եւ զաւակները (Հալէպ), Տէր եւ Տիկին Տոլպաշեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Պօյաճեան (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Ոսկի Մօրուքեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Հայկ Թիւթիւնճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ներշան, Երուանդ եւ Հայկ Սապապալեաններ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մահմուզեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Քափիթէն Քէչիչեան եւ զաւակը, Պ. Սարգիս Գույումճեան, ինչպէս նաեւ ընկերներ եւ բարեկամներ խոր ցաւով կը հաղորդեն իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, եղբօր, ազգականին, բարեկամին ու ընկերոջ

ՀԱՅԿ Ս. ՊԵՏԻԿԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ 13 Յուլիս 1958, կիրակի ժամը 19ին Մարսէյլի Լաթիմոնի հիւանդանոցը:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի 16 Յուլիս, Չորեքշաբթի, ժամը 15.45ին, հանգուցեալին բնակարանէն (50, Ավընիւ տը լա Սիկոնեը, Պոմոն) տեղւոյն Հայոց եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Սէն Ժիւլիէնի գերեզմանատունը: Ո

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ԽՄԲ.— Մեր ցաւակցութիւնները Տէր եւ Տիկին Արամ Պետիկեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն ցաւով կը տեղեկացնէ իր շրջանի ընկերներուն ՀԱՅԿ ՊԵՏԻԿԵԱՆի զառնաղէտ մահը եւ այս տխուր առիթով իր ջերմ ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հանգուցեալի տիկնոջ, զաւկին, ընկեր Արամ Պետիկեանին եւ բոլոր պարագաներուն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ, առջի օր ընդունեցաւ խորհրդային դեսպանը՝ Վինոկրատով: Դեսպանը յայտնեց մամուլին թէ Տը Կոլին հետ խօսած են միջազգային հարցերու մասին, մանաւանդ Մեծերու ժողովին եւ Տը Կոլ յայտնած է նպաստաւոր կարծիք մը:

ԿԻՊՐՈՍԻ անգլերէն եւ յունարէն թերթերը որոշեցին ութ օր դադրեցնել իրենց հրատարակութիւնը իբրեւ բողոք Հաճի–Նիքոլաուի ձերբակալութեան: Այս վերջինը յունարէն «Էլէֆթերիա» թերթին հրատարակիչն է որ մերժած էր դադրեցնել այն յօդուածներուն հրատարակութիւնը որոնք կը դատապարտուէին Կիպրոսի կառավարութեան կողմէ: Կացութիւնը միշտ ծանր է եւ Մակարիոս այս «խակական ցեղասպանութեան» պատասխանատուութիւնը կը թողու անգլ. կառավարութեան վրայ: 28 մեռեալ կը հաշուեն վերջին 48 ժամուան ընթացքին:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ – ՖՐԱՆՍԱ ընկերութիւն մը հիմնուեցաւ Մոսկուայի մէջ զարգացնելու համար երկու ժողովուրդներուն բարեկամութիւնը եւ մշակութային կապերը:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ Խանասորի տարեդարձին առթիւ, Յուլիս 27ի կիրակին ամբողջ օրը Վիէնի մէջ, սովորական Էստրիբլէնի Պ. Բուվիէի դաշտավայրը, զովասուն ծառերուն, պաղ առուակին եզերքը:

X

Խանասորի հերոսամարտի տարեդարձը, Շաւիլի մէջ Յուլիս 27ին:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Ինչպէս Պ. Էմիրզեանը գրած էր իր թղթակցութեանմէջ, յառաջիկայ հինգշաբթի Յուլիս 17ին, նախաձեռնութեամբ Ֆրանս. ձայնասփիւռին Ազգային Նըւագախումբը պիտի տայ նուագահանդէս մը: Այս երեկոյթին Րաֆֆի Պետրոսեան պիտի նուագէ Զայքովսքիի քոնչէրթօն: Նուագախումբը կը ղեկավարէ Մանուէլ Րոզէնթալ: (Թէաթրը տէ Շան զ'էլիզէ, ժամը 21ին):

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ՝ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻՒ

Արձակուրդի առթիւ կը խնդրուի մեր այն բաժանորդներէն, որոնք կը փափաքին իրենց հասցէն փոխել, հարիւր ֆրանք ղրկել վարչութեան, ինչպէս նաեւ՝ նորին հետ, իրենց նախկին հասցէն:

Կը խնդրուի հեռաձայնով չյայտնել նըման փոփոխութիւններ, այլ՝ միայն գըրաւոր: Շնորհակալութեամբ՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ
AU LAC PALADRU, ISÈRE

Առաջին անգամ ըլլալով այս տարի գտնուած է հսկայ շէնք մը. Գեղատեսիլ վայր՝ լիճին ճիշդ քովը: Ֆութպոլի եւ թէնիսի յատուկ դաշտերով:

Օրական՝ 700 ֆրանք:

Ոչ – Նոր Սերնդականները պէտք է դիմեն իրենց շրջանի խումբերուն վարչութեանց:

Դիմել

E. MAVIAN. 116, Rue Réaumur, Tél. : CEN. 06-42

ժամը 10էն 12, 3էն 6:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի ներկայացուցիչները այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Շար. նախորդ ժողովին: Բոլոր ներկայացուցիչներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 8.30ին, գպրոցի սրահին մէջ: Ուրնաժի եւ Լանսէյի ընկերները կը հրաւիրուին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած՝ Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ: Մասնակցութեամբ Փոն տը Շէրիւի «Անդրանիկ» խումբին:

20 Յուլիս, Կիրակի առտուընէ մինչեւ երեկոյ, Տէսինի ծանօթ պուրակին մէջ:

Կը նախագահէ՝ ընկ. Տ. ՉԷՔԵԱՆ

Կը բանախօսեն՝ ընկերներ ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ եւ ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ:

(Խօսնակ՝ Պ. Կ. Յովակիմեան):

Գեղարուեստական բաժին, սիրուն անակնկալներ, բարձրախօս: Ու ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Կը հրաւիրուին Տէսինի, Լիոնի եւ մերձակայ գաղութներու Հայութիւնը անխտիր:

Անձրեւի պարագային հանդէսը տեղի կ'ունենայ Տէսինի Հ. Յ. Դ. Տան սրահը:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 17 ՅՈՒԼԻՍ

JEUDI 17 JUILLET 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8241 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4045

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՆՉԵՒ ՈՐ ԴԱՆԱԿԸ ՈՍԿՈՐԻՆ ՀԱՍՆԻ

«Յեղափոխութեանց եւ ազգային տօներու ամիսն է Յուլիսը», կը գրէինք տարի մը առաջ (Յառաջ, 25 Յուլիս, 1957), երբ Թունուզ ջնջելով թագաւորութիւնը, առանց արիւնահեղութեան, հանրապետութիւն կը հռչակէր:

Այդ առթիւ կը յիշէինք Միացեալ Նահանգներու Յուլիս չորսը (1776), Ֆրանսայի Յուլիս 14ը (1789) եւ Յուլիս 27-29ը (1830), Պելժիոյ անկախութիւնը (1831, Յուլիս), Թուրքիոյ Յուլիս 10 / 23ը, Եգիպտոսի Յուլիս 22ը (1952, Հանրապետութեան հռչակում) եւ Յուլիս 26ը (1956, Սուէզի ազգայնացում):

Պաղտատի երկուշաբթի օրուան «պետական հարուած»ը նոր մը եւս աւելցուց յուլիսեան յեղափոխութեանց շարքին վրայ:

Լիբանանի տագնապը չվերջացած՝ Իրաքի ազգայնական զինուորականներու այս անակնկալ յեղափոխութիւնը խիստ ծանրակշիռ դէպք մըն է, որ կոչուած է հիմնական յեղաշրջում առաջ բերելու ո՛չ միայն Մերձաւոր Արեւելքի ընդհանուր կացութեան, այլ արեւմուտքի ցարդ հետապնդած վարանոտ քաղաքականութեան մէջ:

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան Ուխտին 51րդ յօդուածը կը պահանջէ հաւաքական օգնութիւն հասցնել իր անդամներէն անոր, որուն անկախութիւնը վտանգի տակ է: ՄԱԿը ցարդ կրաւորական դիրք բռնած էր Լիբանանի դէպքերուն առթիւ: Չէր ուզած լսել նախագահ Շամունի եւ նախարար Մալիքի օգնութեան աղերսական կոչերը: «Բարձր դիւանագիտութիւն» կը խաղար՝ չուզելով զինեալ ուժեր ղրկել՝ պաշտպանելու համար Լիբանանի անկախութիւնը, որ վտանգուած էր ներսէն ու դուրսէն: Համըրշոլտի տեղեկագիրը պերճախօս ապացոյց մըն էր ՄԱԿի չկամութեան:

Միջազգային արիստագոսի այս ընդվզեցնող ու անբացատրելի անտարբերութեան դարման տանելու եւ Լիբանանի օգնութիւն հասցնելու միջոցներ որոնելու համար էր, որ Յուլիս 15ին Պոլսոյ մէջ պիտի գումարուէր Պաղտատի Ուխտին նախապատրաստական հաւաքոյթը, նախ քան հերթական խորհրդաժողովը, որուն թուական որոշուած էր Յուլիս 28. վայրը՝ Լոնտոն:

Պաղտատի Ուխտը կեանքի կոչուած էր 1955 Փետրուար 24ին, նպատակ ունենալով թումբ կանգնել բոլշեւիկեան թափանցումին դէմ՝ դէպի Միջին Արեւելք: Սուէզի տագնապէն վերջ «Այզընհաուըրի վարդապետութիւնը» եկած էր լրացնել զայն:

Համարաբական շարժումին ջատագովները հակառակ էին ե՛ւ մէկին ե՛ւ միւսին, հետեւելով նախագահ Նասրի քարոզած «դրական չէզոքութեան»:

Սուրիայէն վերջ, արաբական միւս երկիրներուն մէջ եւս գետին շահած էր Միացեալ Հանրապետութեան գաղափարը:

Երկար ատենէ ի վեր խմորումներ կը նշմարուէին մասնաւորաբար Իրաքի մէջ, ուր համալսարանական ուսանողներն ու երիտասարդները իրենց ծոցին մէջ կը պահէին գնդապետ Նասրի նկարը եւ անոր անունով կ'երդուընային:

Երբ անցեալ Փետր. 14ին հանդիսաւորապէս հռչակուեցաւ Հաշէմիններու Դաշնակցութիւնը՝ իբրեւ պատասխան Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ միացման՝ լուրջ ցոյցեր տեղի ունեցան Պաղտատի մէջ օրինաւոր իշխանութեան դէմ:

Համարաբական խմորումներ կը նշմարուէին նաեւ Յորդանանի եւ Սէուտի Արաբիոյ — ինչպէս Լիբանանի — մէջ:

Իրաքի յեղափոխութիւնը կը սպառնայ աշխարհի խաղաղութեան: Ուաշինկթըն եւ Լոնտոն իրար են անցած:

Դանակը ոսկորին հասնելէ վերջ է միայն, որ սկսած են հասկնալ թէ սխալ էր ցարդ իրենց հետապնդած վախկոտ ու վարանոտ քաղաքականութիւնը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ:

Նոր է որ կը մտածեն շարժման մէջ դնել Միջերկրականի ամերիկեան վեցերորդ նաւատորմը, ու ի հարկին նաեւ Կիպրոսի 36.000 անգլ. վալրաշուները:

Թուրքերը վերջին ծայր մտահոգ են: Պաղտատի Ուխտի ժողովը փոխանակ Պոլսոյ՝ Անգարայի մէջ է որ կը գումարուի:

Ամբողջ աշխարհ աչքերն ուղղած դէպի Արեւելք, սրտատրոփ կը սպասէ սփոփաբար լուրերու:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՈՒԺԵՐԸ ՊԷՅՐՈՒԹ ՑԱՄԱՔ ԵԼԱՆ

ԳՈՀՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ՝ ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

ՄՈՍԿՈՒԱ.— ՀՆՌԱՑՈՒՑԷՔ ԶԻՆՈՒ[illegible] ԵՐԸ

Երէկ վերջին ժամուն կը հաղորդէինք թէ ամերիկեան ռազմանաւերը մեկնած են անծանօթ ուղղութեամբ: Ինչպէս կը նախատեսուէր՝ նաւատորմիղը գացած է ուղղակի Լիբանան: Այսօրուան բոլոր թերթերը մեծ խորագիրներով կը հաղորդեն լուրը, աւելցնելով թէ ամերիկեան քաղաքականութիւնը մտած է նոր փուլի մէջ:

Երեքշաբթի կէսօրէ ետք ժամը երեքին (Պէյրութի ժամ) ամերիկեան ռազմանաւերը խարսխած են Պէյրութի բացերը, Խալտէի միջազգային օդակայանին եռին: Ցամաքահանումը անմիջապէս սկսած է եւ ծովափին վրայ լոգանք առնող հետաքրքիրներու բազմութեան մը ներկայութեան 1700 ամերիկացի զինուորներ Պէյրութ մտան:

Աւելի քան երեք հազար հոգի ալ ցամաք պիտի ելլէր Չորեքշաբթի գիշեր՝ Պէյրութի ամերիկացի զինուորներուն թիւը 5 հազարի բարձրացնելու համար:

Շատով բազմաթիւ Լիբանանցիներ լեցուած են ծովափ՝ դիտելու համար ցամաքահանումը: Ժողովուրդը կը խնդար ու կ'երգէր: Ծովափին վրայ քաղաքացիները խառնուած են զինուորներուն, սկսած են խօսիլ անոնց հետ, մինչեւ իսկ կարգ մը «քաջեր» օգնած են նաւակներուն՝ որ առաջին ճիփը ցամաք դրուի: Այսուհանդերձ զինուորները սկսած են պարպել ծովափի քաղաքացիները, որոնք առանց առարկելու մեկնած են, մինչեւ իսկ երգելով:

Լիբանանեան բանակը տակաւին կապ չէ հաստատած ամերիկացի զինուորներու հետ: Այնպէս կը թուի թէ ցամաքահանումը անակնկալի բերած է բոլորը: Ոչ մէկ դիմադրութեան հանդիպած են Ամերիկացիք: Գրաւած են նաեւ օդակայանը, ուր կը սպասուի ամերիկեան օդատորմիղին: Արդէն մեծ թիւով հսկայ օդանաւեր՝ «Կլասմէյսթըր Սի – 124» հասան Արեւմտեան Գերմանիա, ուրկէ կրնան մեկնիլ Պէյրութ:

Թէեւ կ'ըսուի թէ նոր ուժեր պիտի ղրկուին Լիբանան, բայց այդ ուղղութեամբ պաշտօնական ոչ մէկ յայտարարութիւն կայ: Նախագահ Այզընհաուըր ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդին տեղեկացուց թէ Պէյրութի կառավարութեան խնդրանքով և Ուխտի տրամադրութեան համաձայն Ամերիկա օգնութեան գացած էր Լիբանանի:

Առայժմ եօթը ռազմանաւեր կը գտնը–[illegible]ին Պ[illegible]: Անգլիա յայտարարեց թէ [illegible]ն ուժերը կը գտնուին Ամե[illegible] կողքին եւ ի հարկին պատրաստ են ցամաք ելլելու: Որոշ գոհունակութիւն մը կայ նաեւ Փարիզի մէջ, ուր կը յայտարարուի թէ ֆրանսական ուժեր պիտի ղրկուին Լիբանան՝ պաշտպանելու համար Ֆրանսայի շահերը:

Լիբանանի ըմբոստներու պարագլուխներէն Սաէպ Սալամ յայտարարեց թէ տունէ տուն եւ փողոցէ փողոց պիտի կռուին՝ դուրս ընելու համար Ամերիկացիները:

Պէյրութ գտնուող ամերիկացի եւ անգլիացի ընտանիքներուն նկատմամբ ապահովութեան միջոցներ ձեռք առնուեցան, երկու երկիրներու դեսպանատուներուն կողմէ:

Ատլանտեանի ամերիկեան նաւատորմիղը կազմ ու պատրաստ ըլլալու հրահանգ ստացաւ: Նաւատորմիղը կը բաղկանայ հինգ հարիւր ռազմանաւերէ, 200.000 զինուորներով եւ 150 օդանաւերով: Խաղաղական նաւատորմիղն ալ հրահանգ ստացած է՝ պատրաստ ըլլալու համար:

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՆԻՍՏԸ

ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդը արտակարգ նիստ մը գումարեց՝ Միացեալ Նահանգներու առաջարկով: Խ. Միութեան ներկայացուցիչը՝ Սոպոլեւ անմիջապէս ծրագիր մը ներկայացուց՝ հարցը լուծելու համար եւ առաջարկեց որ ամերիկեան ուժերը հեռանան Լիբանանէն, նկատելով որ «Համաձայնագրին սկզբունքներուն դէմ առնուած քայլ մըն է ան եւ կը սպառնայ խաղաղութեան եւ միջազգային ապահովութեան»: Սոպոլեւ «արաբ ժողովուրդին դէմ կատարուած բացայայտ յարձակում մը» որակեց ամերիկեան ուժերուն մուտքը՝ Լիբանան: Թէեւ շատեր կը մտածեն թէ Խ. Միութիւնը վեթօ կրնայ դնել եւ Ամերիկա ըստիպուի ՄԱԿի ընդհանուր ժողով մը պահանջել, բայց Քապոթ Լոճ հասկցուց թէ ամերիկեան բանակը չի կրնար հեռանալ Լիբանանէն՝ այնքան ատեն որ միջազգային ուժերը չեն փակած Սուրիա – Լիբանան սահմանը:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐԱՔԻ ՄԷՋ

Կարգ մը հակասական լուրերէ ետք Պաղտատի ձայնասփիւռը կը ճշդէ թէ Նուրի Սայիտ սպաննուած է: Համաձայն հաղորդուած լուրին, բանակին հրամանատարը կ'իմանայ թէ Նուրի Սայիտ ապաստանած է քաղաքին արեւելեան թաղամասը: Զինուորները կ'երթան եւ կը հանդիպին ծեր կնոջ մը զոր կը սպաննեն: Այդ ծպտուած կինը Նուրէ Սայիտն էր համաձայն Պաղտատի ձայնասփիւռին:

Գալով Ֆէյսալ Թագաւորին, համաձայն Ուաշինկթըն հասած լուրերուն, սպաննուած է առջի գիշեր: Այս լուրը կը հաղորդէ բարձրաստիճան դիւանագէտ մը, աւելցնելով թէ Պաղտատի յեղափոխական կառավարութիւնը խոստովանած է այս դէպքը սեղմ շրջանակի մէջ բայց ոչ մէկ հրապարակային յայտարարութիւն չէ ըրած այս մասին:

Միւս կողմէ Յորդանան կը պատրաստուի գրաւել Իրաքի հողամասը, որ այսուհետեւ կը գտնուի իր գերիշխանութեան տակ՝ համաձայն իրաքեւյորդանան դաշնագրին: Անգլիա պատրաստ է մտնելու Յորդանան՝ եթէ Հիւսէյն

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Համաձայն վերջին ժամուն հասած լուրերուն Յորդանանէն դէպի Իրաք կը քալեն 41.000 յորդանանցի զինուորներ եւ ութ հազար Իրաքցի որ Յորդանան կը գտնուէին եւ մինչեւ 72 ժամ պիտի գրաւեն Իրաքը:

Նոր հակասական լուրեր կը շրջին Իրաքի Թագաւորին մասին, մահը հաղորդելէ ետք կ'ըսուի թէ գերի է նոր իշխանութեանց ձեռքը եւ պիտի դատուի այսօր իսկ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ դեմոկրատ պարագլուխ Սթիվենսըն, որ ճամբորդութիւն մը կ'ընէ Խ. Միութեան մէջ, հասաւ Մոսկուա:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ կառավարութիւնը յուշագիր մը ղրկեց Արեւմտեան Գերմանիա. Թէեւ պաշտօնական յայտարարութիւն մը չկայ, բայց կը կարծուի թէ Փրակա կ'ուզէ դիւանագիտական յարաբերութիւններ ստեղծել Պոնի հետ:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ կառավարութիւնը արտակարգ նիստ մը գումարեց՝ քննելու համար Միջին Արեւելքի ծանր կացութիւնը. Սարսափի մատնուած են Իրաքի դէպքէն ետք:

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Թագաւոր ուզէ: Միացեալ Նահանգները դէմ չեն այս ծրագրին:

Պաղտատի Ուխտի երկիրները, մասնաւորապէս՝ Թուրքիա եւ Պաքիստան պատրաստ են օգնելու Իրաքի, ուր կռիւները կը շարունակուին թագաւորականներու եւ ըմբոստներու միջեւ: Տօքթ. Ալ Ճամալի, որ 1953 – 54ին Իրաքի վարչապետն էր, սպաննուած է: Սպաննուած են նաեւ երկու Ամերիկացիներ:

Յորդանանի մէջ գտնուող իրաքեան բանակը, որ հրահանգ ստացած էր Պաղտատ վերադառնալու, Թագաւորին հաւատարիմ մնալով կը պատրաստուի քալել Պաղտատի վրայ: Յորդանանի իրաքեան ուժերը դէմ են զօրավար Քասեմի կառավարութեան:

Պէյրութէն հասած լուրերու համաձայն՝ Յորդանանի Թագաւորը օգնութիւն խնդրած է Միացեալ Նահանգներէն եւ Թուրքիայէն՝ Իրաքը գրաւելու համար:

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ.— Ամերիկեան կառավարութիւնը պատրաստ է օգնելու Յորդանանի:

ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐ

ԼՈՆՏՈՆ.— Անգլիա զօրավիգ կը կանգնի Միացեալ Նահանգներուն:

ՍԹՈՔՀՈԼՄ.— Մտահոգութիւն՝ քաղաքական շրջանակներուն մէջ, որոնք կը վախնան թէ այս առիթով Խ. Միութիւնը միջամուխ կրնայ ըլլալ:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ.— Կացութիւնը աւելի ծանր է քան Սուէզի գրաւման օրերուն եւ չնախատեսուած հետեւանքներ կրնայ ունենալ:

ՀՌՈՄ.— Իտալիա պատրաստ է ՄԱԿին զօրավիգ կանգնելու:

ՊԵԼԿՐԱՏ.— Կացութիւնը շատ ծանր է Միջին Արեւելքի մէջ եւ միջազգային տագնապի մը կրնայ վերածուիլ:

ՓԵՇՏԱ.— Ամերիկեան միջամտութիւնը ուրիշ բան չէ՝ եթէ ոչ յարձակում մը:

ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ ՍԱԿԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Առաջին առթիւ, ինչպէս գրած էինք, սակարանները ազդուեցան: Քարիւղի բաժնեթուղթերը զգալապէս ինկան: Փարիզի սակարանին մէջ երեքշաբթի օր բոլոր արժեթուղթերը (քարիւղի) հարիւրէն 25 կորսնցուցին: Ֆրանսական քարիւղի արժեթուղթը (Ֆրանսէզ տէ Փեթրոլ) 55.900էն ինկած է 41.000ի: Ոսկին որեւէ փոփոխութիւն չէ կրած:

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՄԱՍԻՆ ԻՄ ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՍ ԱՌԹԻՒ

Ա.

Գրողը, իմ մասիս խօսելով, ափ-բերան կը մնայ, երբ իր գրածը սխալ ըմբռնած ըլլայ:

Ասիկա պատահեցաւ հայ մշակոյթի անուամբ Բարեգործականի կատարած հանգանակութեան մասին իմ քննադատութեանս առիթով:

Ըսած էի եւ դարձեալ կ՚ըսեմ, որ Բարեգործականին հետ հաշիւ մը չունիմ, ցորչափ Բարեգործականը բարեգործական է: Ո՛չ մէկ տեղ գրած եմ, որ Բարեգործականը պէտք է հաշիւ տայ Դաշնակցականներուն: Ո՛չ մէկ տեղ գրած եմ կամ նոյնիսկ ակնարկած, որ Բարեգործականը պէտք է Դաշնակցականներուն յանձնէ իր հանգանակած դրամները: Հաւկիթին մէջ մազ փնտռող մը միայն կրնայ իմ գրածներէս նման հետեւութիւն մը հանել:

Ըստ երեւոյթին, գիս ափիբերան թողելու համար է, որ պատահած է ինչ որ չէի ակնկալեր: Ոչ միայն նամակ, այլեւ յօդուած իսկ գրուած է, «ապացուցանելու» համար, որ ես կողմնակի շահերու ծառայող մէկն եմ: Եթէ ոչ աննկարագիր, գոնէ ապուշին մէկն եմ: Մարդ այն տպաւորութիւնը կը ստանայ, թէ Դաշնակցական մամուլը ոչ մէկ բան կը հրատարակէ, առանց անկէ ուղղակի թէ անուղղակի շահ մը ակնկալելու:

Եթէ գիս դատելու յաւակնութիւն ունեցողները կը կարծեն, թէ իմ գրածներս անկախ մարդու գրութիւններ չեն, կամ թէ թելադրուած են այս կամ այն Դաշնակցականին, այս կամ այն անձին կողմէ, այդ պարագային ստիպուած եմ ըսելու, որ պարզապէս սուտ կը խօսին:

Տեսած չեմ ինծի դէմ գրուած յօդուածը, որ հրատարակուեր է իմ չստացած թերթերէս մէկուն մէջ: Եթէ գրուածը իմ անձիս մասին է, չարժեր պատասխանել: Իսկ եթէ իմ գրածներուս մասին է, երանի թէ կարենամ կարդալ, յանուն ճշմարտութեան եւ արդարութեան:

Առնելիք տալիք, դրամական հաշիւ չունիմ Բարեգործականի հետ: Նիւթական ակնկալութիւն մըն ալ չունիմ ոչ հիմա, ոչ անցեալին, ոչ ալ պապային:

Իմ ցաւս այն է, որ Բարեգործականը հրապարակ իջած է յանուն հայ մշակոյթին: Ան ոչ բարոյական եւ ոչ ալ մտաւորական կարողութիւն ունի գործելու յանուն հայ մշակոյթի:

Բարեգործականճիները հայագիտութենէ բան չեն հասկնար եւ չեն կրնար տասնեակ հազարաւոր տոլարներ բաշխել իբր թէ հայագիտութիւն «բանող» ամերիկեան համալսարաններու:

Այդ մասին ոչ կանոնագիր ունի Բարեգործականը, ոչ ալ ծրագիր, որպէսզի դրամական յատկացումներ ընէ Հարուըրտի կամ ուրիշ համալսարաններու, բոլորովին կամայական կերպով:

Ինչո՞ւ Պոլսոյ Ս. Խաչ դպրեվանքին յատկացուած տարեկան համեստ գումարը կիսով զեղչուեցաւ, երբ դպրեվանքը ամէնէն աւելի պէտք ունէր դրամի: Բարեգործականի մէջ ո՞վ որոշեց, որ Հարուըրտի համալսարանը աւելի կարեւոր է, քան Ս. Խաչ դպրեվանքը: Այս է իմ փնտռածս:

Բարեգործականի մէջ ո՞վ, ո՞ր մարմինն է, որ որոշեց դրամ չտալ Սննիկ Աւետիսեանի «Հայ նկարիչներ եւ քանդակագործներ» ֆրանսերէն գործին հրատարակութեան համար, երբ նոյն անձը կամ մարմինը պատկառելի գումար մը տրամադրեց Արմենակ Սագըզեանի արդէն հրատարակուած յօդուածներու շարքը վերստին տպագրելու համար առանձին հատորով:

Բարեգործականի ո՞ր կաճառը, ո՞ր ակադեմականը որոշեց 1957ին հազար տոլար տալ բազմավաստակ Հ. Ղեւոնդ Տայեանի չարականներու յատուկ արժէքաւոր գործին հրատարակութեան համար, իսկ 1958ին դադրեցուց նպաստը, տպագրութեան ընթացքին:

Չեմ ուզեր շարունակել՝ տաղտկալի չըլլալու համար: Միտքս սա է. — Ո՞վ կը վճռէ, թէ ինչ մշակութային հաստատութիւն կամ հայագիտական հրատարակութիւն պէտք է օգտուի յանուն հայ մշակոյթի Բարեգործականի հանգանակած գումարներէն կամ ստացած կտակներէն:

Յ. ՔԻՒՐՏԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ 1957-1958Ի ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ

Լիբանանի քաղաքական կացութիւնը թոյլ չտուաւ դժբախտաբար, որ այս տեղեկագիրը կարդայինք Ճեմարանի ամավերջին հանդէսին, որ գեղեցիկ աւանդութիւն մը դարձած էր տարիներէ ի վեր: Տխրող ցաւալի դէպքերը արգելք հանդիսացան մեր հանդէսին, ինչպէս նաեւ տարեվերջի աշխատանքներու մէկ մասին: Այսուհանդերձ պարտք կը նկատենք ամփոփ տեղեկագրով եւ մամուլի միջոցով հանրութեան ներկայացնել Ճեմարանի 1957 — 58 տարեշրջանի կրթական պատկերը:

Տարին սկսանք բնական ձեւով եւ խանդավառութեամբ: Մեր աշակերտութեան թիւը շարունակելով իր յարաճուն վերելքը նոր յաւելումներ արձանագրեց: Այսպէս անցեալ տարուան հինգ հարիւր հոգիին դիմաց, այս տարի մենք ունեցանք աւելի քան 580 աշակերտներ: Յիշեցնենք անգամ մը եւս, որ այս թիւը առաւելագոյն չափն էր զոր կրնայինք ընդունիլ: Հակառակ արձանագրութիւնները սահմանափակելու համար մեր ի գործ դրած ճիգերուն, դարձեալ ստիպուեցանք տեղի տալ ծնողներու նոր դիմումներուն առջեւ:

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ

Ահաւասիկ պատկերը մեր դասարաններուն.—

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ.— Բաժնուած երեք դասարաններու վրայ, հարիւր փոքրիկներ:

ԿԱՊՈՅՏ ԴԱՍԱՐԱՆ.— 4 – 5 տարեկաններ, 15 աղջիկ, 20 տղայ: գումար՝ 35:

ԿԱՆԱՉ ԴԱՍԱՐԱՆ.— 5–6 տարեկաններ 18 աղջիկ, 19 տղայ, գումար 37:

ԴԵՂԻՆ ԴԱՍԱՐԱՆ.— 6 – 7 տարեկաններ, 13 աղջիկ, 15 տղայ, գումար 28:

Ընդհանուր գումար հարիւր:

Նախակրթարանի հինգ դասարանները իրենց զուգընթացներով, 218 աշակերտներ.—

Ա. ՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆ.— Քսան աղջիկ, 19 մանչ, գումար 39:
Բ. ՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆ 15 աղջիկ, 20 մանչ:
Գ. ՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆ 19 աղջիկ, 22 մանչ:
Դ. ՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆ 14 աղջիկ, 12 մանչ:
Դ. ԶՈՒԳԸՆԹԱՑ՝ 10 աղջիկ, 15 մանչ:
Ա. ԴԱՍԱՐԱՆ՝ 10 աղջիկ, 16 մանչ:
Ա. ԶՈՒԳԸՆԹԱՑ՝ 12 աղջիկ, 14 մանչ:
Ընդհ. գումար 218:

Միջին կարգեր իրենց զուգընթացներով, 149 աշակերտներ:
Բ. ԴԱՍԱՐԱՆ՝ 16 աղջիկ, 14 մանչ:
Բ. ԶՈՒԳԸՆԹԱՑ՝ 16 աղջիկ, 14 մանչ;
Գ. ԴԱՍԱՐԱՆ՝ 12 աղջիկ, 13 մանչ:
Գ. ԶՈՒԳԸՆԹԱՑ՝ 9 աղջիկ, 13 մանչ:
Դ. ԴԱՍԱՐԱՆ՝ 25 աղջիկ, 17 մանչ:
Ընդհ. գումար՝ 149:

Երեք լսարաններ 54 աշակերտներով —
Ե. ԴԱՍԱՐԱՆ՝ 16 աղջիկ, 15 մանչ:
Զ. ԴԱՍԱՐԱՆ՝ 5 աղջիկ, 11 մանչ:
Է. ԴԱՍԱՐԱՆ՝ 3 աղջիկ, 4 մանչ:
Ընդհ. գումար՝ 54:

Այս թիւերուն վրայ պէտք է աւելցնել նաեւ մօտ տասը ազատ ունկնդիրներ, որոնք կը հետեւին հայագիտական նիւթերուն:

Ինչպէս վերի պատկերը ցոյց կուտայ մեր դասարաններէն ոմանք, յատկապէս պատրաստականները խճողուած են եւ մեր ամբողջ ճիգն է հետզհետէ բոլոր դասարաններու համար մինչեւ լսարան զուգընթացներ ստեղծել, բայց ասիկա նիւթական յաւելեալ զոհողութիւններ կը պահանջէ միշտ. պէտք է յատակ ըլլայ իւրաքանչիւր ծնողքի համար, որ լիաթոշակ աշակերտ մը անգամ իր վճարածի կրկնապատիկը ծախք կը պահանջէ դպրոցէն:

Հետաքրքրական է ստորեւ ներկայացնել մեր աշակերտութեան պատկերը նաեւ ըստ քաղաքացիութեան, ցոյց տալու համար թէ Ճեմարանը դարձած է իսկապէս Համազգային հաստատութիւն:

Լիբանան՝ 192 աղջիկ, 200 մանչ:
Սուրիա՝ 24 աղջիկ, քսան մանչ:
Իրան՝ 12 աղջիկ, քսան մանչ:
Իրաք՝ երկու աղջիկ, հինգ մանչ:
Պաղեստին–Յորդանան 4 աղջիկ, 7մանչ:
Եգիպտոս՝ մէկ աղջիկ, երկու մանչ:
Յունաստան՝ մէկ աղջիկ, չորս մանչ:
Ֆրանսա՝ մէկ աղջիկ, մէկ մանչ:
Թուրքիա՝ երեք աղջիկ, երկու մանչ:
Մ. Նահանգներ՝ երեք աղջիկ, 1 մանչ:
Անգլիա՝ երկու աղջիկ, երկու մանչ:
Չիլի՝ մէկ աղջիկ:
Ղանա՝ մէկ աղջիկ, մէկ մանչ:
Այլ երկիրներ տասը (խառն):

Համաձայն դաւանանքի մեր աշակերտութեան մեծամասնութիւնը կը պատկանի Ազգային Եկեղեցիին, 476. մնացածներն 17 Հայ. Կաթողիկէ եկեղեցիին, եւ 7 Հայ. Աւետարանական եկեղեցիին:

Հակառակ այս տարեշրջանի ընթացքին յայտնուող դժուարութեանց, Ճեմարանի տնօրէնութիւնը եւ ուսուցչական կազմը ոչ մէկ ճիգ խնայեցին, ըստ առաջնոյն, արդիւնաւոր տարի մը բոլորելու համար: Մեր ՀՕՄ. մանկապարտէզի երջանիկ փոքրիկները իրենց զուարթ եւ լուսաւոր դասարաններուն մէջ շրջապատուած նկարչագեղ կահերով եւ առարկաներով, տիպար մանկապարտէզի մը բոլոր առաւելութիւնները վայելեցին եւ խաղը ուսումին խառնած անոնք կրցան իրենց մատաղ հոգիները ծաղկեցնել:

Նոյնը կրնանք ըսել նաեւ մեր նախակրթարանին համար, ուր յաճախող ճեմարանականները մեծ կանոնաւորութեամբ իւրացուցին իրենց մայրենի լեզուին հետ նաեւ օտար լեզուները, ինչպէս եւ անհրաժեշտ գիտութեանց նախատարրերը:

Ճեմարանի մթնոլորտին եւ ուսուցիչներուն հանդէպ աշակերտներուն ունեցած բուռն սէրը խօսուն վկայութիւն կը հանդիսանայ այն յաջողութեանց, զոր մեր հաստատութիւնը ձեռք կը բերէ հայեցի իր հարազատ ոգիին եւ մանկավարժական արդիական մեթոտներուն շնորհիւ:

Ճեմարանի միջին եւ բարձրագոյն դասարաններու մասին արտայայտուելով կրնանք շեշտել անգամ մը եւս, որ նիւթական ու բարոյական ամէն զոհողութիւն կը կատարուի, որպէսզի պատասխանատու այդ դասարաններուն մէջ մեր ուսանողութիւնը ունենայ որակաւոր ուսուցիչներ եւ միւս կողմէ չզրկուի քիմիական, բնագիտական եւ գործնական այլ աշխատանքներու պահանջած բոլոր միջոցներէն:

(Շար.)

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ

Խ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ ՆԵՐՍ

Նոր պատերազմի մը ամէնէն մեծ վտանգը պլըֆէն կուգայ. սակայն Կրեմլինն ու Մ. Նահանգները գիտեն, որ այս՝ վտանգաւոր խաղ մըն է. կրնայ այնպիսի տեղ մը հասնիլ, ուր անկարելի կ՚ըլլայ պատերազմէն խուսափիլ: Հետեւաբար, քիչ հաւանական է ներկայ պայմաններու տակ, որ Խ. Միութիւնը շատ հեռու երթայ:

Մինչ այդ, խորհրդային արտաքին քաղաքականութիւնը երեք հիմնական [illegible]կզբունքներու կը հետեւի. նախ՝ վա[illegible] ձեւին տեւականացման ապահովու[illegible] երկրոր[illegible]՝ քայքայելու ձգտիլ այն [illegible] կազմա[illegible]երպութիւնները կամ ուժ[illegible], որոնք [illegible]նան վտանգ մը ներկայացնել վարչա[illegible]ին եւ արբանեակ երկիրներու ներկա[illegible] գոյատեւման համար. ուրեմն պայքա[illegible] թէ արդէն իսկ գոյութիւ[illegible] ունեցող վ[illegible]անգներու (ինչպէս օրինակ Ատլանտ[illegible] Ուխտը) եւ թէ ապագային կազմ[illegible] [illegible]րպուելիք վտանգներու դէմ: Եւ երրոր[illegible] առիթէն օգտուիլ աշխարհի այն բոլոր [illegible]կիրներուն մէջ, ուր դէպքերը լա[illegible] [illegible]թանար:

Ա[illegible] [illegible]տակներուն համար գործադրուած միջոցներն ու զէնքերը կրնան փոխուիլ, բայց Խ. Միութիւնը միշտ կը ձգտի անոնց իրականացման, եւ երբեք չարհամարհեր ամէնէն փոքր յաջողութիւններն իսկ:

Խ. Միութեան ամէնէն պէտք գլխացաւը առ այժմ արբանեակ երկիրներն են: Հունգարիոյ դասը ցոյց տուաւ, որ Ռուսիա երբեք առանց կռուի պիտի չհրաժարի իր արբանեակ երկիրներէն: Սակայն ինչ կը վերաբերի Լեհաստանին, Կրեմլինի վարիչները շատ լաւ գիտեն որ եթէ օր մը Հունգարիոյ նման այնտեղ ալ ստիպուին զէնքի ուժի դիմել, ամբողջ Լեհ ժող.-վուրդը ազգասիրական վայրի կատաղութեամբ ոտքի կ՚ելլէ: Այս բանը՝ Կոմուլքա եւ իր ընկերներն ալ գիտեն. հետեւաբար, հակառակ Կրեմլինի հանդէպ ցոյց տուած իրենց արտաքին հնազանդութեան, Կրեմլինը չափաւորութեան պարտադրելու շատ լաւ վիճակի մէջ են:

Նոր պատերազմի մը դէմ գոյութիւն ունեցող գլխաւոր ազդակներէն մէկն ալ այն է, թէ Կրեմլինի վարիչները վստահութիւն չունին արբանեակ երկիրներուն հանդէպ, եւ կը վախնան որ պատերազմի մը պարագային մէկիկ – մէկիկ գլուխ ցցեն:

Համայնավարական կայսրութիւնը

Որոշ գաղափար մը տալու համար համայնավարական կայսրութեան տարածութեան եւ բնակչութեան մասին, նախընտրելի է խօսիլ թիւերով:

1) Եւրոպայի մէջ.

Ալպանիա 11.100 տարածութիւն (քառ. մղոն), բնակչութիւն 1.394.310:

Պուլկարիա 42.796 տարած. (քառ. մղոն) 7.350.000 բնակչութիւն:

Չեխոսլովաքիա 49.354 (ք. մղոն), 13.089.000 բնակչութիւն:

Արեւելեան Գերմանիա 41.380 (քառ. մղոն), 16.500.000 բնակչութիւն:

Հունգարիա 35.905 (քառ. մղոն), 9 միլիոն 808.000 բնակչութիւն:

Լեհաստան 120.442 (քառ. մղոն), 27 միլիոն 089.142 բնակչութիւն:

Ռումանիա 91.654 (քառ. մղոն), 17 միլիոն 489.794 բնակչութիւն:

Եուկոսլաւիա 98.700 (ք. մղոն), 18 միլիոն 557.000 բնակչութիւն:

Եուկոսլաւիա արբանեակ երկիր չէ, սակայն համայնավար է: (ԽՄԲ.— Մինչեւ Նաճի սպանութիւնն ու անկէ անմիջապէս առաջ ծագած ռուս–եուկոսլաւ անհամաձայնութիւնները, Եուկոսլաւիա առաւել կամ նուազ չափով կը մտնէր Կրեմլինի ազդեցութեան գօտիին մէջ):

Լեհաստանն ալ կարելի չէ այլեւս նկատել իսկական արբանեակ երկիր, այն իմաստով որ իր հրահանգները ուղղակի Մոսկուայէն չստանար: Սակայն, որպէս համայնավար երկիր, շատ աւելի մօտ է Կրեմլինի, քան Եուկոսլաւիան:

2) Ասիոյ մէջ.—

Համայնավար Չինաստան 3.911.209 (քառ մղոն) տարածութիւն, 582.603.417 բնակչութիւն:

Հիւսիսային Քորէա 49.114 (ք. մղոն) 10.750.000 բնակչութիւն:

Հիւսիսային Վիէթնամ 62.808 (քառ. մղոն), 13.000.000 բնակչութիւն:

Ծայրագոյն Մոնկոլիա 614.350 (քառ. մղոն), 920.000 բնակչութիւն:

Ուրեմն, աշխարհի համայնավար երկիրներուն (Խ. Միութիւնն ալ մէջը հաշուելով) ընդհանուր բնակչութեան թիւը աւելի քան 900 միլիոն է: Համայնավար ազդեցութեան գօտին կը տարածուի Պերլինէն ու Ադրիական Ծովէն մինչեւ Խաղաղական ովկիանոս, մէջն առնելով հարաւ – արեւելեան Եւրոպան, Եւրասիոյ ընդարձակ տարածութիւններն ու հարաւարեւելեան Ասիոյ մէկ մասը: —

Սակայն այսքանով չի վերջանար: Ինչպէս յայտնի է բոլորին, աշխարհի գրեթէ բոլոր երկիրներուն մէջ զանազան գոյնի եւ երանգի համայնավարներ կան, որոնցմէ ոմանք կը գործեն գաղտնի, ուրիշներ՝ բացայայտօրէն:

Ծ. Կ.

(21 Շար.)

"ՁԱՅՆ ԵՒ ԼՈՅՍ"

ՆԱՓՈԼԷՈՆ ԷՆՎԱԼԻՏԻ ՄԷՋ

Ներկայիս Էնվալիտի մէջ տեղի կ'ունենայ ներկայացում մը՝ ձայնի եւ լոյսի խաղերով :

Կը ներկայացուի Նափոլէոնի աճիւններուն վերադարձը Էնվալիտ :

Ինչպէս ծանօթ է, 1840 Դեկտեմբեր 15ին Լուի – Ֆիլիփ Թագաւորին հրամանով Նափոլէոնի աճիւնները Սէնթ – Հելէն կղզիէն փոխադրուեցան Փարիզ, հանգչելու համար Սէնի ափին, Էնվալիտ: «Կ'ուզէ որ աճիւններս հանգչին Սէնի ափին, զոր այնքան սիրած եմ» ըսած էր բանտարկեալ կայսրը՝ իր վերջին օրերուն :

118 տարի յետոյ աճիւններու փոխադրութեան յուզիչ վայրկեանները կը ներկայացուին այսօր, կայսրին փառքի օրերէն առնուած վերյիշումներով· ձակատագրական վայրկեաններ, հրամաններ, կռիւներ, ռազմերթ, անձրեւ ու Ուաթերլօ՝ լոյսի դաշնաւորումներով, մինչ Նափոլէոնի ձայնը (Ֆրենէ) կ'իշխէ Էնվալիտի Պատուոյ Բակին մէջ: Իւրացաղներգութիւն մը ամբողջ՝ որ լոյսի եւ ձայնի միախառնումով կը խռովէ հոգիները, աւելի քան դար մը ետք՝ հանդիսատեսները փոխադրելով այն օրերուն, երբ մարդկային ծով մը կը տարածուէր Էնվալիտի շրջակայքը՝ աննախընթաց շուքով դիմաւորելու համար պարտուած արքային վերադարձը: Լոյսի հոյակապ բանաստեղծութիւն մը՝ ռազմի շեփորներու հետ, հանդիսատեսին զգալի կը դարձնէ ամբոխին (անգոյ) խռովքն ու պատկառանքը՝ Նափոլէոնի հանդէպ ... մինչ հազարաւոր շրթներէ կը բարձրանայ Allons z'Enfants, յորձանք առ յորձանք տարածուելով, հեռանալով, մարելով՝ կորսուելու համար դարուան մը խաւարին մէջ: Ա.

ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ ԽՆՋՈՅՔԸ

Կիրակի, Յուլիս վեցին համակիրներու բազմութիւն մը լեցուցած էր Մխիթարեաններու Թատերասրահը, մասնակցելու համար Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացին կազմակերպած խնջոյքին՝ ի պատիւ պատանի Կարապետ Զափութեանի, որ յաջողութեամբ շրջանաւարտ եղած էր:

Նախագահեց Հ. Ս. Աղըլեան որ իր բացման խօսքին մէջ վեր հանեց պատանիներուն հայեցի դաստիարակութիւն տալու Սեբաստացիներու գոհողութեան ոգին :

Զոյգ Թամատաները՝ Շիրվանեան եւ Դարբինեան կը վարէին խնջոյքը :

Խօսեցաւ Զարեհ Մինասեան, կոչ ընելով որ հայեցի դաստիարակութիւն տան նորահաս սերունդին: Օր. Ժ. Աւետիսեան արտասանեց «Օրհնէ Հայր»ը: Մ. Պօղոսեան հայաստանեան նոր երգերով խանդավառեց ներկաները: Հաճելի էին նաեւ Օր. Փափազեանի պարն ու Օր. Յովհաննէսեանի երգը՝ կիթառով, Տէտէճեանի նուագախումբին մասնակցութեամբ :

Պ. Ե. Գրիգորեան համակրանքի քանի մը խօսքերէ յետոյ զուարթ երգ մը երգեց, գնահատուելով ներկաներէն : Յ. Յակոբեանէն ետք խօսեցաւ նաեւ պատանի Զափութեան խոստանալով որ իր կարգին ինք ալ պիտի աշխատի օգտակար ըլլալ ուրիշներուն :

Խնջոյքը շարունակուեցաւ խանդավառ մթնոլորտի մէջ, մինչեւ ուշացած ժամը:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

«Ե՞ՐԲ Է ՎԵՐՋԱՆԱԼՈՒ ԱՅՍ ՔԱՇՔՈՒՔԸ»

Այս խորագրին տակ «Եղեգնաձոր գիւղի բնակիչ» Լ. Ասատրեան նամակ մը գրած է «Սով. Հայաստան»ի խմբագրութեան, բողոքելով թէ իր տան դիմաց Լեւոն Մխիթարեանը տուն մը շինած է փակելով իր... պատուհանը .— «Այդ օրուանից ես դարձայ յայտնի բողոքաւոր : Էլ տեղ չմնաց որ չդիմեմ՝ ժողդատարան, շրջգործկոմ, ռեսպուբլիկական զանազան վերադաս օրգաններ, եւ վերջապէս, գրեցի ձեզ: Խմբագրութեանն ուղարկած իմ նամակի առիթով շրջգործկոմից պատասխան ստացայ, որ բողոքս իրաւացի է եւ նշուած կառուցումներն իրօք անօրինական են: Ինձ տեղեակ էր պահում նաեւ, որ հարցին լուծում տալու համար գործն ուղարկուած է ժողովրդական դատարան: Բայց ժողդատարանից գործը կրկին վերադարձուեց շրջգործկոմ: ... Պարտաւորեցին հարեւանիս՝ տասը օրուայ ընթացքում քանդել ապօրինի կառուցումները: Տասը օրը ձգուել, դարձել է երկու ամսից էլ աւելի, բայց օրինազանց Մխիթարեանը չի կատարում գործկոմի կարգադրութիւնը ... Զէ՞ որ մեր պարտիան, կառավարութիւնը ամէն մի աշխատողից պահանջում են ուշադիր վերաբերմունք դէպի աշխատաւորների նամակներն ու դիմումները ...:

× «Սթալինեան պողոտայի թիւ 65 շէնքի բնակիչ» Հ. Պետրոսեան կը բողոքէ, թէ պետական սպասարկութեանց մէջ աշխատող կառավարները օրուան աշխատանքէն դուրս պետութեան կառքերը կը գործածեն մարդ կամ ապրանք փոխադրելու եւ դրամ շահելու համար ...:

× «Սեւանի շրջանի Զկալովկա գիւղի կոլտնտեսութեան սկզբնական պարտկազմակերպութեան բիւրոյի քարտուղար» Ն. Զելոյեան կը բողքէ թէ դաշտային աշխատանքները սկսած են եւ կարելի չէ գտնել ձիերու համար հարկ եղած սարքաւորումները, չեշտելով թէ ձին մեծ դեր կը խաղայ բերքահաւաքի եւ դաշտային այլ աշխատանքներու մէջ.— Զգիտես ինչու, մեր Ջրշկոպի խանութներում անհրաժեշտ ձիասարքեր չեն վաճառում : Մենք բազմիցս դիմել ենք շրջկոոպի վարչութեանը, բայց ոչ մի արդիւնքի չենք հասել ...:

× «Երեւանի Տէրեան փողոցի թիւ 62 տան բնակիչ» Ա. Մանանտեան կը բողոքէ թէ յաճախ գիտական կարեւոր գիրքեր կը խնդրուին, որոնք Երեւանի գրախանութներուն մէջ չկան. կարելի չէ գտնել. — Բայց, հետաքրքրուելով, պարզեցի որ այդ գրքերից մեծ քանակութեամբ թափուած է Հայգրքի պահեստներում... Հայգրքի այս անտարբեր վերաբերմունքը, անշուշտ, ոչ մի կերպ արդարացնել չի կարելի: Պահեստները ծանրաբեռնելու եւ փոշիների ու անյայտութեան մէջ պահելու համար չէ, որ գրքերը հրատարակւում են :

× Թալինի շրջանէն Վ. Գրիգորեան կը բողոքէ թէ «ռատիոբարձրախօսները չափազանց անկանոն են գործում. պատահում է, որ դրանք օրերով լռում են կամ էլ սկսում են գործել հաղորդման կէսից: Այդ մասին շատ ենք բողոքել, բայց անօգուտ...»:

(Քաղուած՝ «Սով. Հայաստան»ի Յունիս 15ի թիւէն):

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յատուկ).— Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը (վեց Յուլիս) յիշատակելի օր մը պիտի մնայ բոլոր ներկաներուն համար: Բազմութիւնը լեցուցած էր Պուտոնիէի ընդարձակ պարտէզը, եկած էին մանաւանդ Կ. Խաչի հայերէնի դասընթացքի աշակերտներուն ծնողքները, իրենց զաւակներուն շրթներէն լսելու մայրենի քաղցր բառերը: Արդարեւ այն օրը տեղի պիտի ունենար դպրոցի աշակերտներուն արտասանութեան մրցումը, որուն համար Պ. Ծ. Թաշճեան երկու հազար Ֆր. յատկացուցած էր: Ներկաներէն ընտրուեցաւ հինգ հոգինոց ժիւրի մը եւ մեր վարժուհին հայորդիները, իրենց ուսուցչուհիին ղեկավարութեամբ կարգով արտասանեցին հայրենաշունչ բանաստեղծութիւններ, բոլորն ալ վարժ եւ մաքուր առոգանութիւնով, այնպէս որ ժիւրիի անդամները վարանումի մէջ մնացին, ի վերջոյ երկու արտասանողներու տալով առաջին մրցանակ, Սեդա Թիւթէլեան, (Հունձքերու օրհնութիւն) եւ վերգինէ Նազարեան (Հայրենիքիս): Բ. յայտարարուեցաւ Պետրոս Նորոյեան (Ս. Կապուտիկեանի «Խօսք իմ որդուն»):

Տարուան ընթացքին իրենց աշխատասիրութեան եւ յառաջդիմութեան համար մրցանակի արժանացան Ալիս Կիւրինեան եւ Մարի Ռօզ Սանտէրեան : Ներկայացուեցաւ ծիծաղաշարժ պաւեստ մը, «Ինչպէս վճարելու է պարտքերը», փոքրիկ դերակատարները այնքան բնական եւ յաջող էին իրենց դերերուն մէջ որ կ'արժէ յիշատակել անունները, Սարգիս Թահթալեան, Մառի Ռօզ Սանտէրեան, Նազար Բաբելեան, Ալիս Կիւրինեան եւ Պէռնար Նորոյեան :

Պ. Ծ. Թաշճեան կրկին երկու հազար ֆրանք յատկացուց, յառաջիկայ տարուան արտասանութեանմրցումին համար, ներկաներէն Պ. Ռ. Նազարեան 1750 Ֆր. եւ Պ. Կիւրինեան հազար Ֆր. նոյն նպատակին :

Մարսէյլի Ռատիոկայանի եւ Միւզիք Հօլի երգչուհի Օր. Սիւզան Թովմասեան (Սիւզ Թօմ), իր հայերէն եւ ֆրանսերէն երգերով հմայեց հանդիսականները:

Պ. Ունանեան իր ֆանթէզիներով զուարճացուց ներկաները :

Օրուան բանախօս Պ. Ժ. Միրիճեան վեր առաւ հայ կնոջ կատարած դերը մեր կեանքին մէջ, եւ եզրակացուց.— Եթէ չըլլային հայ մայրերը, հայ ժողովուրդն ալ շատոնց պատմութեան անցած պիտի ըլլար իրեն ժամանակակից ուրիշ ազգերու պէս: Կոչ ըրաւ որ բոլոր հայ ընտանիքները իրենց զաւակները ղրկեն Կապ. Խաչի հայերէնի դասընթացքներուն, եւ վերջացուց իր խօսքը՝ փառաբանելով բոլոր ժամանակներու հայ մայրերը :

Ծեղի [illegible] վիճակահանութիւն, որուն առաջին պարգեւը Թուրքը տիսք մը շահեցաւ Տիկին Պէշկէօշեան եւ հինգ հազար ֆրանք նուիրեց Կապոյտ Խաչին : Ուրախ էին ներկաները, ամբողջ օր մը զուտ հայկական մթնոլորտի մը մէջ անցուցած ըլլալով, ուրախ էին մանաւանդ Կ. Խաչուհիները որովհետեւ հանդէսը բարոյապէս թէ նիւթապէս յաջողութիւն մը եղած էր, կոկիկ հասոյթ մը ապահովելով իրենց :

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը այս առիթով շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց՝ որ քաջալերեցին իրենց ձեռնարկը :

ԽԱՉՈՒՀԻ

Օրեր ու Ժամեր

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (210)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԺԱ.

ԿՏՈՒՑ ԱՆԱՊԱՏ

— Առաջ եղել են:

— Ինչո՞ւ հիմա չկան :

— Հիմա էլ կան, բայց ցոյց չ[illegible]ա–լիս... Մարդիկ պէտք է առա[illegible]չէ–ներ տեսնելու եւս հաւատան, ա[illegible] ժամանակ միայն նրանց հաւատը կատարեալ կը լինի :— Նա սկսեց երկար խօսել այդ մասին :

Ես համարեա չէի լսում : Ի[illegible] ուշադրութիւնը գրաւել էր գեղեցիկ երեկոն : Փոթորկային օրից յետոյ երեկոյեան վերջալոյսը սքանչելի էր: Արեգակի վերջին ճ[illegible]ագայթները կարմիր, կատաղի մրրիկ[illegible] վրէժխնդիր լինելու համար, որ այն [illegible]անդարեց նրանց տուրնջեան խաղա[illegible]ը, այժմ լուսաւորել էին ծովակի եզերքը պայծառ, ծիրանեգոյն լուսաւորութեամբ: Ես նայում էի դէպի հեռուն, շատ հեռուն: Ինձ երեւում էին հին Աղուանի գեղագրական ծովեզերքը: Այդ զուարճալի վայրերը, այդ գեղեցիկ բլուրներն ու հովիտները մի ժամանակ սեփականութիւն էին Հայոց Արշակունի արքայազուններին :

Ժառանգը մնում էր թագաւորի մօտ Արարատայ գաւառում, իսկ մնացեալ արքայազունները ուղարկւում էին այստեղ, որպէս զի դահի վերաբերութեամբ, որդիների մէջ հակառակութիւն չը ծագէր : Այդ բլուրների, այդ մթին ձորեր[illegible] մէջ, արքայազն երիտասարդները, իրանց որսորդական բարակներով եւ բազէներով, խռովեցնում էին ձորամուտ եղջների հանգստութիւնը: Իսկ այժմ նրանց փոխարէն քուրդ բէկզադէն, նիզակը ձեռին, իր վեհապանծ նժոյգի վրայ, հետամուտ է լինում փախչող եղջերուին. ... Տեսնում էի Քաջբերունեաց հզօր քաղաքը՝ Արճէշը: Որքան գեղեցիկ օրեր, որքան դառն աղէտներ կապուած էին դժբախտ քաղաքի պատմութեան հետ... Պարսիկը, Հագարացին, Յոյնը դարերի ընթացքում թափեցին նրա վրայ իրանց բարբարոսութիւնը, եւ ինչ էլ որ պակաս էր մնացել, լրացրեց անսիրտ ծովը: Նա ողողեց քաղաքի շրջակայքը, կտրեց նրան ցամաքից եւ, բոլորովին կղզիացնելով, առեց իր ալիքների մէջ: Սարսափած բնակիչները իրանց չքեղ բնակարաններ[ի] հետ մեծ մասամբ ջրասոյզ եղան... Այժմ արեւի երեկոյեան ճառագայթները լուսաւորում էին նրա միջնաբերդի գագաթը միայն, որը մի սեպաձեւ կղզու նման դուրս էր ցցուել ջրերի մակերեւոյթից: Իսկ ծովը օրէց օր սպառնում էր կլանել Քաջբերունեաց քաղաքի այդ վերջին մնացորդն եւս, եւ բոլորովին անհետացնել նրա տըխուր յիշատակը ...

Երեկոյեան ժամը զարկեցին, աբեղան վեր կացաւ, ինձ եւս հրաւիրելով իր հետ ժամ գնալ: Ես մեծ յօժարութեամբ կը գնայի, եթէ Ասլանը ներսից չկանչէր ինձ: Ես նրան նոյնպէս պառկած գտայ, որպէս թողել էի :

— Ի՞նչ է պատահել քեզ ,— զարմանալով հարցրի ես :

— Ոչինչ, փոքր ինչ վատ եմ զգում ինձ ... պատասխանեց եւ շուռ եկաւ միւս կողքի վրայ :

— Երեւի , ծովից դուրս գալուց յետոյ, այնքան երկար մնացիք թրջուած հագուստով, որ մրսեցիք :

Նա ոչինչ չպատասխանեց, միայն խնդրեց, որ բաց անեմ լուսամուտները : Խուցի մէջ օդը խեղդելու չափ ծանր էր: Բայց ի՞նչպէս պէտք է բաց անէի լուսամուտները, որոնք իմ հասակից շատ բարձր էին: Այս կողմ ու այն կողմ ընկայ, որոնեցի, վերջապէս մի բան գտայ , դըրեցի ոտներիս տակը եւ վեր բարձրացայ: Լուսամուտները փեղկեր չունէին . մի–մի փայտեայ շրջանակ միայն ագուցած էր իւրաքանչիւրի մէջ, եւ նրանց վրայ , ապակիի փոխարէն, մեխած էին հաստ , մոյգ – դեղնագոյն թերթեր, որոնց վրայ երեւում էին գունատուած գրութեան հետքեր: Ես պոկեցի երկու լուսամուտների թերթերն եւս: Երբ Ասլանը այդ թերթերին նայեց, ասաց .

— Մաղաղաթ է: Դրանք այն Խորենացու պակաս թերթերն են, որ մենք ժամատան խորանում տեսանք :

Գիշերը Ասլանը իրան աւելի վատ էր զգում: Գլուխը սաստիկ ցաւում էր եւ գանգատւում էր սաստիկ ծարաւից: Բայց մաքուր ջուր անկարելի էր գտնել այստեղ: Ծովի ջուրը խիստ դառն էր, հորերի ջրերը նոյնպէս դառնահամ էին: Մաքուր ջուր ստանում էին հալած ձիւնից , որը ձմեռը հաւաքուելով առանձին ստորերկրեայ սառցատներում, ամառը գործ էին ածում: Իսկ այս տարի այդ մասին եւս հոգ չէին տարել: Կալ եւ ջրամբար , որի մէջ առանձին ճանապարհներով հաւաքւում էր անձրեւի ջուրը: Բայց ջրամբարը քայքայուած լինելով, այլ եւս ջուր չէր պահում :

Այդ բոլորը տանելի կը լինէր, եթէ մեզ թոյլ տային փոքր ինչ քնելու: Ամբողջ գիշերը հանգստութիւն չտուին մեզ :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Նախարարաց Խորհուրդը բացառիկ նիստ մը գումարեց քննելու համար Միջին Արեւելքի կացութիւնն ու ամերիկեան ցամաքահանումը՝ Լիբանանի մէջ. Ժողովէն ետք Տեղեկատուութեան նախարար Սուսթել յայտարարեց թէ Խորհուրդը քննեց ամերիկեան կառավարութեան որոշումը եւ վճռեց անմիջապէս պատասխանել այդ կոչին՝ զինեալ ուժեր ղրկելով Պէյրութ: Ֆրանսական կառավարութիւնը կապուած է Լիբանանի անկախութեան, երկիր մը՝ որուն կապուած է երկար տարիներու բարեկամական աւանդութիւններով եւ ուր ունի բարոյական թէ նիւթական կարեւոր շահեր: Կառավարութիւնը հարկ եղած միջոցները ձեռք առած է՝ ապահովելու համար Լիբանան հաստատուած Ֆրանսացիներու կեանքն ու ինչքը: Տրուած որոշումները, եզրակացուց Ժագ Սուսթել, պիտի գործադրուին Լիբանանի կառավարութեան հետ համախորհուրդ, համաձայն՝ ՄԱԿի Ուխտին:

ԹՈՒԼՈՆԷՆ պաշտօնապէս կը հաղորդեն թէ ֆրանսական նաւատորմիղին պատկանող ոչ մէկ նաւ հեռացած է Նաւահանգիստէն, ինչպէս յայտարարած էր երէկ:

ՅՈՒԼԻՍ 14ի ֆրանսական ազգային տօնին առթիւ բարեկամական բազմաթիւ հեռագիրներ ղրկուեցան Նախագահ Քոթիի: Մեքսիկայի Հանրապետութեան Նախագահն ու Արտաքին նախարարը, իրենց կառավարութեան եւ ժողովուրդին անունով շնորհաւորեցին Քոթին: Հաւանայի Նախագահ Պաթիսթա նոյնպէս հեռագիրով մը շնորհաւորեց Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահը:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ հեռատեսիլը Յուլիս 14ի առթիւ բացառիկ փորձ մը կատարեց Ալժէէն ուղղակի նկարներ սփռելով: Թուական մը ոչ միայն ազգային հեռատեսիլի այլ ընդհանուր հեռատեսիլի պատմութեան մէջ որ այս ձեւով առաջին անգամ կ'իրագործէր երկու ցամաքամասի ուղղակի կապը: Այս հեռասփռումը կատարուեցաւ շնորհիւ Պալէառ կղզիներուն վրայ գտնուող օդանաւի մը որ վեց հազար մեթր բարձրութեան վրայ կը ստանար Ալժէէն նկարներ եւ կ'ուղղէր դէպի Ֆրանսա թէքնիք բաւական բարդ աշխատանքներէն ետք:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ կառավարութիւնը յուշագիր մը ղրկեց Պոնի կառավարութեան, առաջարկելով որ եւրոպական բարեկամութեան ուխտ մը կնքուի. Նոյն իմաստով նամակներ յանձնուեցան Մոսկուայի Ֆրանսացի, անգլիացի եւ ամերիկացի դեսպաններուն:

ՔԼԵՐՄՈՆ – ՖԵՐԱՆԻ մէջ կատաղի հրդեհ մը մոխիրի վերածեց 15 շէնքեր. բնակիչները հազիւ ժամանակ գտան փախչելու. Հրշէջները երկու ժամ դրին բոցերը զսպելու համար: Զոհ չկայ, բայց նիւթական մեծ վնասներ կան:

ԱՄԵՐԻԿԱ 386 միլիոն 679 հազար տոլար տրամադրեց հիւլէական գործարաններու եւ այդ մարզին մէջ կատարուելիք փնտռտուքներուն համար:

ՎԻԷՆՆԱՅԷՆ հասած լուրերու համաձայն Չեխոսլովաքիոյ իւրանիոմի հանքերուն մէջ 1200 տարապարհակ աշխատողներ կան:

«ԴՐՕՇԱԿ»Ի
ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆ

Հայաստանի յեղափոխական շարժման պատմութիւնը իր բոլոր մանրամասնութիւններով արձանագրուած է «Դրօշակ» ամսագրին մէջ, որուն առաջին տասնամեակի թիւերէն մնացած էր մէկ հաւաքածոյ եւ խնամքով կը պահուէր Հ. Յ. Դ. Փարիզի Թանգարանին մէջ:

Անգտանելի այս հաւաքածոն լուսապատկերներով հրատարակուեցաւ, որպէսզի ամէն Հայ պատեհութիւն ունենայ լրիւ տեղեկանալու իր ազատատենչ հայրենիքի անվերջ մաքառումներուն եւ հրաշալի յարութեան:

«Դրօշակ»ի առաջին տասնամեակի (1890 – 1901) հաւաքածոն կը հրատարակուի երկու հատորով:

Առաջին հատորը (1890–1897) նոր լոյս տեսաւ, 750 մեծադիր էջ: Թղթակազմի գինն է 1800 ֆրանք, շքեղ կազմուած՝ 2400 ֆրանք:

Գրատուն Պարսամեան, 46, բիւ Բիշէ, Փարիզ (9):

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ

Օր. Շաքէ Յովհաննէսեան Իրաւաբանութեան համալսարանի ֆաքիւլթէ տը տրուայի երկու վկայականները ստացած է, յաջողութեամբ աւարտած ըլլալով ուսումնական շրջանը:

Այս ուրախ առթիւ Տէր եւ Տիկին Սահակ Յովհաննէսեան հետեւեալ նուէրները կ'ընեն.— Մշակոյթի տան՝ երկու հազար ֆրանք, «Յառաջ»ի բարգաւաճման՝ երկու հազար, «Հայ – Բոյժ»ի բարգաւաճման երկու հազար ֆրանք:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ
ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԱՅԻՍ – ՅՈՒՆԻՍ, թիւ 197–198

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ (48 էջ).— Հայերը Փոքր Ասիոյ մէջ (Հայ – Բոյժ).— Վիժումներուն պատճառը (Տոքթ. Ալթունեան). — Գեղամոլութեան վնասները (Տոքթ. Գալուստեան).— Ինչո՞ւ կը յօրանջենք (Քլափարէդ).— Սնունդի նոր աղբիւրներ (Տոքթ. Պօղոսեան).— Ծերախտի նոր դարմանում (Տոքթ. Գրիգորեան).— Սովի վախ (Արամ Հայկազ).— Բիւրականի աստղադիտարանը (Փրոֆ. Տինուլեսքու).— Ի՞նչ կերցնել խլիրդ ունեցողին (Տոքթ. Լոքման). — Թալուկ (Նարդեան Բժիշկ. Համս յնադիտարան). — Երբ ծծի պտուկը ճաթոտի (Տոքթ. Յակոբեան).— Ամուրի՞ մնալ թէ ամուսնանալ (Տոքթ. Այվազեան).— Ի՞նչպէս օգնել ելեկտրահարին (Խաչունի).— Գինին հոգի ունի (Արբունի).— Արեան հիւանդութիւնները եւ Հայոց արիւնը (Տոքթ. Ազատանի):

ՆՈՒԷՐ

Այրի Տիկին Վարդանուշ Սրապեան իր ամուսնոյն Հրանդ Սրապեանի մահուան քառասունքի առթիւ կը նուիրէ երկու հազար ֆրանք, Ֆ. Կ. Խաչի Պանեէօ Քաչանի մասնաճիւղին, հազար ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն եկեղեցւոյ բարերար՝

Պ. ԱՐՄԵՆԱԿ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ

գերդաստանի բոլոր ննջեցեալներու յիշատակին:

Կը հրաւիրուին իր ազգականները եւ բարեկամները:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ
AU LAC PALADRU, ISÈRE

Առաջին անգամ ըլլալով այս տարի գտնուած է հսկայ շէնք մը. Գեղատեսիլ վայր՝ լիճին ճիշդ քովը: Ֆութպոլի եւ թէնիսի յատուկ դաշտերով:

Օրական՝ 700 ֆրանք:

ՈՀ – Նոր Սերնդականները պէտք է դիմեն իրենց շրջանի խումբերուն վարչութեանց:

Դիմել

E. MAVIAN. 116, Rue Réaumur, Tél. : CEN. 06-42

ժամը 10էն 12, 3էն 6:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ Խանասորի տարեդարձին առթիւ, Յուլիս 27ի կիրակին ամբողջ օրը Վիէնի մէջ, սովորական խարիբլէնի Պ. Բուվիէի դաշտավայրը, զովասուն ծառերուն, պաղ առուակին եզերքը:

×

Խանասորի հերոսամարտի տարեդարձը, Շաւիլի մէջ Յուլիս 27ին:

Սրբոց Թարգմանչաց տօնին առթիւ կազմակերպուած է հայ մշակոյթին նուիրուած շքեղ ցերեկոյթ մը որ տեղի պիտի ունենայ Հոկտեմբեր 12 կիրակի օր, ժամը 15ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
—— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) ——

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ՝
ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻՒ

Արձակուրդի առթիւ կը խնդրուի մեր այն բաժանորդներէն, որոնք կը փափաքին իրենց հասցէն փոխել, հարիւր ֆրանք ղրկել վարչութեան, ինչպէս նաեւ՝ նորին հետ, իրենց նախկին հասցէն:

Կը խնդրուի հեռաձայնով չյայտնել նման փոփոխութիւններ, այլ՝ միայն գրաւոր: Շնորհակալութեամբ՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երկու վկայեալ հիւանդապահուհիներ կ'ուզուին հայկական զոյգ ծերանոցներուն համար (Անթիյի եւ Մոնմորանսի): Ներկայանալ ամէն օր Աղքատախնամի գրասենեակը՝ 32 բիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9):

ՖՐԱՆՔԵԻՀԱՅԿԱԿԱՆ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

Ե. ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
Հիմնադիր – ղեկավար
ԴԵՐԱՍԱՆ Ա. ՄԻՍԻՐԵԱՆ
Կը ներկայացնէ
Մեր ազգային անմահ երգիծաբան
Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ
MAITRE BALTHAZAR

Թարգմ. Ժ. Մ. Սիւնցքի

Առաջին անգամ ըլլալով ֆրանսերէն լեզուով, հայ Մոլիէրը ծանօթացնելու համար օտարներուն:

Թատերախաղին փորձերը սկսած են արդէն, բծախնդիր պատրաստութեամբ, հայ ու ֆրանսացի բեմի ու շարժանկարի ծանօթ արուեստագէտներու մասնակցութեամբ.—

Հայկուհի Խտրշեան, Աւետիս Միսիրեան, Ռոժէ Մարլաֆ եւ Օլիվիէ Մաքօ, ինչպէս նաեւ Ռուբէն Ասլանեան, Ռոպէր Ժոնս, Ժաք Ֆելիսիէ եւ Ժըներվիէվ Լըֆլեռ: Բեմադրութիւն Աւետիս Միսիրեանի, թեքնիք խորհրդական Ռոժէ Մարլաֆ:

Ատափթասիոն ֆրանսերէնի՝ Օլիվիէ Մաքօ, դիմայարդար Կարպիսխուպէսէրեան, առաջին ներկայացումը տեղի կ'ունենայ Հոկտեմբերէն սկսեալ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏԻ ՏԻՐԱՄՕՐ ՍՐԲԱՎԱՅՐԸ
ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ
ԿԱՐՏԻՆԱԼ ԱՂԱՋԱՆԵԱՆԻ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ – ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

ՕԳՈՍՏՈՍ 4 – 8

Կազմակերպիչ մարմին.— Ատենապետ՝ Գերպ. Կ. Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ, Առաջնորդ Ֆրանսահայ կաթողիկէ համայնքին:

Կարգադիր Տնօրէն՝ Գերյ. Յովհ. Ծ.Վ. ՋՈՒՀԱՃԵԱՆ, ժողովրդապետ Մարսէյլի:

Օժանդակ կարգադիրներ՝ Գեր. Տ. Յովս. Վ. ԳԱՖԹԱՆՃԵԱՆ, ժողովրդապետ Փարիզի:

Գեր. Տ. Գր. Վ. Պապեան ժողովրդապետ Վալանսի:

Կազմակերպիչ Գործադիր՝ Յովհ. Ա. ԲԱԳԵԱՆ:

Արձանագրութիւններու համար դիմել իւրաքանչիւր նահանգին մերձաւոր տեղական Յանձնախումբերուն, որոնք են՝

1.— Գեր. Տ.Յովհ. Վ. Գաֆթանճեան, Փարիզի Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ ժողովրդապետ, 10պիս, բիւ Թուէն, Փարիզ (5), հեռաձայն ՕՏԷ. 02–12:

2.— Գեր. Տէր Լեւոն Վ. Քէչէճեան, ժողովրդապետ Արնուվիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ, 69 ավընիւՀանրի Պարպիւս, Արնուիլ, (Ս. է Ուազ):

3.— Գեր. Տ. Մեսրոպ Վ. Եէտիճար-տաշեան, ժողովրդապետ Սէն Շամոնի, 2 բիւ տիւ Պէալ, Սէն Շամոն, հեռ. 22 – 09 – 86:

5.— Գեր. Տ. Յովս. Վ. Լեւոնեան, ժողովրդապետ Վիէնի, 22 բիւ Վիքթոր Ֆօժիէ, Վիէն:

6.— Գեր. Տ. Գրիգոր Վ. Պապեան, ժողովրդապետ Վալանսի, 11 Փլաս Սէն Ժան, Վալանս:

7.— Գերյ. Տ. Յովհ. Ծ. Վ. Ջուհաճեան, ժողովրդապետ Մարսէյլի, 92, բիւ տ'Օպանեը, Մարսէյլ, հեռ. Քօլպէր42–84:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի ներկայացուցիչները այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Շար. նախորդ ժողովին: Բոլոր ներկայացուցիչներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 8·30ին, զպրոցի սրահին մէջ: Ռընաժի եւ Լանսէյի ընկերները կը հրաւիրուին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՆՈՐ ՍԵՐՆԴԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

Այս Կիրակի, Յուլիս 20, կէսօրէ ետք ժամը երեքին Մարսէյլի շրջանի բոլոր Նոր Սերնդականները կը հրաւիրուին ընդհ. ժողովի՝ Ահարոնեան ակումբը:

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Ներկայ կ'ըլլայ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութեան ներկայացուցիչը:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած՝ Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ: Մասնակցութեամբ Փոն տը Շէրիւի «Անդրանիկ» խումբին:

20 Յուլիս, Կիրակի առտուընէ մինչեւ երեկոյ, Տէսինի ծանօթ պուրակին մէջ:

Կը նախագահէ՝ ընկ. Տ. ՉէՔԵԱՆ

Կը բանախօսեն՝ ընկերներ ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ եւ ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ:

(Խօսնակ՝ Պ. Կ. Յովակիմեան):

Գեղարուեստական բաժին, սիրուն անակնկալներ, բարձրախօս: Ու ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Կը հրաւիրուի Տէսինի, Լիոնի եւ մերձակայ գաղութներու Հայութիւնը անխտիր:

Լիոնի օթօքարը կը մեկնի Փլաս Կիշաէն ժամը տասնին:

Անձրեւի պարագային հանդէսը տեղի կ'ունենայ Տէսինի Հ. Յ. Դ. Տան սրահը:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Ֆասոնիէններ հիւսուածեղէնի համար, ժօժ 4 եւ 5: Ներկայանալ մօտէլով:

GIL, 25, Rue Dufour, Paris

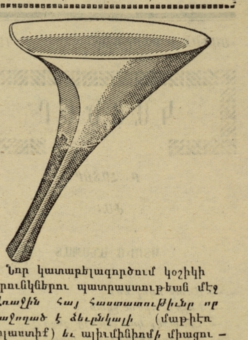
Արձակուրդի առթիւ յանձնեցէք Մարսիլիոյ ծանօթ ճաշարանը՝

ՃՕՇԿՈՒՆԵԱՆ - ՈՐԴԻ

Ուր պիտի գտնէք արեւելեան համադամ կերակուրներ եւ մասնաւորաբար՝

ՏԷՕՆԷՐ – ՔԷՊԱՊ
Եւ արեւելեան զանազան խմորեղէններ

RESTAURANT J. DJOCHGOUN
4, RUE DE LA BUTTE, MARSEILLE 2e
(Place Jules Guesde)

Նոր կատարելագործում կօշիկի կրունկներու պատրաստութեան մէջ

Առաջին հայ հաստատութիւնը որ յաջողած է ձեւանկալի (մաթիէռ փլասթիք) եւ ալիւմինիոմի միացումով շինել անբեկանելի (էնքասապլը) եւ ճկուն կօշիկի կրունկներ ամէն բարձրութեամբ:

Դիմել՝

VANPLAST
(ՎԱՆԼԵԱՆ)
7, RUE GODOT DE MAUROY
Téléphone : OPEra 01-08
Առաւօտները հեռաձայնել՝ ITA 16-33
» 33-33

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամսեայ 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 18 ՅՈՒԼԻՍ

VENDREDI 18 JUILLET 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ— ԹԻՒ 8245 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4046

ԴՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ի՛ՆՉՊԷՍ ՕՐՕՐԵՑԻՆ ՀԱՅԵՐԸ

Հայ պատուիրակութիւնը մեծ յոյսերով ճամբայ ելած էր Պոլսէն դէպի Եւրոպա:

Ազգային երեսփոխանական ժողովն ու Ներսէս Վարժապետեան պատրիարքը վերջին ծայր լաւատես էին: Բարեմտօրէն կը հաւատային, որ մեծ պետութիւնները դարման մը պիտի տանէին Հայութեան ցաւերուն, Պալքանի քրիստոնեայ ազգերը ազատագրելէ վերջ:

Հայկական Դատը մօտէն ծանօթացնելու համար վեց մեծ պետութեանց քաղաքական վարիչ դէմքերուն, որոնք Պերլինի մէջ պիտի վճռէին Օսմանեան Կայսրութեան ճակատագիրը, Վեհաժողովի բացումէն առաջ հայ պատուիրակները այցելեցին զանազան մայրաքաղաքներ :

Խրիմեան Հայրիկ եւ Մինաս Չերազ գացին նախ Հռոմ, ուր տեսան արտաքին նախարար Կոմս Քորթին, որ ըսեր էր իրենց թէ արեւելքի մէջ դեսպանի պաշտօն վարած ըլլալով, ծանօթ է հայ ազգի յատկութիւններուն եւ վստահեցուցած՝ թէ պիտի պաշտպանէ մեր դատը :

Փարիզի մէջ կ՚ընդունուին արտաքին նախարար Ուատինկթոնի կողմէ, որ կը թելադրէ գործնական առաջարկներ ներկայացնել վեհաժողովին եւ ոչ թէ Լիբանանի նման վարչաձեւ մը պահանջել Հայաստանի համար : «Լիբանանի մէջ Թուրք չկայ, իսկ ձեր երկրին մէջ շատ կայ», կ՚ըսէ :

Հոս կը տեսնուին նաեւ Եգիպտոսի նախկին վարչապետ Նուպար փաշայի հետ, որ Պոլսոյ Ազգ. Ժողովէն տարբեր ծրագիր ունէր Հայկ. Հարցին մասին :

Յետոյ կ՚անցնին Անգլիոյ մայրաքաղաքը, ուր արտաքին նախարար Լորտ Սալըզպըրի՝ յանուն Նորին Վեհափառութեան Վիքթորիա Թագուհիի կառավարութեան՝ Հայերուն կը խոստանայ «խաղաղութիւն, բարօրութիւն եւ ազատութիւն »:

Կ՚այցելեն նաեւ Քէնթըրպըրիի արքեպիսկոպոսին, որ քաջալերական խօսքեր կ՚ուղղէ Խրիմեան Հայրիկին :

Պատուիրակները Լոնտոնի մէջ կը տեսնուին նաեւ Աւստրիոյ, Գերմանիոյ, Ֆրանսայի, Իտալիոյ ու ամէնէն վերջ Թուրքիոյ դեսպաններուն հետ: Սիրալիր տեսակցութիւն մը կ՚ունենան Կլատսթոնի հետ, որուն համար «Հայերուն ծառայել կը նշանակէր ծառայել քաղաքակրթութեան »:

Նոյն օրերուն, խորհրդարանին մէջ Հայերու մասին հարցում մը պատասխանելով, Լորտ Սալըզպըրի անորոշ յայտարարութիւններ կ՚ընէ :

Խրիմեան Հայրիկ եւ Չերազ Փարիզի ճամբով կը մեկնին Պերլին, ուր կը հասնին ճիշդ Վեհաժողովի բացման օրը՝ Յունիս 13ին:

Պատուիրակութեան երկրորդ անդամը՝ Խորէն Արք. Նարպէյ՝ իբրեւ ռուսասէր՝ ղրկուած էր Ս. Փեթերսպուրկ: Իր դիմումները պետական վարիչ դէմքերուն մօտ՝ ոչ մէկ արդիւնքի յանգեցան: Իր ձախողութիւնը հաղորդեց Ներսէս Պատրիարքին ծածկագրով մը՝ թէ «փնտռած ձեռագիրը չգտաւ ռուս. մատենադարանին մէջ ...»:

Պերլինի մէջ հայ պատուիրակները կ՚ընդունուին գահաժառանգ իշխանին եւ կայսրուհիին եւ Պիզմարքի քարտուղարին կողմէ, ստանալով առատ խոստումներ :

Վեհաժողովի բոլոր պատուիրակներուն կը ներկայացնեն յուշագիր մը, որ կը պարունակէր շատ համեստ պահանջներ, — հայ վալի մը, որ ձեռքին տակ ունենայ ոստիկանութիւն՝ կարգն ու ապահովութիւնը պահպանելու ու տեղական եկամուտին մէկ մասը՝ երկրին բարոյական ու նիւթական բարգաւաճման սատարելու համար :

Հայ պատուիրակութիւնը, որ ամբողջ մէկ ամիս յոյսերով օրօրուած էր, Յուլիս 13ին՝ դաշնագրի ստորագրուած օրը ցաւով կը տեղեկանար, որ վերջին պահուն 61րդ կարկտան յօդուածով կարճ կապած էին Հայկ. Հարցը :

Ու անմիջապէս բողոքագիր մը կը ներկայացնէ վեհաժողովի նախագահութեան՝ յայտնելով իր հիասթափութիւնն ու դայրոյթը.—

« Հայերը կը տեղեկանան թէ սխալած են, որովհետեւ խաղաղասէր եղան, իրենց իրաւունք չյարգուեցան եւ թէ ոչինչ ստացան իրենց հնադոյն ազգութիւնը պահպանած լինելուն համար :

« Հայ Պատուիրակութիւնն պիտի վերադառնայ յարեւելս, տանելով իր հետ այս դասն: Նա կը յայտարարէ սակայն թէ հայ ժողովուրդն երբեք պիտի չդադարի ձայն բարձրացնելէ, մինչեւ որ Եւրոպա արդար գոհացում չտայ իւր պահանջին »:

Հաւատարիմ Խրիմեան Հայրիկի եւ ընկերներու պատգամին, հայ ժողովուրդը ութսուն տարիէ ի վեր չէ դադրած ձայն բարձրացնելէ ու պիտի շարունակէ բարձրացնել այսուհետեւ ալ՝ մինչեւ արդար գոհացում :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՀՍԿԱՆԵՐԸ ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՆՈՐ ՌԱԶՄԱՆԱՒԵՐ ՊԷՅՐՈՒԹ ՀԱՍԱՆ

ՄՈՍԿՈՒԱ ՃԱՆՉՑԱՒ ԻՐԱՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՌԱԶՄԱՓՈՐՁԵՐ ԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ

Ամերիկեան բանակը իր կեդրոնատեղիները հաստատեց Լիբանանի կարեւորագոյն շրջաններուն մէջ:

Առջի օրուան եօթը ռազմանաւերու պարպումը վերջացաւ Պէյրութի մէջ: Չորեքշաբթի առաւօտ ութ նոր նաւեր հասան Պէյրութ: Աշխարհի բոլոր կողմերը գտնուող ամերիկեան ուժերը ահազանգի մատնուած են : Կարեւոր ուժեր կը կեդրոնանան Եւրոպա, մասնաւորապէս Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ :

Մինչ նաւատորմիղը զինուորներ կը պարպէր Պէյրութ, ամերիկեան պատերազմական օդանաւեր Ռայաքի եւ Քլէյաթի օդակայանները իջան՝ կարեւոր ուժեր փոխադրելով Լիբանանի հիւսիսային եւ կեդրոնական շրջանները :

Լիբանանցիները կը հետեւին պարպումի գործողութիւններուն: Օդանաւերը կը հսկեն ցամաքահանման, մինչ ուրիշներ երկրին հարաւային եւ հիւսիսային սահմաններու երկայնքին վրայ թռիչքներ կը կատարեն: Այս երկրորդ «ալիք»ին մաս կը կազմեն երկու զօրաբաժիններ : Այսօր – վաղը՝ ուրիշ զօրաբաժին մը պիտի միանայ անոնց:

Ռազմանաւերէն կը պարպուին նաեւ պատերազմական պիտոյքներ, մասնաւորապէս՝ ծանր հրասայլեր: Հսկայ ռազմանաւերէն մէկը մօտեցած է ցամաքին եւ շարժական կամուրջի մը միջոցով Պէյրութ կ՚ելլեն զինուորական բեռնատար կառքեր, ճիփեր, հրետանիներ, թնդանօթակիր կառքեր եւն.:

Խալտէի հրապարակը պատերազմական կեդրոնավայրի մը տպաւորութիւնը կը ձգէ:

Ցամաքահանման գործողութեանց ընդհանուր հրամանատար ծովակալ Հոլովէյ, Պէյրութի ամերիկեան դեսպանը, ամերիկացի զօրավար Վատ եւ լիբանանեան բանակի ընդհանուր հրամանատար զօր. Շեհապ խորհրդակցութիւն մը ունեցան Խալտէի ճամբուն վրայ՝ ամերիկացի զինուորներու քաղաք մտնելու ձեւին մասին: Դեսպանն ու երեք զինուորականները համաձայնեցան, որ լիբանանեան բանակին օգնութեամբ Ամերիկացիք թափանցեն քաղաք՝ փոքր խումբերով :

Ներկայիս Լիբանանի գրեթէ բոլոր շրջանները ապահովուած են ամերիկեան բանակին կողմէ :

Հրասայլ մը, զինուորական երկու կառքեր եւ երեսուն զինուորներ շրջապատեցին ամերիկեան դեսպանատունը՝ իբրեւ պահակ: Ուրիշ հրասայլ մը եւ հինգ կառքեր, 150 զինուորներով ուղղուեցան Պէյրութի նաւահանգիստը: Հրետանիներն ու զինուորական կառքերը զանազան ուղղութեամբ կը մեկնին Պէյրութէն՝ Լիբանանցիներու խանդավառ ծափերուն մէջ :

Հալածիչ օդանաւեր մայրաքաղաքին վրայ շատ ցածէն թռիչք մը կատարեն. 15 հրասայլեր, ճամբայ ելած են դէպի հիւսիս:

Ամերիկացիներու Լիբանան մուտքը ցարդ ոչ մէկ դիմադրութեան առիթ տուաւ՝ ըմբոստներուն: Ընդհակառակն, ապստամբներու պարագլուխներէն Սաէպ Սալամ հրաման տուաւ իր մարդոց՝ որ կրակը դադրեցնեն: Սալամ աւելցուց թէ լիբանանցի զինուորներու վրայ պէտք չէ կրակել, որպէս զի ըմբոստներուն հետ միացած՝ լիբանանեան բանակը կռուի « ամերիկացի նախայարձակներու դէմ »:

Ըստ երեւոյթին սակայն, այս կոչը մըտիկ ընող չէ եղած եւ ըմբոստները կը շարունակեն կրակել բանակին վրայ : Ցարդ ըմբոստները կրակ չբացին Ամերիկացիներու վրայ :

× Ֆրանսական «Տը Կրաս» յածանաւը, երեք թորփիլահալածներ եւ նաւթատար մը Քանէի ծովախորշէն մեկնեցան անծանօթ ուղղութեամբ: Փարիզի մէջ կը հաստատուի այս լուրը եւ կ՚աւելցուի թէ անոնք մեկնած են արեւելեան Միջերկրական. Թուլոնէն «Լա Պայիզ» նաւն ալ պիտի երթայ միանալ «Տը Կրաս»ին :

ՄԸՐՖԻ ՊԷՅՐՈՒԹ ԳՆԱՑ

Նախագահ Այզընհաուըր կարեւոր առաքելութեամբ մը Պէյրութ ղրկեց Ռապըրթ Մըրֆին:

Սպիտակ Տունէն պաշտօնապէս կը յայտարարեն, թէ Մըրֆի Այզընհաուըրի քաղաքական ներկայացուցիչն է Լիբանանի մէջ, ուր պիտի աշխատի պահպանել Նախագահ Շամունի վարչակարգը եւ ուժ տալ՝ որ խաղաղութիւնը վերահաստատուի Միջին Արեւելքի մէջ :

Ամերիկեան ուժերու Լիբանան մուտքը Միացեալ Նահանգները ահազանգի մատնեց բովանդակ աշխարհին մէջ, միաժամանակ՝ քաղաքական թէ զինուորական ճակատներու վրայ: Քանի մը ժամուան մէջ ստեղծուած օդային կամուրջը Լիբանանը կը կապէ Միացեալ Նահանգներուն : Նոր ռազմանաւեր կը մեկնին դէպի Միջերկրականի ջուրերը :

ՄԱՀԱՓՈՐՁԵՐԸ ՍԿՍԱՆ

Փարիզի ձայնասփիւռ հինգշաբթի կէսօրին յայտարարեց թէ մինչ Մըրֆին կը սպասեն Պէյրութի մէջ Լիբանանցիները սկսած են մահափորձեր ընել ամերիկացի զինուորներու դէմ: Ձայնասփիւռը չճշտեց թէ ապստամբները մոռցած են լիբանանեան բանակին հետ իրենց կարգադրելիք հարցերը եւ զէնքերը ուղղած՝ Ամերիկացիներու դէմ :

Միացեալ Նահանգներու Պատերազմական նախարար Մըք Էլրոյ աճապարանքով Ուաշինկթըն գնաց, ուր յայտարարեց թէ ամերիկեան ուժերը պատրաստ են որեւէ առաքելութեան համար :

Միւս կողմէ ամերիկեան օդանաւեր եւ զինուորներ Գերմանիոյ ճամբով սկսած են մեկնիլ Թուրքիա: Ամերիկեան բանակատեղի մը հաստատուեցաւ արդէն Ատանայի մէջ, Սուրիոյ սահմանին մօտ :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՌԱԶՄԱՓՈՐՁԵՐ ԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ

Լիբանանի եւ Իրաքի դէպքերուն նկատմամբ խորհրդային սպառնալիքը չուշացաւ :

Մոսկուա նախ ճանչցաւ Պաղտատի կառավարութիւնը: Նոր կառավարութիւնը ճանչցան նաեւ Եուկոսլաւիա եւ Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը :

Այնուհետեւ Կրեմլին հրապարակեց յայտարարութիւն մը. — Խորհրդային կառավարութիւնը կը նկատէ թէ Ամերիկայի եւ աշխարհակալ այլ երկիրներու բացայայտ յարձակումով՝ Միջին Արեւելքի մէջ ստեղծուեցաւ մտահոգիչ կացութիւն մը, ինչ որ շատ վտանգաւոր է ընդհանուր խաղաղութեան համար: Այս պայմաններուն մէջ Ապահովութեան Խորհուրդն ու ՄԱԿը հարկ եղած միջոցները ձեռք պէտք է առնեն՝ յարձակումը զսպելու եւ պաշտպանելու համար արաբական պետութեանց ազգ. անկախութիւնը:

Կրեմլին կոչ մը ըրաւ նաեւ Միացեալ Նահանգներուն, որպէս զի դադրեցնէ իր զինեալ միջամտութիւնը՝ արաբական երկիրներու մէջ եւ իր բանակները անմիջապէս հեռացնէ Լիբանանէն.— Խորհրդային կառավարութիւնը կը յայտարարէ թէ Խ. Միութիւն անտարբեր չի կրնար մնալ այն դէպքերուն առջեւ՝ որոնք լուրջ սպառնալիքներ կը ստեղծեն իր սահմաններուն մօտ շրջաններու մէջ եւ իրեն կը վերապահէ խաղաղութեան ապահովութեան համար հարկ եղած միջոցներուն դիմելու իրաւունքը :

Այս կոչը կը յիշեցնէ Սուէզի միջադէպին ատեն Մոսկուայի կատարած ազդարարութիւնը: Արեւմուտքը անակնկալի չեկաւ խորհրդային այս «սպառնալիք»էն, որուն կը սպասէր: Երեւոյթները ցոյց կու տան թէ Ամերիկա կարեւորութիւն ալ չէ տուած այս կոչին, իր Պատերազմական նախարարին բերնով յայտարարելով թէ ամերիկեան բանակը պատրաստ է որեւէ առաքելութեան համար :

Խորհրդային կարեւոր ուժեր կեդրոնացան Կովկասի մէջ: Օդանաւերու եւ հետեւակազօրքին ռազմափորձերը սկսան արդէն Անդրկովկասի մէջ :

1956ի Սուէզի դէպքին բաղդատմամբ՝ կացութիւնը բոլորովին տարբեր է այսօր, Այն ատեն Անգլիա եւ Ֆրանսա ուզեցին

(Շարունակութիւնը կարդալ ·Դ· էջ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՊԱՆԵՐԸ եւ ենթասպաները (Հիւսիսային Ափրիկէ) որ պիտի արձակուէին Օգոստոս մէկին (1956 – 1 – Բ.) պիտի պահուին: Պիտի կանչուին նաեւ 600 պահեստի սպաներ առաւելագոյն մէկ տարուան ժամանակամիջոցի մը համար : Այս վերջիններէն, առաջին առթիւ կոչ պիտի ըլլայ կամաւորներուն, եթէ պէտք եղածին չափ չըլլան. պիտի կանչուին 1926 Յունուար մէկէն 1930 Դեկտ. 31 ծնած սպաները որոնք արդէն մէկէն մէկուկէս տարի ծառայութիւն կատարած են :

ՕԳՈՍՏՈՍ 4ին կը լրանայ ընտրական ցանկերու արձանագրութիւնները : Հինգ տարիէն աւելի ֆրանսահպատակ Հայերը որ ցարդ չեն արձանագրուած, պէտք է փութան արձանագրուիլ: Հանրաքուէին համար քուէարկութիւնը պարտաւորիչ է: Պատերազմական նախարարութիւնը կը յիշեցնէ նաեւ որ զինուորներու ծնողքները կամ բարեկամները պէտք է արձանագրեն ծառայութեան մէջ գտնուողները կամ ճշդեն թէ արձանագրութիւնը կատարուած է :

ՊԶՏԻԿ ՀԵՐՈՍԸ

Կուտանք այս յուզիչ էջը, առնելով զայն Արամ Հայկազի նոր գիրքէն «Շ. Գարահիսար եւ իր հերոսամարտը», որ նոր լոյս տեսաւ:

Հետաքրքրական, տպաւորիչ եւ գեղեցիկ լեզուով պատմուած է Կարահիսարի հերոսամարտը, որուն ականատես եղած է հեղինակը:

Այս ճգնաժամային պահուն էր, որ անակնկալօրէն ձեռնառումբ մը պայթեցաւ Բերդի դրան առջեւ տարածուող հրապարակին վրայ: Մետաղի ու քարի բեկորներ անձրեւեցին չորս կողմ ու փոշին, վառօդի ծուխին խառնուած, բոպէ մը վարագուրած պահեց հրապարակը: Թուրքերը, դուռը քանդելու աշխատանքը դադրեցուցած, ինքնապաշտպանութեան անցան: Այն ատեն, դրան վրայ դիրք դրաւողները իրենց ամբողջ ուշադրութիւնը կեդրոնացուցին դուրսէն եկողներուն վրայ ու կասեցուցին անոնց յառաջխաղացքը: Մինչ այդ, ներսի Թուրքերը կը կռուէին կատաղօրէն. գիտէին, որ եթէ այս պատեհութիւնը կորսնցնէին եւ Բերդի մուտքը չբանային դուրսի իրենց ընկերներուն առջեւ, ամէն բան վերջացած էր: Վերջացած էր իրենց կեանքն ալ: Անոնց թիւը այնքան մեծ էր, որ մերոնք չէին համարձակեր իրենց դիրքերէն դուրս գալ ու յարձակման անցնիլ: Կը ջանային, սակայն, զանոնք զբաղած պահել մինչեւ որ ... մինչեւ որ ... մինչեւ որ ի՞նչ. մինչեւ ե՞րբ ... Մինչեւ որ հրաշքը պատահէր. մինչեւ որ Հայուն Աստուածը անգամ մը եւս օգնութեան հասնէր, որովհետեւ միւս դիրքերէն օգնութիւն ակընկալելը յիմարութիւն էր, պարզապէս յիմարութիւն էր ... բոլորն ալ նեղն էին, զբաղած ու կոտորակուած ..: Եթէ Թուրքերը պարիսպներէն դուրս կամ վարը ըլլային, թերեւս կիներ ու տղաք յաջողէին քարերով զանոնք ջախջախել, բայց ներկայ պայմաններուն այդ անհնար էր: Այսուհանդերձ, Թուրքերը կրցած էին դուշակել, թէ իրենց վրայ նետուած ձեռնառումբը եկած էր դրան դիմաց գտնուած ու հացթուխ կիներու յատկացուած շարք մը քարայրներէն մէկէն ու կը կրակէին անոնց վրայ ալ: Հաց եփող կիները, գործը ձգած, անձկութեամբ կը հետեւէին կռուի ճակատագրին: Անոնց քով, հսկիչի պաշտօնով, միայն մէկ այր մարդ կար — Կարմիրեան Գարեգինը, որ, իր տասնոցը քաշած, վերէն կը կռուէր: Եթէ միայն անոր քով արաղահարուած մը կամ քանի մը ձեռնառումբ գտնուէր, գործը մեծապէս կը դիւրանար, բայց որո՞ւ մտքէն կ'անցնէր հացթուխ կիներու օճախներուն քով ռումբ ամբարել ...: Կիներն անգամ ըմբռնած էին այդ բանը ու «պոմպա՛ մը, պոմպա՛ մը հասցուցէք» կը պոռային պաղատագին: Այդ պահուն ոչ թէ մարդ, թռչուն իսկ չէր կրնար թեւ բանալ, ալ ո՞ւր կը մնար ծանր առարկան դրկած խիճերուն վրայէն բլուրն ի վեր վազելով քարայրներուն հասնելու հնարաւորութիւնը:

Բայց «պոմպա»ի անոնց կոչը լսուած էր, տեղը հասած եւ Սառնըճներէն հատ մը բերուած էր մինչեւ պատին ծայրը:

Ո՞վ պիտի ըլլայ սոյդ մահը յանձն առնող՝ զայն տեղ հասցնելու համար ...

Մէկ գնդակով վիրաւորուիլը կամ ըսպաննուիլը դէշ բան էր, անբաղձալի, սարսռազդու. ռումբը ձեռքը գնդակներու կարկուտ մը դիմագրաւելը, յիսուն կամ հարիւր կտորներու վերածուիլը յանձն առնելը խենթի կամ հերոսի գործ էր:

Կիներ ու տղաք, աչքերը լայն բացած, հիմա կը նայէին այդ մահաբեր գործիքին ու չէին խօսեր, չէին շարժեր. մէկ մը կը նայէին ռումբին, մէկ մը ճամբուն, նորէն ռումբին, նորէն ճամբուն ...: Չէ, անկարելի էր ...: Գնդակները սուլելով կը զարնուէին քարերուն եւ խիճերուն ու անոնց ինկած տեղէն դեղին փոշիի պզտիկ ամպեր կը բարձրանային:

— Ես կը հանիմ, ըսաւ յանկարծ պզտիկ ձայն մը:

Հմայեակ Թէվէքէլեանն էր, հազիւ տասնըչորս տարու, թափթփած, քթին առջեւը միշտ թաց տղայ մը:

Զարմանքով, պաշտումով, հիացումով իրեն նայեցան բոլորը:

Ամէն մարդու մտքէն հաւանաբար նոյն բանն անցաւ, բայց ոչ մէկը խօսեցաւ, ոչ մէկը բան մը ըսաւ: Մարդ բերանը չբացաւ:

Այն ատեն, Հմայեակ հանեց բաճկոնը, ծռեցաւ ու ճերմակ լաթի մէջ փաթթուած ռումբը պլլեց իր բաճկոնին մէջ ու դրաւ թեւին տակ. ոտքի խմէնիները հանեց նետեց, խաչակնքեց ու թեթեւ մը առաջ ծռած՝ սլացաւ դէպի քարայրները:

Շունչերնին բռնած, շնչելը մոռցած, բոլորը կը հետեւէին անոր շարժումներուն:

— Աստուածածի՛ն, պաղատեցաւ կին մը: Աստուածածի՛ն, պահէ աս տղան:

Աղօթքէ, խնդրանքէ աւելի, Փրկիչին մօր ուղղուած հրաման մըն էր արտաբերուածը:

— Աստուածածի՛ն, պահէ աս տղան:

Հմայեակ կը սուրար գնդակներով հերկուած զառիթափին վրայէն, ռումբը թեւին տակ սեղմած, առաջ ծռած, ազատ թեւը լողացողի մը պէս ետ – առաջ շարժելով կը սուրար:

— Աչքերնիդ քէօռնայ, տղան կերա՛ն, անիծեց կին մը եւ ուշաթափուեցաւ:

— Չէ, չէ, քարին ետեւ մտաւ հանգչելու, ուրախ բացատրեց ուրիշ մը, տեսայ, ոտքերը ներս քաշեց ...:

Րոպէ մը վերջ, երբ կրակը պահիկ մը մեղմացած էր, ան դուրս եկաւ քարին ետեւէն ու նորէն սուրաց դէպի քարայրը: Գնդակներու անձրեւ մը կը շաչէ իր շուրջ, բայց ան մէկ մը աջ, մէկ մը ձախ հակելով կը վազէ, կը սահի, կ'իյնայ, կ'ելլէ ու քարայրի ապահովութեան մէկ քայլ մնացած թեւին տակի թանկագին ծրարը երկու ձեռքով առաջ երկարած՝ քիթնուբերնին կ'իյնայ վար ու կը մնայ անշարժ: Կին մը թանկագին ծրարը կ'առնէ ներս: Թուրքերու կրակը բզիկ բզիկ կ'ընէ պզտիկ հերոսին անշնչացած մարմինը ...:

Վայրկեան մը ետք քարայրներուն առջեւ ցցուող ապառաժի կատարէն վար նետուեցաւ Հմայեակի բերած ռումբը: Դժոխային որոտով, վրէժի աստուծոյ մը ցասման մռնչիւնին նման ահեղ, պայթեցաւ մահաբեր գործիքը:

Քարերը դողացին ու արձագանգը, քարերուն զարնուելով, քանի մը անգամ կրկնուեցաւ: Երբ ծուխն ու փոշին ցրուեցան, գետինը ծածկուած էր դիականերով ու դրան առջեւ Թուրք չկար:

Ճիշդ այ դպահուն հրաշալի ու անըսպասելի բան մը կը պատահի: Մերոնք ժամանակը հասած համարելով, դուրս կուգան դիրքերէն ու կ'անցնին յարձակողականի: Առջեւէն կը վազէ Երեմիա Բալուցեան:

— Եկէք, տղաք, մեռնիլ է նէ մէկ անգամ պի մեռնինք, կը պոռայ եւ աջ ու ձախ կրակելով կը վազէ առաջ:

Անոր կը հետեւին բոլորը — զէնք ունեցողն ալ, չունեցողն ալ, մեծն ալ, պզտիկն ալ: Գինովցած են: Մահը ալ սարսափ չունի իրենց համար: Անհաշիւ կը վազեն առաջ: Վիրաւորներու ու մեռնողներու համար ալ կանգ չեն առներ: «Մահ իմացեալ անմահութիւն է»: «Մահ Թուրքերուն», «Զարկէք, զարկած ձեռքերնուդ ղուրպան» աղաղակներ, կանչեր, հառաչանքներ, օրհնութեան ու անէծքի բեկորներ, հեծեծանք ...:

Բերդը մաքրուեցաւ:

Յաղթանակի լուրը տարածուեցաւ Բերդին մէջ եւ ընդհանուր խանդավառութիւնը հասաւ գագաթնակէտին: Ամէն տեղ երգի ձայն կը լսուէր.

«Ուխտել ենք կռուել
Այդ սիրով մեռնել.
Համոզուած ենք որ
Միայն զէնքով կայ
Հայուն փրկութիւն»:

Մեր ուրախութեան ադմուկը թշնամիին հասաւ: Ան, սրտաբեկ, մութը իջնելուն պէս քաշուեցաւ ետ՝ իր վէրքերը կապելու եւ թերեւս վաղուան կռուին համար վերակազմուելու:

Անբացատրելի, անանուն զգացում մը ողողած էր մեր հոգին այդ օրը: Մահուան մօտ էինք եղած ու զայն խաբած: Մահու հրեշտակին թեւը քսուեր էր մեր ուսին եւ տասնըչորս տարու տղու մը հերոսութենէն ահաբեկ՝ պարտուեր ...:

Ալ ասկէ ետք որքան ապրէինք, շահ էր:

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՄԱՍԻՆ ԻՄ ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՍ ԱՌԹԻՒ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հայ ժողովուրդը, որ Բարեգործականի քով ունի Մելքոնեանի, Լազարեան վարդապետի եւ ուրիշ կտակներ, ինչպէս նաեւ քանի մը տարի առաջ յանուն Հայ մշակոյթի հանգանակուած 350 – 400.000 տոլարի գումար մը, թէ իրաւունք եւ թէ պարտականութիւն ունի հաշիւ պահանջելու, հոգ չէ թէ պահանջողը ռամկավար ըլլայ թէ Դաշնակցական, կաթողիկէ, բողոքական կամ լուսաւորչական: Բարեգործականի հաւաքածը ոչ կուսակցական եւ ոչ ալ հաստուածական դրամ է, որուն համար հաշիւ պահանջելը մեր իրաւասութենէն վեր կամ դուրս նկատուի:

Այս առթիւ ինծի գրուածներուն մէջ կը կարդամ, թէ Դաշնակցականը ի՞նչ իրաւունք ունի Բարեգործականէն հաշիւ պահանջելու, կամ թէ Դաշնակցականները ե՞րբ հաշիւ տուած են իրենց հանգանակած գումարներուն համար:

Դաշնակցութիւնը, ինչպէս Ռամկավարութիւնը «գոց» կազմակերպութիւններ, կուսակցութիւններ են, որոնք միայն իրենց անդամներուն ստիպուած են հաշիւ տալ եւ ոչ թէ հանուր Հայութեան: Սակայն Բարեգործականը կուսակցութիւն չէ, գոնէ այդպէս չի նկատուիր, ըստ օրէնի՝ պարտաւոր է հաշիւ տալ. եւ կրնայ դատարան տարուիլ՝ ապացուցուելէ ետք, թէ մսխում կամ ապօրինի գործ կատարած է, մանաւանդ Մ. Նահանգներու մէջ, ուր պետական տուրքէ զերծ նկատուած է, իբրեւ բարեգործական հաստատութիւն:

Սակայն ընդունինք, որ Դաշնակցականը իրաւունք չունի Բարեգործականէն հաշիւ պահանջելու: Արդ՝ ասիկա պատճա՞ռ մըն է, որ Բարեգործականը կամայական յատկացումներ ընէ հայ մշակոյթի անուամբ իր հաւաքած կամ ստացած գումարներէն: Ի՞նչպէս կարելի է յանդգնիլ պաշտպանել այն կարծիքը, թէ ազգային հաստատութիւն մը իրաւունք ունի անհաշիւ գործելու, ըստ կամս տնօրինութիւններ ընելու, քանի մը պիտանի գիրքերու հետ անպէտ գիրքեր հրատարակելու, իսկ ուրիշ արժէքաւոր գործեր հրատարակել մերժելու:

Եթէ կան այս մտայնութիւնը պաշտպանողներ, պատրաստ եմ լսելու զիրենք եւ պատասխանելու ըստ պատշաճի: Սակայն եթէ նիւթին հետ կապ չունեցող ոչնչաբանութիւններ պիտի ըլլան ինծի տրուած պատասխանները, շատ բնական է, որ կարդալ իսկ պիտի չարժէր:

Այժմ առնենք ուրիշ կէտ մը:

Ինծի համար անմեկնելի է, թէ Բարեգործականի ինքնակոչ պաշտպանները կամ փաստաբանները ինչո՞ւ կը հակառակին, որ Բարեգործականը գոնէ յանուն Հայ մշակոյթի իր հանգանակած կամ ստացած գումարներուն հաշիւը տայ: Կամ թէ ունի՞ հեղինակութիւնը զանազանելու գրքեվանքին կարեւորութիւնը Հարուըրտի համալսարանէն, կամ Օննիկ Աւետիս[...]

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ Խ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ ՆԵՐՍ

Իսկ պաշտօնապէս հակահամայնավար երկիրներու մէջ ալ, պաշտօնապէս հանչցուած համայնավար կազմակերպութենէն զատ պէտք չէ մոռնալ նաեւ այն անթիւ համայնավար գործակալները, լրտեսները, գաղտնի գործիչները, որոնք կարծուածէն շատ աւելի մեծ թիւ մը կը կազմեն եւ կարծուածէն շատ աւելի վընասներ կը պատճառեն:

Այստեղ հարց մը կը ծագի, համայնավարները ասկէ քսան – երեսուն տարի վերջ յաջողած պիտի ըլլա՞ն աշխարհին տիրելու իրենց նպատակին մէջ:

Փուլչ: Անկարելիութիւն մը չէ այդ: Կախում ունի մեր յիմարութեան աստիճանէն: Եթէ արեւմտեան պետութիւնները անդարմանելի ու մեծ յիմարութիւն մը գործեն, ինչպէս, օրինակ, եթէ նոր պատերազմի մը մէջ մխրճուին, կամ եթէ մատնուին տնտեսական անդարմանելի քայքայումի մը: Կարելիութիւններ, որոնք, յոյս ունինք, իրողութիւններու չեն վերածուիր:

Որպէս վերջաբան

1) Այսօրուան Ռուսիան արմատապէս տարբեր է երէկուան խորհրդային Ռուսիայէն, հակառակ անոր որ վարչաձեւին հիմնական ու գլխաւոր յատկանիշները նոյնը մնացած են:

2) Խորհրդային վարչաձեւը առ այժմ հաստատ ըլլալ կը թուի, հակառակ ներքին մրցակցութիւններու եւ լուրջ անհամաձայնութիւններու գոյութեան: Արտաքին որեւէ նշան չկայ առայժմ, որ հակա – յեղափոխական շարժման մը կարելիութիւնը մատնանշէ:

3) Սակայն բռնատիրութիւնները երբեք յաւիտենական եղած չեն այն պատճառով, որ պատմութիւնը ժողովուրդն է որ կը գրէ: Հաղուագիւտ են այն բռնատիրութիւնները, որոնք, պատմութեան ընթացքին, իրենց բնական մահով մեռած են:

4) Խ. Միութենէն ներս զօրաւոր ներքին անհամաձայնութիւններ եւ որոշ շարժումներ գոյութիւն ունին: Բոլոր բանտերէն ներս դժգոհութիւն գոյութիւն կ'ունենայ. սակայն այս չի նշանակեր թէ մօտալուտ է այն օրը, երբ խորհրդային հսկայատարած բանտին դռները պիտի ջախջախուին:

5) Ստալինի մահէն վերջ Խ. Միութենէն ներս տեղի ունեցած փոփոխութիւնները հասկնալու համար պէտք է նկատի ունենալ հետեւեալ պարագան. կ'ուզեն կուսակցութիւնը դարձնել իշխանութեան գլխաւոր առանցքը, եւ ոչ թէ ղեկավար անձը կամ անձերը:

6) Զենք ուղեր կրկնել թէ ինչի մէջ կը կայանայ ապա – ստալինականացումը. սակայն պէտք է գիտնալ, թէ այլեւս վերջ տրուած է ներքին ոստիկանութեան կամայական գործունէութեան եւ ընդհանուր ահ ու սարսափի գոյավիճակին: Սակայն ահ ու սարսափի գոյավիճակը կրնայ վերահաստատուիլ որեւէ մէկ ատեն:

7) Խորհրդային կառավարական ձեւին ամէնէն գլխաւոր յատկանիշը, որ զայն կը զանազանէ աշխարհի միւս բոլոր կառավարութիւններէն ու բռնատիրութիւններէն, իր ծայրայեղ գաղտնապահութիւնն է:

8) Կուսակցութեան յատկանիշները փոխուելու վրայ են եւ ընկերութիւնը ըսկսած է հետզհետէ հիմնուիլ կուսակցական նոր նուիրապետութեան մը վրայ:

9) Որոշ չափով խախտած են խորհրդային կայսրութեան հիմքերը՝ արբանեակ երկիրներուն մէջ: Սակայն որոշ է, թէ Կրեմլին արեւելեան Եւրոպայէն պիտի չհրաժարի առանց կռուի:

10) Խ. Միութիւնը խաղաղութիւն կ'ուզէ, անկասկած. Մ. Նահանգներու դէմ հիւլէական պատերազմ մը «աներեւակայելի» կը գտնէ. սակայն խաղաղութիւնը պահպանել կ'ուզէ իր պայմաններով:

11) Ներքին ճակատին վրայ, խորհրդային կառավարութեան ամէնէն մեծ տկարութիւնը իր հողամշակութիւնն է, ելեւմուտքը եւ բնակարաններու հարցը:

12) Գիտական մարզին մէջ արձանագրուած խորհրդային յառաջդիմութիւնները շատ կարեւոր են. սակայն, բացի գիտութենէն, մշակութային այլ մարզերու մէջ բոլորովին կոյր կը ձեւանան այն բոլոր հարցերուն մէջ, որոնք իրենց հետապնդած նպատակներուն չեն համապատասխաներ:

Ինչպէս ստիպուած ենք օդ շնչել, այնպէս ալ ստիպուած ենք ապրիլ Ռուսերուն հետ, որոնք, ի վերայ ամենայնի, շատ լուրջ մրցակիցներ ալ են: Զօրաւոր են, բայց պատերազմ չեն ուզեր:

Ցամենայն դէպս, ստիպուած ենք աչալուրջ ըլլալ, բայց, միաժամանակ, ճանչնալ Ռուսերը, հասկնալ անոնց մտայնութիւնը, աշխատիլ խաղաղութեամբ ապրիլ անոնց հետ, նոյնիսկ եթէ Ռուսերուն յարուցած դժուարութիւնները երբեմն անմարսելի ու անհանդուրժելի թուին:

(22 եւ վերջ) Ճ. Կ.

ՏԻՂԵԿԱԳԻՐ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

1957-1958Ի ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ

ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԲԱԺԻՆ

Հինգերորդ տարին է որ վերաբացուած Ճեմարանի գիշերօթիկնոցը կը շարունակէ իր ծոցին մէջ ապաստան տալ գաղթաշխարհի չորս ծագերէն եկող հայորդիներուն: Անցած տարուան 63 գիշերօթիկներուն դիմաց այս տարի ունեցանք 73 հոգի, 29 աղջիկ, 44 տղայ. տասը հոգիով սկսած այս բաժինը այսօր կը տեսնէք թէ ինչպէս շուտ աճեցաւ. Ոչ մէկ կասկած որ այս թիւը հետզհետէ պիտի բազմանայ տակաւին, եթէ քաղաքական պայմանները թոյլ տան :

Մեր գիշերօթիկները կը ներկայացնեն հետեւեալ պատկերը. համաձայն իրենց եկած երկիրներուն .—

Իրան 33, Իրաք 7, Սուրիա 7, Լիբանան 12, Եգիպտոս երկու, Յունաստան հինգ, Գանա երկու, Մ. Նահանգներ 4, Չիլի մէկ :

Ճեմարանը սփիւռքի մէջ հայկական օճախ մըն է, որուն ջերմութեան լոյսով կ'ուզեն իրենց հոգիները տաքցնել հայրենակարօտ մեր ազգին զաւակները :

Կը խորհինք թէ ամէն սրտցաւ ծնողք կ'ըմբռնէ այն դժուարութիւնները, որոնց կը մատնուինք այլազան շրջաններէ եկող այս այլատարր մանուկներն ու պատանիները պահելու, խնամելու, մեծցնելու, եւ դաստիարակելու համար: Այս բարոյական դժուարութեանց վրայ ոչ նուազ կարեւորութեամբ պէտք է աւելցնել նաեւ նիւթական այն դժուարութիւնները, որ կը կապուին մեր գիշերօթիկ հաստատութեան հետ: Ինչ որ կը գանձուի մինչեւ վերջին դահեկանը կը ծախսուի իրենց գիշերօթիկներու վրայ անոնց տալու համար ընտանեկան խնամքի հետ առատ եւ սննդարար ճաշեր: Պարտք կը զգանք այստեղ յայտնելու թէ ապրուստին գիներուն նոր վերելքին հետ մեզի համար գրեթէ անկարելի պիտի դառնայ նախկին պայմաններով պահել այս մեծածախս հաստատութիւնը: Կը հաւատանք, որ հայ ծնողները պիտի ըմբռնեն մեր կացութիւնը եւ ի սէր իրենց զաւակներուն եւ Ճեմարանի պիտի ուզեն օժանդակել մեզի :

ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ԿԱԶՄ

Ճեմարանի տնօրէնութիւնը նախանձախնդիր եղած է մասնագէտ եւ կարող ուսուցիչներ ունենալու, յատկապէս վերի դասարաններուն համար: Ուրախ ենք, որ այս ձգտումը մեծ չափով մը իրականացած է եւ այսօր հիմնական նիւթերու համար Ճեմարանը ունի իր մնայուն եւ հեղինակաւոր դասատուները :

Ճեմարանի տնօրէնութեան երկրորդ փափաքն է եղած միշտ իր ուսուցչական կազմը ամբողջացնել, որքան հնարաւոր է, հայ ուսուցիչներով, որովհետեւ տարիներու փորձը ցոյց կուտայ, որ օտարը չի կրնար հայ հաստատութեան մը հոգին ըմբռնել պէտք եղած ձեւով եւ անհրաժեշտ նուիրումով ծառայել մեր ազգի զաւակներուն: Հայ տղոց հոգին ըմբռնելու համար հայ պէտք է ըլլալ :

Այս զոյգ նպատակներով առաջնորդուած Ճեմարանի ուսուցչական կազմը ներկայացնող հիմնական կորիզը կը մնայ անփոփոխ: Այս տարի եւս ունեցանք մօտաւորապէս անցած տարուան ուսուցչական մարմինը բաղկացած 37 անդամներէ, 22 մնայուն եւ 15 այցելու:

Լիբանանի կրթական նախարարութիւնը մեզի տրամադրած է երկու արաբերէնի ուսուցիչներ, եւ Ֆրանսական Կրթական Առաքելութիւնը նոյնպէս երկու ուսուցիչներ ֆրանսերէն լեզուի համար :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ

Ուրախ ենք յայտնելու, որ Ճեմարանի ուսանողութեան առողջապահական վիճակը շատ լաւ պայմաններ ներկայացուց այս տարի եւս:

Վերջին շրջանի անստոյգ կացութիւնը թոյլ չտուաւ որ նախորդ տարիներու չափով մարզախաղեր ու մրցումներ տեղի ունենան, այսուհանդերձ մեր աշակերտները չզրկուեցան դպրոցի ներքին մարզական կեանքէն :

Լիբանանի զինուորական իշխանութեանց կողմէ զրկուած յատուկ մարզիչը կանոնաւորութեամբ շարունակեց վերջին երկու դասարաններու լիբանանահպատակ մեր աշակերտներուն զինուորական կրթութիւն տալ համաձայն վերջին տարիներուն հրատարակուած կանոնագրութեան :

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Ներկայ տարուան մեր ելեւմուտքը կը հասնի մօտ 150.000 լ. ո., առանց գիշերօթիկ բաժինը նկատի ունենալու : Շնորհիւ ամերիկահայ երեք ազգայիններու հանգուցեալ Ե. եւ Ն. Եափուճեանի, Մ. Երամեանի, եւ Բ. Սէմէրճեանի թողած մօտ 18.000 տոլարի կտակներուն, որոնք գործադրուեցան այս տարուան ընթացքին, Ճեմարանը կարողացաւ 1957 – 58 շրջանի իր պիւտճէն հաւասարակշռել : Այս տարի որեւէ յատկացում չըրաւ Հայ Օգնութեան Միութիւնը, որ Ճեմարանի հիմնադրութենէն ի վեր մեր հաստատութեան մնայուն եւ գլխաւոր օժանդակողն էր: Քալիֆորնիոյ Հայ Կրթական Հիմնարկութիւնն ալ նախորդ տարիներուն հինգ հազար տոլարի փոխարէն միայն հազար տոլար յատկացուց Ճեմարանին:

Այս երկու կազմակերպութիւնները իրենց օժանդակութիւնը զլացեցին այն մտածումով որ Ճեմարանը սկսած է տնտեսապէս ինքնաբաւ դառնալ, շնորհիւ իր հիմնադրութեան 25ամեակին առիթով կատարուած հանգանակութիւններուն : Դժբախտաբար մեր լաւատես նախատեսութիւնները չարդարացան :

(Շար.)

եանի·գործը՝ Արմենակ Սագըզեանի յօդուածներու անկապ շարքէն :

Ձեմ գիտեր՝ ինչ աններելի ոճիր է հարցնել, թէ ի՞նչ եղան Մելքոնեան հրատարակչականին յատկացուած տարեկան հազարաւոր տոլարները: Լազարեան վարդապետի կտակը սպառեցա՞ւ՝ միայն Սմբատ Սպարապետի Պատմութեան հրատարակութեամբ : Ինչո՞ւ ուրիշ յատկացումներ չեն ըլլար: Ո՞րքան է հաւաքուած եկամուտը եւ ի՞նչ բանի կը գործածուի :

Արդեօք «մրցակցութեա՞մբ» կ'ընտրուին հրատարակելի գործերը: Եթէ այո, ե՞րբ, ո՞ւր, ի՞նչպէս տեղի կ'ունենայ «մրցակցութիւնը»: Եթէ ոչ, ապա ուրեմն ո՞վ, ի՞նչպէս եւ ո՞ւր կ'ընտրէ հրատարակելի գործը:

Եթէ օտար եւ մեծահռչակ համալսարաններու տասնեակ հազարաւոր տոլարներ կը տրուին, ինչո՞ւ որեւէ գումար չի տրուիր օտար հրատարակչականներու, որպէսզի հայագիտական արժէքաւոր գործեր հրատարակուին:

Կը կարծեմ, թէ Բարեգործականը չի պատասխաներ այս եւ ասոնց նման բազմաթիւ ուրիշ հարցումներու, որովհետեւ

Ա) Չի կրնար պատասխանել :

Բ) Անկարող է ըմբռնելու իր ստանձնած գործին արժէքն ու կարեւորութիւնը :

Գ) Պատճառներ ունի հաշուետուութենէ խուսափելու :

Դ) Կը յուսայ եւ կը սպասէ, որ վարձկան գրիչներ պաշտպանեն զինք:

Յ. ՔԻՒՐՏԵԱՆ

ԹՕՔԱԹԼԵԱՆԻ ԴԱՏԸ ՎԵՐՋ ԳՏԱՒ

ԽՄԲ.— Պոլսոյ Մարմարայէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները՝ Թօքաթլեան պանդոկի դատին մասին, որ տարիներէ ի վեր կը ձգձգուէր :

Թօքաթլեան պանդոկը Պէյօղլուի եկեղեցիներուն հասոյթի գլխաւոր աղբիւրն է եւ տարիներէ ի վեր կը գրաղեցնէր Պէյօղլուի Թաղական Խորհուրդը, որ պարպումի դատ բացած էր պանդոկի վերջին վարձակալ Իպրահիմ Կիւլթանի դէմ, այն պատճառաբանութեամբ որ վարձակալը առանց Թաղականութեան հաւանութիւնը առած ըլլալու զանազան փոփոխութիւններ կատարած էր շէնքէն ներս եւ տակաւին զանազան մասերը վարձու տալով ոտնակոխած էր համաձայնութեան պայմանները :

Թօքաթլեան ընտանիքին վերջին անդամներէն Մեսրովբ երբ Բ. Ընդհ. Պատերազմի ընթացքին, իբրեւ գերմանահպատակ ստիպուեցաւ հեռանալ երկրէն, պանդոկը փոխանձեց Իպրահիմ Կիւլթանի որ օգտուելով բէֆ միւթէվվէլլիութեան շրջանին տրուած զանազան թոյլտուութիւններէն շատ նպաստաւոր պայմաններով վարձակալը դարձած էր այդ մեծ կալուածին :

Թաղային Խորհուրդներու ընտրութեան Թուականէն իսկ եկող եւ գացող բոլոր խորհուրդները կը զբաղէին այս հարցով, որպէս զի կարելի դառնար առաւելագոյն չափով օգտագործել այդ հանրային կալուածը եւ նկատելով որ Իպրահիմ Կիւլթան ոտնակոխած էր պայմանագրութեան բացորոշ տրամադրութիւնները՝ դատարան յանձնած էին զինքը պարպումի պահանջով :

1954 Թուականին Պէյօղլուի Թաղականութիւնը որոշեց Թօքաթլեան պանդոկի հարցով զբաղելու բոլոր պատասխանատուութիւնը յանձնել Վարչութեան Ատենապետ Պ. Մկրտիչ Շէլլէֆեանի եւ յայտնի ազգայիններէն՝ Պ. Ղազարոս Նշանեանի, որոնք Թաղականութեան ներկայացուցիչ փաստաբանական կազմին վրայ նորեր աւելցնելով դատական գործողութիւնները շարունակեցին կատարեալ բծախնդրութեամբ :

Դատը այլեւս ստացած էր նոր բնոյթ մը, վարձակալ Իպրահիմ Կիւլթան ամէն միջոցի կը դիմէր իրեն ի նպաստ որոշում մը ձեռք ձգելու կամ գոնէ դատական շրջանը կարելի չափով երկարաձգել տալու համար :

Այս նպատակով դիմեց դատական օրէնքներուն պարգեւած բոլոր կողմնակի միջոցներուն. նիւթական եւ բարոյական զանազան փուլերէ անցնելէ եւ տարիներ շարունակուելէ յետոյ դատը վերջ գտաւ ի նպաստ Պէյօղլուի Թաղականութեան:

Այս անգամ Ի. Կիւլթան դիմեց Վճռաբեկ Ատեանին եւ երբ համոզուեցաւ թէ ի նպաստ Թաղականութեան պիտի ըլլար նաեւ Վճռաբեկի որոշումը, այս անգամ մերժեց Վճռաբեկ Ատեանի դատաւորները եւ պահանջեց որ տարբեր ատեանի մը առջեւ տեղի ունենայ դատավարութիւնը:

Այսօր կը տեղեկանանք թէ այլեւս վերջ գտած է այս դատը եւ վճռաբեկ ատեանը տուած է իր անբեկանելի որոշումը, որու համաձայն, Ի. Կիւլթան կը ստիպուի պարպել Թօքաթլեան պանդոկը :

Այս պարպումը պիտի կատարուի Իճրայի օրէնքին տրամադրութեանց համաձայն եւ հաւանաբար մօտաւոր ապագային Պէյօղլուի Թաղականութիւնը կարելիութիւն պիտի ունենայ հասութաբեր կալուածի մը վերածել Թօքաթլեանի շէնքը :

Կը տեղեկանանք նոյնպէս թէ մօտերս մասնաւոր զեկոյցով մը հանրութեան պիտի տրուին այս դատին մասին անհրաժեշտ լուսաբանութիւնները :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (211)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԺԱ.

ԿՏՈՒՑ ԱՆԱՊԱՏ

Ամէն բոպէ յայտնւում էր ժամկոչը, փայտեայ ծանր օթակը ձեռին եւ, բոլոր խուցերի դռները հերթով ծեծելով, հասնում էր մերին, եւ նրա վրայ եւս երեք անգամ զարկելո, գոչում էր. «Ժա՛ համեցէք»:

Դրանք այն «մշտապաշտօն» կոչուած անապատականների կարգից էին, որոնք, բացի օրուայ սովորական ժամերգութիւններէ, որ կատարում էր ամբողջ միաբանութիւնը միասին, կատարում էին նաեւ մշտական աղօթքներ, եւ դրա համար միաբանութիւնը մի քանի դասերի էր բաժանուած, որոնք հերթով փոխւում էին: Եւ այդպէս, աղօթքն ու պաշտամունքը եկեղեցում օր ու գիշեր մնում էր անխզելի եւ երբեք չէր ընդհատւում : Իսկ այն գիշերը շաբաթուայ գիշեր լինելով, ամբողջ միաբանութիւնը «հսկում» էր կատարում, այսինքն անքուն պիտի աղօթէր մինչեւ լոյս: Այդ կարգի աբեղաներին հին ժամանակներում յունական անունով կոչում էին «ապուդէ» (անքուն), իսկ նրանց վանքը «անհանգստից» վանք : Ի՞նչ հանգստութիւն էինք որոնում մենք « անհանգիստների» վանքում...

Առաւօտեան ժամը վերջանալուց յետոյ, ես եւ Ասլանը գնացինք վանահօր աջը համբուրելու եւ նրան հրաժարական ողջոյն տալու: Նրան միայնակ գտանք իր անշուք խուցի մէջ նստած, եւ ինչ որ գրում էր: Նա թէեւ խիստ բարեսրտութեամբ ընդունեց մեզ, բայց մենք կարճ կտրեցինք, եւ ոտքի վրայ շնորհակալութիւն յայտնելով, դուրս եկանք :

Ուրիշ վանքերում միաբանները, իրանց այցելուներից նիւթական ակնկալութիւններ ունենալով, վերին աստիճանի քաղաքավարի եւ մինչեւ անգամ շողոքորթող են լինում : Բայց այդ, աշխարհից անջատուած, անընչասէր անապատականները, ոչ միայն սառն էին վարւում, այլ խորշում էին մեզքի աշխարհի մարդիկներից : Այդ խորշանքը հասնում էր նրանց մէջ մինչեւ մարդատեցութեան : Իգական սեռին բոլորովին արգելուած էր այդ կղզին մտնել, իսկ արական սեռից մուտք են գործում հասակաւորները միայն :

Մենք վերջին անգամ հայեացք ձգեցինք «անհանգստից» վանքի վրայ եւ հեռացանք :

— Ի՞նչպէս երեւաց քեզ այդ վանքը, — հարցրի Ասլանից :

— Անապատական մոլեռանդութիւնը, ճգնաւորական կեանքը, — ասաց նա, — այլանդակեց մեր վանական կարգերը, որոնք, իրաւ, իրանց ժամանակին ունեցել են իրանց մէջ շատ մարդասիրական սկզբունքներ : Անապատականների շնորհիւ ինչպէս մեր վանական կեանքը այլանդակուեցաւ, այնպէս էլ այլանդակուեցաւ եւ հայկական գեղեցիկ ճարտարապետութիւնը, որ պահպանուած էր գլխաւորապէս վանքերի շինուածքների մէջ: Աղքատութիւն եւ անչքութիւն սիրելով, անապատականները բաւականացան անշուք խցիկներով, եւ խստակեցութեամբ ըսպաննելով իրանց մարմինը, սպաննեցին միեւնոյն ժամանակ եւ արհեստը: Նայեցէք, ի՞նչ բանի են նման այդ ողորմելի շինուածքները, այդ տխուր անապատը ..

Բէրդէն – Օղլուն՝ մեր հիւրընկալ աբեղայի հետ՝ գտանք ծովի ափի մօտ: Այնտեղ պատրաստ էր վանքի նաւակը, որ մեզ պիտի տանէր դէպի ցամաքը: Մենք նստեցինք, նահապետական նաւակը երկու ժամից յետոյ մեզ հանեց «դրսի տունը», որ գտնւում է կղզու հանդէպ, նրա հիւսիս – արեւելեան ցամաքի վրայ : Վանայ ծովակի մէջ գտնուող միւս կղզիները եւս՝ Լիմ եւ Աղթամար, որոնց մէջ ճգնաւորների անապատներ կան, այսպիսի «դրսի տներ» ունեն: Այստեղ է կենտրոնացած վանքի ամբողջ տնտեսութիւնը : Այստեղ են բնակւում մշակները, որ մշակում են վանքապատկան ընդարձակ հողերը:

Այստեղ են պահւում վանքի բազմաթիւ անասունները իրանց հովիւներով եւ նախրապաններով: Այստեղ է վանքի գըլխաւոր հարստութիւնը: Այստեղ աբեղաները կանանցից չեն խորշում. նրանք են թխում հացը, նրանք են պատրաստում կերակուրներ վանքի բազմաթիւ բանուորների համար, նրանք են կթում ոչխարները, պանիր են մակարդում, իւղ են պատրաստում, նրանք են մանում բուրդը եւ նրանից հայրսուրբերի համար հագուստ պատրաստում : Այստեղ կեանք կայ: Այստեղ, «դրսի տան» մէջ, գործում են, իսկ այնտեղ, ներսի տան մէջ, — անապատում, — միայն աղօթում են :

Մեզ ընդունեց «դրսի տան» տնտեսմատակարար աբեղան, մի բաւական ուրախ, զուարճախօս անձն, եւ հրաւիրելով իր սենեակը, ասաց.

— Գնանք, գիտեմ, այնտեղ ձեզ քաղցած պահած կը լինեն, գնանք մի բան ուտենք :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

գրաւել Ջրանցքը· Ամերիկա եւ Խ· Միութիւնը ընդդիմացան, իրենց կողքին ունենալով Ապահովութեան Խորհուրդի կար - ծիքներուն մեծ մասը :

Այս անգամ՝ դրօշակիրը Ուաշինկթընն է, ինչ որ խնդիրը կը դառնէ աւելի բարձր մակարդակի մը վրայ, ինչ որ, թերեւս, աւելի վտանգաւոր է :

ՆԱՍՐԻ ԴԻՐՔԸ

Գահիրէի ձայնասփիւռէն պնդապէս Նասր յայտարարեց .— Հասարակաց պաշտպանութեան Արաբական Ուխտին համաձայն՝ Իրաքի վրայ ըլլալիք որեւէ յարձակում Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան վրայ կատարուած յարձա - կում մը պիտի նկատենք :

Պարզ է այլեւս, թէ երկու ճակատները ճշդուած են :

Պաղտատի ձայնասփիւռը պաշտօնապէս յայտարարեց թէ Ֆէյսալ Թագաւոր, Նուրի Սայիտ եւ իշխան Ապտիւլիլահ սպաննուած են իրաքցի ժողովուրդին կողմէ :

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՈՒԺԵՐԸ ՅՈՐԴԱՆԱՆ ՀԱՍԱՆ

Անմիջապէս պատասխանելով Հիւսէյն Թագաւորի կոչին, Կիպրոսի անգլիացի օդաչուները գացին Յորդանան: Բրիտանական բանակները, օդի ճամբով միացան օդաչուներուն՝ հասնելով Ամմանի օդակայանը :

Ձայնասփիւռը կը ճշդէ թէ բրիտանա - կան ուժերը Յորդանան հասան Հիւսէյն Թագաւորի կոչէն վեց ժամ ետք :

Առաջին լուրերուն համաձայն Իրաքի յեղափոխութիւնը պատճառ դարձած է առնուազն երկու հարիւր հոգիի սպանու - թեան: Զոհերուն մեծ մասը հարուստներ են, որոնց շքեղ ապարանքները կրակի տրուած են ըմբոստներուն կողմէ :

Իշխան Ապտիւլիլահի եւ Նուրի Սայիտի ապարանքները աւերակոյտերու վերած - ուած են :

Ըմբոստներու ձեռքը կը գտնուին միայն Պաղտատի շրջակայքը: Քերքուքի, Մուսուլի եւ Յորդանանի իրաքեան ուժերը, որոնք հաւատարիմ են արքայական ըն - տանիքին, ներկայիս կը քալեն Պաղտատի վրայ :

Թեհրանէն հասած լուրերուն համա - ձայն, Յորդանանէն Պաղտատի վրայ կը քալեն 42·000 զինուորներ· Զօրաբաժին - ներէն մէկը կ'առաջնորդուի իշխան Ապ - տիւլիլահի հարազատ եղբօր կողմէ:

Ամմանի ձայնասփիւռը ազդարարու - թիւն մը ըրաւ Պաղտատի ըմբոստներուն, շեշտելով թէ Իրաքի արքայական ընտանիքին եւ քաղաքացիներուն չարիք հաս - ցուցած բոլոր ոճրագործները պիտի պատժուին արաբական բանակին կողմէ:

Անգլիա նոր ուժեր ալ պիտի ղրկէ Յորդանան :

ՍԵԼՎԻՆ ԼՈՅՏ ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ ԳՆԱՑ

Անգլիոյ Արտաքին նախարարը Սելվին Լոյտ, Տըլըսի հրաւէրով անմիջապէս Ուաշինկթըն գնաց՝ քննելու համար միջազգային ներկայ ծանր կացութիւնը : Քանատայի Արտաքին նախարար Սմիթ պիտի մասնակցի Անգլիոյ եւ Ամերիկայի ներկայացուցիչներուն խորհրդակցու - թեանց :

Լոնտոնէն կը հաղորդեն թէ Աշխատա - ւորականները դէմ են Յորդանանի եւ Իրաքի մէջ կատարուելիք անգլիական մի - ջամտութեան :

Ուշագրաւ է նաեւ այն պարագան՝ թէ քրտական վտանգաւոր շարժում մը սկսած է իրաքեւպարսկական սահմանագլուխին վրայ :

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՆԻՍՏԸ

ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդը ան - գամ մը եւս գումարուեցաւ : Ոչ մէկ փո - փոխութիւն՝ երկու կողմերու որդեգրած դիրքերուն մէջ :

Խ· Միութիւնը կը պահանջէ որ ամե - րիկեան ուժերը անմիջապէս հեռանան Միջին Արեւելքէն :

Միացեալ Նահանգները կը շեշտեն թէ նոր ուժեր պիտի երթան Լիբանան՝ այն - քան ատեն որ միջազգային բանակ մը չի գտնուիր այնտեղ :

Ուաշինկթըն կ'առաջարկէ որ ՄԱԿի բանակները ղրկուին Պէյրութ :

Մոսկուա դէմ է նաեւ երկրորդ առա - ջարկին :

Հաւանական է որ անգլիական այլ ու - ժեր, Ֆրանսացիներու հետ՝ Միջերկրականի մէջ միանան Ամերիկացիներուն :

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԳԱՒԱՌԻ ՄԷՋ ԴԻՄԵԼ .—

ՄԱՐՍԷՅԼ, Ա· Քէօսէեան (Ֆօթօ Ռէքս), 2 Րիւ Պերնար տիւ Պուա :

ՆԻՍ, Գ· Խասրովեան, 1 Րիւ Ամիրալ տը Կրաս :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Միսաք Միրզէ, 194 Րիւ Վանտոմ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, Ս· Սիսլեան,, 17 կամ 28պիս, Քուր Ժան Ժոռէս:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, Ս· Ընտրիկեան, 8, Րիւ Ժան Տիւկա :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ .— Պ· Վ· Տերմոյեան:

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

ԵԳԻՊՏՈՍ .— Յուսաբեր :

ԻՏԱԼԻԱ, Տոքթ· Ե· Արզումանեան, վիա Քափելլարի 3 :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻՆ

Ե· ՑԱՆԿ

Փարիզի Աղք· Ընկերակցութիւնը շնոր - հակալութեամբ ստացած է զանազան ա - ռիթներով հետեւեալ նուէրները .—

Պ· Ա· Յովհաննէսեան 10·000 ֆրանք, Տիկին Տէօքմէճեան հազար, Պ· Յարու - թիւնեան Սահակ երկու հազար, Տիկին Նատիրեան հազար, Պ· Կիւսար Նորայր հինգ հազար, Պ· Շէհիրեան Գրիգոր(Պէլ - ֆորէն) երկու հազար, Տէր եւ Տիկին Տէր Դատաւորեան երկու հազար, Տէր եւ Տի - կին Սեդրակեան երկու հազար, Ոմն (Տի - կին Քէլէշեանի ձեռամբ) տասը հազար, Պ· Մաղաքեան Վահրամ երկու հազար, Նուրհատեան ընտանիք (իրենց զաւկին դառնակսկիծ մահուան առթիւ) հազար, Տիկին Փառանձեմ Վէզիրեան հազար, Պ· Սարաճեան Յարութիւն հինգ հարիւր, Արզումանեան եւ Պէրպէրեան ընտանիք - ներ եւ Պ· Մկրտիչ Գազանճեան (Օր· Վէ - լէտեանի մահուան առթիւ) երկու հազա - րական, Տէր եւ Տիկին Ալէատճեան երկու հազար, Տէր եւ Տիկին Սարաֆեան եւ Տէր եւ Տիկին Միքայէլեան Եդուարդ վեց հա - զար, Մարսէյլէն եւ Եէր քաղաքէն), Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Փափազեան հինգ հազար, (Ալֆորվիլէն իրենց զաւկին՝ Կա - րոյի զինուորութենէ վերադարձին առ - թիւ), Տիկին Մուրատեան երկու հազար, Պ· Եուսուֆեան հազար, Տիկին Խորասան հազար, Ողբ· Պ· Հրանդ Պարոնվարդեան երկու հազար, Տիկին Խրիմեանի Մաքրու - հի հազար, «Հացպանեան Զարուհի (ա - մուսնոյն ապաքինման առթիւ) չորս հա - զար, Պ· Պասմաճեան երկու հազար, Տէր եւ Տիկին Թէլլալեան երկու հազար, Պ· Ժիրայր Զիլինկիրեան հինգ հազար, Պ· Աթալլա երկու հազար, Տէր եւ Տիկին Քարաճեան հինգ հարիւր ֆրանք :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆԻ Ազգ· Միութիւնս շնորհակալու - թեամբ ստացած է վեց հազար փր· Պ· Արթաքի Ղազարեանէ, ի նպաստ եկեղեց - ւոյ շինութեան, իր ապաքինման առթիւ :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ՝ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻՒ

Արձակուրդի առթիւ կը խնդրուի մեր այն բաժանորդներէն, որոնք կը փափաքին իրենց հասցէն փոխել, հարիւր ֆրանք ղրկել վարչութեան, ինչպէս նաեւ՝ նորին հետ, իրենց նախկին հասցէն :

Կը խնդրուի հեռաձայնով չյայտնել նման փոփոխութիւններ, այլ՝ միայն գրաւոր : Շնորհակալութեամբ՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած՝ Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ : Մասնակցութեամբ Փոն տը Շէրիւի «Անդրանիկ» խումբին : 20 Յուլիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի ծանօթ պուրակին մէջ :

Կը նախագահէ՝ ընկ· Տ· ԶԷՔԵԱՆ

Կը բանախօսեն՝ ընկերներ ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ եւ ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ : (Խօսնակ՝ Պ· Կ· Յովակիմեան) :

Գեղարուեստական բաժին, սիրուն ա - նակնկալներ, բարձրախօս : Ու ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Կը հրաւիրուի Տէսինի, Լիոնի եւ մեր - ձակայ գաղութներու Հայութիւնը ան - խտիր :

Լիոնի օթօքարը կը մեկնի Փլաս Կիչա - ռէն ժամը տասնին:

Անձրեւի պարագային հանդէսը տեղի կ'ունենայ Տէսինի Հ· Յ· Դ· Տան սրահը:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ· ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

խմբագիր՝ Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԱՅԻՍ – ՅՈՒՆԻՍ, թիւ 197–198

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ (48 էջ) .— Հայերը Փոքր Ասիոյ մէջ (Հայ – Բոյժ) .— Վիժումներուն պատճառը (Տոքթ· Ալթուն - եան) . — Գեղամոլութեան վնասները (Տոքթ· Գալուստեան) .— Ինչո՞ւ կը յօ - րանջենք (Քլափարէտ) .— Սնունդի նոր աղբիւրներ (Տոքթ· Պօղոսեան) .— Ծե - րախտի նոր դարմանում (Տոքթ· Գրիգոր - եան) .— Սովի վախ (Արամ Հայկազ) .— Բիւրականի աստղադիտարանը (Փրօֆ· Տինուլեսքու) .— Ի՞նչ կերցնել խլիրդ ու - նեցողին (Տոքթ· Լոքման) . — Թալուկ (Նարդեան Բժիշկ· Համս յնագիտարան) . — Երբ ծծի պտուկը ճաթոտի (Տոքթ· Յակոբեան) .— Ամուրի՞ մնալ թէ ամուս - նանալ (Տոքթ· Այվազեան) .— Ի՞նչպէս օգնել ելեկտրահարին (Խաչունի) .— Գի - նին հոգի ունի (Արրունի) .— Արեան հի - ւանդութիւնները եւ Հայոց արիւնը (Տոքթ· Ազատանի) :

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երկու վկայեալ հիւանդապահուհիներ կ'ուզուին հայկական զոյգ ծերանոցնե - րուն համար (Անտիյի եւ Մոնմորանսի) : Ներկայանալ ամէն օր Աղքատախնամի գրասենեակը՝ 32 րիւ տը Թրէվիզ, Փա - րիզ (9) :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ .— Հ· Յ· Դ· Շրջ· Կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի ներկայացուցիչները այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Շար· նախորդ ժողովին : Բո - լոր ներկայացուցիչներուն ներկայութիւ - նը պարտաւորիչ է:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ .— Հ· Յ· Դ· Եօթնեղբայր - եան կոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 8·30ին, ակումբի սրահին մէջ: Ռընաժի եւ Լանսէյի ընկերները կը հրաւիրուին : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՀԱՄԱԽԱՐԲ· Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Պ· Սիմոնեանի սրճարանը: Օրակարգ՝ պատ - գամաւորներու ընտրութիւն եւ յարակից խնդիրներ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՆՈՐ ՍԵՐՆԴԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

Այս Կիրակի, Յուլիս 20, կէսօրէ ետք ժամը երեքին Մարսէյլի շրջանի բոլոր Նոր Սերնդականները կը հրաւիրուին ընդհ· ժողովի՝ Ահարոնեան ակումբը :

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Ներկայ կ'ըլլայ Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի Կեդր· Վարչութեան ներկայացուցիչը:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ AU LAC PALADRU, ISÈRE

Առաջին անգամ ըլլալով այս տարի գտնուած է հսկայ շէնք մը· Գեղատեսիլ վայր՝ լիճին ճիշդ քովը: Ֆութպոլի եւ Թենիսի յատուկ դաշտերով :

Օրական՝ 700 ֆրանք :

Ո՛չ – Նոր Սերնդականները պէտք է դի - մեն իրենց շրջանի խումբերուն վարչու - թեանց :

Դիմել

E. MAVIAN. 116, Rue Réaumur, Tél. : CEN. 06-42

Ժամը 10էն 12, 3էն 6 :

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
17 Rue Bleue 17 – PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 փր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 փրանք : Հատը 15 փր.

ՇԱԲԱԹ 19 ՅՈՒԼԻՍ — SAMEDI 19 JUILLET 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8246 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4047

ԴՐՈՒԱԾ ԽՕՍՔԸ

"ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ"

Ահա՛ պատկառելի հատոր մը՝ կոչուած յաւերժացնելու յիշատակն անո՛ր, որ ամբողջ կէս դար կեանքը նուիրեց հայ ազգին՝ անհուն զոհաբերութեամբ :

Գրիչ շարժեց, սիրտ հատցուց եւ միտք յոգնեցուց՝ լուսաւորելու համար հայութեան զաւակները՝ նախ երկրին մէջ, Պոլսէն մինչեւ գաւառ : Ու աննախընթաց փոթորիկէն ետք օտար հորիզոններու տակ՝ ճամբայ ցոյց տալու համար Վտարանդի եւ ուղեկորոյս բազմութեանց :

Իր մտքի արտադրութիւններն ալ ցիրուցան տարտղնուած էին պարբերականներու եւ օրաթերթերու էջերուն մէջ՝ յիսուն տարիէ ի վեր : Օրուան հեւ ի հեւ աշխատանքը թոյլ չէր տուած իրեն հատորները վերածելու զանոնք :

Ու կ'ափսոսար չարունակ թէ «օրաթերթը 24 ժամ միայն կեանք ունի» : Ընթերցողը կը կարդայ ու կ'անցնի, օր մը վերջ մոռնալու համար կարդացածը :

Աչքդ գոցես բանաս, 24 ժամը կ'անցնի :

Պէտք է մտածէր յաջորդ օրուան թերթը խմբագրելու մասին.

Տարիներով լուրերու բաժնի սեւ աշխատանքն ալ ծանրացած ուսերուն վրայ, ա՛լ ի՛նչպէս մտքէն անցընէր երկարաշունչ գրքեր գրելը : Ժամանակ չէր գտներ նոյնիսկ հատորի մը մէջ ամփոփելու իր ցիրուցան արժէքաւոր գրութեանց գէթ մէկ մասը, մինչ իր քաջալերութեան շնորհիւ գրական ասպարէզը նոր թեւակոխած երիտասարդներ իրարու ետեւէ հատորներ լոյս կ'ընծայէին

Մանաւանդ վերջին տարիներուն չէր վարաներ արտայայտելու իր մտավախութիւնն ու սրտին ցաւը, թէ ա՛յնքան տարիներ գրիչ շարժելէ ետք, առանց տպագրուած հատոր մը ձգելու պիտի մեկնի այս աշխարհէն :«Հարազատ ձեռք մը, ջերմեռանդութեամբ պտղուն եւ յուզումով դողդղուն», ամիսներու տքնաջան աշխատանքով եւ անխոնջ պրպտումներով փոշիներու տակէն եւ հին թերթերու դեղնած էջերէն փրկեց փոքրիկ մաս մը այն հազարաւոր գրութիւններէն, որոնք ժամանակին ա՛յնքան փոթորկած էին հոգիները :

Օրեր ու ժամեր հաստափոր հատորը — «Ներածութիւն»ով միասին 700 մեծադիր էջ — մեզի կը ներկայացնէ նմոյշներ Շաւարշ Միսաքեանի գրական բեղուն վաստակի զանազան սեռերէն, — Նկարագրական էջեր (երկրէ երկիր իր ժողովուրդին հետ), Ուսումնասիրութիւններ, Գրական էջեր՝ արձակ եւ չափածոյ, Տոմսեր ու Խմբագրականներ .

Օրեր ու ժամերը առաջին գիրքն է, որ լոյս կը տեսնէ Յառաջի նորահաստատ տպարանէն :

Կարելի չէ առանց յուզումի շօշափել ու թղթատել այս հաստափոր հատորը, գեղարուեստական մաքուր ու ճաշակաւոր տպագրութեամբ, որ յատկանշական կարճ անունի մը տակ կը պարունակէ յիսուն տարուան ճիգ ու քրտինք .

Յուզիչ է մանաւանդ այն, որ ի կենդանութեան Շաւարշ Միսաքեան չտեսաւ ո՛չ սեփական տպարան, ո՛չ ալ հատոր մը՝ որուն ճակատը դրոշմուած ըլլար իր անունը :

Այժմ որ յետ մահու, շնորհիւ իր հարազատներուն եւ անկեղծ բարեկամներուն, իրականացած են իր փափաքները եւ անխափան կը շարունակուի իր հիմնած գործը, ի՛նչ լաւ առիթ մը կը ներկայանայ Յառաջի հաւատարիմ ընթերցողներուն՝ մնայուն յիշատակ մը ունենալու մեր յաւէտ ողբացեալ խմբագրապետէն, որուն հեղինակաւոր խօսքը լսեցին այս սիւնակներէն ամբողջ երեսուն տարի :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

44 ՌԱԶՄԱՆԱՒԵՐ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՋՈՒՐԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԿԱՐԵՒՈՐ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱԿԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՑՈՅՑԵՐ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

●

ԲԱԽՈՒՄՆԵՐ՝ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Միջին Արեւելքի տագնապը մտաւ նոր փուլի մէջ՝ բրիտանական ուժերու Յորդանան ժամանումով : Նիկոսիայէն 1500 վայրաշուներ ղրկուեցան Ամման : Ամերիկեան Վեցերորդ նաւատորմին պատկանող 12 հալածիչ օդանաւեր կը հսկէին գործողութեանց վրայ : Կիպրոսէն Յորդանան օդային կամուրջը հաստատուած է արդէն եւ անգլիական ուժերը կը փոխադրուին Ամման : Կառավարական շրջանակները գոհունակութեամբ դիմաւորեցին Անգլիացիները : Ամերիկեան «Կլապմէյսթըր» օդանաւեր հրանիւթ տարին Յորդանան, որեւէ անակնկալի առաջքն առնելու համար :

Հիւսէյն Թագաւոր ճառ մը խօսեցաւ Ամմանի ձայնասփիւռէն, Յորդանանցիներուն բացատրելով թէ ինչու դիմած է «անգլիացի բարեկամներուն՝ որպէս զի օգնեն փոքր ու խեղճ Յորդանանին՝ բարելաւելու համար երկրին ներքին թէ արտաքին կացութիւնը » : Թագաւորը շեշտեց թէ Բրիտանացիներու ներկայութիւնը ժամանակաւոր է ու երբ համայնավար վտանգը հեռանայ՝ անոնք պիտի մեկնին : Իրաքի ժողովուրդին դիմելով, Հիւսէյն Թագաւոր յայտարարեց, թէ պէտք է ըմբոստանալ Պաղտատի ներկայ վարչակարգին դէմ՝ երկրէն արտաքսելու համար խռովարարներն ու չարագործները :

Արեւելեան Միջերկրականի մէջ կը զօրանայ բրիտանական նաւատորմիղը : Մալթայէն Կիպրոս գացին «Պերմուտա» յածանաւն ու «Սիւրփրիզ»ը՝ մեծ թիւով զինուորներ փոխադրելով : Անգլիական կարեւորագոյն նաւատորմիղներէն մէկը ներկայիս կը գտնուի Միջերկրականի մէջ՝ իր ամբողջ կազմով : Քենիայի եւ Ատենի մէջ ալ կը լեցուին անգլիացի զինուորներ :

Լոնտոնի Խորհրդարանին մէջ բրիտանական միջամտութիւնը ընդունուեցաւ 251ի դէմ 314 ձայնով : Աշխատաւորականները կը շարունակեն ընդդիմանալ : Վարչապետ Մաքմիլըն յայտարարեց թէ անգլիական ուժերը ուղղակի օգնութիւն մը ցոյց պիտի չտան՝ Իրաքի վերագրաւման համար :

Միւս կողմէ, Պաղտատ տուած է իր բնականոն դիմագիծը, թէ հրասայլերն ու զինուորները կը հսկեն փողոցներու մէջ : Զօրավար Քասըմ որ ծադումով սուրիացի է, երկրին տէրն է :

Պաղտատի ձայնասփիւռը յայտարարեց թէ Տոքթ. Ճամալի, որ ՄԱԿի մէջ Իրաքի նախկին ներկայացուցիչն է, ներկայացուած է ժողովուրդին : Ճամալի բանտարկուած է եւ պիտի դատուի : Պաղտատի կառավարութիւնը այդ միջոցին դիմած է՝ ցոյց տալու համար թէ Տոքթ. Ճամալիի սպանութեան մասին շրջան ըրող զրոյցները անհիմն են : Այլեւս յստակ է սակայն Ֆէյսալ Թագաւորին, իշխան Ապտիւլիլահի եւ Նուրի Սայիտի եւ զաւկին, սպանութիւնը :

ԲԱԽՈՒՄՆԵՐ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

Ամերիկացիները կը յայտարարեն թէ Վեցերորդ նաւատորմին մէկ մասը ներկայիս կը գտնուի Պէյրութի ջուրերուն վրայ : Ծանր ռազմանաւեր, օդանաւակիրներ, սուզանաւեր, յածանաւեր եւ փոխա[illegible] մեն Պէյրութի նաւահանգիստին, թիւով՝ 44 :

Սահմանական թաղամասին մէջ՝ Պասթա, կռիւները կը շարունակուին ըմբոստներուն եւ կառավարական ուժերուն միջեւ : Երէկ զրոյց մը շրջան ըրաւ թէ զօր. Շեհապ հրաժարած է զինեալ ուժերու հրամանատարութենէն . այս լուրը չհաստատուեցաւ : Պէյրութի ըմբոստները կրակած են նաեւ ամերիկացի զինուորներուն վրայ : Դամասկոսի եւ Մոսկուայի ձայնասփիւռներուն համաձայն՝ տասը նաւազներ սպաննուած են : «Լը Մոնտ» 15ի կը բարձրացնէ մեռեալներուն թիւը : «Ֆիկարօ» եւ «Նիւ Եորք Հերըլտ» կը գրեն թէ բախում մը եղած է ըմբոստներու եւ Ամերիկացիներու միջեւ, բայց նաւազներէն ոչ ոք սպաննուած կամ վիրաւորուած է : Պասթայի մօտերը հակօդային վնդացիր մը բացուած է ամերիկեան օդանաւի մը վրայ՝ որ շատ ցածէն թռիչք կը կատարէր . օդանաւը չէ վնասուած : Ըմբոստ պարագլուխ Սաէպ Սալամ յայտարարեց թէ վնդացիրը ուղղուած էր լիբանանեան պաշտօնական հաստատութեան մը վրայ եւ ոչ թէ օդանաւին դէմ :

Պէյրութի փողոցներուն մէջ, պատերուն վրայ գրուած է «Ամերիկացի՛, տուն գնայ», (եանքի, կօ հօմ) .

Ֆրանսական «Տը Կրաս» յածանաւը, երբեք սուզանաւերով գացած է Պէյրութ, հաղորդեց Ֆրանս – Փրէս գործակալութիւնը : Թէեւ պաշտօնապէս հերքուեցաւ այս լուրը, բայց թերթերը կը գրեն թէ « Տը Կրաս » կը գտնուի լիբանանեան ջուրերուն մէջ :

Միւս կողմէ ամերիկեան 150 հսկայ օդանաւեր Ատանա տարին 1600 զինուորներ, մեծ մասով վայրաշուներ, ամերիկեան 24րդ զօրաբաժինէն : Ատանայի քաղաքէն 14 քիլոմեթր անդին գտնուող Ինճիրլիքի օդակայանը, Ատլանտեան Ուխտի կարեւորագոյն խարիսխներէն մէկն է Միջին Արեւելքի մէջ : Կը կարծուի թէ մօտ 11 հազար զինուոր պիտի փոխադրուի այդ շրջանը :

Լիբանանի ըմբոստները դէմ են ամերիկեան զինուորներու ժամանումին : Նոյնիսկ Խորհրդարանի Նախագահ Օսէյրան նամակ մը գրեց Այզընհաուըրի առաջարկելով որ «անմիջապէս պարպուին ամերիկեան ուժերը », աւելցնելով թէ Լիբանանի տագնապը կրնայ լուծուիլ միայն լիբանանեան Խորհրդարանին կողմէ :

Ներկայիս Խորհրդարանի անդամ մը կ'աշխատի որ ժողով գումարուի՝ քննելու համար ցամաքահանման հարցը : Սահմանադրութեան համաձայն՝ 34 երեսփոխաններ պէտք է ստորագրեն, որպէսզի գումարուի այդ ժողովը . ցարդ ստորագրած է 29 հոգի :

Նախագահ Նասր իր կարգին կը հիմնուի Արաբական Լիկայի 1951ի համաձայնագրին վրայ՝ ուր կ'ըսուի թէ Լիկային արաբական ինը պետութիւնները պատրաստ են զինուորական օգնութիւն մը հասցնելու՝ երբ արտաքին յարձակում մը ըլլայ . հետեւաբար, Պաղտատի Նոր կառավարութիւնը կրնայ օգնութիւն խնդրել, որուն պէտք է ընդառաջեն Արաբները :

ՀՐԹԻՌՆԵՐՈՒ ԱՐՁԱԿԱՐԱՆՆԵՐ ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Խորհրդային ռազմափորձերը սկսան [illegible]

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԱՆԿԻ – ՓՈՒԵԺԱՆ ընկերվարական երեսփոխանը հրաժարեցաւ անօրէն կոմիտէէն : Երկար նամակով մը Ֆինիսթերի երեսփոխանը կը բացատրէ իր տարակարծութիւնները կուսակցութեան ներկայ քաղաքականութեան հետ.

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ համայնավար երեսփոխաններուն անունով Ժագ Տիւքլօ եւ Վալտեք Ռօշէ Ազգ. Ժողովի գումարումը կը պահանջեն, նկատի առնելով Միջին Արեւելքի կացութիւնը : Նման ծանր պայմաններու տակ համայնավարները յարմար չեն նկատեր որ վարչապետը մինակը որոշումներ տայ Ֆրանսայի համար եւ երկիրը առաջնորդէ արկածախնդրութեան :

ՆԷՕՎԻՐԹ, որ Ալժէի վրկութեան կոմիտէին պաշտօնական բանբերն էր, Սուսթելլի ներկայացուցիչը նշանակուեցաւ զօր. Սալանի մօտ :

ՖՐԱՆՔԵՒԹՈՒՆՈՒԶԵԱՆ յարաբերութիւնները կրկին ձգտուած են : Ֆրանքեւթունուզեան սահմանին վրայ տասը ֆրանսացի զինուոր սպաննուեցաւ : Այս առթիւ Ֆրանսայի դեսպանը՝ Կորս, բողոքեց Թունուզի կառավարութեան :

ՄՈՍԿՈՒԱ – ՓԱՐԻԶ օդանաւային գիծը բացուեցաւ. էր – Ֆրանսի առաջին օդանաւը ուղղակի թռիչք կատարեց Օրլիէն Վնուքովօ, ուր հասաւ վեց ժամէն :

ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ՄԷՋ ձիւն – ձմեռ սկսած է : Ջերմութիւնը 32էն վեցի իջած է : Վանի եւ Սվազի մէջ վառարանները կը փնտռուին, ինչպէս կը գրեն Պոլսոյ թերթերը :

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Ուրբաթ կէսօրուան Փարիզի ձայնասփիւռը յայտնեց թէ ամերիկեան նոր ուժեր կը հասնին Պէյրութ. Նափոլիէն երկու սուզանաւեր գացած են : Պէյրութի մէջ Ամերիկացիներու եւ ըմբոստներու միջեւ նոր միջադէպեր պատահած են :

Պէյրութի «Լը Ժուր» օրաթերթը դադրած է ամերիկեան ցամաքահանման եւ լիբանանեան գրաքննութեան պատճառով :

Նախապէս հերքելէ յետոյ, Փարիզի ձայնասփիւռը հաստատեց թէ «Տը Կրաս» յածանաւը խարսխած է Պէյրութ եւ ծովային ուժերու հրամանատար ծովակալ Ժուժօ ցամաք իջած է՝ տեսակցելու համար Պէյրութի լիբանանեան եւ ֆրանսական իշխանութեանց հետ :

× Ամերիկեան աւելի քան յիսուն հալածիչ օդանաւեր թռիչք կատարեցին Յորդանանի վրայ :

× Լիբանանեւսուրիական սահմանին վրայ Սուրիա սկսած է զօրքեր կեդրոնացնել՝ հաւանական յարձակումի մը առաջքն առնելու համար :

× Ուաշինկթընի մէջ Սելվին Լոյտ եւ Ֆոսթըր Տըլըս որոշեցին որ Արեւմուտքը պիտի չմիջամտէ Իրաքի մէջ, եթէ քարիւղի շահերը պահպանուին :

× Լիբանանի Նախագահ Շամուն մէկուկէս ժամուան հեռաձայնի խօսակցութիւն մը ունեցաւ Յորդանանի Հիւսէյն Թագաւորին հետ :

րուն վրայ : Մամուլի «Թաս» գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ օդային եւ ցամաքային ուժերը գործի լծուած են Անդրկովկասի եւ Թիւրքիստանի մէջ : Պաշտօնական զեկոյցի մը մէջ կը շեշտուի թէ ռազմափորձերը կը վարեն մարեշալ Կրեչքօ (Անդրկովկաս) եւ մարեշալ Մերեցքով (Թիւրքիստան) : Խորհրդային նաւատորմիղը Սեւ Ծովու մէջ պիտի մասնակցի Կովկասի ռազմափորձերուն :

Կարմիր բանակը մասնաւոր զօրքեր փոխադրած է Պուլկարիայէն՝ Կովկաս եւ Թիւրքիստան : Վերջին լուրերուն համաձայն կարմիր բանակի քանի զօրաբաժիններ պատրաստ են. ռազմափորձերուն կը

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՊԵՀԻՍՏՈՒՆԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՅԵՐԸ

Պարսկական կայսրութեան հիմնադիր Կիւրոս Բ. շատ մը երկիրներու յաղթելէ ետք 538 թուին (Ք. Ա.) նուաճեց նաեւ Բաբելաստանը եւ վերջ տուաւ անոր գոյութեան իբրեւ անկախ պետութիւն :

Այս ընդարձակածաւալ պետութիւնը բաժնուած էր քսան սատրապութիւններու, որոնցմէ 13րդն էր Արմինը (Արմինիա) :

Ըստ պատմագիրներու, Արմէնները 12րդ դարուն (Ք. Ա.) գաղթեցին Փռիւգիայէն եւ 5 – 600 տարիներու դանդաղ առաջընթացով Կապադովկիա – Երիզա – Մելիտինէ – Վան – Մուշ – Սասուն ճանապարհով 7 – 6րդ դարերուն (Ք. Ա.) հասան ու հաստատուեցան Արարատեան դաշտը, որ եղաւ օրրանը այն միաձուլուած ազգերուն, որ կազմեցին Հայութիւնը :

Կիւրոսի յաջորդներէն Դարեհ իր 521 – 520 թուի յաղթանակները արձանագրել տուաւ Պեհիստունի (արդի Քիրմանշահի մօտ) բարձրադիր ժայռերու վրայ հին պարսկերէն, ելամերէն եւ բաբելոներէն լեզուներով, այդ արձանագրութեանց մէջ էր որ առաջին անգամ կը յիշուին Արմին եւ Արմինիա անունները : Մեր ժողովուրդը ինքզինքը միշտ կոչած է Հայ եւ իր երկիրը Հայաստան՝ նախաբնիկներէն Հայասիներու անունով, բայց առաջին անգամ Պեհիստունի արձանագրութեանց մէջ գրուած կայ Արմինա իբրեւ Հայերէ բնակուած տեղի մը աշխարհագրական անուն եւ Արմինիա Հայ իմաստով : Այս անուններով կը յիշէ Դարեհ իր բանակի հայ զօրավար Դադարշիշը եւ Բաբելոնի գահուն վերջին թագաւոր Արախան : Այս անուանակոչումները շուտով գործածուեցան Դարեհի ժամանակակից աշխարհագէտ Միլետցի Հեքաթէոսի կողմէ եւ ապա ընդհանրացաւ Հերոդոտոսի միջոցով, որով Հայերը կոչուեցան Արմէն, եւ Հայաստանը՝ Արմենիա : Պէտք է նշել, թէ այս արձանագրութեան մէջ պարսկերէն լեզուով գրուած Արմինա տեղանունին իբր համանիշ գործածուած է բաբելոներէն լեզուով Ուրարտու բառը : Այդ օրերուն Հայաստան դեռ անկախ պետութիւն մը չէր, որով Դարեհ Արմինա բառը գործածելով չէր կրնար նկատի ունենալ միատարր ժողովուրդով պետութիւն մը : Այդ շրջանին յիշուած երկրամասը ժողովուրդներու եւ ցեղերու միութիւն մըն էր Հայերէ ղեկավարուած : Հայ ժողովուրդի վերջնական կազմութիւնը տեղի ունեցաւ 500 – 250 տարիներուն, թէեւ Քսենոփոն կը յիշէ, թէ Արտաշէս Բ.ի շրջանին (400, Ք. Ա.) ամբողջ երկիրը կը խօսէր միակ լեզու մը՝ հայերէն, բայց իբր պետութիւն իր ամբողջացումը տեղի ունեցաւ հելլենական շրջանին, Մեծն Տիգրանի օրով, որ միացուց Հայերէ՝ բնակուած բոլոր երկիրները :

Այդ օրերուն Հայաստան աւատատիրական երկիր մըն էր, զուրկ կեդրոնացեալ իշխանութենէ մը եւ կառավարուած անկախ նախարարներէ, բան մը, որ ժառանգուած էր Ուրարտացիներէ : Թագաւորը, զինուորական ազնուապետութիւնն ու մոգերը իբր մեծ հողատէրեր կը կեղեքէին ժողովուրդը եւ զայն կը ճնշէին ծանր տուրքերով : Նոյն դրութիւնը կը տիրէր նաեւ պարսկական մեծ կայսրութեան մէջ : Տեղական ազնուականները, որոնց շահերը կը համապատասխանէին Պարսից տիրող դասու շահերուն, կը վայելէին առանձնաշնորհումներ եւ կը գործածուէին Պարսիկներուն իբրեւ զինուորական ու վարչական պաշտօնատար : Բուն ժողովուրդը դժգոհ էր, ահա թէ ինչու Դարեհի գահ բարձրանալու օրերուն բոլոր գրաւեալ երկիրներու մէջ տեղի ունեցան, ժողովրդական մեծ ապստամբութիւններ՝ ղեկավարուած ժողովուրդի զաւակներէ :

Ըստ Պեհիստունի արձանագրութեան, տասը հպատակ ե[illegible]եր ապստամբ[illegible]ցան Դարեհի դէմ եւ Հայերու ապստամբութիւնը եղաւ ամէնէն կատաղին ու երկարատեւը : Թէեւ Դարեհ սնապարծօրէն կ'ըսէր, թէ յաղթեց Հայերուն, բայց կը յիշէ նաեւ անոնց դէմ մղուող հինգ ճակատամարտներ, իննուկէս ամիս տեւողութեամբ : Կ'ընդունի թէ պարտեալ Արմէնները վերակազմուելով նախայարձակ կ'ըլլային իր բանակին դէմ եւ նոյնիսկ իր յաղթանակէն վերջ Արմինիայի մէջ կը պահէ իր հայ ծագումով զօրավար Դադարշիշը : Դադարշիշ հայ զօրավարը որ յաղթեց Արմէններուն, հաւանաբար տեղացի առանձնաշնորհեալ հայ ազնուականներէն մին եղած է :

×

Բաբելոն իր պետական անկախութիւնը թէեւ կորսնցուցած էր 538 թուին (Ք.Ա.) բայց այդ թուականէն ետք ալ ինչպէս կը յիշատակուի Պեհիստունի արձանագրութեանց մէջ, ինչ որ կը հաստատուի նաեւ Բաբելոնի մէջ եւ այլուր գտնուած աղիւսէ գրատախտակներու պարունակութեամբ, երկու թագաւորներ եւս ունեցած է, որ գրաւելով Բաբելոնի արքայական գահը, եռամսեայ կարճ իշխանութիւն մը ունեցած են Նաբուգոդոնոսոր Գ. եւ Դ. անուններու տակ :

Վերջին թագաւորն եղած է Խալտիտի որդի Արախ կամ Արախա, որ առաւ Նաբուգոդոնոսոր Դ. անունը, Պեհիստունի արձանագրութեանց մէջ կը յիշուի. « Արախա Արմինիա մը սուտ խօսեցաւ, ըսելով որ ինք Նաբուգոդոնոսորի զաւակ Նապունայիտն է եւ ապստամբութեան մղեց Բաբելոնը » :

Ո՞վ է այս Արախան եւ ի՞նչպէս կրցաւ Բաբելոնի ապստամբութեան պետն ըլլալ : Այս հարցումներուն Վ. Պընըցեանու կը պատասխանէ, թէ Արախ կամ Արախա բառերու առաջին վանկը մեզի կը յիշեցնէ Արա, Արամ, Արամայիս, Առավան հայկական անունները, իսկ Արախա բառը կը համապատասխանէ նաեւ հայերէն երախա բառին, ըստ հայ լեզուի հնչաբանական փոփոխութիւններուն :

Ահա այն նորութիւնը զոր առաջին անգամ ըլլալով խնդրոյ առարկայ կ'ընէ Վ. Պընըցեանու ու զայն կը յանձնէ պատմագէտներու ուշադրութեան :

Բայց թէ ինչպէս կրցաւ այդ Արմէնը բարձրանալ Բաբելոնի գահը, այդ կէտը կը բացատրուի, ըստ Վ. Հինձի հետեւեալ ենթադրութեան : Բաբելոնացիներու եւ Հայերու միջեւ գոյութիւն ունեցած ըլլալու է զինակցութիւն մը, քանի որ Պարսից բանակը, ըստ արձանագրութեան, Հայերու վրայ յարձակեցաւ առաջին անգամ Ասորեստանի հողին վրայ եւ ոչ թէ Հայաստանի : Կը հետեւի թէ Հայերը Արախայի առաջնորդութեամբ իրենց դաշնակիցներու օգնութեան կը փութային, երբ դեռ տեղ չհասած ճանապարհին յարձակում կրեցին Պարսից բանակին կողմէ : Հայերը իրենց հինգերորդ ճակատամարտէն ետք իսկ դեռ կապեր կը պահէին Բաբելացիներու հետ եւ հաւանական է, որ Արախան Հայաստանի ըմբոստութիւնը կազմակերպողներէն մին էր, որ Պարսից դէմ իր պայքարը կարենալ շարունակելու համար գլխաւորեց Բաբելոնի երկրորդ եւ վերջին ապստամբութիւնը : Անիկա ինքզինքը յայտարարեց սիրուած թագաւոր Նապունայիտի ժառանգորդ եւ առաւ Նաբուգոդոնոսոր Դ. անունը, իսկ Բաբելացիք խանդավառութեամբ ընդունեցան զինք, այն յոյսով թէ՝ պիտի ազատին պարսկական բռնակալութենէն եւ անոր տուրք տալու հարկադրութենէն :

Բաբելոնի գահուն այս վերջին հայ թագաւորը երեք ամիսներ Պարսից դիմադրելէ ետք, վերջապէս գերի բռնուեցաւ եւ ցցահան եղաւ 521 Նոյ. 7ին (Ք. Ա.) :

Վ. Պընըցեանու իր պատմական պրպտումներով կ'աշխատի նոր լոյս սփռել դեռ մութ մնացած հայագիտական նման խնդիրներու վրայ :

(Նոր Կեանք)

Վ. ԵՐԵՑԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ

ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տիկին Ազնիւ Զաւարեան, Դամասկոսի եւ Հալէպի Զաւարեան վարժարաններուն :

Պ. Լեւոն Տօնիկեան, 3 հատոր, բարեկամներու :

Գավէզեան ընտանիք, Պ. Յովհաննէս Ջալըքեանի (Լոնտոն), Պ. Ատիսեանի (Ամերիկա), Տէր Պալեանի (Թեհրան) :

Պ. Վահրամ Պարկիրեան, Մուրատ – Ռափայէլեան վարժարանի (Վենետիկ) :

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՃՈՐՃ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆՆԵՐՈՒ

Անցեալ Ուրբաթ գիշեր, ժամը 9 – 12, «Լիւթէսիայի» շքեղ ու ընդարձակ սրահին մէջ կայացաւ ի պատիւ Տէր եւ Տիկին Ճորճ Մարտիկեաններու կատարուած ընդունելութիւնը : Սրահը լեցուած էր մեր հիւրերը յարգելու եկած բազմութեամբ մը, որ խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ անցուց իր ժամանակը, ամբողջ երեք ժամ :

Հաւաքոյթը բացաւ ընկեր Հրանտ Սամուէլ, որ բազմաթիւ անցքերու եւ դրուագներու յիշատակութեամբ ու պատկերալից վերլուծումով մը պանծացուց Պ. Ճորճ Մարտիկեանի հանրային, ազգային եւ քաղաքական բեղուն գործունէութիւնը Միացեալ Նահանգներու մէջ եւ այլուր՝ ամերիկեան սահմաններէն դուրս, յօգուտ իր պատկանած ժողովուրդին ու մեր ազգային ընդհանուր շահերուն : — «Մեր մէջ ունինք, ըսաւ ան, հայ ժողովուրդի շրջուն դեսպանը, որ վերջին 15 տարիներու ընթացքին, իրեն յատուկ զոհաբերութեան աննման ոգիով մը իր լաւագոյնը ըրաւ իր ժողովուրդին համար եւ ատով ալ արժանացաւ մեր բոլորի գնահատանքին եւ երախտագիտութեան» : Թուեց անոր աշխատանքները Սան Ֆրանչիսքոյի մէջ, այն օրերուն, երբ այնտեղ հիմը կը դրուէր Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան, այնուհետեւ իր նախաձեռնութեամբ կազմութիւնը Գերմանիոյ հայ տարագիրներու հողատար «Անչա»յի ամերիկեան կազմակերպութեան եւ այն բոլոր ձեռնարկներն ու ժեսթերը, զորս իրագործեց ան, առաւել եւս սիրցնելու համար Մերձաւոր Արեւելքի հայկական բազմութիւնները արաբական երկիրներու ղեկավարներուն : Յիշատակեց այս առթիւ, թէ իր բոլոր քայլերուն մէջ, Պ. Ճորճ Մարտիկեան իրեն անմիջական գործակից ունեցաւ իր կինը՝ Տիկին Նազենի Մարտիկեանը, որ շարունակ խրախուսեց զինքը եւ աջակցեցաւ իրեն, դիւրացնելով անոր հանրանուէր աշխատանքները :

Հաւաքոյթին ներկայ էր՝ բարեդէպ զուգադիպութեամբ մը նոյն օրը Լոնտոնէն քաղաքս ժամանած Տ. Գարեգին Վրդ. Սարգիսեան, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Դպրեվանքին երիտասարդ տեսուչը, որ կը հետեւի Օքսֆորտի համալսարանին աստուածաբանական դասընթացքներուն : Երբ խօսքը իրեն տրուեցաւ, Հայր–Սուրբը վերյիշեց Դպրեվանքի ուսանողութեան շրջանին այն օրը, երբ Պ. Ճ. Մարտիկեան այցելած էր իրենց դասարանը : Մարմնով մեծ՝ Պ. Մարտիկեանին հոգիով ալ մեծ ըլլալը լըսած էր այդ օրերուն եւ ըստ այնմ ներկայացուցած էր զայն դպրոցի սաներուն : Ցանձին Պ. Մարտիկեանի, Գարեգին Վրդ. ողջունեց ազնիւ եւ անձնուէր Հայը, որ իր ժամանակն ու նիւթական լայն միջոցները տրամադրած է հայ ժողովուրդի բարօրութեան եւ ապահովութեան համար եւ մաղթեց անոր ու Տիկին Մարտիկեանին առողջ ու երկարատեւ կեանք, շարունակելու համար իրենց ստանձնած այնքան գեղեցիկ գործը :

Այնուհետեւ խօսքը տրուեցաւ Լիբանանէն իբրեւ հիւր Փարիզ գտնուող հրապարակագիր ընկեր Կարօ Գէորգեանին, որ Գերմանիոյ մէջ, 1946 – 50 թուականներուն ականատեսը եղած էր Պ. Ճ. Մարտիկեանի սքանչելի աշխատանքներուն, Շթութկարտ եւ այլուր ապաստանած չորս հազարէ աւելի հայ տարագիրները Մ. Նահանգներ փոխադրելու համար : — «Եթէ, պատերազմին յաջորդող տարիներուն, անճար ու անտէր մնացած տարագիրները այսօր մեծ մասով փոխադրուած են Ամերիկա, հոն չտկած են իրենց մէջքը եւ դարձած են ամերիկահպատակ, այդ կը պարտին անոնք Պ. Ճ. Մարտիկեանի անձնուէր աշխատանքներուն եւ ամերիկեան ու միջազգային շըրջանակներու մէջ անոր վայելած անսահման համակրանքին» : Ապա շեշտ դրաւ ան Պ. Ճ. Մարտիկեանի վայելած լայն ժողովրդականութեան արաբական աշխարհին մէջ, ինչ որ մեծ նպաստ մըն է հայ ժողովուրդը Արաբներուն առաւել եւս սիրցնելու տեսակէտով :

Ի պատիւ Հօմուհի Տիկին Ն. Մարտիկեանի խօսք առաւ նաեւ Կապոյտ Խաչի նախագահուհի Տիկին Էլլէն Բիւզանդ, որ Ամերիկայի մէջ յաճախ առիթն ունեցած էր ականատեսը ըլլալու Տէր եւ Տիկին Մարտիկեաններու հանրային աշխատանքներուն : — «Մարտիկեանները, ըսաւ ան, ամէն տեղ են, ազգային բոլոր ձեռնարկներու, բոլոր հաւաքոյթներու եւ բոլոր ժողովներու մէջ ու նիւթական զոհաբերութեանց առաջին գիծերուն վրայ ամէն առեն : Ծայր աստիճան համեստ իրենց յարաբերութեանց մէջ ժողովրդական բոլոր խաւերուն հետ, անոնք սիրելին դարձած են ամէնուն» : Իր խանդավառ խօսքի վերջաւորութեան, Տիկին Է. Բիւզանդ մաղթեց, որ Մարտիկեան զոյգին նման բազմաթիւ այլ Մարտիկեաններ երեւան գան հայ կեանքին մէջ եւ աշխատին ու զոհաբերեն յօգուտ հայ ժողովուրդին :

Ի վերջոյ խօսք առաւ Պ. Ճ. Մարտիկեան : Երեք քառորդ ժամ խօսեցաւ ան սրամտութիւններով համեմուած ճառ մը, որ յաճախ կ'ընդմիջուէր ծափերով : Պատմեց իր կեանքէն շատ մը դրուագներ, (Պ. Մարտիկեան յիշեց որ հաճելի անակնկալ մը եղած էր իրեն համար իր հին ընկերը՝ Պ. Փառնիկ Ժիրայրեան որ մասնաւորաբար Մարսէյլէն Փարիզ եկած էր զինքը տեսնելու), ցոյց տալու համար, թէ իր հիմնական մտահոգութիւնն ու առաջադրութիւնները եղած են, ամէն տեղ եւ ամէն ժամանակ, իր պատկանած ժողովուրդին հանդիստը, բարօրութիւնն ու ապահովութիւնը : Անդրադարձաւ թէ ինչպիսի դժուարութիւններ յաղթահարելով, քիչերէն մերժուելով եւ շատերէն խրախուսուելով, յաջողած էր գլուխ հանել Գերմանիոյ հայ տարագիրներուն Ամերիկա փոխադրութիւնը : — «Ինծի համար կ'ըսեն թէ Դաշնակցական եմ : Ես, ըսաւ ան, կուսակցական մը չեմ, բայց հոգեւին կը գործակցիմ այն բոլոր կազմակերպութեանց հետ, որոնք իրապէս եւ անշահախնդրօրէն կը ծառայեն հայ ժողովուրդին : Ու Դաշնակցութիւնը մէկն է այդ կազմակերպութիւններէն : » Յիշեց թէ ի տղայ տիոց Հ. Մ. Ը. Մ.ական եւ սկաուտ մը եղած է, այդպէս կը մնայ այսօր ու պիտի մնայ մինչեւ իր կեանքին վերջը, որովհետեւ Հ. Մ. Ը. Մ.ն ալ մէկն է հայ ժողովուրդին անձնուիրօրէն ծառայող կազմակերպութիւններէն : Դրուագներ պատմեց աշխարհի ամէն կողմը իր կատարած պտոյտներէն եւ վերյիշեց մանաւանդ այն անմոռանալի օրերը, զորս անցուցած էր անցեալ տարի Արժանթինի մէջ, հայրենասէր ու հայրենակարօտ հայկական բազմութեանց հետ :

Իր շահեկան ճառի վերջաւորութեան, Պ. Մարտիկեան շնորհակալութիւններ յայտնեց իրեն եւ իր տիկնոջ ի պատիւ կատարուած ընդունելութեան համար եւ խոստացաւ յառաջիկայ աշնան դէպի Լիբանան կատարելիք իր ճամբորդութեան առթիւ նորէն հանդիպիլ Փարիզ եւ այն ատեն, ընդարձակ սրահի մը մէջ խօսիլ դարձեալ աւելի հոծ բազմութեան մը ներկայութեան :

Մէջ ընդ մէջ եղան մեներգներ եւ զուգերգներ փարիզահայ երգիչներ Պ. Պ. Մկրտիչ Պօղոսեանի, Աւետիս Քիւփէլեանի եւ Արա Սերոբեանի կողմէ, դաշնակի ընկերակցութեամբ ծանօթ երաժշտագէտ եւ խմբավար Պ. Կարպիս Աֆրիկեանի : Բոլոր երգիչներն ալ արժանացան խանդավառ ծափահարութեանց :

Կէս գիշերը կ'անցնէր, երբ ընկեր Հրանտ Սամուէլ փակեց այս հաճելի հաւաքոյթը, խնդրելով Պ. Ճ. Մարտիկեանէն կատարել իր խոստումը, ի մօտոյ նորէն Փարիզ այցելելու մասին եւ բոլոր ներկաներուն կողմէ երկար կեանք եւ բարի ճանապարհ մաղթեց անոր եւ իր ազնիւ տիկնոջ :

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

"ՊԱՏԻՒՍ ԱՐԺԱՆԱՒՈՐԱՑ"

Անգամ մը եւս գնահատելով Փարիզի Աղքատախնամին բազմամեայ հանրօգուտ գործունէութիւնը եւ անոր նախագահին՝ Տոքթ. Վահրամ Ջիլինկիրեանի Ընկերութեան բերած նպաստն ու թանկագին օգտակարութիւնը, անցեալ Ապրիլին, Ֆրանսական կառավարութիւնը, իբր վարձատրութիւն, կը պարգեւէր անոր, «Ընկերային – Արժանեաց» ասպետի շքանշանը:

Տոքթ. Վահրամ, գաղութիս մէջ անծանօթ մը չէր իբրեւ բժիշկ, բայց շատ աւելի ծանօթ անձ մը դարձաւ, քանի մը տարիէ ի վեր Աղքատախնամին ընծայած իր օգտաշատ դերով, որուն նուիրուեցաւ աղգասիրաբար, անշահախնդիրօրէն ի սպաս դնելով իր բազմակողմանի արժանիքները, անոր կազմակերպչական զօրծին ու վերելքին համար:

Յարատեւող ու աննկուն կամքի տէր, չի գիտեր երբեք որեւէ դժուարութեան առջեւ ընկրկել: Ամէն կարելին ի գործ կը դնէ ի կատար հանելու համար ձեռնարկուած գործ մը, երբ մանաւանդ այդ կը վերաբերի ազգին, հանրութեան: Ազգասիրութիւնն ու աշխատասիրութիւնը ընդելուզուած իր մէջ, սկզբունքի տէր եւ նախանձախնդիր հանրային գործի տիպար մարդն է:

Պարտականութիւն նկատեցինք իր մասին այս քանի մը խօսքերը հրապարակաւ յայտնելու, գիտնալով հանդերձ թէ՝ Տոքթ. Վահրամ նոյնքան համեստ եւ ատուերի մէջ գործել սիրող մըն է:

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը, իր ջերմ գնահատանքը յայտնելու համար, բարեկամներու սեղմ շրջանակի մը մէջ մեծարանքի հաւաքոյթ մը կազմակերպած էր անցեալ շաբթու, որ տեղի ունեցաւ Սէն է Ուազի փոխ – նահանգապետ Պ. Լամպէրի նախագահութեամբ: Տիկին Լամպէր կ'ընկերանար իր ամուսնոյն: Ներկայ էր նոյնպէս մեր հայասէր բարեկամը, ծերակուտական Պ. Լաշէվր, իր տիկնոջ հետ: Նաեւ Աղքատախնամին անդամները:

Մտերիմ եւ անկեղծ մթնոլորտի մը մէջ, Աղքատախնամի վարչութեան կողմէ, ընդհ. քարտուղար՝ Պ. Վ. Սուճեան, օրուան հիւրերուն բարի գալուստի քանի մը ջերմ խօսքերէ վերջ, սրտագին շնորհակալութիւն յայտնեց, իրենց ներկայութեամբը մեզ պատուած ըլլալնուն համար: Առաջին անգամը չէ որ ըսաւ Պ. Սուճեան, իր խօսքն ուղղելով կառավարութեան ներկայացուցիչ՝ Պ. Նահանգապետին, «որ Հայերը իրենց երախտագիտական զգացումները կը յայտնեն Հանդէպ կառավարութեան մը՝ որուն բարեացակամ ոգիին եւ տրամադրութիւններուն առարկան են եղած միշտ. ու Հանդէպ աղնուահոգի եւ ասպետական ժողովուրդի մը, որուն հետ դարաւոր կապ մը կայ հաստատուած: Մեր նախագահին, շատ սիրելի Տոքթ. Վահրամի աշխատանքն ու անոր կատարած դերը խորապէս գնահատելով, իր գործակից ընկերները ուրախ ու երջանիկ են այս պահուն՝ որ Ֆրանսական կառավարութիւնը, «Ընկերային – Արժանեաց» խաչով կը վարձատրէ զինքը:

Պ. Սուճեան, նոյնպէս շնորհակալութեան ջերմ խօսքեր ուղղեց Պ. Լաշէվրին:

Պ. Նահանգապետը, պատասխանելով սրտաբուխ եւ անկեղծ արտայայտութիւններուն» ու սիրալիր ընդունելութեանը համար, իր ուրախութիւնը յայտնելով, ըսաւ. — Բարեկամս, Պ. Լաշէվր, երբ ինծ այնքան տաք խօսքերով կը ծանօթացնէր ձեզ, այսինքն Հայերդ, այժմ կը տեսնեմ որ Պ. Լաշէվր բաւական խիկ չէ խօսած»: Ու յիշեց, ուսանողութեան շրջանէն իր Հայ ընկերներու մասին դրուագներ, որոնցմէ քանիներ, Ֆրանսայի մէջ իբրեւ բժիշկ եւ փաստաբան, նախանձելի դիրքերու են տիրացած»:

Այս խանդավառ խօսքերէն վերջ, յանուն կառավարութեան, «Ընկերային – Արժանեաց» ասպետի խաչը Տոքթ. Վահրամի լանջքին անցնելով, սրտագին շնորհաւորեց ու ողջագուրուեցան ջերմ ծափեր խլելով ներկաներէն:

Վերջին խօսողը եղաւ Տոքթ. Վահրամ որ՝ յուզուած շեշտով մը իր ուրախութիւնը յայտնեց ներկայ հիւրերուն եւ մասնաւոր շնորհակալութիւն՝ Պ. Նահանգապետին, որ բարեհաճած է գալ եւ անձնապէս պարգեւել շքանշանը:

«Ձեր եւ գործակից ընկերներուս շնորհիւ է, որ կ'ապրիմ այս երջանիկ պահը, որ անմոռանալի պիտի մնայ միշտ:

Տոքթ. Վահրամ, անգամ մըն ալ Հայերուս երախտագիտութիւնը վերյիշելով Ֆրանսական իշխանութեանց, որոնց շնորհիւ է որ մեր զոյգ մը Հանգստեան Տուները գոյութիւն ունին, ըսաւ. «Ֆրանսան, որ մարդկային եւ ընկերային ազնուագոյնզգացումները արտացոլացնելով օրինակ էհանդիսացած ամբողջաշխարհին: Ան, երկիրն է եղած նաեւ, բախտէն հալածեալ դժբախտներու, աքսորեալներու եւ գաղթականներու, ահա թէ ինչու մենք միշտ տոգորուած ենք անկեղծ զգացումներով մեր երկրորդ հայրենիքը եղող յաւիտենական Ֆրանսային:

Այսպէս, սիրալիր եւ խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ, համակրանքի փոխադարձ արտայայտութիւններով, հիւրերը հրաժեշտ առին, երեկոյեան ուշ ատեն:

Մ.Գ.

ՅՈՒԼԻՍ 23ԻՆ ՍԷՆ Փիէռ տիւ Կրօ Քայու եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի մառեշալ Փեթէնի յիշատակին իր մահուան տարեդարձին առթիւ, նախաձեռնութեամբ «մառեշալ Փեթէնի յիշատակը պահպանող ընկերութեան»:

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԴԱՍԱՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ Կ'ԱՐԳԻԼՈՒԻՆ

Պոլսոյ «Միլլիէթ» թերթը կը գրէ.— Ցարմար նկատուած է յառաջիկայ տարեշրջանին նոր դիմագիծ մը տալ փոքրամասնութեանց վարժարաններու ուսուցման սիսթեմին եւ այս ուղղութեամբ աշխատանքներ սկսած են. Վարժարաններու տնօրէնութիւններու կողմէ Կրթական նախարարութեան ներկայացուածծրագիրներուն վրայ փոփոխութիւններ պիտի կատարուին: Այս փոփոխութիւնները հետեւեալ ձեւով պիտի ըլլան.

1.— Փոքրամասնութեանց վարժարաններուն մէջ դասաւանդութիւնները Թրքերէնով պիտի ըլլան եւ ուրիշ որեւէ լեզուով ուսուցում պիտի չկատարուի:

2.— Այս հաստատութիւնները Կրթական նախարարութեան քննիչներուն կողմէ պիտի քննուին:

3.— Բծախնդրութեամբ պիտի ընտրուին փոքրամասնութեանց վարժարաններու Թրքերէնի եւ միւս դասերու ուսուցիչները:

Այս հարցին մեծ կարեւորութիւն կը տրուի:

ՅԱՌԱՋ.— Ինչպէս կը տեսնուի, Յոյներուն հետ նոր հալածանքներու պիտի ենթարկուին նաեւ Թուրքիոյ Հայերը. Յառաջիկայ տարուան համար եթէ ընդունուի նոր ծրագիրը, ինչ որ հաւանական է, հայկական վարժարաններուն մէջ ոեւ գիծ մը պիտի քաշուի հայերէն լեզուով կատարուող դասաւանդութիւններուն վրայ.— կրօն, պատմութիւն, թըւաբանութիւն եւն.: Հաւանաբար թոյլ տան, որ օտար լեզուներու կարգին շաբաթը քանի մը ժամ հայ տղաքն ու աղջիկները... հայերէն սորվին հայկական վարժարաններու մէջ: Անշուշտ նոյն սեղմումներուն կ'ենթարկուին նաեւ Թուրքիոյ փոքրամասնութեանց միւս հատուածները: Քրիստոնեայ տարրը «Թրքացնելու» կոչուած այս ձեւի շարժումները նորութիւն չեն Թուրքիոյ մէջ: Թուրքերը կը հետեւին պապերու օրինակին:

«Ժողովրդավա՛ր» եւ «ազատակա՛ն» Թուրքիա...:

ԻՐԱՒ ՀԱՆՃԱՐԸ

Երկու բարեկամներ սրճարանը նստած զանազան նիւթերու մասին կը վիճաբանէին: Վերջապէս իրենց վիճաբանութեան նիւթը կ'ըլլայ հանճարեղ մարդոց պարագան: Անոնցմէ մէկը կը հարցնէ միւսին.

— Քու կարծիքդ ի՞նչ է հանճարեղ մարդու մը մասին:

Միւսը մէկ քանի վայրկեան մտածելէ յետոյ, կը պատասխանէ.

— Սիրելիս, հանճարեղ կ'ըսուի այն մարդը որ կարողութիւն ունի իր կինը համոզելու որ սուտ գինով մուշտակէ վերարկու մը գինը աւելի ծեր կը ցուցնէ:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Ներկայ տարուան ընթացքին Իրիս Պիւլպիւլեանի մեկնարկութեամբ Վօկ ընկերութեան կողմէ հրապարակուած սկաւառակի մասին ֆրանսական երաժշտական պարբերաթերթերը գնահատական տողերով արտայայտուած էին: Անոնցմէ մէկ քանին կ'արտատպենք:

Կիտ տիւ Քոնսէր, թիւ 198 Մայիս, Խմբագրապետ Րէյմօն Լիօն.—

«Սովորութիւն չունինք ընդհանրապէս արուեստի խստապահանջ չափանիշով գնահատելու Ֆոլքլորիք ճիւղի սկաւառակները, նկատի ունենալով զանոնք պարտադրող խումբերու եւրողներէ կազմուած ըլլալու պարագան: Բայց այս սկաւառակը հազուագիւտ օրինակ մը կը ներկայացնէ: Երգերը ապահովաբար պահած են իրենց բացարձակ հարազատութիւնը. մեներգողը Իրիս Պիւլպիւլեան սքանչելի մեկնարկող մըն է:

«Հակառակ որ հայերէն բառերը չեմ հասկնար, երգչուհիին տաղանդը թոյլ կուտայ հետեւելու անոնց նուրբ արտայայտութեանց:

«Երաժշտական մասը, ձայնառումը եւ ամէն ինչ գովեստի արժանի են:»

×

Տիպաբազօն, թիւ 26, Ապրիլ. քննադատ Ժան Ռապի.—

«Հայկական կրօնական երաժշտութիւնը ամէնէն գեղեցիկներէն մէկն է եկեղեցական բաժնին մէջ եւ որ ապահովաբար իր ազդեցութիւնը գործածեր է Ֆոլքլորիք երաժշտութեան վրայ որ հազուագիւտօրէն հմայիչ է: Ասոնց դաշնաւորումները յաճախ կատարուած են Արա Պարթեւեանի կողմէ, աշակերտ Վէնսան տ'Էնտիի:

«Իրիս Պիւլպիւլեան, մեներգիչը ներկայ սկաւառակին զգայուն եւ տպաւորիչ ձայնով սոբրանօ լիրիք մըն է որ տուած է տասը երգերու գեղեցիկ շարքին մեկնաբանութիւնը, վճիտ եւ խանդավառիչ ոճով մը: Ընդհանրապէս սիրային երգեր են, վերջաւորութեամբ պարերգի մը եւ Արամ Խաչատուրեանի խնջոյքի երգին, տալով բացառիկ վեհութիւն մը այս սկաւառակին զոր ջերմօրէն կը յանձնարարեմ:

«Փարիզահայ ստուարաթիւ գաղութը գոհունակութեամբ պիտի տեղեկանայ թէ սկաւառակին կ'ընկերանայ նաեւ հայերէն բառերու երգարան մը».

ԸՐԱԾԸ Ի՞ՆՉ Է

Դատարանի նախագահը ամբաստանեալին.

— Ինչո՞ւ ձեր կինը լքեցիք եւ հեռացաք: Չէ՞ք գիտեր որ ձեր արարքը դաւաճանութեան համազօր է:

— Եթէ կինս ճանչնայիք, Պ. Նախագահ, պիտի չըսէիք թէ ըրածս դաւաճանութիւն է, այլ գաղաքականութիւն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (212)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԺԱ.

ԿՏՈՒՑ ԱՆԱՊԱՏ

Այդ կրօնաւորը հէնց առաջին րոպէից այնքան համակրական երեւաց մեզ, որ մենք չկարողացանք մերժել նրա հրաւէրը: Նա տարաւ մեզ իր սենեակը, որ անապատի մէջ մեր տեսած խուցերի հետ համեմատելով, բաւական օրինաւոր պէտք էր համարել: Որքան մեծ զանազանութիւն աշխարհին մօտ կրօնաւորի եւ աշխարհից կտրուած կրօնաւորի մէջ: Շուտով պատրաստել տուեց մեզ համար պատուական նախաճաշիկ, որ բաղկացած էր սերից, կարագից, մածունից, մեղրից եւ սպիտակ հացից: Նրա սենեակում գտնուեցաւ մինչեւ անգամ օղի. նա առաջարկեց մեզ մի – մի բաժակ, թէեւ ինքը չխմեց:

Բայց ինչ որ աւելի գրաւեց մեր ուշադրութիւնը, դրանք էին մի խումբ դեռահաս պատանիներ, որոնք մի առանձին խմբակում, մայլ աբեղայի հսկողութեան ներքոյ, պարապւում էին մի այլ սենեակում: Այստեղ դպրոց չէր, այստեղ մի տեսակ նախակրթարան էր, որի մէջ այդ պատանիները պէտք է նախապատրաստուէին անապատը մտնելու համար: Նրանք պէտք է անցնէին այն բոլոր փորձութիւնների միջով, ինչ որ պահանջում է անապատական կեանքը: Պահք, ծոմ, անքուն գիշերներ, մշտական աղօթք, խոնաւ եւ մութ խցիկներում գետնախշտի կեանք, անպայման հնազանդութիւն, հրաժարումն բոլոր բաւականութիւններից, մի խօսքով, կատարեալ անձնուրացութիւն, — այդ պէտք է լինէր այն փորձութիւնը, որի միջով տարիների ընթացքում պէտք է անցնէին նրանք, մինչեւ արժանաւորութիւն ստանային անապատը մտնելու:

Գլխաւոր պայմաններից մէկն էլ այն էր, որ նրանք պէտք է կատարեալ հասակի հասնէին, մօրուքները աճէր, որովհետեւ անմազ երեսով պատանիներին արգիլուած էր անապատը մտնել:

Տեսնելով այդ զունաթափ, հալումաշ եղած թշուառներին, ես սաստիկ ցաւ զգացի: «Անմեղ զոհեր, մտածում էի ես, ո՞վ սատանան մոլորեցրեց ձեզ այստեղ գալ. միթէ աշխարհը այնքան վատ էր, որ դուք վճռեցիք փախչել նրանից»:

Վարպետ Փանոսը, որպէս պատուիրել էինք, նախապէս հոգացել էր մեր մասին եւ մեր ձիանները ուղարկել էր այստեղ: Մենք շատ շուշացանք, պատուիրեցինք, որ ձիանները շուտով պատրաստեն:

Այստեղ Բէրդէն – Օղլին տեղեկացաւ, որ իր նաւակը, ցամաքի ժայռերին զարկուելով, խորտակուել էր: Նա այնքան խրեց, որպէս իր սիրուհին կորցրած մի սիրահար:

— Դուք ձեր վնասը կը ստանաք ինձանից,— ասաց նրան Ասլանը, երբ մենք բաժանուեցանք միմեանցից:

Բէրդէն – Օղլին մնաց այնտեղ, պէտք է ոտքով գնար Աւանդ գիւղը: Իսկ ես եւ Ասլանը մեր ձիաներով սկսեցինք դիմել դէպի Այգեստան:

Ճանապարհին միայն ես առիթ ունեցայ յայտնելու Ասլանին այն անցքը, որ գիշերը պատահեց Աւանդ գիւղում, նաւատիի տանը: Մի ըստ միոջէ պատմեցի, թէ ինչպէս դուրս եկաւ նրա կինը, ինչպէս ման եկաւ բակի մէջ, ինչպէս գնաց մինչեւ ծովեզրը, եւ վերադառնալուց յետոյ՝ ինչպէս մօտեցաւ, նստեց իմ մօտ եւ սկսեց պատմել իր ամուսնի եղեռնագործութիւնը:

Ասլանը մի առանձին հետաքրքրութեամբ այդ բոլորը լսելուց յետոյ, ասաց ինձ.

— Այդ մարդը մի ժամանակ ծովային աւազակ է եղել... Բայց ազնիւ մարդ է..

ԺԲ.

ՄԻ ՔԱՆԻ ԽՕՍՔ ԱՆԱՊԱՏՆԵՐԻ ԳՈՅՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ճանապարհին Ասլանը մի քանի հետաքրքիր տեղեկութիւններ հաղորդեց Կտուց անապատի անցեալի մասին, որոնք ինձ այնքան գրաւեցին, որ ես խորին ափսոսանքով սկսեցի իմ մտքում դատապարտել ինձ, թէ որքան ապարդիւն կերպով ես վատնել էի իմ պատանեկութեան ամենաթանկագին ժամանակը, երբ կարող էի շատ բան սովորել եւ շրջապատող երեւոյթները կարող էի միշտ ինքս հասկանալ, ինքս քննադատել: Նա ասում էր, որ այդ անապատը առաջ կպած էր ցամաքին, յետոյ ծովի ջուրերը բաժանեցին նրան եւ կղզիացրին: Նա ցոյց էր տալիս այն նեղ հրուանդանը, որ արդէնն կորածեւ պարանոցի նման երկարացել էր ծովի մէջ: Այդ հրուանդանը կոչւում է «Կռապաշտնոց»: Մի ժամանակ նրա վերայ եղել է կռապաշտների մեհեան:

Հրուանդանի ուղիղ դիմի հանդէպ գտնւում է կղզին, եւ այդ պատճառով էլ կոչւում է նա «կտուց», որովհետեւ արագիլի գլխից կտրուած կտուցի նմանութիւն ունի: Ես հարցրի Ասլանից, թէ ինչպէս է պատահել, որ նա կտրուել է:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

մանակցին կէս միլիոն զինուորներ ։ Հրթիռներու արձակարաններ ալ հաստատուած են Վրաստանի մէջ։

Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանատան առջեւ մօտ երկու հազար Ռուսեր խաղաղ ցոյց մը ըրին՝ բողոքելով Ամերիկացիներու յամաքահանման դէմ։ Ցուցարարները կը կրէին պաստառներ, որոնց վրայ կը կարդացուէր. «Մի դպչիք Լիբանանին», «Մի դպչիք Իրաքին», «Կեցցէ արաբ երկիրներու անկախութիւնը» եւն.։ Ցոյցը տեւած է երկու ժամ ։

Մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայուի նաեւ ռուս մառեշալ Ռոստենքի եւ Արաբ. Հանրապետութեան զինեալ ուժերու ընդհանուր հրամանատար մառեշալ Ամէրի հանդիպումին, որ տեղի ունեցաւ Գահիրէի մէջ։ Խորհրդակցութիւնը տեւած է քանի մը ժամ ։

ՄԱԿ-Ի ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈ՞Վ

Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ Խ. Միութիւնը անգամ մը եւս առաջարկեց որ անգլիական ուժերը հեռանան Յորդանանէն եւ Ամերիկա՝ Լիբանանէն։Սոպոլեւ յայտնեց, թէ եթէ ընթացք չտրուի այս առաջարկին՝ ՄԱԿի ընդհանուր ժողով պիտի պահանջէ։ Խորհրդային պատուիրակը աւելցուց թէ «խաղաղութիւնը վտանգուած է »։

Միւս կողմէ Յորդանան բողոքագիր մը ներկայացուց Ապահով Խորհուրդին՝ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան դէմ, որ «միջամուխ եղած է Յորդանանի ներքին գործերուն »։ Սոպոլեւ ընդունեցաւ որ յորդանանեան բողոքագիրը արձանագրուի օրակարգի վրայ ։

Շուէտի ներկայացուցիչը առաջարկեց որ ՄԱԿի քննիչները ետ կանչուին Լիբանանէն, նկատելով որ ամերիկեան ուժերու մեկնումով այլեւս գործ չէ մնացած անոնց։ Միացեալ Նահանգները դէմ արտայայտուեցան այս առաջարկին։

Լիբանանի դէտերը, իրենց կարգին՝ նոր զինուորներ կ'ուզեն, աւելցնելով թէ ՄԱԿին կը պատկանի որոշել թէ Ամերիկացիներուն հետ իրենք կապ պիտի հաստատե՞ն թէ ոչ ։

× Փէքինի մէջ կէս միլիոն Չինացիներ ցոյց մը ըրին՝ բողոքելով Լիբանանի ամերիկեան ցամաքահանման դէմ։ Փէքինի կառավարութիւնը պաշտօնական յայտարարութեան մը մէջ կ'ըսէ.— « Եթէ Միացեալ Նահանգները նախայարձակ իրենց ուժերը անմիջապէս չհեռացնեն Լիբանանէն՝ իրենց առած քայլին պատիժը պիտի քաշեն վեց հարիւր միլիոն Չինացիներէ»։

ԿՌԶ՝ ՔԻՒՐՏԵՐՈՒՆ

Պաղտատի յեղափոխականները կ'աշխատին Քիւրտերը կապել իրենց շարժումին։ Քանի մը օրէ ի վեր քրտերէն լեզուով ձայնասփռումներ կ'ըլլան Պաղտատէն։ Մօտ 600.000 Քիւրտեր կ'ապրին Իրաքի մէջ։ Անոնք միշտ եղած են անկարգապահ՝ մեծ դժուարութիւններ տալով կառավարութեան։ Ծանօթ է Քիւրտերուն ինքնավարութեան ձգտումները ու եթէ Պաղտատ քաջալերէ զանոնք՝ լըջօրէն կրնան վտանգուիլ Քերքուքի եւ Մուսուլի նաւթահորերը։ Քրտական շարժումը կրնայ վտանգաւոր ըլլալ, մասնաւորաբար անոր համար՝ որ Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի իրենց ցեղակիցներն ալ անմիջապէս կրնան միանալ հոսանքին ։

Իրաքյի նախկին յեղափոխական Ռաշիտ Ալի, որ 1941ին Հիթլերի խորհուրդներով պետական հարուած մը կազմակերպած էր Պաղտատի մէջ եւ այնուհետեւ աքսորուած Գահիրէ՝ առջի օր վերադարձաւ Պաղտատ եւ խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ զօրավար Քասըմի հետ ։

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՊԱԿՍԻ

Ֆրանսայի Արտաքին Նախարար Քուվ տը Միւրվիլ Ամեիքըն – Քլըպի մէջ ճառ մը խօսելով ըսաւ.— Կատարեալ համաձայնութիւն մը՝ մեր երկու ազգերուն միջեւ, չկայ։ Փաստը ցոյց տուաւ, թէ ոչինչ աւելի վտանգաւոր է՝ քան մեր անհամաձայնութիւնները։

Արտաքին նախարարին կարծիքը այն է, թէ Արեւմուտքը եթէ համաձայն ըլլայ դժուարութիւնները կը հարթուին աւելի դիւրաւ ։

Միւս կողմէ՝ Արեւմտեան Գերմանիոյ Վարչապետ Ատենաուըր յայտարարեց թէ պատրաստ է միջնորդի դեր ստանձնելու՝ եթէ Ուաշինկթըն կամ Մոսկուա առաջարկէ։ Վարչապետը կը մտածէ թէ կրնայ համաձայնութիւն մը գոյացնել երկու մեծերուն միջեւ ։

ԾՆՈՒՆԴ

Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Գուրգէն Մեծատուրեան ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց երկրորդ զաւկին՝

ՄԻՔԱՅԷԼ ԼՈՐԻՍԻ

Ծնունդը ։ 13 Յուլիս 1958

230, Ավընիւ տիւ Մէն, Փարիզ (14)։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ՝ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻՒ

Արձակուրդի առթիւ կը խնդրուի մեր այն բաժանորդներէն, որոնք կը փափաքին իրենց հասցէն փոխել, հարիւր ֆրանք ղրկել վարչութեան, ինչպէս նաեւ՝ նորին հետ, իրենց նախկին հասցէն ։

Կը խնդրուի հեռաձայնով չյայտնել նման փոփոխութիւններ, այլ՝ միայն գրաւոր ։ Շնորհակալութեամբ՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն կը յայտարարէ, որ «Խանասորի Օր»ը պիտի տօնուի՝ Յուլիս 27ին, կիրակի, ամբողջ օրը, Վալսպըրէի անտառներուն մէջ։ Այժմէն կը հրահանգէ իր բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, որ օր առաջ վարձեն իրենց շրջաններուն համար հարկ եղած օթօքարները եւ խուռներամ ներկայ ըլլան «Հայ Հերոսներու Օրուան» հանդիսութեանց ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՆԱՑԱՆ

Կապոյտ Խաչի կայանի Բ. խումբը Փարիզէն պիտի մեկնի Օգոստոս չորսին։

Արձանագրուողներէն անոնք որոնք որ եւ է արգելքով պիտի չմասնակցին խումբին, կը խնդրուի որ անմիջապէս լուր տան 5 Րիւ Մէյրան, հեռախօս Թրիւտէն 27-35, որպէսզի ուրիշ սպասողներ չզրկուին ։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆԻՆ

Տնօրէնութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները .— Տէսինէն Պ. Ժամկոչեանէ եւ Պ. Ա. Օհանեանէ երկու հազարական ֆր.։ Մարսէյլէն Պ. Թիւթէլեանէ երկու հազար ։ Տիկ. Մ. Գ. հազար եւ Օր. Ս. Տ. հազար ։

Շնորհակալութեամբ ստացած է նաեւ Օր. Հ. Միսքճեանէ մեծ քանակութեամբ դեղօրայք ։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Կրընոպլի Կապ. Խաչի վարչութիւնը, շնորհակալութեամբ ստացած է Օր. Ճէլալեանի ամուսնութեան առիթով, ի նպաստ իր դպրոցին՝ հետեւեալ նուէրները.— Տէր եւ Տիկին Ճէլալեան երկու հազար ֆրանք, Պ. Հօնչանի հազար, Տէր եւ Տիկին Մութաֆեան երկու հազար, Տէր եւ Տիկին Զատիկեան հազար։ Կրկին իր դպրոցին ի նպաստ Տէր եւ Տիկին Ալիքեանէ 1500, Մայրերու Տօնին առթիւ Տիկ. Մինասեանէ հազար ֆր., Մայրերու Տօնին առթիւ Լանսէյի բարեկամներէն՝ Տէր եւ Տիկին Նազարէթեան, Տիկ. Կ. Օհանեան, Պ. Ոսկիան Յակոբեան, Պ. Պարգեւ Օհանեան հինգ հարիւրական ֆրանք, Պ. Պարգեւ Օհանեան դպրոցի շէնքի ֆոնտին հինգ հազար ֆրանք ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն եկեղեցւոյ բարերար՝

Պ. ԱՐՄԵՆԱԿ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ

գերդաստանի բոլոր ննջեցեալներու յիշատակին ։

Կը հրաւիրուին իր ազգականները եւ բարեկամները ։

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երկու վկայեալ հիւանդապահուհիներ կ'ուզուին հայկական զոյգ ծերանոցներուն համար (Անթիպի եւ Մոնմորանսի) ։ Ներկայանալ ամէն օր Ազգապատկանմի գրասենեակը՝ 32 րիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9)։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած՝ Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ ։ Մասնակցութեամբ Փոն տը Շէրիւի «Անդրանիկ» խումբին ։ 20 Յուլիս, Կիրակի առտուընէ մինչեւ երեկոյ, Տէսինի ծանօթ պուրակին մէջ ։

Կը նախագահէ՝ ընկ. Տ. ՉԷՔԵԱՆ

Կը բանախօսեն՝ ընկերներ ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ եւ ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ։

(Խօսնակ՝ Պ. Կ. Յովակիմեան) ։

Գեղարուեստական բաժին, սիրուն անակնկալներ, բարձրախօս ։ Ու ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով ։

Կը հրաւիրուի Տէսինի, Լիոնի եւ մերձակայ գաղութներու Հայութիւնը անխտիր ։

Լիոնի օթօքարը կը մեկնի Փլաս Կիշաուէն ժամը տասնին ։

Անձրեւի պարագային հանդէսը տեղի կ'ունենայ Տէսինի Հ. Յ. Դ. Տան սրահը։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH

17. Rue Bleue. 17 – PARIS (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի ներկայացուցիչները այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Միշկոյթի Տան մէջ։ Շար. նախորդ ժողովին ։ Բոլոր ներկայացուցիչներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 8.30ին, դպրոցի սրահին մէջ։ Ռընաժի եւ Լանսէյի ընկերները կը հրաւիրուին ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Պ. Սիմոնեանի սրճարանը։ Օրակարգ՝ պատգամաւորներու ընտրութիւն եւ յարակից խնդիրներ ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՆՈՐ ՍԵՐՆԴԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

Այս Կիրակի, Յուլիս 20, կէսօրէ ետք ժամը երեքին Մարսէյլի շրջանի բոլոր Նոր Սերնդականները կը հրաւիրուին ընդհ. ժողովի՝ Ահարոնեան ակումբը ։

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Ներկայ կ'ըլլայ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութեան ներկայացուցիչը։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 20 ՅՈՒԼԻՍ

DIMANCHE 20 JUILLET 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8247 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4048

ԴՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՂԻԱ ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ

Մինաք Մեծարենցէն երկու շաբաթ վերջ, 6/19 Յուլիս 1908ի կիրակի օրը հայ գրականութիւնը կը կորսնցնէր իր վաստակաւոր մշակներէն մէկը, — Եղիա Տէմիրճիպաշեան :

Օգտուելով իր «պահապան հրեշտակ»ին՝ Տիկին Էլէն Նիսընի բացակայութենէն, մէջքի գօտին խեղդկապի վերածած, ամրացուցած էր զայն վրայի պատուհանին, ու զրեթէ կմախացած վիզը անցընելով «մեծ զերօ»յին մէջ, զացած էր գէպի անէութիւն՝ միանալու համար վերջապէս «Նիրվանա»յին, որուն յաճախանքովն էր ապրած տասնեակ տարիներ :

Իր գժնդակ եւ փոթորկալից կեանքը կը յանգէր վախճանի մը, որուն նախասահմանուած էր ճակատագրօրէն :

Եղիա Տէմիրճիպաշեան՝ ինքնատիպ եւ արտակարգ դէմք մը հայ գրականութեան մէջ, իր զարտուղութիւններով եւ ծայրայեղութիւններով կը տարբերէր սովորական գրագէտներէն : Առաջնակարգ դեր մը վիճակուած էր իրեն Պոլսոյ գրական հրապարակին վրայ : Մասնաւորաբար 1876–1900 մեծ աղմուկ յարոյց իր անուան ու գործին շուրջ :

Օժտուած բնածին տաղանդով, բաղմակողմանի հմտութիւն էր ձեռք բերած ո՛չ այնքան իր ծննդավայր Խասգիւղի Ներսէսեան եւ Նուպար – Շահնազարեան վարժարաններուն մէջ, որքան ինքնաշխատութեամբ :

Ներսէս Վարժապետեան պատրիարք ըսեր էր իրեն համար, որ «մեր ազգին մէջ ամէնէն շատ կարդացած մարդն է այս տղան՝ Տէրոյենց պատուելիէն ետք» :

Աստուածաշունչն ու հելլէն – հռոմէական դասական գրականութիւնը գաղտնիք չունէին իրեն համար :

Շնորհիւ ֆրանսերէն լեզուի հմտութեան (հեղինակած է «Ֆրանսերէնէ հայերէն բառարան» մը), կարդացած էր միջազգային գրականութեան գլխաւոր հեղինակները,— Միլտոն, Տարուին, Շէյքսփիր, Պայրըն, Կէօթէ, Լէոփարտի, Միցքիեւիչ, Մոնթէսքիէօ, Միւսէ, Լամարթին, Ռընան, Զոլա, Պալզաք, Տիկին տը Սթալ, Ժորժ Սանտ եւայլն :

Կրած էր ազդեցութիւնը գերման յոռետես իմաստասէր Շոփէնհաուըրի, Օկիւսթ Քոնթի, Լիթրէի եւ Պիւխների :

Իր դիւրաբեկ առողջութիւնը երիտասարդ տարիքէն սկսեալ մեծապէս ազդած է իր կեանքին վրայ : Ո՛չ մէկ մնայուն գործի կրցած էր կապուիլ : Ու հալածուած ըլլալու մտավախութենէն տարուած՝ քանիցս տունն էր փոխած՝ Խասգիւղէն Գատըգիւղ, յետոյ դարձեալ Խասգիւղ, հուսկ ուրեմն Բերա՝ Տիկին Նիսընի մօտ :

Ծնած էր 1851ին եւ 19 տարեկանին՝ 1870ին ամուսնացած Նուպար – Շահնազարեանը, դասակից ունենալով Մինաս Չերազը, որուն հետ կապուած էր անհուն սիրով՝ մինչեւ մահը :

Պետական պաշտօնեայ դառնալու սահմանուած՝ շուտով կը լքէր Բ. Դուռը : Խանգարուած առողջութիւնը անձնասպանութեան կը մղէր զինք՝ երբ հազիւ 23 տարեկան էր : Անյաջող փորձէն ետք, ծնողքը Մարսիլիա կը ղրկէին զինքը՝ առեւտրական վարժարան յաճախելու համար : Սակայն ի ծնէ հրապարակագիր, ֆրանսերէն հանդէս մը կը հրատարակէ հոն՝ Եւրոպացիներուն ծանօթացնելու համար Հայերը :

Պոլիս վերադարձին կը նուիրուի հանրային գործին, իբրեւ ուսուցիչ, ազգային երեսփոխան ու հրապարակագիր : Կը մասնակցի գրական, ընկերաբանական պայքարներու : Կը հրատարակէ Գրական եւ Իմաստասիրական Շարժում եւ Երկրագունտ ամսագիրները, Փիլիսոփայական բառարանը եւ այլ գրքոյկներ : Կ'աշխատակցի Ծաղիկ, Արեւելք, Մասիս, Հայրենիք, Փունջ, Սուրհանդակ, Բիւզանդիոն, Մանզումէի էֆքեար, Լոյս թերթերուն : Գրական քննադատը կը դառնայ Մասիսի :

Մշակած է գրականութեան բոլոր ճիւղերը : Իր հոգերնախօսական արտառոց վիճակին բերումով, յաճախ գացած է ծայրայեղութեանց եւ երբեմն ինկած հակասութեանց մէջ :

Հայ Գրագէտներու Բարեկամները 1955–ին Եղիա Տէմիրճիպաշեանի նուիրեցին իրենց մատենաշարին 18րդ հատորը (վերջինը), տալով անոր արձակ եւ չափածոյ էջերէն նմոյշներ :

Իր անունը յաւերժացած է ԺԹ. դարու հայ գրականութեան պատմութեան մէջ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՆԱՍԸՐ - ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

ՄԸՐՖԻ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ ՄԵԿՆԵՑԱՒ

ՆՈՐ ՑԱՄԱՔԱՀԱՆՈՒՄՆԵՐ ԼԻԲԱՆԱՆ

« ԿԸ ԿՌՈՒԻՆՔ ԻՐԱՔԻ ՀԱՄԱՐ » ԿԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԷ ՆԱՍԸՐ, ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ՄԷՋ

Ուրբաթ օրուան գլխաւոր լուրը, որ մեծ անակնկալ յառաջ բերաւ քաղաքական շրջանակներուն մէջ Նասըր – Խրուշչեւ տեսակցութիւնն է : Մինչ երկուշաբթի կէսօրէ վերջ Նասըր կը հեռանար Թիթոյէն իր «Նոբ»ով եւ կը կարծուէր թէ Եգիպտոս վերադարձած է, հինգշաբթի օր, Մոսկուայի մէջ, գլուխ – գլխի ութ ժամ խօսակցութիւններ կ'ունենար Խրուշչեւի հետ : Այս լուրը առաջին անգամ հաղորդեց Գահիրէի ձայնասփիւռը : Զեկոյցը կ'աւելցնէ .— «Երկու պորագլուխները՝ կարծիքներու փոխանակութիւն ունեցան ներկայ միջազգային կացութեան վրայ եւ ծանրացան այն կէտին վրայ թէ ինչ պէտք է խաղաղութեան պահպանման համար :

Բարեկամութեան եւ հասկացողութեան մթնոլորտ մը կար տեսակցութեան ժամանակ» : Արաբական գործակալութիւնը կ'աւելցնէ թէ Նասըր մեկնեցաւ Մոսկուայէն Ուրբաթ : Յետոյ կը պարզուի թէ ինչպէս կազմակերպուած է այս հանդիպումը : «Նասըր ճամբայ ելաւ Փուլայէն (Եուկոսլաւիա) անցեալ շաբաթ վերադառնալու համար Գահիրէ : Երկու օր մընաց Ատլանտիկի վրայ, երբ լսեց ամերիկեան ցամաքահանումը Լիբանանի մէջ եւ կացութեան ծանրանալը՝ վերադարձաւ Փուլա, ուր կրկին տեսնուեցաւ նախագահ Թիթոյի հետ : Փուլայէն, Նասըր, որուն կ'ընկերանար Ա. Մ. Հ.եան արտաքին նախարարը Մահմուտ Ֆավզի, անցաւ Պրիոնի, ապա օդանաւով Մոսկուա : Մոսկուայէն նախագահ կապալ Ապտել Նասըր վերադարձած է Դամասկոս : Առաջին առթիւ խօսելով ԱՄՀ.եան նախագահը շեշտած է .— Կը յայտարարեմ որ զէնք կրելու պաշտպանելու համար արաբական ազատութեան բոյը որ յաղթեց Իրաքի մէջ : Մենէ ամէն մէկը պատրաստ է զէնք կրելու պաշտպանելու համար արաբական ազգայնականութիւնը : Զենք վախնար հիւլէական ռումբէն կամ ուրիշ զարհուրելի զէնքերէ, պատրաստ ենք ամէնէն գէշին համար եւ պիտի կռուինք մինչեւ մեր արեան վերջին կաթիլը» : Նասըր խօսած է նաեւ Դամասկոսի հրապարակին վրայ .— «Անգլեւամերիկեան գրաւումը Լիբանանի եւ Յորդանանի մէջ անյաջող վախճան մը պիտի ունենայ» : Նախագահը աւելցուց թէ արաբական ազգայնականութիւնը յաղթեց Եգիպտոսի, Սուրիոյ եւ Իրաքի մէջ եւ պիտի շարունակէ յաղթել Միջին Արեւելքի եւ Հիւսիսային Ափրիկէի մէջ : Իրաքի մեր եղբայրներուն հետ զօրաւոր ուժ մըն ենք եւ կրնանք դիմադրել յարձակումներու :

Պաղտատի եղբայրնե՛ր ձեզի հետ ենք, մեր արեան ամէն մէկ կաթիլը ձերն է : Զեմ կրնար հասկնալ թէ ինչու արեւմտեանպետութիւնները մտահոգ են Իրաքի յեղափոխ. յաղթանակէն . քանի որ յեղափոխականները խոստացան որ քարիւղի շահերը պիտի պահպանուին » :

Միացեալ Նահանգները ազդարարութիւն մը ըրին Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան, « ամերիկեան ուժերու դէմ որեւէ յարձակում՝ Արաբական Հանրապետութեան բանակին կողմէ, ծանր հետեւանքներ կրնայ ունենալ, ազդելով երկու երկիրներու յարաբերութեանց վրայ, յայտարարեց Ամերիկայի Արտաքին Նախարարութեան բանբերը : Միացեալ Նահանգները աւելցուցին թէ պիտի շարունակեն իրենց զինուորական օգնութիւնը՝ Լիբանանի :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Նախագահ Այզընհաուըրի ներկայացուցիչ Մըրֆի 24 ժամ Պէյրութ մնալէ ետք անցաւ Երուսաղէմ : Ինչպէս կ'երեւի Մըրֆիի գլխաւոր պաշտօնը եղած է վստահութիւն ստանալ՝ թէ Նախագահ Շամուն իր թեկնածութիւնը պիտի չդնէ : Մըրֆի կարգ մը յայտարարութիւններ ըրաւ լըրագրողներուն, յիշելով «աւանդական բարեկամութիւնը՝ որ գոյութիւն ունի ամերիկացի եւ լիբանանցի ժողովուրդներուն միջեւ» աւելցնելով թէ ամերիկեան կառավարութիւնը կ'ուզէ «օգտակար ըլլալ այդ բարեկամութեան » :

Ամէն պարագայի մէջ՝ պաշտօնական յայտարարութիւն մը չկայ Մըրֆիի ճամբորդութեան շուրջ :

Միւս կողմէ ամերիկեան նոր ուժեր կը շարունակեն հասնիլ Պէյրութ : Առջի օր՝ 11 ռազմանաւերէ բաղկացած ծովային ուժեր խարսխեցին Անթիլիաս, Պէյրութէն վեց քիլոմեթր հիւսիս : Ամերիկեան նաւատորմին այս թեւը Անթիլիաս կ'իջեցնէ զինուորներ եւ ռազմական պիտոյքներ :

Պաշտօնական զեկոյց մը կը ճշդէ, թէ ներկայիս Վեցերորդ նաւատորմին պատկանող 70 ռազմանաւեր կը գտնուին Լիբանանի ջուրերուն մէջ : Պէյրութէն վեց քիլոմեթր անդին Ամերիկացիք նոր զօրաբաժին մը ցամաք հանեցին :

Ուրբաթ կէսօրէ ետք մասնաւոր օդանաւերով Պէյրութ հասան կարեւոր թիւով ամերիկացի զինուորներ (Զորրորդ զօրաբաժին) :

Միացեալ Նահանգներու հրամանատարութիւնը չէր նախատեսած այս զօրաբաժնին Պէյրութ առաքումը : Քսան հսկայ օդանաւեր հիւս. Քարոլինէն Խալտէ փոխադրեցին այդ զինուորները :

Հակառակ շրջան ընող զրոյցներուն՝ Լիբանանի մայրաքաղաքը համեմատաբար աւելի հանդարտ է : Խալտէի օդակայանին մօտ՝ ըմբոստներու եւ Ամերիկացիներու միջեւ փոքր բախում մը պատահեցաւ կրկին : Ամերիկացիք չվնասուեցան :

Լեռնային շրջաններուն մէջ կը թուի թէ ապստամբները կրակը դադրեցուցած են : Քամալ Ճումպլաթի կողմնակից Տիւրզիները ներկայիս կ'ուղղուին դէպի Միղէլ – Սաֆա լեռները, Պէյրութէն 15 քիլոմեթր անդին :

« Լը Մոնտ»ի մէջ էտ. Սապլիէ «Ֆրանսա ներկայ՝ կը պատասխանէ Լիբանանի» խորագրին տակ գրած է յօդուած մը, անդրադառնալով Տը Կրաս յածանաւին Պէյրութ ղրկուելուն : Սապլիէ իր եզրակացութեան մէջ կ'ըսէ .— Լիբանանեան հարցը անգամ մը եւս երեք մեծերու գոյակցութեան խնդիրը յարուցանեց : Առանց պնդելու Լիբանանի մէջ Ամերիկայի միջամտութեան հակառակ կողմին վրայ եւ Յորդանանի բրիտանական միջամտութեան վրայ, երկու երկիրներ՝ որոնք իրենց վարդապետութեամբ կրակ տուին վառօդին, կը յուսանք որ անցեալի դասերը ի զուր անցած պիտի չըլլան :

«Տը Կրաս» յածանաւը Պէյրութի ջուրերուն մէջ խարսխելէ ետք, ֆրանսական դեսպան Լուի Ռոշ այցելութիւն մը տըւած է ծովակալ Ժոզանի : Դեսպանն ու ծովակալը յածանաւին վրայ ընդունեցան Միացեալ Նահանգներու դեսպանին եւ Անգլիոյ գործավարին այցելութիւնը : Պաշտօնապէս հերքուեցան այն լուրերը՝ որոնց համաձայն ֆրանսական ուժերուն թոյլ չէ տրուած որ իջնեն Պէյրութ : Հրապարակուած զեկոյցը կ'ըսէ թէ ծովակալ Ժոզան յարաբերութեան մէջ մտաւ ֆրանսական իշխանութեանց հետ եւ ամերիկացի ծովակալ Հոլովէյ բարեգալուստ մաղթեց Ժոզանի :

Առ այժմ Ֆրանսա ցամաքահում պիտի չկատարէ Լիբանանի մէջ, այնքան ատեն որ Ֆրանսացիներու կեանքն ու ինչքը չեն վտանգուած Պէյրութի մէջ :

Վերջին ժամուն Փարիզի ձայնասփիւռը հաղորդեց թէ ըմբոստ պարագլուխ Սաէպ Սալամ Միացեալ Նահանգներէն պահանջած է որ անմիջապէս հեռացնեն իրենց զօրքերը : Տիւրզի պարագլուխ Քամալ Ճումպլաթ կոչ մը ըրած է արաբական բոլոր երկիրներուն, շեշտելով թէ «ժամանակը եկած է այլեւս, որ Արաբները կամաւոր ղրկեն Լիբանան» :

«Լը Մոնտ»ի Պէյրութի մնայուն թղթակից Հալիմ Սաապ գրկած է նոր թղթակցութիւն մը, ուր շեշտելէ ետք թէ Ամերիկացիք պիտի ապահովեն օդակայանին եւ նաւահանգիստին հսկողութիւնը՝ ուշագրաւ տեղեկութիւններ կու տայ երկրին ներքին կացութեան մասին, բայց թղթակցութիւնը խստօրէն գրաքննուած է. մինչեւ իսկ թոյլ չէ տրուած որ Սաապ շարունակէ հեռաձայնային իր թղթակցութիւնը եւ Պէյրութէն՝ գիծը կտրուած :

ԻՐԱՔ ԵՒ ՅՈՐԴԱՆԱՆ

Առաջին անգամ ըլլալով ֆրանսական մամուլի գործակալութիւնը Պաղտատէն լուրեր հաղորդեց՝ Իրաքի պետական հարուածին մասին : «Ֆրանս – Փրես»ի թղթակիցը կը շեշտէ թէ բնակչութիւնը գոհ է գահին տապալումէն եւ փողոցներու մէջ կ'երգէ ու կը պարէ : Յուլիս 14ի յեղափոխութիւնը կատարուած է երկու ժամուան ընթացքին. շատ լաւ կազմակերպուած էր : Անգամ մը եւս կը հաստատուի թէ Ֆէյսալ թագաւոր, իշխան Ապտիլլահ եւ Նուրի Սայիտ սպաննուած են :

Պաղտատի ձայնասփիւռը յայտարարեց թէ արքայական ընտանիքին ինչքերն ու կալուածները գրաւուած են Հանրապետութեան կողմէ :

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ ԴԻՒԱՆԷՆ

Ստացուած է հետեւեալ հեռագիրը հրատարակութեան համար .—

Լրաբեր թերթի 3 – 1 համարում հրատարակուած Պ. Սիտալի յօդուածում Վազգէն Ա. Կաթողիկոսին վերագրուած յայտարարութիւնները իրականութեան չեն համապատասխանում : Առ հասարակ « Ընթէրվիու» տեղի չէ ունեցեր Վեհափառի եւ Պ. Սիտալի միջեւ :

Այս մասին հեռագրուած է Լրաբերին Ապրիլի քսաներկուսին :

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ

ՔԱՆԴԵՆՔ ՁԻՆԱԿԱՆ ՊԱՐԻՍՊՆԵՐԸ

5.

Խոնարհ մարդ մըն էր Ցիսուս :

Իր մահէն ետք, քանի մը դար անց, ուժեղ կազմակերպութիւն մըն էր հիմնուած իր անունով, — Եկեղեցի :

Ուժը ծանրութեան պէս է: Կրամը չես դպչր ափիդ մէջ, քիլոկրամը կը ճնշէ արգէն, իսկ քիլոկրամ քիլոկրամի վրայ՝ կը ճզմէ, կը խորտակէ, կը ջախջախէ ամէն բան: Ուժն ալ՝ երբ կ'աճի, կ'աւելնայ, կը սատուարանայ, — մնա՛ս բարով, խաղաղութիւն,— այլեւս կը կործանէ, կը տապալէ ամէն խոչընդոտ կամ արգելք:

Այսպէս, այն ուժը, որ «խաղաղութիւն» կամ «ի մարդիկ հաճութիւն» է աւետած միշտ, եղաւ ժամանակ մը՝ երբ իր վերջին ոսոխը համարեցաւ պետութիւնը եւ յարձակեցաւ վրան՝ դառնալու համար գերպետութիւն, միակ իշխանութիւնը երկրի վրայ :

Այս բախումներուն մէջ՝ պետութեան պատմական յաւակնութեանց եւ տեսաբանական յեղաշրջումներուն քննութիւնը աւելի ետքը: Այժմ, ժամանակ է որ պատմեմ Պոնիֆաչէի կռիւը, որ այնքան աղմուկ է հանած պատմութեան մէջ :

×

Պոնիֆաչէ, ըստ տառադարձութեան՝ Բոնիփակիոս կամ Վոնիփակ, ըստ ստուգաբանութեան՝ գեղադէմ կամ դիւրահաւան,— խօսքը այն պապին մասին է որ ութերորդը կուգայ համանուն պապերուն շարքին մէջ: Ծնած է Անագնիա: Փայլուն ուսանողութենէ մը ետքը՝ իբրեւ իրաւաբան կը գործէ Հռոմի մէջ, ուր անշահախնդիր եւ անձնուէր ծառայութիւններ կը մատուցանէ պապական աթոռին: 1281ին կարտինալ է արդէն: Խելացի եւ դաւադիր, այնքան կը տիրապետէր Կեղեստինոս Ե. պապին վրայ, որ ի վերջոյ յաջողեցաւ զայն մղել գահէն հրաժարելու : Այս առաջին յաջողութենէն ետք՝ ուրիշ մը եւս, եւ ահա երբեմնի Բենեդիկտոս Գայետանոս իրաւաբանը կը բազմի պապական գահին վրայ, կը դառնայ պատմութեան Վոնիփակ Ը. Պապը:

Հրաժարեալ պապը, որ կ'ուզէր վերադառնալ իր հին վանքը, կ'արգելափակուի դղեակի մը մէջ, ուր եւ կը մեռնի: Ու ըսողներ՝ թէ նորընտիր պապը թոյն է գործածած, կարճեցնելու համար աղանդամիտ պապին կեանքը:

Վոնիփակ մէկ ցանկութիւն ունէր այլեւս,— ապահովել եկեղեցական՝ու թագաւորական իշխանութեանց անսահման հաւատարմութիւնը, լիճը, (այս վերջին բառը գործածուած է նաեւ կիլիկեան արքայական հայերէնին մէջ): Այսպէս ամէն մեքենայութիւն ի գործ դրաւ՝ հաստատելու եւ ամրացնելու համար իր գերիշխանութիւնը: Պապական բազմաթագ խոյրը գլխուն՝ իրեն վերապահել թագ տալու, թագ խլելու, արքայական գահ բարձրացնելու կամ գահընկէց ընելու իրաւունքը՝ երկրի վրայ, գէթ Արեւմուտքի մէջ:

Այդ օրերուն, պատերազմի մէջ էին Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի թագաւորները,— անոնց ներկայացաւ իբրեւ հաշտարար՝ նման միջամտութեամբ մը ապահովելու համար իր գերապահութիւնը, փոքր թագաւորներու մօտ գտած յաջողութենէն ետքը: Նախ մերժեցին երկու պատերազմիկները, առարկելով թէ կրօնական ծագում ու նկարագիր չունի իրենց զինական բախումը: Վոնիփակ փութաց յայտնելու թէ կը միջնորդէ ոչ իբրեւ պապ, այլ իբրեւ բարեկամ, աւելցնելով թէ Սարակինոսները առաւել եւս պիտի օգտուէին՝ քանի երկարէր իրենց պատերազմը: Երկու կողմերը յօժարեցան ի վերջոյ : Սակայն Վոնիփակ, որ անկեղծ չէր իր հաշտարար ձեռնարկին մէջ՝ այլապէս զինադուլով պիտի պայմանաւորէր իր միջամտութիւնը, թոյլ տալու որ չարունակուի կռիւը՝ գոհ միայն որ նախընթաց մը կը ստեղծուի գժտութեանց պատճառներու քննութիւնը Հռոմ փոխադրելու, միւս կողմէ պատերազմին տարածուիլը կ'աւելցնէր իրաւարարի իր գերակշռութիւնը: Եւ ինչպէս կը սպասէր, Անգլիոյ թագաւորը, Էտուըրտ, յաջողեցաւ պատերազմը տարածել՝ խնամութիւն մը հաստատելով Ֆլանտրի կոմսին հետ: Կատղեցաւ Ֆրանսայի թագաւորը, Փիլիպպոս Դ. անուանեալ Գեղեցիկ,— Ֆլանտրի կոմսը, որ հարկատու էր Ֆրանսայի, տակաւին Անգլիա չմեկնած՝ կանչեց իր մօտ, աղջկան հետ, բացատրութիւն տալու: Փիլիպպոս անմիջապէս արգելափակեց իշխանուհին իր պալատին մէջ: Ֆլանտրի կոմսութիւնը բողոքեց պապին, միաժամանակ՝ Պրապանի եւ Աւստրիոյ իշխաններուն հետ միաբանաբար յարեցաւ Անգլիոյ:

Ընդարձակ այս ճակատին դէմ մինակ, Փիլիպպոս Դ. նիւթական միջոցներ ճարելու համար՝ նոր տուրքեր հաստատեց, հարկատու հռչակելով նոյնիսկ կղերականները: Ֆրանսայի կղերականներն ալ միացան թշնամիին:

Վոնիփակ սպասածէն աւելին գտաւ, — առա՛տ հունձք :

Պատուիրակ մը ղրկեց Ֆրանսայի թագաւորին, պահանջելով անմիջապէս ազատ արձակել Ֆլանտրի իշխանուհին եւ տուրքէ զերծ կացուցանել ֆրանսացի կղերականները: Թագաւորը զարմանք յայտնեց որ պապը ոչ միայն միջնորդի կամ հաշտարարի դեր չկատարեց, այլեւ ընդհակառակն կը քաջալերէ թշնամին, գալով վէճերուն՝ դատաւորներ կան իր երկրին մէջ, որոնք գիտեն թէ ո՛ւր կը սկսին հոգեւոր գործերը եւ ո՛ւր կը վերջանան՝ դառնալու համար աշխարհական գործերը առանց միջամուխ ըլլալու «ի հոգեւորս»:

Վոնիփակի փափաքը չէր արդէն միջնորդել՝ վերջ դնելու համար պատերազմին, այլ ընդհակառակն հրահրել, որպէսզի ներկայանայ իբրեւ գերագոյն տիրակալ, որու կամքէն կախում ունի ամէն տնօրինութիւն: Ուստի հրովարտակ (վուլ) հանեց, հրամայելով եկեղեցական իշխանութեանց որ առանց իր գիտակցութեան եւ արտօնութեան՝ որեւէ բան չվճարուի աշխարհական իշխանութեանց, ի՛նչ անունով ըլլայ, ի՛նչ քանակութեամբ ըլլայ: Կ'արգիլէր նոյնպէս թագաւորներուն, որ նիւթական պահանջներ չներկայացնեն կղերական հաստատութեանց, եկեղեցւոյ իշխաններուն, մեծաւորին ու փոքրաւորին :

Փիլիպպոս Դ. պատասխանեց հրամանագրով մը, արգիլելով օտարականներու առեւտրական գործունէութիւնը եւ ամէն տեսակ արտածում (ոսկեղէն, արծաթեղէն, գոհարեղէն, ձի, զէնք, եւայլն) : Այս արգելքով՝ պապական աթոռը կը զրկուէր Ֆրանսայի տարեկան հասերէն (աննաթա):

Վոնիփակ Ը. նոր հրովարտակով մը կը պատգամէր թէ թագաւորները ոչ մէկ իրաւունք ունին եկեղեցականներու վրայ իշխելու, գալով երկու թագաւորներուն պատերազմին՝ կը յայտարարէր թէ իրեն միայն կը վերաբերի զանոնք դատելու իրաւունքը, թէ Ֆրանսայի հակառակորդները կը ճանչնան արդէն այդ իրաւունքը, ուստի Փիլիպպոս թագաւորին կը մնար հետեւիլ անոնց օրինակին, այլապէս ... նզովք:

Ֆրանսայի թագաւորը որոշ զիջողութիւններ կատարեց՝ ընդունելով Վոնիփակի իրաւարարութիւնը ոչ թէ իբրեւ պապ, այլ միայն իբրեւ անհատ: Վոնիփակ եւս զիջողութիւններ ըրաւ՝ նկատելով որ ամբողջ Իտալիան ընդվզում ցոյց կուտար հանդէպ իրեն, Կոլոննա հռչակաւոր գերդաստանին իրաւունքներուն դէմ թոյլ տրուած ոտնձգութեանց պատճառաւ: Բայց յանկարծ ծագեցաւ Փամիէի եպիսկոպոսին ըմբոստութիւնը, — թագաւորը բանտարկեց զայն, պապը պահանջեց ազատ արձակել, Փիլիպպոս մերժեց, պապը սպառնական հրովարտակ մը ղրկեց, Ֆրանսական արքունիքը այրեց զայն՝ նուաստացուցիչ գտնելով, ու փողով ու թմբուկով յայտարարել տրուեցաւ Փարիզի հրապարակներուն վրայ թէ կրակը նետուած է պապին հրովարտակը, միւս կողմէ թագաւորը երդում ըրաւ երկրին մեծամեծներուն առջեւ թէ ժառանգութեան եւ յաջորդութեան իրաւունքէ կը զրկէ իր տղան եւ թոռները «եթէ ընդունին իրենց գլխուն վերեւ ո՛ր եւ է իշխանութիւն, բացի Աստուծմէ» : Այս անգամ ամբողջ Ֆրանսան էր որ կանգնած էր իր թագաւորին կողքին :

Կը մնայ այժմ պատմել թէ ո՛ւր հասան դէպքերը:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱՒԵԼԻՆ ՃԱՌԸ

ԽՄԲ.— Եղիա Տէմիրճիպաշեան, մէկը մեր հզօր եւ ամէնէն ինքնատիպ գրագէտներէն, նշանաւոր բանախօսութիւն մը կատարած է ժամանակին (1890), Օրթաքէօյի աղջկանց վարժարանին մէջ,— այդ բանախօսութիւնը, որ առանձին գրքոյկով մը հրատարակուեցաւ նոյն տարին, կը կոչուի *Աւելին ճառը*: Գեղապաշտ եւ կախարդական ոճի ասպետը, Տէմիրճիպաշեան, այդ ճառով կը ստեղծէր նարտասանական նոր դպրոց մը,— որուն հետեւեցաւ ետքէն... Ստեփաննոս արք., առաջնորդ Նիկոմիդիոյ, — ոչ միայն սրամտութեան համեմունքով, հեզնանքի խաղերով եւ ժողովրդական բարբառին պարզունակ բանաստեղծութեամբ, այլ եւ ամէնէն անշան, ամէնէն սովորական, ամէնէն հասարակ նիւթին մէջ անհուն ու գերագոյն գաղափարականի մը որոնումով: Կարդացէք այդ ճառը, եւ բաղդատեցէք արդի հռետորներուն սեթեւեթ լեզուին եւ քրտնաթոր գաղափարներուն հետ, անմիջապէս կը նշմարէք գրագէտին յորդազեղ տաղանդը, որ փիլիսոփայական իմաստ մը կուտայ ամէնէն անարժէք կարծուած առարկային, կամ անհունին ցոլացումը կը կատարէ ռամկունակ կեանքին մէջէն: Բայց այդ ճառը ունի այլապէս արժէքաւոր ուրիշ երես մը,— առողջապահական դաս մըն է: Կը հրատարակենք ափսո՛ս, մկրատեալ եւ յապաւեալ, տեղի անձկութեան պատճառաւ,— ո՛րքան փափաքելի էր մեզի՝ հրատարակել ամբողջութեամբ :

×

Տիրուհիք եւ Տիարք,

Այն պատուական հանդիսականք, որոնք գեղեցիկ ատենաբանութիւն մը կը սպասէին ինէ, երկնքէն վերի յարկէն վար պիտի իյնան: Իրօք, ասկէ աւելի տգեղ ճառ մը լսած պիտի չըլլան: Ո՛հ, ձանձրացած եմ գեղեցիկէն, մանաւանդ դառնացած եմ գեղեցիկին դէմ: Իմ թշնամիս է գեղեցիկն: Արիւնս քամեց, տեսութիւնս տկարացուց, մարե՛ց, մարե՛ց, այո, աչացս հուրն, ու կոնակս կուզ ըրնկեց — գեղեցիկն: Ի՞նչպէս: Գլուխս կը կախէի, ու կը կարդայի ու կը կարդայի ինչ որ գրականութիւնք արտադրած են ամէնէն գեղեցիկ: Գլուխ գործոցներուն գլուխս որքան հնար է կը մօտեցնէի. գեղեցիկ գործերուն աչքերս գրեթէ կը քսուէին, ինչպէս մասունքի մը պիտի քսուէին՝ անոր բոլոր զօրութիւնը քաղելու համար: Իրողութիւնն այն է թէ առողջութիւնս կը կորսուանէի. մորթս ոսկերս կը փակչէր, մազս կը ճերմկէր: Անէ՛ծք գեղեցիկին: Ժամ է յեղաշրջել մեր դաստիարակութեան դրութիւնն : Պէտք է գեղեցիկին հաւասար տեղ տալ մեր վարժարանաց մէջ ճշմարտին եւ օգտակարին ալ :

Հիմա իմ կարծեօքս՝ դպրոց մը, մասնաւորապէս աղջկանց դպրոց մը մտած ատենս՝ էն առաջին բանն որ տեսնել կ'ուզեմ հոն, ի՞նչ է, գուշակեցէք: Գրատո՞ւն, — ոչ: Դաշնա՞կ, — ոչ: Շատ հեռու էք: Առաջին բանը՝ կ'ըսեմ կոր, կար ու ձեւի գործի՞ք,— մօտեցաք: Բայց իմ հարցմանս պատասխանն եւ ոչ ոք ի հանդիսականացդ պիտի համարձակի տալ : Ինչ ստորին բան, բերան կ'առնուի՞ մի — թէ, մեր աղջկանց փափուկ ձեռաց կը վայլէ՞ միթէ: Ամէնէն աւելի ան կը վայլէ, — աւե՛լը, մաքրութեան խորհրդանշանն, ես զայն կ'ուզէի տեսնել ամէնէն առաջ վարժարանի մը մէջ: Կ'աղաչեմ, բծախնդրութիւն չըլլայ, աւելը օրթան կենայ՝ ըսած չունիմ, իմ պահանջածս աւելին պարտաւորիչ գործածութիւնն է բոլոր աղջկանց համար,— հասարակ սենեակի աւել, կոթով մեծ աւել, թավան սիփիրկէսի, չալը սիփիրկէսի, մէյտան սիփիրկէսի, կ'ուզէի բոլոր այս աւելներն ալ — ու դեռ եթէ կան ինծ անծանօթ աւելներ — տեսնել աղջկանց վարժարանի մը մէջ :

Պէտք է տղայք սորվին աւել ածել, կամ՝ աղէկ բացատրութեամբ՝ աւել զարնել: Պէտք է յաճախ աւլուին ու սրբուին դպրոցներն, որպէս եւ տուները : Մաքրութիւնն առողջապահութեան առաջին պատուէրն է եւ առողջութեան առաջին պայմանն է, եւ դպրոցին մէջ աւանդուելիք առաջին դասն ըլլալ պարտի : Չե՞նք տեսներ միշտ թէ անմաքրութենէ յառաջ կուգան բոլոր այն հիւանդութիւններն, որոնք չուտով մը կը տարածուին ու տրտմութիւն կը տարածեն իրենց հետ աշխարհիս մէջ :

Բայց ինչո՞ւ համար ձեր առջեւ այսքան երկար կը խօսիմ մաքրութեան վրայ, մաքրափայլ Օրթագիւղցիք: Դուք կենդանի քարոզ էք մաքրութեան: Միայն թէ ... դուք ամէնքդ ալ (երանի թէ սխալած ըլլայի) ձեր զաւակներուն՝ մանաւանդ աղջիկ զաւակներուն ձեռքը աւել տալ չէք ուզեր: Աւել կ'ըսեմ, ամէն տեղ աւել, ոչ միայն փոքրիկ գեղեցիկ մանրանկար խցիկ մը աւլել, այլ բակն ալ աւլել, խոհանոցն ալ աւլել, թավան սիփիրկէսիով տունին էօրիւմճէկները վար առնել, չալը սիփիրկէսին բոպիկ ոտքին տակը դնել ու տախտակները փառըլ փառըլ փառլաթմիշ ընել: Պայղի՞ բան է աս, չա՞տ իրական է: Սակայն իրապաշտութեան դատանող կը ցուցնենք ինքզինքնիս, Զօլա կ'ըսենք կ'երթանք: Զօլան ի՞նչ ըրաւ, հին վիպասաններուն նման մետաքսապատ սանդուխներուն տա՞կը պահուըտեցաւ, արդուզարդի սենեակին, ընդունելութեան սրահին, արուեստական հովանոցներու մէ՞ջ սահմանափակուեցաւ: Վար ինջաւ Զօլան, աւլուն ինջաւ, մութմախ, չամաշըրլըխ ինջաւ, մութ մաղազան ինջաւ տահա վար, Տանթէի նման միշտ վար իջաւ Զօլան: Իրապաշտութեան առաքեալն իրականութեան հետ չփոթեցաւ, մութ թէ զուարթ իրականութեան հետ: Կեանք աղաղակող մարդը կեանքը ապրեցաւ, ինչ որ անարուեստ կեանքն է, բոպիկ ու անօձիք ու անձեռնոց ու անպատրուակ կեանքը, ինչ որ բուն կեանքն է: Կեանքը իր նշանաբանն է, կեանքը աղբիւրն ու արդիւնքն է իրապաշտութեան :

Ուստի պէտք է մեր դաստիարակութիւնըն, որ արուեստական ջերմանոցական դաստիարակութիւն մըն է, համաձայնեցնենք իրապաշտութեան սկզբանց հետ: Ժողովրդոց փրկութեան, ժողովրդոց գոյութեան էական պայմանն է այս: Զուտ իմացական դաստիարակութեան հետեւանքն եղող տարապայման զգայնութիւնըն, որ կ'անճիտէ ֆրանսական ընկերութիւնը, խիստ քննութեան առարկայ կը դառնայ :

Զօլայի կարծեօք՝ դարուս այս հիւանդութիւնն, որով սոսկալի կերպիւ վարակուած է երիտասարդութիւնն, իրեն դարման ունի մարմնոյ մարզանքը. բայց ինչո՞ւ չըսենք մէկ բառով՝ մարմնապաշտութիւն: Մեր փրկութիւնը մարմնամարզութեան մէջ է՝ կը գոչէր Զօլան :

Սակայն ի՞նչ պէտք կայ Զօլան մէջ խառնելու. օտարամոլութիւն չէ՞ ատի : Ցուէնկը, Ինկիլիզը մէկդի թողունք ու մենք մեզի նայինք: Գաղղիացին ու Անգլիացին կայի՞ն, կային ալ նէ ի՞նչ էին, երբ որ մենք մեծ ազգ մըն էինք: Տեղ կայ որ մենք Եւրոպացւոցմէ աղէկ գիտենք բնազդով, դարերու փորձառութիւնըն ալ ունինք ատոր վրայ: Ներկայ պարագայիս մէջ, աղջկանց դաստիարակութեան խնդրոյն մէջ, Գաղղիացիներուն ըրածը կամ ընելիքը մեր գործին չի գար բոլորովին: Ես մարմնամարզը Եւրոպացւոց պէս չեմ հասկնար՝ գէթ աղջկանց համար: Ես ժիմնաստիկի դասատու չեմ ուզեր մեր աղջկանց դպրոցներուն մէջ, մեր աղջիկները ճամպազ ըլլալու չեն, մեր աղջիկները մայր պիտի ըլլան, տանտիկին պիտի ըլլան, հայ ընկերութեան հիմունքը պիտի ըլլան :

ԵՂԻԱ ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ

ՍՐԱՄԻՏ ԽՕՍՔԵՐ

Պերնըր Շոյի կը հարցնեն թէ ի՞նչ է «քաղաքակրթութիւնը»: «Ալքոլին մէջ ամէնէն շուտ հալող նիւթ մը» կը պատասխանէ փիլիսոփայ երգիծաբանը :

× Սկովտիացի մը հոգեվարքի մէջ: Իր երեք տղաքը կը վիճին թաղման ծախքերուն եւ յուղարկաւորութեան կարգին մասին: Մէկը կ'ըսէ առաջին կարգը շատ սուղի կը նստի: Երկրորդ տղան նոյնքան աւելորդ կը գնէ երկրորդ կարգով թաղում մը: Իսկ երրորդը վճռապէս կողմնակից կ'ըլլայ ամէնէն խնայողականին, վերջին կարգին:

Այն ատեն հոգեվարք հայրերնին գլուխը վեր կ'առնէ եւ կ'ըսէ — Հոգ մի ընէք եւ մի վիճիք. ես [illegible] ...

ԵՂԻԱ ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ

(ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ)

Ծնած է Պէշիկթաշ (Պոլիս), 1851 Մայիս ութին: Երբ Խասգիւղ կը փոխադրուին, կը մտնէ Ներսէսեան վարժարան, յետոյ Ներսէսեան – Շահնազարեան վարժարան, ուր ուսուցիչ կ'ունենայ Թովմաս Թէրզեան եւ Մ. Գարագաշ, եւ դասընկեր՝ Մինաս Չերազ: 1869ին կ'աւարտէ ուսումը ու կը մտնէ Բարձր. Դրան տպագրութեան դիւանը, յետոյ Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան վարչական ժողովի քարտուղարութեան մէջ:

Կատաղի կարդացող մը: Սիրահար Լիթրէի, Շոփէնհաուէրի, Օկիւսթ Քոնթի: Ցոռեռես ու մելամաղձոտ, դպրոցական գրասեղաններուն վրայ արդէն՝ կը խոստովանի թէ կ'ուզէր «մեռնիլ կամ վարդապետ ըլլալ, որ ... ուրիշ կերպ մեռնիլ ըսել է»:

1874ին առաջին փորձ մը անձնասպանութեան, Մոտա – Պուռնուի ժայռին գագաթէն ինքզինք ծով կը նետէ: Կ'ազատի:

Կը մեկնի Մարսէյլ, հետեւելու համար առեւտրական վարժարանի դասընթացքներուն: Բայց փոխանակ ուսանողութիւն ընելու, խմբագրութիւն կ'ընէ՝ հրատարակելով Le Moniteur Levant է Փինանսիէ տը Մարսէյլ շաբաթաթերթը «Արեւմուտքի ծանօթացնելու համար արեւելեան այն ցաւագին աղղութիւնը, Հայութիւնը» (լոյս կը տեսնէ քանի մը թիւ միայն): 1876ին կը վերադառնայ Պոլիս: Կը նետուի գրական եւ հրապարակագրական ասպարէզին մէջ: Միաժամանակ կրթ. նախարարութեան մէջ կը ստանձնէ ֆրանսերէնէ թուրքերէն թարգմանութեանց պաշտօնը, զոր կը թողու 1877ին՝ երբ կը սկսի արիւն թքնել:

Կ'աշխատակցի Մասիսի, Թէրճիմանը էֆքեար օրաթերթերուն:

1882ին կը մտնէ ուսուցչական ասպարէզ: 1883ին կը հրատարակէ Գրական եւ Իմաստասիրական Շարժումը, 1884ին՝ Երկրագունտը: 1886ին՝ Արեւելեան տնտեսագիտական Միութեան հանդէսը՝ Տնտես:

Խոստովանութիւն մը իրմէ.—

«Շարժումիս մասնաւոր մատակարար, բեռնակիր, փոսթաճի, մերթ ցրուիչն ալ եմ»:

Տարիներ ետքը, Սիամանթօ պիտի ըսէր՝ երբ իր հրատարակած գործերուն բեռնակրութիւնը կ'ընէր. «Գաղափարներուս երիվարն եմ»:

Տէմիրճիպաշեան կը շարունակէ.

«Ուրիշ գործ ալ ունիմ մամլոյ տակ, դաս ալ կուտամ, եւ ոչ իմ թաղիս մէջ, այլ թաղերու ծայրն՝ Հասգիւղ: Բոլոր գրուածոցս եւ հանդէսներուն բոլոր միւս յօդուածոց փորձերն երեք անգամ կը սրբագրեմ: Վաղը եթէ օրաթերթի մը կամ հանդէսի մը համար յօդուած ուզեն, այդ յօդուածն ալ գրելու ժամանակ կը գտնեմ»:

1888էն սկսեալ Կեդր. վարժարանին մէջ կը դասախօսէ Իմաստասիրութիւն, Իմաստասիրութեան Պատմութիւն, Մանկավարժութիւն, Գրականութեան Պատմութիւն, Գեղեցկագիտութիւն, Գրագիտութիւն:

Կ'աշխատակցի Հայրենիքին, Ծաղիկին, գրելով ամէն նիւթի մասին:

1891ին, Զատկին, ցնցոտիներ հագած, աղտոտ թիթեղէ տուփ մը ձեռքը, կը մուրայ Գատըգիւղի Հայոց եկեղեցիին առջեւ: Յետոյ երբ կը հարցուի պատճառը, կը պատասխանէ. «Այդ զգայութիւնն ալ ուզեցի ունենալ»:

1893 Յունիս մէկին առտուն, անձնասպանութեան նոր փորձ մը ծովուն մէջ,— մակուկավար Պետօ կ'ազատէ:

1895ի ձմեռը կը թողու Խասգիւղը, կ'անցնի Բերա, բնակարան մը գտնելու համար կը դեգերի տեղացող ձիւնինտակ: Փողոցը կը հանդիպի ոստիկանի մը, որ զինքը կ'առաջնորդէ Պէքեարլար խաիվէսի: Անկէ կ'երթայ Ասմալը – Մէսճիտ, կը զարնէ դուռ մը, գիշերելու սենեակ մը խնդրելով: «Տարիքը առած, կապոյտ աչքերով, դեղին մազերով, կարճահասակ կին մը» կը բանայ դուռը — ոչ յանձնարարելի տուն մը: Երկու տարի կը մնայ այս տան մէջ: 1897ին, առանց լուր տալու մէկին կամ միւսին, կը մեկնի Ժընեւ, Վիէննա, Փեշթա, յետոյ կը վերադառնայ Պոլիս, կ'երթայ նոյն տունը: Նոյն կ'ընդունի զինք դարձեալ, — Հուռիգարուհի, Տիկին Նիսըն, որ պիտի անմահանար այս հիւրընկալութեամբ:

Այդ շրջանին կ'աշխատակցի Բիւզանդիոնին, ուր կը ստորագրէ Գրասէր Ատոմ: 1901ին, ձմրան, կը փոխադրուի Ազգ. Հիւանդանոց, ուրկէ կ'աշխատակցի Մանզումէին, Մասիսին, ուր երեւցած է իր նշանաւոր գրութիւնը, «Հիւանդ էի, եկիք տեսիք զիս»:

1908 Յուլիս 6 – 19ի Կիրակի, երեկոյեան, իր մէջքին գօտիով կը կախէ ինքզինք պատուհանէն:

×

Բացառիկ դիմագիծ մը մեր գրականութեան մէջ: Գրած է բազմատեսակ նիւթերու մասին: Լեզուն արտակարգօրէն պատկերաւոր, քիչ անգամ երաժշտական, գըրեթէ միշտ գրաբարախառն եւ հնաբոյր, բայց վարպետ ոճաբան,— գիտէր լեզու գործածել ըստ նիւթին, (կարդալ Գառնուկներուն նուիրած քերթուածը, Պոլսոյ «հայեվարով», մանկական բարբառով եւ հոգեբանութեամբ), գիտէր կենդանացնել ամէն նիւթ, (կարդալ Աւելին ճառը):

Հատորներ կրնան կազմուիլ՝ եթէ հաւաքուին իր բոլոր հրատարակած գրութիւնները: Քիչ գործ ունի հատորով հրատարակուած, ընդհանրապէս տետրակներ: Ունի Ֆրանս – Հայ Բառարան եւ Հայ – Ֆրանս. Բառարան, նաեւ Փիլիսոփայական բառարաններ, որոնք հեռու են ... փիլիսոփայական ըլլալէ: Հ. Գ. Բ. Ընկերակցութիւնը տուած է հատոր մը, ժողովածու արձակ եւ չափածոյ գործերու: Իբրեւ ծածկանուն գործածած՝ Գրասէր Ատոմ, Մելանիա, Նուրանիա, Մոնազն, Մշակ, Ճգնաւոր, Ճին Ցակոբ եւ ուրիշներ:

ՆՈՐ ԿԵԱՆՔ (*)

Ո՜վ իմ Աստուած, արարչութիւնդ ալ հիացա՜ւ:
Ես՝ երկինք մը՝ կը փոփոխես զիս յաւէտ,
Երկրիստոնին մէջ տանիս զիս ցաւէ ցա՜ւ,
Եւ օր մ'երկնից տակ չը պիտ' ըլլամ փոքր իսկ կէտ.
Արարչութիւնդ է՞ր չես փոխեր: Ո՜, հիացա՜ւ ...:

Ցամաքք զրաւեն միեւնո՛յն տեղն յարաժամ.
Նոյն շողն յաստեղց ամէն գիշեր հասնի մեզ.
Աքաղաղն յար ծանուցանէ զարթման ժամ,
Եւ... խաչիս նո՛յն երկար բեւեռն յար զամես:

Նոյն ծաւալով թաւալ առնու միշտ արեւ.
Հիւծախտաւոր դեռ չըմեռա՜ւ լուսինն ալ.
Լոյս առծըծէ, շուք տարածէ միշտ տեւ–րեւ.
Այդ շուքն հոգւո՜յս մէջ հոսէ, հո՜ն՝ հին շուքն ալ:
Նոր Եղիցի՜ մ'Աստուա՛ծ, նո՜ր լոյս, նոր արեւ:

Յերկնից յերկիր ելեւէջէ նոյն կաթիլ.
Մ'թնոլորտն է ճառագայթին միշտ ճամբան.
Այդ երկուքէն կազմափըթթի միշտ Ապրիլ.
Այդ երկուքին ալ անըզգա՜յ է... տապան.
Նո՜ր աշխարհի մը մէջ տուր ինձ, տէ՛ր, ապրիլ:

Ե. ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ

(*) Այս աքանչելի քերթուածը հրատարակուած է «Մասիս»ի մէջ, 1899 Մայիսին, բայց գրուած է 1895 Ապրիլ 17ին, ու ձօնուած Իզմիրլեան պատրիարքին: Բնագիրը՝ «Նոր Կեանք», հրատարակութիւնը՝ «Խօսք ընդ Աստուծոյ» խորագրով եւ բազմաթիւ ... սխալներով: Բնագիրը, 15 տուն, կը մնայ Նուպարեան մատենադարանը, Փարիզ:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՍԿ, պաշտօնական ամսագիր Կաթողիկոսութեան Հայոց Կիլիկիոյ: Կրօնական, Կրթական, Գրական եւ Բանասիրական: Թիւ 6, Յունիս 1958:

ՁԱՅՆ ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ, պաշտօնական օրկան Սեբաստացիներու Հայր. Միութեան, ԻԲ. տարի, Թիւ 1, 1958, Նիւ Եորք, Ամերիկա:

ԵՐԿՈՒ ԳԱՌՆՈՒԿՆԵՐ

(Հատուած մը)

Աղապապա՜, ինծի աղուոր խուզի մ'առ,
Պզտիկ ըլլայ, խտրակէօզ ու ճերմակ զառ:
Նայէ՛ խոտերն ի՜նչտար մեծցան էրկընցան ...
Մէջն է մըտեր, կը կոխկռտէ Մարիցան:
Մեղքը չէ՞, հայր, պոռա կանչէ քուրիկիս:
Հովիւն ալ նա՛, կ'անցնի, կանչէ, զառնուկիս
Համար ըսէ: Փէ՞ք շատ փարայ պիտի տաս:
Մայիսին կաթ չի՞ տար... ինչո՞ւ կը խնդաս:
Շատ խոտ կուտամ, բոլոր օրը թող ուտէ,
Ան մէկդիէն կը բուսնի, ջուրն ալ մօտ է,
Առտու իրկուն ես ջուր կուտամ հաւուզէն:
Գառնուկիս ալ տա՞մ ան ջուրէն, չըլլա՛յ զէն:
Հայրի՛կ ընտո՞ր ջուրը կաթի կը փոխուի,
Երկինքէն ալ լուսինն ընտո՞ր կը կախուի...:
Նայէ, հայրիկ, գիտես քի կաթ են թափեր
Երկինքը. հո՞ն ալ գառներ կան, հոնկէ բեր:
Պզզի պզզի լուսընկան ալ պույնուզի
Մը կ'ըլմանի, իրա՞ւ, հայրի՛կ, հոն խուզի
Կա՞յ. ամա մենք ընտո՞ր կ'ըլլայ՝ չենք տեսնար:
Անցապ զա՞ռ են մանտըր լուսերն անհամար:

Ե. ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ

×

Թէ ինձ չես սիրում՝
Ինչո՞ւ եմ անվերջ
Աչերդ տեսնում
Երազներիս մէջ:

Թէ դու իմը չես՝
Ինչո՞ւ ես ուզում,
Որ քեզ համբուրեմ,
Թէկուզ ... երազում:

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՄՇՏԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Երեւանի պատմական թանգարանին մէջ բացուեցաւ հայ ժողովուրդի պատմութեան 16 – 19 դարերու մշտական ցուցահանդէս մը:

Ցուցահանդէսը կը սկսի հայ ժողովուրդի ծանր, անել դրութեան պատկերով: Այն ժամանակ՝ երբ Թուրքիա եւ Պարսկաստան անընդհատ կը պատերազմէին Հայաստանի հողին վրայ եւ կը ջանային իրենց տիրապետութիւնը հաստատել երկրին մէջ: Նկարիչ Հ. Զարդարեան յաջողած է ցայտուն կերպով ցոյց տալ հայ ժողովուրդի այն օրհասական եւ բռնի գաղթը՝ որ կատարուեցաւ 1604ին, Շահ Աբբասի հրամանով:

Նոյն սրահին մէջ ցուցադրուած են ժողովուրդին կենցաղին վերաբերեալ բազմաթիւ իրեր, որոնք պատրաստուած են պղինձէ, փայտէ, կաւէ եւ քարէ: Բազմազան եւ գեղեցիկ են ժողովուրդի ձեռքով շինուած ժամանակակից զէնքերը:

Շարք մը ցուցափեղկեր նուիրուած են 16 – 18 դարերու մեր մշակոյթին: Այդ նիւթերը ցոյց կուտան թէ ինչպէս Հայերը ցրուելով աշխարհի մէջ, ամէն տեղ ստեղծած են իրենց մշակութային օճախները, շինած են դպրոցներ, բացած են տպարաններ եւ յառաջադէմ ազգերու հետ միաժամանակ հրատարակած բազմաթիւ գիրքեր: Այցելուն մեծ ուշադրութեամբ կը նայի այն ցուցափեղկին, ուր դրուած է 1512ին հրատարակուած հայերէն առաջին տպագիր գիրքը:

Ցուցադրուած եկեղեցական հագուստներն ու իրերը գեղարուեստական մեծ արժէք կը ներկայացնեն: Այստեղ կան նաեւ 18րդ դարու երաժշտական գործիքներ, որոնց մէջ աչքի կը զարնէ յատկապէս Սայեաթ – Նովայի վերագրուող քեամանչան:

Խնամքով հաւաքուած են բազմաթիւ նիւթեր՝ Հայեւ ռուս յարաբերութեանց շուրջ: Զետեղուած է Իսրայէլ Օրիի նըկարը: Մասնաւոր տեղ յատկացուած է 1724 – 1729ի հայկական ազատագրական պայքարներուն, Ղարաբաղի եւ Սիւնիքի մէջ՝ Դաւիթ Բէկի ղեկավարութեամբ: Ուշագրաւ են Գ. Խանճեանի 1729ի Երեւանի հերոսական պաշտպանութիւնը ներկայացնող նկարը եւ Ա. Բեքբեանի: «Հալեձորի ճակատամարտը»:

Հայ ժողովուրդի 19րդ դարու պատմութեան նուիրուած բաժինը սկսած է ագարակական նիւթերու ցուցադրումով: Այստեղ հաւաքած ենտարբերդաւաներու գոյնզգոյն տարազները, գիւղատնտեսական գործիքները եւ իրերու բազմաթիւ նմոյշներ: Հետաքրքրական են արհեստներու նուիրուած հարուստ նիւթերը:

Ներկայացուած է 1826 – 1828ի ռուս – պարսկական պատերազմին Հայերու մասնակցութիւնը: Ցուցադրուած են հայ կամաւորներու տարազներ, զէնքեր եւ կամաւորական ջոկատներու երեք դրօշակները:

Ցուցասրահ մը յատկացուած է հայ ժողովուրդի 19րդ դարու առաջին կիսուն մշակոյթին: Քարտէսով մը ցոյց տրուած են մշակոյթի օճախները՝ հայրենի հողին վրայ եւ հայկական բազմաթիւ գաղութներու մէջ: Ցուցափեղկին մէջ դասաւորուած են այն ժամանակ հրատարակուած փիլիսոփայութեան, պատմութեան, աշխարհագրութեան, գրականութեան, արուեստի եւ գիտութեան այլ ճիւղերուն նուիրուած գիրքերը: Այս բաժինը կ'աւարտի հայ ժողովուրդի մշակոյթին եւ գրականութեան գործիչներու դիմանկարներով, որոնց կեդրոնը զետեղուած է Խաչատուր Աբովեանի գունաւոր նկարը:

ԳԻՏԱՀԵՏԱԶՕՏԱԿԱՆ ՆՈՐ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

Հայաստանի Գիտութիւններու ակադեմիային կից ստեղծուած է գիտահետազօտական նոր բաժին մը՝ Արուեստի հաստատութիւն:

Հաստատութեան գլխաւոր նպատակը հայ արուեստի պատմութեան եւ տեսութեան հարցերուն լայն ու բազմակողմանի ուսումնասիրութիւնն է:

Ներկայիս հաստատութիւնը կը պատրաստէ հայկական արուեստի տարբեր ճիւղերու՝ երաժշտութեան, ճարտարապետութեան, թատրոնի ու նկարչութեան անցած ուղին ամփոփող համառօտ ակնարկներ. այնուհետեւ պիտի ձեռնարկէ այդ բնագաւառներու դարաւոր պատմութեան աւելի ընդարձակ ու ամբողջական ուսումնասիրութեան:

Առ այժմ հաստատութիւնը ունի հինգ տարբեր բաժիններ.— Ճարտարապետութիւն, Թատրոն եւ շարժանկար, երաժշտութիւն, նկարչութիւն եւ կիրառական արուեստ:

Ուշագրաւ ու հետաքրքրական է կիրառական արուեստի ասպարէզը, որ ցարդ շատ քիչ ուսումնասիրուած է: Այս տեսակէտէն, բազմադարեան արուեստի ազգային տարրերու օգտագործումով պիտի ստեղծուին գեղարուեստական նոր մոթիֆներ՝ աչքի առաջ ունենալով գործնական նպատակներ. անոնք պիտի օգտագործուին գեղարուեստական ապակիի, ասեղնագործութեան եւ կիրառական արուեստի միւս արտադրութիւններու մէջ: Ծրագրին մէջ նախատեսուած են գիտական – փորձառական մասնաւոր արհեստանոցներ:

Ժողովրդական ստեղծագործութեան բազմակողմանի ուսումնասիրութիւնը ծըրագրին մէջ կեդրոնական տեղ մը կը գըրաւէ. ան կը վերաբերի ոչ միայն երաժշտական փոլքլորի ձայնագրումներուն, այլեւ ժողովրդական կառուցուածքներու ճարտարապետական ձեւերուն:

Նկարչութեան մէջ, քանդակագործութեան կողքին, առանձին ուշադրութիւն պիտի յատկացուի հին որմնանկարչութեան եւ մանրանկարչութեան ուսումնասիրութեան:

Առաջին անգամ ըլլալով պիտի մշակուին հայկական շարժանկարի պատմութեան եւ տեսութեան հարցերը:

Այս առաջադրութիւնները իրականացնելու համար կը պահանջուի գիտնականներու լարուած աշխատանք: Այս ուղղութեամբ ապահովուած է կարող ուժերու գործակցութիւնը:

Այս տարի հաստատութիւնը հրապարակ կը հանէ արդէն գիտական կարգ մը լուրջ աշխատութիւններ հայ երաժշտութեան պատմութեան տեսութեան, ներկայացումներու եւ հայ թատրոնի մասին:

ՄԱԿի Իրաքցի նոր ներկայացուցիչը՝ Հաշիմ Ճաւար մամուլի ասուլիս մը տալով յայտարարեց .— Մենք չենք հեռացած Պաղտատի Ուխտէն. մենք միշտ անդամ ենք այդ Դաշնակցութեան: Պիտի յարգենք քաղաքական եւ տնտեսական մեր բոլոր համաձայնագիրները: Արեւմուտքի առջեւ նաւթուղիները փակելու նպատակ չունինք: Իրաք Խ. Միութեան օժանդակութեան պէտք չունի, որովհետեւ պէտք չունի անոր:

Նիկոսիոյ մէջ հրապարակուած պաշտօնական զեկոյց մը կ'իմանանք թէ Անգլիա երկու հազար զինուոր ղրկած է Ամման. նոր ուժեր ճամբայ ելած են: Անգլիա կարեւոր քանակութեամբ ռազմամթերք ալ ղրկած է Յորդանան:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՌԱԶՄԱՓՈՐՁԵՐԸ

Կովկասի, Թիւրքիստանի եւ Պուլկարիոյ մէջ կը շարունակուին կարմիր բանակին ռազմափորձերը: Այս ուղղութեամբ Թուրքիոյ առաջին յայտարարութիւնը հետեւեալը եղաւ.— Կովկասի ետին խորհրդային երկու մառեշալներու սուիններուն ձայնը Թուրք ժողովուրդը աւելի չի վախցներ՝ քան պուլկար բանակին ռազմափորձերը Պալքաններու մէջ:

Թուրք կառավարական բարձրաստիճան անձնաւորութիւն մը յայտարարած է թէ հինգ դարերու ընթացքին Թուրքիա 14 պատերազմներ ունեցած է Ռուսիոյ հետ եւ այսօր չի վախնար Սեւ Ծովուն վրայ ծփացող սպառնալիքներէն.— Համայնավարները գիտեն թէ մեզի դէմ երբ քայլ մը առնեն՝ համաշխարհային պատերազմը կը ծագի. մենք անդամ չե՞նք Ատլանտեան Ուխտին:

Խ. Միութիւնը ռազմափորձեր կ'ընէ նաեւ Ճափոնի հիւսիսը, իր հողամասին վրայ, ինչպէս կը հաղորդէն Թոքիոյէն:

Մոսկուա նոր սպառնալիք մը ըրաւ Անգլիոյ, աւելի կատաղի՝ քան Ամերիկայի դէմ կատարուածը: Այս ուղղութեամբ հրապարակուած յայտարարութիւնը անգամ մը եւս կը կրկնէ թէ Անգլիա եւ Ամերիկա պէտք է դադրեցնեն իրենց միջամտութիւնը՝ արաբական աշխարհին մէջ: Կրեմլինի սպառնալիքը աւելի բուռն է Անգլիոյ նկատմամբ.— Խ. Միութիւնը պիտի պարտաւորուի հարկ եղած միջոցները ձեռք առնել՝ իր սահմաններուն եւ խաղաղութեան պահպանման համար:

Միւս կողմէ Մոսկուայի մէջ նոր ցոյց մը եղաւ ամերիկեան դեսպանատան առջեւ: Հարիւր հազար ցուցարարներ, որոնք կը կրէին Նասըրի նկարը, քարերով եւ շիշերով կոտրեցին դեսպանատան ապակիները:

ՄԱԿ-Ի ԺՈՂՈՎԸ

Ապահովութեան Խորհուրդի նիստին մէջ Խ. Միութեան դրած «վեթօ»յէն ետք՝ Միացեալ Նահանգները պահանջեցին որ գումարուի ՄԱԿի Ընդհանուր Ժողովը՝ քննելու համար Միջին Արեւելքի տագնապը:

Ընդհանուր Ժողովի առաջարկը ներկայացուած էր նաեւ Պելկրատի կառավարութեան կողմէ:

Առաջին անգամ ըլլալով Խ. Միութիւն եւ Միացեալ Նահանգներ համաձայն են, որ գումարուի ՄԱԿի Ընդհանուր Ժողովը:

Միւս կողմէ Ուաշինկթընի մէջ կը շարունակուին Տըլըս - Լոյտ խորհրդակցութիւնները՝ անգլեւամերիկեան հասարակաց քաղաքականութիւն մը ստեղծելու համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2ԻՆ զինուորական ծառայութեան պիտի կանչուին 1958 2/ա մասը: Ասոր մաս կը կազմեն 1938 Յուլիս 11էն Սեպտեմբեր 10 ծնած տղաքը:

ԱՆՐԻ ՖԱՐՄԱՆ որ օդանաւորդութեան ռահվիրան կը նկատուէր մեռաւ 84 տարեկանին:

ՆԵՀՐՈՒ անձնական նամակ մը ղրկած է Այզընհաուըրի ու կ'ըսէ թէ «Ամերիկա պէտք է զօրքը քաշէ Լիբանանէն»: Նամակ մըն ալ գրած է Նասըրի:

ՋՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ Ուրբաթ օր ընդունեցաւ նախկին վարչապետ Մենտէս - Ֆրանսը: Այս վերջինը քանի մը շաբթուան համար Ջինաստան մեկնեցաւ: Երբ Մենտէս - Ֆրանսի հարցուցին խօսակցութեան նիւթը, պատասխանեց «երկու բարեկամներ կրնան զիրար տեսնել»:

ՀԱՅ "ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐ"Ը

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ

62ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՌԹԻՒ

Շաւիլի անտառին մէջ, գերեզմանատան մօտ, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի կողմէ:

27 Յուլիս, կիրակի օր, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ:

Առտուն.— Հայաստանի ազատագրութեան ճանապարհին ինկած բոլոր մեր հերոսներու յիշատակին հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Շաւիլի նորաշէն եկեղեցիին մէջ, կէսօրէ ետք ժամը երեքին այցելութիւն ծանօթ շիրիմներուն:

Գեղարուեստական բաժին, բարձրախօս եւ բանախօսութիւն:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն կը յայտարարէ, որ «Խանասորի Օր»ը պիտի տօնուի՝ Յուլիս 27ին, կիրակի, ամբողջ օրը, Վալապրըի անտառներուն մէջ: Այժմէն կը հրահանգէ իր բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, որ օր առաջ վարձեն իրենց շրջաններուն համար հարկ եղած օթօքարերը եւ խուռներամ ներկայ ըլլան «Հայ Հերոսներու Օրուան» հանդիսութեանց:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ՝

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻՒ

Արձակուրդի առթիւ կը խնդրուի մեր այն բաժանորդներէն, որոնք կը փափաքին իրենց հասցէն փոխել, հարիւր ֆրանք ղրկել վարչութեան, ինչպէս նաեւ՝ նորին հետ, իրենց նախկին հասցէն:

Կը խնդրուի հեռաձայնով չյայտնել նման փոփոխութիւններ, այլ՝ միայն գրաւոր: Շնորհակալութեամբ՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Կապոյտ Խաչի կայանի Բ. խումբը Փարիզէն պիտի մեկնի Օգոստոս չորսին:

Արձանագրուողներէն անոնք որոնք որ եւ է արգելքով պիտի չմասնակցին խումբին, կը խնդրուի որ անմիջապէս լուր տան 5 Րիւ Մէյրան, հեռախօս Թրիւտէն 27-35, որպէսզի ուրիշ սպասողներ չզրկուին:

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ՀԱՄԵՐԳԸ

Նոյեմբեր 2ին, Սալ Կավօ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Դեկտ. 7ին Սալ տէ գ'Ամպասատէօր

Վարչութիւնը կը խնդրէ որ հայկական կազմակերպութիւնները նկատի ունենան այս թուականները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Գոմոնի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է այրի Տիկ. Հ. Միսկիրճեանէ երկու հազար ֆրանք Գոմոնի դպրոցին՝ իր ողբ. ամուսնոյն մահուան քառասունքին առթիւ: Ինչպէս նաեւ ստացած է Պ. Վրոյր Շալճեանէ հազար ֆրանք դպրոցին համար նոյն նպատակով:

×

Փարիզի Ազք. ընկերակցութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Պ. Տօլրամաճեանէ հազար ֆր. (Սալպրիւէ) փոխան ծաղկեպսակի ողբ. Տիկին Անժէլ Յակոբեանի մահուան առթիւ: Պ. Կիւսար Նորայրէ հինգ հազար ֆրանք:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կազմակերպուած Համախարբերդ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի կողմէ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ, Յուլիս 27ին, կիրակի ամբողջ օրը Սէն Լու Կրան Փէնի Պ. Հայկազուն Զուքուրեանի օգասուն եւ ընդարձակ ագարակը:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, Սէնթ Անթուան, Համախարբերդ.— Ծանուցումը ուշ եկաւ:

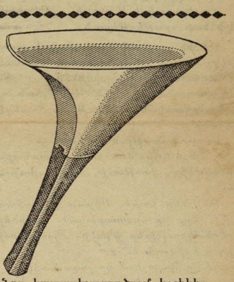
ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Թիֆլիսէն (Վրաստան) Պօղոս Թօրէքեան կը փնտռէ (Սապանճայի Նոր Գիւղէն) իր հօրաքրոջ աղջիկը՝ Նուէր Բըլեան, Թէֆէրի աղջիկը, որ ամուսնացած է եւ կը կարծուի թէ նոր մականունն է Խաչատրեան: Կը փնտռէ նաեւ հօրեղբօր աղջիկը՝ Կուսինէ Աբրահամեան. կը կարծուի թէ այս վերջինը կը գտնուի Փարիզ (Քլինեանքուր) կամ Մարսէյլ: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել.— Նորայր Մարգարեան, 62 րիւ Տօֆինէ, Լիոն:

×

Հայաստանի Շամշադինի շրջանի Բերդ գիւղէն Տիկին Հայկանոյշ եւ իր որդին՝ Սարգիս Իվանի Աթոյեան, կը փնտռեն իրենց ամուսինն ու հայրը՝ Իվան Սերգոյի Աթոյեան, որ Բ. Աշխարհամարտին գերի մնաց մեկնեցաւ: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել.— Անդրանիկ Ադամեան, Ֆոնտաքըլը Շանթ Ֆլէօրի, Վիլլա Օրանժ, Սէն Ժիւլիէն, Մարսէյլ:

(Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել):

Imprimé sur les presses du journal HARATCH

17 Rue Bleue, 17 – PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9ᵉ

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 22 ՅՈՒԼԻՍ — MARDI 22 JUILLET 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8248 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4049

ԽՐՈՒՇՉԵՒ. — ՀԻՆԳԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ ՅՈՒԼԻՍ 22ԻՆ (ԺԸՆԵՒ)

ՅՈՒՇԱԳԻՐՆԵՐ ՅԱՆՁՆՈՒԵՑԱՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ, ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ, ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ

10.000 ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ՝ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Խ. Միութիւնը շաբաթ գիշեր առաջարկեց գումարել Հինգերու ժողով մը՝ անակնկալի բերելով արեւմտեան բոլոր շրջանակները: Այս ուղղութեամբ յուշագիրներ յանձնուեցան Մոսկուայի ֆրանսական, ամերիկեան, անգլիական եւ հնդիկ դեսպաններուն:

Խրուշչեւի առաջարկը հաղորդուեցաւ նաեւ Մոսկուայի ձայնասփիւռէն.— «Լիբանանի դէմ կատարուած ամերիկեան եւ Յորդանանի դէմ՝ անգլիական յարձակումներուն հետեւանքով, աշխարհ կ'ապրի բախտորոշ ժամեր՝ մարդկային պատմութեան համար. որեւէ անխորհուրդ քայլ՝ ամէնէն ծանր աղէտին պատճառ կրնայ դառնալ:

Պատմութեան տագնապալի այս վայրկեանին՝ խորհրդային կառավարութիւնը կ'առաջարկէ ժողով մը գումարել՝ համախմբելով ամերիկեան, խորհրդային, անգլիական, ֆրանսական եւ հնդիկ կառավարութիւններու ղեկավարները, որոնց պիտի միանայ նաեւ ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղար Համըրշոլտ, անմիջապէս առաջքն առնելու համար զինուորական այն շարժումներուն՝ որ կը յայտնուին:

Կ'առաջարկենք, որ կառավարութեանց ղեկավարները հաւաքուին ամէն օր, յաջորդաբար: Ժողովին վայրն ու թուականը արգելքներ չեն: Խ. Միութիւնը պիտի ընդունի որեւէ վայր՝ որ կ'առաջարկուի, նոյնիսկ՝ Ուաշինկթընը եթէ որեւէ պատճառով արեւմտեան ուժերը մերժեն որ այդ ժողովը ըլլայ չէզոք երկրի մը մէջ:

Խ. Միութիւնը կը մտածէ թէ էական է այս ժողովը գումարել անմիջապէս, որովհետեւ թնդանօթներու ձայները սկսած են լսելի դառնալ: Կ'առաջարկենք որ ժողովը տեղի ունենայ Ժընեւի մէջ, Յուլիս 22ին (այսօր՝ երեքշաբթի):

Խորհրդային կառավարութիւնը կը սպասէ որ Միացեալ Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի կառավարութիւնները անդրադառնան կացութեան եւ անոր ներկայացուցած բուն արժէքին»:

Մօտաւորապէս նոյնն է չորս երկիրներու յանձնուած նամակին պարունակութիւնը:

Զօրավար Տը Կոլի ղրկած իր նամակին մէջ Խրուշչեւ կը յիշէ Լիբանան ղրկուած ֆրանսական նաւատորմին պարագան, Ալժերիոյ պատերազմը եւ Սուէզի հարցը, մասնաւորապէս յայտարարելով.— «Բացէ ի բաց ձեզի կ'ըսեմ թէ անակնկալի եկանք այն արագութեան համար՝ որով Ֆրանսայի պատասխանատուները միացան նախայարձակներուն եւ փորձեցին զինուորական ցուցադրութիւն մը ընել Լիբանանի ափերուն վրայ: Պարոն վարչապետ, — կ'աւելցնէ Խրուշչեւ, — կը մտածեմ թէ ծանր ու տխուր այն փորձառութիւնը՝ որ ունեցաւ Ֆրանսան Ալժերիոյ մէջ եւ Եգիպտոսի դէմ կատարուած անգլիական - ֆրանսական - իսրայէլեան յարձակումի ընթացքին՝ իւրաքանչիւր ֆրանսացիի սրտին մէջ ձգեց բաւական խոր հետք մը՝ որպէսզի կարենան հասկնալ թէ զինուորական նոր արկածախնդրութիւն մը ինչ ցաւալի հետեւանքներ կրնայ ունենալ Ֆրանսայի ժողովուրդին համար: Ահա թէ ինչու կը յուսամ որ ֆրանսական կառավարութիւնը եռանդուն իր օժանդակութիւնը պիտի բերէ՝ Խ. Միութեան, Ամերիկայի, Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Հնդկաստանի կառավարութիւններուն ժողովին գումարման համար»:

Այզընհաուըրի ղրկուած նամակին մէջ շեշտուած է հետեւեալ պարագան.— «Գիտենք թէ Միացեալ Նահանգները ունին հիւլէական եւ ջրածին ռումբեր, գիտենք թէ դուք ունիք օդատորմիղ եւ նաւատորմիղ, բայց դուք ալ գիտէք թէ Ռուսիան ալ ունի հիւլէական եւ ջրածին ռումբեր, օդատորմիղ եւ նաւատորմիղ, ամէն տեսակի եւ մասնաւորապէս՝ միջերկրային հրթիռներ: Այսուհանդերձ, կը կարծենք թէ պատմական այս ժամուն՝ աւելի իմաստուն պիտի ըլլար եռեւեփող այս կացութեան մէջ մթնոլորտը աւելի չտաքցնել»:

Խրուշչեւ յուշագիրը «ռումբ»ի մը տպաւորութիւնը գործեց բոլոր շրջանակներուն մէջ: Անակնկալի եկան նաեւ արեւմտեան երեք պետութեանց ղեկավարները: Զօրավար Տը Կոլ շաբաթ օր մեկնած էր Քոլոմպէ - լէ - Տէօ զ'Էկլիզ՝ հանգստանալու: Նախագահ Այզընհաուըր գացած էր Կէթըզպըրկի իր ագարակը: Վարչապետ Մաքմիլլըն Լոնտոնաբնակներուն կուտար վիք - էնտի առաջին ազդանշանը՝ երթալով Չէքըրս, անգլիացի վարչապետին արձակուրդի աւանդական շրջանը:

Ուաշինկթընի մէջ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի Արտաքին նախարարները կը վերջացնէին Միջին Արեւելքի մէջ հասարակաց քաղաքականութիւն մը վարելու իրենց աշխատանքները: Տըլըս եւ Սէլվին Լոյտ տուին կարգ մը որոշումներ.—

ԼԻԲԱՆԱՆ.— Ամէն գնով պէտք է պահել այս փոքրիկ երկրին անկախութիւնը: Նախագահ Շամունի առաջարկով Լիբանան մտած ամերիկեան ուժերը կը հեռանան միայն այն ատեն՝ երբ միջազգային ուժեր ղրկուին՝ պահելու համար սուրիական սահմանը: ՄԱԿի զինեալ ուժերը պէտք է ղրկել այն տեղ՝ արգիլելու համար արտաքին թափանցումները:

ՅՈՐԴԱՆԱՆ.— Կառավարութեան առաջարկով Ամման մտած բրիտանական ուժերը պիտի մնան այնտեղ՝ այնքան ատեն որ ամերիկեան ուժերը կը մնան Լիբանանի մէջ, մինչեւ որ ՄԱԿը լուծում մը չգտնէ հրատապ այս հարցին:

ԻՐԱՔ.— Անգլիական կամ ամերիկեան զինեալ միջամտութիւն մը պիտի չըլլայ նոր կառավարութեան գործերուն մէջ: Երկու երկիրները արգելք պիտի ըլլան՝ որ Թուրքիա, Պարսկաստան կամ Յորդանան նման քայլեր առնեն: Իրաքի հանրապետական կառավարութիւնը յայտարարեց արդէն, թէ մինչեւ 1960 անդամ պիտի մնայ Պաղտատի Ուխտին. անկէ յետոյ կարելի է մտածել Ուխտը նորոգելու կամ մերժելու մասին:

Նոր շարժում մը սկսաւ ՄԱԿի մէջ՝ գլխաւորութեամբ Ճափոնի ներկայացուցիչ Մացուտայրայի, որուն համակարծիք են Հնդկաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ ներկայացուցիչները. կ'առաջարկեն՝ որ ՄԱԿի քննիչներուն թիւը աւելնայ Լիբանանի մէջ: Հարցը սկսաւ քննուիլ երկուշաբթի կէսօրէ ետք, Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ: Միացեալ Նահանգներն ու Խ. Միութիւնը դէմ չեն որ այս առաջարկէ ներկայացուի նաեւ ՄԱԿի Ընդհ. Ժողովին:

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ ՄԵՐԺԵՑ ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԱՌԱՋԱՐԿԸ

Այզընհաուըր, Մաքմիլլըն եւ Տը Կոլ անմիջապէս քննեցին Խրուշչեւի յուշագիրը: Առաջին տպաւորութիւնը այն էր, թէ Խ. Միութիւնը քարոզչական նոր միջոցի մը դիմած է, քանի որ երկու օրուան մէջ այսքան կարեւոր ժողովի մը պատրաստութիւնը անկարելի է:

Ուաշինկթընի մէջ ձախաւերութիւն նկատուեցաւ Խրուշչեւի այն յայտարարութիւնը, թէ «ամէն տեսակի հրթիռներ ունի, մասնաւորապէս՝ միջերկրային հրթիռներ»:

Սպիտակ Տունը յայտարարեց թէ ամերիկեան կառավարութիւնը պիտի մերժէ զբաղել խորհրդային առաջարկով, քանի որ ներկայիս կարեւոր աշխատանքներ կան ՄԱԿի մէջ:

Այզընհաուըր, Տըլըս, Պաշտպանողական նախարար Մըք Էլրոյ եւ քանի մը զօրավարներ կարճատեւ խորհրդակցութիւն մը ունեցան, որմէ ետք հրապարակուեցաւ պաշտօնական ղեկոյց մը.— Սպիտակ Տունը ուշադրութեամբ կ'ուսումնասիրէ խորհրդային յուշագիրը եւ նպատակ ունի հանդարտ եւ շինարար պատասխան մը տալու անոր:

Լոնտոնի մէջ պաշտօնական յայտարարութիւնը այն է՝ թէ արեւմտեան պետութիւնները պատասխան մը տալէ առաջ պէտք է ճշդեն իրենց դիրքը:

Զօր. Տը Կոլ խորհրդակցեցաւ Արտաքին նախարարին հետ, որմէ ետք յայտարարուեցաւ թէ Խրուշչեւի նամակը ուշադրութեամբ ուսումնասիրուած է եւ Միջին Արեւելքի ներկայ տագնապը խոտոր կը համեմատի խորհրդային կառավարութեան հնչեցուցած ահազանգին հետ: Հնդկաստանի Վարչապետ Նեհրու յայտարարեց թէ կ'ընդունի մասնակցիլ Հինգերու ժողովին:

× Ուշագրաւ է նաեւ Ատանայի մէջ (Թուրքիա) կեդրոնացուած ամերիկեան բանակին ընդհանուր հրամանատարին այն յայտարարութիւնը՝ թէ իր ուժերը պատրաստ են հիւլէական զէնքեր գործածելու՝ երբ հարկ ըլլայ:

ՆԱՍԸՐ.— ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ ՎԱԽՆԱԼՈՒ ՊԱՏՃԱՌ ՉՈՒՆԻ

Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան Նախագահը նոր ճառ մը արտասանեց Դամասկոսի մէջ, հազարաւոր ունկնդիրներու ներկայութեան.— Արեւմտեան պետութիւններուն կ'ըսեմ, ըսաւ Նասըր.— Իրաքի յեղափոխականներուն նկատմամբ կասկածելու պատճառ չունիք. անոնք պատուով պայքարեցան իրենց ժողովուրդին անկախութեան համար եւ պատճառ չունին օրինաւոր եւ պատուաւոր համաձայնութիւններ չկնքելու: Ամերիկացիներուն կ'ըսեմ.— Ինչո՞ւ դէմ էք Իրաքի յեղափոխականներուն, որոնք ուզեցին վերջ տալ խելակորոյսներու իշխանութեան: Ինչո՞ւ ուժ ցոյց կուտաք անոնց՝ որոնք կը յայտարարեն թէ պատրաստ են յարգելու

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀՈԳԵՐԸ

Մինչ քաղաքական կացութիւնը ձգտուած է Միջին Արեւելքի մէջ, Ֆրանսա կը պատրաստէ իր նոր սահմանադրութեան նախածրագիրը, որ Սեպտեմբերին պիտի ներկայացուի ժողովուրդին:

Միջ - նախարարական խորհուրդը շաբաթ օր վերջացուց վիճաբանութիւնները նախածրագրին շուրջ: Չորեքշաբթի օր Նախարարաց Խորհուրդին ներկայացուելէ ետք, նախածրագիրը Յուլիսի վերջերը պիտի յանձնուի Սահմանադրական Խորհրդական Կոմիտէի մը որ կազմուած է երկու երրորդով երեսփոխաններէ եւ իրաւագէտներէ: Այս կոմիտէն քսան օր ժամանակամիջոց ունի քննելու համար պատրաստուած ծրագիրը:

Անկէ զատ միջ - նախարարական խորհուրդը տուաւ կարգ մը կարեւոր որոշումներ:

ԱՆԴՐԾՈՎԵԱՆ ՖՐԱՆՍԱ

Երեք կարելիութիւն պիտի տրուին Անդրծովեան հողամասերուն.—

Ա) Պահել ներկայ վիճակը:

Բ) Դառնալ նահանգ (էնթեկրասիոնի տեսակէտ):

Գ) Կազմել ընկերութիւն մը. դաշնակցային հանրապետութեան ձեւին տակ, Ֆրանսայի հետ:

Անդրծովեան բոլոր հողամասերը նախ պիտի մասնակցին Հանրաքուէին, յետոյ ամէն մէկ տեղական ժողով պիտի յայտնէ իր ընտրած ձեւը:

Այն հողամասերը որոնք պիտի ընտրեն դաշնակցային ձեւը պիտի կրնան ուրեմն խորհրդակցիլ ուղղակի եւ առանձին մայր երկրին հետ: Հասարակաց խնդիրները պիտի ըլլան մասնաւորաբար.— Դրամը, ազգային պաշտպանութիւնը, դիւանագիտութիւնը, բարձրագոյն ուսումը, արդարութեան քննութիւնը եւ տնտեսական քաղաքականութիւնը:

ՓՈԽԱՆՑՄԱՆ ՇՐՋԱՆ

Կառավարութիւնը հանրաքուէէն ետք չորս ամսուան ժամանակաշրջան մը պիտի ունենայ մինչեւ նոր հիմնարկութեանց հաստատումը: Ընտրական օրէնքի հարցը լուծուած չէ բայց այս ուղղութեամբ երկու որոշումներ տրուած են.— Ընտրական օրէնքը պիտի չորոշուի սահմանադրութեան մէջ, միացման ձեւը (ափարանթըման) պիտի չի պահուի:

Յիշենք որ սահմանադրութեան համար կարգ մը փոփոխութիւններ արդէն իսկ կատարուած են առաջին ծրագրին վրայ: Երեսփոխանական ժողովին հեղինակութիւնը պիտի պահուի (մինչ առաջ կառավարութիւնը անդեկատու չէր ժողովին): Ուրեմն պիտի պահուի նաեւ վստահութեան քուէն, բայց որոշ սահմանումներ պիտի ճշդուին ասոր համար:

Նկատի առնենք նաեւ թէ նոր սահմանադրութեամբ նախարար մը երեսփոխան չի կրնար ըլլալ, այսինքն եթէ երեսփոխան մը նախարար նշանակուի անմիջապէս կը կորսնցնէ իր երեսփոխանական աթոռը եւ այդ աթոռը կուտայ ընտրացանկի իր յաջորդին առանց մասնակի ընտրութեան:

Պիտի կազմուի նաեւ սահմանադրական ատեան մը որուն պաշտօնն է քննել թէ սահմանադրութիւնը ճի՞շդ կը գործադրուի:

ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐ ԵՒ ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐ

Առաջին առթիւ Ալժէի շաբաթաթերթը՝ Սալիւ Փիւպլիք «որոշ մտահոգութեամբ», կը տեսնէ, թէ Ալժերիան նոյն գետնին վրայ դրուած է անդրծովեան միւս հողամասերուն հետ, այսինքն Մատակասքար, Ճիպութի, Նոր - Գալետոնիա, եւ Օվկիանի ֆրանսական հաստատութիւնները: Ըսուած է Ալժերիոյ համար թէ «ընտրելու տեղ մը» նախատեսուած է անոր, բայց ճիշդ հոդ է երկդիմի կողմը»:

Սալիւ Փիւպլիք թերթը հիմնուած Յունիսին կարելի է նկատել Ալժերիոյ եւ Սահարայի փրկութեան կոմիտէին պաշտօնաթերթը:

× Համայնավար կուսակցութիւնը, միւս կողմէ, վերջնական դիրք ճշդած է հանրաքուէին դէմ առանց նոյնիսկ սպասելու նոր սահմանադրութեան հրապարակութեան:

Կուսակցութիւնը վերջին երկու օրերուն ունեցաւ իր ազգային ժողովը եւ այս առթիւ կոչ մը ըրաւ Ֆրանսայի ժողովուրդին «ոչ» պատասխանելու հանրաքուէին: Պաշտօնաթերթը՝ Իւմանիթէ իր վերջին էջը տրամադրելով կը գրէ .— Ո՛չ Հոկտեմբեր հինգին, ո՛չ զինուորական մենատիրութեան, ո՛չ թշուառութեան եւ պատերազմին «ոչ» քուէարկել կը նշանակէ քուէարկել Հանրապետութեան համար, կը նշանակէ քուէարկել Ֆրանսայի համար»:

"ՀԱՅ ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻ ԲԻԲԼԻՈԳՐԱՖԻԱ"Ն

Ա.

Հայաստանի մէջ կը հրատարակուին մեծ տպաքանակով բազմաթիւ ու բազմատեսակ գիրքեր: Դաշնակցական մամուլը մօտէն կը հետաքրքրուի հրատարակչական այդ գործով, որովհետեւ ան կը ներկայացնէ մեր արդի հայրենիքի մտաւոր ճիգը:

Գրեթէ բոլոր հրատարակութիւններուն մէջ նկատելի են վարչաձեւի ճնշումը, անոր կնիքը, բայց նաեւ հայ մտաւորականին յոյզերն ու յոյսերը, հայ բանասէրին պրպտումներն ու նուաճումները:

Դաշնակցական մամուլը, ազատ երկիրներու մէջ, անկաշկանդօրէն կը մօտենայ այդ գործերուն, տարբեր տեսանկիւններէ կը դիտէ զանոնք, ճշդելով անոնց առաւելութիւնները եւ թերութիւնները հաւասարապէս:

Յովհ. Պետրոսեանի կողմէ պատրաստուած «Հայ պարբերական մամուլի Բիբլիոգրաֆիա» գործին առաջին հատորը (1794 – 1900), 746 էջ, անցեալ տարի, իսկ երկրորդ հատորը (1900 – 1956), 624 էջ, նոր ստացանք:

Աւելի կանուխ, 1954ին, լոյս տեսած է երրորդ հատորը, որ կ'ընդգրկէ բացառաբար բոլշեւիկեան մամուլը (1902 – 1920 եւ 1920 – 1954):

Նախ քննութեան առնենք Ա. հատորը, ոչ թէ անուններու, թուականներու վրիպումներ մատնանշելու, այլ չեշտելու համար այն արուեստական, բռնազբօսիկ մօտեցումը, որ կայ դէպի ոչ-համայնավար մամուլը:

Կը ներկայացնենք Ա. հատորէն քաղուածքներ, ուշիմ ընթերցողը պիտի նկատէ հեղինակին՝ Յովհ. Պետրոսեանի անճահ բացատրութիւնները, մեկնաբանութիւնները հայ կարեւորագոյն օրգաններու նկատմամբ:

Հայ մամուլի ամէնէն երկարակեաց օրգանն է Մխիթարեան հայրերու «Բազմավէպ»ը, որ կը հրատարակուի 116 տարիէ ի վեր (հիմնուած է 1842ին):

Յովհ. Պետրոսեան գնահատելի գործ մը կատարած է՝ տալով այդ կարեւոր պարբերականի բովանդակութեան կարեւոր մասերը, մեծադիր 72 էջերու մէջ: Բայց թերթի մասին կը գրէ (էջ 32).

«... Հայագիտական – բանասիրական յօդուածների մեծ մասը գրուած են կրօնական, հակագիտական ուղղութեամբ:

«... Այժմ «Բազմավէպ»ը արդէն շատ է յետ մնացել, կտրուել կեանքից, մեր ժողովրդից»:

Նոյն բացասական ոգին աւելի չեշտուած ձեւով կը տեսնենք «Հանդէս Ամսօրեայ» պարբերականին մասին (էջ 514):

«Բայց Հանդէս Ամսօրեայ»ն, ինչպէս եւ Մխիթարեանների ամբողջ գրական գործունէութիւնը, միշտ էլ կտրուած է եղել հայ ժողովրդի կենսական պահանջներից, նրա քաղաքական, տնտեսական եւ կուլտուրական կեանքի առաջ դիմական չարժումից:

«Իրենց կրօնական – եկեղեցական, պատմական, դաւանաբանական երկերով Մխիթարեանները աշխատել են թմրեցնել հայ ժողովրդի միտքն ու պայքարի ոգին»:

Իրականութիւնը այն է, որ Մխիթարեանները իրենց հրատարակութիւններով մեծագոյն բաժինը բերին հայ ժողովուրդի ազգային վերածնունդին, իսկ բոլշեւիկները քառասուն տարի է որ ի զուր կը տքնին բթացնել հայ միտքը, մարքս – լենինեան լոզունգներով:

Երիմեան Հայրիկի «Արծուի Վասպուրականի»ն, որ, նախայեղափոխական շրջանին, հայրենի հողին վրայ դարձաւ խորհրդանշան մը հայ ազատագրական շարժումին, Երեւանի «Բիբլիոգրաֆիա»յին մէջ ներկայացուած է հետեւեալ բառերով (էջ 177):

«Արծուի Վասպուրական» ամսագիրն եղել է բուրժուական – ազգայնական եւ կրօնական ուղղութեան ամսագիր, պրոպագանդել է ազգային – ազատագրական գաղափարներ»:

Երիմեան Հայրիկ եւ բուրժուա... գոյութիւն կրնայ ունենալ միայն բոլշեւիկի խելապատակին մէջ: Այժմու կոմիսարները իրենց կենցաղով շատ հեռու են Երիմեանի ժողովրդասիրութենէն:

Ստեփանոս Նազարեանցի «Հիւսիսափայլ»ը Արեւելահայերու ազգային, մշակութային զարթօնքի ամէնէն փայլուն ներկայացուցիչը եղած է: «Բիբլիոգրաֆիա»ն թէեւ 18 էջ յատկացուցած է այս պարբերականին, աշխատակիցներուն եւ բովանդակութեան, սակայն Յովհաննէս Պետրոսեան մոռցած չէ կարմիր ակնոցով դիտելու Ս. Նազարեանը, գրելով անոր մասին (էջ 230).

«... Ստ. Նազարեանի քննադատութիւնը սահմանափակ էր, դուրս չէր գալիս լուսաւորական նպատակների շրջանակներից: Օրինակ, նա քննադատում էր փէոդալական եկեղեցին, պահանջում էր ռեֆորմ, բայց չէր ժխտում կրօնը (ի՜նչ սարսափելի մեղք... Գ. Լ.), ցանկանում էր վերանորոգել, լիբերալիզմի շահերին յարմարեցնել եկեղեցին»:

Կ. Պոլսոյ «Հայրենիք» օրաթերթի մասին (էջ 329) խօսելու առեն, բռնազբօսիկ ճիգ մը կայ Արփիարեանը ներկայացնելու «ռուսական օրիենտացիա»յի ջերմ պաշտպան: «Ինչպէս Ա. Արփիարեանը, նոյնպէս Գրիգոր Զօհրապը այն միտքն են պրոպագանդել, որ Թիւրքիայի Հայութիւնը իրական օգնութիւն կարող է ստանալ միայն Ռուսաստանից»: Ա. Արփիարեանի այս միտքը բացատրող մէջբերում մը ըրած է «Մշակ»ի 1878 թուականի թիւ 42էն: Մինչդեռ քսան տարի ետք Արփիարեան, յուսախաբ ռուսական քաղաքականութենէն, խստօրէն քննադատած էր զայն Լոնտոն հրատարակուած «Նոր Կեանք» պարբերականին մէջ:

Գրիգոր Արծրունին եւ իր «Մշակ»ը կովկասահայ կեանքին մէջ բացառիկ երեւոյթ մը կը կազմեն: Այդ թերթով հրապարակ եկան Րաֆֆին եւ ժամանակակից ծանօթ գրողներ: «Մշակ»ը հայ յեղափոխութեան ճամբան հարթեց:

Այս թերթը, որ լոյս տեսած է 1872 – 1920, այսինքն 48 տարի անընդհատ, անոր յատկացուած է միայն մէկ էջ: Խորհրդային հեղինակները միշտ աշխատած են անտեսել Գ. Արծրունին:

Ահա «Բիբլիոգրաֆիա»յի կարծիքը.

«Մշակ»ը 1880 – 90ական թուականներին ձգտում էր հայ բանուորութիւնը հեռու պահել դասակարգային կռուից: Նա պրոպագանդում էր, իբր թէ, կապիտալիզմի պայմաններում կարելի է բանուորական հարցը լուծել՝ ռեֆորմների միջոցով եւ բանուորութեան տնտեսական դրութիւնը բարելաւելով»:

Գ. Արծրունին շատ հեռատես մարդ է եղեր. այսօր բանուորական հարցը մեծ չափով լուծուած է դրամատէր. երկիրներու մէջ, իսկ խորհրդային դրախտին մէջ իբրեւ գերի կը գործածուի բանուորը:

«Նա (Գ. Արծրունին) դէմ էր ժողովրդական լայն մասսաների շահերին եւ պաշտպանում էր ցարիզմի քաղաքականութիւնը»:

Ոչ թէ Արծրունին, այլ Սթալինները եւ Խրուշչեւները ի վերջոյ երկրպագուն դարձան ցարիզմի աշխարհակալութեան:

(Շար.) Գ. Լ.

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ 1957-1958Ի ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ

(Գ. եւ վերջին մաս)

ԿՏԱԿՆԵՐ ԵՒ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ներկայ տարեշրջանին ստացուած են հետեւեալ կտակներն ու նուէրները.—

Պ. Պ. Ն. Մանկասարեանէն հինգ լ. ո., Բ. Ղպլիկեանէն հինգ, Յ. Տէմիրճեանէն հինգ, Ալեքսան եւ Պարսամ Մովսէսեանէն հազար, Ե. եւ Ն. Եափուճեանէն. կտակ 9262,56 տոլար 29316 լ. ոս., Կ. Տէմիրճեանէն 25 լ. ո., Ա. Քէօսէեանէն յիսուն տոլար (157·50), Տէր եւ Տիկին Ճ. Ալէքսանեանէն 50 տոլար (157·50), Պ. Պ. Մ. Տէմիրճեանէն հինգ, Ճ. Պարպըրէն տասը տոլար (31·60), Բենիամին Սէմէրճեանի կտակ 4358·29 (15352·20), Ա. եւ Ճ. Նահիկեաններէն հարիւր տոլար (315·50), Տիկին Մ. Յակոբեանէն հարիւր տոլար (315·50), Պ. Նշան Գուլումճեանէն կտակ 50 տոլար (175·75), Պ. Հ. Ճէլտիկեանէն յիսուն տոլար (157·90), Օր. Վ. Քիւլհանճեանէն տասը տոլար (31·59), Տիկին Ս. Սարգիսեանէն տասը տոլար (31·50), Պ. Պ. Ճ. Տէր Սահակեանէն հարիւր տոլար (315), Լ. Շամլեանէն յիսուն լ. ո., Ս. Գնախեանէն յիսուն տոլար (158), Մ. Քէչիչեանէն 55 տոլար (158), Յ. Զալզեանէն 55 տոլար, (173), Ս. Սարոյեանէն հարիւր տոլար, (316), Կ. Ուլիկեանէն հարիւր տոլար, (316), Տիկին Ռ. Հարպուրեանէն հինգ տոլար (15·80), Պ. Միսաք Երամեանի կտակ 4522·58 տոլար (14·358·70):

ՍԱՆ ՊԱՀՈՂ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԱՆՀԱՏՆԵՐ

Հ. Օ. Մ. Հիւս Ամերիկա 22, ՀՕՄ. Հարաւ. Ամերիկա (Արժանթին) տասը, Համալսարանական Հայր Միութիւն (Մ. Ն.) եօթը, Կարինի Հայր. Միութիւն Պոսթըն մէկ, Կարինի Հայր. Միութիւն Նիւ Եորք մէկ, Բարձր Հայքի Հայր. Միութիւն Ֆրէզնօ երկու, Կարնոյ Ուսումնասիրաց Միութիւն Լոս Անճելըս երկու, Կիւրնահայ Ընդհ. Միութիւն (Մ. Ն.) երկու, Երզնկայի Հայր. Միութիւն Տիթրոյիթ մէկ, Երզնկայի Հայր. Միութիւն՝ Նիւ Եորք, գիշերօթիկ մէկ, Զմշկածագի Հայր. Միութիւն (Մ. Ն.) մէկ, Մարզպետ ակումբ ընկերակց. (Մ. Ն.) երեք, Տիվրիկի Արամթաղ Ուսումն. Ընկերութ. (Մ. Ն.) մէկ, Սուրուճցիներու Հայր. Միութիւն (Մ. Ն.) մէկ, Տարօնի Հայր. Միութիւն (Մ. Ն.) երկու գիշերօթիկ, 1 ցերեկօթիկ երեք, Համազգային, Նիկոսիա Կիպրոս մէկ, Մալաթիոյ Կրթ. Հարազատ Միութիւն Պէյրութ հինգ, Արաբկիրի Հայր. Միութիւն Պէյրութ մէկ, Կիւրինի Հայր. Միութիւն Պէյրութ մէկ, Սեբաստիոյ Երիտ. Հայր. Միութիւն Պէյրութ երկու, Հաճընի Գոյամարտ Միութիւն Պէյրութ երկու, Լիբանանի Օգն. Խաչի Շրջ. Վարչութիւն Պէյրութ երկու, Լիբանանի Օգն. Խաչի Պէյրութի վարչութիւն երկու, Տիկին Ս. Յակոբեան (Մ. Ն.) չորս, Պ. Ա. Փանոսեան (Մ. Ն.) մէկ, Պ. Տ. Պալտոյեան (Մ. Ն.) երեք, Պ. Գ. Էթէմէզեան (Մ. Ն.) մէկ, Պ. Պօղիկեան – Դարպասի (Մ. Ն.) մէկ, Տէր եւ Տիկին Լ. Տէր Մաթէոսեան (Մ. Ն.) մէկ, Պ. Ղ. Աբիսողոմեան (Մ. Ն.) մէկ, Պ. Մ. եւ Կ. Վարդանեան (Մ. Ն.) մէկ, Տիկին Մ. Անանեան (Մ. Ն.) մէկ, Պ. Եղ. Սահակեան (Մ. Ն.) մէկ, Տէր եւ Տիկին Ա. Նահապետեան (Մ. Ն.) մէկ, Պ. Փ. Մարանեան (Մ. Ն.) 1, Պ. Մ. Հիսարեան Պէյրութ մէկ, Օր. Է. Գանթարճեան Իրաք մէկ, Պ. Յ. Ասլանեան Իրաք մէկ:

ՃԵՄԱՐԱՆԻ ՆՈՐ ՇԷՆՔԸ

Անցած տարուան Յուլիս ամսու սկիզբը Ճեմարանի մուտքին նախկին գրախանութ ու տպարանի տեղը ձեռնարկուեցաւ նոր շէնքի մը շինութեան Համազգայինի Կեդրոնական վարչութեան կողմէ:

Այդ շէնքը լրացած պիտի ըլլար այս տարուան Մայիսին եթէ Լիբանանի դէպքերը վրայ չհասնէին:

Ճեմարանի թիւ երեք շէնքն է ասիկա, որ պիտի գայ բաւարարութիւն տալու Համազգայինի եւ Նշան Փալանճեան Ճեմարանի կրթական եւ հրատարակչական աճող պահանջներուն:

Արդէն իսկ բարձրացած է հինգ յարկանի անոր հոյակապ կառոյցը եւ կը սպասէ արտաքին ու ներքին յարդարանքներու լրացման:

Գետնայարկը ընդարձակ սրահ մը կը ներկայացնէ տպարանի եւ պահեստի բոլոր յարմարութիւններով: Անոր վրայ առաջին յարկը բաղկացած է Համազգայինի գրախանութներէն ու գրասենեակներէն եւ Խարբինեան դարմանատունէն:

Երկրորդ յարկը միակտուր եւ ընդարձակ սրահ մըն է 450 –500 հոգի պարփակող: Այս սրահի անհրաժեշտութիւնը շատ զգալի էր թէ ճեմարանի աշակերտութեան,

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՎՇՏԱԳԻՆ ՍՈՆԱԹ

1.

Դեռ պատանի՝ իմ միջավայրում արդէն աչքի ընկող ջութակահար էի: Ապրում էի Կիպրոս կղզում, ծովեզերեայ գեղատեսիլ մի քաղաքում:

Իմ դասատուն տեղացի յոյն յայտնի երաժիշտ Դիմանտիս էր: Քառասունի մօտ, բարձրահասակ, թուխ եւ աշխոյժ մի մարդ էր նա, արծուաքիթ ու մինչեւ ծոծրակն իջնող մազերով: Ամուրի էր, ապրում էր իր լաւկեաց ընթերցասէր մօր հետ՝ քաղաքի ծայրամասում գտնուող իր առանձնատանը, որ արուեստագէտ մարդու խրովի ճաշակով էր կահաւորուած: Նա բարեկեցիկ կեանք էր վարում՝ պաշտօնավարելով յունական լիցէում եւ մասնաւոր դասեր տալով: Պագանինիին յիշեցնող նրա արտաքինը սկզբում, դեռ վեց – եօթը տարի առաջ, աւելի երկիւղ էր ներշնչել ինձ, քան ակնածանք, բայց դա մի այնպիսի զգացում էր, որ ինձ միանգամից կապել էր նրան:

Հակառակ իր արտաքին գրեթէ անժպիտ խստութեան՝ Դիմանտիսը չափազանց բարի եւ խորունկ հոգու տէր մարդ էր: Առաջին իսկ դասերից ես նրա յատուկ հոգածութիւնն զգացի իմ նկատմամբ. յետոյ, երբ իմ ամօթխածութիւնն անցաւ, սկսեցինք մտերմանալ, սիրեցինք իրար, եւ ի վերջոյ նա նրբանկատօրէն մերժեց իմ դրամական վարձատրութիւնը: Եւ արդէն մեր մտերմութիւնը հասել էր այնպիսի խորութեան, որ համարեայ անզգալի էր դառնում տարիքի տարբերութիւնը: Դիմանտիսը ոչ միայն հասկանում, այլեւ զգում էր իմ պատանեկան հոգին, իմ դեռ միգապատ յոյզերն ու խոհերը, իսկ ես, հաղորդուելով նրա հասունութեան, գիտակցում էի ու վերլուծում այն, ինչ տեսնում էի իմ մէջ եւ իմ շուրջ: Նա ինձ համար աւելին էր, քան ուսուցիչը, քան նոյնիսկ հարազատը: Յաճախ, դասից յետոյ, յատկապէս երեկոյեան, նրա տանը նստած կամ ծովափին ման գալով, մենք ժամերով զրուցում էինք, հաճոյքով խորանում անհուն նրբութիւնների մէջ:

Մեր զրոյցի գլխաւոր նիւթերից մէկը, անշուշտ, երաժշտութիւնն էր. մանրակրկիտ վերլուծում էինք մեծ կոմպոզիտորների գործերը, իւրովի խորանում արուեստագէտի հոգեկան աշխարհի մէջ: Իսկ այդ գործերը լսելու մեր հնարաւորութիւնները սահմանափակ էին. քաղաքում, ինչպէս նաեւ ամբողջ կղզում, չկար սիմֆոնիկ նուագախումբ ու կապելլա, չկար օփերա, չկային փրոֆեսիոնալ մենակատարներ: Չկար նոյնիսկ տեղական ռատիոկայան: Մեզ մնում էր միայն օգտուել մեր սկաւառակներից եւ յաճախել պետական բարձրաստիճան պաշտօնեայ անգլիացի միստր Բրուստրի «կրամոֆոնի հաւաքոյթներին», որ նա տալիս էր իր տանը ամէն չորեքշաբթի օր, երեկոյեան:

Առաջին անգամ, երբ Դիմանտիսն առաջարկեց ինձ տանել այնտեղ, ես համարեայ մերժեցի գնալ. առաջարկը շատ գրաւիչ էր, բայց ինձ՝ արհեստաւոր ընտանիքի զաւակի համար, հակառակ իմ ստացած որոշ կրթութեան, բարձր դասի միջավայրը պատկերանում էր անհասանելիօրէն չքեղ, պերճ, նրբաճաշակ, դրանով էլ՝ ճնշիչ: Ծայրայեղ ամօթխածութիւնը չէր պատճառը, ոչ. ես յաճախ նուագում էի հայկական համայնքի կազմակերպած հանդէսներին:

Բայց երեկոյեան դէմ, գրեթէ ակամայ, ներքին անյաղթահարելի մի ձգտումից մղուած, բայց շփոթ ու հակասական հոգեվիճակում, տնից դուրս եկայ:

Մի քանի անգամ ուղղութիւնս փոխեցի, բայց գիտէի, որ գնում եմ Դիմանտիսի մօտ: Դիմանտիսն ինձ դիմաւորեց մի թեթեւ ժպիտով, որ սկզբում աւելի եւս շփոթեցրեց ինձ, յետոյ ուժ տուեց:

Կ. ՍՈՒՐԷՆԵԱՆ

(1 Շար.)

համար, որ տարիներէ ի վեր զրկուած կը մնար հաւաքատեղիէ, թէ Համազգայինի Հանդէս – դասախօսութիւններուն համար: Սրահը ունի իր յատուկ բեմը, որ կրնայ դիւրութիւններ ընծայել նաեւ ներկայացումներու: Այս սրահը միժամանակ պիտի ծառայէ իբրեւ գիշերօթիկներու ճաշարան:

Երրորդ յարկը «Մարտիկեան Թանգարան»ն է, Կեդրոնական Մատենադարանի բաժինով մը: Ծանօթ բարերար Տէր եւ Տիկին Ճորճ Մարտիկեաններ այս նպատակին յատկացուած են քանի հազար տոլլր եւ թանգարանային ճոխ իրեր:

Մայիսի վերջերուն տեղի պիտի ունենար Թանգարանի հանդիսաւոր բացումը նուիրատու բարերարին ներկայութեան, ինչպէս նաեւ պիտի կատարուէր Մշակութային Համագումար, այլազան երկիրներէ գալիք մասնաւորական ներկայացուցիչներով: Մեր մամուլը շաբաթներ շարունակ խանդավառութեամբ արձագանգ եղաւ Համազգայինի այս գեղեցիկ նախաձեռնութեան, որ նոր էջ մը պիտի բանար անկասկած Սփիւռքի մշակութային պատմութեան մէջ· դժբախտաբար սակայն Լիբանանի մէջ ծագած դէպքերը խափանեցին այս ծրագրին իրագործումը առժամաբար: Կը յուսանք, որ անմիջապէս որ խաղաղութիւնը հաստատուի Լիբանանի մէջ, կարելի կ՚ըլլայ թէ թանգարանի բացումը կատարել Պ. Ճ. Մարտիկեանի ներկայութեան եւ թէ խորհիլ Մշակութային Համագումարը կայացնելու մասին:

Նոր շէնքին վերջին երկու յարկերը շինուած են իբրեւ ննջարան գիշերօթիկներու: Մինչեւ հիմա մեր աղջիկ գիշերօթիկները վարձու շէնքերու մէջ պատըսպարուած էին, խճողուած եւ ոչ գոհացուցիչ պայմաններու մէջ: Նոր շէնքը լիովին պիտի գոհացնէ արդիական կացարանի մը անհրաժեշտութիւնները:

ԱՅՍ ՏԱՐՈՒԱՆ ՀՈՒՆՁՔԸ

Այս տարուան մեր շրջանաւարտները կը բաղկանան եօթը հոգիէ. երեք աղջիկ եւ չորս տղայ: Ենիգոմշեան Սօնա, Նիգիպըլեան Սօնա, Թելեան Շուշան, Եղիայեան Արմենակ, Լուսարարեան Նուպար, Քէլէշեան Շմաւոն եւ Քորթեան Կարպիս:

Այս աւարտականներու հետ միասին մասնաւոր վկայագիր կը ստանան չորս աղջիկներ, չորսն ալ հին ճեմարանականներ, որոնք վերջին երկու դասարաններուն հետեւեցան իբրեւ ազատ ունկնդիր մասնաւոր աշխատանք կատարելով հայագիտական նիւթերու մէջ: Ասոնք են. Եղիսաբէթ Մարտիրոսեան, Զեփիւռ Մարտիրոսեան, Սիմա Ճերմակեան, եւ Գեղանոյշ Պաստրմաճեան:

Ցաւով կ՚արձանագրենք, որ Լիբանանի քաղաքական կացութեան բերումով կարելի չեղաւ տարեվերջի աւանդական մեր հանդէսը կատարել եւ վկայականները բաժնել ծնողքներու եւ հանդիսականներու ներկայութեան:

Յուլիս մէկին Ճեմարանի մէջ համեստ սեղանի մը շուրջ իրենց ուսուցիչներով շրջապատուած աւարտականները ստացան իրենց վկայականները: Թէեւ անշուք, բայց յուզիչ պահ մը եղաւ սակայն, որուն ընթացքին աւարտականները անգամ մը եւս ուխտեցին հաւատարիմ մնալ ճեմարանականի իրենց կոչումին եւ ծառայել հայ ժողովուրդին:

Լիբանանի քաղաքական դէպքերը եւ կարգ մը ուրիշ պատճառներ հնարաւորութիւն չտուին մեզ նաեւ հաւասարակշռելու եւ կայունացնելու ճեմարանի եւելմուտքը: Ճեմարանը առեն մը եւս պէտք պիտի ունենայ կազմակերպութիւններու եւ անհատներու — հայ ժողովուրդի նիւթական օժանդակութեան, որպէսզի ի վիճակի լինի ոչ միայն կայուն պահել իր ներկայ մակարդակը, այլեւ ստեղծական վերելք ունենալ: Մօտ երեսուն տարի հայժողովուրդը գուրգուրանքով ու սիրով պահեց Ճեմարանը. մենք կը հաւատանք որ ասկէ վերջ ալ նոյն նուիրումով աջակից պիտի լինի մեծ հայրենասէրներ Շանթի եւ Ադրալեանի հիմնած ազգանուէր հաստատութեան:

Նշան Փալանճեան Ճեմարանի
Տնօրէն՝ Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԷՋՄԻԱԾԻՆ, պաշտօնական ամսագիր Հայրապետական Աթոռոյ Ս. Էջմիածնի, Յունիս 1958:

ԿՐՕՆԱՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ ՄԸ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՄԸ ԿՐՆԱ՞Յ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ԸԼԼԱԼ

Պ. Հրանդ Թորոսեան Քոնպայի մէջ կը պարզէ մանրամասնօրէն այս կրօնա-ւաղաքական բանավէճը՝ որ առեւտ մը ի կեր տեղի կ՚ունենայ Գերմանիոյ մէջ սա խնդրին մասին.— կաթողիկէ մը կրնա՞յ ընկերվարական ըլլալ, առանց վնաս պատճառելու ջերմեռանդ հաւատացեալի իր հանգամանքին եւ իբրեւ հոգեւոր հըպատակ Վատիկանի: Սոցիալ – Դեմոկրատները կը վախնան որ այս հարցին ժխտական պատասխան տրուելու պարագային, իրենց կաթողիկէ ընկերներէն շատեր կը թողուն կուսակցութիւնը, ընկերվարական սկզբունքները անհաշտ սեպելով քրիստոնէական վարդապետութեան հետ:

Վերջին ընտրապայքարի առեն — կը շարունակէ Պ. Թորոսեան — Ատընաուըրի Պաւաքէրկի մէջ ըրած մէկ յայտարարութիւնն էր որ յարոյց այս խնդիրը: Գերման վարչապետը երկընտրանքի մը առջեւ դրած էր ոչ միայն Գերմանիան, այլ նաեւ, Եւրոպան, քրիստոնեայ մնալ, կամ համայնավար դառնալ: Իրմէ առաջ, Տօքթ. Քէլլէր, Մունսթէրի եպիսկոպոսը, շատ աւելի առաջ գացած էր, յայտարարելով թէ «Կաթողիկէ գործաւոր մը չի կրնար ընկերվարական ըլլալ»: Ատընաուըր, երկրորդ ճառով մը բացատրեց իր խօսքերուն բուն իմաստը, միտքերը հանդարտեցնելու համար: Տօքթ. Քէլլէր, ինք, հարկ չտեսաւ բացատրութիւն տալու: Այս գործը Վատիկան ինք ստանձնեց, պատասխանելով Եպիսկոպոսին խօսքերուն դէմ բարձրացող բողոքներուն, յայտնելով թէ՝ այս բարձրաստիճան կրօնաւորը, մերժելով հանդերձ ընկերվարական վարդապետութիւնը, երբեք դիտաւորութիւն ունեցած չէ քաղաքականութեան խառնուելու եւ իշխանութիւն գործ դնելու յաւակնութիւններ (Մախթաւորշ – փոոլս) ունենալու: Գալով սենտիքաներուն, Եկեղեցին երբեք չի պահանջեր որ գործաւորները հրաժարին անոնց անդամակցելէ:

Բայց, այս բացատրութիւնները չգոհացուցին ոչ ընկերվարական, ոչ ալ ազատական կուսակցութիւնները որոնք յարձակողականի սկսան:

Հանրածանօթ ընկերվարականուհի մը, Հէլէնը Վէսսէլ, դիտել տուաւ մանաւորաբար հետեւեալը.— Ճիշդ է որ 1891ին եւ 1931ին հրատարակուած վատիկանեան երկու կոնդակներուն (Ռէռում նովարում եւ Քուադրաժէսիմօ անոօ) համաձայն, կաթողիկէութիւնը եւ ընկերվարութիւնը իրարու հետ հաշտ գացող վարդապետութիւններ նկատուած չեն, եւ սակայն, Պապերու ըմբռնած ընկերվարութիւնը որ եւ է հասարակաց կապ չունի Գերմանիոյ այսօրուան ընկերվարութեան հետ, ո՛չ տեսականօրէն, ո՛չ գործնականապէս: Հէլէնը Վէսսէլի կարծիքով, սոոր ապացոյցը ան է որ, ժամանակին, Անգլիացի ծխականի մը հարցման պատասխանելով, Վատիկան յայտնած է թէ վերոյիշեալ կոնդակները Մեծն Բրիտանիոյ Աշխատաւորական կուսակցութեան համար չեն:

Եւ սակայն, այս փաստարկութիւնը մասամբ ճիշդ է միայն: Անիկա ընդունելի չի կրնար ըլլալ Ռէռում նովարում կոնդակին համար, որուն մէջ Լեւոն ԺԳ. պապը կը դատապարտէր Մարքսականութիւնը, իր այն ձեւին մէջ՝ որով ան բանաձեւուած էր գերման Սոցիալ – Դեմոքրաթներուն կողմէ, Էրֆուրդի մէջ խմբագրուած իրենց ծրագրին մէջ: Քառասուն տարի ետքն է միայն որ Պիոս ԺԱ. պապը, նկատի առնելով ընկերային կեանքի մէջ այդ ժամանակամիջոցին, տեղի ունեցած փոփոխութիւնը աշխատաւորներուն եւ իրենց գործատէրերուն յարաբերութեանց մէջ, իրարմէ անջատեց սեփականութեան իրաւունքը եւ սեփականութեան գործածութեան իրաւունքը: Ուրիշ խօսքով, եթէ սեփականութեան իրաւունքը անբռնաբարելի նկատեց, միւս կողմէ, սակայն, ընդունեցաւ որ կարելի էր սահմանափակել անոր գործածութիւնը, յօգուտ ընդհանուրին շահերուն:

Այս ճշդումէն ետք, Պ. Թորոսեան կը շարունակէ պարզել զանազան կուսակցութեանց եւ կազմակերպութեանց կողմէ (Քրիստոնեայ Ռամկավար, Ընկերվարական, Ռամկավար Ազատական, Կաթողիկէ Աշխատաւորներու Շարժում, եւն.) յայտնուած թեր ու դէմ կարծիքները, եւ կը վերջացնէ իր յօդուածը հետեւեալ կերպով.—

Ուշադրութեան արժանի է հարցը որ կը յուզուի այս կերպով, որովհետեւ ան կը շահագրգռէ եւրոպական ուրիշ երկիրներ ալ, եւ մասնաւորապէս Ֆրանսան, Պելժիան, եւ Իտալիան, ուր ընկերվարական սկզբունքներու վրայ հիմնուած, բայց քրիստոնէական վարդապետութենէ ներշնչուող քաղաքական խմբակցութիւնները ծաւալ կը ստանան հետզհետէ, թէեւ հարցը այս երկիրներուն մէջ ստացած չըլլայ տակաւին այն սուր հանգամանքը՝ զոր ունի Դաշնակցային Գերմանիոյ մէջ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆԸ

Յուլիս երեքին հասայ Մորէզ, Ժիւրա նահանգին մէջ վեց հազար հոգինոց գիւղաքաղաք մը: Պէլֆոնթէն գիւղը, ուր կը գտնուի Կապոյտ Խաչի օդափոխութեան կայանը, Մորէզէն իննը քիլոմեթր միայն հեռու է: Կայանի վայրը ուղղակի հրաշալի է, դաշտ – անտառ շէնքին շուրջ: Շէնքը ընդարձակ է, ուր պատսպարուած են վեցէն 12 տարեկան մանչեր եւ մինչեւ 16 տարեկան աղջիկներ:

Ես առաջին անգամ կուգայի Կապոյտ Խաչի կայանը: Որեւէ գաղափար չունէի կազմակերպուած գործի մասին: Կարդացած էի «Յառաջ»ի մէջ քանի մը յօդուածներ:

Այսօր ես կ՚ուզեմ իմ աչքերով տեսածս նկարագրել այդ հոյակապ գործի մասին:

Անկեղծօրէն ըսեմ, ես որեւէ կազմակերպութեան մէջ չեմ տեսած ցարդ այսպիսի հոգածու խնամք տղայոց, ուղղակի մայրական հոգածութիւն:

Պաշտօնէութիւն մը որ համակուած է անհուն զոհողութեամբ: Տեսնել կ՚արժէ, ինչ գուրգուրանքով կը գրկեն, կը կերակրեն, կը զուարճացնեն, կը պտտցնեն տղաքը: Պատշաճ կը համարիմ տալ պաշտօնէութեան անունները, որոնց յանձնուած է կայանի խնամքը եւ որոնք ձեռնհասօրէն կը ղեկավարեն գործը:

Տնօրէնուհին է Օր. Լուիզ Փափազեան, փորձառու եւ անձնուէր օրիորդ մը:

Ճաշարանապետներն են Տէր և Տիկ. Պօղոս Սատըզեան որոնք օրն ի բուն կ՚աշխատին, կրակին դիմաց, օրը երեք անգամ, մօտաւորապէս հարիւր հոգիի ճաշ պատրաստելու համար: Խնամքով եփուած են ճաշերը: Տղաքը անյագաբար եւ մեծ ախորժակով կ՚ուտեն:

Իսկ երկու հայ մայրիկներ կան, որոնց յանձնուած է կայանի մաքրութիւնը, հարիւրաւոր ամաններու լուալը, տղոց ճերմակեղէններուն լուացքը, (83 հոգի են առաջին խումբին տղաքը):

Ցողնեցուցիչ գործ, օրն ի բուն ոտքի վրայ են՝ ասոնք, Տիկիններ Նազլըմ Կակոյեան եւ Սրբուհի Գարասլանեան:

Իսկ հսկիչներն են Օրիորդներ Մայտա Մարգարեան, Սիրանոյշ Գօճաօղլանեան, Անէթ Պառաւեան, Տիկին Մելինէ Մելքոնեան, Պ. Լեւոն Մոմճեան եւ Պ. Միհրան Դաւիթեան: Անխոնջ անդադար ասոնք կը գրաղին տղոցմով, կը պտտցնեն զանոնք, երգեր, պարեր, ոտանաւորներ կը սորվեցնեն, կը կազմակերպեն իրիկունները փոքր գեղարուեստական հաւաքոյթներ: Երջանիկ են տղաքը, ուրախ ու զուարթ:

Բացի մաքուր օդէն եւ սնունդէն եւ մայրական խնամքէն, ուրեմն տղաքը կ՚ապրին նաեւ հայկական հարազատ մթնոլորտի մէջ:

Պատիւ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչին, որ հազար զոհողութիւններով, եւ շնորհիւ իրեն զօրավիգ անհատներու, կարողացաւ տալ Ֆրանսահայ գաղութին տիպար կայան մը տղոց օդափոխութեան համար:

ՀԵՐՄԻՆԷ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (213)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԺԲ.

ՄԻ ՔԱՆԻ ԽՕՍՔ ԱՆԱՊԱՏՆԵՐԻ ԳՈՅՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Նա բացատրեց, թէ ծովակի ջուրը դարերի ընթացքում հետզհետէ բարձրացել է եւ ողողել է իր եզերքը. շատ նշանաւոր տեղեր եւ շինուածքներ, որ պատմութեան մէջ յայտնի էին, այժմ կամ ի սպառ ծածկուել են ջրի տակը, կամ ցամաքից կտրուելով, կղզիացել են: Նա օրինակ բերեց Արճէշ բերդաքաղաքը, որ այժմ չորս կողմից առնուած է ջրով եւ նրա ամենափոքրիկ մասն է միայն երեւում, եւ խոստացաւ ցոյց տալ ինձ Աղթամար կղզու վրայ գտնուած Արծրունի թագաւորների պալատները, որ այժմ կորած են ջրի տակ: Ես շնորհակալութիւն յայտնեցի, խնդրելով, որ բացատրէ ինձ, թէ ի՞նչպէս զարգացաւ Հայերի մէջ անապատական կեանքը, ինչո՞ւ մարդիկ թողեցին աշխարհը եւ առանձնացան անապատների ամայութեան մէջ:

Աւանը այդ մասին թէ այն օր ճանապարհին, եւ թէ ուրիշ ժամանակ, շատ բան էր խօսացել ինձ, եթէ բոլորը գրելու լինեմ, մի ամբողջ գիրք կը դառնայ. ես կը դնեմ այստեղ այնքանը միայն, որքան վերաբերում է մեր տեսած Կտուց անապատին եւ Վանայ ծովակի մէջ գտնուած միւս երկու անապատներին, որ կոչւում են Լիմ եւ Աղթամար:

Պէտք է որոշեն միմեանցից, ի՞նչ է վանքը, ի՞նչ է անապատը:

Մեր հայրենիքում վանքերը եղել են սկզբում մի տեսակ հոգեւոր – բարեգործական հիմնարկութիւններ: Նրանք ծառայել են իբրեւ դպրոց, ծառայել են իբրեւ հիւանդանոց կամ ուրկանոց, ծառայել են իբրեւ աղքատանոց, ծառայել են իբրեւ իջեւան ճանապարհորդների համար, եւ մեր լեռնային երկրի ամենադժուարին տեղերում, ձմեռնային ամենասաստիկ ցրտերի ժամանակ, պատսպարան են դարձել օտարներին ու պանդուխտներին, մի խօսքով, վանքերը ունեցել են իրանց մարդասիրական նպատակները, որոնք, դարերի ընթացքում կերպարանափոխուելով, հետզհետէ շեղուել են իրենց իսկական նշանակութիւնից, եւ, վերջապէս, անօգտաւէտ են դարձել:

Վերոյիշեալ նպատակների համաձայն, վանքերը կառուցւում էին այնպիսի տեղերում, որ աւելի հեշտ հաղորդակցութիւն ունենան մարդիկների եւ աշխարհի հետ, որ կարողանան ծառայել իրանց նշանակութեանը:

Բայց այդպէս չէ եղել անապատը: Նա անջատուել է կեանքից եւ խզել է իր բոլոր յարաբերութիւնները աշխարհի հետ, եւ այդ իսկ նպատակով, իր գոյութիւնը պահպանելու համար, ընտրել է երկրի ամենաթաքթաքուր տեղերը: Նա առանձնացել է անտառների մթին խորքերում, ապառաժների անմատչելի անձաւներում, ձորերի խորին փապարներում եւ լճակների անրնակ կղզիներում:

Անապատը այլ խօսքով կոչւում է մենաստան, իսկ վանքը — իջեւան, այդ երկու անունների նշանակութեան մէջ, մեծ զանազանութիւն կայ:

Անապատը կենդանի մահացութիւն է. նրա նպատակն է՝ սպաննել արտաքին մարդը — մարմինը, որպէսզի կենդանանայ ներքին մարդը — հոգին:

Բայց ի՞նչից առաջ եկաւ այդ կատարեալ անձնուրացութիւնը, այդ յոժարակամ ինքնամերժումը կեանքից ու աշխարհից:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

միջազգային իրենց դաշինքները :

Նախագահ Նասր Եզրակացնելով ըսաւ.

— Եթէ պատերազմը պայթի Միջին Արեւելքի մէջ՝ Արեւմուտքը պիտի կորսնցնէ իր բոլոր շահերը, բայց երբ բարեկամեցողութիւն ըլլայ՝ կարելի է տակաւին բոլորին կողմէ ընդունելի համաձայնութեանց հասնիլ :

Ուաշինկթընի Իրաքցի դեսպանը, որ մնացած Պաղտատի շարժումին, պաշտօնական զեկոյց մը հրապարակեց՝ վստահեցնելով թէ Իրաք պիտի չկտրէ քարիւղի մատակարարումը՝ Արեւմուտքին.

— Իրաքի Հանրապետութիւնը կը յարգէ իր բոլոր պարտաւորութիւնները անոնց հանդէպ՝ որոնց հետ համաձայնագիրներ կնքած է : Կառավարութիւնը հարկ եղած միջոցները ձեռք առած է՝ պահպանելու համար նաւթահորերն ու նաւթուղիները :

ԻՐԱՔ ՔԱՇՈՒԵՑԱՒ ՄԻԱՑԵԱԼ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԵՆԷ

Ուաշինկթընի իրաքեան դեսպանատան գործավարը՝ Մայտի, յայտարարեց թէ Իրաքի հանրապետական իշխանութիւններէն հրահանգ ստացած է Միացեալ Նահանգներու կառավարութեան իմացնելու՝ թէ Իրաք քաշուած է Միացեալ Թագաւորութենէ (Յորդանանի հետ) Ուաշինկթընի դեսպանատան անձնակազմը միացած է նոր կառավարութեան : Բանբերը աւելցուց թէ նախորդ կառավարութեան կողմէ կնքուած քաղաքական ու տնտեսական համաձայնութիւնները պիտի յարգուին Պաղտատի նոր կառավարութեան կողմէ :

Միւս կողմէ Դամասկոսի մէջ կնքուեցաւ նոր համաձայնագիր մը՝ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան եւ Իրաքի միջեւ : Իրաքի փոխ – վարչապետ զօրավար Արէֆ յայտարարեց համաձայնութեան գլխաւոր կէտերը .—

1 :— Պիտի յարգուին միջազգային բոլոր համաձայնագիրները :

2 .— Իրաք եւ ԱՄՀ. պիտի շարժին մէկ պետութեան նման՝ եթէ երկու երկիրներէն մէկը յարձակումի ենթարկուի :

3 .— Միջազգային ճակատի վրայ պիտի գործակցին իրարու հետ՝ իրենց շահերուն եւ խաղաղութեան պահպանման համար :

4 .— Պիտի զօրացնեն տնտեսական եւ մշակութային գործակցութիւնը եւ յաճախակի խորհրդակցութիւններ պիտի ունենան իրարու հետ :

Միւս կողմէ Յորդանանի Հիւսէյն թագաւորը յայտարարեց թէ Միացեալ Նահանգներէն օգնութիւն խնդրած է եւ կը սպասէ ամերիկեան բանակին՝ պայքարելու համար Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի դէմ : Երիտասարդ թագաւորը աւելցուց թէ կարելին պիտի փորձէ՝ վերստեղծելու համար Արաբական Դաշնակցութիւնը (Իրաքի հետ) : Հիւսէյն դատապարտեց Սուրիացիներն ու Եգիպտացիները՝ որ սպաննեցին իր զարմիկը՝ Ֆէյսալ, եւ արքայական ընտանիքին ուրիշ անդամները : Հիւսէյն շեշտեց՝ թէ «կարգը պիտի վերահաստատէ իրաքեան հողամասին վրայ» :

Ամմանի կառավարութեան կողմէ հրապարակուած պաշտօնական զեկոյց մը կը յայտնէ թէ Յորդանան որոշեց դիւանագիտական իր յարաբերութիւնները խզել Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան հետ՝ նկատելով որ Գահիրէ ճանչցաւ Պաղտատի ըմբոստ խմբակը :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

1400 վայրաշուներէ բաղկացած ամերիկեան նոր զօրաբաժին մը Կիրակի առաւօտ հասաւ Պէյրութ՝ մինչ ռազմանաւերը կը շարունակէին իրենց պարպումի գործողութիւնը : Շաբաթ օր հսկայ օդանաւերով Խալտէի օդակայանը իջած էին արդէն 1700 վայրաշուներ : Ներկայիս տասը հազար զինուոր կայ Լիբանանի մէջ. մինչեւ շաբաթ՝ այդ թիւը պիտի բարձրանայ քսան հազարի : Բանակներուն մեծ մասը կը գտնուի ցամաքին վրայ եւ հազար նաւազներ կազմ ու պատրաստ են որեւէ ատեն միջամտելու Լիբանանի որեւէ մէկ շրջանը :

Ծովակալ Հոլովէյ լրագրողներու կողմէ հարցապնդուելով յայտարարեց .— Բարեկամ կառավարութեան մը կողմէ հրաւիրուած ենք՝ պաշտպանելու համար Ամերիկացիներու կեանքն ու ինչքը :

Այս առիթով կը շեշտուի թէ 3500 Ամերիկացի կայ Լիբանանի մէջ, որոնք պաշտպանելու համար տասը հազարնոց կատարելագործուած բանակ մը քիչ մը շատ է :

Նախագահ Այզընհաուըր Լիբանանի ամերիկեան ուժերուն ուղղուած ձայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ (չորս վայրկեան) յայտարարելով թէ անոնք այդ երկրին մէջ կը գտնուին առանց թշնամութեան, քանի որ բարեկամաբար հրաւիրուած են հոն՝ օգնելու լիբանանցի ժողովուրդին որ պահպանէ իր ազատութիւնը. «Հոն գացած էք՝ իրենց հրաւէրով» շեշտեց Նախագահը :

Այզընհաուըր աւելցուց թէ ամերիկեան ուժերը պիտի հեռանան Լիբանանէն այն ատեն՝ երբ այլեւս ապահով ըլլան թէ այդ երկրին անկախութիւնն ու ամբողջութիւնը վտանգուած չեն :

Լիբանանի Զինուորական Ատեանը մահուան դատապարտեց Պէյրութի պելժիական դեսպանը՝ որ ձերբակալուած էր Դամասկոսէն Լիբանանի ըմբոստներուն զէնք փոխադրելու ընթացքին : Դեսպանը առարկած է թէ լուր չունէր իր կառքին մէջ գտնուող ռազմամթերքէն, բայց իր վրայ գտնուած փաստաթուղթերն ու արուած վկայութիւնները երեւան հանած են, թէ մաքսանենգ էր ան : Դեսպանը նախապէս ալ ձերբակալուած է մաքսանենգութեան վրայ, որ կը կատարէր՝ օգտուելով դիւանագէտի անձեռնմխելիութեան իր իրաւունքէն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ մէջ նախագահ Նասր Կիրակի օր ընդունած է Քուվէյթի իշխանը եւ երկար խօսակցութիւն մը ունեցած : Նասր երկուշաբթի առտու Գահիրէ վերադարձաւ :

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ կարգ մը հակամերիկեան ցոյցեր կատարուեցան Կիրակի օր : Խըռուշչեւի հրաւէրին առթիւ Նափոլիի, Միլանոյի եւ Հռոմայի մէջ ցուցարարներ բողոքեցին Ամերիկայի քաղաքականութեան դէմ :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան քարտուղար Ուլպրիխթ շնորհաւորեց կազմակերպութեան 30.000 անդամներն ու պաշտօնատարները. միայն Լայփցիկի մէջ 2.500 հոգի արտաքսուեցաւ շարքերէն : Ուլպրիխթ յայտարարեց թէ իր ընկերները «պատեհապաշտ խմբակ» մը ստեղծած էին իրեն դէմ :

ՉԻՆԱՍՏԱՆ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ

Համայնավար Չինաստանի կառավարութիւնը յուշագիր մը յանձնեց Անգլիոյ, ուր կը յայտարարուի .— Չինական կառավարութիւնը էական կը համարէ ազդարարել բրիտանական կառավարութեան՝ որպէսզի անմիջապէս վերջ դնէ Յորդանանի վրայ կատարած իր զինեալ յարձակումին . Լոնտոն անմիջապէս պէտք է հեռացնէ իր ուժերը՝ այդ երկրէն եւ դադրեցնէ Իրաքի Հանրապետութեան սահմաններուն վրայ իր բանակներուն կեդրոնացումը : Այն պարագային երբ բրիտանական կառավարութիւնը չդադրեցնէ իր զինեալ յարձակումները՝ Յորդանանի վրայ՝ ծանր հետեւանքներ կրնայ ունենալ :

Անգլիա նոր զօրքեր կը ղրկէ Միջին Արեւելք : Անցեալ օր կարեւոր ցամաքահանում մը կատարեց Թօպրուքի մէջ (Լիպիա) : Լոնտոնի Պատերազմական Նախարարութիւնը յայտարարեց թէ այդ քայլը առնուած է՝ 1953ին կնքուած անգլօլիպիական դաշնագրին համաձայն :

Լաւատեղեակ շրջանակներուն համաձայն բրիտանական ուժերը Լիպիա մտած են, պետական հարուածի մը առաջքն առնելու համար :

Միւս կողմէ՝ Կիպրոսի մէջ անգլիական ուժերու կեդրոնացումը կը շարունակուի :

ՀԱՅԿ. "ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐ"Ը

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ 62ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՌԹԻՒ

Շաւիլի անտառին մէջ, գերեզմանատան մօտ, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի կողմէ :

27 Յուլիս, Կիրակի օր, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ :

Առտուն .— Հայաստանի ազատագրութեան ճանապարհին ինկած բոլոր մեր հերոսներու յիշատակին հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Շաւիլի նորաշէն եկեղեցիին մէջ, կէսօրէ առաջ ժամը երեքին այցելութիւն ծանօթ շիրիմներուն :

Գեղարուեստական բաժին, բարձրախօս եւ բանախօսութիւն :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն կը յայտարարէ, որ «Խանասորի Օր»ը պիտի տօնուի՝ Յուլիս 27ին, կիրակի, ամբողջ օրը, Վալապրըի անտառներուն մէջ:

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէն Խանասորի տարեդարձին առթիւ կազմակերպուած դաշտահանդէսին համար վարձած է օթօքարներ : Արձանագրուիլ .— Ընկեր Ա. Քէօսէեանի (Փլաս տ'էֆս) ընկեր Պետրոսեանի (Րիւ տէ Փըթիթ Մառի), Պառ Րաֆֆի եւ Պ. Ծերեկեան (Րիւ տէ Տօմինիքէն) :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17. Rue Bleue. 17 – PARIS (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի անդամական ընդհ. ժողովը այս Չորեքշաբթի իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ
AU LAC PALADRU, ISÈRE

Առաջին անգամ ըլլալով այս տարի գտնուած է հսկայ շէնք մը. Գեղատեսիլ վայր՝ լիճին ճիշդ քովը : Ֆութպոլի եւ Թէնիսի յատուկ դաշտերով :

Օրական՝ 700 Ֆրանք :

Ոչ – Նոր Սերնդականները պէտք է դիմեն իրենց շրջանի խումբերուն վարչութեանց :

Դիմել

ALEX KOUYOUMDJIAN
10, Rue d'Enghien, Patis (10e)
TAI. 48-01

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայաստանի Շամշադինի շրջանի Բերդգիւղէն Տիկին Հայկանոյշ եւ իր որդին՝ Սարգիս Իվանի Աթոյեան, կը փնտռեն իրենց ամուսինն ու հայրը՝ Իվան Սերգոյի Աթոյեան, որ Բ. Աշխարհամարտին զինուոր մեկնեցաւ : Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել .— Անդրանիկ Ադամեան, Ֆոնտաքըլ Շանյէ Ֆլէօրի, Վիլլա Օրանժ, Սէն Ժիւլիէն, Մարսէյլ :

(Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել) :

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր· վեցամս· 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր·

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 23 ՅՈՒԼԻՍ
MERCREDI 23 JUILLET 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8249 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4050

ԴՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՉԱՐԱՇՈՒՔ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

10/23 Յուլիս 1908:

Հռչակում Օսմանեան Սահմանադրութեա՛ն:

Յիսուն տարի անցած է այդ պատմական թուականէն ի վեր:

Վերապրողներս — պատանիներ այդ օրերուն — տակաւին այսօրուան պէս կը յիշենք աննախընթաց խանդավառութեան այն ալիքը, որ օսմանեան կայսրութեան մայրաքաղաքէն սկսեալ մինչեւ գաւառի խուլ անկիւնները տարածուելով՝ փոթորկած էր ազատութեան ծարաւի հոգիները:

Ու ամէնէն առաջ՝ Հայերն էին, որ բարեմտօրէն ու առանց վերապահութեան հաւատացին օսմանեան յեղափոխութեան, որուն նախապատրաստական աշխատանքներուն մասնակցած էին արտասահմանի մէջ՝ կայսրութեան իսլամ եւ քրիստոնեայ հայրենակիցներուն հետ միասին:

Նոր վարչաձեւը կը խոստանար ստեղծել «օսմանեան հայրենիք» մը, որուն մէջ եղբայրաբար եւ ազատօրէն պիտի ապրէին Թուրքն ու Հայը, Յոյնն ու Արաբը, Լազն ու Քիւրտը, Չէրքէզն ու Ալպանացին՝ հաւասար իրաւունքներով եւ արդարութեամբ:

Չէ՞ որ Երիտասարդ Թուրքերը իշխանութեան գլուխ էին եկեր կապկելով Ֆրանսական Մեծ Յեղափոխութեան նշանաբանները, — Ազատութիւն, Հաւասարութիւն եւ Եղբայրութիւն, վրան աւելցնելով նաեւ Արդարութիւնը:

Այս գեղեցիկ բառերը երգի վերածուած՝ տարիներով պիտի ոգեւորէին օսմանեան կայսրութեան բաղկացուցիչ տարրերը, սրտառո՛ւչ միամտութեամբ:

Հոգեբանօրէն հասկնալի էր Հայերու ինքնաբուխ խանդավառութիւնը:

Սահմանադրութիւնը կը յաջորդէր բռնակալութեան դաժան վարչաձեւին:

Սուլթան Համիտ արիւնով ողողած էր ո՛չ միայն «հայկական նահանգները», այլ եւ Անատոլուի բոլոր հայաշատ քաղաքները: Բանտերն ու աքսորավայրերը լեցուած էին հայ յեղափոխականներով ու հայրենասէրներով, գրաքննութիւնը ամբօրէն կաշկանդած էր լեզուի ու մտքի ամէն թռիչք:

Մէկ օրէն միւսը կը խորտակուէր բռնակալութեան շղթան եւ ազատութի՛ւն կը հռչակուէր:

Կարծեցինք բարեմտօրէն թէ վերջապէ՛ս լուծուած էր Հայկական Դատը, որ այն ատեն ուրիշ բան չէր՝ եթէ ոչ կեանքի, պատուի եւ ինչքի ապահովութիւն:

Մեր յեղափոխականները դուրս ելան բանտերէն ու թաքստոցներէն: Արտասահմանէն ու Կովկասէն բազմաթիւ մարտականներ Պոլիս առին իրենց ճամբան: Հայդուկները վար իջան լեռներէն ու զէնքի փոխարէն փարեցան բահին ու մաճին: Բակունեան գրիչներն ու լեզուները շղթայող կապանքները: Միջնակարգ ու բարձրագոյն վարժարանները լեցուեցան գաւառէն հեւ ի հեւ Պոլիս փութացող հազարաւոր ուսումնատենչ հայ երիտասարդներով:

Եւ սկսաւ Հայկական Վերածնունդի նոր շրջան մը՝ ա՛յնքան փայլուն կերպով:

Կիլիկիոյ համատարած ջարդը ինը ամիս վերջ՝ երեսուն հազար զոհերով, եղերական ազդարարութիւն մըն էր: Սակայն փոխանակ սթափելու՝ տակաւին շարունակեցինք հաւատալ օրուան վարիչներուն, որոնք սուտ երդումներ կ'ընէին յանուն Սահմանադրութեան եւ Ազատութեան (Հուրրիյէթ):

1909 «Մարտ 31»ի դէպքը պատճառ դարձաւ Ապտիւլ Համիտի գահընկէցութեան:

Սնանկացած էր կարմիր սուլթանին «համիտական» քաղաքականութիւնը:

Իսկ 1912 – 13ի պալքանեան պատերազմէն վերջ Թանզարան դրուեցաւ նաեւ «օսմանեան հայրենիք»ը, երբ նոր թըմբուկ մը սկսաւ հնչել Իթթիհատի «օճախ»էն:

Ազգայնամոլ երիտասարդ մտաւորականներ հրապարակ նետեցին «Թրքութեան» եւ «Համաթուրանականութեան» վարդապետութիւնը:

Ստորագրուած էր Թուրքիոյ Հայութեան մահավճիռը:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԲԱՐՁՐԱՍՏԻՃԱՆ ՄԱՐԴՈՅ ՀԱՄԱՁԱՅՆ՝

ՎԵՐՋԻՆ ԱՆԳԱՄՆ Է ՈՐ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԺՈՂՈՎ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ

ՄԱԼԻՔ. — ԼԻԲԱՆԱՆ ՊԷՏՔ Է ՄԱՍՆԱԿՑԻ ՄԵԾԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ ՔՈՒՎԷՅԹԻ ՄԷՋ

Արեւմտեան երեք պետութիւնները կը պատրաստուին պատասխանել Խրուշչեւի նամակին: Անգլիա, Ֆրանսա եւ Ամերիկա համաձայն են որ Մեծերու ժողով մը գումարուի, բայց՝ աւելի ուշ: Վերջնականապէս ճշդելու համար իր դիրքը՝ Արեւմուտքը կը սպասէ նաեւ Ապահովութեան Խորհուրդի տալիք որոշումին:

Ինչպէս գրած էինք, Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ Ճափոն առաջարկեց լուծում մը՝ լիբանանեան տագնապին: Ամերիկեան ուժերը հեռացնելու համար Լիբանանի մէջ ՄԱԿի քննիչներուն թիւը բարձրացնելու Ճափոնի բանաձեւին դէմ է Խ. Միութիւն: Երկուշաբթի օրուան ժողովին մէջ կարելի չեղաւ որեւէ համաձայնութեան յանգիլ:

Անգլիա, Ամերիկա, Ֆրանսա եւ Քանատա յայտարարած էին թէ համաձայն են Ճափոնի առաջարկած լուծումին: Խորհրդային ներկայացուցիչ Սոպոլեւ յայտնեց թէ վեթօ պիտի չդնէ, այս ձեւով բաց դուռ մը ձգելով:

Ժողովը վերջացաւ ուշ ատեն՝ առանց եզրակացութեան մը յանգելու: Սոպոլեւ առաջարկեց որ գիշերային նիստ մը ըլլայ, բայց Խորհուրդին միւս անդամները ընդդիմացան: Ֆրանսական ժամով 3·30-ին վերսկսաւ Ապահովութեան Խորհուրդին ժողովը՝ երեքշաբթի օր:

Գալով Մեծերու ժողովի մը գումարման Խրուշչեւի առաջարկին, Փարիզի մէջ գումարուեցաւ Նախարարաց Խորհուրդը՝ պատրաստելու համար ֆրանսական կառավարութեան պատասխանը: Բոլոր նախարարներն ալ համաձայն են, որ սկզբունքով պէտք է գումարել Մեծերու ժողով մը՝ զոր կ'առաջարկէ Խրուշչեւ, բայց ընդունելի չեն կարմիր վարչապետին արտայայտութեան եղանակները, որոնք իրերահասկացողութեան մը դուռ բանալէ շատ հեռու են:

Սպիտակ Տան բանբերը այս ուղղութեամբ յայտարարեց թէ Ամերիկա աճապարելու հարկ չզգար՝ պատասխանելու համար Խրուշչեւի նամակին: Հաւանական է որ Այզընհաուըր սպասէ Ապահովութեան Խորհուրդին տալիք որոշման: Միւս կողմէ Միացեալ Նահանգները Խրուշչեւի ձրի քարոզչութիւնը ընելու նպատակ չունին: Ամէն պարագայի մէջ այս ժողովը հաճելի չի թուիր Ուաշինկթընի:

Գալով Անգլիոյ՝ համաձայն է որ նման ժողով մը գումարուի, սակայն Լոնտոն կ'առաջարկէ նախ մտածել եւ պատրաստուիլ, միշտ ՄԱԿի հովանաւորութեան տակ:

Այզընհաուըր – Տըլըս 55 վայրկեանի խորհրդակցութենէ մը ետք, ներկայիս որոշ չափով ծանօթ են արեւմտեան պատասխանին գլխաւոր կէտերը .—

1·— Երեքները ոչ մէկ վճռական առաջարկ պիտի ընեն՝ Մեծերու ժողովի մը համար:

2·— Անմիջական հանդիպումի մը բոլոր կարելիութիւնները պիտի չէզոքացնեն:

3·— Ընդհանրապէս, պիտի պնդեն հետեւեալ կէտերուն վրայ ·— Ապահովութեան Խորհուրդը հարցը կը քննէ արդէն· այս կազմակերպութեան անդամ բոլոր երկիրները կրնան ներկայացնել իրենց առաջարկները՝ եթէ կը մտածեն թէ խաղաղութիւնը վտանգուած է: Այս բացատրութիւնը կը նշանակէ, թէ նոյնիսկ Խրուշչեւ կրնայ ներկայանալ ՄԱԿի ժողովին եւ պաշտպանել իր թէզը: Սկզբունքով Արեւմուտքը պատրաստ է խօսակցելու Մոսկուայի հետ:

Լիբանանի Արտաքին նախարար Մալիք Տըլըսի հետ տեսակցութիւն մը ունենալէ ետք յայտարարեց թէ լիբանանեան հարցը քննելու կոչուած որեւէ գերագոյն ժողովի մը մէջ՝ ներկայ պէտք է ըլլայ Լիբանանի ներկայացուցիչը: Մալիք աւելցուց թէ Ճափոնի առաջարկը անընդունելի է Լիբանանի կառավարութեան համար, որովհետեւ Պէյրութի պահանջը այն է՝ որ ամբողջութեամբ փակուի սուրիական սահմանը:

Աշշիէյթըտ Փրէսի համաձայն խորհրդային բարձրաստիճան անձնաւորութիւն մը յայտարարած է, թէ Խրուշչեւի առաջարկը եթէ չընդունուի՝ այս անգամ Խ. Միութիւնը պիտի սկսի իր «ոչ»երուն, վերջին անգամն է որ Մոսկուա կ'առաջարկէ Մեծերու ժողով մը գումարել: Միւս կողմէ, յայտարարած է նոյն անձը, շատ հաւանական է որ Խ. Միութիւնը իր բանակները ղրկէ Սուրիա, եթէ Նախագահ Նասր ուզէ:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Ամերիկեան օդանաւ մը մէկ միլիոն թըռուցիկ նետեց Լիբանանի վրայ՝ ժողովուրդին բացատրելու համար ամերիկեան ուժերուն ցամաքահանումը: Արաբերէն գրուած այդ թռուցիկները կը վստահեցնեն .— «Այս ուժերը սկսած են օգնելու ձեզի՝ պաշտպանելու համար Լիբանանի անկախութիւնը անոնց դէմ, որոնք կը փորձեն միջամուխ ըլլալ ձեր ներքին գործերուն: Ամերիկացիները պիտի հեռանան այն ատեն երբ ՄԱԿը միջոցներ ձեռք առնէ պաշտպանելու համար Լիբանանի անկախութիւնը»:

Մեծ աղմուկ հանեց նաեւ ամերիկեան ուժերուն հիւլէական ռումբ ունենալու հարցը: Զինուորական բանբերը հերքեց: Այսուհանդերձ, ծովակալ Հոլովէյ զեկոյց մը հրապարակեց, մասնաւորապէս յայտարարելով .— Այս շրջանին մէջ գտնուող բոլոր ուժերը՝ ցամաքային, ծովային թէ օդային՝ հիւլէական ռումբեր կրելու վիճակի են: Այս ուղղութեամբ սակայն ոչ մէկ բացատրութիւն պիտի տրուի՝ զինուորական գաղտնիքներու պատճառով»:

Կացութիւնը համեմատաբար աւելի խաղաղ է Պէյրութի, Թրիփոլիի եւ այլ շրջաններու մէջ: Աննշան բախումներ եղան: Ամէնէն կարեւոր միջադէպը՝ Աւագուտքի բանտին վրայ ըմբոստներու կողմէ կատարուած յարձակումն է, որ ետ մղուեցաւ բանակին կողմէ: Ապստամբները կը փորձէին ազատել պելժիական հիւպատոսը՝ Լուի տը Սան, որ մահուան դատապարտուեցաւ Զին. Ատեանին կողմէ:

Ամերիկեան նաւատորմիղին պաշտօնական բանբերը յայտարարեց թէ ցարդ ոչ մէկ Ամերիկացի սպաննուած է Լիբանանի մէջ, թէեւ քանի մը անգամ անոնք ըստիպուեցան պատասխանել ըմբոստնե

(Շարունակութիւնը կարդալ ·Դ· էջ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ հերթական Խորհուրդը գումարուեցաւ Փալէ տը Շայոյի մէջ՝ քննելու համար Խրուշչեւի նոր առաջարկը· Խորհուրդը պիտի պատասխանէ Արեւմտեան երեք պետութիւններուն հետ համախորհուրդ:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՆԱՍԸ ընդունեցաւ Իրաքի փոխ վարչապետ Արէֆի հրաւէրը եւ պիտի մեկնի Պաղտատ· այցելութեան թուականը տակաւին չէ ճշդուած:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ Մըրֆի տեսակցութիւն մը ունեցաւ Լիբանանի ընդդիմադիր պարագլուխներէն Հանրի Ֆարաոնի հետ, որ նախկին Արտաքին նախարարն էր եւ ընդհանուր գործադուլի կազմակերպիչներէն մէկը: Ֆարաոն միւս ընդդիմադիրներուն նըման ըսաւ ուժեր չունի իր տրամադրութեան տակ, բայց կը բաժնէ անոնց քաղաքական ուղեգիծը ընդդէմ Նախագահ Շամունի:

ՄԱԿ-ի ընդհանուր քարտուղար Համըրշոլտ ընդունեցաւ մասնակցիլ կառավարութեանց գլխաւորներու ժողովին՝ եթէ տեղի ունենայ:

ԿԱՐՍԻ Թուրք կառավարիչ Հիլմի Տակսիոլու յայտարարեց թէ ռուսեւթուրք սահմանը հանդարտ է եւ մտահոգուելու պատճառ չկայ:

ԳԱՀԻՐԷԻ, Դամասկոսի եւ Պաղտատի ձայնասփիւռները Յորդանանի ժողովուրդին կոչ կ'ընեն որ ըմբոստնայ եւ սպաննէ Հիւսէյն Թագաւորը:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ պահուող ամերիկացի ինը գինուորները ազատ արձակուեցան առջի օր:

ՄԱՐԵՇԱԼ ԹԻԹՕ նամակներ ղրկեց կարգ մը չէզոք երկիրներու, ինչպէս Հնդկաստան, Պիրմանիա, Յունաստան, Ինտոնեզիա, Եթովպիա եւ Շուէտ, իր մտահոգութիւնը յայտնելով Միջին Արեւելքի ներկայ կացութեան շուրջ եւ շեշտելով համաձայնութեան եզր մը գտնելու անհրաժեշտութիւնը:

ՓԸՇԹԱՅԻ մէջ վեց երիտասարդներ եւս մահուան դատապարտուեցան՝ 1956ի յեղափոխութեան մաս կազմած ըլլալու յանցանքով:

ԻՍՐԱՅԵԼԻ Արտաքին նախարար Տիկին Մէյր Յուլիս 26ին Փարիզ պիտի գայ՝ տեսնուելու համար Տը Կոլի եւ Արտաքին նախարար Քուվ տը Միւրվիլի հետ, այս առիթով Փարիզ կը յայտարարէ թէ Ֆըրանքօ-իսրայէլեան դաշինք մը կնքելու մասին շրջան ընող լուրերը ոչ մէկ հիմ ունին:

ԹՈՒՇԻՆՈՅԻ մէջ տօնուեցաւ խորհրդային Օդաչուներու Օրուան 25րդ տարեդարձը, որուն ներկայ էին Խրուշչեւ, Միկոյեան, Քրիչենքօ, Վորոշիլով եւ զինուորական բազմաթիւ դէմքեր· մարաջախտ Մալինովսքի ճառ մը խօսելով կոչ ըրաւ կարմիր բանակին՝ որ «արթուն ըլլայ եւ պատրաստ՝ ընկերվարական հայրենիքին պաշտպանութեան համար»:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ Ազատ. Ճակատի վարիչները դժգոհ են Թունուզի կառավարութենէն: Արդարեւ կ'ըսուի թէ Պուրկիպա կը բանակցի Ֆրանսայի հետ Թունուզէն անցնիլ տալու համար Սահարայի քարիւղին նաւթուղին:

ԱԼԺԷՐԻ մէջ գրաւուեցաւ «Լը Մոնտ»ի Յուլիս 20 – 21ի թիւը՝ Անտրէ Մալրոյի ուղղուած Տիկին Օտէնի բաց նամակին պատճառով: Մէկ շաբթուան մէջ երկրորդ անգամն է որ կը գրաւուի նոյն թերթը՝ Ալժէրի մէջ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ Խորհուրդը որոշեց երեսուն միլիառի վարկ բանալ մատչելի վարձքով շէնքերու շինութեան համար (Աշ – Էլ – Էմ):

ՇԱՐԼ ԱԶՆԱՒՈՒՐ առջի օր կառքի արկած մը ունեցաւ Սօլիէօյի կողմերը: Մեր հայրենակիցը ազատեցաւ առանց որեւէ վնասի:

«ՀԱՅ ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻ ԲԻԲԼԻՈԳՐԱՖԻԱ»Ն

Բ.

Մկրտիչ Փորթուգալեան իր «Արմենիա»յով եւ անոր հետեւող «արմենական–ներ»ով, մեր մէջ կազմակերպուած առաջին յեղափոխական հոսանքը կը ներկայանէ.

«Սկզբնական շրջանում «արմենականները» միայն ռեֆորմներ էին պահանջում Թիւրքահայերի համար, յետագայում նրանք կազմակերպեցին քաղաքական ելոյթներ, զինուած յարձակումներ թիւրքական բռնակալութեան դէմ»:

Այս ճշմարտութիւնը հաստատելէ ետք, խորհրդ. գրողը կը շարունակէ (էջ 484):

«Արմենականները» իրենց ծրագրի իրականացումը կապում էին եւրոպական պետութիւնների իմպերիալիստական քաղաքականութեան հետ: Նրանց ծրագիրն ու գործունէութիւնը բուրժուա–նացիոնալիստական գաղափարախօսութեամբ էր ներծծուած:

Ըստ բոլշեւիկ հեղինակին, այդ թուականներուն «զինուած յարձակումներ գործել թիւրքական բռնակալութեան դէմ»՝ կը նշանակէր հետեւիլ իմպերիալիստական քաղաքականութեան:

Հ. Յ. Դ. օրգան «Դրօշակ»ի վերաբերեալ հատուածը ամբողջովին խեղաթիւրում է պատմական հանրածանօթ դէպքերու.

«Նա (Դաշնակցութիւնը) ցարական ոստիկանութեան ցուցումով, թիւրք բուրժուական–ազգայնականների հետ՝ Բագւում, Գանձակում, Երեւանում եւ Անդրկովկասի այլ վայրերում կազմակերպել է հայ–թիւրքական ընդհարումներ»:

Եթէ Դաշնակցութիւնը ցարական ոստիկանութեան ցուցումով առաջնորդուող կազմակերպութիւն մըն էր, ի՞նչպէս կը պատահէր որ Բագուի մէջ ահաբեկումի կ'ենթարկէր Նահանգապետ Նակաշիձէն եւ ուրիշներ:

«1918–1920 թ. թ. դաշնակները գերմանօ–թիւրքական զաւթիչների օգնութեամբ՝ Հայաստանի բուրժուանացիոնալիստական հակառեւոլիւցիոն կառավարութեան գլուխ էին անցել»:

Ուրեմն սուտ է, որ Դաշնակցութիւնը արիւնալի պայքար մղած է Թուրքիոյ դէմ, կամաւորական շարժման գլուխ անցած է, Սարտարապատի, Բաշ Ապարանի, Ղարաքիլիսէի ճակատամարտները մղած է: Ըստ բոլշեւիկ հեղինակին, Թուրքերու օգնութեամբ Դաշնակցութիւնը կառավարութեան գլուխ անցած էր..:

Թուրքերու հետ եթէ կայ գործակցութիւն մը, ատիկա Հայաստանի անդամահատումն է ռուսեւթուրք դահիճներու գործակցութեամբ, 1920ի աշնան: Այս է պատմական անհերքելի իրողութիւնը:

Դաշնակցութենէն ետք, կարգը կուգայ ռամկավար–ազատականներուն: Արշակ Չօպանեանի «Անահիտ»ի մասին խօսելու առթիւ, Յովհ. Պետրոսեան կը գրէ (էջ 677). «Լիբերալ–բուրժուական եւ ազգայնական ուղղութեան ժուռնալ է եղել «Անահիտ»ը: Ուրիշ բացատրութիւն եւ գնահատանք չկայ, թէեւ պարբերականին (ոչ թէ «ժուռնալ»ի) բովանդակութիւնը տուած է 29 էջի մէջ:

Հեղինակը, յիշելէ ետք 1924ին Ալ. Մեասնիկեանի բացասական կարծիքը ՌԱԿի մասին, 1956ին դարձեալ կ'անտեսէ անոր «ծառայութիւնները» եւ կը շեշտէ.

«Բայց այդ ամբողջ հարայ–հրոցը պէտք էր իրենց պարտիայի վարկը բարձրացնելու համար: Այս աղմկարարութեան հետ Ռամկավարներն ուղղակի թշնամական դիրք էին գրաւում դէպի Ս. Հայաստանի քաղաքական կեանքը: Ռէալ ոչինչ դուրս չեկաւ ռամկավարների խոստումներից» (էջ 677):

Տարօրինակ չենք գտներ բոլշեւիկեան ապերախտութիւնը ՌԱԿին հանդէպ: Նոյն բոլշեւիկները Դաշնակցութենէն ժառանգեցին ամբողջ հայրենիք մը, միատարր բնակչութեամբ, երբեւիցէ գնահատանքի խօսք ըրա՞ծ են այս մասին:

«Հայ պարբերական մամուլի բիբլիոգրաֆիա» եռհատոր գործը, անտարակոյս, ապագայ հայ պատմաբանին եւ ուսումնասիրողին համար կարեւոր առաջնորդ մը պիտի ըլլայ, իմանալու համար թէ միջազգային համայնավար խորշակը ինչպէս կը մօտենար հայկական արժէքներուն՝ Մխիթարեաններու «Բազմավէպ»էն մինչեւ Դաշնակցութեան օրգան «Դրօշակ»ը նկատելով իմպերիալիստներու ծառաներ:

Զմոռնանք, որ այս դատումները կատարողը Մոսկուայի գերի մտաւորական մըն է, որուն արգիլուած է մարքս–լենինեան կրկէսէն դուրս ելլել:

Յովհ. Պետրոսեան, իր [illegible] երկու հատորներու յառաջաբանին մէջ երկար կանգ առած է ցարական եւ Համիտեան գրաքննութեան վրայ:

Սակայն, ներկայիս հանրային եւ անհատական մատենադարաններուն մէջ շատ կան օրաթերթեր, պարբերականներ, գիրքեր, լոյս տեսած՝ այդ բռնակալութեան օրերուն: Ստ. Նազարեան, Գ. Արծրունի, Րաֆֆի, Գ. Սունդուկեան: Պ. Պռօշեան, Ա. Ծատուրեան, Ռ. Պատկանեան, Շիրվանզադէ, Լէօ, Ստ. Մալխասեան, Վրթ. Փափազեան գրեր ու ստեղծագործեր են առանց ցարական ռեժիմին երկրպագելու: Որոշ չափով նոյնը կարելի է ըսել արեւմտահայ արուեստագէտ սերունդի մասին,— Տիգրան Կամսարական, Արշակ Չօպանեան, Եղիա Տէմիրճիպաշեան, Գրիգոր Զօհրապ, Լեւոն Բաշալեան, Մատթէոս Մամուրեան, Սիպիլ, Արտաշէս Յարութիւնեան հրապարակ եկան Սուլթան Համիտի օրով, առանց բռնակալութեան տուրք վճարելու:

Բոլշեւիկեան կարմիր բռնակալութեան մէջ ճիշդ է, որ «ցենզուրա» (գրաքննութիւն) գոյութիւն չունի, որովհետեւ կիթենպէրկի գիւտը, տպագրական մամուլը ամբողջովին պետութեան սեփականութիւնն է, սակայն ոչ ոք կրնայ մէկ էջ, մէկ տող գրել եւ տպագրութեան յանձնել, առանց բոլշեւիկեան պարտիայի հաւանութեան:

Հայաստանի նոր սերունդին համար այս տեսակէտէն խիստ շահեկան է, որ Յովհ. Պետրոսեանի «Բիբլիոգրաֆիա»ն ուշադրութեամբ կարդայ, ըմբռնելու համար, թէ բոլշեւիկները իրենց ճնշումով ու խեղդիչ կաշկանդումներով գլած անցած են ցար Նիկոլան եւ կարմիր Սուլթանը:

×

Այժմ քննութեան առնենք նոր ստացուած երկրորդ հատորը, որ կ'ընդգրկէ նոր ժամանակաշրջանը: Մեր դիտողութիւնները աւելի հասկնալի կը դառնան ընթերցողներուն համար:

Ծաւալով եւ ընդգրկուած շրջաններով անտարակոյս աւելի ընդարձակ գործ մըն է, քան ինչ որ անցեալին պատրաստած են Հ. Գ. Զարբհանալեան (Վենետիկ), Լէօ (Թիֆլիս), Հ. Մ. Պօտուրեան (Պուքրէշ), Գ. Լեւոնեան (Երեւան):

Այդ գործերէն կէս դար ետք եւ նիւթական լայն հնարաւորութիւններ ունենալով հանդերձ, Յովհ. Պետրոսեանի որոշապէս պակսած է բարեխղճութիւնը:

Երեւանի մատենադարանները ներկայիս լեցուած են հին եւ նոր ամէն տեսակ հրատարակութիւններով. խորհրդային իշխանութիւնը անկասկած գործակիցներ ալ տրամադրած է Յովհ. Պետրոսեանին:

Հեղինակը իր ընդարձակ յառաջաբանին մէջ իր զուր կը տքնի իր նախորդներու թերութիւնները մատնանշել: Յովհ. Պետրոսեան աննման է իր թափթփած, թերի, [illegible] գործով: Իր ակնբախ թերութիւնները կարծէք պարտկելու համար Պետրոսեան կը գրէ.

«Մեզ մօտ Բիբլիոգրաֆը ոչ թէ պատիւ արձանագրող է, այլ սկզբունքային, քաղաքական մօտեցմամբ աշխատող, որ նիւթերի ընտրութեան ծանօթագրման եւ բիբլիոգրաֆիական մշակման գործում պիտի ապահովի՝ գիտականութիւնը եւ պարտիականութիւնը:... Պարտիականութիւնը՝ դա մարքսիստական–լենինեան աշխարհայեացքով Բիբլիոգրաֆիայի մշակումն է ...»:

Ձենք ուզեր աւելի երկար կանգ առնել այս յիմարապատում խորհրդածութիւններուն վրայ. գիտենք թէ խորհրդային երկրին մէջ ամէնէն մեծ ոճիրները միշտ կը գործուին յանուն Լենինի ..:

Ամբողջ երկու օր աշխատելով եւ մեզի ծանօթ թերթերու, խմբագիրներու անունները միայն քննութեան առնելով՝ մենք գտանք բազմաթիւ սխալներ, զորս կը ներկայացնենք թէ Երեւանի Պետհրատին եւ թէ մեր ընթերցողներու ուշադրութեան, առ ի հետաքրքրութիւն:

(Շար.) Գ. Լ.

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԻՐԱՔԻ ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ԴՐԴԱՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

Ա.

«Լը Մոնտ»ի արաբական հարցերու մասնագէտ աշխատակիցը, էտուար Սապլիէ, հետեւեալ ձեւով կը ներկայացնէ Իրաքի մէջ տեղի ունեցած ներքին յեղափոխութեան դրդապատճառները:

Երկար ատենէ ի վեր Իրաքի ժողովուրդը կը սպասէր այս ժամուն: Երբ 1939ին, Ղազի Ա. Թագաւորին յանկարծական մահուան հետեւանքով, իշխանութիւնը ժամանակաւոր կերպով յանձնուեցան Ղազի Ա.ի զարմիկ իշխան Ապտիւլիլահին, այս վերջինին անցքին վրայ խըռնուած ժողովուրդը արդէն իսկ կը մրմնջէր՝ «Ինկլիզի» – Անգլիացի: Այդ թուականէն 19 տարի վերջն ալ, ոչ իշխան Ապտիւլիլահը, ոչ երիտասարդ թագաւորը՝ Ֆէյսալ, եւ ոչ ալ վարչապետը՝ Նուրի Սայիտ, տակաւին չէին համարձակեր քաղաքին մէջ շրջագայիլ առանց զինուորական ուժերու աչալուրջ հսկողութեան: Իսկ իրենց անցքին վրայ յաճախ լսելի էր «Խային» (դաւաճաններ) ամբաստանիչ բառը:

Իրաքի ազգայնական շարժումը երկու անգամ փորձած էր վտարել 1922ին Անգլիացիներու կողմէ պարտադրուած եւ Հէճազէն բերուած թագաւորական օտարական գերդաստանը: Առաջին փորձը տեղի ունեցած էր Բ. աշխարհամարտին ամէնէն ճակատագրական օրերուն՝ 1941ին: Իրաքեան բանակի բարձրաստիճան սպաներէն չորս հոգի, որ «Ոսկեայ քառեակ» մականուանութեամբ ճանչցուած է, երկրէն կը վտարէր իշխան Ապտիւլիլահը, մանուկ թագաւոր Ֆէյսալը, վարչապետ Նուրի Սայիտը եւ Առանցքի պետութիւններուն աջակցութեամբ կառավարութեան «Զայիմ» (Առաջնորդ) կը յայտարարէր Ռաշիտ Ալի Կայլանին:

Պատերազմի այդ օրերուն, Անգլիան չէր կրնար ընդունիլ, որ Իրաքի նման կարեւոր երկրի մը իշխանութիւնը անցնի Հիթլէրի կողմնակից մարդոց ձեռքը. այդ պիտի նշանակէր Իրաքի քարիւղը դնել Գերմանիոյ տրամադրութեան ներքեւ: Ուստի անգլիական բանակները, Անդրյորդանանի էմիր Ապտալլայի արաբական Լեգէոնին հետ գործակցաբար, վերահաստատեցին նախկին կարգը: Անդրյորդա–

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՎՇՏԱԳԻՆ ՍՈՆԱԹ

Ես հասկացայ, որ նա սպասել էր, հասկացայ, որ իմ գալը ուրախացրեց նրան, իսկ նրա այդ զուսպ ուրախութիւնը, որ մի աւելորդ անգամ վկայում էր նրա սէրն ու հաւատքը իմ նկատմամբ, թարմացնող արձագանգ տուեց իմ հոգում: Ճանապարհին նա ասաց.

— Նրանք էլ մեզ նման մարդիկ են, սիրելիս: Եւ գուցէ ոչ շատ աւելի լաւ, քան մենք: Հիմա մեզ համար կարեւորը երաժշտութիւնն է:

Միստր Բրուստրի տունը գտնւում էր քաղաքի ծայրամասում, բարձր, կամաբակապ ծառերով մի փողոցի վրայ: Մերձարեւադարձային փարթամ կանաչի մէջ թաղուած այդ շէնքը գուցէ միջնադարից էր մնացել. դրսի նոր ծեփը չէր կարող ծածկել հնութեան բոյրը, որ անմիջապէս զգացւում էր լուսամուտների նեղ, սրածայր կամարներից, պայտաձեւ կամարով անտաստակից, արտասանդուխի մաշուած, շեղ ընկած քարերից: Այդ բոյրը աւելի եւս զգացւում էր ներսում, որտեղ համարեա ոչինչ չէր փոխուած, ընդհակառակն՝ ամէն ինչ պահպանուած ու վերանորոգուած էր հին ոճով: Բայց կահաւորումն ինձ անմիջապէս յիշեցրեց Փորսայթների տան ներքին խորհրդաւոր մթնոլորտը, որ այնպէս կենդանի գոյներով նկարագրել է Գոլսուըրթին:

Հիւրերին ոչ ոք չէր դիմաւորում, նրանք, որպէս սովոր մարդիկ, դանդաղ քայլերով ու մեղմ խօսակցելով, բարձրանում էին երկրորդ յարկ՝ ուղեգորգով ծածկուած քարէ սանդուխով, որի երկայնքին, պատերի վրայ, պարզ շրջանակների մէջ, կախուած էին տեղացի նկարիչներից գնուած բացառապէս ջրաներկ պէյզաժներ:

Երբ Դիամանտիսի հետ մտանք ջահով լուսաւորուած փոքրիկ դահլիճը, ես անակնկալի եկայ՝ մի քանի տասնեակ մարդոց բաղկացած բազմութիւն տեսնելով այնտեղ. բոլորն էլ, սենեակի երեք կողմը մի քանի շարք դիւանների, աթոռների եւ բազկաթոռների վրայ նստած, խօսում էին իրար հետ շշուկով: Դաշնամուրի մօտ կանգնած, ծխամորճը բերնին, միստր Բրուստրը խօսում էր անգլիացի բարձրաստիճան մի զինուորականի հետ: Տեսնելով մեզ, նա գլխի թեթեւ շարժումով պատասխանեց Դիամանտիսի բարեւին: Դիամանտին իմ թեւից բռնեց ու մօտեցանք նրան: Ճնշուածութեան զգացումը շարժումներս կաշկանդում էր մի ծայրայեղ քաղաքավարութեամբ:

— Ներկայացնում եմ ձեզ իմ աշակերտին,— ասաց դասատուս: — Շնորհալի ջութակահար Ջակէն Ոսկանեան:

— Օ՛, ուրախ եմ,— պատասխանեց Բրուստրը՝ ծխամորճը բերնին պահելով, — լսել եմ: Համմեցէք: Շատ հաճելի է:

Մի քանի բառ եւս փոխանակելով Դիամանտիսի հետ, Բրուստրը նորից ինձ նայեց՝ փոքր, մոխրագոյն աչքերի մէջ կըծկուած ժպիտով, որին ես էլ, բնականօրէն, չնորհապարտ ժպիտով պատասխանեցի: Զինուորականը, ըթամատն անուտին անցկացրած, կողքից նոյնպէս ինձ էր նայում բարեհոգի հետաքրքրութեամբ:

— Կը ներէք,— ասաց ի վերջոյ Դիամանտիսը, եւ մենք հեռացանք նրանցից:

Նստեցինք բաց լուսամուտի մօտ, ծղօտէ երկտեղանի մի բազկաթոռի վրայ: Իմ հայեացքը մի պահ մնաց Բրուստրի ուղղուած. նա նիհար, միջահասակ մարդ էր, մետաքսանման չէկ մազերով, լայն ճակատով, բայց երկար ու նեղ դէմքով, հագել էր դարչնագոյն լայն բաճկոն եւ կրեմ տաբատ. նրա շարժումները զուսպ էին, ամբողջ արտաքինը ինչ, որ իրեն պարտադրող բան ունէր, եւ միայն նա էր քիչ թէ շատ բարձրաձայն խօսում սենեակում: Այդ մարդն ինչ՚, որ անորոշ անհանդստութիւն առաջացրեց իմ մէջ, հակառակ իր բաւական սիրալիր վերաբերմունքին, մի պահ ես ինձ անկոչ, օտար զգացի նրա տանը, եւ միայն Դիամանտիսի ներկայութիւնն էր, որ ինձ պահեց այնտեղ:

Բայց շրջապատն ստորաբար գրաւեց իմ ուշադրութիւնը, եւ ես լցուեցի հետաքրքրութեամբ: Սենեակում նստած էին մի քանի տեղացի ծանօթ երաժիշտներ, անգլիացի պաշտօնեաներ ու զինուորականներ՝ ոմանք իրենց կանանց հետ: Սենեակի մէջ տեղում, սեղանի վրայ, փարթամ ծաղկեփունջ կար՝ յախճապակեայ ծաղկամանի մէջ: Կանանց օծանելիքի բոյրով ու ծխախոտի նուրբ ծխով լցուած սենեակում երբեմն տարածւում էր ծաղկամանից ափսուող մի զով ալիք: Վարդագոյն ներկուած ու ոսկեգոյն նախշուած պատերին կային իւղաներկ պէյզաժներ, գունաւոր վերարտադրութիւններ ու դիմանկարներ, որոնց մէջ ամէնից աւելի աչքի էին զարնում Շէյքսպիրի եւ Պէթհովէնի մեծ դիմանկարները՝ դէմ դիմաց կախուած: Անկիւններում, փոքր սեղանների վրայ, ինչպէս նաեւ Բուխարու վրայ դրուած էին արձանիկներ, վազաներ եւ թանկարժէք իրեր: Ամբողջ առաստաղը հնուց զարդանկարուած էր՝ երկնագոյն ֆոնի վրայ ոսկի եւ արծաթ արաբեսկներով ...

Յանկարծ լոյսը մարուեց: Սենեակում մնաց մի թեթեւ կարմիր լուսաւորութիւն, որ գալիս էր խոշոր գրամոֆոնի վրայ դրուած կարմիր լուսամփոփով լամբից:

Կ. ՍԻՐԻՆԵԱՆ

(2 Շար.)

նանի էմիրը, որ անքակտելիօրէն կապուած էր Անգլիոյ, Փէյսալ Թագաւորին հօրը զարմիկն էր միաժամանակ :

Ռաշիտ Ալի Կայլանիի շարժման ձախողութիւնը քանի մը տարուան համար պիտի ապահովէր Իրաքի Թագաւորութեան տեւականութիւնը :

Երկրորդ լուրջ ահազանգը տեղի ունեցաւ այն ժամանակ, երբ Եգիպտոսի Ֆարուք Թագաւորը գահընկէց եղաւ ու Եգիպտոսի մէջ հաստատուեցաւ հանրապետական վարչակարգ: 1952ի Նոյեմբերին, Եգիպտոսի օրինակին հետեւելով, Իրաքի մէջ եւս ժողովրդական շարժում մը ծայր տուաւ գահին դէմ: Այս անգամ բանակն էր, որ փրկեց Թագաւորութիւնը եւ պալատութեան ճնշեց ապստամբական շարժումը: Գահը անգամ մը եւս ազատուած էր կործանման վտանգէն, բայց իր գոյութիւնը այլեւս կախում ունէր բանակին հաւատարմութենէն :

Կառավարութիւնն ու պալատը ամէն ջանք կը թափէին իրենց կապուած պահելու համար բանակը :

Անհրաժեշտ է գիտնալ, որ Իրաքեան բանակը ստեղծուած է ոչ թէ պաշտպանելու համար երկիրը արտաքին յարձակման մը դէմ, այլ՝ պահպանելու համար ներքին կարգ – կանոնը եւ հանդարտութիւն պարտադրելու համար այնտեղ ապրող փոքրամասնութեանց ու աշիրէթներուն : Այժմ բանակը կը հաշուէ 45·000 զինուոր. ասոնց վրայ աւելցնելու է նաեւ քսան հազարի հասնող ոստիկանական ուժը : –

Բանակը հնազանդ ու հաւատարիմ է թէեւ, բայց բարձրաստիճան սպաները մօտէն կը զբաղին քաղաքականութեամբ : Ռաշիտ Ալի Կայլանիի շարժման ժամանակ, սպաները դիրք բռնած էին Կայլանիի ի նպաստ: Ուրեմն երբ շարժումը ճնշուեցաւ, այդ բարձրաստիճան սպաները փոխարինուեցան պալատին ու Անգլիոյ հաւատարիմ տարրերով. այդ պատճառով ալ, մինչ Եգիպտոսի ու Սուրիոյ մէջ բանակն էր որ կը կազմակերպէր ներքին շարժումները, Պաղտատի մէջ բանակը կը մնար Թագաւորութեան վերջին յենարանը :

Բանակը, սակայն, լիովին գիտակից էր իր ներկայացուցած ուժին. իր ղեկավարները գիտէին որ երկրին մէջ ուրիշ ոչ մէկ ուժ արգելք կրնայ ըլլալ իրեն :

Վերջին քանի մը տարիներուն ընթացքին բանակէն ներս ծայր տուած էր ծայրայեղ – ազգայնական քարոզչութիւն մը, որ չէր կրնար անտես անցնիլ կառավարութեան աչքէն: Խմբական ձերբակալութիւնները իրարու յաջորդեցին. ժողովուրդին մէջ շրջան ընել սկսան զրոյցներ, որոնց համաձայն ձերբակալուածները գաղտնօրէն կը սպաննուէին: Զինուորները, որոնք կը ճանչնային միայն իրենց սպաներուն հեղինակութիւնը, սկսան դժգոհութիւններ արտայայտել: Նուրի Սայիտ չէր ծածկեր իր մտահոգութիւնը այս դժգոհութեանց ի տես. եւ երբ Պաղտատի Ուխտին անդամները միտում ցոյց տուին օգնական ուժեր դրկել Լիբանան, Իրաքի փորձառու վարչապետը յայտնեց թէ այլեւս չի կրնար երաշխաւոր ըլլալ բանակին բացարձակ հաւատարմութեան մասին :

Պէտք է գիտնալ, որ Իրաքի տարածութիւնը գրեթէ հաւասար է Ֆրանսայի տարածութեան. բնակչութիւնը, 4·800·000 հոգի, առաւելաբար բաղկացած է գիւղացիներէ եւ աշիրէթներէ. ցեղերու եւ կրօնական համայնքներու այս խառնարանին մէջ իշխանութիւնը կեդրոնացած է քանի մը մեծ հողատէր ընտանիքներու, ցեղապետներու եւ հարուստ առեւտրականներու ձեռքին :

Կառավարութիւնը ժողովրդական մեծ հոսանքի մը ներկայացուցիչը չէ, այլ փոքրամասնութեան մը շահերը կը ներկայացնէ : Ընտրութիւնները ապարդիւն խաղ մըն են. երեսփոխանները գործնականօրէն կ՚ընտրուին իշխանութեան կողմէ. դահլիճները երեսփոխանական ոչ մէկ մեծամասնութեան վրայ հիմնուած չեն. այս պատճառով ալ երեսուն տարուան ընթացքին Իրաք ունեցաւ 54 կառավարութիւններ: Այլ խօսքով, վարչակարգը ժողովրդավար հիմք չունէր. փոքրամասնութիւն մը կը ղեկավարէր երկիրը, ամէն վայրկեան բանակին օժանդակութիւնը վայելող ուրիշ փոքրամասնութեան մը կողմէ տապալելու վտանգին ենթակայ: Թագաւորը կրնար իրաւարարի դեր խաղալ հակառակորդ խմբակներուն միջեւ, սակայն ազգայնական քարոզչութիւնը այնպիսի ատելութիւն մը կը սերմանէր գահին դէմ, որ Թագաւորը հետզհետէ կորսնցնել սկսաւ իր հեղինակութիւնը :

(Մնացեալը յաջորդով)

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

●

17 Յուլիս հինգշաբթի գիշեր, լաւ հաւասարակշռուած յայտագրի մը առաջին եւ երրորդ կտորներուն մէջտեղը, մեր համակրելի դաշնակահարը Իաֆֆի Պետրոսեան յաջողութեան մեծ բաժին մը ունեցաւ Չայքովսքիի առաջին քոնչերթոյին իր մեկնաբանութեամբը:

Յայտագրին առաջին թիւը Մարթեյլի երկրորդ «սենֆոնի»ին առաջին ունկնդրութիւնը մեզ կը փոխադրէր նոր երաժշտութեան հետաքրքրական ոլորտներուն մէջ: Ձայնական ինքնայատուկ մթնոլորտ մը, ուր թոնալիթէն բոլորովին կորսնցուցած չէ իր բեւեռները : Երեք մասերէն իւրաքանչիւրը կը թուէր սակայն իր անօրինակ բնոյթին մէջ քիչ մը... միօրինակ: Նոր ունկնդրութիւններ անհրաժեշտ են անշուշտ տպաւորութիւնները աւելի խորացնելու համար :

Նուագուած երրորդ երկն էր Շապրիէի Սուլաարքը, ուր Ֆրանսացի վարպետը Վակնէրէ կրած ազդեցութեան կը յաջողի կցել Ֆրանսական խանդը եւ լոյսը :

Այս գմայլելի մեկնաբանութիւններով շրջանակուած ահա Չայքովսքին, որ իրբեւ ռուս հեղինակ, Ռախմանինոֆի հետ կը բաժնէ, միշտ սիրուած եւ նուագուած, բոլոր երաժշտասէրներու կողմէ, հակընալի քոնչերթօներ գրած ըլլալու փառքը: Թէեւ առաջինին ոճը աւելի միջազգային նկատուած է, բայց հոն զգալի է միշտ սլաւական հոգին՝ իր մեղեդիական գիւտերով եւ զարգացումներով :

Առաջին քոնչերթօն գրեթէ բոլոր մեծ դաշնակահարներու երաժշտացանկին դասական եւ անհրաժեշտ մէկ մասն է: Պետրոսեան անոր մէջ ի յայտ բերաւ թէ մեկնաբանութեան թէ թէքնիքի գեղեցիկ հասունութիւն մը: Կարգ մը դժուարին անցքեր, ինչպէս յաջորդական ութեակները, ուր նոյնիսկ շատ համբաւաւոր նուագողներ կը սայթաքին յաճախ, իրենց ճշգրտութեամբը կը յիշեցնէին անդերազանցելի Կիլելսը :

Թերեւս խորհողներ ըլլան թէ տեղ տեղ քնարական աւելի լայն զեղում մը կամ աւելի ընդգծուած շեշտեր այլապէս արտայայտիչ պիտի ըլլային: Բայց երբ անդրադառնանք թէ նոյն երկը այդ ուղղութեամբ որքան շատ — ըսենք նաեւ որքան յաճախ — կը յանգի անճաշակ ըղձայավարութեան մը կամ անտեղի ցուցադրութիւններու, պիտի նախընտրենք միշտ հակումը դէպի ժուժկալը եւ զուտը:

Ռաւէլի «Տաֆնիս է Քլօէ» երկրորդ սիւիթով Ֆրանսական երաժշտութեան գագաթներէն մին,— միշտ Մարսէլ Ռոզէնթալի տիրական ձպոտին տակ, կը վերջանար այս նուագահանդէսը, որուն ձայնասփռումը տեղի կ՚ունենայ 31 Յուլիս, ժամը 20ին, Ֆրանս 3 կայանէն:

Ուրախութեամբ կը տեսնենք մեր տաղանդաւոր դաշնակահարին շարունակական վերելքը դէպի յաջողութեան նոր հանգրուաններ՝ այնքան պատուաբեր թէ իրեն թէ մեզի համար :

ԱՐՄԵՆԱԿ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ԽԵԼԱՑԻ ԿՈԼԽՈԶԱԿԱՆԸ

Ուրխըղխստանի կոլխոզականները այլեւս չեն մտահոգուիր այն հարցով, որ հա՞ւը հաւկիթէն կ՚ելլէ, թէ՝ հաւկիթը հաւէն: Ան այժմ աւելի դժուար հանելուկ մը լուծելով զբաղած են — հաւ մը օրական քանի՞ հաւկիթ կրնայ ածել :

Շատերուն եզրակացութիւնը այն է, որ մէկ հաւը եթէ օրը մէկ հաւկիթ ածէ, շատ լաւ է: Բայց ընկեր Ախմատով, որ կոլխոզի պետ մըն է, անցեալները յայտարարեց թէ իր հաւերէն իւրաքանչիւրը օրական տասը հաւկիթ կ՚ածէ :

Մեծ ոգեւորութիւն, շնորհաւորութիւններ, քիչ մնաց ընկեր Ախմատով, պետութեան մատուցած իր այս մեծ ծառայութեան համար, Գերագոյն Խորհուրդի անդամ ընտրուէր :

Բայց ընկեր Նայզաբէգով, որ այնքան ալ գոհ մնացած չէր իր ընկերոջ հանդէպ ցոյց տրուած գնահատանքի արտայայտութիւններէն, հանելուկը լուծեց: Արդարեւ, յայտարարեց, թէ Ախմատով անցեալները իր կոլխոզին պատկանող ձի մը դրացի կոլխոզի մը ծախած էր՝ երեք հազար հաւկիթի փոխարէն, եւ տեղեկագրին մէջ այդ ձին որպէս սատկած արձանագրած էր:

Այս գործողութեան յաջողութենէն ոգեւորուած, Ախմատով, իր հաւերուն ածած իւրաքանչիւր հաւկիթին դիմաց, 9 հաւկիթ կը գնէր դրացի կոլխոզներէ. այսպէս, կրնար ճակատաբաց յայտարարել թէ իր հաւերէն իւրաքանչիւրը օրական տասը հաւկիթ կ՚ածէ :

Պատկան իշխանութիւնները այնքան ալ չէին զարմացած Ախմատովի հաւերուն այս բեղուն գործունէութենէն, քանի որ ամէն շաբաթ Ախմատով տասնապատիկ թիւով հաւկիթ կը յանձնէր կեդրոնին :

Մէկ խօսքով, եթէ Նայզաբէգովի չար նախանձը չըլլար, ոչ ոք պիտի անդրադառնար կատարուած զեղծարարութեան :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱԼԷՊԻ Քարէն Եփփէ ճեմարանի ուսուցիչ Պ. Արփիար Գարամանլեան կարճատեւ հիւանդութենէ մը ետք մեռած է Յուլիս ութին: Տարիներէ ի վեր կ՚աշխատակցէր «Արեւելք»ին: 51 տարեկան էր :

Հ. Յ. Դ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ շրջանին Պատգամ. Ժողովը աւանդական ուխտագնացութեամբ այցելած է Դրոյի գերեզմանը, ուր Մովսէս քհնյ. Շրիկեանի հոգւոցէն ետք ընկեր Յ. Մուրատեան բերած է շրջանի բոլոր ընկերներուն յարգանքի խօսքը, որմէ յետոյ խօսած է ընկեր Եղ. Սահակեան: Ապա Ս. Ստեփանոս եկեղեցիին ներքնայարկին մէջ հոգեճաշ մը տրուած է, ուր յաջորդաբար խօսք առած են ընկեր Յ. Տէր Յովհաննէսեան, Տիկին Լ. Սասունի, ընկեր Ա. Սաչագլեան, Տոքթ. Լ. Տալլեան եւ ընկեր Գ. Մխիթարեան :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Ամերիկեան համալսարանէն այս տարի վկայուած է եօթը հայ բժիշկ, չորս քաղաքային ճարտարագէտ, երկու մեքենագէտ, երկու ելեկտրագէտ, երկու երկրաչափ եւ մէկ դեղագործ. Ֆրանսական համալսարանէն՝ երեք հայ բժիշկ, հինգ մասնագէտ բժիշկ, մէկ դեղագործ, մէկ ատամնաբոյժ, մէկ մանկաբարձ, չորս հիւանդապահուհի եւ եօթը հոգի ալ՝ գիտական տարբեր ճիւղեր :

Ի. ՄԱՂԱՔԵԱՆ առաջին անգամ ըլլալով պատրաստած է աշխարհի հանքաբանական քարտէսը, ուր մանրամասնօրէն ճշդուած են բոլոր մետաղներու վայրերը եւ օգտագործման կարելիութիւնները. Ի. Մաղաքեան այս գործին համար աշխատած է ութ տարի :

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ Ամերիկայի 65րդ Պատգամ. Ժողովը տեղի ունեցած էր Պոսթընի մէջ: Բացումը կատարած է ընկեր Լ. Տալլեան (Յունիս 28). յաջորդաբար խօսք առած են ընկերներ Վահէ Սարաֆեան (Հ. Ե. Դ.) Բ. Կոանեան, Ռ. Դարբինեան եւ Տիկին Վերժին Թաշճեան (Հ. Օ. Մ.):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (214)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԺԲ.

ՄԻ ՔԱՆԻ ԽՕՍՔ ԱՆԱՊԱՏՆԵՐԻ ԳՈՅՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Անապատը երկրի ողբալի դրութեան հետեւանքն է: Երբ կեանքը ապահով չէ, երբ կեանքը մշտական վտանգների ենթակայ է, նա այն աստիճան անտանելի է դառնում, որ մարդիկ յուսահատւում են եւ, հեռանալով աշխարհից, աշխատում են անապատների առանձնութեան մէջ եթէ ոչ մարմնաւոր, գոնէ հոգեւոր մխիթարութիւն որոնել: Հանապազօրեայ դժբախտութիւնները մարդուն ձգում են գերբնական ցնորքների մէջ. նա չկարողանալով ըմբռնել իրան շրջապատող դառն երեւոյթների բնական պատճառները, եւ մանաւանդ, չկարողանալով մաքառել նրանց դէմ եւ յաղթել նրանց, վերջապէս վհատւում է, ընկճւում է, հեռանում է աշխարհից, եւ իր փրկութիւնը ու սրտի խաղաղութիւնը որոնում է անապատական կեանքի լռութեան մէջ :

Այդ ներգործութիւնն են ունենում աշխարհի դժբախտ հանգամանքները ոչ միայն թոյլ բնաւորութիւնների վրայ, այլ մինչեւ անգամ ամենազօրեղ բնաւորութիւնները շատ անգամ ենթարկւում են նրանց վհատեցուցիչ ազդեցութեանը :

Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչը, չկարողանալով ի սպառ ի կատար ածել իր սկըսած մեծ պատերազմը հեթանոսական խաւարի եւ տգիտութեան դէմ, եւ երկար մաքառելով նախարարների ու ժողովրդի բարքի եւ վարքի կոպտութեան դէմ, եւ զանազան դառն հալածանքների ենթարկուելով, վերջապէս յուսահատւում է, թողնում է հայրապետական աթոռը, հեռանում է աշխարհից եւ, առանձնանալով Սեպուհ լեռան այրերի մէջ, անձնատուր է լինում ճգնաւորական կեանքի, եւ այնտեղ էլ անյայտութեան մէջ վախճանւում է :

Նրա հզօր գործակիցը, Տրդատ Թագաւորը նոյն հանգամանքների պատճառով, նոյն վիճակին է ենթարկւում. նա եւս, թողնելով արքայական գահ ու գաւազանը, թողնելով իր երկրի կառավարութիւնը, սկսում է լեռներում ճգնաւորական կեանք վարել: Հայաստանի երկրորդ լուսաւորիչները, Սահակ պարթեւը եւ Մեսրոպ, երկար մաքառելով ամենադժուարին արգելքների դէմ, եռանդով առաջ են տանում իրանց սկսած մեծ գործը : Բայց երբ դժբախտ հանգամանքները ծանրանում են եւ նրանց վրայ, նրանք եւս թողնում են աշխարհը եւ հեռանում են դէպի անապատը ...

Ես կարող էի մեր պատմութիւնից շատ օրինակներ բերել, բայց այդքանն էլ բաւական է:

Այդ երեւոյթը նկատւում է մեր պատմութեան մէջ ոչ միայն անհատների վերաբերութեամբ, այլ եւ ամբողջ անապատական ուխտերի եւ միաբանութիւնների վերաբերութեամբ, որոնք ժամանակի հալածանքներից խուսափելով, որոնք այնքան ուժ չունենալով մաքառելու ժամանակի հարուածների դէմ, որոնք անկարող լինելով փոխել, յեղաշրջել երկրի անբաւարար կարգերը, յուսահատութիւնից անձնատուր են լինում անապատական կեանքի: Եւ դրա մէջ պէտք է որոնել այդ պատմական երեւոյթների իսկական պատճառը, որ անապատների կառուցումները ըստ մեծի մասին եւ աւելի յաճախ տեղի են ունեցել նախընթաց պատահած մի շարք դժբախտութիւններից յետոյ :

Այդ երեւոյթը աւելի պարզ կերպով ցոյց տալու համար, ես կը վերառնեմ մեր ամենամօտ ժամանակներից մի դարաշրջան եւ հէնց այն դարաշրջանը, որի մէջ կատարուել է իմ նկարագրած Կտուց անապատի հիմնարկութիւնը :

Տասն եւ վեցերորդ դարու վերջերում յայտնւում է Շահ – Աբասը մեծը, իսկ տասն եւ եօթերորդ դարու սկզբում (1603 թ.) կատարւում է նրա առաջին կործանաբեր արշաւանքը դէպի Հայաստան: Մեր աշխարհը դառնում է արեան եւ կոտորածի մի սոսկալի հանդիսարան: Օսմանցիք մէկ կողմից, Պարսիկները միւս կողմից երկիրը բոլորովին աւերակ են դարձնում: Շահ – Աբասը սրի եւ մտրակի ուժով Արարատեան նահանգից բազմաթիւ գերիներ վարում է դէպի Սպահան: Այդ բազմամարդ նահանգը ի սպառ դատարկւում է բնակիչներից: Պարսիկների եւ Օսմանցիների թերի թողած բարբարոսութիւնները լրացնում են Ջալալի կոչուած ելուզակները: Այդ ժամանակ յայտնւում են Քոր – Օղլին եւ Դելի – Օղլին: Յետոյ անմիջապէս մինը միւսին յաջորդում են՝ մարախը, սովը եւ ժանտախտը: Պարսիկների եւ օսմանցոց սրից ու գերութիւնից ազատ մնացած բնակիչները մեռնում են սովից եւ ժանտախտից: Երկիրը ծածկւում է դիակներով: Մեռելների ընտելացած գայլերը համարձակ մտնում են մարդկանց տները եւ մօր գրկից յափշտակում են երեխային ...

Յիշեալ դժբախտութիւններից յետոյ՝ վրայ են հասնում բնութեան սասանութիւնները: 1641 թուին պատահում է Ատրպատականի մեծ երկրաշարժը: Թաւրիզը, այդ մեծափարթամ քաղաքը, իր փառաւոր շինուածքներով ծածկւում է աւերակների կոյտի ներքոյ: Կործանւում է Պարսից արքաների հրաշալի պալատը Շամկազանը :

(Շար.) ՐԱՖՖԻ

րուն, բայց յարձակում չգործեցին անոնց կեդրոններուն վրայ: Ամերիկացիք ըմբոստներուն դէմ դիրք պիտի բռնեն այն ատեն՝ երբ տեսնեն թէ վտանգուած է իրենց ապահովութիւնը:

Ապստամբները կը կրակեն նաեւ ամերիկեան օդանաւերու վրայ՝ երբ անոնք օդակայան կ՚իջնեն կամ կը բարձրանան անկէ: Ըմբոստները յաջողած են զարնել երկու օդանաւեր. մարդկային զոհ չկայ:

Երկուշաբթի օր Հանրապետութեան Նախագահ Շամուն ժողով մը գումարեց ծովակալ Հոլովէյի եւ զօրավար Կրէյի հետ՝ նախագահական ապարանքին մէջ: Բաները մը յայտարարեց թէ շատ կարեւոր հարցեր քննուած էին:

ՆԱՍԸՐ ԳԱՀԻՐԷ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան Նախագահ Նասըր երկուշաբթի օր Դամասկոսէն մեկնեցաւ Գահիրէ, բազմաթիւ տեսակցութիւններ ունենալէ ետք:

Քուվէյթի իշխանին եւ Նասըրի հանդիպումէն ետք լուրջ մտահոգութիւն մը կը տիրէ Լոնտոնի մէջ՝ Քուվէյթի իշխանին վերապահուած ճակատագրին նկատմամբ: Քուվէյթ օդնական ուժեր չէ ուզած Անգլիայէն եւ արտաքին յարձակումէ մը աւելի, ներկայիս կը վախցուի ներքին ըմբոստութենէ մը: Քուվէյթ, որ Միջին Արեւելքի մէջ քարիւղ արտադրող կարեւորագոյն կեդրոնն է, 220.000 բնակիչ ունի, կազմուած՝ Իրաքցիներէ, Սուրիացիներէ եւ Պաղեստինցիներէ, որոնց համակրանքը կ՚երթայ Նասըրեան շարժումին: Անգլիա ներկայիս կը մտածէ նաեւ նոր զօրքեր կեդրոնացնել Պահրէյնի մէջ: 1904էն ի վեր Քուվէյթ կը գտնուի բրիտանական հովանաւորութեան ներքեւ:

Միւս կողմէ Եմէնի իմամը կոչ ըրաւ ԱՄՆ.եան ուժերուն՝ որպէսզի պաշտպանեն «ազատ» Եմէնի հողամասը՝ աշխարհակալներու սպառնալիքներէն: Եմէն այս որոշումը առած է Ահմէտ Թագաւորին, իշխաններուն եւ նախարարներուն համաձայնութեամբ:

Լիպիոյ կառավարութիւնը իր կարգին պաշտօնական շեկոյց մը հրապարակեց, ուր կը շեշտուի թէ անգլիական ուժերուն օգնութեան չէ դիմուած, որովհետեւ երկիրը չէ վտանգուած:

Յորդանանի մէջ կացութիւնը հանդարտ է եւ Պաղտատի ձայնասփիւռին կողմէ հաղորդուած բողոքի ցոյցերու լուրը անհիմն էր: Ընդհակառակն Կիպրոսի մէջ լուսարգելի դրութիւնը վերահաստատուեցաւ՝ նոր խռովութիւններու հետեւանքով: Առջի օր քանի մը ռումբեր պայթեցան՝ բազմաթիւ Յոյներ վիրաւորելով: Երեք նոր սպանութիւններ եւս եղան, մեռեալներու թիւը բարձրացնելով 34ի:

× Իրաքի Ամերիկացիները փոխադրող առաջին օդանաւը Անգարայի ճամբով մեկնեցաւ Հռոմ: Ոչ ոքի իրաւունք տրուած է մօտենալ օդանաւին, որ բանակին եւ ոստիկանութեան լուրջ հսկողութեան տակ կը գտնուէր: 36 կիներու հետ, 54 փոքրիկներ, երկու մարդիկ եւ երկու շուներ կը գտնուէին օդանաւին մէջ:

Տէր եւ Տիկին Հրանդ Տրէզեան ու զաւակները, ինչպէս նաեւ պարագաները, ցաւ ի սիրտ կը ծանուցանեն

ԱՅՐԻ ԵՐԻՑՈՒՀԻ ԱՐԱՔՍԻ ՏՐԷԶԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցած է Պուէնոս Այրէսի մէջ, 7 Յուլիսին:

Օր. Էֆրազ Պէրպէրեան (Մաքրիգիւղցի) եւ Պ. Կիւլպէնկ Գոճակէօղեան ցաւով կը ծանուցանեն իրենց քրոջ եւ ազգականին՝

ԱԶՆԻՒ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ տեղի ունեցաւ 74 տարեկանին, Մոնմորանսի, Փարիզ:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Յուլիս 21ին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի Ակնունի ենթակոմիտէն իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Հայկ Պետիկեանի մահուան առթիւ իր ընտանեկան պարագաներուն եւ փոխան ծաղկեպսակի 2000 ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթին տան Շ. Միսաքեան սրահին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

×

Վալանսէի հողաբարձութիւնը եւ Երիտ. Միութիւնը իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Այրի Տիկին Լ. Պէտիկեանի՝ իր զաւկին ընկեր Սարգիս Պէտիկեանի, Տէր եւ Տիկին Ա. Պէտիկեաններուն եւ բոլոր պարագաներուն՝ վաղեմի ժրաջան եւ ազգայնուէր պաշտօնակից Պ. Հայկ Պէտիկեանի մահուան տխուր առթիւ:

× Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Այրի Տիկին Լ. Պէտիկեանի եւ զաւկին, Տէր եւ Տիկին Արամ Պէտիկեանի եւ պարագաներուն Հայկ Պետիկեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

×

Հ. Յ. Դ. Վալանսէի Արամ խումբը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Այրի Տիկին Լեւոնուհի եւ որդւոյն Սարգիս Պետիկեանի, ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկին Արամ Պետիկեաններու եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ եղբօր ընկեր Հայկ Պետիկեանի ցաւոտ մահուան առթիւ:

×

Ֆ. Կապ. Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղի վարչութիւնը եւ բոլոր ընկեր-ընկերուհիները խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Այրի Տիկին Ա. Աղալաքեանի եւ իր զաւակներուն իրենց սիրեցեալ մօր եւ մեծ մօր ընկերուհի Տ. Արմէն Համամճեանի մահուան առթիւ: Այս առթիւ վարչութիւնս շնորհակալութեամբ ստացած է Տ. Աղալաքեանէ 2500 Ֆր.:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Կուրպըվուաէն Տէր եւ Տիկին Ս. Էմմիեան եւ զաւակները կը նուիրեն հազար ֆրանք Կապոյտ Խաչին, հազար Ֆր. Կարմիր Խաչին, հինգ հարիւր Ֆր. Մշակոյթի տան Շ. Միսաքեան սրահին եւ հինգ հարիւր Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման Փօլ Սարգիսեանի կսկծալի մահուան առթիւ: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Յակոբ Սալլապաշեանէ երեք հազար ֆրանք իր կնոջ մահուան տարելիցին առթիւ: Ինչպէս նաեւ Պ. Սարաֆեանէ (Իտալիա) երկու հազար Ֆր. իր զաւկին մահուան առթիւ:

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երկու վկայեալ հիւանդապահուհիներ կ՚ուզուին հայկական զոյգ ծերանոցներուն համար (Անտիյի եւ Մոնմորանսի): Ներկայանալ ամէն օր Աղքատախնամի գրասենեակը՝ 32 րիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պ. Արարատ Մելիտոնեան, կը կարծուի թէ Փարիզ կը բնակի: Տեղեկացնել «Յառաջ»ին կամ հեռաձայնել՝

ARC. 89-04

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՀԱՅԿ. "ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐ"Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ ԿԸ ՏՕՆԷ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ 62Րդ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Մասնակցութեամբ շրջանիս բոլոր ենթակոմիտէներուն, խումբերուն, Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր խումբերուն:

Այս Կիրակի ամբողջ օրը, Վալապրըի անտառնյրուս մէջ:

Պատուոյ նախագահ՝ Պ. ՎԻՔԹՈՐ ՍԱՎԻՆ Պուշ տիւ Ռոնի ընդհ. խորհրդական եւ Կառտանի քաղաքապետ:

Նախագահ ընկեր ՎԱՐԴԱՆ ԿԱՏԱՐԵԱՆ (Ամերիկայէն): Բանախօսներ՝ Պ. ՌՈԺԷ ԼԷՐՏԱ, եւ ընկեր ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ՝ Պէյրութէն: Խօսնակ՝ ընկեր ԼԵՒՈՆ ԳԼՃԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին:

Պոմոնի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի պարախումբը, Օր. Մ. Իշխանեան՝ երգ, ընկեր Գր. Քէնտէրեան եւ ընկեր Կ. Յարութիւնեան՝ արտասանութիւն, հայկական շուրջպար, նուագ, եւրոպական պարեր եւայլն: Առաւօտուն՝ «պուլ»ի մրցում:

Առատ ուտելիք եւ խմելիք, ի միջի այլոց՝ հռչակաւոր «շիշ-քէպապ» խորոված «Հայաստան» խումբի ընկերներու պատրաստութեամբ:

Երթեւեկի համար արձանագրուիլ՝ շրջանիս ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն մօտ, որոնք վարձած են մասնաւոր օթօքարեր, էքսի Թրօլէպիւս կամ օթօքար առնողները կ՚իջնան Լիւյն:

Մուտքը ազատ է:

×

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէն Խանասորի տարեդարձին առթիւ կազմակերպուած դաշտահանդէսին համար վարձած է օթօքարեր: Արձանագրուիլ.— Ընկեր Ա. Քէօսէեանի (Փլաս տ'Էէս) ընկեր Պետրոսեանի (Րիւ տէ Փըթիթ Մառի), Պառ Րաֆֆի եւ Պ. Ծերիկեան (Րիւ տէ Տօմինիքէն):

ՊՈՄՈՆ.— Վարձուած են երկու օթօքարեր: Արձանագրուիլ հետեւեալ ընկերներու մօտ.— Վ. Տէր Վարդանեան, Սերժ Սարգիսեան, Գ. Եօթնեղբայրեան եւ Յ. Գոճակէօղեան: Օթօքարերը կը մեկնին Կիրակի առաւօտ ժամը ութին:

×

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ 62ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՌԹԻՒ

Շաւիլի անտառին մէջ, գերեզմանատան մօտ, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի կողմէ:

27 Յուլիս, Կիրակի օր, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ:

Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Առտուն.— Հայաստանի ազատագրութեան ճանապարհին ինկած բոլոր մեր հերոսներու յիշատակին հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Շաւիլի նորաշէն եկեղեցիին մէջ, կէսօրէ ետք ժամը երեքին այցելութիւն ծանօթ շիրիմներուն:

Գեղարուեստական բաժին, բարձրախօս եւ բանախօսութիւն:

Անձրեւի պարագային հանդէսը տեղի կ՚ունենայ Սալ Թէ Ֆէթի մէջ, րիւ Սթալինկրատ:

×

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքին տարեդարձին առթիւ: Կազմակերպուած Անի կոմիտէին եւ Նոր Սերունդի խումբին կողմէ, այս Կիրակի ամբողջ օրը, Էստրէլէն, Պ. Բիւվիէի դաշտավայրը:

Կը նախագահէ ընկեր Համբիկ Ջաֆարեան (Նոր Սերունդ), կը խօսի ընկեր Ազգին Մարտիրոսեան:

Գեղեցիկ անակնկալներ, գեղարուեստական բաժին, հայկական երգապնակներ: Ձօխ պիւֆէ:

Անձրեւի պարագային տօնակատարութիւնը կը կատարուի Համօ Օհանջանեան ակումբը, կէսօրէ ետք ժամը երեքին:

Առաւօտեան օթօքարերու ժամերն են.— 9.30, 11, 12.10, կէսօրէ վերջ 14.15: Վերադարձ երեկոյեան ժամը 20.30ին:

×

ԽԱՆԱՍՈՐԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

3 Օգոստոսին:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՎԱԼԱՆՍ, Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, Ահարոնեան ակումբը: Կը հրաւիրուին նաեւ Ռոմանի ընկերները: Պարտաւորիչ բոլորին ներկայութիւնը:

ԱՆԻԷՌ-ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէին եւ «Շաւարշ Միսաքեան» խումբին ընկերական ընդհ. ժողովը, այս Ուրբաթ ժամը 21ին, Պուա Քոլոմպի կայարանին սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի անդամական ընդհ. ժողովը այս Չորեքշաբթի իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ
AU LAC PALADRU, ISÈRE

Առաջին անգամ ըլլալով այս տարի գտնուած է հոյակապ շէնք մը. Գեղատեսիլ վայր՝ լիճին ճիշդ քովը: Ֆութպոլի եւ թենիսի յատուկ դաշտերով:

Օրական՝ 700 ֆրանք:

Ոչ-Նոր Սերնդականները պէտք է դիմեն իրենց շրջանի խումբերուն վարչութեանց:

Դիմել

ALEX KOUYOUMDJIAN
10, Rue d'Enghien, Patis (10e)
TAI. 48-01

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզի Հայ Աղք. Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը՝ Հոկտեմբեր 26ին, Ժօրժ Ե.ի սրահներուն մէջ:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Տէսինի մասնաճիւղի կողմէ, այս կիրակի Տէսինի ծանօթ Պուրակին մէջ, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ:

Մասնակցութեամբ Տարօնի երկսեռ երիտասարդաց միութեան:

Կը նախագահէ Պ. ԼԵՒՈՆ ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ

Կը բանախօսէ Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՎՍԵԱՆ

Կ'երգէ Տիկին Մարի Կարապետեան, կ'արտասանեն Օր. Փ. Տապաղեան եւ Ալպէր Ներսէսեան (Սէնթ Էթիէնէն):

Խօսնակ՝ Յովսէփ Տէմիրճեան:

Գեղարուեստական բաժին, պիտի ըլլան երգեր, արտասանութիւններ եւ Տարօնի աւանդական ցեղջկական պարեր:

Առատ կերուխում: Հայրենակցական տաք մթնոլորտ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայաստանի Շամշադինի շրջանի Բերդավուզէն Տիկին Հայկանոյշ եւ իր որդին՝ Սարգիս Իվանի Աթոյեան, կը փնտռեն իրենց ամուսինն ու հայրը՝ Իվան Սերգոյի Աթոյեան, որ Բ. Աշխարհամարտին գինուոր մեկնեցաւ: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել.— Անդրանիկ Ադամեան, Ֆոնտաքըր Շանթ Ֆլէօրի, Վիլլա Օրանժ, Սէն Ժիւլիէն, Մարսէյլ:

(Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել):

×

Սուրէն Սանկիկեան կամ Սուրէնեան, Զէյթունցի, պատերազմին գերի ինկած է եւ Փարիզ հաստատուած 1945, ամուսնացած է զէյթունցի աղջկան մը հետ: Արհեստով զինկօկրաֆ: Տեղեկացնել Պետեանի

CUT 35-41

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 24 ՅՈՒԼԻՍ

JEUDI 24 JUILLET 1958

ՏՅՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8250 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4051

ԴՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏԱՍՆԱՄԵԱՅ ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌ

Տասնամեայ տեւեց տխրահռչակ Իթթի-հատի միահեծան իշխանութիւնը, 1908 Յուլիս 10/23էն Սահմանադրութենէն մինչեւ 1918 Հոկտեմբեր 30, Մուտրոսի Զինադադարը :

Տասը տարի, որուն մէկ մասը Իթիլա-ֆի դէմ ներքին պայքարներով, իսկ մեծագոյն մասը արտաքին պատերազմներով անցաւ, — իտալական, պալքանեան եւ Համաշխարհային :

1908ին օսմանեան կայսրութեան սահմանները Եւրոպայի մէջ կը սկսէին Ատրիականի արեւմտեան եզերքէն (Ալպանիա), պարփակելով ամբողջ եւրոպական Թուրքիան, — Ռումէլի, Մակեդոնիա, Թրակիա : Հարկատու հողամասեր էին Պուլկարիա, Պոսնա - Հերսէք եւ Կրետէ : Արքեպելագոսի կղզիները մաս կը կազմէին կայսրութեան :

Ասիոյ մէջ իր իշխանութեան ենթակայ էին Կովկասի հարաւային սահմաններէն մինչեւ Պարսից ծոց ու Կարմիր ծով, — Իրաք, Սուրիա, Լիբանան, Պաղեստին, Եմէն, Արաբիա՝ խալամութեան բոլոր սրբավայրերով :

Ափրիկէի մէջ՝ Լիբիա (Տրիպոլիս - Պէնկազի) : Ու նաեւ Եգիպտոս, որ հարկատու էր :

Ի՞նչ մնաց այս բոլորէն՝ տասը տարի վերջ, երբ Իթթիհատի ջարդարար վարչապետն ու նախարարները լեղապատառ կը փախչէին Պոլսէն՝ արտասահմանի բարեկամ երկիրներուն մէջ պահուըտելիք թաքստոց մը փնտռելու համար : — Արեւմուտքէն ու հարաւէն չարաչար մկրատուած փոքրիկ Թուրքիա մը :

Սահմանադրութեան հռչակման տարին՝ 1908 Հոկտեմբեր հինգին Պուլկարիա անկախութիւն յայտարարեց եւ իշխանապետութիւնը դարձուց Թագաւորութիւն : Նոյն օրը Ֆրանց - Եոզէֆ կայսրը վերջնապէս Աւստրեւհունգարիոյ միացուց Պոսնահերսէքը : Յունաստան չուշացաւ իրեն կցելու Կրետէ կղզին :

1911 Սեպտեմբեր 25ին Իտալիա պատերազմ յայտարարեց Թուրքիոյ դէմ՝ գրաւելով ափրիկեան Տրիպոլիսն ու Երկոտասան կղզիները (Տոտեքանէզ) :

Հաշտութիւն չէր կնքուած դեռ Իտալիոյ հետ, երբ 1912ի աշնան պալքանեան չորս պետութիւններ՝ Գարատաղ, Սերպիա, Պուլկարիա եւ Յունաստան զինակցութիւն կազմած՝ ամէն կողմէ յարձակեցան Թուրքիոյ վրայ եւ քանի մը ամսուան մէջ չարաչար պարտութեան մատնեցին զայն : Օսմանեան կայսրութիւնը կորսնցուց իր եւրոպական ընդարձակ հողերը, արեւմտեան Թրակիայէն մինչեւ Ալպանիա :

Պալքանեան պատերազմին բացած ահռելի վէրքերը չսպիացած՝ Իթթիհատի խմաստակ վարիչները զինակցեցան Գերմանիոյ հետ եւկոուեցան դաշնակիցներուն դէմ : Արդի՞ւնք, — կորսնցուցին արաբախօս բոլոր երկիրները, Ալեքսանտրէթ - Հէքքեարի գիծէն դէպի հարաւ :

Սակայն չահեցան հիւսիս — արեւելքէն՝ ի վնաս Հայերուն :

Ի՞նչ ղառն ճակատագիր՝ մերինը :

Մինչ օսմանեան կայսրութեան միւս այլացեղ տարրերը — որոնք արիւն չէին թափած ազատութեան համար, եթէ չհաշուենք 1916 - 18ի շրջանը — կ'անջատուէին եւ հետզհետէ անկախութեան կը տիրանային, Հայերը ծով արիւն թափելէ վերջ արմատախիլ կ'ըլլային իրենց պատմական հայրենիքէն : Ու դեռ աւելին. 1878էն ազատագրուած հողամասերն ալ— Կարս - Արտահան - Եօլտաշ Լէնինի եւ Սթալինի կողմէ նուէր կը տրուէին Թուրքերուն :

Իթթիհատի տասնամեայ տիրապետութիւնը կատարեալ աղէտ մը եղաւ : Աղէտ՝ որ վերջնապէս կործանեց օսմանեան կայսրութիւնը զայն վերածելով փոքրիկ հանրապետութեան մը :

Աղէտ՝ մանաւանդ հայութեան համար, որ մէկուկէս միլիոն նահատակներ տուաւ եւ արմատախիլ եղաւ իր դարաւոր հայրենիքէն :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԵՑ ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ

ՄԵԾԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ ՄԱԿ-Ի ՄԷՋ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ՑԵՏԱՁԳՈՒԵՑԱՒ

Փարիզ, Ուաշինկթըն եւ Լոնտոն պատասխանեցին Խրուշչեւի նամակին, որ կ'առաջարկէր անմիջապէս Մեծերու ժողով մը գումարել :

Երեք երկիրներու պատասխանները իրարու նման չեն եւ մանաւանդ միւսներէն տարբեր է ֆրանսական պատասխանը :

Անգլիա կը յայտարարէ թէ պատրաստ է մասնակցելու կառավարութեանց դեկավարներու ժողովի մը, պայմանով որ անիկա ըլլայ Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ : Մաքմիլըն մէկ պայման կը դնէ միայն. — Խրուշչեւ Նիւ Եորք պէտք է երթայ :

Միացեալ Նահանգները պատրաստ են մասնակցելու Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ գումարուելիք ժողովի մը, որ պիտի համախմբէ կառավարութեանց դեկավարներն ու Արտաքին նախարարները «եթէ այդպէս է ընդհանուրին կողմէ յայտնուած փափաքը» :

Բոլորովին տարբեր է Տը Կոլի պատասխանը : Ֆրանսա դէմ չէ Մեծերու ժողովի մը, բայց դէմ է որ այդ ժողովը գումարուի ՄԱԿի մէջ, ուր կը քննուի Միջին Արեւելքի հրատապ հարցը : Հարկ է ձգել որ ՄԱԿը զբաղի Միջին Արեւելքի խնդիրներով, կ'եզրակացնէ Փարիզ :

Այնպէս կը թուի թէ Վարչապետ Մաքմիլընի առաջարկը պիտի ընդունուի բոլորին կողմէ : Մոսկուայէն հասած լուրերուն համաձայն՝ Խրուշչեւ պատրաստ է Նիւ Եորք մեկնելու :

Ամէն պարագայի մէջ թերթերուն կարծիքը այն է թէ Մեծերու հանդիպումը պիտի ըլլայ ՄԱԿի հովանաւորութեան ներքեւ (ՄԱԿի Ուխտին 28րդ յօդուածին երրորդ հատուածը կը ճշդէ թէ Ապահովութեան Խորհուրդը կրնայ գումարուիլ ՄԱԿի կեդրոնատեղիէն մէջ կամ բոլորովին տարբեր տեղ մը՝ համաձայն պարագաներուն եւ ընծայուած դիւրութեանց) :

Միւս կողմէ երեքշաբթի իրիկուան Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ, ուր կը քննուէր Միջին Արեւելքի հարցը, Խ. Միութիւնը իր վեթօն գործածեց Ճափոնի առաջարկին դէմ : Ինչպէս ծանօթ է Ճափոն կ'առաջարկէր ամերիկեան ուժերը հեռացնել Լիբանանէն եւ անոնց տեղ ղրկել ՄԱԿի ուժերը. առաջարկը ստացաւ տասը ձայն՝ մէկի դէմ (Խ. Միութիւն) :

Տուեալ պայմաններուն մէջ՝ որոշուեցաւ ժողովը յետաձգել «գնոր տնօրինութեան» : Երբ կացութիւնը աւելի յստակ ըլլայ՝ Նախագահը ժողովի պիտի հրաւիրէ Ապահով. Խորհուրդի անդամները :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Մինչ կը սպասուէր որ այսօր տեղի ունենար Հանրապետութեան Նախագահին ընտրութիւնը, Լիբանանի Խորհրդարանի նախագահը յայտարարեց թէ ընտրութեան թուականը յետաձգուած է ութ օրով : Այս միջոցին դիմած են՝ որպէսզի օրինապահներն ու ընդդիմադիրները համաձայնութիւն գոյացնեն չէզոք թեկնածուի մը շուրջ, որ ընդունելի ըլլայ երկու կողմերուն համար :

Աւելի քան երկու ամսուան քաղաքացիական պատերազմէն յոգնած է ժողովուրդը : Երկու կողմերն ալ պիտի աշխատին ամէն գնով համաձայնութիւն մը գոյացնել : Նախագահ Շամուն ամուր կանգնած է իր դիրքին վրայ եւ կը պահանջէ որ իր յաջորդը որդեգրէ այն քաղաքականութիւնը՝ որուն կը հետեւէր Լիբանան. — Արեւմուտքի կողքին մնալ : Ընդդիմադիրները դէմ չեն այս ուղեգծին, բայց կը պահանջեն որ միաժամանակ Լիբանան կանգնի Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան կողքին : Պայման է նաեւ՝ որ ամերիկեան ուժերը հեռանան երկրէն :

Խորհրդարանի նախագահ Օսէյրան յայտարարեց, թէ քանի մը օրէն տագնապը պիտի լուծուի :

Ի՞նչ ձեւով :

«Ֆիկարօ» կը գրէ թէ տագնապին լուծման եղանակները բոլորին ծանօթ են Լիբանանի մէջ, բայց գրաքննութիւնը թոյլ չի տար որ դուրս ելլեն անոնք :

Այցելհասուրբի պատուիրակը՝ Ռոպըրթ Մըրֆի, Պէյրութի մէջ շարունակեց իր խորհրդակցութիւնները ընդդիմադիր պարագլուխներու հետ : Արտաքին նախկին նախարար Հանրի Ֆարաոնէն ետք տեսնուեցաւ նախկին վարչապետներ Ապտալլա Եաֆիի եւ Հիւսէյն Ուէյնիի հետ : Մըրֆի ընդունեցաւ նաեւ այցելութիւնը՝ ազգային խմբակցութեան պարագլուխ Ուէյմօն Էտտէի : Ընդհանուր կարծիքը այն է, թէ կարելի պիտի ըլլայ շուտով համաձայնութեան մը յանգիլ եւ կարգը վերահաստատել երկրին մէջ :

Մինչ այս մինչ այն, կիսապաշտօնական աղբիւրներ կը հաղորդեն թէ Պէյրութի ըմբոստներու պարագլուխ Սաէպ Սալամ կը պատրաստուի հրահանգել իր մարդոց՝ որ այլեւս չկրակեն լիբանանեան բանակին եւ ամերիկեան ուժերուն վրայ. անստաողները պիտի ձերբակալուին եւ մինչեւ իսկ՝ գնդակահարուին : Սաէպ Սալամ այս որոշումը տուած է, դիւրացնելու համար միջնորդներու աշխատանքը :

Քաղաքական կարգ մը շրջանակներու համաձայն, տագնապը լուծելու համար Սաէպ Սալամ կը ներկայացնէ հետեւեալ առաջարկները. —

1. — Անկախ եւ չէզոք Նախագահի մը ընտրութիւն, որ ընդունելի ըլլայ հաւասարապէս երկու կողմերուն համար :

2. — Նոր Նախագահը պէտք է առաջարկէ որ ամերիկեան ուժերը հեռանան Լիբանանէն :

3. — Լիբանանեան կառավարութիւնը բարեկամական յարաբերութիւններ պէտք է վերահաստատէ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան հետ եւ պաշտօնապէս ճանչնայ Իրաքի նոր Հանրապետութիւնը :

Ցարդ ըմբոստները կը պահանջէին որ Նախագահ Շամուն անմիջապէս հրաժարի եւ Խորհրդարանը լուծուի, ինչ որ երկիրը պիտի մատնէր անիշխանութեան : Ուշագրաւ է այն պարագան՝ որ Սաէպ Սալամ այս մասին չի խօսիր այլեւս :

× Պէյրութի մէջ ամերիկացի զինուոր մը սխալմամբ սպաննեց իր ընկերներէն մէկը : Բանակին բանբերներէն մէկը այս ուղղութեամբ յայտարարեց թէ առտուան ժամը երկուքին Խալտէի օդակայանին շրջակայքը պահակի պաշտօն ունեցող զինուոր մը մութին մէջ տեսած է թէ մէկը կը յառաջանայ . անծանօթը չէ պատասխանած երեք անգամ կրկնուած ազդանշաններուն՝ զոր տուած է պահակը, կը-րակել է առաջ : Երիտասարդ նաւաստը մեռած է գործողութեան սեղանին վրայ :

× ԱՄՀ.Ը Յորդանանի օդանաւերուն արգիլեց որ գործածեն Եմէնի օդային սահմանը, որուն հետեւանքով Պէյրութի եւ Ամմանի միջեւ օդային հաղորդակցութիւնը դադրեցաւ :

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՆՈՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Վերջին մէկ ամսուան ընթացքին քաղաքական բազմաթիւ նոր կազմակերպութիւններ ստեղծուեցան Ֆրանսայի մէջ : Ստորեւ կը ներկայացնենք զանոնք՝ ժամանակագրական կարգով .

Յունիս 17ին կազմուեցաւ Ե. Հանրապետութեան Շարժումը մասնակցութեամբ Ընկերային - Հանրապետականներու, Շապան Տելմասի Նախագահութեամբ :

Յունիս 24ին՝ Ժողովրդավարական Ուժերու Միութիւնը՝ որ կը համախմբէ ոչ-համայնավար ձախ ընդդիմադիրները, մասնակցութեամբ Մենտէս - Ֆրանսի Միթրանի, Տէփրէօյի, Վերտիէի, Տանիէլ Մեյերի եւ Անտրէ Ֆիլիփի :

Յուլիս ութին մամուլի ասուլիսով մը յայտարարուեցաւ Ֆրանսայի Քրիստոնեայ Ժողովրդավարութիւն կուսակցութեան կազմութիւնը, գլխաւորութեամբ Ժողովրդական Շարժումի նախկին նախագահ Ժորժ Պիտոյի :

Հանրապետական Բարեփոխման Կեդրոն՝ որ կը համախմբէ ձախ կոլեանները նախկին արմատական եւ ընկերվարական քանի մը երեսփոխաններու շուրջ :

Ժողովրդավար Կոմիտէ կամ Ձախ - Ազատական Կեդրոն՝ կազմուած Արմատականներու անջատուած թեւէն (Անտրէ Մորիս) Արմատականներէ (Մորիս Ֆոր) եւ կարգ մը այլ երեսփոխաններէ :

Քրիստոնեայ Ժողովրդավարութեան Ազգ. Կոմիտէ, որ կազմուած է Ժողովրդ. Շարժումի քանի մը պարագլուխներուն կողմէ (Ռոպէր Շուման, Թէյթժէն, Մորիս Շումանն եւն.) :

Վերածնունդի Միութիւն՝ նախաձեռնութեամբ Ժագ Սուսթէլի :

Անկախ այս բոլորէն, կազմուեցան նաեւ արտախորհրդարանական կազմակերպութիւններ, ինչպէս՝ Փրկութեան Կոմիտէ, Հանրապետական Պաշտպանութեան Կոմիտէ, Ազգ. Անկախութեան Կոմիտէ, Մայիս 13ի Ժողովրդ. Շարժում եւայլն :

ՆԱՍԸՐԻ ՆՈՐ ՃԱՌԸ

Գահիրէի մէջ, եգիպտական յեղափոխութեան վեցերորդ տարեդարձին առիթով Նախագահ Նասըր ճառ մը արտասանեց, աւելի քան կէս միլիոն ունկնդիրներու առջեւ. — Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան անունով կը յայտարարեմ թէ մեր բոլոր ուժերով զօրավիգ կը կանգնինք Մեծերու ժողով մը գումարելու Խրուշչեւի առաջարկին :

Նասըր անդրադառնալով արաբական «այն երկիրներուն՝ որոնք տակաւին չեն տիրացած իրենց ազգային անկախութեան», յայտարարեց. — Լիբանան եւ Ամմանյորդթական դուրս պիտի գան՝ ընդդէմ աշխարհակալներու գործակալներուն : Միջին Արեւելքի մէջ աշխարհակալներուն տեղ չկայ :

× Լոնտոնի եւ Պաղտատի միջեւ Իրաքի յեղափոխութենէն ի վեր ընդհատած օդային հաղորդակցութիւնը վերսկսաւ աոջի օր. «Իրաքի Էրվէյզ» օդանաւ մը Լոնտոնէն գնաց Պաղտատ :

× Նախագահական հրամանագիրով մը՝ Պաղտատի մէջ կազմուած է Իրաքի Զինուորական Ատեանը, հինգ անդամներով, դատելու համար նախկին վարչակարգին ղեկավարները, որոնք ներկայիս ձերբակալուած են Ատեանին նախագահն է գնդապետ Մեհտաուի :

"ՀԱՅ ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻ ԲԻԲԼԻՈԳՐԱՖԻԱ"Ն

(Գ. եւ վերջին մաս)

Դաշնակցական թերթերու մասին թու – նոտ ու անպարկեշտ ակնարկութիւններ կան, այդ թող ըլլայ բոլշեւիկ հեղինակին պարտադիր տուրքը: Անոնց վրայ կանգ չառնենք, բայց սպասելի էր, որ գոնէ ճիշդ գրուէին ռամկավար մամուլի վերա– բերեալ ծանօթութիւնները: Անհոգութիւ– նը, թափթփածութիւնը նկատելի են ա – ռաջին էջէն մինչեւ վերջը:

Էջ յիսունի վրայ տրուած է կարճ կեն– սագրութիւնը Վահան Թէքէեանի: Ըս – ուած է, թէ ան «խմբագրել է «Արեւ»ը (1915 — 18 եւ 1926 — 31)»: Այսքան մի– այն: Մինչդեռ դպրոցական աշակերտներն անգամ գիտեն, թէ այդ թուականներէն ետք Վահան Թէքէեան մօտ տասնեւհինգ տարի եւս խմբագրեց «Արեւ»ը:

Էջ 102ի վրայ «Արեւ» օրաթերթի մա – սին ծանօթութիւնը նոյնպէս թերի եւ սը– խալներով լեցուն է. «Գահիրէ, տպ. Տա– մատեան, 1907 — 1908. Աղեքսանդրիա, տպ. Արեւ, 1915 — 1924, Գահիրէ, 1924– 1930: Այս թուականէն ետք՝ ոչինչ. Հա – յաստանաբրող ընթերցողը պիտի մտածէ, որ թերթը դադրած է ...:Դեռ ուրիշ ար– տառոց սխալներ. «Արտօնատէր՝ Համընկ– լեան (խեղճ Հաճընկլեան ... Գ. Լ.). 1915 — 20՝ Լեւոն Մկրտիչեան»:

« Խմբագիր տնօրէն՝ Երուանդ Օտեան, 1915 — 1920 թուականներին՝ Վահան Թէքէեան:

« Տնօրէն – խմբագրապետ (1922—1927 թ. թ.)— Յովհաննէս Յակոբեան»:

Որո՞նք են 1927էն ետք «Արեւ»ի խմ – բագիրները ... երեսուն տարուան ըն – թացքին. միթէ անտեսուելո՞ւ արժանի էին ...:

Քիչ անդին (էջ 403) ընդարձակ տեղ տրուած է Աղեքսանդրիոյ, ապա Գահիրէի մէջ լոյս տեսած «Փունջ» պարբերակա – նին, որուն խմբագիրները եղած են Մ. Քարամեան եւ Լ. Աճէմեան: Զոյգ սիւ – նակով եօթը էջ տրամադրուած է բովան– դակութեամբ աղքատ այս պարբերակա – նին:

Իսկ «Հայրենիք» ամսագրին, որ հայ ի– բականութեան մէջ աննախընթաց երե – ւոյթ է իր ծաւալով, բովանդակութեամբ եւ տեւողութեամբ, «Բիբլիոգրաֆիա»ն (էջ 381) չորս տող յատկացուցած է. «Ամսագիր: Տպ. «Հայրենիք», Պոսթոն, 1923 — 1957 (շարունակւում է). 176 էջ (25 × 20 սմ. Դաշնակցութեան ամսա – գիրն է»:

Ոչ իսկ խմբագիր Ռուբէն Դարբինեանի անունը կայ, որուն դէմ ամէն օր կը հայ– հոյեն. չեն կրնար գոնէ անունը մոռցած ըլլալ:

«Յուսաբեր» (էջ 245). «Ազգային քա – ղաքական, տնտեսական եւ գրական օրա– թերթ, Գահիրէ 1912 — 1956 (շարունակ– ւում է), չորս էջ (48 × 32 սմ. 62 × 46 սմ.)— խմբագիր՝ Վահան Նաւասարդ – եան: 1922 թուականից Դաշնակցութեան օրգանն է «Յուսաբեր»ը: Ինչպէս Դաշ – նակցութեան ամբողջ մամուլը, առանձ – նապէս «Յուսաբեր»ը տասնեակ տարիներ մասնագիտացել է Խորհրդային Միու – թեան եւ Խորհրդային Հայաստանի դէմ զրպարտանք ու լուտանք տարածելու մէջ»: Չըսեր՝ խորհրդային իշխանութեան դէմ, այլ կ'ըսէ Խորհրդային Հայաստանի դէմ: Բայց նշանակալից է այն պարա – գան, որ թուականի եւ անունի սխալ չկայ, ինչպէս էր «Արեւ»ի յատկացուած բաժնին մէջ ... :

Շարունակենք ներկայացնել անունի եւ թուականի սխալներէն նմոյշներ:

Պոլսոյ «Ժամանակ» (էջ 129) օրաթեր– թին դիմաց գրուած է, որ 1922էն ետք « Հրատարակուած է Գալացում (Ռումա – նիա)»: Քասիմի «Ժամանակ»ը դեռ կը հրատարակուի Պոլսոյ մէջ եւ երբեք գա– ցած չէ Ռումանիա ...:

« Կավռոշ » (էջ 131) թերթին յատկաց – ուած ծանօթութեանց մէջ, փոխանակ տալու կենսագրութիւնը խմբագրին՝ Եր– ուանդ Թոլայեանի, որ Հայաստան գնաց եւ հոն անյայտացաւ, տուած է կենսա – գրութիւնը Սմբատ Սաւթեանի ...:

«Նոր Օր» (էջ 146), Կ. Պոլիս 1908:

— Տնօրէն – խմբագիր՝ Գրիգոր Զօհ – րապ»: Գ. Զօհրապ թէեւ այդ անունով թերթի արտօնութիւն ստացաւ, բայց չը– հրատարակեց ...:

« Նոր Օր » (էջ 389) Աթէնքի մէջ լոյս տեսաւ «1923 — 1930»: Դարձեալ սխալ, հրատարակութիւնը շարունակուած է մինչեւ 1940: Տասը տարուան սխալ մը միայն...

« Ազատամարտ» (էջ 149). «Օրաթերթ»: Կ. Պոլիս. տպ. Թիրեաքեան, 1909 – 1934: — Արտօնատէր–խմբագիր՝ Ռուբէն Զար– դարեան»:

Ողբերգական սխալ մը. «Ազատամարտ» օրաթերթը դադրած է 1915 Ապրիլ 11–24– ին եւ ոչ թէ 1934ին...:

«Վան – Տոսպ » (էջ 234) Վանի մէջ ե – րեք տարի (1911 – 1914) եւ Թիֆլիսի մէջ մէկ տարի լոյս տեսած այս փոքր թեր – թին համար ճարպիկ վանեցի մը չորս էջ նիւթ մատակարարած է: Հեղինակը այս թերթի մասին կը գրէ.

« Վան – Տոսպ »ը (էջ 234)եղել է Ռամ– կավար – Ազատական պարտիայի օրգա – նը: Ռամկավար –Ազատական պարտիան իր գաղափարախօսութեամբ մի խառ – նուրդ է՝ Վանի Արմենական եւ վերա – կազմեալ Հնչակեանների ու ռուսահայ ժողովրդական (կադետական) պարտիա – ների»:

« Հորիզոն» (էջ 330) օրաթերթ ,Զմիւռ– նիա. խմբագիր՝ Ս. Թոքմաճեան:

«Հորիզոն» եղած է եռօրեայ եւ շաբա– թերթ, իսկ խմբագիր էր Ս. Թոքաճեան, որ Իզմիր մնաց:

« Ալիք » (էջ 380) օրաթերթ, Սելա – նիկ, 1923 – 1927: Խմբագիր՝ Կարօ Գէ – որգեան, ապա Լեւոն Մօզեան:

Ճիշդը՝ նախ Լեւոն Մօզեան, որ մեկ – նեցաւ Ֆրանսա, ապա՝ Կարօ Գէորգեան:

« Դրօշակ » (էջ 397) Դաշնակցականնե– րի կեդրոնական օրգան: Փարիզ, 1925 – 1930»: Թերթը հրատարակուած է մինչեւ 1932ի վերջը:

« Ազատ Խօսք» (էջ 410) օրաթերթ: Սոֆիա, 1926 — 1933»:

Ցոյց տրուած թուականէն ետք (1933) դեռ տասը տարի շարունակուեցաւ այս թերթը՝ Պուլկարիոյ գրաւումէն ետք խմ– բագիր Օննիկ Մխիթարեան աքսորուեցաւ ու վերջերս մեռաւ:

« Յունաց տարեցոյց » (էջ 426) Աթէնք, 1927 – 1928: Ծիծաղելի սխալ. պէտք է ըլլայ «Յունահայ Տարեգիրք»: Հրատա – րակուած է «Նոր Օր»ի կողմէ չորս տարի եւ ոչ թէ երկու տարի:

« Վէմ » (էջ 458) երկամսեայ հանդէս մշակոյթի եւ պատմութեան: Փարիզ՝ 1932 – 1934: Խմբագիր՝ Ս. Վրացեան:

Դարձեալ թուականի սխալ– «Վէմ» լոյս տեսած է 1933էն մինչեւ 1938 Դեկտեմ – բեր:

« Հայ – Բոյժ » (էջ 467) ժողովրդա – կան ամսաթերթ բժշկութեան եւ առողջա– պահութեան կամ տունին բժիշկը: Փա – րիզ՝ 1934 — 1936: Տնօրէն – խմբագիր Շ. Նարդունի: Տուած է թերթի երեք տարուան բովանդակութիւնը:

Ցոյց տրուած թուականէն ետք (1936), քսան տարիէն աւելի է, որ կը հրատա – րակուի...: Այս մասին Նարդունին կըր– նայ իր «օրհնեալ բերանը բանալ», կ'ըսէ մեր ժողովուրդը:

Բայց կը բաւեն այս քաղուածքները, ցոյց տալու համար, թէ դեռ հարիւրաւոր սխալներ կան անունի, թուականի, վայ– րի եւ ծանօթութիւններու:

Հեղինակին այս անփոյթ եւ անբարե – խիղճ վերաբերումը յատկանշական է այն տեսակէտէն, որ խորհրդային Հայաստա– նի մէջ ի՞նչպէս կը շարաշահուի ժողո – վուրդին վաստակը, անոր թափած քըր – տինքը, բոլշեւիկեան պարտիային կողմէ:

Կ'արժէ առնել ու թղթատել Յովհ. Պետ– րոսեանի «Հայ Պարբերական մամուլի Բիբլիոգրաֆիա»ն, որ ուշագրաւ է իր սխալներով ու թերիներով:

Գ. Լ.

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԻՐԱՔԻ ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ԴՐԴԱՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այս բոլոր վտանգներուն գիտակից, վարչակարգը — եւ մանաւանդ իր ախոյ– եանը՝ Նուրի Սայիտ, — ամէն ճիգ թա – փեց որպէս զի երկրին նիւթական ու տն– տեսական վիճակը բարելաւուի, ժողովր– դական դժգոհութեան պատճառ չձգելու նպատակով: Ունեւորներու թիւը մեծ – ցընել, աշխատաւոր դասակարգին պար – գեւել եթէ ոչ հանդստաւէտ պայմաններ, բայց գոնէ բնակելի օճախ մը, ապագայի փայլուն հեռանկարներ: Ահա այն ներքին քաղաքականութիւնը, որուն կը հետեւէր իրաքեան կառավարութիւնը՝ Սուէզի տագնապէն ի վեր:

Այս ճիգը արդէն իսկ սկսած էր գրա – կան արդիւնքներ տալ. մայրաքաղաքը սկսած էր ընդարձակուիլ ու բարեզար – դուիլ, նոր գործարաններ, ջրամբարներ, ճանապարհներ, շէնքեր կառուցուեցան քարիւղի ընկերութեանց կողմէ վճար – ուած տուրքերուն պլլաճէով: Ամէն կողմ շինուեցան աժան վարձքերով բնակարան– ներ. Եփրատի եւ Տիգրիսի միջեւ տարած– ուած ընդարձակ հողեր բաժնուեցան ըն – չաւոր Փէլլահներուն:

Սակայն կառավարութեան այս ճիգե – րը ծնունդ տուին քաղքենի նոր դասա – կարգի մը, որ հետզհետէ մերժեց համա– կերպիլ մեծ հողատէր ազնուականու – թեան լուծին: Քաղաքներուն մէջ ծնունդ առաւ բանւորական դասակարգ մը, ո– րուն պահանջները օրէ օր կ'աւելնային եւ որ ինքզինք նախանձով կը բաղդատէր հարուստ դասակարգին հետ:

Նոյնիսկ այն ցեղախումբերը, որոնք ի– րենց պետերուն կոչին վրայ վարչակար – գին օգնութեան կը փութային կանոնա – ւորաբար, սկսան գարթօնքի շրջան մը ապրիլ: Արտաքնապէս ոչինչ փոխուած էր. նոյն ձեւով կը հագուէին, նոյն սո – վորութիւնները կը պահէին. բայց կեդրո– նական կառավարութեան իրագործած բարեփոխումներուն հետեւանքով, իրենց պետերուն հեղինակութիւնը օրէ օր կը նուազէր իրենց աչքին: Շէյխերը, իրենց հերթին, քաղաք փոխադրուեցան, առանց զաւակները համալսարան յաճախել սկսան եւ ծանօթացան արդիական գաղափարնե – րու:

Ձայնասփիւռը, հաղորդակցութեան մի– ջոցներու բարելաւումը երկրին խորերը ապրող ժողովուրդը յարաբերութեան մէջ դրին արտաքին աշխարհին հետ. եւ երբ վարչակարգը ցեղախումբերուն օգնու – թեան կարիքն զգաց անգամ մը եւս, այս վերջինները այլեւս միջոցները չունէին, կամ չէին փափաքեր օգնութեան փութա – լու:

Աչքերը նոր բանալու սկսած այս ժողո– վուրդին մէջ բերրի հող գտած էին նաեւ քաղաքական ամէն կարգի քարոզիչներ: Համայնավարները, զոր օրինակ, հակա – ռակ որ կառավարութեան կողմէ հալած– ուած էին, արաբական որեւէ մէկ երկիրէ աւելի զօրաւոր են Իրաքի մէջ: Կրեմլինի վարիչները միշտ ալ նպատակ ունեցած են արեւմտեան գրամատիրութիւնը հար – ուածել Միջին Արեւելքի իր ամէնէն տկար շրջաններուն մէջ — այսինքն՝ Իրանի եւ Միջագետքի մէջ. երկուքն ալ քարիւղի հարուստ կեդրոններ: Համայնավար գաղտնի քարոզչութեան համար Իրաքի ցեղային ներքին հակառակութիւնները ի– տէալ հող մը կը ներկայացնէին:

Միւս կողմէ, քաղքենի դասակարգին ու մտաւորականութեան մեծամասնութիւնը, որ միշտ ալ խորթ աչքով կը դիտէր ար– քայական օտար գերդաստանի մը իշխա – նութիւնը, համախոհ է Իսթիքլալ կու – սակցութեան տեսակէտներուն: Իսթիքլա– լը ծայրայեղ աջակողմեան կու – սակցութիւն մըն է, առաւելապէս բաղ – կացած Ռաշիտ Ալի Կայլանիի նախկին համախոհներէն: Կազմակերպուած պե – տական հարուածին ոչ – զինուորական տարրերը Իսթիքլալի անդամներ են մեծ մասամբ:

Իրաքը, հակառակ վերջին տարիներու վերազարթնումին ու արագ բարգաւաճ – ման, ինքնուրոյն մշակոյթ մը չունի: Երկար տարիներ զուրկ էր ուրոյն գրա – կանութենէ. գիրքերը կը հրատարակուէ– ին հեղինակներուն ծախքով. իսկ հեղի – նակներն ալ ընդհանրապէս ազատական եւ նոյնիսկ «յառաջդիմական» միտումներ ունէին, որոնց պատճառով ալ կառավա– րական հետապնդումներու կ'ենթարկուէ– ին: Մամուլը, կարեւոր յատկացումներ կը ստանար զանազան խմբակցութիւննե – րէ եւ միաժամանակ ենթակայ էր կառա– վարական խիստ գրաքննութեան. հետե – ւաբար կը ծառայէր միայն կառավարու– թեան կամ որոշ խմբակցութեանց քարոզ– չական նպատակներուն:

Այս բոլորին հետեւանքը այն եղած էր, որ իրաքեան հանրային կարծիքը, լուսա– բանութիւններ ստանալու համար, իր աչ– քերը յառած էր Եգիպտոսի: Գահիրէէն եկող թերթերը, գիրքերն ու մանաւանդ ձայնասփռումները լայն արձագանգ կը գտնէին ժողովրդական խաւերէն ներս: Ամէն օր, տիրող վարչակարգին դէմ ըմ– բոստանալու նոր պատճառներ կը տրուէին ե– գիպտական ձայնասփիւռէն. այս քարոզ– չութիւնը իր արդիւնքը տուաւ, ինչպէս տեսանք:

Իրաքի հաշէմական վարչակարգին ար– տաքին քաղաքականութիւնը շատ լաւ կը ծառայէր Գահիրէի քարոզչութեան. բա– ցայայտօրէն կը յայտարարէր իր բարե– կամութիւնը՝ անգլեւսաքսոն պետութիւն– ներուն հանդէպ. այս քաղաքականութեան պատճառն այն էր, որ մէկ կողմէն երկ – րին տնտեսական բարգաւաճումը արեւ – մտեան գրամագլուխներու կը կարօտի, իսկ միւս կողմէն, համայնավարութեան վտանգին դէմ պայքարելու համար ալ Ա– րեւմուտքի օժանդակութեան պէտք ու – նէին:

Այս երկու պատճառներով, Նուրի Սա – յիտ որոշած էր մասնակցիլ Պաղտատի Ուխտին, Իրաքի նախկին իշխանաւորնե – րուն — Անգլիոյ եւ Թուրքիոյ կողքին. յարած էր Այզընհաուըրի վարդապետու – թեան — այսինքն, ինչպէս Գահիրէի ձայնասփիւռը կը կոչէ՝ «կայսերապաշտ– ներու խմբակին »:

Առեն մը, Իրաքի նախկին վարչակար – գը, շնորհիւ իր ռազմկանութեան եւ բա– նակին կարծեցեալ հաւատարմութեան, խորհեցաւ թէ պիտի կարենայ դիմադրել հանրապետական շարժման: Սակայն, ներ– սէն որդնոտած փայտէ տուներուն նման, ամբողջ կառոյցը մէկ օրէն միւսը փուլ ե– կաւ:

ՆՈՐ ՆԻՒԹԵՐ

Վերջին տարիներուն զգալապէս հարս– տացած է Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի գրականութեան եւ ար – ուեստի թանգարանը: Զանազան քաղաք– ներէ ու երկիրներէ թանգարանը ստացած է հայ գրողներու եւ մշակութային գոր – ծիչներու դիւանները:

Ցիշատակութեան արժանի է Զապէլ Ե– սայեանի արխիւը, որ ղրկուած է գրա – գիտուհիին ժառանգորդներուն կողմէ:

Ծաւալով փոքր դիւանը կը պարունակէ Զ. Եսայեանի տպագիր եւ անտիպ կարգ մը ստեղծագործութիւնները, լուսանկար– ներ եւ զանազան նամակներ: Յատկապէս ուշագրաւ են Արտաշէս Յարութիւնեանի, Զիփան Սարաֆի եւ ուրիշներու նամակ – ները՝ որոնք կարեւոր տեղեկութիւններ կուտան գրագիտուհիին վաղ շրջանի, օս– մանեան սահմանադրութեան տարիներուն ունեցած գրական գործունէութեան մա – սին:

Աշուղ Ջիւանիի տղուն՝ Գ. Լեւոնեանի արխիւներուն հետեւ հետաքրքրական է նաեւ Դերենիկ Դեմիրճեանի հարուստ եւ մեծարժէք դիւանը, որ կը պարունակէ հազարէ աւելի փաստաթուղթ, որոնց շարքին՝ Դեմիրճեանի «Վարդանանք», « Երկիր հայրենի », « Կապուտան» եւ այլ գործերու բնագիրները:

Ա. Զօպանեանի, Թ. Ազատեանի, Տիգ– րան Կամսարականի արխիւներէն պատ քանի մը տարուան ընթացքին թանգարա– նը հարստացած է մօտ տասը հազար հազուագիւտ եւ հնատիպ գիրքերով եւ պարբերական մամուլի հաւաքածոներով:

Թանգարանը ձեռնարկած է մշտական ցուցահանդէսի մը կազմակերպման՝ նը – ւիրուած հայ գրականութեան պատմու – թեան, հեթանոսական շրջանէն մինչեւ մեր օրերը: Թանգարանը հաւաքուած հնատիպ եւ հազուագիւտ գիրքերը, քար– տէսները, ձեռագրերը եւ հայ ականաւոր դէմքերու շարք մը ձեռագիրները մեծա – պէս պիտի նպաստեն մշական ցուցահան– դէսին կազմակերպման:

«Սով. Հայաստան»

ԱՄԵՐԿԱՅԻ ԱԶԳ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԷՋ

Անթիլիասի Կաթողիկոսարանի պաշտօնաթերթ «Հասկ»ի Յունիսի թիւէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները՝ Ամերիկահայ Թեմի եւ Կաթողիկոսարանի փոխյարաբերութեանց մասին :

Ամերիկահայ Թեմի Ազգային Կեդրոնական Վարչութեան որոշումով պաշտօնական Պատուիրակութիւն մը Մայիս 23–ին Պէյրութ գացած եւ յաջորդն օրն իսկ ներկայացած է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Զարեհ Ա.ին : Պատուիրակութեան մաս կը կազմէին Սուրէն Սարոյեան, Եղիշէ Մելիքեան եւ Ճորճ Մարտիկեան : Կամքէ անկախ պատճառներով Պ. Մարտիկեան Լիբանան չէ կրցած երթալ :

Պատուիրակութեան երկու անդամները Կաթողիկոսէն ներկայացուցած են իրենց հաւատարմագիրը, ուր կ'ըսուի .—

Մեր երեք պատգամաւորները պիտի խօսին եւ խորհրդակցին Առաջնորդ մը ունենալու համար թեկնածուներու ցանկ մը բերելու մեր Երեսփոխանական ժողովին : Պիտի խօսին մեր սահմանադրութեան մէջ կատարուելիք փոփոխութիւններուն եւ յաւելումներուն մասին, ինչպէս նաեւ Ազգ. Ընդհ. Ժողովի մասնակցութեան մասին : Անոնք պիտի խօսին նաեւ Առաջնորդարանի մը շէնքի կառուցման, հանգանակութեան դրամներու շահարկման ձեւի եւ բաղձանք պիտի յայտնեն Տնտեսական Մարմնի մը կազմութեան մասին :

Պատուիրակները Ամերիկահայ Թեմի Ազգ. Կեդրոնական Վարչութեան այս նամակը յանձնելէ ետք, Զարեհ Ա.ի փոխանցած են Ամերիկահայութեան գորովալիր յարգանքն ու անայլայլ սէրը :

Նամակին մէջ նշանակուած օրակարգը լուծելու համար՝ ժողովի հրաւիրուած են Լիբանանի Ազգ. Կեդրոնական Վարչութիւնը, Ազգ. Ընդհ. Ժողովի Դիւանը եւ Ամերիկահայ Պատուիրակները, որոնք Մայիս 28ին, Կաթողիկոսին նախագահութեամբ քննած են ներկայացուած բաղձանքը :

Վեհափառին աղօթքէն ետք, յանուն Ամերիկահայ Թեմի պատուիրակութեան՝ Պ. Եղիշէ Մելիքեան կարդացած է երկար ճառ մը, հպանցիկ ակնարկով մը անդրադառնալով վերջին քառորդ դարու ընթացքին տեղի ունեցած ազգային – եկեղեցական անցուդարձերուն : Եղիշէ Մելիքեան շեշտելէ ետք թէ 25 տարիներու սրտմաշուք հողեվիճակէ մը ետք Խորէն Արք.ի այցելութեամբ նոր զարթօնքի մը աւետիսը հասած էր Ամերիկա, ուր կատարուած հանգամանկութիւնը գլեց անցաւ նախատեսուած էոքան, աւելցուցած է.—

« Ամերիկահայութեան մէջ ստեղծուած այս աննախընթաց խանդավառութիւնը եւ Ազգային – եկեղեցական վերազարթնումը՝ որ երախտագիտութեամբ կը պարտինք Վեհափառ Հայրապետին, իր Լիազօր Նուիրակ Խորէն Արք. Բարոյեանի եւ Ազգային Իշխանութեանց՝ սոտ եւ անդ՝ յարատեւ պահելու համար հնարաւորութիւնն ու թոյլտուութիւնն ունենանք, բախտաւորուելու բարձրաստիճան հոգեւորական Առաջնորդով մը, որպէսզի վարչականօրէն մեր ալ Առաջնորդարանն ու Առաջնորդութիւնը դառնան աւելի զօրաւոր, եւ Ամերիկահայ առանձնայատուկ պայմաններուն համապատասխան : Նաեւ մեր խոնարհ խնդրանքն է, որ Ամերիկահայ մեր Թեմի եկեղեցիները օժտուին երիտասարդ եւ կրօնական դաստիարակութեամբ ու նաեւ անգլերէն լեզուին ծանօթ քահանաներով : Կ'ուզենք այս վերջին խնդրանքը ներկայացնել չեշտուած կերպով, որովհետեւ մեր նոր սերունդը, որքան ալ հայերէն հասկնայ, անգլերէնով տրուած բացատրութիւնները սակայն զինենք աւելի ջերմօրէն կը կապեն Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցիին : Անհրաժեշտութիւնն ունինք Կիրակնօրեայ Դպրոցներու մէջ գործածուելիք, ինչպէս նաեւ հայերէն լեզուի ուսուցման մանկավարժական մեթոտներով նոր դասագիրքերու » :

Պաշտօնական առաջին այս ժողովին ընթացքին կազմուած է յանձնախումբ մը՝ մասնակցութեամբ Վ. Սէթեանի, Մ. Հեբրոյեանի, Խ. Պօղպիկեանի, Եղիշէ Մելիքեանի եւ Սուրէն Սարոյեանի, որոնք հանդիպումներ ունենալով պատրաստած են ծրագիր մը եւ ներկայացուցած Յունիս 13ի երկրորդ ժողովին : Յանձնախումբին ներկայացուցած բանաձեւերը՝ օրակարգի բոլոր հարցերուն մասին, կարծիքներու փոխանակութենէ եւ զանազան փոփոխութեանց ենթարկուելէ ետք՝ ընդունուած է ժողովականներուն կողմէ :

Ամերիկահայ Պատուիրակութեան անդամները այցելած են նաեւ Պիքֆայայի Դպրեվանքը է մեկնած՝ խանդավառ տպաւորութեամբ :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ 1958Ի ՃԱՄԲԱՐԸ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի այս տարուան բանակումի հսկայ շէնքը՝ ուր հարիւրաւոր երիտասարդ տղաք ու աղջիկներ Օգոստոս 1 – 30 պիտի ապրին ընկերական ու հայկական տաք մթնոլորտի մը մէջ :

Առաջին անգամ ըլլալով Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը այսքան մեծ, ընդարձակ ու ամէն յարմարութիւններով օժտուած շէնք մը գտած է այս տարի՝ բանակումին համար :

Իզէրի նահանգին սրտին վրայ, ծովի մակերեւոյթէն հինգ հարիւր մեթր բարձր, Լիոնէն հազիւ յիսուն քիլոմեթր անդին՝ բանակավայրը արձակուրդի լաւագոյն կեդրոնը պիտի ըլլայ ապահովաբար մեր երիտասարդներուն համար : Փայտաշէն լիճը կը գտնուի շէնքին ճիշդ քովը (հազիւ յիսուն մեթր), թենիսի, փութպոլի եւ ժամանցի յատուկ այլ խաղավայրերով : Գեղատեսիլ լեռներ կը տարածուին չորս դին, ծառերու կանաչութեան մէջ կորսուած : Նախորդ տարիներու փորձառութիւնը փաստ մըն է արդէն՝ որ այս տարուան ճամբարի կեանքը, պատրաստուած մասնաւոր ծրագիրի մը վրայ, Նոր Սերնդականներու եւ համակիրներու համար պիտի ըլլայ իտէալ արձակուրդ մը :

Հոն, օրերը կ'անցնին երգով ու պարով, հայրենի քաղցր աւանդութիւններով՝ ինչ որ յատուկ է Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ուղղութեան եւ սկզբունքին : Գեղարուեստական երեկոներէն զատ՝ ճամբարին մէջ պիտի ըլլան դասախօսութիւններ մեր պատմութեան, գրականութեան եւ մշակոյթին շուրջ : Խմբական այցելութիւններ նախատեսուած են՝ դէպի կեդրոնական Ֆրանսայի տեսարժան վայրերը ... եւ այս բոլորը՝ Հայուն յատուկ խանդավառութեամբ, միջավայրի մը մէջ, ուր նահանջի ճամբաներուն վրայ կորսուած երիտասարդները Հա՛յ կը վերակենդանին :

Նոր Սերունդը ունի ուղեգիծ մը որմէ չի շեղիր : Ամբողջ տարուան մը եռուն գործունէութենէ յետոյ՝ մեր տղոց ու աղջիկներուն կը տրուի լաւագոյն առիթը, ամիս մը միասին ապրելու, արձակուրդը հաճոյքով անցնելու, զիրար ճանչնալու եւ իրարու գործունէութեանց տեղեկանալու համար :

Անցեալ տարի 250 հոգի մասնակցեցաւ Սապլը տ'Օլօնի ճամբարին : Այս տարուան դիմումներէն կը նախատեսուի թէ բանակողներու թիւը շատ աւելի պիտի ըլլայ, ահա՛ թէ ինչու աշխատեցանք գտնել մեծ շէնք մը եւ յաջողեցանք՝ շնորհիւ Վալանսի մեր եռանդուն ընկերներուն :

Քանի օրերը կը մօտենան՝ դիմումները այնքան կ'աւելնան : Ոչ Նոր Սերնդականներու թիւը զգալիօրէն շատ է նաեւ այս տարի, վստահ ենք սակայն՝ թէ մեր ընկերներն ու ընկերուհիները իրենց թիւով պիտի գերազանցեն իրենց բարեկամները՝ ինչպէս միշտ :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ
ՃԱՄԲԱՐԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՐՈՒՍՏ ՄԸ ԵՒՍ

ԼԱ ՎԱԼՊԱՌԷԼ.— Սիրելի «Յառաջ», օտար հողին յանձնեցինք հաւատաւոր ընկեր մը, Հայկ Պետիկեանը : Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ընդհանրապէս եւ Վալպառէլի «Արամ» խումբը մասնաւորապէս անդարմանելի կորուստ մը ունեցան այս մահով :

Ողբացեալ ընկերը առ հասարակ ազգային, բայց մասնաւորապէս կուսակցական պարտականութեանց մէջ, միշտ կարգապահ, միշտ բերած է լայն բաժին մը, ըլլայ նիւթապէս, ըլլայ բարոյապէս, հակառակ իր համեստ պայմաններուն եւ յառաջացած տարիքին : Բոլոր ձեռնարկներուն մէջ՝ առաջինն էր ինքը : Ոչ մէկ աշխատանքէ կը խուսափէր : Նիւթական զոհողութեանց համար առաջինն էր արձանագրութեան մէջ, ոչ մէկ ժողով կը փախցնէր, եթէ նոյնիսկ պատահէր ամէն օր : Ազգ. տօնակատարութիւն եւ ընկերային հաւաքոյթ կազմակերպուած ժամանակ, դրան առջեւն էր : Հակառակ իր ֆիզիքական յոգնութեան, նման աշխատանքներու մէջ կը գտնէր իր լաւագոյն գոհացումը : Բառին իրական առումով, բարութեան, ներողամտութեան, պարտաճանաչութեան, համբերատարութեան, լուռ աշխատանքի մարմնացումն էր ան :

— Երբ, կ'ըսէր ան, մեր ծանօթ եւ անծանօթ հերոսները լեռներու եւ ձորերու մէջ կը կռուէին, իրենց արիւնը չսակարկեցին երբեք : Մենք ալ ներկայ պայմաններու մէջ, այս ժողովուրդին ազգային դիմագիծը վառ պահելու պայքարին լծուինք գործի եւ փրկենք նոր սերունդը :

Կատարեալ հաւատքով կը սպասէր Հայաստանի Անկախութեան : Ամէն մէկ յուսատու շարժում, ամէն գեղեցիկ աշխատանք որ տեղի կ'ունենար հայրենիքին մէջ, ամէն նուաճում կամ յաջողութիւն, որ ցոյց կուտար նոր սերունդը կը խանդավառէին զինք : Կ'ըսէր .— « Այս տեսակ ժողովուրդ մը չի կորսուիր» : Հըպարտ կ'ըլլար անոնցմով, տխուր՝ հին սերունդէն ամէն մէկ կորուստով : Ողբացեալ Շ. Միսաքեանի մահը իրեն համար ամէնասեւ օրը եղաւ, տխուր էր օրերով եւ շաբաթներով :

Իր բարկութիւնը անսահման կ'ըլլար երբ մեր ազգային նուիրական սրբութիւնները կ'ենթարկուէին խծբծանքի : Կամ համբերաշխ աշխատանքի խոչընդոտներ կը ստեղծուէին :

Վալպառէլի «Արամ» խումբը հպարտ էր իրմով եւ մեծ կորուստ մը ունեցաւ իր մահով :

Թաղումը կատարուեցաւ ընկերներու եւ բարեկամներու լայն մասնակցութեամբ եւ այս առթիւ եղան փոխան ծաղկեպսակի յատկացումներ ազգային զանազան նպատակներու :

Օտար հողը, սիրելի ընկեր խմբապետ, թեթեւ գայ վրադ :

Կ. ՓՈԼԻԿԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ տօնուած է Ֆրանսացի նկարիչ եւ քանդակագործ Օնորէ Տոմիէի ծննդեան 150ամեակը :

Վ. ԱՆԱՆԵԱՆԻ «Սեւանի ափին» վէպը թարգմանուած է չինարէնի եւ հրատարակուած՝ նոր ուղղագրութեամբ, 304 հազար տպաքանակով 1955ին չինարէնի թարգմանուած էր նաեւ Վ. Անանեանի «Մանկութիւնը լեռներում» գիրքը :

ՀԱՅՊԵՏՀՐԱՏԸ լոյս ընծայած է Վ. Գրիգորեանի «Երեւանի խանութիւնը 18րդ դարի վերջում» ուշագրաւ մենագրութիւնը. Երեւանի այդ շրջանի պատմութիւնը ցարդ առանձին ուսումնասիրութեան չէր արժանացած :

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ արդի գիտութեան հարցերուն շուրջ դասախօսութիւն մը տուած է ծանօթ գիտնական Ա. Ալիխանեան, բացատրելով հիւլէին կազմուածքն ու շարք մը այլ խնդիրներ :

ԿԱՐՄԻՐ ԳԻՒՂԻՆ մէջ շահագործման յանձնուած են նոր ջրմուղներ. աւելի քան հինգ քիլոմեթր երկայնութեամբ ջրատար խողովակներով լեռնային ջուրը տարուած է գիւղ, ուր բազմաթիւ կեդրոններու մէջ ծորակներ դրուած են. աչնան ջրմուղներ պիտի ունենան նաեւ Սարուխան, Հացառատ եւ Բաղիկեան գիւղերը :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ձգախէժի արտադրութեամբ զբաղող զանազան ընկերութիւններու ներկայացուցիչներու եւ մասնագէտներու պատուիրակութիւն մը Յունիս 17ին այցելած է Երեւան եւ ձգախէժի գործարանին արտադրութիւնը տեսնելով մեծապէս գնահատած այդ մարզին մէջ Հայերու ձեռք բերած արդիւնքը :

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ մշակութային պատուիրակութիւն մը, գլխաւորութեամբ Էտինպուրկի համալսարանի տեսուչ Ճէյմս Ճաստիսի՝ Յուլիս 3 – 6 այցելած է Երեւան եւ հանդիպումներ ունեցած հայ գիտնականներու հետ :

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ Ջրաելեկտրաշինութեան պատուիրակութիւն մը գացած է Երեւան եւ այցելած Սեւանի ու Կիմիւշի Ջրաելեկտրակայանները, ծանօթանալով մեքենայացման մեթոտներուն եւ մասնագէտներու աշխատանքին :

ՄԵՂՐԱՁՈՐ գիւղի բնակիչները, որ ցարդ չունէին խմելու ջուր, այս տարի ունեցան իրենց ջրմուղը, որուն զետեղման աշխատանքները տեւեցին մէկ ու կէս ամիս. մօտակայ սարալանջին աղբիւրի սառնօրակ ջուրը խողովակներով գիւղ տարուած է :

ՀԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ մայրաքաղաք Դուինի մէջ կատարուած են պեղումներ, որոնց ընթացքին յայտնաբերուած են մեծ քանակութեամբ մետաղէ գործիքներ, զէնքեր, արծաթէ խեցեղէն եւ յախճապակեայ իրեր, ապակեղէն են. :Գտնուած իրերը ցոյց կուտան թէ Դուինի մէջ զարգացած էր ապակեգործութիւնը, ոսկերչութիւնը, բրուտագործութիւնը եւ այլ արհեստներ (9 – 13 դարերուն) :

ՍԻՄՖԵՐՈՊՈԼ քաղաքին մէջ տեղի ունեցած է Խ. Միութեան հեծանուորդներու մրցումը՝ մասնակցութեամբ գլխաւոր երկիրներու մարզական խումբերուն. խմբական առաջնութիւնը շահած է Երեւանի հեծանուորդներու խումբը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ գիտունները բաց նամակ մը հրատարակեցին, ուղղուած՝ աշխարհի բոլոր գիտնականներուն, խնդրելով որ իրենց օգնեն «յարձակումին առաջքն առնելու եւ Գ. Աշխարհամարտ մը չսանձելու համար»: Խորհրդային գիտնականները կը դատապարտեն անգլեւամերիկեան միջամտութիւնը Լիբանանի եւ Յորդանանի մէջ... Միջամտութիւն մը՝ որ կը սպառնայ Իրաքի եւ Արեւելքի այլ երկիրներու գերեվարման»: Վերջապէս նամակը կ'եզրակացնէ.— Գիտուններ աշխարհի, սիրելի բարեկամներ, հակառակ կարծիքներու տարբերութեան՝ բոլորիս ալ նպատակը նոյնն է.— Խաղաղութիւնը եւ մարդկութեան յառաջդիմութիւնը »:

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ Յուլիս 28ին պիտի գումարուի Ատլանտեան Ուխտի Խորհուրդը՝ մասնակցութեամբ Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարար Տըլըսի:

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ փոքրիկ գիւղ մը՝ Պրաք, Ալպեաններուն մէջ, հրդեհի մը հետեւանքով մոխրակոյտի վերածուեցաւ. գիւղացիները ազատեցան ստոյգ մահէ, ոչ մէկ զոհ կայ:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ Շահը Խրուշչեւի կողմէ Մոսկուա հրաւիրուեցաւ. Շահը յայտարարեց թէ պատասխան մը տալէ առաջ պէտք է մտածէ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ Մէնտէս – Ֆրանս տեսնուեցաւ խորհրդային Արտաքին նախարար Կրոմիքոյի հետ՝ Համայնավար Չինաստան մեկնելէ առաջ:

ԻՏԱԼԻՈՅ Վարչապետ Ֆանֆանի Փարիզ հրաւիրուեցաւ Տը Կոլի կողմէ:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ կառավարութիւնը մերժեց գրաղիլ Իմրէ Նակիի սպանութեան դէմ Եուկոսլաւիոյ յանձնած յուշագիրով:

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ կացութիւնը հետզհետէ աւելի կը ծանրանայ. առջի օր հազար հոգի ձերբակալուեցաւ:

ԱՒՍՏՐԻՈՅ Վարչապետ Ռաապ Խրուշչեւի նուիրեց Քարլ Մարքսի մէկ նամակին բնագիրը:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ կառավարութիւնը որոշեց ճանչնալ Իրաքի Հանրապետութիւնը:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ Ազգ. տօնին առիթով ճառ մը արտասանելով Կոմուլքա Միջին Արեւելքի անգլեւամերիկեան միջամտութիւնը որակեց «յարձակում մը՝ որ կը վտանգէ աշխարհի խաղաղութիւնը »:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը յայտարարեց թէ իր երկու Նախարարները՝ Նախկին վարչապետ Հաշէմ եւ Պաշտպանողական նախարար Թուքան սպաննուած են Պաղտատի մէջ:

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ մէջ ծանր խռովութիւններ ծագած են, կը յայտարարեն Թեհրանէն եւ հաւանական է որ մօտ ատենէն «համարարական » յեղափոխութիւն մը ըլլայ:

ԵՄԷՆԻ մէջ ընդհանուր զօրահաւաքը սկսաւ՝ իմամին (կրօնապետ) հրամանով:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ գրողները կոչ մը հրատարակեցին, ուղղուած՝ աշխարհի բոլոր գրագէտներուն, իրենց գրչեղբայրներուն յայտարարելով թէ «նոր աշխարհամարտը կը սպառնայ հաւասարապէս բոլոր ընտանիքներուն». խորհրդային գրողները կ'առաջարկեն համախմբել բոլոր ուժերը, հարիւրաւոր լեզուներով, նոր պատերազմի մը առաջքն առնելու համար:

Օր. ՄԱՐԿՐԻԹ ԷՄԻՐՁԷՅԵԱՆ
Պ. ԺՈՐԺ ՍՈՄԱՆԵԱՆ
Ամուսնացած

Իսի 20 Յուլիս 1958 Քլամար

×

Այս առթիւ Պ. Կարապետ Կարապետեան չորս հազար ֆր. կը նուիրէ Խրիմեան գպրոցին Իսի, եւ հազար ֆր. Յառաջին:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համա – Խարբերդ. Միութեան Մարսէյլի եւ Սէն Լու Կրան Բէնի քոյր մասնաճիւղերու:

Այս Կիրակի ամբողջ օրը Եօթնեղբայրեան օդաւէտ ագարակը, Սէն Լու Կրան Բէն: Դերասան ԹՐԱԳՕՇ կարող ուժերով կը բեմադրէ մեծ օփերեթ մը ՄԱՌՋԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, արտասանութիւն, անակնկալներ եւն.:

Հանդիսավայրը երթալու համար Պուլվար Կարիպալտիէն առնել 15 եւ 18 թիւ հանրակառքերը եւ իջնել Սէն Լու, Ֆրանսական եկեղեցիին քով:

Մուտքը ազատ է:

ՀԱՅԿ. "ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐ"Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ ԿԸ ՏՕՆԷ
ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ 62ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Մասնակցութեամբ շրջանիս բոլոր ենթակոմիտէներուն, խումբերուն, Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր խումբերուն:

Այս Կիրակի ամբողջ օրը, Վալապրեի անտառներուն մէջ:

Պատուոյ նախագահ՝ Պ. ՎԻՔԹՈՐ ՍԱՎԻՆ Պուշ տիւ Ռոնի ընդհ. խորհրդական եւ Կառտանի քաղաքապետ:

Նախագահ ընկեր ՎԱՐԴԱՆ ԿԱՍԱՐԵԱՆ (Ամերիկայէն): Բանախօսներ՝ Պ. ՌՈԺԷ ԼԵՐՏԱ, եւ ընկեր ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ՝ Պէյրութէն: Խօսնակ՝ ընկեր ԼԵՒՈՆ ԳԼՃԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին:

Պոմոնի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի պարախումբը, Օր. Մ. Իշխանեան՝ երգ, ընկեր Գր. Քէնտէրեան եւ ընկեր Կ. Յարութիւնեան՝ արտասանութիւն, հայկական շուրջպար, նուագ, եւրոպական պարեր եւայլն: Առաւօտուն՝ «պուլ»ի մրցում:

Առատ ուտելիք եւ խմելիք, ի մէջի այլոց՝ հռչակաւոր «շիշ – քէպապ» խորոված «Հայաստան» խումբի ընկերներու պատրաստութեամբ:

Երթեւեկի համար արձանագրուիլ՝ շրջանիս ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն մօտ, որոնք վարձած են մասնաւոր օթօքարեր, էքսի Թրօլէպիւս կամ օթօքար առնողները կ'իջնան Լիւյն:

Մուտքը ազատ է:

×

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէն Խանասորի տարեդարձին առթիւ կազմակերպուած դաշտահանդէսին համար վարձած է օթօքարեր: Արձանագրուիլ.— Ընկեր Ա. Քէօսէեանի (Փլաս տ'էքս) ընկեր Պետրոսեանի (Րիւ տէ Փըթիթ Մառի), Պառ Րաֆֆի եւ Պ. Ծերիկեան (Րիւ տէ Տօմինիքէն):

ՊՈՄՈՆ.— Վարձուած են երկու օթօքարեր: Արձանագրուիլ հետեւեալ ընկերներու մօտ.— Վ. Տէր Վարդանեան, Սերժ Սարգիսեան, Գ. Եօթնեղբայրեան եւ Յ. Գոճակէօզեան: Օթօքարերը կը մեկնին Կիրակի առաւօտ ժամը ութին:

×

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ 62ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՌԹԻՒ

Շաւիլի անտառին մէջ, գերեզմանատան մօտ, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի կողմէ:

27 Յուլիս, Կիրակի օր, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ:

Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Առտուն.— Հայաստանի ազատագրութեան ճանապարհին ինկած բոլոր մեր հերոսներու յիշատակին հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Շաւիլի Նորաշէն եկեղեցիին մէջ, կէսօրէ ետք ժամը երեքին այցելութիւն ծանօթ շիրիմներուն:

Գեղարուեստական բաժին, բարձրախօս եւ բանախօսութիւն:

Անձրեւի պարագային հանդէսը տեղի կ'ունենայ Սալ Թէ Ֆէթի մէջ, րիւ Սթալինկրատ:

×

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքին տարեդարձին առթիւ, կազմակերպուած Փոն տը Շէրիւի Հ. Յ. Դ. Անդրանիկ խումբի կողմէ: Այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Ալըրըլէն Պ. Տըրօկոսի գեղեցիկ ծառաստաններու մէջ: Կը նախագահէ ընկեր Յ. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ: Կը խօսի ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ՋԷՔԵԱՆ: Գեղարուեստական բաժին բարձրախօսով, առատ կեր ու խում, մատչելի գիներով: Մուտքը ազատ է: Անձրեւի պարագային պիտի յետաձգուի:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Վերժին Յովսէփեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի առաւօտ Նիսի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իր ամուսնոյն՝

ԳԱՌՆԻԿ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքին տարեդարձին առթիւ: Կազմակերպուած Անի կոմիտէին եւ Նոր Սերունդի խումբին կողմէ, այս կիրակի ամբողջ օրը, Էստրըլէն, Պ. Բիւվիէի դաշտավայրը:

Կը նախագահէ ընկեր Համբիկ Ջաֆարեան (Նոր Սերունդ), կը խօսի ընկեր Ազգին Մարտիրոսեան:

Գեղեցիկ անակնկալներ, գեղարուեստական բաժին, հայկական երգապնակներ: Ճոխ պիւֆէ:

Անձրեւի պարագային տօնակատարութիւնը կը կատարուի Համօ Օհանջանեան ակումբը, կէսօրէ ետք ժամը երեքին:

Առաւօտեան օթօքարերու ժամերն են.— 9.30, 11, 12.10, կէսօրէ վերջ 14.15: Վերադարձ երեկոյեան ժամը 20.30ին:

×

ԽԱՆԱՍՈՐԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

3 Օգոստոսին:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Տէսինի մասնաճիւղի կողմէ, այս կիրակի Տէսինի ծանօթ Պուրակին մէջ, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ:

Մասնակցութեամբ Տարօնի երկսեռ երիտասարդաց միութեան:

Կը նախագահէ Պ. ԼԵՒՈՆ ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ

Կը բանախօսէ Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ

Կ'երգէ Տիկին Մարի Կարապետեան, կ'արտասանեն Օր. Փ. Տապաղեան եւ Ալպէր Ներսէսեան (Սէնթ Էթիէնէն):

Խօսնակ՝ Յովսէփ Տէմիրճեան:

Գեղարուեստական բաժին, պիտի ըլլան երգեր, արտասանութիւններ եւ Տարօնի աւանդական գեղջկական պարեր:

Առատ կերուխում: Հայրենակցական տաք մթնոլորտ:

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երկու վկայեալ հիւանդապահուհիներ կ'ուզուին հայկական զոյգ ծերանոցներուն համար (Անտիպի եւ Մոնմորանսի): Ներկայանալ ամէն օր Աղքատախնամի գրասենեակը՝ 32 րիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայաստանի Շամշադինի շրջանի Բերդ գիւղէն Տիկին Հայկանոյշ եւ իր որդին՝ Սարգիս Իվանի Աթոյեան, կը փնտռեն իրենց ամուսինն ու հայրը՝ Իվան Սերգոյի Աթոյեան, որ Բ. Աշխարհամարտին գինուոր մեկնեցաւ: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել.— Անդրանիկ Աղամեան, Ֆոնտաքըր Շանթ Ֆլէօրի, Վիլլա Օրանժ, Սէն Ժիւլիէն, Մարսէյլ:

(Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել):

×

Սուրէն Սանկիկեան կամ Սուրէնեան, Զէյթունցի, պատերազմին գերի ինկած է եւ Փարիզ հաստատուած 1945, ամուսնացած է զէյթունցի աղջկան մը հետ: Արհեստով զինկօկրաֆ: Տեղեկացնել Պետեանի

GUT 35-41

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 – PARIS (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԱԼԱՆՍ, Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, Ահարոնեան ակումբը: Կը հրաւիրուին նաեւ Ռոմանի ընկերները: Պարտաւորիչ բոլորին ներկայութիւնը:

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէին եւ «Շաւարշ Միսաքեան» խումբին ընկերական ընդհ. ժողովը, այս Ուրբաթ ժամը 21ին, Պուա Քոլոմպի կայարանին սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէօանվիլիէի օգափոխութեան կայանի Բ. խումբի վերջին բժշկական քննութիւնները տեղի պիտի ունենան Օգոստոս մէկին, ժամը 9 – 12, Հայ Կարմիր Խաչի դարմանատունը, 15 Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ:

Բ. խումբը կը մեկնի Օգոստ. հինգին:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամսեայ 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 25 ՅՈՒԼԻՍ

VENDREDI 25 JUILLET 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8251 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4052

ԴՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ԴԱՐՁԱԿԷՏԸ

Եթէ փորձենք զուգակշիռ մը երէկուան եւ այսօրուան միջեւ, պէտք է ետ երթանք ութ տարի, մինչեւ 25 Յունիս 1950, Քորէայի պատերազմը:

Յետպատերազմեան ազատ աշխարհը նուիրուած էր վեց տարուան անհասկնալի – թաց աղէտին բացած վէրքերը դարմանելու, մինչ Խորհրդային Միութիւնը՝ օգտուելով իր նախկին դաշնակիցի հանդամանքէն եւ համոզուած՝ որ անպատիժ պիտի մնայ, անսանձ ու անարգել կը շարունակէր իր չահատակութիւնները, օրէ օր աստիճան մը աւելի ընդլայնելով իր ազդեցութեան շրջանակը:

Կարմիր բանակները ոչ միայն չպարպեցին պատերազմի ընթացքին իրենց «ազատագրած» երկիրները, այլ հետզհետէ գրաւեցին կամ «արբանեակ» դարձուցին զանազան հողամասեր, արեւմուտքի մէջ հասնելով մինչեւ Ադրիական ծով (Ալպանիա), իսկ արեւելեան կողմէն տարածուելով մինչեւ Չինաստան ու հիւսիսային Քորէա:

Ամբողջ հինգ տարի կրաւորական դիրք բռնելէ ետք, ազատ աշխարհը — առաջնորդութեամբ Միացեալ Նահանգներուն — ուզեց սանձ մը դնել բոլշեւիկեան ախորժակներուն՝ երբ անակնկալ յարձակում մը գործուեցաւ Հարաւային Քորէայի վրայ:

1950 Յունիս 25ը եղաւ առաջին դարձակէտը: Մոսկուա հասկցաւ վերջապէս թէ դիմացի ճակատինները յաւիտեան անզօր ականատեսի դերին մէջ պիտի չմնային:

Շատ երկար տեւեց Քորէայի պատերազմը՝ մարդկային ու նիւթական ահագին զոհողութիւններ պարտադրելով ազատ աշխարհին: Սակայն Հարաւային Քորէան պահեց իր անկախութիւնը: Ու թումբ կանգնեցաւ համայնավարական յառաջխաղացութեան առջեւ՝ դէպի ծայրագոյն Արեւելք:

Այնուհետեւ Կրեմլինի վարիչները իրենց քարոզչական մեքենան փոխադրեցին դէպի Միջին ու Մերձաւոր Արեւելք, կատարելով կարեւոր նուաճումներ:

1956ի աշնան Սուէզի առչաւանքը խաղցեց Մոսկուայի հացին: Բուլգանինի իր ծանօթ վերջնագրով արաբական դատին ախոյեանի համբաւ ստացաւ: Այզընհաուրի նոյնիմաստ վերջնագիրն ու համանուն «վարդապետութիւն»ը ո՛չ մէկ կերպով պակսեցուցին Խորհրդային Միութեան հմայքը Մերձաւոր Արեւելքի խալամ եւ արաբ զանգուածներուն վրայ:

Այս տարուան Փետրուարի սկիզբէն ի վեր պատահած դէպքերը, մասնաւորաբար Եգիպտոսի, Սուրիոյ եւ Եմէնի համախմբումը Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան մէջ, Լիբանանի ապստամբական շարժումն ու Իրաքի Յուլիս 14ի յեղափոխութիւնը ցոյց տուին, որ բոլշեւիկեան ազդեցութիւնը կարծուածէն աւելի զօրաւոր է Մերձաւոր Արեւելքի մէջ:

1958 Յուլիս 14ը կազմեց նոր դարձակէտ մը:

Ամբողջ երկու ամիս խուլ ականջ ձեւանալէ ետք Լիբանանի օգնութեան կոչերուն, Այզընհաուր վերջապէս վճռական որոշում մը տուաւ՝ մարելու համար արեւելքի մէջ բռնկած հրդեհը, որ կը սպառնար ընդհանուր աղէտի մը վերածուիլ:

Բաժակը յորդած էր: Դանակը՝ ոսկորին հասած:

Միացեալ Նահանգներէն վերջ Անգլիոյ վճռական գործողութեանց նպատակն էր վերահաստատել խաղաղութիւնը, որուն այնքան կարօտ է ամբողջ մարդկութիւնը, արեւելքէն մինչեւ արեւմուտք, հիւսիսէն մինչեւ հարաւ:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԱՌԱՋԱՐԿԸ

ՖՐԱՆՍԱ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ՉԷ

Խրուշչեւ անմիջապէս տուաւ իր պատասխանը Մեծերուն: Համաձայն է որ ժողովը տեղի ունենայ Նիւ-Եորք, Ապահովութեան Խորհուրդի բացառիկ նիստի ձեւով՝ երկուշաբթի, Յուլիս 28: Խ. Միութեան վարչապետը կ'աւելցնէ թէ այդ ժողովին պէտք է հրաւիրուին նաեւ Հնդկաստան եւ արաբական երկիրները: Ներկայ ձեւին տակ, կացութիւնը կախում ունի գլխաւորաբար Ֆրանսայէն, ծանօթ է որ մինչ Անգլիա եւ Ամերիկա կ'առաջարկէին որ Մեծերու ժողովը ըլլայ միայն Ապահովութեան Խորհուրդի բացառիկ նիստ մը, Ֆրանսա դէմ էր այս տեսակէտին: Ֆրանսական քաղաքական շրջանակները կը բացատրեն թէ ինչու Տը Կոլ յարմար չի նկատեր Ապահովութեան Խորհուրդը: Կը ճշդեն նաեւ թէ Ֆրանսա դէմ չէ որ ժողովը վայելէ ՄԱԿի հովանաւորութիւնը, տեղի ունենայ Նիւ Եորք, նոյնիսկ ՄԱԿի շէնքին մէջ, բայց համաձայն Ֆրանսայի՝ Ապահովութեան Խորհուրդի կանոնագիրը (մասնաւորաբար վեթօն) թոյլ պիտի չտայ որ այդ ժողովը առարկայօրէն կատարուի եւ շինարար արդիւնքի մը յանգի: Կ'ըսուի նաեւ թէ այս տեսակէտէն ամերիկեան եւ ֆրանսական կարծիքները կը նոյնանան, բայց Ամերիկա տեղի տուած էր ի վերջոյ Անգլիոյ:

Խրուշչեւի նամակը ստանալով՝ Վարչապետ Տը Կոլ ամբողջ գիշերը ուսումնասիրեց զայն եւ հինգշաբթի առաւօտ պարունակութիւնը հաղորդեց դահլիճին, որուն հետ պիտի պատրաստէր Ֆրանսայի պատասխանը:

Մեծերու ժողովի մը մասնակցելու համար, Խրուշչեւ երկու պայման կը դնէ.

1.— Հնդկաստանի կողմէ Նեհրու պէտք է մասնակցի ժողովի աշխատանքներուն:

2.— Արաբական այն երկիրները, որ կապ ունին Միջին Արեւելքի ներկայ անցուդարձերուն հետ, նոյնպէս հրաւիրուին մասնակցելու ժողովին:

Նախագահ Այզընհաուրի, Վարչապետ Մաքմիլընի եւ զօրավար Տը Կոլի յանձնուած խորհրդային նամակները գրեթէ յար եւ նման են իրարու. ահաւասիկ գլխաւոր կէտերը.— Ընդհանուր խաղաղութեան դէմ եղած սպառնալիքը այնքան լուրջ է, որ պէտք է շուտով ձեռք առնել հարկ եղած միջոցները՝ համաշխարհային պատերազմի մը տեղի չտալու համար: Ապահովութեան Խորհուրդի բացառիկ նիստի ձեւը, զոր կ'առաջարկէ Վարչապետ Մաքմիլըն, ընդունելի է մեզի համար: Համաձայն ենք նոյնպէս աշխատանքի այն եղանակին վրայ՝ որ Անգլիա կ'առաջարկէ: Կը կարծենք թէ օգտակար պիտի ըլլար Հնդկաստանի մասնակցութիւնը այս ժողովին: Հասկնալի է նաեւ, որ նման ժողովի մը պէտք է հրաւիրուին արաբական երկիրները:

Հինգշաբթի կէսօրին Փարիզի ձայնասփիւռը հաղորդեց թէ Խրուշչեւ ամէն վայրկեան պատրաստ է մեկնելու Նիւ Եորք, պայմանաւ որ դրական պատասխան մը ստանայ Արեւմուտքէն:

Միացեալ Նահանգները անակնկալի եկած են Կրեմլինի պատրաստակամութենէն եւ մինչեւ իսկ սկսած են լուրջ միջոցներ ձեռք առնել՝ Խրուշչեւը ընդունելու համար: Գաղտնի սպասարկութիւնները ու ոստիկանութիւնը գործի պիտի լծուին՝ անախորժ դէպքերու առաջքն առնելու համար: Պէտք չէ մոռնալ թէ հոն կ'ապրին հազարաւոր Հունգարացիներ եւ համայնավար երկիրներէ փախած տարագիրներ, որոնք փափուկ կացութիւն մը կը ստեղծեն ամերիկեան իշխանութեանց համար:

ԹՐՔԱԿԱՆ ՈՒԺԵՐ ԿԻՊՐՈՍ Կ'ԵՐԹԱՆ

Մթնոլորտը դարձեալ ծանրացաւ Կիպրոսի մէջ: Անգլիացիք ձերբակալեցին 1200 յոյն ահաբեկիչներ: Այս լուրը դոհունակութիւն ստեղծած է Թուրքիոյ մէջ:

Անգարայէն անգլիական դեսպանը այցելութիւն մը տուաւ Արտաքին նախարարութեան ու երկար խօսեցաւ Կիպրոսի կացութեան մասին:

Թուրքիա առաջարկած էր իր կանոնաւոր բանակը ղրկել Կիպրոս՝ կարգը պահելու համար: Լոնտոնի կառավարութիւնը ընդունած է առաջարկը եւ թուրք զինուորներ պիտի մեկնին Կիպրոս: Միւս կողմէ, կզղին թուրք փոքրամասնութեան ղեկավարներէն Տօքթ. Քիւչիւք Անգարա գնաց, իր կառավարութեան յայտնելու համար թէ մթնոլորտը աւելի քան ծանրացած է Կիպրոսի մէջ:

Այս պայմաններուն մէջ, տակաւին ծանօթ չէ թէ ինչ կը մտածեն Աթէնքի իշխանութիւնները: Պարզ է թէ թրքական բանակը Կիպրոս մտնելով լուրջ կացութիւն մը պիտի ստեղծուի Յունաստանի համար:

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ԿԸ ԼՈՒԾՈՒԻ

●

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ՝ ՅՈՒԼԻՍ 31ԻՆ

Լիբանանցի քաղաքագէտները շաբաթ մը ժամանակամիջոց ունին համաձայնութեան գալու համար թեկնածուներու շուրջ: Ասոնք են.— Սալիմ Լահուտ (խորհրդարանի անդամ, Շամունի եւ արեւմուտքի մարդը):

Ալֆրէտ Նաքաշ, փաստաբան, նախկին նախագահ:

Հավրալ Առապուլոս, փաստաբան:

Ընդդիմադիրները կը համախմբուին Պշարա Խուրիի ետին: 1952ին քաղաքական ներքին տագնապի մը պատճառով Խուրի իր տեղը տուած էր Շամունի:

Ըստ երեւոյթին նոր արշաւ մը սկսած է Լիբանանի օրինապահ եւ ընդդիմադիր տարրերուն միջեւ. բոլորն ալ միջոցներ կը փնտռեն անելէն դուրս գալու եւ լուծում մը գտնելու համար:

«Ֆիկարօ»յի Պէյրութի թղթակիցը կը գրէ թէ երկրին մէջ ներկայիս կը գտնուին երկու հարիւր լրագրողներ, որոնք կարեւոր լուրեր չունին՝ հաղորդելու համար իրենց թերթերուն: Օրուան կարեւորագոյն լուրը, կ'աւելցնէ Մաքս Քլոյս, այն է՝ որ ամերիկացի նաւաստի մը խեղդուեցաւ ...:

Չորեքշաբթի օր ամերիկեան նաւատորմիղը ցուցադրութիւն մը ըրած է Լիբանանի վրայ: 51 հալածիչ օդանաւեր երկու ժամ թռիչք կատարած են Պէյրութի եւ գլխաւոր քաղաքներուն վրայ:

Ներկայիս կը սպասուի Յուլիս 31ին, երբ տեղի պիտի ունենայ նոր նախագահին ընտրութիւնը:

× Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան դեսպանը՝ Ապտուլ Հալիմ Ղալէպ, Արտաքին Նախարարութեան կողմէ արտաքսուեցաւ իբրեւ անբաղձալի անձ (Փերսոնա նոն Կրաթա): Կ'ամբաստանուի՝ դիւանագիտական սփարտականութեանց դէմ գործած ըլլալու յանցանքով:

× Պէյրութի եւ Ամմանի քարիւղի օդային կամուրջը՝ որ հաստատած էր Ամերիկացիներու կողմէ եւ ԱՄՀ.եան դըրած արգելքին հետեւանքով դադրած, աջի օր դարձեալ սկսաւ գործել: Միացեալ Նահանգները հինգուկէս միլիոն տոլարի քարիւղ նուիրեցին Յորդանանի կառավարութեան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ եւ Խ. Միութեան միջեւ առեւտրական համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ. մինչեւ 1960 երկու երկիրներու միջեւ աւելի քան 62 միլիոն տոլարի ապրանքներ պիտի փոխանակուին:

ԱՆԳԼԻԱ սկսաւ պարպել Իրաքի բոլոր Անգլիացիները:

ՍՈՒՏԱՆԻ մէջ ճզմուած է պետական հարուած մը, որ կազմակերպուած էր նասրեան ուժերու կողմէ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Արտաքին նախարարութեան մասնագէտները ներկայիս ծրագիր մը կը պատրաստեն Միջին Արեւելքի եւ մասնաւորապէս Լիբանանի չէզոքութեան համար:

ԼԻՊԻՈՅ մէջ Անգլիա նոր ցամաքահանում մը կատարեց: Նոր ուժեր կը ղրկուին Թոպրուք:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Արտաքին նախարար Զօրլու, որուն հրաժարման մասին շրջան ընող զրոյցները անհիմն ելան, Փարիզ պիտի գայ՝ Լոնտոն երթալու համար, ուր պիտի մասնակցի Պաղտատի Ուխտի ժողովին:

ԺԸՆԵՒԻ հիւլէագէտներու ժողովին մէջ Խ. Միութեան եւ Արեւմուտքի ներկայացուցիչները համաձայնութիւն մը գոյացուցին՝ հիւլէական փորձերու հսկողութեան նկատմամբ:

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ համայնավարները հակամերիկեան նոր ցոյցեր ըրին՝ ոստիկանութեան հետ բախում ունենալով Հռոմի եւ Ռաւէննայի մէջ:

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ ընդհանուր քարտուղար Սփաք Պոնի մէջ խորհրդակցութիւններ ունեցաւ վարչապետ Ատընաուըրի հետ: Շաբաթ օր Տըլըս պիտի երթայ Պոն՝ Արեւմտեան Գերմանիոյ Վարչապետին հետ տեսակցելու համար: Միւս կողմէ կը յայտարարուի թէ Ատընաուըր համաձայն էր Միջին Արեւելքի մէջ կատարուած անգլօամերիկեան միջամտութեան:

ԻՏԱԼԻՈՅ Վարչապետ Ֆանֆանի Յուլիս 29ին Ուաշինկթըն պիտի երթայ Նախագահ Այզընհաուըրի հետ տեսնուելու համար:

ՓԵՇՏԱ մաճեչալ Թիթոյի տուած պատասխանին մէջ կը դատապարտէ Եուկոսլաւիան, որ կապ պահած է 1956ի «հակայեղափոխութեան» պարագլուխներուն հետ եւ իր դեսպանատան մէջ ապաստան տուած անոնցմէ շատերուն, աւելցնելով թէ չի դրադիր Նակիի եւ իր ընկերներուն դնդակահարման դէմ Պելկրատի կատարած բողոքներով:

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ մէջ մէկ շաբթուան համար արգիլուեցան բոլոր ցոյցերը. կառավարութիւնը այս միջոցին դիմեց, Էվա Փերոնի մահուան վեցերորդ տարելիցին առթիւ (Յուլիս 26) փերոնականներու եւ հակափերոնականներու միջեւ ըլլալիք հաւանական բախումներու առաջքն առնելու համար:

ՂԱՆԱՅԻ Վարչապետ Քվամ Ն'Քրումա Ուաշինկթըն գնաց պաշտօնական այցելութեան մը համար. Վարչապետին կ'ընկերանան կառավարութեան կարգ մը անդամները:

ՖԷՅՍԱԼ Թագաւորի նշանածը, իշխանուհի Ֆազիլէ, որ Լոնտոնի մէջ կը շարունակէր իր ուսումը, նշանածին սպանութեան լուրը ստանալով իր ծնողքին ընկերակցութեամբ եկաւ Փարիզ՝ Թուրքիա մեկնելու համար:

Ֆազիլէի հայրը մամուլին յայտնած է իր վրդովումը աշխարհի անտարբերութեան համար, այս սպանութեան առթիւ:

ԹԵՔՍԱՍԷՆ Ամերիկացի մը կը հեռագրէ Պայրէօթ.— կը յետաձգեմ ճամբորդութիւնս փողոցի կռիւներուն պատճառով: Նախ զարմացած, քիչ ետք գերմանացի պանդոկապետը կը հեռագրէ.— «Կը խնդրուի Պայրէօթը եւ Պէյրութը չշփոթել»:

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ»

ՀԵՂԻՆԱԿ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Հրապարակի վրայ է արդէն պատկառելի հատորը ողբ. Շաւարշ Միսաքեանի, որուն մահուան տարեդարձին առթիւ, Արփիկ Միսաքեան լոյս ընծայեց ա՛յնքան գուրգուրանքով ու հոգածութեամբ: Պատկառելի թէ բովանդակութեամբ եւ թէ ծաւալով: Անշուշտ ամբողջական չի նկատուիր «Օրեր եւ ժամեր»ը, որ յիսուն տարուան վաստակի մը մէկ մանրանկարն է, իր մէջ ամփոփելով հեղինակին զանազան արտադրութիւններէն ընտրուած էջեր: — Երկրէ երկիր (իր ժողովուրդին հետ), Ուսումնասիրութիւններ, Գրական էջեր (արձակ, օրեր եւ ժամեր, չափածոյ), Տոմսեր եւ խմբագրականներ:

Հատորը կը բացուի Շ. Նարդունիին յառաջաբանով, որուն մէջ կը տրուի հեղինակին կեանքը եւ գրական վաստակը:

Յիսնամեայ այդ գործունէութիւնը կը տարածուի երեք շրջաններու մէջ, Պոլիս, Կարին եւ Փարիզ: Երեք հանգրուաններ, որոնց մէջ գործած է ան նոյն ծրագրով, նոյն ոգեւորութեամբ:

Գրականութեամբ խանդավառ առաջին օրէն, կեանքը եւ իր պարտադրութիւնները կը ստիպեն որ ան նուիրուի հրապարակագրութեան, իր վաստակին կարեւոր բաժինը վերապահելով այդ սեռին: Այնպէս որ ատկէ դուրս ինչ որ տուած է իբրեւ գրականութիւն, արձակ կամ չափածոյ, եւ իբրեւ թարգմանութիւն, ժամանակաւոր հետաքրքրութիւններ եղած են իրեն համար: Բայց եւ այնպէս ան ունեցած է գրականութեան ճաշակը եւ հոտառութիւնը, յաճախ ուղղութիւն տալով սկսնակներուն:

«Օրեր եւ ժամեր» խորագիրը հեղինակին ընտրած խորագիրն է, առնուած յուշերու տետրակէն, որ վերջին պահուն կը գտնուի: Եւ պէտք է արձանագրել որ հատորին ծանրութիւն տուող էջերը կը պարունակեն այդ յուշերը, եւ որ կը յատկանշէ շրջան մը իր յոյզերով ու տենդերով: Այս բաժնին մէջ են երիտասարդական յուշերը, որոնց մէջ կը յիշուին յաճախ անունները գրողներու, արուեստագէտներու, հանրային գործիչներու, թերթերու, գրաքննիչներու: Միեւնոյն ատեն կը հետեւինք օրուան դէպքերուն, տրամադրութիւններուն, ազգային եւ քաղաքական անցուդարձերուն: Կը գտնենք նաեւ ընտանեկան բարքերու, պոլսական սովորութիւններու, նիստ ու կացին նկարագրութիւնը: Հոն կը յայտնուին նաեւ ժողովրդական տիպարներ: Կան նաեւ պարագայական էջեր, ինչպէս՝ «Ո տայր ինձ գծուխ», որ ծխախոտին ու գլանիկին ողբականը կը ներկայացնէ, սրամտութեամբ ու երգիծանքով:

Հատորին երկրորդ հետաքրքրական մասը ուսումնասիրութիւններն են. Ա) Յանուն լեզուի անկախութեան եւ Բ) Արեւմտահայ մամուլին զարգացումը (իբրեւ լեզու եւ իբրեւ գաղափար):

Պէտք է չեշտել որ այս նիւթերը ոչ ոք իրեն չափ նախանձախնդրութեամբ պըրպըտած է եւ լուսաբանած: Յաճախ նաեւ խմբագրականներու նիւթ ըրած է: Բայց եւ այնպէս հեւ ի հեւ կեանքը եւ առօրեայ պարտադրութիւնները ժամանակ չեն ձգած խորանալու եւ գիտական – բանասիրական լուրջ գործ մը երեւան հանելու:

Երբ արեւմտահայերէնի զարգացման ու բարելաւման, ինչպէս նաեւ լեզուի անկախութեան ու բիւրեղացման մասին կը մըտածենք, կ'անդրադառնանք վերջին երեք քառորդ դարու մշակոյթի պատմութեան, եւ կ'ոգեկոչենք բոլոր այն դէմքերը, գրագէտներ, արձակագիր եւ բանաստեղծ, հրապարակագիրներ եւ հանրային գործիչներ, որոնց բոլորին նախանձախնդրութեան, վաստակին ու ճիգերուն կը պարտինք արեւմտահայ լեզուին ու մամուլին զարգացումը: Անտարակոյս ձեռք բերուած գրական արդիւնքը մէկ անձի գործ չէ եւ բազմաթիւ են այն գըրագէտները, իրենց երկերով, եւ քերականութեան հեղինակները, որոնք քար քարի վրայ դրած են, աղիւս կրած եւ լեզուի շէնքը բարձրացուցած են: Ջանումի եւ մշակումի այդ աշխատանքը կը սկսի մեր գրականութեան իրապաշտ ներկայացուցիչներուն կողմէ եւ անոնց յաջորդող շրջաններուն: Այնպէս որ երբ կ'ըսուի թէ «Շ. Միսաքեան կատարեց հայ լեզուին մէջ, ինչ որ կատարեց Կոմիտաս հայ երաժշտութեան մէջ — զտում, մշակում», չափազանցութիւն է: Մեր գրականութեան եւ արեւմտահայերէնի զարգացման պատմութեան վերջին եօթանասունեւհինգ տարուան շրջանը իր ներկայացուցիչներով, գրական գործերով վկայ են այս տեսակէտին: Կ'արժէ որ այս մասին պըրպըտում կատարուի եւ արձանագրուին իրողութիւնները: Հաւաքական աշխատանքի եւ վաստակի արդիւնք է արդի մեր աշխարհաբարը: Եւ այդ աշխատանքին մէջ կարելի չէ նսեմացնել բոլոր ծանօթ գրողներուն ուղղակի եւ անուղղակի կատարած դերը:

Երկրորդ ուսումնասիրութեան մէջ, «Արեւմտահայ մամուլին զարգացումը» (իբրեւ լեզու եւ իբրեւ գաղափար), ողբ. Շ. Միսաքեան ալ կ'ընդունի որ մեր մամուլը մեծ դեր կատարած է մեր արեւմտահայ լեզուին ու բարբառին զարգացման մէջ, «իբրեւ ազդակ արդի աշխարհաբարի ձեւաւորման եւ զարգացման, մանաւանդ 1840էն աստին»: Ինքն ալ դառնութեամբ կը խոստովանի (էջ 163) որ հրապարակագրութիւնը ժամանակ չէ ձգած խորանալու պրպտումներուն մէջ. — «Արդարեւ, առնուազն քսան տարի առաջ պէտք էր սկսած ըլլայի պրպտումներ, որոնք տարիներու տքնութիւն կը պահանջէին: Իսկ ես արտասահման նետուելէ վերջ, քսան տարի հեւ ի հեւ խրած հրապարակագրութեան եւ քաղաքականութեան յորձանքին մէջ, համայնակուլ, կենդանի այլ սպառիչ, ամենօրեայ երկունքի մը մէջ, հազիւ առիթ ունեցած եմ ազգ. մատենադարանի մը դեղնած թուղթերը հոտոտելու»:

Գրական էջերը (արձակ եւ չափածոյ) մեծ մասով գրուած են «Արեւելեան Մամուլ»ի, «Ազատամարտ»ի, «Շանթ»ի, «Ազդակ»ի, «Նաւասարդ»ի, «Նոր Կեանք»ի, «Երկունք»ի, «Ռազմիկ»ի եւ վերջին տարիներուն «Հայկաշէն»ի «Արածանի»ի, «Նայիրի»ի եւ «Արեւելք»ի մէջ: Գրական էջեր են դարձեալ շատ մը հրապարակագրական յօդուածները, որոնք նուիրուած են գրական դէմքերու, ազգային տօներու, մշակութային ձեռնարկներու:

Նկատի ունենալով քանի մը թղթակցութիւնները, որոնք գրուած են Փիլիպէի «Ռազմիկ»ին, նախասահմանադրական տարիներուն, 1908էն առաջ, պիտի նախընտրէի որ այս գեղեցիկ հատորին մէջ չգրուէին մանաւորաբար հետեւեալ տողերը, եւ որոնք գրուած են Օրմանեան Պատրիարքի մասին, եւ կրկնուած՝ երկու անգամ. —

«Օրմանեանը բիւրադունակ, բիւրածալ տիպար մըն է: Նախ — եւ ասիկա իր սովորական վիճակն է — զուարճասէր, զուարճախօս է, շշորթի կատարեալ մարմնացումը: Այս պարագային, ամէնէն աննպաստ առիթէն իսկ կ'օգտուի, ժեզուիտական գրախօսութիւն մը փակցնելու: «Հի, հի, հի»ներու պժգալի լուսին մը ցոլացնելու համար իր բոլորշի, թաթառական դէմքին վրայ» եւայլն:

Թղթակցութեան մէջ օրուան կացութիւնը պարզելէ ետք, հետեւեալ ազդարարութիւնը տպուեր է նոյնութեամբ. —

«Ազգը գիտէ բոլոր ասոնք, եւ դեռ շատ բաներ, բայց կը լռէ, առժամապէս կը համբերէ ... Ազգը գիտէ թէ երբ գայ հաշուեյարդի օրը, ձեր ամէնէն թեթեւ պատիժը պիտի ըլլայ խարոյկ մը եւ անոր վրայ՝ ձեր պարարտ մարմինը. — ձեր ա՜յնքան խղճամիտ խնամքով եւ հոգածութեամբ սնուցած մակաբոյծ մարմինը, որպէս զի հետք չմնայ անոր ապականութիւններէն»:

Կը խորհիմ թէ ողբացեալը ինքն իսկ պիտի ջնջէր այս տողերը, քանի որ 344րդ էջին վրայ տեղ մը, Օրմանեանի դէմ կատարուած ցոյցը կ'որակէ «դժեհիկ ցոյց», «խուժանային արարք», 1908 Յուլիս ամսուան ընթացքին:

Յիսնամեակ մը անցնելէ ետք չեն արդարանար եւ պատշաճ չեն նման որակումներ, եթէ նոյնիսկ «Անահիտ»ի եւ Լոնտոնի «Նոր Կեանք»ին մէջն ալ հետեւեալ տողերը գրուած են, իբրեւ «յեղափոխական արտայայտութիւններ». —

Բացէք Անահիտ Ա. տարուան Յուլիս – Օգոստոսի թիւը (1899), էջ 78 – 79 եւ կարդացէք «Պատրիարք մը որ կը գրօսնու» քրոնիկը, Վահրամ ստորագրութեամբ.

«Օրմանեանի այս հեշտամոլ ու թրքամոլ տրամադրութիւնները, միանալով իր թաթար – մոնկոլ կազմուածքին, մեզ կը մղեն ենթադրել թէ Իզմիրլեանի յաջորդը գուցէ ծագումով Հայ չըլլայ եւ երակներուն մէջ Ղեւոնդ Երէցի մը կամ Ներսէսի մը արիւնէն աւելի Լէնկթիմուրի կամ Ճէնկիզխանի արիւնն է որ կը հոսի: Թերեւս ասոր մէջն է գաղտնիքը այն անհարկի ու մեղապարտ փութկոտութեան որով Օրմանեան Պատրիարք կը վազէ Սուլթանին հողաթափները համբուրել, ամէն անգամ որ նոր ջարդ մը կամ հալածանք մը տեղի կ'ունենայ Հայերու դէմ»:

Գալով «Չափածոյ» մասին, որ մեծ պատերազմի զինադադարէն ետք «Շանթ» շաբաթաթերթին մէջ լոյս տեսած է, շա՛տ նիհար է, հակառակ անոր որ բաւական թիւով գրած է ազատ չափով քերթուածներ: Շ. Միսաքեան բանաստեղծ չէ, բայց Պոլսոյ Կեդր. բանտին մէջ գրական այդ սեռն ալ մշակած է: Ունեցած է ներշնչումի պահեր: Շ. Միսաքեան երգիծաբան ալ չէ, եւ սակայն իր «Տոմսեր»ուն մէջ յաջող էջեր ունի:

Չափածոյ այդ էջերուն մէջ երիտասարդական, քնարերգական ներշնչումներ կան, կարօտներ ու սէրեր արտայայտուած են, յաճախ լուին, անբացատրելի, ինչպէս օրինակ՝ «Պատուէրդ» խորագրով քերթուածը, —

«Ամէն անգամ որ կը մեկնիս դուն քովէս,
Կը թուի թէ հոգիս է
Որ կը մխայ ծուխին հետ:

. . . .

Ամէն անգամ որ կ'երեւաս հեռուէն,
Կը թուի թէ հոգերս են
Որ կը ցնդին ծուխին հետ»:

Յաճախ հարիւրաւոր էջերու մէջի շաղուածը, կը գտնենք քանի մը չափածոյ տողերու մէջ, խոստովանութիւններ, որոնք ստեղծագործութիւն են, մանաւանդ քնարերգական էջեր:

Կը մնայ խօսիլ «Տոմսեր»ուն եւ խմբագրականներուն մասին: «Տոմսը» մասնաւոր սեռ մըն է գրականութեան, ուր քիչ տողերու մէջ շատ միտք կը խտացուի: Խմբագրականներուն մանրանկարն է, ուր կը գտնենք նաեւ սրամտութիւն, հեգնութիւն, դիտողութիւն եւ իմաստութեան կայծեր: Օրը օրիններու նման տոմսերու գրականութիւն մը մշակեց նաեւ տաղանդաւոր երգիծաբան Երուանդ Օտեան: Անշուշտ այդ սեռը մշակողներուն գրչի բոլոր արտադրութիւնները հաւասար արժէք ու կշիռ չունին: Բայց երբեմն ինքնաբուխ եւ յանկարծակի պոռթկումներ տեղի կ'ունենան: Վահէի (այս ստորագրութիւնը գործածեց տոմսերուն համար միայն) տոմսերը սրամտութեան եւ հեգնանքի գիծեր կը պարունակէին յաճախ, երբեմն ծանր հարուածներ ու ակնարկութիւններ, նոյնիսկ վիրաւորական: Գալով նիւթերուն, գրական, գեղարուեստական, հանրային երեւոյթներ կը շօշափէին անոնք, միշտ չափի վրայ ամփոփ, խտացած:

Շաւարշ Միսաքեանի խմբագրականները «Մեր խօսքը» խորագրով, միշտ պիտի յիշուին: Գրած է հազարաւորներ անոնցմէ: Հատորին մէջ առնուած են անշուշտ ընտրութեամբ: Պէտք է ընդունիլ որ բաւական դժուար եւ յոգնեցուցիչ աշխատանք է ամէն օր նիւթ մը ընտրել եւ զայն տալ հետաքրքրական ձեւով: Կրնայ պատահիլ որ նոյն նիւթը յաճախ ըսուած ու գրուած է, բայց ընթերցողը ընտելացած է խմբագրականներու մշակուած ձեւին, բովանդակութեան եւ դիւրասահ լեզուին, ըսենք նաեւ արուեստին: Ընթերցողը անոնց մէջ չէ փնտռած խորունկ միտքեր, անլուծելի հարցեր: Կը բաւէր որ ան գտնէր ամէն օր իր մտերիմ սիւնակը, եւ օրուան հարցերուն նուիրուած քանի մը խորհրդածութիւններ: Այդ հազարաւոր խմբագրականները թափառած են գրական, մշակութային, ազգային, երիտասարդական եւ կուսակցական հարցերու շուրջ: Միշտ մատչելի ժողովրդական ոճով: Այսօր ալ կը կարդացուին անոնք, միշտ հեւ ի հեւ գրուած, պարզ, ստոյգ, անկեղծ չեշտով, մտերիմ զրոյցներ: Յաճախ օրուան տպաւորութեան տակ գրուած բազմաթիւ էջեր ունի ան, նուիրուած գրական եւ հանրային գործիչներու, որոնք առանձին հատոր մը կրնային կազմել եւ իբրեւ գեղեցիկ էջեր առնել գրական ժողովածուներու մէջ:

Ճիշդ է Շաւարշ Միսաքեան իր կենդանութեանը հատոր մը ունենալու ժամանակը չունեցաւ եւ յաճախ զգալի ըրած եւ գրած է իր դառնութիւնը, բայց ներկայ հատորը արժանաւոր վարձատրութիւնն է իր յիշատակի նուիրուած իր գործը շարունակողին կողմէ:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԻՆԻՆԵՐԸ

Բիբլիական լեգենդը պատմում է թէ Հայաստանն է գինու հայրենիքը, որ մարդն առաջին անգամ խաղողի վազը տնկել է Արարատ լերան ստորոտում, Արարատեան դաշտում եւ այդ վազից քամել աշխարհի առաջին գինին ...

Աւանդութիւն է ... աւանդութիւն չէ սակայն այն, որ աշխարհի ամենաքաղցրահամ խաղողներից է հասնում Արարատի ստորոտում, Հայաստանի կիզիչ ու կենարար արեւի տակ: Արարատեան դաշտի բարեբեր հողը ողկոյզների մէջ լցնում է իր երակների կենսահիւթ աւիշը, իսկ Արարատեան արեւը՝ իր ոսկեղէն շողը:

Աշունը ... եթէ աշնան անցնենք՝ Արարատեան դաշտով, կը տեսնենք թէ հողի եւ արեւի այդ հիանալի դաշինքը ինչ հրաշքներ է ստեղծում խաղողի խոնարհ վազերի վրայ: Վազերից մէկի վրայ ողկոյզը փայլատակում է կրակի բոլոր երանգներով, այնպէս շողշողում, որ կարծես արարատեան աստղաշար երկնքից մի բուռ աստղ են հաւաքել ու դարձրել խաղողի ողկոյզ, մի այլ վազի վրայ նա այնքան թափանցիկ է, որ կարծես նրա հատիկները ոչ թէ հիւթով են լցուած, այլ լոյսով: Մի երրորդ վազի վրայ ողկոյզն ասես մարմարից է քանդակուած, մի այլ ողկոյզ սեւ է, վրան նուրբ, շատ նուրբ մի եղեամ ...

Եւ ահա խաղողի այդ բազմաթիւ տեսակներից ծնւում են Հայաստանի բազմատեսակ գինիները, որոնք յայտնի են թէ Խ. Միութեան մէջ եւ թէ նրա սահմաններից շատ հեռու: Այդ մասին են պատմում այն ոսկէ ու արծաթէ մեդալները, որ Հայաստանի գինիները նուաճել են միջազգային ցուցահանդէսներում:

Հայաստանի ամբողջ արդիւնաբերութեան հետ միասին բուռն վերելք է ապրում նաեւ գինեգործութիւնը: Օրեցօր ընդարձակուող այգիների հարուստ բերքը մշակելու համար նորանոր գործարաններ են բարձրանում հայկական հողի վրայ:

Այդ գործարաններից է Սեւան տանող խճուղու վրայ, Քանաքեռի մօտ բարձրացած գինու գործարանը: Մօտ տասը տարուայ պատմութիւն ունի այն:

.. Կարմիր տուֆից կերտուած բարձրադիր պարիսպներ՝ զարդարուած կամարներով ու խոյակներով, պարիսպների վրայ քարէ ողկոյզներ ու խաղողի տերեւներ՝ մեր շինարար արուեստի ու մեր հողի հինաւուրց խորհրդանիշը:

Կարծես բաց դարպասներից մտնում ենք ներս:

Դա սեղանի գինիների գործարանն է:

Չնայած վաղ գարուն է, բայց գործարանի բակը աշնանային ինչ – որ բոյրով է լցուած, մի բոյր, որը զգում ես, երբ աշնանը մտնում ես Արարատեան դաշտի գիւղերը ...

Խաղողի ու գինու բոյրն է դա, հողի եւ արեւի բոյրը ... Եւ հաճելի է զգալ այդ բոյրը, մտովի տեղափոխուել Արարատեան դաշտ, տեսնել աշնան ոսկեղէն երանգներով փողփողացող այգիները, այնտեղ լեռնացող խաղողի ողկոյզները, լսել այգեկութի եկած աղջիկների կոմիտասեան երգերը ...

Հայաստանի գինին միշտ արեւով է բուրում ... Բուրում Հոկտեմբերեանի ու Վերնաշէնի, Գառնիի ու Այրումի, Այգեստանի ու Մեղրաձորի այգիների բոյրով: «Հոկտեմբերեան», «Վերնաշէն», «Գառնի», «Այրում», «Այգեստան», «Մեղրաձոր» — այս գինիներն իրենց անուններն ստացել են այդ գիւղերից,

քանի որ նրանց այգիներում հասունցած խաղողներից են իրենց ծնունդն առել: Եւ այդ բոլոր գինիները պատրաստւում են այս գործարանում :

Մտնում ենք գործարանի գլխաւոր գինեգործ Մկրտիչ Զաքարեանի աշխատասենեակը : Նա շրջապատուած է աշխատակիցներով, ինչ որ ցուցումներ է տալիս նրանց: Նուրբ, համակրելի դիմագծերով մի երիտասարդ է գործարանի գլխաւոր գինեգործը : Ծանօթի ջերմութեամբ մեզ բարեւելուց յետոյ, նա սկսում է պատմել իրենց գործարանի եւ նրա արտադրած գինիների մասին: Նա պատմում է իր գործը սիրող մարդու ջերմութեամբ եւ ոգեւորութեամբ :

— Մեր գործարանը ,— ասում է նա , — իր հրաժարման օրից ձգտած է ընտեղծել գինու այնպիսի տեսակներ որոնք հաճելի լինեն իրենց համով, բոյրով եւ նպաստեն մարդու առողջութեան: Մենք յատկապէս մեծ ուշադրութիւն ենք դարձնում կիսաքաղցր գինիների տեսակներ ստեղծելու վրայ: Մեր կիսաքաղցր գինիներից յատկապէս յայտնի են «Վերնաշէնը», «Այգեստան»ը եւ ուրիշներ: Անցեալ տարի մենք ստեղծեցինք կիսաքաղցր գինու մի նոր տեսակ , այդ գինին ուղարկեցինք մրցումի եւ շահեցանք մրցանակը :

Նա բացում է իր կողքի պահարանը , ուր գործարանի արտադրած գինիների նմուշներն են շարուած եւ հանում է այդ գինուց մի շիշ: Նա լցնում է բիւրեղեայ բաժակը, եւ շողշողում է գինին արեւի ոսկէ երանգներով, կայծկլտում, խշշում: Ապա հանում է մի այլ շիշ ու լցնում մի այլ բաժակ: Բիւրեղի մէջ գինին այս անգամ վառվռում է բոցի նման՝ կարմիր, թափանցիկ :

Մրցանակ շահած գինահեղինակներից մէկը հէնց ինքը, գործարանի գլխաւոր գինեգործ Մկրտիչ Զաքարեանն է, նրա հեղինակակիցներն են Միքայէլ Ստեփանեան՝ գործարանի նախկին տնօրէնը , Ռոզաննա Աֆրիկեան, Մկրտիչ Մարգարեան :

— Սակայն, — շարունակում է գըլխաւոր գինեգործը, — մեր գինիների գոյութիւն ունեցող տեսակները մեզ արդէն չեն բաւարարում : Մենք աշխատում ենք ստեղծել նորանոր տեսակներ, որպէսզի սպառողների սեղանները զարդարենք առաւել հաճելի, առաւել քաղցրահամ գինիներով: Նոր տեսակների ստեղծմանը զուգընթաց , մենք տարեց տարի աւելացնում ենք նաեւ գինու արտադրութեան քանակը: Եթէ անցեալ տարի մենք արտադրել ենք երեք միլիոն 550 հազար լիտր գինի, ապա այս տարի արտադրելու ենք երեք միլիոն 700 հազար լիտր: Իսկ այժմ գնանք բաժանմունքները :

Մենք դուրս ենք գալիս գրասենեակից եւ ուղեւորւում դէպի հիմնական բաժանմունքը:

Մեզ ընդառաջ է գալիս գինեգործ Նինա Գէորգեանը :

Բաժանմունքում կանգնած են հսկայական կաղնէ տակառներ :

Կարծես առասպելական հսկաների գինու մառանն ես մտել: Ամէն մի տակառ մի վիթխարի աշտարակ է յիշեցնում :

Այստեղ աւելի սուր է զգացւում գինու բոյրը: Ամբողջ օրն ասես գինու գոլորշով է լցուած :

— Չէ՞ք հարբում այս բոյրից, ամբողջ օրը բաժանմունքում գտնուելով, — հարցնում եմ գինեգործ Նինային :

— Ոչ, — ժպտալով պատասխանում է նա, — մենք արդէն վարժուել ենք, անգամ այդ բոյրը չենք էլ զգում:

— Անսովոր մարդը կարող է հարբել :

— Այո, հաստատում է նա, մանաւանդ այն մարդը, որ գինի քիչ է խմում :

— Յուսով եմ, որ ես չեմ հարբի ,— կատակին պատասխանում եմ կատակով:

Աւագ գինեգործը մեզ պատմում է գինու ստացման եղանակի մասին: Այստեղ մենք ծանօթանում ենք գործարանի առաջաւոր բանուորների հետ :

Ապա մենք անցնում ենք լցման բաժինը, դիտում , թէ ինչպէս է գինին լցւում, խցանւում եւ պատրաստւում հեռաւոր ճամբորդութեան :

Ո՞վ գիտէ ուր են գնալու այդ շիշերը : Գուցէ ծովեր ու ովկիանոսներ են կտրելու, հասնելու են հեռու , շատ հեռու երկրներ, իրենց հետ տանելով Հայաստանի հողի բուրմունքից եւ արեւից մի մասնիկ :

Դուրս ենք գալիս բակ :

— Իսկ այն՝ շամպայն գինիների գործարանն է, — Զաքարեանը ցոյց է տալիս դիմացը բլրի վրայ սպիտակաւուն քարից կերտուած հսկայ շէնքը եւ ասում, — առաջ շամպայնն էլ մենք էինք արտադրում, ունէինք շամպայն գինիների բաժանմունք: Այսինքն առաջինը Հայաստանում մեր գործարանն է սկսել արտադրել գինու այդ տեսակը : Շամպայնի արտադրութիւնը անծանօթ էր Հայաստանի գինեգործութեանը: Ճիշդ է, 1938 թուին այդ ուղղութեամբ սկըսուել էին փորձնական աշխատանքներ , բայց պատերազմի տարիներին դրանք ընդհատուեցին :

Այնուհետեւ նա պատմում է հայկական շամպայնի ստեղծման ուղղութեամբ յայտնի գինեգործ Մարգար Գրիգորեանի կատարած աշխատանքի մասին :

— Այժմ մենք ունենք այնպիսի շամպայն, որ արդէն կարող է մրցել ամենալաւագոյն տեսակների հետ: Նոր գործարանում մօտիկ ապագայում տարեկան կ'արտադրուի հինգ հարիւր հազար շիշ շամպայն, — վերջացրեց իր խօսքը՝ գըլխաւոր գինեգործը :

Եւ կասկած չկայ որ Հայաստանի նշանաւոր քոնեաքի, սեղանի գինիների եւ յատկապէս քաղցր գինիների հետ միասին կը հռչակուի նաեւ շամպայնը…

ՎԱՀԱԳՆ ԴԱՒԹԵԱՆ

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Փարիզի Հայոց Առաքելական Եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան (Փարիզի եւ շրջակայի) հովանաւորութեան տակ բացուած դպրոցներու կրթական յանձնաժողովը հետեւեալը կը հաղորդէ.— Կրթական Յանձնաժողովս՝ որ գործի սկըսած օրէն կը փափաքէր իր իրաւասութեան տակ գտնուող դպրոցները վարել նոյն ծրագրով եւ նոյն ուղղութեամբ, նպատակով իր մասնագէտ անդամներուն կողմէ պատրաստուած ծրագիր – կանոնագիրը եւ մեթոտաբանութիւնը ենթարկեց Փարիզի շրջանի միօրեայ վարժարաններու ուսուցչական մարմնին հաւանութեան :

Այս պատրաստութենէն յետոյ, աւելի հիմնաւորելու համար Միութեան գործը եւ յայտնուած ընդհանուր փափաքին ընդառաջելով ձեռնարկեցինք բանակցութեան Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութեան հետ, նախ բերանացի եւ ապա գըրաւոր, եւ այսօր ուրախ ենք որ հետեւեալ համաձայնագիրը ստորագրած ենք երկուստեք:

Ահաւասիկ պայմանները այդ համաձայնագրին որ կնքուեցաւ մէկ տարուան փորձի շրջանի մը համար, վաւերացուած երկու կողմերու վերին մարմիններէն :

1.— Կրթական յանձնաժողովս Փարիզահայ ուսուցիչներու եւ ուսուցչուհիներու հաւանութեամբ ենթարկուած նախակրթ. ծրագիրը եւ մեթոտաբանութիւնը կը գործադրէ արդէն իր ութ նախակրթարաններուն մէջ ուսուցման միակերպութիւն մը ստեղծելով: Ուրեմն Բարեգործականի այժմեան երկու դպրոցներով «Ալֆորվիլ եւ Արնուվիլ» եւ ապագայի իր տրամադրելիք կրթարանները պիտի շարժին նոյն ուղղութեամբ :

2.— Ուսուցիչ – ուսուցչուհիներու ընտրութիւնը պիտի կատարուի յանձնաժողովին կողմէ:

3.— Թոշակները միօրինակ պիտի ըլլան բոլոր դպրոցներու մէջ եւ մատակարարութիւնը պիտի պատկանի յանձնաժողովիս :

4.— Վերի յօդուածին համաձայն յանձնաժողովիս տուած որոշումները ընդունելի եւ գործադրելի պիտի ըլլան բոլոր վարժարաններուն :

5.— Յանձնաժողովս իր անդամներուն եւ դիւանապետին միջոցով պարբերաբար կ'այցելէ բոլոր դպրոցները հսկելու համար կարգ ու կանոնին :

6.— Բարեգործականը այժմ իր կրթարաններուն յատկացուցած վարկը պիտի տրամադրէ յանձնաժողովիս որպէսզի մատակարարական միութիւնը պահովուի :

7.— Այն պարագային երբ երմտացոյցի վրայ յաւելում կատարուի, Բարեգործականը յանձն կ'առնէ նոյն համեմատութեամբ իր տրամադրած վարկը աւելցնելու, պայմանաւ որ նախապէս ենթարկուի Բարեգործականի հաւանութեան :

8.— Որպէսզի Բարեգործականին հետ գործակցութիւնը իրական գետնի վրայ դրուի, փոխադարձ հաւանութեամբ մասնաճիւղի անդամներէն մէկը պիտի աւելցուի յանձնաժողովին վրայ :

Յանձնաժողովս այս համաձայնութիւնը սիրով կ'ընդառաջէ այն համոզումով որ ան պիտի ծառայէ մեր նորածիլ սերունդին հայեցի զգացումներուն զարգացման եւ դայն կը նկատէ քայլ մը, դէթ կրթական մարզին մէջ, համերաշխութիւն եւ միաբանութիւն գոյացնելու :

Յանձնաժողովս վստահ է որ, Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչն ալ պիտի միանայ մեզի նոյն պայմաններով:

Փարիզ, 17 Յուլիս, 1958

Փարիզի Եկեղեցւոյ Կրթական Յանձնաժողովին կողմէ ատենապետ ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ, ատենադպիր՝ Ս. ԳԱՐԱ-ԿԷՕԶԵԱՆ :

Յ. Գ.— Իբր ծանօթութիւն հանրութեան գաղափար մը տալու համար , կը նշանակենք մեր նիւթական մատակարարութեան պատկերը .

1957 Սեպտեմբերէն մինչեւ 1958 Սեպտեմբեր մէկ տարուան մեր կրթական ծախքը եղած է , 1·397·394 ֆր., որուն 365·000 ֆրանքը հայթայթուած է թաղային մարմիններէ, ուրեմն եկեղեցիի միջոցով տրամադրուած է 1·032·394 ֆր:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅ ԵՐԻՏ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ պատգամաւորական ժողովը տեղի ունեցած է Շիքակոյի մէջ. բացման հանդէսին խօսած են ծերակուտական Փոլ Տակլըս եւ ընկերներ՝ բժիշկ Քիլեան, բժիշկ Խանլեան, Յ. Էթեան եւ Ճ. Թաշճեան :

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ «Նիւ Լիտըր» շաբաթաթերթը, որ կը հրատարակուի աջ – ընկերվարականներու կողմէ, աշխատակցութեան հրաւէր ուղղած է ընկեր Մինաս Թէօլէօլեանի, անոր առաջարկելով նաեւ Միջին Արեւելքի թղթակիցի պաշտօնը :

ՍԿԻՒՏԱՐԻ Ս. Կարապետ եկեղեցիին մէջ հանդիսաւոր արարողութիւններով տեղի ունեցած է Վարդավառի աւանդական տօնակատարութիւնը՝ նախագահութեամբ Պատրիարք հօր :

ԱՌԱՆՑ ԲԺԻՇԿԻ

Անգլիացի զբօսաշրջիկ մը երբ կը ճամբորդէր Սկովտիոյ հիւսիսային կողմերը, կեդրոնէն շատ հեռու, հարցուց յանկարծ տեղացիներէն մէկուն .

— Երբ որ ձեզմէ մէկը հիւանդանայ, ի՞նչ կ'ընէք, բժիշկ գտնել կարելի չէ հոս :

— Օհ, բսաւ գիւղացին, մենք հոս բընական մահով կը մեռնինք :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (215)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԺԲ.

ՄԻ ՔԱՆԻ ԽՕՍՔ ԱՆԱՊԱՏՆԵՐԻ ԳՈՅՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Արպատականի երկրաշարժից ուղիղ 5 տարի յետոյ (1646 թ.) պատահում է Վասպուրականի մեծ երկրաշարժը, որ տեւում է եօթն օր: Լեռներն անգամ կործանւում են նրա սոսկալի հարուածներից: Հոգւոց վանքի մօտ Արնգներ կոչուած սարը փուլ է գալիս, լցնում է ահագին ձորը եւ խափանում է նոյն ձորի միջով անցնող գետի ընթացքը : Վան քաղաքը ի սպառ աւերակ է դառնում, տապալւում են եւ Շամիրամի բերդի հզօր աշտարակները:

Վանայ մէջ եւ նրա շրջակայքում, կամ բոլորովին կամ կիսով չափ, կործանւում են հետեւեալ վանքերն ու եկեղեցիները . Վերին Վարագը, Ներքին Վարագը, Թօդիկ ճգնաւորի եկեղեցին, Սալնապատի վանքը, Շուշանից վանքը, Ղուուրաշի վանքը, Հոգւոց վանքը, Երէմիրայ վանքը, Սրխու վանքը, Բերդակու վանքը , Կենդանանից վանքը, Կոնկու վանքը, Անգուսներու վանքը, Ալերու վանքը, Արշակայ վանքը, եւ Վան քաղաքի մէջ գտնուած Ս. Խաչ , Ս. Աստուածածին, Ս. Սիօն, Ս. Նշան եկեղեցիները :

Բնութեան սասանմունքները մի կողմից, բռնակալների դաժանութիւնը միւս կողմից, եւ աւելանալով դրանց վրայ սովը , ժանտախտը, — այդ բոլր աղէտաւոր թշուառութիւնները, որոնց դէմ մաքառելու անզօր է գտնւում մարդը, — բնականապէս ձգում են նրան յուսահատ եւ շուարեալ դրութեան մէջ: Կեանքը եւ աշխարհը դառնում են նրա համար ցաւերի եւ դառնութեան մի ծով, եւ այդ ցաւերից ազատուելու համար նա ձգում է իրան Աստուծոյ գիրկը, եւ հանգստութիւն է որոնում՝ յետդերեզմանեան խաղաղութեան մէջ: Նա մտածում է, թէ աշխարհի վերջը հասել է, եւ շտապում է թողնել նրան: Այստեղից ծագում է խորին անձնուրացութեան զգացմունքը եւ հակումն դէպի անապատ, դէպի առանձնութիւն :

Եւ իրաւ, միեւնոյն տառապանքների ընթացքում, երբ թշնամին, սովը, ժանտախտը, երկրաշարժը միացած, աւերակ էին դարձնում երկիրը, հէնց այդ ժամանակ զանազան տեղերում կառուցւում էին մեծ թւով անապատներ եւ լցւում էին բազմաթիւ աշխարհից հրաժարուած աբեղաներով :

Իսկ եւ իսկ այն ժամանակ, երբ Պարսիկներից եւ Օսմանցիներից աւերակ դարձած Հայաստանի խրճիթները դեռ մխում էին կրակի մէջ, եւ երբ լեռներում ու ձորերում փախստական եղած շինականները մի անկիւն չունէին պատսպարուելու , երբ քաղաքացիք, թշնամու դերութիւնից ազատուելու համար , իրանց տները թողել էին անբնակ եւ թաքչել էին անմատչելի ժայռերի խոռոչներում , — այդ սարսափի ու տագնապի ժամանակ,, Որոտն գետի ձախ ափի մօտ, Հալիձոր գիւղի հանդէպ, հիմնւում է Սինեաց մեծ անապատը, Տաթեւի վանքից երեք ժամ հեռաւորութեան վրայ : Այդ վանքը այլ անունով կոչւում է Հարանց անապատ :

Սինեաց մեծ անապատի հիմնադիրը եղաւ (1610 թ.) Սաղրոսավանքի առաջնորդ Սարգիս եպիսկոպոսը, որը, թողնելով իր վանքը եւ վանական կեանքը , ուխտեց անապատական լինել, այն դէպքից յետոյ , երբ նա Արագած լերան այրերից մէկի մէջ գտաւ մի ճգնաւոր , ծունր իջած դրութեան մէջ, աչքերը դէպի երկինք ամբարձած, բայց անշարժ , ինչպէս քարէ արձան : Ճգնաւորը մեռած էր, բայց ով գիտէ, ինչ ժամանակից , նա նոյն դրութեան մէջ, այնպէս անապատական մարմնով, մնացել էր այն քարանձաւում: Այդ տեսարանը այն աստիճան ազդեց Սարգիս եպիսկոպոսի վրայ , որ նա ուխտեց թողնել աշխարհը եւ անձնատուր լինել ճգնաւորական կեանքի : Նրան գործակից եղաւ Տէր Սարգիս տըրապիզոնցին, մի հմուտ եւ ուսեալ քահանայ, որը կնոջ վախճանուելուց յետոյ, իր բոլոր հարստութիւնը վաճառել եւ բաժանել էր աղքատներին, եւ սկսել էր այնուհետեւ անապատական կեանք վարել:

Սինեաց մեծ անապատը կոչուեցաւ Թանահատի վանք, այն հռչակաւոր Թանահատի վանքի անունով, որ մի ժամանակ իր սոսկալի խստակեցութեամբ յայտնի էր Վայոց ձորում: Հէնց այդ անուան մէջն էր նրա նշանակութիւնը : Այդ վանքի միաբանները ուտում էին, խորշում էին ամէն տեսակ թանից, այսինքն տաք, ջրալի ապուրից, եւ այդ պատճառով կոչուեցան «թանատեացներ»: Ամբողջ տարին կերակրւում էին միայն ցամաք հացով եւ ջրով, այն եւս օրը մի անգամ. իսկ տօն օրերում գործ էին ածում փոքր ինչ բուսեղէն իւղ, բայց միս կամ գինի՝ ոչ երբեք :

Սինեաց մեծ անապատը կրկին վերականգնեց այն վաղեմի կրօնական կարգերը ու կանոնները, որոնք զանազան քաղաքական դժբախտ հանգամանքների պատճառով, խանգարուած էին մեր անապատներում :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Այրի Տիկին Մաքրուհի Խրիմեան, Այրի Տիկին Հերմինէ Խրիմեան եւ զաւակը (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Լեւոն Խրիմեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հայկազ Խրիմեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սուրէն Խրիմեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Գեղամ Մութաֆեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վահագն Մութաֆեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տաճատ Միկրպըղեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Արամ Կիւրեղեան եւ զաւակները (Հայաստան), Այրի Տիկին Թագուհի Տէօքմէճեան, Այրի Տիկին Հռիփսիմէ Պալեան եւ զաւակները (Յորդանան), Տէր եւ Տիկին Հրանտ Արիսեան եւ իրենց զաւակը (Արժանթին), Տէր եւ Տիկին Ստեփան Պազըրճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ալպէր Տէօքմէճեան, ազգականները եւ բարեկամները կը ծանուցանեն մահը՝

ԱՐՄԵՆԱԿ ԽՐԻՄԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ 22 Յուլիս, երեքշաբթի օր, իր բնակարանին մէջ, 141 Պուլվ. տը լա Պուասիէր, Մոնթրէօյլ:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ Շաբաթ, 26 Յուլիս, ժամը 10·30-ին, հաւաքուիլ իր բնակարանը:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Մէթրօ Մէրի տը Մոնթրէօյլէն առնել օթօպիւս 129 եւ իջնել Պուլվ. տը լա Պուասիէր, ինչպէս նաեւ Փորթ տէ Լիլայէն ալ կարելի է առնել միեւնոյն օթօպիւսը, այսինքն, 129 թիւ՝ որ միեւնոյն տեղը կ՚իջնէ:

Մոնթրէօյի գերեզմանատունը պիտի թաղուի:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Սիլվի Բ. Նշանեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ ժամը 11ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԲԱՐՍԵՂ ՆՇԱՆԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

Այս առթիւ Տիկին Ս. Նշանեան կը նուիրէ երկու հազար ֆրանք Կապ. Խաչի կայանին: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Ալֆորվիլի Ս. Պ. Պ. եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը հոգեհանգստեան Ս. պատարագ եւ պաշտօն կատարել պիտի տայ, այս Կիրակի, եկեղեցւոյն բարերար Պ. ԱՐՄԵՆԱԿ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ ընտանիքի ննջեցելոց յիշատակին համար:

Կը խնդրուի բարեպաշտ ժողովուրդէն, ներկայ գտնուիլ:

×

Այս Կիրակի, ժամը 10·30ին հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Նախկին Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու գրօշակիր Պ. Մարտիրոս Կազարեանի յոյժ ողբացեալ տիկնոջ Լիւսի Կազարեանի (ծնեալ Գարայեան) հոգւոյն համար:

Փարիզի Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյն մէջ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Թիֆլիսէն (Վրաստան) Պօղոս Թօրէքեան կը փնտռէ (Սապանճայի Նոր Գիւղէն) իր հօրաքրոջ աղջիկը՝ Նուէր Բըլեան, Թէֆէրի աղջիկը, որ ամուսնացած է եւ կը կարծուի թէ նոր մականունն է Խոսրովեան: Կը փնտռէ նաեւ հօրեղբօր աղջիկը՝ Կուսինէ Աբրահամեան. կը կարծուի թէ այս վերջինը կը գտնուի Փարիզ (Քլինեանքուր) կամ Մարսէյլ: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել.— Նորայր Մարգարեան, 62 րիւ Տօֆինէ, Լիոն:

×

Հայաստանի Շամշադինի շրջանի Բերդ գիւղէն Տիկին Հայկանոյշ եւ իր որդին՝ Սարգիս Իվանի Աթոյեան, կը փնտռեն իրենց ամուսինն ու հայրը՝ Իվան Սերգոյի Աթոյեան, որ Բ. Աշխարհամարտին զինուոր մեկնեցաւ: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել.— Անդրանիկ Աղամեան, Ֆոնտաքըլ Շանթ Ֆլէօրի, Վիլլա Օրանժ, Սէն Ժիւլիէն, Մարսէյլ:

(Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել):

ՀԱՅԿ. "ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐ"Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ ԿԸ ՏՕՆԷ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ 61ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Մասնակցութեամբ շրջանիս բոլոր ենթակոմիտէներուն, խումբերուն, Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր խումբերուն:

Այս Կիրակի ամբողջ օրը, Վալապրըի անտառներուն մէջ:

Պատուոյ նախագահ՝ Պ. ՎԻՔԹՈՐ ՍԱՎԻՆ Պուշ տիւ Րոնի ընդհ. խորհրդական եւ Կառտանի քաղաքապետ:

Նախագահ ընկեր ՎԱՐԴԱՆ ԿԱՍԱՐԵԱՆ (Ամերիկայէն): Բանախօսներ՝ Պ. ՐՈԺԷ ԼԷՐՏԱ, եւ ընկեր ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ՝ Պէյրութէն: Խօսնակ՝ ընկեր ԼԵՒՈՆ ԳԼՃԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին:

Պոմոնի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի պարախումբը, Օր. Մ. Իշխանեան՝ երգ, ընկեր Գր. Քէնտէրեան եւ ընկեր Կ. Յարութիւնեան՝ արտասանութիւն, հայկական շուրջպար, նուագ, եւրոպական պարեր եւայլն: Առաւօտուն՝ «պուլ»ի մրցում:

Առատ ուտելիք եւ խմելիք, ի միջի այլոց՝ հռչակաւոր «շիշ – քէպապ» խորոված «Հայաստան» խումբի ընկերներու պատրաստութեամբ:

Երթեւեկի համար արձանագրուիլ՝ շրջանիս ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն մօտ, որոնք վարձած են մասնաւոր օթօքարեր, էքսի թրօլէյպիւս կամ օթօքար առնողները կ՚իջնան Լիւյն:

Մուտքը ազատ է:

×

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէն Խանասորի տարեդարձին առթիւ կազմակերպուած դաշտահանդէսին համար վարձած է օթօքարեր: Արձանագրուիլ.— Ընկեր Ա. Քէօսէեանի (Փլաս տ՚Էքս) ընկեր Պեւորսեանի (Րիւ տէ Փըթիթ Մառի), Պառ Րաֆֆի եւ Պ. Ծերիկեան (Րիւ տէ Տօմինիքէն):

ՊՈՄՈՆ.— Վարձուած են երկու օթօքարեր: Արձանագրուիլ հետեւեալ ընկերներու մօտ.— Վ. Տէր Վարդանեան, Սերժ Սարգիսեան, Գ. Եօթնեղբայրեան եւ Յ. Գօճակէօզեան: Օթօքարերը կը մեկնին Կիրակի առաւօտ ժամը ութին:

×

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ 61ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՌԹԻՒ

Շաւիլի անտառին մէջ, գերեզմանատան մօտ, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի կողմէ:

27 Յուլիս, Կիրակի օր, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ:

Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Առտուն.— Հայաստանի ազատագրութեան ճանապարհին ինկած բոլոր մեր հերոսներու յիշատակին հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Շաւիլի նորաշէն եկեղեցիին մէջ, կէսօրէ ետք ժամը երեքին այցելութիւն ծանօթ չէրիմներուն:

Գեղարուեստական բաժին, բարձրախօս եւ բանախօսութիւն:

Անձրեւի պարագային հանդէսը տեղի կ՚ունենայ Սալ թէ Ֆէթի մէջ, րիւ Սթալինկրատ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՆԱՑԱՆ

Կապոյտ Խաչի կայանի Բ. խումբը Փարիզէն պիտի մեկնի Օգոստոս չորսին:

Արձանագրուողներէն անոնք որոնք որ եւ է արգելքով պիտի չմասնակցին խումբին, կը խնդրուի որ անմիջապէս լուր տան 5 Րիւ Մէյրան, հեռախօս Թրիւտէն 27-35, որպէսզի ուրիշ սպասողներ չզրկուին:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համա – Խարբերդ. Միութեան Մարսէյլի եւ Սէն Լու Կրան Բէնի քոյր մասնաճիւղերու:

Այս Կիրակի ամբողջ օրը Եօթնեղբայրեան օդաւէտ ագարակը, Սէն Լու Կրան Բէն: Դերասան ԹՐԱԳՕՇ կարող ուժերով կը բեմադրէ մեծ օփերեթ մը ՄԱՌԶԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, արտասանութիւն, անակնկալներ եւն.:

Հանդիսավայրը երթալու համար Պուլվար Կարիպալտիէն առնել 15 եւ 18 թիւ հանրակառքերը եւ իջնել Սէն Լու, Ֆրանսական եկեղեցիին քով:

Մուտքը ազատ է:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքին տարեդարձին առթիւ: Կազմակերպուած Անի կոմիտէին եւ Նոր Սերունդի խումբին կողմէ, այս կիրակի ամբողջ օրը, Էստրեյլէն, Պ. Բիւլիէի դաշտավայրը:

Կը նախագահէ ընկեր Համբիկ Ջաքարեան (Նոր Սերունդ), կը խօսի ընկեր Միսաք Միրզէ:

Գեղեցիկ անակնկալներ, գեղարուեստական բաժին, հայկական երգանուագներ: Ճոխ պիւֆէ:

Անձրեւի պարագային տօնակատարութիւնը կը կատարուի Համօ Օհանջանեան ակումբը, կէսօրէ ետք ժամը երեքին:

Առաւօտեան օթօքարերու ժամերն են.— 9·30, 11, 12·10, կէսօրէ վերջ 14·15: Վերադարձ երեկոյեան ժամը 20·30ին:

×

ԽԱՆԱՍՈՐԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

3 Օգոստոսին:

×

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքին տարեդարձին առթիւ, կազմակերպուած Փոն տը Շէրիւի Հ. Յ. Դ. Անդրանիկ խումբի կողմէ: Այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Ալբըլէն Պ. Տրրօկոյի գեղեցիկ ծառաստաններու մէջ: Կը նախագահէ ընկեր Յ. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ: Կը խօսի ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ՋԷՔԵԱՆ: Գեղարուեստական բաժին բարձրախօսով, առատ կեր ու խում, մատչելի գիներով: Մուտքը ազատ է: Անձրեւի պարագային պիտի յետաձգուի:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Տէսինի մասնաճիւղի կողմէ, այս կիրակի Տէսինի ծանօթ Պուրակին մէջ, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ:

Մասնակցութեամբ Տարօնի երկսեռ երիտասարդաց միութեան:

Կը նախագահէ Պ. ԼԵՒՈՆ ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ

Կը բանախօսէ Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՎՍԵԱՆ

Կ՚երգէ Տիկին Մարի Կարապետեան, կ՚արտասանեն Օր. Փ. Տապաղեան եւ Ալպէր Ներսէսեան (Սէնթ Էթիէնէն):

Խօսնակ՝ Յովսէփ Տէմիրճեան:

Գեղարուեստական բաժին, պիտի ըլլան երգեր, արտասանութիւններ եւ Տարօնի աւանդական գեղջկական պարեր:

Առատ կերուխում: Հայրենակցական տաք մթնոլորտ:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ Կարմիր Խաչի Ձէսանվիլիէի օդափոխութեան կայանի Բ. խումբի վերջին բժշկական քննութիւնները տեղի պիտի ունենան Օգոստոս մէկին, ժամը 9 – 12, Հայ Կարմիր Խաչի դարմանատունը, 15 Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ:

Բ. խումբը կը մեկնի Օգոստ. հինգին:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՎԱԼԱՆՍ, Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8·30ին, Ահարոնեան ակումբը: Կը հրաւիրուին նաեւ Ռոմանի ընկերները: Պարտաւորիչ բոլորին ներկայութիւնը:

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէին եւ «Շաւարշ Միսաքեան» խումբին ընկերական ընդհ. ժողովը, այս Ուրբաթ ժամը 21ին, Պուա Քոլոմպի կայարանին սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆ. ԵԿԵՂԵՑԻ

8 bis, Rue des Ternes

Մէթրօ Փորթ Մայօ կամ Շամփէրէ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10·45ին կը խօսի՝ ՊԱՏՈՒԵԼԻ ԳԱՑԱԵԱՆ (Յունաստանէն):

×

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Մասնակցութեամբ՝ Վեր. Ս. Տօքթորեանի եւ Ս. Լազարեանի. կիրակի առտու ժամը 10·45ին՝ Ալֆորվիլի Եղբայրութեան ժողովասրահին մէջ (74, րիւ Էթիէն Տոլէ), կէսօրէ ետք ժամը չորսին՝ մկրտութեան ժողով 123, ավընիւ տիւ Մէնի եկեղեցիին մէջ (Մեթրօ Կէթէ): Իրիկուան ժամը 8·30ին ողջերթի ժողով Իսիի հայ աւետարանական եկեղեցիին մէջ (28, Ավընիւ Պուրկէն):

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 26 ՅՈՒԼԻՍ — SAMEDI 26 JUILLET 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8252 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4053

ԴՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

"ՄԵՌԱՆ, ՉԿՈՐԱՆ"

Մեր հերոսներն են անոնք : Հայ ժողովուրդին թագն ու պարծանքը, փառքն ու պարծանքը :

Հերոսնե՛ր, հայդուկնե՛ր, անձնազոհ մարտիկնե՛ր, ֆէտայինե՛ր, որոնք քաջերու մէջ ամէնէն քաջերն եղան :

Հրաժարեցան քաղաքի կամ գիւղի հանդարտ ու մեղկ կեանքէն, լքեցին տուն եւ ընտանիք ու «եարի փոխան» զէնք գրկելով լեռ բարձրացան, յանուն «սուրբ գործ»ին, յանուն հայ ժողովուրդի ազատութեան եւ հայրենիքի փրկութեան :

Անոնք չսակարկեցին իրենց արիւնը : Որովհետեւ արհամարհեցին կեանքը : Նախընտրեցին կռուի դաշտին վրայ դիւցազնօրէն մեռնիլ, քան բռնակալ վարչաձեւի մը տակ ստրկօրէն ապրիլ :

«Մա՛հ կամ ազատութիւն» եղաւ իրենց ազնիւ նշանաբանը : Առիծի պէս կռուեցան յեղափոխութեան նուիրական դրօշին տակ ու մինչեւ մահ հաւատարիմ մնացին իրենց սրբազան ուխտին :

Հերոսներու Օ՛ր :

Տարին մէկ օր նուիրելով անոնց, որ ինկան ազատութեան ճանապարհին, ողջակիզուելով հայրենիքի սուրբ խորանին վրայ, երախտագիտութեան նուազագոյն պարտք մըն է, որ կը կատարենք բախտաւոր վերապրողներս :

Խանասորի տարեդարձը առիթ կուտայ մեզի ոգեկոչելու յիշատակը ո՛չ միայն 1897 Յուլիս 25ի մեծ արշաւանքին մասնակցող 250 մարտիկներուն, այլ բոլոր այն անուանի ու մանաւանդ անանուն ֆէտայիներուն, որոնք պատուաւոր մահը նախընտրեցին անարգ կեանքէն :

Խանասորը աւելի լայն իմաստ ունէր : Անիկա պատասխան մըն էր 1894 – 1896ի համատարած կոտորածներուն՝ Սասունէն մինչեւ Կիլիկիա, Տրապիզոնէն մինչեւ Պոլիս :

Ինչպէս Պանք Օթոմանի գրաւումը 1896 Օգոստոս 26ին, այնպէս ալ Խանասորի արշաւանքը 1897 Յուլիս 25ին արձագանգ գտաւ եւրոպական մամուլին մէջ :

Հայկական ջարդերուն գլխաւոր պատասխանատուներն էին վեց մեծ պետութիւնները, որոնք Պերլինի դաշնագրին 61րդ յօդուածով երաշխաւոր դարձած էին հայաբնակ նահանգներու բարենորոգումներուն :

Ապտիւլ Համիտ իր ջարդի քաղաքականութեան մէջ բացէ ի բաց քաջալերուեցաւ մեծ պետութիւններէն, որոնք ո՛չ մէկ լուրջ ձեռնարկ ըրին բարենորոգումներ պահանջելու համար : Ընդհակառակն անոնք հայկական կոտորածները չհագործեցին՝ խոշոր մենաշնորհներ կորզելու համար օսմանեան կառավարութենէն :

Հ. Յ. Դաշնակցութեան կազմակերպած մարտական ձեռնարկներուն նպատակն էր Եւրոպայի ուշադրութիւնը հրաւիրել Հայկական Դատին վրայ : Ցնցել քաղաքակիրթ ու «քրիստոնեայ» ազգերու խիղճը : Արդարութիւն պահանջել անիրաւ աշխարհէն :

Յետագային տեղի ունեցած յեղափոխական բոլոր շարժումներն ու հայ ժողովուրդի մղած հերոսամարտները նոյն նպատակին կը ձգտէին :

Դժբախտաբար օտարը մնաց միշտ օտար :

Հայ յեղափոխական բազուկն է դարձեալ, որ անվհատ մարտնչեցաւ դարաւոր թշնամիին դէմ ու ճակատագրական պահու մը զէնքի ուժով անոր պարտադրեց անկախ Հայաստանի ճանաչումը 1918ին :

Ի զուր չանցաւ թափուած սուրբ արիւնը :

Մեր հերոսները մեռան՝ բայց չկորան :

Անոնք յաւիտեան կ՚ապրին երախտագէտ Հայութեան հոգիին մէջ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ԱՄԷՆ ԲԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԷՆ ԿԱԽՈՒՄ ՈՒՆԻ

Կ՚ԸՍԷ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ

●

Նախագահ Այզընհաուըր հինգշաբթի օր պատասխանեց Խրուշչեւի նամակին, բայց այդ պատասխանին բովանդակութիւնը պիտի հրապարակուէր միայն Ուրբաթ իրիկուն : Այզընհաուըր կը պնդէ որ Մեծերու հանդիպումին թուականը, վայրը եւ ձեւը պէտք է որոշուին միայն Ապահովութեան Խորհուրդին կողմէ : Նախագահը իր նամակին մէջ կը շեշտէ նաեւ թէ այդ ժողովէն պէտք չէ բացակայի Իսրայէլ : Արդարեւ համաձայն Խրուշչեւի նամակին Հնդկաստանի եւ արաբական երկիրներու հրաւէրի հարց կար, բայց ոչ Իսրայէլի : Այզընհաուըր չընդունիր որ այդ հանդիպումի օրակարգին վրայ ըլլան միայն Լիբանան եւ Յորդանան : Կ՚ըսուի նաեւ թէ Այզընհաուըր – Տըլըս Նիւ Եորք կ՚երթան այս օրերս լուծում մը գտնելու համար լիբանանեան տագնապին :

Անգլիա, Ամերիկա եւ Ֆրանսա համաձայն են մէկ կէտի վրայ՝ Յուլիս 28ի թուականը շատ կանուխ է : Անկէ զատ մինչ Այզընհաուըր ամէն իրաւասութիւն Ապահովութեան Խորհուրդին կը ձգէ՝ համաձայնութեամբ Անգլիոյ, Ֆրանսա, անգամ մը եւս յայտնեց իր նախարարին՝ Սուսթելի բերնով, թէ յարմար չի նկատեր Ապահովութեան Խորհուրդը, ոչ ալ Նիւ Եորքը՝ հաւաքավայր : Ֆրանսա կը մտածէ թէ Մեծերու ժողովին յարմարագոյն վայրը Ժընեւն է :

Ուաշինկթընի մէջ Տըլըսի հետ հանդիպում մը ունենալէ ետք Ֆրանսացի դեսպան Ալֆան յայտարարեց թէ Փարիզ համաձայն չէ Խրուշչեւի առաջարկին եւ կը փափաքի որ լուրջ ժողով մը գումարուի՝ լուրջ արդիւնքներ ձեռք ձգելու համար :

Նիւ Եորքի մէջ տարագիրներու բազմաթիւ կազմակերպութիւններ գործի լծուած են արդէն՝ Ամերիկայի մէջ չտեսնուած հսկայ ցոյց մը կազմակերպելու համար, եթէ Խրուշչեւ Նիւ Եորք երթայ : Ոստիկանութիւնը իր կարգին ապահովութեան միջոցներ ձեռք պիտի առնէ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱԼԷՊԻ մէջ աւելի քան 200 ձախակողմեաններ ձերբակալուեցան : Փետրուարէն ի վեր (Եգիպտոս - Սուրիա միացում) Սուրիա տնտեսական շատ ծանր տագնապ մը կ՚ապրի եւ համայնավարները Նասըր կը նկատեն այդ կացութեան պատասխանատու : Այս պատճառով վերջերս բախումներ կը պատահի Նասըրի կողմնակիցներուն եւ ձախակողմեաններու միջեւ :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ քաղաքական նախկին բանտարկեալներու Դաշնակցութեան նախագահը՝ Պելա Ֆապեան Ժընեւի մէջ յայտարարեց թէ դիմում մը պիտի ընէ Շուէտի եւ Դանիոյ կառավարութեանց, որ միջամտութիւն մը ընեն խորհրդային կառավարութեան մօտ՝ 1956ի յեղափոխութենէն ետք համայնավար Զինաստան աքսորուած հինգ հազար հունգար բանտուորները ազատելու համար :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ Խրուշչեւ – Ռաապ տեսակցութենէ ետք հրապարակուեցաւ զեկոյց մը ուր կ՚ըսուի թէ Վիէննայի կառավարութեան խնդրանքին վրայ խորհրդային կառավարութիւնը ընդունեցաւ 50 առ հարիւր զեղչել Աւստրիոյ տալիք քարիւղին քանակութիւնը. այս ձեւով 10 տարուան ընթացքին Աւստրիա տասը միլիոն թոն քարիւղ պիտի տայ Խ. Միութեան :

(Լուրերու շար. ը կարդալ Դ. էջ)

Օրէ Օր

ՅՈՌԵՏԵ՞Ս ԹԷ ՀԵՌԱՏԵՍ

— Մեր ազգը պիտի կործանի …

— Ինչո՞ւ …

— Ըսե՛մ … Հաշիւ ըրա՞ծ ես թէ ազգին գործերով, ազգին ցաւերով մտահոգուող քանի հոգի ունինք այսօր …

— Ազգին բոլոր զաւակները կը մտածեն ազգին ցաւերուն մասին :

— Դուն անանկ կը կարծես … Ես քեզի կ՚ապացուցանեմ որ ատ ըսածդ սխալ է …

— Ապացուցանէ, նայինք …

— Աղէ՛կ … Ուշադրութիւն ըրած ունի՞ս որ սա Արեւելեան կոչուած երկիրներէն եկող մեր հայրենակիցները, երիտասարդ թէ ծեր, ի՛նչ շոգեպինդ արագութեամբ կը փոխուին …

— Ի՞նչ ըսել կ՚ուզես …

— Կարծեմ, ըսածս գրաբար չէր … Եղբայր պատուական, կ՚ելլեն Միջին Արեւելեան երկիրէ մը Փարիզ, Լոնտոն կամ Նիւ Եորք կ՚անցնին … Ոմանք առեւտրական գործով, ոմանք՝ իբրեւ ուսանող : Ամէնքն ալ իրենց կեանքին մէջ առաջին անգամն է որ կը տեսնեն այդ Լոյսի Ոստանները … Քանի մը ամիս, շա՛տ, շա՛տ քանի մը տարի, համը առի՞ն Փարիզին, Լոնտոնին կամ Նիւ Եորքին, ա՛լ խերը տես … Ազգն ալ կը մոռնան, ազգին եկեղեցին ալ, ազգին լեզուն ալ, ազգին ցաւերն ալ …

— Կը բողոքեմ, կը բողոքեմ, կը բողոքեմ … Եւ, ի դիմաց Արեւելքէն եկողներուն, կը պահանջեմ որ խօսքդ ետ առնես …

— Դուն ուզածիդ չափ բողոքէ եւ ուզածիդ չափ ալ պահանջէ … Ես իմ ըսածս գիտեմ …

— Բա՛ն մըն ալ չես գիտեր … Ըրածդ զրպարտութիւն է …

— Քեզի քանի մը օրինակներ տամ … Գիտե՞ս, անկէ երկու տարի առաջ, երիտասարդ մը եկաւ Ասիական երկիրէ մը … Եկած օրերը հետերնիս հայերէն կը խօսէր … Երբեք ամիս ետք, օր մը, պարտէզը, դիմացնիս ելաւ … Հետերնիս ի՞նչ լեզու խօսեցաւ …

— Անգլերէն …

— Երբ իրեն հարցուցիր թէ ինչո՛ւ մեր հանդէսներուն չէր գար, ի՞նչ պատասխանեց … իր գիտցած անգլերէնով …

— « Ես հայկական հանդէսներ չեմ սիրում » …

— Աղէկ որ այդքանը միտքդ մնացեր է … Հիմա ո՞ւր է այդ տղան, գիտե՞ս …

— Չեմ գիտեր …

— Շուէտացի աղջիկ մը առաւ եւ մեր ազգին հետ իր կապը կտրեց :

— Բացառութիւնը օրէնք չէ …

— Մի՛ անապարեր … Միտքդ է, անկէ հինգ, վեց տարի առաջ գրոց – բրոց մը եկաւ այս երկիրը : Ամէն անգամ որ բերանը բանար Խորենացիէն, Տիգրանէն, Վարդանէն կը ճառէր եւ մեզի հայութիւն կը քարոզէր … Հիմա ո՞ւր է …

— Տեսած չունիմ …

— Ե՛ս ըսեմ … Իրլանտացի աղջկան մը հետ կարգուեցաւ … Կաթոլիկ եղաւ … Անունն ալ փոխեց, մականունն ալ …

— Ատ ալ բացառիկ երեւոյթ է :

— Անկէ չորս տարի առաջ, խումբ մը երիտասարդներու հանդիպեցանք, բարեկամի մը տունը : Միտքդ է … Արեւելքէն եկած տղաք … «Կուժն առայ, ելայ սարը» կ՚երգէին … Հիմա՞ ուր են, ի՛նչ կ՚երգեն, գիտե՞ս …

— Անշուշտ, «Դուն ես իմ սրտի սէրը, դուն ես իմ դեղն ու ճարը» :

— Խե՛լքդ սիրեմ … Հիմա կ՚երգեն — «Եու ար տհը շուկըր օֆ մայ քօֆի …» (դուն իմ սուրճիս շաքարն ես) :

— Նորէն բացառութիւն …

— Կը յիշե՞ս սա հաստ մարդը, որ ադիքի վաճառական էր … Եկած օրը մեզի հայութիւն կը ծախէր … Գիտե՞ս ինչ եղաւ …

— Ի՞նչ …

— Միլիոնատէր … Ալ հիմա մեր երեսն ալ չի նայիր …

— Բացառութիւն … Կը սպասեմ որ խօսքդ ետ առնես … Ազգերնիս վիրաւորեցիր …

— Ես խօսքս ետ չեմ առներ ու նորէն կ՚ըսեմ — եթէ, ասանկ յետամնաց երկիրներէն յառաջադէմ երկիրները եկողները մէկ օրէն միւսը պիտի փոխուին, աւելի լաւ կ՚ընեն որ իրենց տեղէն չշարժին : Չենէ, ազգերնուս վերջը եկած է, գիտցած ըլլաս …

— Յոռետես մարդ ես …

— Սխա՛լ … Հեռատես …

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ԶՕՐ. ՇԵՀԱՊ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱ՞Հ

Անել կացութեան մէջ կը մնայ Միջին Արեւելքը : Ներկայիս քաղաքական շրջաններու մտահոգութիւնը կը կազմեն երեք երկիրներ .— Լիբանան, Յորդանան եւ Կիպրոս :

Լիբանանի մէջ ըմբոստները կրակը դադրեցուցած են : Քանի մը օրէ ի վեր երկիրը խաղաղ է : Այսուհանդերձ ապստամբները կը մնան իրենց շրջաններուն մէջ եւ ամերիկեան ուժերը կազմ ու պատրաստ կը սպասեն :

Ուրբաթ կէսօրին Փարիզի ձայնասփիւռը յայտարարեց թէ ընդհանուր տպաւորութիւնը այն է՝ որ Ռապըրթ Մըրֆի գնահատելի աշխատանք տարած է Պէյրութի մէջ : Նախագահ Այզընհաուըրի պատուիրակը յաջողած է նոյնիսկ համոզել բանակի ընդհանուր հրամանատարը՝ զօր. Շեհապ, որ ներկայանայ Յուլիս 31ի նախագահական ընտրութեան : Ինչպէս ծանօթ է, զօր. Ֆուատ Շեհապ ըմբոստներուն եւ Նախագահ Շամունի բարեկամներուն անվերապահ համակրանքը կը վայելէ : Եթէ անակնկալներ չպատահին՝ Յուլիս 31ին զօր. Շեհապ կրնայ ընտրուիլ Լիբանանի Հանր. Նախագահ, վերջ մը դնելով երկիրը անդամահատող քաղաքական եւ տնտեսական տագնապին, որ կը շարունակուի աւելի քան երկու ամիսէ ի վեր :

Ընդհակառակն, կացութիւնը հետզհետէ կը ծանրանայ Կիպրոսի մէջ : 200 Յոյներ եւս ձերբակալուեցան . այս ձեւով վերջին քանի մը օրերու ընթացքին ձերբակալուած Յոյներու թիւը կը հասնի 1500ի : Այս պարագան լուրջ մտահոգութիւն մը ստեղծած է Աթէնքի մէջ, ուր տակաւին անծանօթ է Անգլիացիներու հետապնդած նպատակը : Ըստ երեւոյթին Թուրքերը գոհ են ձեռք առնուած միջոցներէն : Միւս կողմէ, կղզիին յոյն բնակչութիւնը 24 ժամուան ընդհանուր գործադուլ յայտարարեց՝ բողոքելու համար ձերբակալութեանց դէմ :

Կացութիւնը բոլորովին անստոյգ է Յորդանանի մէջ : Երկրին 43 շէյխերը այցելութիւն մը տուին Հիւսէյն Թագաւորին եւ երդում ըրին որ «մարգարէին շառաւիղէն հաշէմական գերդաստանին դէմ եղած անարգանքին վրէժը պիտի լուծեն» : Կրօնապետները իրենց հաւատարմութիւնը յայտնեցին Թագաւորին : Արաբական լեգէոնը, բրիտանական ուժերուն հետ կը պահէ երկիրը : Միւս կողմէ Հիւսէյն Թագաւոր յայտարարեց թէ ազատ աշխարհի իր բարեկամներուն օժանդակութեամբ կը պատրաստուի « ազատել Իրաքը՝ որ ինկած է համայնավար շրջագիծին մէջ» :

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԱԽՈՅԵԱՆ ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅԵՐԷՆԻ

Հայ լեզուին շուրջ գոյութիւն ունին նախապաշարումներ :

Հին տեսութիւն մը, զոր դատապարտեց Վանդրիէս, պատգամ կը կարդար · «Ժողովուրդն է որ լեզու կը շինէ»: Այո՛, հասկցա՛նք, կը հաւատա՛նք, թէ «ժողովո՛ւրդն է որ լեզու կը շինէ», ապահովաբար կ'ուզեն ըսել թէ «կը ստեղծէ» : Բայց ինչ որ ժողովուրդը կը շինէ կամ կը ստեղծէ, գրագէտը կը մշակէ: Արդ, մշակում կը նշանակէ ստեղծում : Ի՞նչ պատկեր պիտի ներկայացնէր, երեւակայեցէք, յունարէնը կամ հայերէնը, եթէ մնար ժողովուրդին ստեղծած եւ խօսած ձեւով, եթէ մշակած չըլլար զայն իր գըրագէտը :

Գերման միտքը, զարգացնելով լուսաւորական գաղափարը, որ ջախջախիչ հարուած մը տուաւ լատիներէն լեզուին համատիրութեան, ԺԶ. դարուն տուաւ կոչնակի մը դերը, արթնցնելու համար ժողովուրդները, մանաւանդ փոքրերը, որպէսզի մշակեն իրենց ինքնատիպ ժառանգութիւնները, մասնաւորաբար՝ ինչ որ ազգային է եւ տեղական :

Այստեղ կը թողում այս գաղափարին պատմութիւնը, որ կը հասնի մինչեւ ֆըրանսական յեղափոխութիւն, — հատորներ կը պահանջէ նիւթը :

Մեր մէջ, Աբովեան ի վիճակի չէր ըմբռնելու այս գաղափարին վտանգը: Ոչ ալ այն «իրապաշտ» գրագէտները, որոնք ժողովուրդը խօսեցնելու կամ գրականութիւնը ժողովուրդին տանելու հրաւէրին մէջ դիւրին յաղթանակներ միայն շահեցան: Տարազը գեղեցիկ էր, նոյնիսկ նըւիրական, բայց ոչ յատուկ մեր պայմաններուն կամ ցորենի այն արտին, ուր սեւ որոմն ու կարմիր հարսնուկը, տեղին աշխարհագրական անունն իսկ փոխելու ատեն չասցած, կրնային խաթարել հունձքին որակը :

Անհրաժեշտ էր մշակում, այս բառին ամէնէն լայն ու գիտական առումով: Կոմիտաս, այս հանճարեղ միտքը, ըմբռնեց տարազին իսկական իմաստը, — ու մշակեց: Իր քաղած ժողովրդական երգերը մշակուած են թէ՛ բառերով, թէ՛ եղանակով: Կրնաք, — դժուար չէ, — երեւակայել հայ երգին պատկերը՝ եթէ Կոմիտաս երաժշտութիւնն տար մեզի այն ձեւով որ գրականութիւն տուին Աբովեան եւ Պոլսոյ իրապաշտները:

Արդ, Շ. Միսաքեան կատարեց հայ լեզուին մէջ, ինչ որ կատարեց Կոմիտաս հայ երաժշտութեան մէջ, — զտում, մըշակում: Դուրս նետեց թրքական սեւ որոմը, արտին քարն ու զղոտուկը, առաւ սպիտակ եւ ազնիւ մարմաջը՝ տալու համար նաշիհ, ամէնէն նուրբ ալիւրը, թաւշանման եւ քաղցրահամ :

Եթէ արդի արեւմտահայերէնը հասած է մինչեւ այժմ չգերազանցուած բարձրութեան մը, — եւ իրողութիւն է ասիկա, — շատ բան կը պարտինք Շ. Միսաքեանի :

Հետաքրքրական է հետեւիլ իր իսկ լեզուին յեղաշրջութեան գիծին, Սուրհանդակէն մինչեւ Յառաջ: Սկիզբը, աւելի երկար էր իր պարբերութիւնը: Տարօրինակ խորշանք մը ցոյց կուտար հանդէպ կարգ մը բառերու, — զգլխիչ, ըմբոշխնել: Հնչական դժուարութի՞ւնն էր պատճառը, — չեմ կարծեր, աւելի դժուար արտասանելի բառեր ալ ունինք: Ճիշդ է թէ կ'աշխատէր իր խօսքին տալ մասնայատուկ երաժշտութիւն մը, բայց առաւելապէս կը փնտռէր պատկերաւոր ձեւը, — նկարչացեղ է իր ոճը, վրձինի հարուածներ տալու եղանակ մը՝ իր կարճ նախադասութիւնները գոյնի ալիքներ են կարծես, որ կը յաջորդեն իրարու :

Իր լեզուն ակրէսիվ է հոն ուր պատուելի պիտի դառնար ուրիշ մը՝ հակաճառողին դէմ յանդիման, ու գործածած միակ զէնքը՝ քիչ մը թթու, որ բխումի ձեւովը, յաճախ, ընդվզում չի պատճառեր... ընդունողին :

Լեզուի մաքրութեան իր սէրն էր, որ կը մղէր զինք համբերութեամբ սրբագրելու իր մեծ ու պզտիկ աշխատակիցներուն լեզուն, — այսպէս է որ գոյութիւն ունի այսօր, «Յառաջ»ի հայերէն մը :

Ի՞նչ յատկանիշով կը ներկայանայ այս տարազը:

Նախ ուղիղ քերականութիւն մը : Չխախտել համաձայնութեան աւանդական օրէնքները՝ իրենց յետին մանրամասնութեան մէջ: Դէմ էր, օրինակ, Օշականի ... աճապարանքին, որ գաղափարներու եւ պատկերներու հեղեղին մէջ՝ կը ջնջէր կամ «կ'ուտէր» մակբայը, թէեւ իր կարգին՝ աւելորդ կը գտնէր անվնաս եւ ամէնէն խնայողական շաղկապը, որ շատ սիրելի է Աստուածաշունչ Մատեանին : Դէմ էր, վերջապէս, մակբայի այն ձեւին (Նարեկացի եւ Սիամանթօ), որ մակբայական ածանցը կը կրնէ իր պոչին վրայ անհաճոյ յօրանջով մը, — զգալիօրէն, կը նախընտրէր ըսել՝ զգալի կերպով :

Այս ուղիղ քերականութեան հետ՝ գրականութենէն կը պահանջէր ժուժկալութիւն: Օշական դէմ էր յատկապէս ածականներուն, Շ. Միսաքեան՝ բառերու բազմութեան: Ուժեղ է պարբերութիւնը, թեթեւաշարժ եւ աշխոյժ, երբ շատ հագուած չէ, երբ շատ զարդարուած չէ, նոյն իսկ մին ալ պակաս՝ երբ նիհար է կազմուածքով:

Լեզուն հարստացնելու, ճոխացնելու համար՝ կ'առաջարկէր ոչ թէ գործածել օտար բառեր, ինչպէս սովորութիւն է կարգ մը արեւելահայ գրողներու մօտ, այլ նախ փնտռել համապատասխանը մեր հին մատենագրութեան մէջ, երկրորդ մեր բազմաթիւ բարբառներուն մէջ: Եթէ կը պակսի, կերտել նորը՝ վարպետութեամբ եւ համաձայն մեր լեզուին օրէնքներուն: Այս մտահոգութեամբ՝ Յառաջ մեր լեզուին տուած է նորակերտ բազմաթիւ բառեր, յաջող եւ գեղեցիկ: Կ'ընդունէր որ Երեւանի մէջ ևս, այժմ, կը գործածուին բառեր, որոնք կամ առնուած են հին մատենագրութենէն, կամ կերտուած են նորապէս եւ վարպետութեամբ :

Արդի աշխարհաբարին մեծագոյն ուսուցիչը... գրաբարն է, կ'ըսէր եւ իրաւունք ունէր:

Արեւմտահայերէնի ապագային մասին՝ կը բաժնէր մտահոգութիւնը, զոր կարելի չէ ծածկել կամ ուրանալ :

Երբ կը խմբագրէր Ազատամարտ շաբաթաթերթը, բացաւ հարցարան մը — տեսակ մը հրապարակային խորհրդակցութիւն՝ երկու բարբառներու միացման, արեւելահայերէնի եւ արեւմտահայերէնի ձուլման կարելիութիւններուն մասին : Պատասխանեցին գրագէտներ եւ լեզուագէտներ: Եզրակացութիւնը՝ վաղաժամ կը համարուէր միացման փորձ մը: Այս վերջին տարիներուն, ձայն մը լսուեցաւ Երեւանէն, ապահովաբար իմաստակի մը յայտարարութիւնը, որ պետական լեզու կը յայտարարէր արեւելահայերէնը, իսկ արեւմտահայերէնը՝ կորստեան դատապարտուած իբրեւ գաւառաբարբառ: Շ. Միսաքեան պատասխանեց անմիջապէս, պաշտպանելով արեւմտահայերէնին պատմական արժէքը, դերը եւ իրաւունքները:

Ապագա՞ն, — կա՞ն փոքր ժողովուրդներ, որոնք, թէեւ հանգչած՝ իրենց հողերուն վրայ, հագուած՝ իրենց աւանդութեանց զրահները, տէր իրենց բարբառին՝ նոր կամ հին, կրնան յայտարարել հիմա թէ ապահոված են իրենց գոյութիւնը, ապագա՛ն:

Ինչքան ալ յոռետեսութիւն ներշնչէ ժամանակը, ինչքան ալ յուսահատութիւն պատճառեն քաղաքական դէպքերը, արեւմտահայերէնին ախոյեանները պիտի պաշտպանեն հայ լեզուի այս հրաշալի ծաղիկը գրագէտի իրենց պատիւով, եւ պիտի մշակեն զայն իրենց տաղանդով : Աղէտներու մասին խօսողները կը մոռնան մէկ բան, — հայ լեզուն փիւնիկ մըն է: Սխալած մարգարէները վաղը պիտի ըսեն, — հրա՛շք մըն է: Հրաշք մը չէ՞, արդէն, տեսնել որ հողէն ու ժողովուրդէն կտրուած՝ ծաղիկ է անմահ գարնան մը զգեստաւորումով :

Վերջապէս, հրաշալի ծաղկումներու իր ընդունակութեան համար չէ՞, որ կը պահանջուի ժողովուրդը վերադարձնել իր հողերուն վրայ :

Ահա արեւմտահայերէնի ախոյեանին հանգամանքը եւ կտակը, այնքան որքան ծանօթ է ինծի(*) :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Այս կտորը մէկ հատուածն է այն ներածութեան, որ դրուած է ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ գրքին սկիզբը, — ստորագրողը լեզուական մասնագիտական հարցերու մասին իր հետաքրքրութենէն զատ՝ այս ուսումնասիրութեան կը բերէ այն վկայութիւնը թէ Շ. Միսաքեան ի՛նչ աշխատանք է կատարեր հայ լեզուին վրայ, ստեղծելու համար Յառաջի հայերէնը, սրբագրելով ոչ միայն «Դաւանի Ձայները», այլ եւ նոյնիսկ ծանօթ գրագէտներու եւ ուսուցիչներու լեզուն, ու նըպաստելով արդի արեւմտահայերէնի «մինչեւ այժմ չգերազանցուած բարձրութեան»: Այս հաստատումը չի նշանակեր թէ ամէն գրող կամ գրագէտ, իր լեզուով, այժմ կը գտնուի այդ բարձրութեան վրայ, — դժբախտաբար մատի վըրայ կը համրուին այդ բարձրութեան վըրայ թառած գրագէտները: Պէտք չէ շփոթել ախոյեանները զանգուածին հետ, ինչպէս յառաջապահները՝ այս կամ այն պոչին հետ :

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ԸՄԲՈՍՏ ՈԳԻՆ

Տարեդարձներու տօնակատարութիւնները անիմաստ պիտի դառնային, եթէ չըմբռնէինք անոնց ոգին.

Այսպէս, նաեւ, Խանասորի տարեդարձը, որ կը տօնուի կիրակի, Փարիզի եւ ուրիշ հայաշատ քաղաքներու մէջ :

Պատմական դէպքը տեղի ունեցաւ 1897 Յուլիս 25ին:

Մէկ տարի առաջ, արիւնարբու խուժան մը, Թուրքեւքիւրտ, ահաւոր ջարդ մը սարքած էր Վասպուրականի ճամբուն վրայ :

— Կ'որոշեն օրինակելի դաս մը տալ անյապաղ : Եւ արշաւանախումբ մը կը կազմակերպեն աննախընթաց պատրաստութեամբ :

Խումբը կը բաղկանար 250 – 280 ֆետայիներէ :

Կը մասնակցէին ներկայացուցիչներ ժողովուրդի բոլոր խաւերէն, — բանուոր, գիւղացի, ուսումնական եւ սպայ: Մինչեւ անգամ քահանայ :

Կազմակերպումը եւ սպառազինումը բացառիկ հանգամանք ունէին, այդ ժամանակաշրջանին համար :

Մանաւանդ որ, տեղի կ'ունենային չափազանց դժուարին պայմաններու մէջ : Թշնամին մէկ չէր: Ոչ ալ Եւրոպա մը կամ հաստատուն ապաւէն մը ունէին իրենց կռնակը :

Յարձակումը կը կատարուի մեծ յանդգնութեամբ: Ձայնը կը հասնի մինչեւ եւրոպական մայրաքաղաքները: Գերման թղթակիցներ անգամ հիացումով կը նկարագրեն արշաւանքը :

Դժբախտաբար ձեռնարկը չունենար այն ջախջախիչ արդիւնքը որ կ'սպասուէր :

Բայց եւ այնպէս, մեծ խանդավառու –

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՎՇՏԱԳԻՆ ՍՈՆԱԹ

Միանգամից կատարեալ լռութիւն տիրեց: Մի բարձրահասակ երիտասարդ Անգլիացի, դանդաղ լարելով գրամաֆոնը, կոկորդային անգլերէնով խօսեց Գրամսի երկրորդ սիմֆոնիայի մասին : Երբ երաժշտութիւնը սկսեց հնչել, մի ցնծագին, խռովիչ յուզում տիրեց ինձ : Արուեստի հարազատ շունչը ջերմացրեց ամբողջ մթնոլորտը եւ թեթեւ կարմիրով լուսաւորուած դէմքերը ·իրեւի, մօտիկ թուացին: Ներքին տառապանքի խորքից համապարփակ սէր տենչացող իմ անփորձ հոգին լցուեց խանդաղատանքով, գրեթէ միստիկ համեղբայրութեան խէջալով : Լուսամուտից ներս էր հոսում փարթամ այգու գարնանային շունչը· պայծառ լուսնի տակ՝ սաղարթախիտ ծառերը կարծես արծաթէ զարդեր էին հագել, հեքեաթային գաղտնիքներ պահելով իրենց կանաչամութ խորքերում· մի խոշոր աստղ փայլում էր երկնքի անհունից: Երաժշտութիւնը հոսում ու լցնում էր գարնանային այդ խաղաղ գիշերը, եւ իմ սիրոյ տենչը ամբողջ տիեզերքն էր ընդգրկում · · ·

Ես [illegible]ցի կանոնաւորապէս յաճախել այդ երեկոներին: Այնտեղ ոչ միայն երաժշտական գործերի էի ծանօթանում, յաճախ Դիամանտիսի հետ նստելով գրամոֆոնի մօտ ու հետեւելով պարտիտուրային, այլեւ ապրում էի այդ խաղաղ ու գեղեցիկ մթնոլորտի երանութիւնը, եւ ինձ թւում էր, թէ միւս ունկնդիրները եւս, որոնցից շատերը մշտական յաճախորդներ էին նոյնպէս, լցւում են նոյն երանութեամբ, նոյն բարձր զգացումներով: Անգամ Բրուտոյի միշտ զուսպ, փակ դէմքը ինչ որ մտերիմ էր դարձել: Իսկ ինչպիսի՛ քնքոյշ, սրտառուչ տպաւորութիւն էին թողնում նրա ընտանիքի անդամները, որոնք նստում էին մի անկիւնում· նրա կինը, անցնող գեղեցկութեան փայլը դեռ պահած մի չիկուհի, մինչ ինչ որ բան էր հիւսում երաժշտութիւն լսելիս՝ դէմքին համարեա սենտիմենտալ արտայայտութեամբ քոյրը, փոքրիկ, սպիտակ մի պառաւ, գլխին սպիտակ բերետով, ունկնդրում էր մշտաժպտուն աչքերով, ձեռքերը ծոցը դրած· փոքրիկ աղջիկն ու տղան նստում էին կիրթ, լուրջ եւ առաջին բաժնից յետոյ համբոյր էին տալիս իրենց հօրն ու մօրը, գնում պառկելու : Ձմեռը սենեակի տեսքը փոխւում էր միայն մի քանի մանրամասնութիւններով · պատուհաններին կախւում էին թանձր, մուգ կարմիր վարագոյրներ, յատակին փռւում էր մի մեծ պարսկական [illegible] վառվռուն գոյներով, սեղանի վրայ դրւում էր դեղին տերեւներով մի մեծ ճիւղ՝ ծաղկեփնջի փոխարէն, իսկ բուխարիում վառւում էր հաճելի կրակը :

Միստր Բրուտոյի առաջարկով՝ ես ըսկսեցի երբեմն Սոլօ կտորներ նուագել երեկոյի երկրորդ բաժնում, ինչպէս անում էին հիւրերից մի քանի երաժիշտ — կատարողներ, ի թիւս այլոց՝ նաեւ Դիամանտիսը: Իմ առաջին իսկ ելոյթը լաւ ընդունուեց, յետոյ Բրուտոն նոյնիսկ սկսեց հովանաւորող վերաբերմունք ցոյց տալ իմ նկատմամբ : Մինչեւ անգամ կուարտետ կազմեցինք, եւ ես կատարում էի առաջին ջութակի բաժինը: Այդ ելոյթները, անշուշտ, անվճար էին, բայց դրանց շնորհիւ ես ձեռք էի բերում պրոֆեսիոնալ ջութակահարի համար անհրաժեշտ շատ բաներ, որոնց մէջ վերջին տեղը չէր գրաւում համբաւը բարձր շըրջանակներում :

2.

Բրուտոյի երեկոներին մերթ ընդ մերթ նոր դէմքեր էին երեւում: Մի անգամ, — արդէն 21 տարեկան էի եւ նորից գարնանային երեկոյ էր, — որպէս նոր դէմք երեւաց հազիւ տասնըութ տարեկան մի աղջիկ, որ Բրուտոյի կնոջ ու քրոջ մէջտեղում նստած՝ մեղմ զրուցում էր նրանց հետ համերգից առաջ: Այդ աղջիկը բոլոր ներկաների ուշադրութիւնն էր գրաւել · ունէր մուգ, խոշոր, խորունկ աչքեր, որոնց թեթեւակի հակադրւում էին համարեա շէկ մազերը· հագել էր մանիշակագոյն թաւիշեայ զգեստ՝ կրծքին սըպիտակ, պըղպջող ադամանդով : Նա խօսում էր դէմքի շնորհալի արտայայտութիւններով, փոքրիկ սպիտակ ձեռքերը ծնկներին դրած, եւ մերթ ընդ մերթ նայում էր հասարակութեան: Իմ հայեացքը չէր հեռանում նրանից· անորոշ մի խռովք ինձ մոռացնել տուեց իմ շրջապատը : Բայց յանկարծ ինձ թուաց, թէ բոլորը նկատում են իմ կլանուած հայեացքը, եւ ես աչքերս խոնարհեցի շփոթուած, չհամարձակելով շուրջս նայել, շեշտուած կերպով զգալով իմ ներկայութիւնը այդ սենեակում :

Երբ լոյսը մարուեց, ես ակամայ նայեցի աղջկան: Կարմիրով լուսաւորուած նրա դէմքին աւելի խոշոր երեւացին աչքերը, որոնք արագ շրջուեցին դէպի գրամոֆոնը՝ կարծես մի լուսաւոր, ժպտագին հետք թողնելով իմ հայեացքի մէջ· սիրտս դողաց մի անծանօթ յուզումով ...

Առաջին բաժնում քաղցր անհանգստութեամբ լսեցի Պէթհովէնի Չորրորդը, որ երկար, շատ երկար թուաց ինձ, անհամբեր դարձնելու չափ երկար, որովհետեւ, տարօրինակ բան, ես չէի ուզում, որ վերջանար բաժինը :

Կ. ՍՈՒՐԷՆԵԱՆ

(3 Շար.)

թիւն կը պատճառէ, բարձրացնելով [illegible]խիկոր՝ նկուն ժողովուրդի մը բարոյական կորովը :

« Կարկուտ տեղայ », կ'ըսէ երգը՝ արձագանգելով երկիրէ երկիր :

Ըմբոստութեան, վրէժխնդրութեան, ինքնապաշտպանութեան կարկուտ էր որ կը տեղար Խանասորի դաշտին վրայ, խեղքի կանչելով արիւնարբու թշնամին :

Այդ օրէն ասդին, այլապէս յանդուգն ձեռնարկներ կատարուեցան Հ. Յ. Դաշնակցութեան միջոցաւ :

Ըմբոստ ոգին էր որ կը գործէր ամեհի լեռներու մէջ եւ մայրաքաղաքի պողոտաներու վրայ, յանուն ինքնապաշտպանութեան եւ ազատութեան :

Եւ երգերը կայծեր կը ցանէին ժողովուրդի աչքերուն եւ սրտին մէջ :

Ըմբոստացման մարմնացումը, ֆետային, երգեր յօրինել կուտար թշնամիներուն ալ, Քիւրտին եւ Թուրքին :

Տարիներու ընթացքին, զարնուելին զարնելու, «արիւնվաթելու» վարժութիւնը այնքան զարգացաւ որ, ֆետային այլեւս դարձած էր իրական պատուհաս մը ջարդարարներուն գլխուն :

Ըմբոստ ոգին միս եւ ոսկոր դարձած էր վերջնապէս :

Եւ զարմանալի չէ որ չտեր չէին ուզեր զինաթափ ըլլալ Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին, հակառակ օրուան վարիչներու թելադրութեան :

Ո՜րքան պերճախօս օրինակներ կը յիշէր, աշխատակից մը, Մշեցի Մարգարը, երեւութապէս «անկարգ» ըմբոստի մը բերանը դնելով հետեւեալ յայտարարութիւնը ․

— Ոչ ոք իրաւունք ունի իմ զէնքերս պահանջելու: Ոչ թէ Կեդր. Կոմիտէն, կեդրոնական Աստուածն ալ գայ, նորէն չեմ տար :

Ըսելու ձեւ մը որ ամբողջ հատոր մը կ'արժէ :

1953, Յուլիս 26 Տ.

ՍՈ՞ՒՐԲ ԹԷ ՀԵՐՈՍ

Քրիստոնէական եկեղեցին տարուան օրերը յատկացուցած է մէկ մէկ սուրբերու : Մեր հայկական եկեղեցին ալ ունի իր սուրբերը, որոնք ճգնած են իրենց կեանքը անցընելով քարայրներու մէջ, վանքերու խորը, հեռու մարդոց տեսողութենէն, մտերմութենէն, ինքնամփոփմամբ : Անոնք իրենց բան գործ ըրած էին Աւետարանի քարոզութիւնը, որոնք օրն ի բուն աղօթքներով եւ հոգեւոր գիտելիքներով սնած ու սնուցած էն ժողովուրդը եւ առաջնորդած հաւատքին երանութեան :

Կրօնական այդ հին սուրբերէն զատ ունեցած ենք նաեւ աշխարհական ... սուրբեր :

Եթէ եկեղեցին չի տօներ զանոնք, եթէ անոնց անունները չեն յիշատակուած օրացոյցներու մէջ, հայ ժողովուրդը իր պաշտամունքին առարկայ դարձուցած է զանոնք իրենց հերոսական գործերուն համար՝ յանուն ազգին փրկութեան : Անոնք ալ ի բուն աշխատած, պայքարած են ուրիշ սուրբ գործի մը համար, որ հաճելի էր թէ Աստուծոյ, թէ մարդկանց : Գործի մը, որու համար ձեռք ձեռքի տուած էին հայ մտքի եւ գրչի մշակները եւս : Անոնց անուններն օրացոյցներու մէջ չեն արձանագրուած, բայց հայ սրտերու մէջ խորապէս դրոշմուած են իրենց սուրբ գործերով : Այդ նոր Սուրբերը կը կոչուին հերոս :

Ո՜րքան մարդիկ գացին այդ Մեծ Գաղափարին սիրով, անձնուրաց եւ ինքնազոհ :

Հերոսներ են անոնք եւ կը մնան հերոս, որոնց յիշատակը նորոգելով ամէն տարի, մեր ուխտը կատարած կ'ըլլանք անոնց շիրիմներուն այցելութեամբ : Անոնք մեր մէջ ունինք եւ այդ առիթով նաեւ ամէն անոնք որ շատ հեռու են մեզմէ կամ չունին անուն եւ փոս մը՝ իրենց ոսկորներուն համար :

Սկսեալ Զէյթունի քաջերէն մինչեւ Խանասորի Արշաւանքին հերոսները, Անդրանիկներէն, Հրայրներէն մինչեւ Արզութեանները, Դժոխքները, Ռուբէնները եւ Արամները, բոլոր ծանօթ եւ անծանօթ մարտիկները, որոնք ինկան հայ դատին համար, կէս դարէ աւելի մղուած բոլոր մեծ ու փոքր ճակատամարտներուն մէջ, Վասպուրականէն, Եղեսիայէն, Գարահիսարէն մինչեւ Սարդարապատ, մինչեւ Մայիս 28ի հերոսամարտը, «Մահ կամ Ազատութիւն» նշանաբանով :

ԵԹԷ ՀԱՅԵՐԸ ՉԿՌՈՒԷԻՆ

Եթէ Հայերը իրենց ճակատագիրը 1914ին կապած ըլլային Թուրքեւգերման դատին հետ, ինչպէս ըրին Պուլկարները 1915ին, ի՞նչ պիտի ըլլար դէպքերու ընթացքը մօտաւոր արեւելքի մէջ: Ամէնէն առաջ հայկական զարհուրելի կոտորածները տեղի պիտի չունենային: Ընդհակառակն Թուրքերը եւ Գերմանները ամէն կերպով պիտի ջանային սիրաշահիլ Հայերը մինչեւ պատերազմին վերջը:

Միւս կողմէ ցորչափ Վրացիները եւ Թաթարները չափազանց փափաքող էին գործակցելու Թուրքերուն եւ Գերմաններուն, ինչպէս լիովին ապացուցին 1918ի դէպքերը, եթէ Հայերն ալ իրենց միացած ըլլային 1914ին՝ կտրելով երկաթուղիները, ռուսական բանակին թիկունքը բոլոր Կովկասեան հողամասը քանի մը շաբաթէն պիտի ելլէր Ռուսերուն ձեռքէն եւ Թուրքերն ու Գերմանները Պաքու հասած պիտի ըլլային նոյն տարուան աշնան: Կովկասի Հայերը, Վրացիները եւ Թաթարները միացած պիտի կարենային ամենայն դիւրութեամբ կազմել 700.000 հոգինոց բանակ մը, որուն շնորհիւ կարող պիտի ըլլային պաշտպանել կովկասեան լեռնաշղթան Ռուսերուն դէմ: Միւս կողմէ ամբողջ Թրքական բանակը տրամադիր պիտի ըլլար անմիջապէս յառաջանալու դէպի Ասիոյ խորերը եւ միանալու Ասիական Ռուսիոյ 17 միլիոն իսլամներուն հետ: Պարզ է որ ոչ Պարսկաստան, ոչ ալ Աֆղանիստան պիտի չկարենային չէզոք մնալ տեսնելով Թուրքերուն այս մեծ յաջողութիւնը :

Այդ պարագային Ռուսիա պիտի հարկադրուէր իր զօրքին մեծագոյն մասը տեղափոխել Արեւելք եւ պիտի չկարենար պաշտպանել իր արեւմտեան սահմանները այնքան յաջողութեամբ ինչպէս ըրած էր: Հետեւաբար ամենայն հաւանականութեամբ ռուսական քայքայումը տեղի ունեցած պիտի ըլլար 1915ի ամառը երբ Գերմանները գրաւեցին ռուսական Լեհաստանը: Միւս կողմէ Մեծն Բրիտանիա պիտի հարկադրուէր իր նորակազմ ցամաքային ուժերուն մեծագոյն մասը յատկացնել Հնդկաստանի պաշտպանութեան եւ պիտի չկարենար հերոսական Ֆրանսայի պաշտպանութեան համար ղրկել այնքան մեծ ուժ մը որքան իրապէս տրամադրեց : Դարձեալ, ամենայն հաւանականութեամբ, այդ պայմաններուն մէջ ոչ Իտալիա, ոչ ալ Ռումանիա, պիտի խզէին իրենց չէզոքութիւնը : Եւ այսպէս, պատերազմը կրնար վերջացած ըլլալ 1915ին կամ 1916ին կեդրոնական պետութեանց յաղթանակով, առնուազն ցամաքի վրայ:

ՏՈՔԹ. ԳԱՐ. ՓԱՍՏՐՄԱՃԵԱՆ

Սուրբ, բայց հերոսներ են անոնք մեզի համար եւ կը մնան հերոս, արձանագրուած՝ Հայութեան ոսկեղէն մատեանին մէջ:

ՄԷՆ – ՍԷ

ԱՂԱՉԱՆՔՈՎ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՉԻ ԲԵՐՈՒԻՐ

Համաշխարհային մեծ պատերազմում մեր Ազգը ներկայացաւ համայն մարդկութեան առջեւ ոչ միայն տառապող, հալածուող եւ մարտիրոս ժողովուրդ, այլ եւ յանդուգն եւ հերոսական, կռուող մարդկային քաղաքակրթութեան եւ իր անկախութեան համար: Հայ Ազգի զաւակները հերոսաբար կռուել են համաշխարհային պատերազմի բոլոր ճակատներում եւ լաւագոյն կերպով կատարել՝ իրենց պարտքը հարազատներին եւ աշխարհի առջեւ :

Նրանք իրենց յանդուգն կռիւներով ապացուցին որ արժանի են անկախ հայրենիքի: Այդ նպատակի համար Հայերը կռուել են նախ ֆետայիներով, ապա կամաւորական խմբերով, ու հիմա կազմակերպուած կանոնաւոր բանակով, որ ունի իր զօրավարները, գնդապետները եւ քաջարի զինուորները: Այդ բանակը կատարել է իր սուրբ գործը եւ կատարում է հէնց այս րոպէում Զանգեզուրի լեռներում ...: Նա կռւում է ձիւնի եւ ցուրտի մէջ՝ զրկուած ամէն բանից, նոյն իսկ հացուստից: Եւ այդ վիճակի մէջ մեր հերոսական բանակը փայլուն յաղթանակ է տարել մեր դարաւոր թշնամու դէմ, Զանգեզուրում :

Սիրեցէք այդ բանակը որ հերոսաբար մեր ազատութեան համար մարտնչում է : Ես շատ բանակներ եմ տեսել եւ կարող եմ ասել որ հպարտ լինելու ենք մեր բանակով, որ չունենալով այն բոլոր միջոցները եւ յարմարութիւնները որ ունին եւրոպական բանակները, այնուամենայնիւ յառաջ կը տանի իր հերոսամարտը զոհաբերելով իր կեանքը հայրենիքի ազատագրութեան համար :

Սիրեցէք այդ բանակը....: Յարգեցէք հերոսամարտի մէջ ինկած զինուորների սրբազան յիշատակը: Այդ բանակի դիւցազնական կռիւներով հայ ժողովուրդը Արարատեան երկրում պարզեց ազատութեան դրօշակը որ ծածանում է այսօր Մասիսի ստորոտում, մեր նախնեաց բնակավայրում :

Ազգ մը ազատութեան եւ անկախութեան արժանի ըլլալու համար պէտք է ցոյց տայ մարտական կորով եւ կռւով ու զէնքով ստանայ այն: Աղաչանքով ու պաղատանքով ազատութիւն չի բերւում, այլ յանդգնութեամբ եւ քաջութեամբ : Բայց միեւնոյն ժամանակ այդ ազատութեան համար ժողովուրդ մը պէտք է մէկ սրտով եւ մէկ հոգիով նուիրուի նոյն գործին, եթէ ոչ մեր քաջարի բանակին բոլոր զոհաբերութիւնները կարող են անցնիլ ապարդիւն :

ԶՕՐ. ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ) — Տարօն – Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ Սէն Անտրէի պարտէզին մէջ :

Օրուան նախագահ Պ. Եղիազար Մելքոնեան ներկաները հրաւիրեց վայրկեան մը յոտնկայս յարգել հերոսներուն յիշատակը, որմէ ետք ըսաւ.— Միութիւնս ամէն տարի Վարդավառի օրը կը տօնէր յիշատակը այն հերոսներուն՝ որոնք մէյմէկ սուրբ եղած են մեզի համար :

Անոնք զոհուեցան եւ մենք ժառանգեցինք հայրենիք մը :

Աւելի փայլ մը տալու համար հանդէսին՝ հրաւիրուած էր Պուլվ. Օտտոյի հայկական դպրոցին աշակերտութիւնը, որ ուսուցչուհի Տիկին Մ. Շամիրեանի ղեկավարութեամբ երգեց «Ծաղկէր ազատ իմ հայրենիք»ը:

Յաջորդաբար երգեցին ու արտասանեցին Տիկիններ՝ Վ. Աւտալեան եւ Ա. Շամիրեան, օրիորդներ՝ Մելտոնեան եւ Վարդանեան :

Օրուան բանախօս Պ. Շեխիկեան շեշտելէ ետք թէ «ասկէ 55 տարի առաջ հայ ազատագրութեան ճամբուն վրայ մեր հերոսները ինկան՝ որ մենք ապրինք, աշխատելով անոնց յիշատակը անմահացընել», աւելցուց.— Պէտք է կատարել այսպիսի տօնակատարութիւններ, որովհետեւ անոնք մեր անցեալը կը յիշեցնեն մեզի եւ մենք կ'ոգեւորուինք եւ կը քաջալերուինք այդ յիշատակներով: Թէեւ թուով քիչ՝ բայց որակով բարձր ժողովուրդ ենք, ապացոյց՝ որ մեր երիտասարդները առաջնակարգ տեղեր կը գրաւեն տեղացի քաղաքակիրթ ժողովուրդին մէջ:

Խօսեցաւ նաեւ Թ. Գառնիկ :

Կէս ժամուան դադարէ մը ետք տեղի ունեցաւ վիճակահանութիւն մը, կոկիկ հասոյթ մը ապահովելով միութեան :

Այնուհետեւ սկսան հայկական պարերը՝ ազգային տաղերով: Ուշ ատեն նախագահը փակեց հանդէսը՝ շնորհակալութիւն յայտնելով բոլոր ներկաներուն :

Ա. ԱՐԾԻՒ

ԵՐԵՒԱՆԻ մատենադարանին մէջ յայտնաբերուած է հին հնդկերէնի՝ սանսկրիտ լեզուի ձեռագիր դասագիրք մը, որ կազմուած պէտք է ըլլայ 19րդ դարու կիսուն. տակաւին յայտնի չէ թէ ո՛վ է գրքին հեղինակը: Ձեռագիրը կը բացուի հին հնդկերէնի այբուբենով եւ անոր հայերէն տառադարձութեամբ : Զգալի տեղ յատկացուած է ուղղագրութեան եւ քերականական կանոններուն: Սանսկրիտերէն – հայերէն բառարան մը ունի ձեռագիրը, որ կ'ամփոփէ աւելի քան երկու հազար բառ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (216)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԺԲ.

ՄԻ ՔԱՆԻ ԽՕՍՔ ԱՆԱՊԱՏՆԵՐԻ ԳՈՅՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Իսկ վտանգաւորը այն էր, որ նա մտցրեց մի նոր եւ, Հայոց եկեղեցու հոգուն հակառակ, բոլորովին այլ կղերական ուղղութիւն, այն է՝ զրկել իրան կամքից եւ անպայման հնազանդութեամբ հպատակել միայն առաջնորդի կամքին. ամէն օր առաւօտեան եւ երեկոյեան խոստովանուիլ առաջնորդի առջեւ օրուայ յանցանքները ու մտածութիւնները. ոչինչ ստացուածք չունենալ, ամէն ինչ հասարակաց լինել եւայլն: Ես այլ եւս չեմ խօսում այն կանոնների մասին, որոնք վերաբերում էին զանազան պաշտամունքներին եւ ճգնութիւններին, եւ ոչ պիտի նկարագրեմ այն անտանելի հալածանքը եւ խստակեցութիւնը, որով այդ անապատի միաբանները տանջում ու մաշում էին իրանց անձերը: Միայն այն կ'ասեմ, որ այդ անապատը ամենափոքր ժամանակում այնքան զօրաւոր կազմակերպութիւն ունեցաւ, եւ այնքան հռչակ ստացաւ, որ ամէն կողմից ամենանշանաւոր կրօնաւորներ սկսեցին խմբուել այնտեղ :

Նա դարձաւ մի մեծ կենտրոն, մի դպրոց, որի մէջ կրթուելով աբեղաները, յետոյ այն տեղից դուրս եկան եւ, սփռուելով մեր աշխարհի զանազան կողմերը, սկսեցին նոյն կարգերով, նոյն կանոններով նոր անապատներ հիմնել : Ես կը յիշեմ նրանցից մի քանիսի անունները միայն :

Սիւնեաց մեծ անապատի միաբաններիցըն էր մոկացի Պօղոս վարդապետ հրաշագործը, որ իր աշակերտների հետ, որպէս մի նոր առաքեալ, ոտքով շրջում էր զանազան տեղեր, քարոզում էր, յորդորում էր, որ վանքեր, անապատներ, եկեղեցիներ շինեն, եւ ամէն տեղ հաստատում էր կրօնական միաբանութիւններ: Դեռ Օսմանցիների եւ Պարսիկների ձեռքով թափած արիւնը բոլորովին չէր ցամաքել Հայոց հողի վրայ, դեռ Շահ-Աբասի բանակը գտնւում էր Արցախի (Ղարաբաղի) Քօթուկլու կոչուած տեղում, երբ այդ մոլեռանդը յայտնուեցաւ Շահի բանակում, ներկայացաւ թագաւորին եւ, ճակատը գետնին քսելով, խնդրեց, որ իրան թոյլ տայ վանքեր եւ անապատներ կառուցանել: Շահ-Աբասը սիրով ընդունեց նրա խնդիրքը եւ հրամայեց խսկոյն, իր ներկայութեամբ, հրովարտակը գրել :

Նա գիտէր Հայի թոյլ կողմերը. Նրա եկեղեցուն եւ վանքին մի դիպչիր, իսկ նա պատրաստ կը լինի իր երկիրը, իր անձը եւ ամէն ինչ տալ թշնամու ձեռքը : Թագաւորական հրովարտակով զինուած, նա սկսեց թափառել դէպի ամէն կողմ : Գնաց Պարսկաստան, այնտեղ նորոգեց Թաւրիզի եկեղեցին: Այնտեղից անցաւ Գողթնեաց գաւառը, մի հրաշքով բաց արեց Թովմա առաքեալի վանքի վաղուց փակեալ, անշարժ դռները եւ այնտեղ կրօնական միաբանութիւն հաստատեց : Այստեղից անցաւ Աստապատ, հիմնեց Ս. Ստեփանոս Նախավկայի վանքը եւ այլ եկեղեցիներ: Նրա եռանդը եւ անհաւատ ժողովրդից ստացած համակրութիւնը այն աստիճան գրգռեցին ժամանակի Մելքիսէթ կաթողիկոսի նախանձը, որ նա բողոքեց Թագաւորի Ամիրգունայ անունով կուսակալին, որ նստում էր Երեւան քաղաքում, որպէս զի արգիլեն նրան սրբավայրեր հիմնելուց: Երկար տարաձայնութիւններից յետոյ, հազիւ թէ կարողացան սանձահարել հրաշագործի մոլեռանդութիւնը :

Սիւնեաց մեծ անապատի միաբաններիցըն էր Արիստակէս վարդապետ Բարգուշատցին, որ հիմնեց Տանձափարախի անապատը :

(Շար.) ՐԱՖՖԻ

ԻՏԱԼԻՈՅ Խորհրդարանին մէջ ծանր միջադէպեր պատահեցան առջի օր, երբ համայնավարները բողոքեցին իրենց կուսակցութեան կողմէ կազմակերպուած հակամերիկեան ցոյցին ընթացքին ձեր - բակալուած համայնավարներու համար․ ձախակողմեան եւ պահպանողական երեսփոխաններ հայհոյչներ արձակեցին իրարու դէմ՝ մօտ քառորդ ժամ ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ մամուլի գործակալու - թիւն մը հաղորդեց թէ Զուիցերիա համայնավարներու եւ Արաբներու լրտեսական ցանցերուն կեդրոնը դարձած է, որմէ ետք ռուսիկանական հսկողութիւնը խստացաւ Զուիցերիա գացող օտարականներուն վրայ ։

ՎԵՆԵԶՈՒԵԼԱՅԻ մէջ կացութիւնը միշտ մտահոգիչ է, բարձրաստիճան բազմաթիւ զինուորականներ ձերբակալուեցան, մինչ սէնտիքաները պատրաստ են ընդհանուր գործադուլ մը ընելու՝ եթէ նոր վարչակարգը տապալելու որեւէ փորձ կատարուի ։

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ նոր Ջեթա մը կը շին - ուի՝ հիւլէական ուժին խաղաղ նպատակներու օգտագործման համար ։

ՌՈՒՍԵՒԹՐՔԱԿԱՆ սահմանէն եկած լուրերուն համաձայն՝ խորհրդային թն - դանօթները ուղղուած են Թուրքիոյ վը - րայ․ կարմիր բանակի ծանր հրետանինե-րը կը համախմբուին թրքական սահմա - նին վրայ ։

ՆՈՐ ՏԵԼՀԻԷՆ եկած լուրերուն համա - ձայն Իրաքի նոր կառավարութիւնը Հնդկաստանի յայտնած է թէ պիտի հեռանայ Պաղտատի Ուխտէն ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Սիւզի Բ․ Նշանեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհան - գստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ ժամը 11ին, Փարիզի Ս․ Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԲԱՐՍԵՂ ՆՇԱՆԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները ։

×

Տէր եւ Տիկին Արա Պարթեւեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս․ Յովհաննէս - Մկրտիչ եկե - ղեցիին մէջ ողբացեալ՝

ՍԻՄՈՆ ԵՐԱՄԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ Տիկին Նեկտար Երամեանի եւ Անժել Գապաճեանի յիշատակին ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Տարօն Տուրուբերանի Հայր․ Միութեան Տէսինի մասնաճիւղի կողմէ, այս կիրակի Տէսինի ծանօթ Պուրակին մէջ, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ ։

Մասնակցութեամբ Տարօնի երկսեռ երիտասարդաց միութեան ։

Կը նախագահէ Պ․ ԼԵՒՈՆ ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ

Կը բանախօսէ Պ․ Կ․ ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ

Կ'երգէ Տիկին Մարի Կարապետեան, կ'արտասանեն Օր․ Փ․ Տապաղեան եւ Ալպէր Ներսէսեան (Սէնթ Էթիէնէն) ։

Խօսնակ՝ Յովսէփ Տէմիրճեան ։

Գեղարուեստական բաժին, պիտի ըլլան երգեր, արտասանութիւններ եւ Տարօնի աւանդական գեղջկական պարեր ։

Առատ կերուխում ։ Հայրենակցական տաք մթնոլորտ ։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆ. ԵԿԵՂԵՑԻ

8 bis, Rue des Ternes

Մէթրօ Փորթ Մայեօ կամ Շամփէրէ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10․45ին կը խօսի՝ ՊԱՏՈՒԵԼԻ ԳԱՑԱԵԱՆ (Ցունաստանէն) ։

×

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Մասնակցութեամբ՝ Վէր․ Ս․ Տօքթորեանի եւ Ս․ Լազարեանի․ կիրակի առտու ժամը 10․45ին՝ Ալֆորվիլի Եղբայրու - թեան ժողովասրահին մէջ (74, րիւ էթիէն Տոլէ), կէսօրէ ետք ժամը չորսին՝ մկրտութեան ժողով 123, ավընիւ տիւ Մէնի եկեղեցիին մէջ (Մեթրօ Կէթէ) ։ Իրիկուան ժամը 8․30ին ողջերթի ժողով Իսիի հայ աւետարանական եկեղեցիին մէջ (28, Ավընիւ Պուրկէն) ։

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ՀԱՅԿ. "ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐ"Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ․ Յ․ Դ․ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ ԿԸ ՏՕՆԷ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ

61ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Մասնակցութեամբ շրջանիս բոլոր ենթակոմիտէներուն, խումբերուն, Նոր Սերունդի Շրջ․ վարչութեան եւ իր խում - բերուն ։

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Վալապրըի անտառներուն մէջ ։

Պատուոյ նախագահ՝ Պ․ ՎԻՔԹՈՐ ՍԱՎԻՆ Պուշ տիւ Ռոնի ընդհ․ խորհրդական եւ Կառտանի քաղաքապետ ։

Նախագահ ընկեր ՎԱՐԴԱՆ ԿԱՏԱՐԵԱՆ (Ամերիկայէն) ։ Բանախօսներ՝ Պ․ ՌՈԺԷ ԼԷՐՏԱ, եւ ընկեր ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ՝ Պէյրութէն ։ Խօսնակ՝ ընկեր ԼԵՒՈՆ ԳԼՃԵԱՆ ։

Գեղարուեստական բաժին ։

Պոմոնի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի պարախումբը, Օր․ Մ․ Իշխանեան՝ երգ, ընկեր Գր․ Քէնտէրեան եւ ընկեր Կ․ Յարութիւնեան՝ արտասանութիւն, հայկական շուրջպար, նուագ, եւրոպական պարեր եւայլն ։ Առաւօտուն՝ «պուլ»ի մրցում ։

Առատ ուտելիք եւ խմելիք, ի միջի այլոց՝ հռչակաւոր «շիշ - քէպապ» խորո - ված «Հայաստան» խումբի ընկերներու պատրաստութեամբ ։

Երթեւեկի համար արձանագրուիլ՝ շըրջանիս ենթակոմիտէներուն եւ խումբե - րուն մօտ, որոնք վարձած են մասնաւոր օթօքարեր, էքսի Թրօյէպլիս կամ օթօքար առնողները կ'իջնան Լիւյն ։

Մուտքը ազատ է ։

×

Մարսէյլի Հ․ Յ․ Դ․ Քրիստափոր են - թակոմիտէն Խանասորի տարեդարձին առթիւ կազմակերպուած դաշտահանդէ - սին համար վարձած է օթօքարեր ։ Ար - ձանագրուիլ․— Ընկեր Ա․ Քէօսէեանի (Փլաս տ'Էքս) ընկեր Պետրոսեանի (Րիւ տէ Փըթիթ Մառի), Պառ Րաֆֆի եւ Պ․ Ծերիկեան (Րիւ տէ Տոմինիքէն) ։

ՊՈՄՈՆ․— Վարձուած են երկու օթօ - քարեր ։ Արձանագրուիլ հետեւեալ ընկերներու մօտ․— Վ․ Տէր Վարդանեան, Սերժ Սարգիսեան, Գ․ Եօթնեղբայրեան եւ Յ․ Գօճակէօղեան ։ Օթօքարերը կը մեկնին Կիրակի առաւօտ ժամը ութին ։

×

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ

61ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՌԹԻՒ

Շաւիլի անտառին մէջ, գերեզմանա - տան մօտ, կազմակերպուած Հ․ Յ․ Դ․ «Արդութեան» խումբի կողմէ ։

27 Յուլիս, Կիրակի օր, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ ։

Կը խօսին ընկերներ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Առտուն․— Հայաստանի ազատագրու - թեան ճանապարհին ինկած բոլոր մեր հերոսներու յիշատակին հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Շաւիլի նորաշէն եկեղեցիին մէջ, կէսօրէ ետք ժամը երե - քին այցելութիւն ծանօթ շիրիմներուն ։

Գեղարուեստական բաժին, բարձրախօս եւ բանախօսութիւն ։

Անձրեւի պարագային հանդէսը տեղի կ'ունենայ Սալ Թէ Ֆէթի մէջ, րիւ Սթալինկրատ ։

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէօանվիլիէի օգափոխութեան կայանի Բ․ խումբի վերջին բժշկական քննութիւնները տեղի պիտի ունենան Օգոստոս մէկին, ժամը 9 - 12, Հայ Կարմիր Խաչի դարմանատունը, 15 Րիւ ժան Կուժօն, Փարիզ ։

Բ․ խումբը կը մեկնի Օգոստ․ հինգին ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքին տարեդարձին առթիւ ։ Կազմակերպուած Անի կոմիտէին եւ Նոր Սերունդի խումբին կողմէ, այս Կիրակի ամբողջ օրը, Էսարերլէն, Պ․ Բիւվիէի դաշտավայրը ։

Կը նախագահէ ընկեր Համբիկ Զաքարեան (Նոր Սերունդ), կը խօսի ընկեր Միսաք Միրզէ ։

Գեղեցիկ անակնկալներ, գեղարուեստական բաժին, հայկական երգապնակներ ։ Ծոխ պիւֆէ ։

Անձրեւի պարագային տօնակատարու - թիւնը կը կատարուի Համօ Օհանջանեան ակումբը, կէսօրէ ետք ժամը երեքին ։

Առաւօտեան օթօքարերու ժամերն են․— 9․30, 11, 12․10, կէսօրէ վերջ 14․15 ։ Վերադարձ երեկոյեան ժամը 20․30ին ։

×

ԽԱՆԱՍՈՐԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

3 Օգոստոսին ։

×

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքին տարեդարձին առթիւ, կազմակերպուած Փոն տը Շէ - րիւի Հ․ Յ․ Դ․ Անդրանիկ խումբի կողմէ ։ Այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Ալարըլէն Պ․ Տըրօկոսի գեղեցիկ ծառաստաններու մէջ ։ Կը նախագահէ ընկեր Յ․ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ։ Կը խօսի ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ՉԷՔԵԱՆ ։ Գեղարուեստական բաժին բարձրախօսով, առատ կեր ու խում, մատչելի գիներով ։ Մուտքը ազատ է ։ Անձրեւի պարագային պիտի յետաձգուի ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԱԼԱՆՍ, Հ․ Յ․ Դ․ Շրջ․ կոմիտէին ընդհ․ ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8․30ին, Ահարոնեան ակումբը ։ Կը հրաւիրուին նաեւ Ռոմանի ընկերները ։ Պարտաւորիչ բոլորին ներկայութիւնը ։

ՓԱՐԻԶ․— Հ․ Յ․ Դ․ «Քրիստափոր» խումբի ընդհ․ ժողովը այս երեքշաբթի (29 Յուլիս) ժամը 21ին Քաֆէ Րէժանի մէջ ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ ։ Զեկոյց եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ

AU LAC PALADRU, ISÈRE

Առաջին անգամ ըլլալով այս տարի գտնուած է հսկայ շէնք մը․ Գեղատեսիլ վայր՝ լիճին ճիշդ քովը ։ Ֆութպոլի եւ թէնիսի յատուկ դաշտերով ։

Օրական՝ 700 ֆրանք ։

Ոչ - Նոր Սերնդականները պէտք է դիմեն իրենց շրջանի խումբերուն վարչու - թեանց ։

Դիմել

ALEX KOUYOUMDJIAN

10, Rue d'Enghien, Patis (10e)

TAI. 48-01

Մարսիլիոյ շրջանի համար դիմել՝

Քաղաք՝ էփիսըրի Թիւպանօ ԼԵՒՈՆ ՔԼՃԵԱՆ, 18 Րիւ Թիւպանօ, Մարսէյլ ։

Պոմոն՝ ՏԻԳՐԱՆ ՂԱԶԱՐԵԱՆ, 14 Պուլ․ Վօքուա Լարողիէռ ։

Պ․ Օտտօ՝ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ 84 Պուլ․ տը լա Մէտիթէրանէ ։

Սէն Լու՝ ՇԱՀԷՆ ՀՈԶՈՅԵԱՆ, 101 Թըրավէրս Շըվալիէ ։

Սէն Ժեռոմ՝ ԱԼԻՍ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, Պուլվ․ Արարատ ։

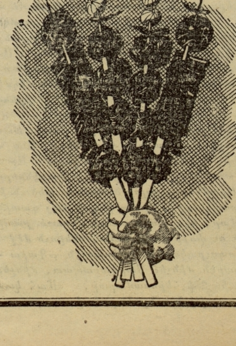
Սէնթ Մառկրիթ, ԿԱՐԱՊԵՏ ՏՕՆԱ - ՊԵՏԵԱՆ, Քամփանեը Րիփէր ։

Սէնթ Անթուան՝ ՇՏՈՅԵԱՆ,

Կառտան՝ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ, 10 Փիւի - Պիվէր ։

Նիս՝ Գ․ ԽՈՍՐՈՎԵԱՆ, 1 րիւ Ամիրալ տը Կրաս ։

Ավինեոն՝ ՄԱԴՈՅԵԱՆ ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9°

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 27 ՅՈՒԼԻՍ — DIMANCHE 27 JUILLET 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8253 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4054

ԴՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՏՄԱ-ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Շաբթուս ստացանք Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիայի «Նոր գիտական օրգանի՝ Պատմա - բանասիրական հանդէս»ի առաջին թիւը :

Հայագիտական այս պարբերաթերթը կը բաղկանայ 320 էջէ եւ կը պարունակէ ուսումնասիրութիւններ Հայոց հին եւ նոր պատմութեան, գրականութեան, փիլիսոփայութեան, լեզուի, արուեստի եւ մշակոյթի զանազան ճիւղերուն մասին :

Խմբագրութիւնը իր յառաջաբանին մէջ կը բացատրէ, որ շնորհիւ հայ ժողովուրդի մշակութային մակարդակի ընդհանուր վերելքին, դպրոցներու, բարձրագոյն գիտական ուսումնական հաստատութիւններու, գիտահետազօտական հիմնարկներու լայն ցանցի ստեղծումին՝ մեծապէս զարգացած է «հայրենի գիտական միտքը» :

Ու կ'ըսէ թէ գիտութեան միւս ճիւղերուն զուգընթաց «խոշոր թափով» զարգացած են նաեւ «հասարակական գիտութիւնները ,— պատմագիտութիւնը, գրականագիտութիւնը, արուեստագիտութիւնը, լեզուաբանութիւնը, տնտեսագիտութիւնն ու փիլիսոփայութիւնը» «Նոր աստիճան»ի բարձրացած է հայագիտութիւնըն իր լայն առումով : «Աղբիւրագիտութեան եւ հնագիտական պեղումներու» ուղղութեամբ եւս կատարուած են ծաւալուն աշխատանքներ :

Պատմա - բանասիրական - հանդէսը կը խոստանայ դառնալ խիկական հայագիտական պարբերական մը, որուն մէջ « գիտական մանրազնին ուսումնասիրութեան եւ արդիական դիրքերից վերագնահատման» պիտի ենթարկուին «պատմա - բանասիրական գիտութիւնների բնագաւառում տակաւին չլուսաբանուած պրոբլեմներ » :

Այս առաջին թիւը ուշագրաւ է իր այլազան բովանդակութեամբ :

Յօդուածագիրները, որոնց մէջ հիներու կարգին կարեւոր թիւ մը կը կազմեն երիտասարդ գիտնականներ, ջանացած են հնարաւորութեան սահմաններուն մէջ առարկայական կերպով ներկայացնել իրենց նիւթը, առանց շատ քաղաքականութիւն խառնելու, ինչպէս սովոր են ընել առ հասարակ խորհրդային գրողները :

Առաջին յօդուածին նիւթն է «Հոկտեմբերեան սոցիալիստական մեծ ռեվոլիուցիան եւ հայ կուլտուրայի ծաղկումը » : Յօդուածագիր Արտաշէս Կարինեան երբ կը յիշէ «ռեվոլիւցիոն մասսաների յաղթանակը եւ սովետական կարգերի հաստատումը Հայաստանում 1920 թուականի Նոյեմբերի 29ին», չի հայհոյեր «հայ ժողովուրդի թշնամի» Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ :

Ա՛յս արդէն յառաջդիմութիւն մը կ'ենթադրէ :

Սակայն հաւատարիմ բոլշեւիկեան մեթոտներուն, Հանդէսը պիտի ունենայ « գիտական քննարկումների բաժին», որուն նպատակը պիտի ըլլայ նպաստել « գիտական պրոբլեմների քննարկմանը եւ նրանց մարքսիստական-լենինեան լուսաբանութեանը» :

Լայն ծրագրով ճամբայ ելած է Պատմա - Բանասիրական Հանդէսը, որ կը յուսայ իր շուրջ համախմբել «ոչ միայն սովետական, այլեւ արտասահմանեան առաջաւոր այն գիտնականներին, որոնք զբաղւում են հայագիտութեամբ եւ նրա հետ առնչուող հարցերով» :

Բացի հայերէնէ, Հանդէսը հրատարակած է նաեւ քանի մը յօդուածներ ռուսերէն լեզուով : Հայերէն գլխաւոր նիւթերու ռուսերէն համառօտագրութիւնը տրուած է ամէն յօդուածէ վերջ եւ փոխադարձաբար :

Կարեւոր տեղ մը կը գրաւեն (23 էջ) Կոմիտաս վարդապետի «անտիպ նամակները», ուղղուած Արշակ Չօպանեանի :

Հանդէսի վերջաւորութեան կան գրախօսականներ նոր հրատարակութեանց մասին :

« Պատմա - Բանասիրական Հանդէս»ը կոչուած է կարեւոր պակաս մը լրացնելու :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

Մեծերու ժողովը

ՏԵՂԻ ՔԱՅԼ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Ուրբաթ օր Այզընհաուըր խորհրդային դեսպանին յանձնեց իր պատասխանը՝ Խրուշչեւին : Գլխաւոր կէտերն են .— Ժողովը պէտք է ըլլայ Ապահովութեան Խորհուրդի նիստի ձեւին տակ, Օգոստոս 10էն եաք՝ ՄԱԿի մէջ : Օրակարգ՝ Միջին Արեւելք, Իսրայէլի ապահովութիւնը եւ քարիւղ : Պիտի մասնակցին հինգ մեծերը եւ շահագրգռուած պետութեանց ներկայացուցիչները, հետեւաբար՝ նաեւ Իսրայէլ : Կարելի է յառաջիկայ շաբաթ գումարել նաեւ նախապատրաստական ժողով մը՝ ճշդելու համար Մեծերու ժողովին օրակարգի նիւթերը :

Ինչպէս կը տեսնուի՝ Միացեալ Նահանգներու ներկայացուցած առաջարկները մեծ տարբերութիւն մը չունին խորհրդային առաջարկներէն : Քաղաքական շրջանակներուն համաձայն, Ամերիկացիները ժողովին թուականը կը ձգձգեն՝ Անգլիացիներէն քաջալերուած, որովհետեւ չեն ուզեր որ Խրուշչեւ գոնէ փրեսթիժի յաղթանակ մը շահի միջազգային թոհուբոհին մէջ : Կ'ուզեն ժամանակ շահիլ :

Անգլիա եւ Ֆրանսա շաբաթ օր պիտի յանձնեն իրենց պատասխանները՝ Խրուշչեւի : Ինչպէս ծանօթ է, Լոնտոն համաձայն է Ուաշինկթընի հետ. Ֆրանսա միշտ դէմ է, որ Մեծերու ժողովը գումարուի Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ. կ'առաջարկէ՝ Ժընեւ կամ Փարիզ : Գալով ժողովի օրակարգին, Զօր. Տը Կոլի կարծիքը այն է, թէ աւելի լաւ է քըննուելիք հարցերուն օրակարգը պատրաստել նոյն այդ ժողովին մէջ :

Հնդկաստանի վարչապետ Նեհրու իր կարգին յայտարարեց թէ համաձայն է որ Մեծերու ժողովը գումարուի Փարիզի մէջ. այս պարագան կը դիւրացնէ զօր. Տը Կոլի մասնակցութիւնը :

× Պարսկաստան, Փաքիստան եւ Թուրքիա նամակներ պիտի ղրկեն Միացեալ Նահանգներու Նախագահ Այզընհաուըրի, բողոքելու համար Մեծերու ժողովին մէջ Հնդկաստանի ներկայութեան : Ինչպէս ծանօթ է, Նեհրուի մասնակցութիւնը առաջարկած էր Խրուշչեւ՝ Արեւմուտքին յղած իր առաջին նամակին մէջ :

× Իսրայէլի կառավարութիւնը Անգլիոյ յայտնեց թէ կը փափաքի մաս կազմել Մեծերու ժողովին՝ ուր պիտի քըննուին Միջին Արեւելքի հարցերը : Այս ուղղութեամբ Լոնտոնի իսրայէլեան դեսպանը մէկ շաբթուան մէջ երկրորդ անգամ ըլլալով տեսակցութիւն մը ունեցաւ Արտաքին նախարար Սելվին Լոյտի հետ :

Հռոմէն եկած լուրերու համաձայն Իտալիոյ Վարչապետը Յուլիս 30ին պիտի տեսնուի Տըլըսի հետ եւ անոր պիտի ներկայացնէ իտալական ծրագիր մը՝ Նասրի եւ արաբական այլ երկիրներու հետ բարեկամական յարաբերութիւններ վարելու եւ Միջին Արեւելքի մէջ կարգը վերահաստատելու համար :

Ամէն պարագայի մէջ կը կարծուի թէ լուրջ անհաւանականութիւններ չկան որ ժողովը չգումարուի : Շաբաթ կէսօրուան Փարիզի ձայնասփիւռին յայտարարութիւններէն կը հետեւցուի թէ ժողովը Սեպտեմբերէն առաջ պիտի չգումարուի :

Լիբանանի մէջ կացութիւնը գրեթէ անփոփոխ է, եթէ չհաշուենք այն բախումը՝ որ տեղի ունեցաւ Պէյրութի մէջ, ըմբոստներուն եւ բանակին միջեւ : «Ֆիկառօ»յի համաձայն, ամերիկեան ուժերու ցամաքահանումէն ի վեր ամէնէն կատաղի կռիւն էր ասիկա՝ Ալ Պասթա թաղին շրջակայքը . 14 հոգի մեռած է եւ աւելի քան քսան հոգի վիրաւորուած : Որեւէ առիթով ամերիկեան ուժերը չեն միջամտած կռիւներուն :

Քաղաքական ճակատի վրայ տեղքայլը կը շարունակուի : Նախագահական թեկնածուներու ցանկին վրայ դրուած անունները փոփոխութիւն չեն կրած : Քաղաքացիները, ըմբոստներն ու կառավարական շրջանակները կը սպասեն որ Յուլիս 31ի ընտրութիւնը տագնապին վերջ մը դնէ : Միայն Պէյրութի մէջ աւելի քան հարիւր հազար անգործներ կան : Աշխատանոցներու դուռները փակուած են : Ուրիշ բազմանք չունին նաեւ առեւտրականները, որոնք երկու քուկէս ամիսէ ի վեր բան չեն ծախած :

Միջազգային շրջանակներուն կարծիքը այն է, թէ Լիբանանի հարցը կարելի պիտի ըլլայ շուտով լուծել եւ Միջին Արեւելքի փոքրիկ այս երկիրը հաշտել չէզոք գօտի : Ներկայիս լուրջ հաւանականութիւններ կան որ Լիբանան դառնայ Արեւելքի Զուիցերիան՝ միջազգային դաշնագիրներով կնքուած համաձայնութեամբ մը :

ԽՄԲ.— Երէկ գիշեր Պէյրութէն Փարիզ ժամանած ճամբորդներու դիմելով անգամ մը եւս հաստատեցինք թէ Լիբանանի մեր հայրենակիցները քաղաքացիական կռիւներուն միջամուխ չեն եղած եւ հետեւաբար՝ զոհ չկայ Հայերուն մէջ՝ բացի վրիպած գնդակներէ վիրաւորուած կամ սպաննուած մէկ - երկու հոգիէ :

Միւս կողմէ կարգ մը կողմնակի ըսպառնալիքներ եղած են արեւմտեան ուժերուն :

Գահիրէի «Ալ Ահրամ» թերթին տնօրէնը՝ Մոհամէտ Հէյքալ, Նախագահ Նասրի անձնական բարեկամը, որուն ընկերացած էր Մոսկուա, կը գրէ թէ Խրուշչեւ եգիպտացի Նախագահին ըսաւ.— Շատ դիւրին է փճացնել ամերիկեան 6րդ նաւատորմիղը : Մենք զէնքեր ունինք, որոնք եթէ գործածենք, այդ նաւերը կրնանք վերածել պղպջակ դագաղներու՝ ամերիկացի նաւաստիներուն համար :

Մոսկուայի ձայնասփիւռն ալ յայտարարեց, թէ խորհրդային կառավարութիւնը յուշագիր մը յանձնեց Թուրքիոյ՝ զգուշացնելով զայն Իրաքի վրայ որեւէ յարձակումի մը դէմ :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Օրը Օրին

ԴԻՒԱՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ …

— Դուն մոռցեր ես, բայց ես չեմ մոռցեր… Ատենը մէյ մը, առաջարկ մը կը ներկայացնես մեր ազգին… Աս ըրէք, ան ըրէք… Ասանկ ըրէք, անանկ ըրէք … խօսքդ մտիկ ընող կա՞յ …

— Չկայ, դժբախտաբար …

— Գիտե՞ս ինչու չկայ …

— Չեմ գիտեր …

— Որովհետեւ, ռազմավարութիւնդ սըխալ է …

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզես …

— Ըսել կ'ուզեմ որ ռազմավարութենէ հասկնալու չափ ռազմավարութիւն չես գիտեր …

— Սկսար գրաբար խօսիլ …

— Եղբա՛յր, եթէ կ'ուզես որ խօսքդ մտիկ ընեն, առաջարկներդ անանկ մը բանաձեւէ որ դիմացինները չխրտչին…

— Մինչեւ հիմա ի՞նչ ըրեր եմ դիմացինները խրտչեցնելու համար …

— Հազա՛ր բան … Ո՞ր մէկը ըսեմ … Ելար գրեցիր թէ մեր հանդէսներուն համար «շքեղ, աննախընթաց» ըսելու չենք եղեր …

— Սխա՞լ ըրի …

— Ի հարկէ, սխալ ըրիր… Խելացի՛… « Անուշ լեզուն օձը ծակէն կը հանէ » կ'ըսեն… Փոխանակ՝ «մեր հանդէսները շքեղ եւ աննախընթաց չեն ու չեն կրնար ըլլալ» գրելու, խելք ունենայիր ու գրէիր — « մեր հանդէսները շքեղ են ու աննախընթաց, բայց լաւ կ'ըլլայ որ այդ ածականները գործածելով չպործենանք » … Եթէ ասանկ գրած ըլլայիր, մինչեւ հիմա այդ երկու բառերը մոռցուած կ'ըլլային … Քիչ մը դիւանագէտ եղիր, ըսած եմ քեզի հազար անգամ…

— Ուրի՞շ մեղք…

— Կ'ելլես կը գրես թէ մեր ազգին մէջ շատ մը խմբագիրներ ու գրագէտներ կան, որոնք հայերէն չեն գիտեր …

— Չկա՞ն…

— Աղբա՛ր, ես ալ գիտեմ որ կան, բայց ամէն ճշմարտութիւն ես ու դո՞ւն պիտի ըսենք …

— Ի՞նչ ընելու էի՝ դիւանագէտ եղած ըլլալու համար …

— Պէտք է գրէիր — «մեր ազգին խըմբագիրները սքանչելի հայերէն գիտեն, բայց իրենցմէ քանի մը հոգի ուշադրութեամբ չեն սրբագրեր գրաշարին շարածը… » :

— Ըսել կ'ուզես որ խմբագրին մեղքը գրաշարին վզի՞ն փաթթելու էի …

— Վեր, վար այդպէս է… Եթէ իմ ըսածիս պէս գրած ըլլայիր, մինչեւ հիմա մեր թերթերուն քերականական սխալներուն հարիւրին ութսունը սրբագրուած կ'ըլլար… Դուն քանի ելլես «հայերէն չեն գիտեր» պոռաս, անոնք ալ *ինատ* կ'ընեն եւ սխալ - մխալ կը գրեն՝ քեզ նաթեցնելու համար …

— Սիրելիս, նաթող մը կայ, բայց ե՛ս չեմ… Ճաթողը Սուրբ Մեսրոպն է … Ի՛նչ որ է, անցնինք … Յաջորդ մեղքս…

— Ելար առաջարկեցիր որ ազգին հայագէտները իրարու քով գային եւ կարգ մը օտար բառերու հայերէնները գտնէին…

— Գէ՞շ բան մը ըրի …

— Գէշ բան մը չըրիր, բայց առաջարկիդ ձեւը սխալ է… Եթէ դիւանագէտ եղած ըլլայիր, թերթիդ մէջ կուտայիր այդ հայագէտներուն անունները՝ ամէն մէկուն առջեւն ալ շոնդալի՛ց ածական մը դնելով… «հանճարե՛ղ լեզուագէտ Կուռնելիոս Դամիանոսեան … Տաղանդաւո՛ր գրաբարագէտ Ովրեսդէս Դեմոստենէսեան … Այն ատենիրարու քով կուգային եւ բան մը կ'ընէին… Ըսեր եմ, նորէն կ'ըսեմ, դիւանագէտ չես …

— Ուրեմն, սուտումուտ *լէյպըլ*ներ պէտք է փակցնեմ ասոր, անոր ճակտին…

— Ի յարկէ… Աս աշխարհը սուտումուտ *լէյպըլ*ներու աշխարհն է… Իրական ու վաւերական արժէքներու աշխարհը երէկուան աշխարհն էր… Կարն կապեմ — քանի որ դուն դիւանագիտութեան ի՛նչ ըլլալը չես գիտեր, գէշ չես ըներ եթէ ազգը բարեկարգելու *հավէս*էդ վազ անցնիս ու աթոռդ ալ, գրիչդ ալ դիւանագէտի մը յանձնելով, եկած տեղդ երթաս ·· Քեզի պէս անդիւանագէտներով ազգ չի փրկուիր… Ես գացի …

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԴԵՆՔ ՉԻՆԱԿԱՆ ՊԱՐԻՍՊՆԵՐԸ

6.

Ահաւասիկ երկու ճակատները, կաղմուած արդէն։

Պապը եւ Թագաւորը դէմ ընդդէմ։ Մին անէծք կ'արձակէ, միւսը՝ շանթ։ Մին կը բանադրէ, միւսը կը սպառնայ։ Եւ երկու ճակատները կը մրցին «ի լոյս եւ ի նզովանս»։

Ի վերջոյ պապը, Վոնիփակ Ը., գահընկէց կը հռչակէ Ֆրանսայի Թագաւորը, Փիլիպպոս Գեղեցիկ։

Առաջին անգամ չէր որ պապը կը պատժէր Թագաւոր մը անաթեմայով եւ գահազրկումով, — նոյն ձեւով նզովուած, բանադրուած եւ գահընկէց հռչակած էր Արագոնի Թագաւորը, Ֆրետէրիք, Տանըմարքայի Թագաւորը, Էրիկ Գ., Անգլիոյ Թագաւորը, Էտուըրտ Ա., Պոհեմիոյ Թագաւորը, Վէնկեսլաս Դ., Հունգարիոյ Թագաւորը, Վէնկեսլաս Ե. եւ բոլոր այս բանադրանքները տեղի տուած էին քաղաքացիական կռիւներու։

Ֆրանսայի Թագաւորը, իր կարգին, որոշեց պատժել իր հակառակորդը։ Խորհրդակցութեան հրաւիրեց գաւառին ներկայացուցիչները, երկրին մեծերը, ազնուականները եւ կղերականները։ Լուվրի մէջ, այս արիստոկրատին ներկայացուց ամբաստանագիր մը, որ կը բաղկանար 29 յօդուածներէ, — եզրակացութիւնը՝ պապը դատել եկեղեցական ժողովի մը մէջ։ Կղերականները ժամանակ խնդրեցին՝ խորհրդակցելու համար եւ հեռացան արիստոկրատէն։ Յաջորդ օրը եկան եւ յայտարարեցին թէ կ'ընդունին եկեղեցական ժողովի մը գումարումը՝ հաստատելու համար պապին անմեղութիւնը։

Ճակատին միւս կողմը, պապը կ'աշխատէր ստեղծել զինակցութիւն մը՝ գործնապէս տապալելու համար Ֆրանսայի Թագաւորը։

Երբ Փիլիպպոս իմացաւ թէ պապը գացած է Անագնիա՝ պահ մը հանգստանալու համար իր ծննդավայրին մէջ, զօրք ղրկեց հրաման տալով ձերբակալել պապը, փոխադրել Փարիզ, ուր պիտի դատէր համաձայն խմբագրուած ամբաստանագրին։

Զօրքին հրամանատարն էր Նոկարէ, որու միացաւ նաեւ Քոլոնա։ Հրամանատարը ամէն միջոց ապահոված էր՝ ծրագիրը գործադրելու համար առանց աղմուկի եւ ընդդիմութեան։ Ուստի զօրքը հասաւ քաղաքին դուռները գիշերով եւ արշալոյսը չծագած՝ խուժեց քաղաքէն ներս։ 1303 Սեպտեմբեր 8ին էր։

Ֆրանսացի զինուորները, չկարենալով զսպել իրենց ոգեւորութիւնը, սկսան պոռալ. «Կեցցէ՛ Ֆրանսայի Թագաւորը, մա՛հ պապին»։

Պապին ազգականները եւ ծառաները պատնէշ մը կազմած էին պապական պալատին առջեւ։ Քաղաքին բնակչութիւնը կ'արթննայ ընդոստ, կը զինուի, կը վազէ պալատ, կը միանայ պաշտպաններուն։ Ֆրանսացի զինուորները, այս առաջին ընդդիմութեան առջեւ ջղայնացած, կը յարձակին տուներուն վրայ, աջուձախ, կը խորտակեն, կը քանդեն, աւար կուտան։ Այդ պահուն կը հնչէ քաղաքին ահազանգը։ Ընդհանուր խառնաշփոթութիւն։ Ֆրանսացի զինուորները, քաղաքին պահակազօրքը, զինուած բնակչութիւնը կը տանուին իրար ու գիրկընդխառն կռիւ մը տեղի կ'ունենայ գլխաւոր պողոտաներուն վրայ։ Ֆրանսացի զինուորները ի վերջոյ կը մտնեն պալատ խորտակելով ամէն պատնէշ եւ խոշտանգելով ամէն դիմադրող։ Կարտինալները կը ծպտուին կը փախչին, իսկ գերի կը բռնուին երեք կարտինալներ։ Մինակ մնացած է պապը, բոլորովին լքուած։

Հարկ էր այլեւս անձնատուր ըլլալ։

Յուսահատ ու սարսափած, պապը կը խնդրէ որ քանի մը ժամ տան՝ մտածելու եւ ընելիքը որոշելու համար։ Այս «զինադուլը» առիթ կ'ըլլայ, սակայն, որ պապը փորձ մը եւս կատարէ՝ յարձակողներուն եւ պաշտպաններուն ուժն ու դիրքերը ստուգելու եւ հակայարձակման անցնելու։ Ֆրանսացի զինուորները, կատղած, կը յառաջանան մինչեւ իր յարկաբաժինը։ Ապարդիւն էր այլեւս ամէն ընդդիմութիւն, ուստի Վոնիփակ կը խնդրէ Քոլոնայէն, որ գրաւոր յայտնէ իր պայմանները։

Քոլոնա [illegible] պատասխանէ թէ կ'ապահովէ իր կեանքը երկու պայմանով.

1. — Նախ ջնջել բանադրանքի բոլոր հրովարտակները նոր հրովարտակով մը։

2. — Յետոյ հրաժարիլ գահէն։

Երբեմնի խրոխտ պապը, ընկճուած ու սարսռահար, կը մրմնջէ

— Շա՛տ ծանր են պայմանները։

Զինուորները կը կարծեն թէ մերժուած են պայմանները։ Յարձակումը կը շարունակուի կատաղօրէն։ Կը կոտրեն կը փշրեն ամէն արգելք։ Կրակի կուտան եկեղեցին։ Ճամբայ կը բանան մինչեւ վեհարան։ Պապին վերջին սպասաւորն ալ անձնատուր կ'ըլլայ այլեւս։ Կը սկսի կողոպուտը։ Լուտանքներով եւ սպառնալիքներով՝ զինուորները հասած են մինչեւ պապին աթոռը։ Ընդհանուր խառնակութիւն մը, երբ այլեւս անլսելի կը մնայ հրամանատարին ձայնը։ Նոկարէ կը պոռայ, կը գոռայ, կ'աղաղակէ այնքան որ կը մարի ձայնը, մարած ձայնով սակայն կը սպառնայ զինուորներուն, ու կը հրամայէ որ հեռանան մինչեւ դուռը։ Զինուորները սկսեր էին աւարի տալ ոսկեղէն, արծաթեղէն ամէն սպաս ու թանկագին կարասիներ։

Վոնիփակ, սարսափահար, կը զգայ թէ հնչած է իր վերջին ժամը։ «Ամէնքը դաւաճանեցի՛ն, կը մրմնջէ, խայտառակաբար գլխ յանձնեցին թշնամիներուս, դէթ մեռնիմ իբրեւ պապ»։ Զինուորներուն եւ հրամանատարներուն զարմացած աչքերուն առջեւ՝ կը հագնի Ս. Պետրոսի պատմուճանը, գլխուն կը դնէ Կոնստանդինի խոյրը, ի ձեռին խաչ ու բանալի՝ կը բազմի գահին վրայ։ Ի տես այս պատկերին, կը պատկառին զինուորները ու կը դիտեն յարգալից։

Նոկարէ կը կարդայ ամբաստանագիրը եւ կը պահանջէ հրովարտակ հանել՝ ժողովի հրաւիրել եկեղեցւոյ իշխանները։

Լուռ է Վոնիփակ։

Նոկարէ կը բռնէ ձեռքէն եւ կ'իջեցնէ գահէն։ Ու կը յայտարարէ թէ ձեռնակապ դրած՝ զինք պիտի փոխադրէ Լիոն, ուր եկեղեցական ժողով մը տեղի պիտի ունենայ անմիջապէս. Մինչեւ այդ ժողովին մէջ իր դատապարտութիւնը, պիտի մնայ զինուորներու պաշտպանութեան տակ։ Քոլոնա, աւելի խիստ, կը պահանջէ անմիջական հրաժարում գահէն։

Այս պահանջը դող կը հանէ պապը. «Կը նախընտրեմ մեռնիլ քան թէ հրաժարիլ, ահա վիզս, ահա գլուխս, սպաննեցէք, դէթ երջանկութիւնը կ'ունենամ պապ մեռնելու»։

Յետոյ աւելի եւս փրփրած, սպառնալիքներ Նոկարէի, Քոլոնայի եւ Թագաւորին հասցէին, անիծելով ու նզովելով Փիլիպպոսը մինչեւ չորս պորտ։

Նոկարէ, որ հազիւ կրցած էր ազատել պապին կեանքը եւ արգիլել պալատին կողոպուտը, կ'ըսէ.

— Թշուա՛ռ մարդ, տե՛ս, իմ Թագաւորս է որ կը պաշտպանէ քեզ, ինչպէս զինք նախորդող Թագաւորներ պաշտպանած են միշտ քեզ նախորդողները։

Վոնիփակ, բորբոքած, կը պատասխանէ.

— Կը մխիթարեմ ինքզինքս տեսնելով որ փաթարէններ(*) են զիս դատապարտողները։

(*) Փաթարէն կը կոչուին, նախատական իմաստով, այն Ալբիգացիները (Ալպիժուա), որոնք, մեր Պաւղիկեաններուն նման, աղանդ մը կը կազմէին Ֆրանսայի միջնաշխարհին մէջ դէպի հարաւ, ու ջարդուեցան եւ այրուեցան անխնայ իբրեւ հերետիկոս։ Նոկարէի հայրն ալ այրուած էր խարոյկի վրայ, հաւատաքննիչներուն կողմէ, նոյն այդ մեղքով։

Բառը կը թուի թէ իտալերէն է ծագումով, Միլանի մէկ թաղին անունէն առնուած։ ԺԱ. դարուն՝ այսպէս կը կոչուէին անոնք որ կը պայքարէին սիմոնականութեան դէմ։ ԺԲ. դարուն այսպէս կը կոչուէին այն աղանդաւորները, որոնք իբրեւ աղօթք կ'ընդունէին միայն «Հայր մերը», իսկ մարդը եւ տեսանելի աշխարհը կը համարէին սատանայի ստեղծագործութիւն։ ԺԳ. դարուն՝ այսպէս կը կոչուէին Ալբիգացիները։

Փաթարէնները կը շփոթուին *քաթարէներուն* հետ, նոյնպէս աղանդաւոր, նախատական իմաստով։

ԱՒԵԼԻՆ ՃԱՌԸ

ԽՄԲ. — Մեր ընթերցողներուն փափաքով, կը շարունակենք *Աւելին ճառը*, որ այնքան ինքնատիպ է, ժողովրդական եւ իմաստալից։

Արդ, որպէսզի աղջիկունք առողջ, փրկարար դաստիարակութիւն մ'ընդունին, և ազատին սերունդներն, որոնք իրենցմէ տժգոյն ու արտում, հորիզոնին վրայ կ'ընդնշմարուին, պէտք է որ մեր աղջկանց վարժարաններն այնպէս ըլլան՝ որպէս չեն այսօր առանց բացառութեան։ Երբ աղջիկ մը վարժարան տարուի, տնօրէնուհին հարցնելու չէ՝ որպէս կ'ընեն այսօր. «Ի՞նչ գիտես», այլ պէտք է հարցնէ. «Ի՞նչպէս ես, մարմինդ ի՞նչպէս է. քանի՞ տարու ես. կանոնաւոր աճում ունեցա՞ծ ես թէ խանծած մնացած ես»։ Եւ առողջին ու վատառողջին ձեռքը տալու է ո՛չ գիրք, ո՛չ գրիչ, ո՛չ, ո՛չ, ո՛չ, երբեք անգամ ոչ, բիւր անգամ ոչ։ Աղջկան ձեռքը տալու է աւելը, քաջակազմին՝ մեծ աւելը. փափկակազմին՝ փոքր աւելը։ Աղջկան հինգ մատուըները փակչելու են աւելին կոթին։ Աւելը մինակ ձեռքո՞վ պիտի գործածէ աղջիկը, ոչ, մինակ ձեռքը զօրութիւն կ'առնէ այն ատեն, ոտքով ալ աւել պիտի գործածէ։ Գուլպաները պիտի հանէ, փէշին ծայրը վեր պիտի առնէ՝ շնորհալի ձեւով եւ մէշկի գօտիին պիտի անցընէ։ Աղջիկը սօթտուած կազմ ու պատրաստ կեցած է, կէոտէլը քովն է՝ թախթապէզին մէջը, թախտապէզին ինք

Այս նախատինքին պատասխանեց Քոլոնա աւելի ծանր նախատինքներով, նոյնիսկ յարձակեցաւ վրան եւ իր զրահին բազպանով զարկաւ երեսին, ծեծեց ծեծեց ու քիչ մնաց սպաննէր՝ եթէ չմիջամտէր Նոկարէ։

Եթէ արագ շարժէին, պիտի չպատահէր այս ամէնը, — առանց աղմուկի կրնային փոխադրել Ֆրանսա։ Զինուորներու պաշտպանութեան յանձնեցին եւ սպասեցին նոր հրահանգներու։ Վոնիփակ կը մերժէր սնունդ առնել, վախնալով որ կը թունաւորեն։ Մինչ այդ՝ քաղաքին բնակչութիւնը, կատարուած յարձակումներէն զայթակղած եւ ընդվզած, կազմակերպուեցաւ եւ հակայարձակումի անցաւ։ Եւ ի վերջոյ յաջողեցան, կռուելով ու կոտրելով, հեռացնել Ֆրանսացիները եւ ազատագրել պապը։

Վոնիփակ ուզեց վերադառնալ Հռոմ։ Բայց այնքան քայքայուած էր հոգեպէս, որ շարունակ անէծք ու նզովք կը կարդար, ուրիշ խօսք չէր ելլեր բերնէն։ Անհանդուրժելի ըլլալու աստիճան անհանդարտ վիճակ մը ունէր, ուստի կապեցին ոտքերն ու ձեռքերը, բայց կը խածնէր թեւերը, պատերուն կը զարնէր գլուխը, կատաղութեան մատնուած էր այլեւս, այնքան որ ի վերջոյ մեռաւ նման նոպայի մը մէջ, 1303 Հոկտեմբեր 11ին, մէկ ամիս ետքը։

Այսպէս կատարուեցաւ Կեղեստինոս պապին անէծքը։ Վոնիփակ հրաժարեցուցած էր զայն, եւ գահը յափշտակած։ — «Գահ բարձրացար աղուէսի պէս, իշխեցիր առիւծի պէս, վախճանդ պիտի ըլլայ շան մը պէս» ըսեր էր Կեղեստինոս պապը։

Ֆրանսայի Թագաւորին խնդրանքով, Կղեմէս Ե. յետ մահու դատարանի յանձնեց Վոնիփակը եւ լուծեց բոլոր վճիռները։ Վոնիփակ ամբաստանուած էր... անաստուածութեամբ եւ սիմոնականութեամբ։ Պապը սակայն զգաց թէ սխալ էր դատը շարունակել, որովհետեւ «պապական անսխալականութեան» սկզբունքն էր որ կը դատուէր այդ ձեւով, ուստի կարճ կապեց եւ փակեց։ Եւ սակայն Վոնիփակ պատմութեան մէջ կը պակսի դատափետեալ ու դատապարտեալ։ Տանթէ զայն տեղաւորած է դժոխքին մէջ, սիմոնականներուն շարքը։

Այս պատմութեան մէջ մեր նպատակը չէ արդարացնել Փիլիպպոս Գեղեցիկը, որ, Միշլէի բառով, «դրամանենգ» մըն է։ Ուզեցինք նմոյշ մը տալ պետութիւն – եկեղեցի պայքարներուն տխուր պատմութենէն, որպէսզի անցնինք պետութեան իրաւունքներուն կամ աշխարհական սկզբունքներուն, — կը բաւէ այլեւս որքան զբաղեցուց մեզ քրիստոնէութիւնը կամ եկեղեցին։

Տ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

կարած պէտք է ըլլայ, ջուրն ալ հորէն ինք քաշած ու կրած։ Օ՜ն, յառա՛ջ։ Եւ ըսե՞մ անկեղծօրէն իմ տպաւորութիւնս, աղջիկ մը ոչ ուրեք այնքան վեհ տեսած եմ, այնքան գեղեցիկ, որքան բամպակ բոպիկ փայփայիկ ոտքը թխորակ բոլորախիւ շալը սիւֆիւրկէսիին վրայ, աչքն ի գետին, վառ աչուկներն ի գետին փոփոխակի և ի յերկին, թեւը կրկնեալ՝ ձեռքը մէջքին, միւս թեւն ետին, կամ օդին մէջ, ազատ թրթռալէն՝ թեւն աղջկան օդոյն մէջ ազատ ասրազոյն անրջագին, ալը երեսէն կը կաթէ, լոյսը լանջքէն կը ցայտէ, երգը մեղրը բերնէն կը հոսի ու կեանքը բոլոր մարմնէն, կեանքը որ կը գեղանի, կեանքը մազերն ի վար, աղջկան ճակատն ի վար, այտերն ի վար, քունքերն ի վար, յուսակայլակ կը կաթէ կը կայտռէ կը կարկուտի՛ — կեա՞նքը, կեա՛նքը, կեա՛նքը։ Ո՛չ, կինը երբեք աւելի գեղեցիկ եւ աւելի վեհ տեսած չեմ։ Այդ գեղն, այդ վեհութիւնն որո՞ւ պարտի կինն. — Աշխատութեան, ուրիշ բառով՝ ջերմութեան։ «Աշխատութիւնն ի ջերմութիւն կը փոխարկի» կը գրէ Պալֆուր Ստիւարթ։

Պահպանել այդ ջերմութիւնն, աճեցնել արիւնն աղջկանց ու տղայոց երակներուն մէջ, այս ըլլալ պարտի դաստիարակութեան գլխաւոր նպատակը, մինչդեռ մեր դաստիարակութեան գլխաւոր նպատակն է գոգցես նուազեցնել ջերմութիւնն ու տկարացնել արիւնն երիտասարդութեան։ Որ աղջիկն որ բժիշկի երթայ (եւ ո՞ր աղջիկ բժիշկի չերթար այսօր), արեան տկարութեան դեղագիր մը կ'առնէ։ Արեան տկարութեան մեծ դեղն աշխատութիւնն է, կենաց պայքարն է, որ պէտք է դպրոցէն սկսի ո՛չ արուեստական մարմնամարզով, ոչ ակնակուրիչ ասեղնագործութեամբ, այլ՝ ռամկօրէն ըսենք՝ խըրզմէթով, թեւին ճիլին տալով, աւլելով, հորէն ջուր քաշելով, տախտակ սրբելով։ Կը վախնամ որ աղջիկներուն ոտքերը կը խանդրի՞ն կը սեւնա՞ն՝ երբ գուլպանին հանեն, ընդհակառակն աւելի կը ճերմկին ու կը փայլին, ու միւռոնը կրկին կը սրբանայ։ Կը վախնամ որ ձեռքերնին ոտքերնին նասը՞ր կը կապեն, բայց ազնուապետական իգական ոտքերը նասըր չունի՞ն, չիյտեմ։ Ձեռքերուն գալով, ես շատ տանտիկիններ, խապա զըզմէթ ընող կիներ տեսած եմ՝ որոնց ձեռքը բնաւ նասըր չունի, գիրգ ու փափուկ են խնամեալ ու պաշտեալ թաթիկներու հաւասար, եւ կլիւէրին կամ վըլութին սապոնով չեն լուացուիր այդ ժրագլուխ կիները։ Կը վախնաք որ մեր աղջիկներուն ճիւերը կ'արիւնի՞ն չալը սիւֆիւրկէսիէն. թող որ պատահած չէ այդ, բայց լաւագոյն չէ՞ որ արիւնին, նախ առիկա ապացոյց է որ արիւն ունին, այնուհետեւ աղջիկներն ալ քիչ մը վարժուելու են արիւն տեսնելու։

Խըզմէթ կամ մարմնոյ աշխատութիւն ըսելով անշուշտ միայն աւլել ու սրբել չեմ հասկնար։ Աղջիկ մը պէտք է ինք իր ձեռօք պատրաստէ տանը կերակուրը։ Ուստի դպրոցին մէջ խոհանոց ալ պէտք է։ Պիտի ըսէք թէ ասոր անունը Առտնին Տնտեսութիւն է, եւ թէ մեր դպրոցներուն մէջ սկսած է մուտ գործել այդ ուսմունքը։ Հա՜, գիտեմ ինչպէս մուտ գտած է։ Ես սոսկալի տղայ մըն եմ, — կամ՝ որովհետեւ, ա՜խ, ա՜խ, մազերուս մէջ ճերմակ ինկած է, — մարդ մըն եմ, ու պիտի յայտնեմ որ ժամանակաւ հրաւէր ընդունեցայ Առտնին Տնտեսութիւն դասախօսելու։ Խնդացի. ուրիշ ի՞նչ կրնայի ընել։ Գրիչ բռնելը ո՞ւր, տան մատակարարութեան վրայ խօսիլը ո՞ւր, տնաշէն մարդ, — էս քիլէրը մտած ունի՞մ, մութվախ ինջած ունի՞մ, չամաշըր վըլացած ունի՞մ, աւել զարկած ունի՞մ, անուշ եփած ու միսաֆիրին անուշ հանած ունի՞մ, քէթէն թոխումին լափա չինած ու դրած ունի՞մ։ Այս բաները մայրս կը հոգայ, եւ այս հոգերը բնաւ չեն անպատուացներ մայրս։ Բայց մեր գործը ասանկ է, ամէն բան թուղթի վրայ կը սորվինք, թուղթի վրայ կը տեսնենք, թուղթի վրայ կը գործենք, եւ ինքզինքնիս կը խաբենք որ բան գիտենք։ Հոպպսի կարծիքով շատ բան կարդացողը տգէտ կը մնայ, ես անձնական փորձառութեամբս կը հաստատեմ մեծ իմաստասէրին վճիռը։ Կը կարդա՜նք ու կը կարդանք այսօր, կը կարդացնենք ու կը կարդացնենք, գոց կ'ընէինք ու գոց [illegible] դպրոցին մէջ ալ։ Գիտցածնիս ի՞նչ է։ Ափսոս, մեզի պէտք կրթութիւն [illegible] ու մենք ալ պէտք կրթութիւն [illegible] մեր տղայոց։ Ժամանակ է, խելքերնի-

գլուխնիս Թօփ ընենք ու ճարը տեսնենք: Ամէն բանէ առաջ տղոց մարմնական զօրութիւնը պահպանենք աճեցնենք: Այնուհետեւ մէրաք չունենաք որ տղաքը շատ բան սորվին, Թող քիչ սորվին, բայց ինչ բան որ սորվին՝ անանկ սորվին, որ ալ չմոռնան: Հաւատացէք, ես դպրոցէն ելլելէս երեք ամիս ետքը տասներկու տարուան մէջ սորված բոլոր բաներս գրեթէ մոռցած էի:

Ըսել ինչ է. մեր կրթական դրութիւնն յոռի է: Կարապետ Փանոսեանին բառով՝ այս ճամբան չարփըլի է: Զուտ մտաւորական կրթութիւնը — բժիշկներն են որ կ'ըսեն — կը տկարացնէ տղայոց ջղային դրութիւնն: Սոյն ուսումնական կրթութիւնը բարեխառնենք մարմնական կրթութեամբ:

Հոս միտ դնենք, մարմնական կրթութիւն ըսելով պէտք չէ ժիմնասթիք հասկընալ: Հերպերթ Սփէնսըր իր Դաստիարակութեան գրքին մէջ մարմնամարզի որ ձեւը կը նախընտրէ, — վազվռտուք, ցատկռտուք, գլըրտուք, ծեծկըռուք: Բընական մարմնամարզն այս է. մանչ տղայոց համար մարմնամարզի ուրիշ ձեւ մըն է ձեռական արհեստներով զբաղիլ, — Թէ արհեստ կը սորվին տղաք այսպէս եւ Թէ մարմիննին կը զօրանայ: Աղջկանց համար՝ բոլորովին անտեղի է գործիական մարմնամարզն. աղջկանց համար՝ մարմնամարզը պարտէզը ցատկռտելն է, այնուհետեւ ձեռքով ոտքով աշխատութիւններ կատարել, — աւլել, սրբել, միս ջարդել, կերակուր եփել, անուշ եփել, ընտանեկան դեղեր պատրաստել, հաւերը, ծառերը, ծաղիկները խնամել, լաթ լըւալ, պղտոտայ ընել՝ Թէ որ քաջակազմ են, լաթ լուալ, լաթ փռել ու լաթ ծալել, իւԹիւ ընել, կարել, բայց ոչ միշտ նուրբ կար, խոշոր կար ալ կարել, աստղնաղործել, այլ եւ կարկտել: Ուսումնական կրթութեան գալով, գիտութեանց գալով, մեր արդի եղանակն սպանիչ է մանկութեան համար: Երբ ծաղկոցի մէջ մանաւանդ գիրք կը տեսնեմ, պատռել նետելս կուգայ: Գիրք, Թուղթ, կաղամար, գրիչ գործ չունին ընտելարանին մէջ, նոյնիսկ նախակրթարանին մէջ: Ուսուցչին, ուսանողին ձեռքը Թուղթ կամ գրիչ պէտք չէ, հապա՝ փայտի կտորներ, քարի կտորներ, ամէն ձեւով, ամէն գոյնով: Ու տղայք նստած տեղերնին ոչ ամբողջ օր մը կամ ամբողջ կէս օր մը, այլ ժամ մը իսկ, կէս ժամ իսկ պէտք չէ մընան, ու քառորդ ժամ մը իսկ պէտք չէ լուռ մնան: Երդը վերջացաւ մեր դպրոցներէն, երդը առաջին բանն է որ պէտք է մեր դպրոցներուն մէջ, — մարդկութիւնն երգելով սկսած է եւ պէտք չէ դադրի երգելէ: Երգով, այո, տնտողական ու լըսողական դաստութեամբ պէտք է տղան օրն իրիկուն ընէ: Ահա այսպիսի դպրոցէ միայն առողջ սերունդ կրնայ դուրս գալ:

Ե. ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ

ՀԱՅ ԱԿԱՆԱՒՈՐ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆԸ

Անցեալ դարի երկրորդ կէսի հայ նշանաւոր մտաւորական Ա. Գարագաշեանը նշանակալից դեր է կատարել հայագիտութեան բնագաւառում: Նա ճանաչուել է որպէս քննադատ–պատմագիր, հայագէտ–լեզուաբան, որի համար, ժամանակակիցների վկայութեամբ «հայերէնը ոչ մի գաղտնիք չունէր», — ինչպէս նաեւ իբրեւ մտածող «բանական գիտութիւնների վարդապետ»:

Անտոն Գարագաշեանը ծնուել է 1818 Թուին Կ. Պոլսում: Սկզբնական կրթութիւնը ստացել է տեղում, ապա սովորել է Վիէննայի Մխիթարեանների մօտ: 1840 – 1948ին նա վանքում աշխատում է իբրեւ ուսուցիչ, միաժամանակ, սկսած 1843 Թուից, յաճախում է Վիէննայի համալսարանը եւ լսում դասախօսութիւններ բնական պատմութիւնից ու փիլիսոփայութիւնից:

Դեռ եւս 1835 Թուին Գարագաշեանը Գաթըրճեանի եւ այլոց հետ սկսեց իր ուսումնասիրութիւնները Հայոց լեզուի մանրազնին ուսումնասիրութիւններով առաջին անգամ ցոյց տուեցին այն տարբերութիւնը, որ գոյութիւն ունէր ոսկեդարեան գրաբարի եւ յետադայ ու այդ ժամանակ վենետիկեան Մխիթարեանների կողմից օգտագործուող գրաբարի միջեւ:

Գարագաշեանի մասնակցութեամբ 1843–ին կազմուեց հրատարակչական մի ընկերութիւն, որը նպատակ ունէր ժողովրդի մէջ ուսման եւ գիտութեան սէր արթընցնել:

Համալսարան աւարտելուց յետոյ (1848) Գարագաշեանը գալիս է Զմիւռնիա, ուր աշխատում է իբրեւ դպրոցի վարիչ, բայց դեռ տարին չբոլորած՝ Թողնում է Զմիւռնիան եւ տեղափոխւում Կ. Պոլիս:

Դեռ եւս համալսարանական տարիներին Գարագաշեանի հայեացքներում սկսում է բեկում դէպի «նիւԹապաշտական»՝ մատերիալիստական փիլիսոփայութիւնը: 1856ին վերջնականապէս խզելով իր կապերը Մխիթարեաններից, Գարագաշեանը իր յետագայ ողջ կեանքը նուիրում է գիտական ու մանկավարժական գործունէութեանը: Շուրջ քառասուն տարի նա աշխատել է իբրեւ մանկավարժ, դասաւանդել է. Կ. Պոլսի մի շարք բարձրագոյն վարժարաններում: Գարագաշեանը յայտնի է իբրեւ տարբեր բնագաւառների վերաբերող մի շարք դասագրքերի հեղինակ (լեզուի, փիլիսոփայութեան, տրամաբանութեան, աստղաբաշխութեան, աշխարհագրութեան եւայլն) 30 տարուց աւելի նրա դասագրքերը հայկական դպրոցներում ընդունուած էին իբրեւ ձեռնարկներ: Ժամանակակիցների վկայութեամբ չկար մի քաղաք, գաւառական մի յետին անկիւն, ուր հասած չլինէին նրա դասագրքերը: Նա եղել է նաեւ Կ. Պոլսում կազմակերպուած հայկական Արեւելեան Թատրոնի գլխաւոր գործիչներից մէկը:

Բայց Գարագաշեանը գնահատելի է յատկապէս իբրեւ գիտնական: Նա առաջինը ձեռնամուխ եղաւ Հայոց պատմութեան քննադատական վերլուծութեանը եւ իրաւամբ վաստակից հայ քննադատական պատմագրութեան հայր կոչուելու պատիւը: Նրա նշանաւոր «Քննական պատմութիւն Հայոց» աշխատութիւնը բարձր գնահատուեց ինչպէս հայկական, այնպէս էլ եւրոպական գիտական շրջաններում: «Քննական պատմութիւնը» հայկական կեանքում ստեղծուած նոր յարաբերութիւնների տեսակներից՝ ազգային մշակոյթի արժէքների վերագնահատման մի փայլուն օրինակ է: Հեղինակը խնդիր էր դրել Հայոց պատմութիւնը մաքրել անձնական, կրօնական եւ այլ կարգի նախապաշարումներից եւ աղաւաղումներից եւ առասպելական պատմութիւններին տալ իրական բացատրութիւն՝ միակ զէնքը ունենալով քննադատութիւնը: Նա ժամանակն էր համարում, որ ազգը դուրս գայ «հին բարի ժամանակի» միամտութիւնից եւ դատի քննադատական ոգին մտցնի ազգային պատմութեան մէջ: Գարագաշեանի կարծիքով «Քննադատութիւնը պատմագրին մի միայն միջոցն է աւանդութեանց խառնիխուռն կուտակութեան մէջէն ճանապարհ բանալ դէպի ճշմարտութիւն, որ է կէտ նպատակի պատմագրին»: Պատահական չէ որ «քննականը» յետադիմական շրջաններում մեծ վրդովմունք առաջ բերեց Գարագաշեանի նկատմամբ, իբրեւ դարերով սրբագործուած ազգային աւանդութիւնները կործանողի:

Գարագաշեանը ուշագրաւ տեղ է գրաւում նաեւ հայ փիլիսոփայական, լեզուագիտական եւ տրամաբանական մտքի պատմութեան մէջ: Այս բնագաւառներում Թողած նրա աշխատութիւնները («Նկարագիր ուսմանց», «Համառօտ փիլիսոփայութիւն», «Համառօտ պատմութիւն փիլիսոփայութեան», «Սկզբունք տրամաբանութեան»), ինչպէս նաեւ գրաբարի ու աշխարհաբարի բազմաթիւ ձեռնարկներ, պատշաճ ուշադրութեան են արժանի հայ ժողովրդի մշակութային ժառանգութիւնն ուսումնասիրողների համար:

Գարագաշեանի երկասիրութիւնների Թիւը հասնում է 35ի: Բացի այդ, նա արեւմտահայ պարբերական մամուլում, մասնաւորապէս «Զեփիւռ», «Մէր», «Մասիս», «Երկրագունդ», հայատառ Թուրքերէն «Թերճիման Էֆքեար» եւ այլ պարբերականներում Թողել է գիտութեան տարբեր բնագաւառներին վերաբերող բազմաթիւ յօդուածներ, որոնք շատ աւելի առարկայօրէն կարող են բնորոշել նրա աշխարհայեցողութիւնը, քան դրա քննութեան ենթակայ մի շարք դասագրքեր:

Իբրեւ դեմոկրատական մտքի ներկայացուցիչ, նա պայքարել է ժամանակի յետադիմական մտաւորականների դէմ: Յետադիմական Զամուռճեանի հետ ունեցած իր բանավէճում Գարագաշեանը գըրում էր. — «Բողոքականութիւն, կաթոլիկութիւն կամ այլ կրօնական ու ոչ կրօնական դրութիւն մեր առջեւ տղայական եւ չնչին բաներ են, մեր սկզբունքն է կարծեաց եւ խղճի ազատութիւն, զոր մարդոց մէջ խաղաղութեան եւ առաջդիմութեան մի միայն միջոց կը համարինք»: Գարագաշեանը քննադատելով Զամուռճեանին, որը իր «փտած քննադատութեան դաւադանով» հարուածելու է ելել «Շահնազարեանների եւ Նալբանդեանների» պէս «արդարեւ նշանաւոր», «ճշմարտապէս սիրելի» անձանց, գրում է, որ ինքը «ճշմարտութիւնը ոչ Լութերի, ոչ Կալլինի, ոչ Պապի, ոչ ալ այսինչ աստուածաբանի կամ փիլիսոփայի մօտ» կը փնտռի, այլ «բնական եւ պատմական, միով բանիւ՝ փորձառական գիտութեանց մէջ»:

Գարագաշեանը բարձր մշակոյթի տէր անձնաւորութիւն էր, տիրապետում էր գերմաներէն, Թուրքերէն, անգլերէն, ֆրանսերէն, լատիներէն, յունարէն լեզուներին:

Գարագաշեանը մեռաւ 1903ին, խոր ծերութեան մէջ:

ՀՐ. ՇԱՔԱՐԵԱՆ

(«Սով. Հայաստան»)

×

Եկան օրեր ու անցան ու ինձ ոչինչ չըմնաց.
Հուրե՛ր, հուրե՛ր — ծխածան ու քեն ոչինչ չըմնաց:

Գարնան անուշ ծաղկանց պէս, վարդերի պէս հրահրում,
Հողմով տարուած հեռացան ու ինձ ոչինչ չըմնաց:

Ու նոքա որ սիրեցին — սիրտըս նրանց չտուի.
Գնացին ու չդարձան ու ինձ ոչինչ չըմնաց:

Եւ նոքա, ում սիրեցի իմ ցաւով ու խնդութեամբ —
Արբեցին ու մոռացան ու ինձ ոչինչ չըմնաց:

Զմեռ իջաւ իմ գլխին, եւ ցուրտ, եւ խոր, եւ անդորր,
Աղբիւրներս չորացան — ոչինչ, ոչինչ չըմնաց...

×

Մաշում է իմ սիրտն անդադար
Հին երգ մի՝ ծանօթ ու տրտում.
Կիզում է կարօտ մի արթուն,
Մաշում է իմ սիրտն անդադար:
Դրժել եմ կարծես մի երդում,
Մի ուխտ եմ թողել անկատար,
Մաշում է իմ սիրտն անդադար
Հին երգ մի՝ ծանօթ ու տրտում:

ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (217)

ԿԱՅԾԵՐ

Ր. ՀԱՏՈՐ

ԺԲ.

ՄԻ ՔԱՆԻ ԽՕՍՔ ԱՆԱՊԱՏՆԵՐԻ ԳՈՅՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Սինեաց մեծ անապատի միաբաններից էր Շամքորի ձորեցի Դաւիթ եպիսկոպոսը, որ հիմնեց նոյն ձորի մէջ Զարեքաղետի անապատը, ուր կազմուեցաւ «անստացուած» կոչուած ճգնաւորների միաբանութիւնը:

Սինեաց մեծ անապատի միաբաններից էր Կարապետ եպիսկոպոս Վաղարշապատցին, որ հիմնեց Սեւան կղզու անապատը:

Սինեաց մեծ անապատի միաբաններիցըն էին Թովմաս եպիսկոպոս Տաթեւացին եւ Տէր Կիրակոս Տրապիզոնցին, որ հիմնեցին Բջտաղի Հօշանց գիւղի անապատը:

Սինեաց մեծ անապատի միաբաններից [illegible] Սի[illegible]նեցին, որ հիմնեց Անանիայ Առաքելոյ անապատը Երեւան քաղաքում, իսկ յետոյ կաթողիկոս ընտրուելով, նորոգեց աւերակ դարձած Էջմիածինը:

Սինեաց մեծ անապատի աշակերտ էր Փիլիպպոս վարդապետ Աղբակեցին, որ Մովսէսից յետոյ Հայոց կաթողիկոս ընտրուեցաւ: Դա իր նախորդի նման շատ նորոգութիւններ արեց Էջմիածնում, կառոյց գեղեցիկ զանգակատունը, նորոգեց Ս. Գայիանէի եւ Հռիփսիմէի վանքերը, նորոգեց Օշական գիւղի Ս. Տաճարը, որ էր հանգստարան Սրբոյն Մեսրոպի, նորոգեց եւ Բջնի գիւղի Ս. Աստուածածնի տաճարը:

Ցիշեալ երկու կաթողիկոսների՝ Մովսէսի եւ մանաւանդ Փիլիպպոսի օրերում հիմնուեցան եւ նորոգուեցան ուրիշ շատ վանքեր ու եկեղեցիներ: Ջուղայեցի Յակոբ վարդապետը, որը Փիլիպպոսից յետոյ կաթողիկոս դարձաւ, նորոգեց Դարաշամբի Ս. Ստեփանոս Նախավկայի վանքը: Մեղրեցի Եսայի վարդապետը (Մովսէս կաթողիկոսի աշակերտը) նորոգեց Երնջակայ Ս. Կարապետի վանքը: Վաղարշապատցի Զաքարիա վարդապետը (դարձեալ Մովսէս կաթողիկոսի աշակերտը) նորոգեց Յովհաննայ վանքը Արագածի ստորոտներում: Մկրտիչ եպիսկոպոսը նորոգեց Թաղէոս առաքելոյ վանքը Արտազ գաւառում:

[illegible]ոփրոս եպիսկոպոսը նորոգեց Ս. Գէորգի վանքը Մուղնի գիւղում, Կարպիի մօտ, Արագածի ստորոտներում: Ոսկան վարդապետ Երեւանցին նորոգեց Ս. Սարգիս զօրավարի վանքը Ուշի գիւղում, Կարպիի մօտ, նոյնպէս Արագածի ստորոտներում: Այլ եւս չեմ խօսում ուրիշ շատ վանքերի մասին, որոնք կամ նորից շինուեցան, կամ բոլորովին աւերակ լինելով, նորոգուեցան զանազան տեղերում: Եւ այդ բոլորը կատարուեցաւ Շահ Աբասի արշաւանքների ժամանակ, կամ անմիջապէս նրա արշաւանքներից յետոյ:

Ցիշեալ երկու կաթողիկոսներն, Մովսէս եւ Փիլիպպոս, խիստ պայծառ տեղ են բռնում Հայոց եկեղեցական պատմութեան մէջ, այն խառնաշփոթ, կռւատաբեր եւ աղէտաւոր անցքերից յետոյ, որ կատարուեցան նրանց հինգ նախորդների միմեանց հետ ունեցած անընդհատ հակառակութիւններից: Առաքել կաթողիկոսը դեռ կենդանի էր, երբ Դաւիթ կաթողիկոս ձեռնադրուեցաւ, յետոյ Մելքիսեդեկը, յետոյ Սրապիոնը, յետոյ Մելքիսեդեկի եղբօրորդի Սահակը, — եւ այդպէս, միաժամանակ Էջմիածնի Հայրապետական աթոռը դարձել էր հինգ կաթողիկոսների հակառակութեան առարկայ: Կաշառքով փոփոխակի մէկը միւսի ձեռքից խլում էր իշխանութիւնը, եւ Էջմիածինը ընկած էր ծանր պարտքերի ներքոյ. Նրա բոլոր սրբութիւնները գ[illegible] էին դրուած մահմետականների մօտ: Իսկ այդ ցաւալի ժամանակը փոքր չտեւեց. նա տեւեց ամբողջ քառասուն երեք տարի: Դա այն ժամանակն էր, երբ Հայաստանը լողում էր արեան ծովի մէջ, երբ Շահ–Աբասը Հայոց գերիները վարում էր դէպի Սպահան...

Հիմա դառնանք դէպի Լիմ եւ Կտուց անապատների հիմնարկութիւնը:

Սինեաց մեծ անապատի միաբաններիցըն էր նաեւ Ներսէս վարդապետ Մոկացին: 1622 Թուին, այսինքն Շահ Աբասի գերութիւնից 16 տարի յետոյ, Ներսէսը եկաւ Վասպուրականի կողմերը, եւ մըտնելով Լիմ կղզին, նորոգեց այնտեղի աւերակ ու ամայի վանքը, եւ կազմեց անապատականների մի նոր միաբանութիւն, միեւնոյն կարգերով ու կանոններով, որպէս նա տեսել էր Սինեաց մեծ անապատում: Մի քանի տարուայ ընթացքում կրօնաւորների Թիւը այնքան բազմացաւ, որ Լիմ կղզին նրանց համար շատ փոքր երեւցաւ, այդ պատճառով նրանց մի մասը տեղափոխուեցաւ Կտուց կղզին եւ հիմնեց այնտեղ մի նոր անապատ, ի հարկէ, չփոխելով իրանց ուխտին եւ միաբանութեանը յատուկ կանոնները: Ահա այդ անապատն էր, որ մենք տեսանք, եւ այդ անապատի պատմական ծագումն էր, որ ես խոստացայ անել:

(ՇԱՐ. Ի.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ Նախարարաց Խորհուրդը երեք ժողովներ գումարեց, որմէ ետք ընդունեցաւ նոր Սահմանադրութիւնը: Միւս կողմէ ելմտական նախարար Փինէ ձայնասփիւռէն յայտարարեց թէ տնտեսական եւ ելմտական վտանգները տակաւին ամբողջութեամբ չեն հեռացած եւ դժուարութիւններ կը պահանջուին մասնաւորապէս ճարտարարուեստէն եւ երկրագործութենէն: Նոր տուրքեր կը նախատեսուին:

ՄԱՐՈՔԻ կառավարութիւնը Նախարարաց Խորհուրդի արտակարգ նիստի մը մէջ, որ կը գումարուէր Մուհամմէտ Ե. Թագաւորին նախագահութեամբ, որոշեց ճանչնալ Իրաքի Հանրապետութիւնը:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ Հանրապետութեան առաջին տարեդարձին առիթով Պուրկիպա կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ՝ միջազգային հարցերու շուրջ: — Կարգ մը երկիրներ կարծեցին թէ Ռուսիոյ կողմը դառնալով աւելի շահաւոր են. իրենց գիտնալիքն է: Ամէն մարդ կ'ընէ այն՝ ինչ որ հաճելի կը թուի իրեն: Ապագան ցոյց պիտի տայ թէ որ'ն ուղեղիծն էր լաւագոյնը, Թունո՞ւզի թէ Միջին Արեւելքի մեր եղբայրները, որոնք պառակտումներէ չկարողացան խուսափիլ: Գալով Լիբանանի ամերիկեան միջամտութեան՝ Պուրկիպա ըսաւ թէ Միացեալ Նահանգները բարեկամական օժանդակութիւն մը տարին Լիբանանի ժողովուրդին եւ այդ ցամաքահանումը ոչ մէկ ձեւով կարելի է նմանցնել Հունգարիոյ մէջ կատարած խորհրդային միջամտութեան, որովհետեւ Մոսկուա կ'աշխատի իր տիրապետութեան ենթարկել բովանդակ աշխարհը:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ Արտաքին Նախարար Տիկին Կոլտա Մէյր, որ այս շաբթու Փարիզ պիտի գար կարեւոր խորհրդակցութիւններ ունենալու համար, անհանգստութեան պատճառով քանի մը օրով յետաձգած է իր ճամբորդութիւնը:

ԺԸՆԵՒԻ Արեւելք–Արեւմուտքի հիւլէագէտը կը յայտարարեն թէ ժողովին մէ յաջողած են համաձայնութիւն մը գոյացնել հիւլէական եւ ջրածին փորձերու գլխաւոր չորս հարցերուն շուրջ:

ՏԸԼԸՍ գնաց Արեւմտեան Գերմանիա, ուրկէ պիտի անցնի Լոնտոն:

ՓԷՔԻՆԻ մէջ Մենտէս Ֆրանս ընդունուեցաւ համայնավար Չինաստանի վարչապետ Չու Ան Լէի կողմէ, որուն հետ խօսեցաւ միջազգային կարգ մը հարցերու շուրջ:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ խորհրդային սահմանին վրայ գտնուող Սին–Քիանկ գաւառին մէջ խռովութիւններ ծագեցան շրջանի մահմետական բնակչութեան եւ համայնավար իշխանութեանց միջեւ, երբ համայնավարները որոշեցին փակել մզկիթները:

ՊՈՄՊԷՅԻ մէջ կէս միլիոն բանուորներ, որոնց կը միանան դրամատան պաշտօնեաներ, ապահովութեան ընկերութեանց եւ ճամբորդական գրասենեակներու մէջ աշխատողներ, 24 ժամուան գործադուլ մը յայտարարեցին՝ բողոքելու համար Պոմպէյի կառավարութեան «հակընկերային քաղաքականութեան» դէմ. Ապրիլ ամիսէն ի վեր գործադուլի մէջ են նաեւ չորս հազար կառավարներ:

ՎԻԷՆՆԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ Փեշտայէն եկած լուրերու համաձայն Նաճի կառավարութեան նախարարներէն Իսթվան Պիպօ գաղտնօրէն դատուած է 1956ի յեղափոխութեան ընթացքին ըմբոստներուն օժանդակած ըլլալու յանցանքով: Դատավարութեան արդիւնքը ծանօթ չէ:

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ հերթական խորհուրդը երեք ժամ տեւող ժողով մը գումարեց Փալէ տը Շայոյի մէջ՝ քննելու համար Խրուշչեւի վերջին առաջարկները եւ Նախագահ Այզընհաուըրի պատասխանը: Կը կարծուի թէ հերթական խորհուրդի անդամները մասնաւոր առարկութիւններ չեն ըրած Այզընհաուըրի պատասխանին նկատմամբ. բայց կարծիքի կարգ մը փոքր տարբերութիւններէ՝ բոլորն ալ համաձայն են Արեւմուտքի ներկայ քաղաքականութեան:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ Ճէպէլ Տայա շրջանին մէջ 120 ըմբոստներէ բաղկացած զինեալ խումբ մը բախում ունեցաւ բանակին հետ: 75 ապստամբներ սպաննուեցան եւ 16 ուրիշներ գերի ինկան: Բազմաթիւ պատերազմական զէնքեր եւ մեծ քանակութեամբ ռազմանիւթ գրաւած են:

ՀԱՅԿ. "ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐ"Ը

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ
61ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՌԹԻՒ

Շաւիլի անտառին մէջ, գերեզմանատան մօտ, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի կողմէ:

27 Յուլիս, Կիրակի օր, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ:

Կը խօսին ընկերներ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Առտուն.— Հայաստանի ազատագրութեան ճանապարհին ինկած բոլոր մեր հերոսներու յիշատակին հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Շաւիլի նորաշէն եկեղեցիին մէջ, կէսօրէ ետք ժամը երեքին այցելութիւն ծանօթ շիրիմներուն:

Գեղարուեստական բաժին, բարձրախօս եւ բանախօսութիւն:

Անձրեւի պարագային հանդէսը տեղի կ'ունենայ Սալ թէ Ֆէթի մէջ, րիւ Սթալինկրատ:

×

ԽԱՆԱՍՈՐԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ
3 Օգոստոսին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կարտանի Հ. Յ. Դ. Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Արամ Պետիկեանի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, իրենց եղբօր եւ ազգականին Հայկ Պետիկեանի մահուան առթիւ:

×

Ֆ. Կ. Խաչի Պուրժ. Օտտոյի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ, Տէր եւ Տիկին Սիմոն Շահրիկեանի եւ իր բոլոր պարագաներուն իրենց զաւկին Յարութիւնի կսկծալի մահուան առթիւ:

Նոյն առթիւ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի Պ. Պ. Արզար Սիմոնեանէ հազար ֆրանք եւ Պաղտասար Տիրատուրեանէ հինգ հարիւր ֆրանք, Պ. Բիւզանդ Քէօսէեանէ իր ապաքինման եւ թոռան մկրտութեան առթիւ 1000 ֆրանք: Վարչութիւնս իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլորին:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱԱՅՆ

Բ. խումբը Փարիզէն կը մեկնի Օգոստոս վեցին, Կառ տը Լիոն գտնուիլ ոչ աւելի կանուխ քան ժամը ճիշդ 22, որպէսզի կարելի ըլլայ անմիջապէս ներս մտնել: Հաւաքատեղի Փլաս տը Լ'Օրլօժ:

Լիոնի շրջանի պզտիկները մեկնում 4 Օգոստոսին: Ժամը ճիշդ 16ին գտնուիլ Փէռաշի կայարանի ժամացոյցին տակ:

×

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Այրի Տիկին Խոնարիկ Տատուրեանէ երկու հազար ֆր. իր թոռնիկին ծննդեան առթիւ:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ
AU LAC PALADRU, ISÈRE

Առաջին անգամ ըլլալով այս տարի գտնուած է հսկայ շէնք մը. Գեղատեսիլ վայր՝ լիճին ճիշդ քովը: Ֆութպոլի եւ թենիսի յատուկ դաշտերով:

Օրական՝ 700 ֆրանք:

Ոչ – Նոր Սերնդականները պէտք է դիմեն իրենց շրջանի խումբերուն վարչութեանց:

Դիմել

ALEX KOUYOUMDJIAN
10, Rue d'Enghien, Patis (10e)
TAI. 48-01

Մարսիլիոյ շրջանի համար դիմել՝

Քաղաք՝ Էփիսըրի Թիւպանօ ԼԵՒՈՆ ՔԼՃԵԱՆ, 18 Րիւ Թիւպանօ, Մարսէյլ:

Պոմոն՝ ՏԻԳՐԱՆ ՂԱԶԱՐԵԱՆ, 14 Պուլ. Վօքուա Լարոզիէռ:

Պ. Օտտօ՝ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ 84 Պուլ. տը լա Մէտիթէրանէ:

Սէն Լու՝ ՇԱՀԷՆ ՀՈԶՈՅԵԱՆ, 101 Թըրավէրս Շըվալիէ:

Սէն Ժեռոմ՝ ԱԼԻՍ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, Պուլ. Արարատ:

Սէնթ Մառկրիթ, ԿԱՐԱՊԵՏ ՏՕՆԱՊԵՏԵԱՆ, Քամփանեը Րիփէր:

Սէնթ Անթուան՝ ՇՏՈՅԵԱՆ,

Կառտան՝ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ, 10 Փիւի – Պիվէր:

Նիս՝ Գ. ԽՈՍՐՈՎԵԱՆ, 1 րիւ Ամիրալ տը Կրաս:

Ավինեոն՝ ՄԱԴՈՅԵԱՆ:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Պ. Զարեհ Զուհաճեան կը նուիրէ երեք հազար ֆրանք, Հայ Կարմիր Խաչի Անտէր հիւանդներու ֆոնտին, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Տիկին Մառի Աղապապեանի յիշատակին:

Տէր եւ Տիկին Ֆաքիրեան կը նուիրեն երկու հազար ֆրանք Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օգափոխութեան կայանին, ողբացեալ Սիմոն Ճանկէօզեանի մահուան Բ. տարելիցին առթիւ:

Պ. Արա Հօտողեան կը նուիրէ հինգ քիլօ դեղձ Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օգափոխութեան կայանին իր այցելութեան առթիւ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Թիֆլիսէն (Վրաստան) Պօղոս Թօրէքեան կը փնտռէ (Սապանճայի Նոր Գիւղէն) իր հօրաքրոջ աղջիկը՝ Նուէր Բըլեան, Թէֆէրի աղջիկը, որ ամուսնացած է եւ կը կարծուի թէ նոր մականունն է Խոսրովեան: Կը փնտռէ նաեւ հօրեղբօր աղջիկը՝ Կուսինէ Աբրահամեան. կը կարծուի թէ այս վերջինը կը գտնուի Փարիզ (Քլինեանքուր) կամ Մարսէյլ: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել.— Նորայր Մարգարեան, 62 րիւ Տոփինէ, Լիոն:

×

Հայաստանի Շամշադինի շրջանի Բերդ գիւղէն Տիկին Հայկանոյշ եւ իր որդին՝ Սարգիս Իվանի Աթոյեան, կը փնտռեն իրենց ամուսինն ու հայրը՝ Իվան Սերգոյի Աթոյեան, որ Բ. Աշխարհամարտին զինուոր մեկնեցաւ: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել.— Անդրանիկ Ադամեան, Ֆոնտաքըր Շանթ Ֆլէօրի, Վիլա Օրանժ, Սէն Ժիւլիէն, Մարսէյլ:

(Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի (29 Յուլիս) ժամը 21ին Քաֆէ Րէժանի մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ: Զեկոյց եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1958 – 1959 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են. ամէն անոնք որ կը փափաքին դրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա.— Ֆրանսականը, որ տառացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պըրվէի եւ քալորէայի:

Բ.— Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ: Տարեվճարն է 150000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ:

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան: 1 Պուլըվար տիւ Նօր, Լը Րէնսի: հեռաձայն Լը Րէնսի 172:

Հաղորդակց.— Էկլիզ տը Բանթէնէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէնսի Փավիյեօն:

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երկու վկայեալ հիւանդապահուհիներ կ'ուզուին հայկական զոյգ ծերանոցներուն համար (Անտիյի եւ Մոնմորանսի): Ներկայանալ ամէն օր Աղքատախնամի գրասենեակը՝ 32 րիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9):

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
17. Rue Bleue. 17 – PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամսեայ 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 29 ՅՈՒԼԻՍ — MARDI 29 JUILLET 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8254 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4055

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԶՈՒԳԱԿՇԻՌ ՄԸ

Փոթորկալից ամիս մը եղաւ 1958 Յուլիսը, որու ընթացքին տեղի ունեցած դէպքերը պիտի արձանագրուին ժամանակակից պատմութեան մէջ :

Յուետես հրապարակագիրներ բաղդատութեան եզրեր կը գտնեն «Միւնիխ»ի հետ, որ 1938ին ժամանակաւոր կերպով փրկեց խաղաղութիւնը, տարի մը վերջ յանգելու համար համաշխարհային երկրորդ պատերազմին :

Մերձաւոր Արեւելքի դէպքերն են, որ այս անգամ կը սպառնան խաղաղութեան :

Արաբ ժողովուրդին զարթօնքը իրականութիւն մըն է :

Երկար տարիներ օսմանեան բռնակալութեան տակ ապրելէ վերջ, Արաբները ազատագրուեցան 1918 Նոյեմբերին շնորհիւ դաշնակիցներու յաղթանակին :

Շուրջ քառորդ դար Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հոգատարութեան տակ խաղաղ շրջան մը բոլորեցին անոնք եւ պատեհութիւն ու առիթ ունեցան պատրաստուելու ազատ ու անկախ կեանքի :

Հոգատարութիւնը ժամանակաւոր էր արդէն : Ազգերու Դաշնակցութիւնը Ֆրանսայի յանձնելով Սուրիոյ եւ Լիբանանի հոգատարութիւնը եւ Անգլիոյ՝ Իրաքինն ու Պաղեստինինը, նպատակ ունէր դարերով ստրկութեան տակ ապրած ժողովուրդները առաջնորդել դէպի անկախութիւն :

1919ին Հայաստանի համար եւս կը փնտռէին հոգատար մը :

Միացեալ Նահանգներու բարեմիտ նախագահը՝ Ուտրօ Ուիլսըն՝ մեծ յոյսեր տուած էր Հայերուն : Սակայն ամերիկեան խորհրդարանը ո՛չ միայն մերժեց Հայաստանի հոգատարութիւնը, այլ նոյնիսկ չուզեց մաս կազմել Ժընեւի ատեանին, որուն գաղափարն իսկ նոյն նախագահէն էր յղացած :

Հոգատար պետութիւնը պարտաւոր էր ո՛չ միայն արտակարգ ծախքեր ընել նորակազմ պետութեան շինարարական ձեռնարկներուն համար, այլ եւ պաշտպանել անոր սահմանները արտաքին յարձակումներու դէմ :

Միացեալ Նահանգները չուզեցին այդքան մեծ պատասխանատուութիւն ստանձնել, կառչելով «Մընրոյի վարդապետութեան», որ կ'արգիլէր իրենց Ամերիկայէն դուրս ուրիշ երկիրներու գործին խառնուիլ : Բացառութիւն կազմած էր միայն առաջին աշխարհամարտը, երբ դաշնակիցներու ամէնէն տագնապալի օրերուն (1917) ամերիկեան բանակները օգնութեան հասան Եւրոպային :

1919ին Ուիլսըն Փարիզ եկաւ՝ հաշտութիւն կնքելու համար Գերմանիոյ հետ : Ու Վէրսայլի դաշնագրի ստորագրութենէն վերջ (28 Յունիս 1919), Մ. Նահանգները կրկին քաշուեցան իրենց պատեանին մէջ :

Հայաստանն ալ ձգուեցաւ իր բախտին :

1920 Օգոստոս 10ին Սեւրի դաշնագիրը տուին Հայերուն՝ իբրեւ հատուցում մէկուկէս միլիոն Հայերու արեան :

Ու երբ մէկուկէս ամիս վերջ նորազատ Հայաստանը յարձակման ենթարկուեցաւ, մեծ դաշնակիցները Պիղատոսին պէս իրենց ձեռքերը լուացին, առանց դոյզն խղճահարութեան :

Բախտաւոր եղան արաբական երկիրները, որոնք հզօր պաշտպաններու շնորհիւ ո՛չ մէկ արտաքին թշնամիի յարձակումը կրեցին :

Երկրորդ աշխարհամարտէն վերջ բոլորն ալ դարձան ազատ եւ անկախ պետութիւններ :

Ու այսօր կը ձգտին իրականացնելու համարաբական միութիւնը :

Գալով «Մընրոյի վարդապետութեան», տեղը տուած է «Այզընհաուըրի վարդապետութեան» :

Ամերիկա, որ կը զգուշանար ստանձնել Հայաստանի հոգատարութիւնը, անոր հեռաւորութեան եւ աղքատութեան պատճառաւ (քարիւղ չունէր), այժմ ձեռքովոտքով մխրճուած է Մերձաւոր Արեւելքի գործերուն մէջ :

Ի՛նչ մեծ տարբերութիւն երէկուան եւ այսօրուան միջեւ :

Ի՛նչ տխուր զուգակշիռ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՌԱՆՑ ԻՐԱՔԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ՝

ՊԱՂՏԱՏԻ ՈՒԽՏԻՆ ԺՈՂՈՎԸ ԲԱՑՈՒԵՑԱՒ

ՏԸ ԿՈԼ ԵՒ ՄԱՔՄԻԼԸՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԵՑԻՆ ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ

Նախագահ Այզընհաուըրէ ետք Խրուշչեւին պատասխանեցին նաեւ զօր. Տը Կոլ եւ Վարչապետ Մաքմիլըն : Առաջին առիթով կը տեսնուի թէ Արեւմտեաններ համաձայն չեն իրարու մէջ :

Նախագահ Այզընհաուըր կ'առաջարկէր, որ Մեծերու ժողովը տեղի ունենայ Ապահովութեան Խորհուրդի նիստի ձեւին տակ, Իսրայէլի մասնակցութեամբ :

ՄԱԿի շրջանակին մէջ ժողով գումարելու առաջարկը ներկայացուած էր Անգլիոյ կողմէն : Վարչապետ Մաքմիլըն իր նոր պատասխանին մէջ հաւատարիմ կը մնայ այդ տեսակէտին, Խրուշչեւին գրելով.— Կը կրկնեմ, թէ բնականաբար ես պատրաստ եմ Նիւ Եորք երթալու՝ եթէ դուք ալ երթաք :

Զօրավար Տը Կոլի նամակը կը պարունակէ գլխաւոր երկու կէտեր, ճշդելէ ետք թէ ինք կը մնայ այն դիրքին վրայ՝ զոր որդեգրած էր առաջին նամակին մէջ.—

1.— Համաձայնիլ Մեծերու ժողովի մը գումարման շուրջ եւ խնամքով պատրաստել զայն :

2.— Դէմ է նման ժողովի մը՝ Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ, ուր վիճարանութեանց փիւպլիսիթէն, մասնակցողներու բազմապատկուած թիւը եւ ՄԱԿի կրքոտ մթնոլորտը պատճառ պիտի ըլլան որ համաձայնութիւններ կարելի չըլլայ գոյացնել :

Անկախ այս բոլորէն Տը Կոլ կը շեշտէ թէ Մեծերու ժողովին Եւրոպայի մէջ գումարուիլը ճակատն է, քանի որ «Միջին Արեւելքի ճակատագիրը ուղղակի կապ ունի Եւրոպայի հետ » :

Եւրոպայի եւ Միջին Արեւելքի անքակտելի կապերուն պաշտպանութիւնն էր պատճառը, որ Արտաքին նախարար Քուվ տը Միւրվիլ կիրակի օր գնաց Հռոմ՝ այս ուղղութեամբ խորհրդակցութիւններ ունենալու համար Իտալացիներուն հետ : Օդակայանին մէջ նախարարը յայտարարեց.— Մեր երկու երկիրներուն գործակցութիւնը այսքան արդիւնաւոր չէր եղած : Իտալիոյ վարչապետին եւ Արտաքին նախարարին հետ պիտի խօսիմ միջազգային հրատապ հարցերուն շուրջ եւ մասնաւորապէս՝ Միջին Արեւելքի մասին :

Վարչապետ Ֆանֆանիի կարծիքը այն է թէ բաւական չէ առժամեայ լուծում մը գտնել Միջին Արեւելքի հարցին : Արաբական աշխարհի տագնապին համար՝ քաղաքականէն աւելի տնտեսական լուծում մը պէտք է գտնել : Իտալական այս տեսակէտին համաձայն է նաեւ Արեւմտեան Գերմանիա :

Իտալեւգերմանական տեսակէտներու նոյնութիւնն է թերեւս պատճառը, որ Իտալացիք չահագրգռուած են Քուվ Տը Միւրվիլի Պոնի մէջ ունենալիք խորհրդակցութիւններով : Ֆրանսայի Արտաքին նախարարը երեքշաբթի օր Հռոմէն պիտի անցնէր Արեւմտեան Գերմանիա, ուր Միացեալ Նահանգներու Արտաքին Նախարար Տըլըս չորաթ օր կարեւոր տեսակցութիւն մը ունեցած էր վարչապետ Ատընաուըրի հետ :

Տըլըս Լոնտոն երթալէ առաջ իջած էր Պոն, այն պահուն՝ երբ խորհրդային յուշագիր մը կը հասնէր Ատընաուըրի, որ օժանդակած էր «Արաբներուն դէմ կատարուած ամերիկեան յարձակումին» :

Տըլըս – Ատընաուըր խօսակցութեանց շուրջ հրապարակուած զեկոյցը լակոնական է եւ կը մաղթէ որ իրերահասկացողութեամբ եւ բարեկամութեամբ կարգադրուին արաբական աշխարհը յուզող հարցերը : Վարչապետ Ատընաուըր շեշտած է, թէ հարկ է համաձայնիլ արաբ ազգայնականներուն հետ՝ պահպանելով Իսրայէլի անկախութիւնը :

Գալով խորհրդային յուշագիրին, ան կ'ակնարկէր գերմանական օդակայաններուն՝ որոնք կ'օգտագործուին ամերիկեան ուժերուն կողմէ՝ դէպի արաբական աշխարհը կատարուող իրենց արշաւին մէջ : Մոսկուա կը պահանջէ որ Գերմանիոյ կառավարութիւնը իր օդակայանները արգիլէ Ամերիկացիներուն :

Ներկայիս, ծանօթ է արդէն Ատընաուըրի տալիք պատասխանը — Արեւմտեան Գերմանիա օրինաւոր դիրքի մէջ կը գտնուի՝ գործակցելով իր դաշնակիցներուն հետ :

ՊԱՂՏԱՏԻ ՈՒԽՏԻՆ ԺՈՂՈՎԸ

Արտաքին նախարար Տըլըս, Լոնտոնի ամերիկեան դեսպան Ուայթնէյ, վարչապետ Մաքմիլըն եւ Անգլիոյ Արտաքին նախարար Սելվին Լոյտ կիրակի օր բազմաթիւ խորհրդակցութիւններ ունեցան : Ժողովին մասնակցեցաւ նաեւ Պատերազմական նախարար Սէնտս : Օրակարգի գլխաւոր նիւթը անգլեւամերիկեան միջամտութիւնն էր Լիբանանի եւ Յորդանանի մէջ : Մասնաւորապէս քննուեցան քաղաքական հարցեր, որոնց մէջ մեծ տեղ մը յատկացուած էր Իրաքի Հանրապետութեան :

Երկուշաբթի առաւօտ բացուեցաւ Պաղտատի Ուխտին ժողովը առանց Իրաքի մասնակցութեան : Ժողովին ներկայ էր նաեւ Տըլըս : Առաջին տպաւորութիւնը այն է, թէ Անգլիա, Թուրքիա, Պաքիստան եւ Փաքիստան պիտի զօրացնեն Ուխտը, որպէսզի շարունակէ ան իր գործը՝ նոյնիսկ առանց Իրաքի :

Տըլըսի մտահոգութիւնը սակայն այն է, որ Ուխտին անդամները Միջին Արեւելքի տագնապին նկատմամբ պէտք է որդեգրեն իրենց լաւագոյն դիրքը՝ նոր բարդութիւններ չստեղծելու համար : Պաքիստան, Փաքիստան եւ Թուրքիա Խ. Միութեան սահմանակից ըլլալով՝ հաւանական է որ ներկայացնեն նոր առաջարկները :

Իրաքի Հանրապետութեան վարչապետ զօրավար Քասըմ ձայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ, յայտնելով թէ նախկին սահմանադրութիւնը ի զօրու չէ այլեւս եւ կազմուած է «առժամեան սահմանադրութիւն » մը՝ Հանրապետութեան համար :

Նոր Սահմանադրութիւնը կը ճշդէ թէ Իրաք անկախ հանրապետութիւն մըն է, բոլորովին ինքնիշխան, մայրաքաղաքը՝ Պաղտատ : Իրաքցի ազգը մէկ մասն է արաբ ազգին եւ իսլամութիւնը երկրին կրօնն է :

Մամուլի Ռէօյթէր գործակալութեան թղթակիցը տեսակցութիւն մը ունենալով վարչապետ Քասըմի հետ խօսած է Պաղտատի Ուխտին մասին : Իրաքի նոր կառավարութեան ղեկավարը յայտնած է,

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ կիրակի օր արձակեցին արուեստական նոր արբանեակ մը՝ «Հետախոյզ - Դ.» որ կը դառնայ երկրին շուրջը : Ամերիկեան ամէնէն ծանր արբանեակն է ասիկա, որ կը կշռէ 17 քիլոյէն քիչ մը աւելի :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Պատերազմական նախարար մառէշալ Մալինովսքի խորհրդային «Նաւազներու օր»ուան առթիւ կոչ մը ըրաւ կարմիր բանակին՝ որ «պատրաստ ըլլայ պայքարի, Յորդանանի եւ Լիբանանի մէջ կատարուած անգլեւամերիկեան աշխարհակալներու յարձակումէն ետք » :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ձայնասփիւռը անգամ մը եւս խօսելով Գերմանիոյ վերամիացման մասին, յայտարարեց թէ չորս մեծերու միջեւ կարգադրուելիք խնդիր մը չէ ան. «գերմանական հարցին բանալին կը գտնուի ո՛չ Ուաշինկթընի, ոչ Փարիզի, ո՛չ ալ Պոնի մէջ, այլ՝ գերման ժողովուրդին ձեռքերուն մէջ » :

ՌՈՒՄԱՆԻԱՅԷՆ մեկնեցան խորհրդային վերջին զինուորները. այս առիթով ընդունելութիւն մը եղաւ Պուքրէշի մէջ՝ մասնակցութեամբ ռումանացի եւ ռուս բարձրաստիճան անձերու :

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետ Ֆանֆանի մեկնեցաւ Ամերիկա. երկուշաբթի առաւօտ ժամը 9ին պիտի հասնէր Նիւ Եորք՝ Ուաշինկթըն երթալու համար : Ֆանֆանի պիտի տեսնուի Այզընհաուըրի հետ :

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ մէջ Ամերիկացիները ձերբակալեցին լեհ նաւաստի մը՝ որ կը փորձէր փախչիլ եւ ազատութիւնը ընտրել. նաւաստին յանձնուեցաւ լեհ նաւապետին :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ նոր ձեւի ազգային վիճակահանութիւն մը ստեղծուած է. հինգ ռուբլինոց տոմսակով մը (500 ֆր.) կարելի է շահիլ հարիւր բնակելի տուներ, կառքեր, դաշնակներ, սառնարաններ եւն. :

ՓԱՐԻԶ – ՄՈՍԿՈՒԱ առաջին օդանաւը պիտի մեկնի Օգոստոս երեքին :

1957ի Ա. ԶՕՐԱԲԱԺԻՆԸ որուն ծառայութեան շրջանը կը վերջանար Յուլիս 31ին եւ 1959 Յունուար 30ին պիտի պահուին զրօշի տակ : Այս զօրաբաժնին մաս կը կազմեն այն զինուորները որ ծնած են 1937 Յունուար մէկէն Յունիս 15 եւ կանչուեցան 1957 Մարտ 1, Մայիս 1, Յուլիս 1 (ցամաք) Փետրուար եւ Մայիս 1, 1957 (օդային բանակ) :

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ 436 յաւելեալ կառախումբ ճամբայ պիտի ելլէ Փարիզէն Յուլիս 30էն Օգոստոս 4 :

ԱՆԳԼԻՈՅ ԻՇԽԱՆ ՇԱՐԼԸ, առջի օր ստացաւ Կալլէսի իշխանի տիտղոսը որ վեցուկէս դարէ կը պատկանի ժառանգորդ իշխաններուն :

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ մէջ երկու հազար ըմբոստներ յարձակում մը գործեցին Սումթրայի Պըքի – Հինկի քաղաքին վրայ. գրեթէ ամբողջութեամբ գրաւած էին քաղաքը, բայց ետ մղուեցան բանակին կողմէ :

ՀԱՒԱՆԱՅԻ կառավարութիւնը կը հաղորդէ թէ վերջին օրերու ընթացքին քուպացի 68 ըմբոստներ սպաննուեցան :

ԱՆԳԼԻԱՅԻ երեք հազար զինուորներ եւս գացին Կիպրոս. այս ձեւով բրիտանական 19րդ զօրաբաժինը ամբողջ կազմով կը գտնուի կղզիին մէջ :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՁԻՆԱՍՏԱՆ եւ Հիւս. Քորէա տօնեցին Քորէայի զինադադարի ստորագրութեան հինգերորդ տարեդարձը :

ԼՈՆԿ ՊԻՉԻ մէջ տեղի ունեցաւ աշխարհի գեղուհիին ընտրութիւնը. երկրորդ անգամ ըլլալով Լատին Ամերիկայէն ընտրուեցաւ աշխարհի գեղուհին (Կոլոմպիա), 79 մրցակիցներու մէջ կը կոչուի Լուզ Մարինա Զիւլուակա, 19 տարեկան ուսանողուհի մը :

ՃՈՒԳԱԿՆԻՒ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԿՈՒ ՀԱՅԵՐՈՒ

Պէյրութի Կաթողիկոսարանին մէջ, ամերիկեան թերթի մը թղթակիցը Վսեմ. Աղաճանեան Կարտինալին մօտ ունեցած ունկնդրութեան մը ընթացքին, զանազան հարցումներ կ'ընէ Հայ հոգեւորականին, ջանալով հասարակաց կէտեր գտնել Անաստաս Միկոյեանի եւ Աղաճանեան Կարտինալի միջեւ: Սակայն Կարտինալը միշտ կը ժխտէ թղթակիցին երեւակայական հաւաստումները: Ի վերջոյ թղթակիցը կը բացագանչէ. «Ուրեմն հասարակաց ի՞նչ կայ Միկոյեանի եւ ձեր միջեւ»: «Միայն սա կայ որ, երկուքիս ալ անունը «եան»ով կը վերջանայ, կը պատասխանէ Կարտինալը ժպտելով»: Յաջորդ օրը, թղթակիցը իր յօդուածը կը զարդարէր հետեւեալ վերնագրով: «Կարտինալ Աղաճանեան ըսաւ ինծի. միակ հասարակաց կէտը որ կայ Միկոյեանի եւ իմ միջեւ, այն է թէ երկուքիս ալ անունը «եան»ով կը վերջանայ»: Ուրիշ խօսքով, Կարտինալը ըսել ուզած էր թէ երկուքն ալ Հայ էին. այդ էր միակ հասարակաց կէտը:

Կարելի՞ է միթէ գոհանալ Կարտինալին այդ յայտարարութեամբ: Արդեօք ուրիշ հասարակաց կէտեր կարելի չէ՞ գտնել այս երկու միջազգային դիրք ու համբաւ ունեցող անձնաւորութեանց միջեւ: Դժուար չէ այդ ըսել: Շեշտելու եմ սակայն որ անոնց միջեւ գոյութիւն ունին առաւելաբար խրամերժ եւ հակընդդէմ գաղափարապաշտութիւններ, որոնք մէկ կողմանէ կը կեդրոնանան համայնավար քաղաքագէտի գաղափարին մէջ, իր անմիջական հետեւանքներով, իսկ միւս կողմէ ցոյց կուտան հոգեւորականը՝ իրմէ պահանջուած բոլոր ձիրքերով եւ առաքինութիւններով:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

Քաղաքական անձնաւորութիւն մըն է Անաստաս Միկոյեան: Մոսկուայի Խորհրդային վարչակարգին փոխ-նախագահն է ան: Իսկ համայնավար կուսակցութեան մէջ առաջին քարտուղարի տիտղոսին, իրաւունքներուն եւ պարտականութիւններուն կը մասնակցի, յայտնաբերելով կարեւոր գործունէութիւն մը եւ հեղինակութիւն մը: Այժմ քաղաքական շրջանակները զինքը յորջորջած են Խորհրդային «Թիւ երկու» անձնաւորութիւնը: Երկու ամիս առաջ Պոնի մէջ, ինքն էր որ Խորհրդային Միութեան կողմէ ստորագրեց Արեւմտեան Գերմանիոյ հետ կնքուած խիստ կարեւոր համաձայնագիրը: Այս առթիւ ակնբախ եղաւ անոր վայելած հեղինակութիւնը, համայնավար վարչակարգէն ներս թէ դուրս: Միջազգային մամուլը երկարօրէն անդրադարձաւ այս համաձայնագրին ու Միկոյեանի մասին: Խորհրդային Միութեան համար անժխտելի կարեւորութիւն ունի Միկոյեանը, որովհետեւ այդ մեծածաւալ կայսրութեան մէջ ամէն ինչ, — ինչպէս եւ տնտեսական հարցերը — կեդրոնական կառավարութենէն է որ կախում ունին: Եւ որովհետեւ ստորադաս ժողովուրդներու անձնականութիւնը փճացնող ու ջնջող դրութիւն մըն է համայնավարութիւնը, անհրաժեշտ է որ տնտեսական դետնի վրայ, բոլոր երկիրներուն առաւելութիւններն ու կարիքները համաձայնեցնող, չահագործող, ստորադասող [illegible] դեբադասող ուղեղ մը գոյութիւն ունենայ: Այդ տնտեսագէտ կարող ուղեղն է Միկոյեան: Ինքն է որ կը պատրաստէ այն նշանաւոր հնգամեայ վիթխարի «փլան»ները, կը զարգացնէ մեծ ու փոքր ճարտա[illegible]ը, առանց որուն դժուար է ստ-քի[illegible] Խորհրդային այդ [illegible] բանակ[illegible] կայսերապաշտութիւնը:

1[illegible] հազար Հայ կաթողիկէ հաւատացեալ[illegible] ուղղող համայնքին հոգեւոր պետն է [illegible] Աղաճանեան. է միաժամանակ Կաթողիկոս – Պատրիարքը յիշեալ համայնքին, Տանն Կիլիկիոյ տիտղոսով: Մինչեւ անցեալ ամիս, նա անժխտելիօրէն միջազգային համբաւ վայելող անձնաւորութիւն մըն էր, առանց սակայն միջազգային կարեւոր պաշտօն մը ունենալու: Անցեալ Յունիս 18ին, Պիոս ԺԲ. Սրբ. Քահանայապետը զինք «Հաւատոյ տարածման ժողով»ին փոխ-նախագահ կ'անուանէր: Գործնականին մէջ նա նախագահն է առանց տիտղոսը կրելու. որովհետեւ նախագահը — Կարտինալ Ֆոմազոնի Պիոնտի — չտուեց գործէ քաշուած է ծերութեան, յատկապէս կուրութեան պատճառաւ: Այս անուանումով Աղաճանեան Կարտինալը շատ կարեւոր պաշտօն մը ունեցաւ: Անոր զօրութեամբ նա այժմ անմիջական հոգեւոր հովիւն է 32 միլիոն ժողովուրդներու, բաղկացած մօտ երեսուն ազգերէ, որոնց գլխաւորներն են. Չինացիները՝ չորս միլիոն, Հնդիկները՝ երեքուկէս միլիոն, Հնդկաչինները՝ երեք միլիոն, Աւստրալիացիները՝ երկուքուկէս միլիոն. հուսկ կուգան Ճափոնցիները, Ինտոնեզցիները, Ալժերիացիները, Գոնկոցիները եւայլն: Հողային հաշիւով, նա հոգեւոր պետն է Ասիոյ — ի բաց առեալ Միջին Արեւելքի երկիրներէն, որոնք Արեւելածէս են — Ափրիկէի եւ Ովկէանիոյ, ինչպէս եւ հիւսիսային Եւրոպայի երկիրներուն մէջ ապրող Կաթողիկէ ժողովուրդներուն: Իր անմիջական իշխանութեան տակ ունի երեք կարտինալներ — Բեքինի՝ Չինաստան, Գոմպէյի՝ Հնդկաստան, Սիտնէյի՝ Աւստրալիա. այս վերջինը իր աշակերտը եղած է —հարիւրէ աւելի Արքեպիսկոպոս – Եպիսկոպոսներ, մօտ քառասուն հազար վարդապետ եւ աշխարհական առաքեալներ, քան հազարէ աւելի մայրապետներ: Վսեմ. Աղաճանեան Կարտինալին վարած «ժողով»ին հոգատարութեան յանձնուած են մէկ միլիար 200 միլիոն հեթանոս ժողովուրդներ, որոնց մէջ նա պէտք է տարածէ քրիստոնէական հաւատքը: Ժողովուրդի մտքին մէջ, բացատրելու համար թէ որչափ կարեւոր է այդ պաշտօնը, յիշեալ «ժողով»ին նախագահը «Կարմիր Պապ» ժողովրդական տիտղոսը կը կրէ: Իր պաշտօնին բերմամբ Կարտինալը պէտք է անդադար ճամբորդէ այդ երկիրներուն մէջ, անոնց կարիքները տեղւոյն վրայ ուսումնասիրելու համար: Ըսենք նաեւ որ Աղաճանեան Կարտինալը կը մնայ միշտ Հայ Կաթողիկէ համայնքին կաթողիկոս – պատրիարքը, եւ ըստ այնմ ամէն տարի որոշ շրջան մը պիտի անցընէ Լիբանան՝ իր թեմը:

ՈՎ ԵՆ ՅԻՇԵԱԼ ԱՆՁՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Կովկասցի է Աղաճանեան Կարտինալը. ծնած Ախալցխա 1895ին: Մկրտութեան անունով Ղազարոս կոչուած: Սարգիս Տէր – Աբրահամեան Գերապայծառը զինք 1906ին Հռոմ ղրկած է, հետեւելու համար եկեղեցական դասընթացքներուն «Հաւատոյ Տարածման Վարժարան»ին մէջ: Այս շրջանին համար է որ խօսք կը շրջի թէ ունկնդրութեան մը ընթացքին, Պիոս Ժ. Պապը, (այժմ սրբադասուած), փոքրիկ Ղազարոսին շատ կարեւոր դիրք մը մաղթած ըլլայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ մէջ: Իմաստասիրութեան աստուածաբանութեան եւ իրաւագիտութեան համալսարանները աւարտելէ յետոյ նա ստացած է դոկտորի տիտղոսը ու վարդապետ ձեռնադրուած է 1917ին: 1919ին անցած է Թիֆլիս: 1922ին, համայնավար յառաջխաղացքին ժամանակ կանչուած է Հռոմ «Հաւատոյ Տարածման Համալսարան»ին մէջ նախ տիեզերաբանութիւն, ապա հիմնական աստուածաբանութիւն դասաւանդելու համար: Եղած է միաժամանակ փոխ – տեսուչ Հռոմի Լեւոնեան Հայ Դպրեվանքին: Նոյնին տեսուչ նշանակուած է 1932ին: Եպիսկոպոսական ձեռնադրութիւն ստացած է 1935ին Հռոմի մէջ: Պէյրութի մէջ գումարուած Հայ Կաթողիկէ ինը Արքեպիսկոպոս – Եպիսկոպոսներու Սինհոդոսը զինք միաձայնութեամբ Կաթողիկոս – Պատրիարք ընտրած է 1937ի երեսուն նոյեմբերին: 1946ի ըսկիզբը Պիոս ԺԲ. Քահանայապետը 32 նոր անուանած կարտինալներուն առաջինը նշանակած է զինքը: Կարտինալ Աղաճանեան, որուն Կաթողիկոսարանը Պէյրութ է, այցելած է Միջին Արեւելքի բոլոր երկիրները, երկու անգամ Ֆրանսական կառավարութեան պաշտօնական հիւրը եղած է, այցելած է երկիցս Միացեալ – Նահանգները, եւ մէկ անգամ Պրազիլն ու Ուրուկուէյն: 1954ին նա Նախագահ անուանուած է Պիոս ԺԲ.էն Արեւելեան եկեղեցիներու համար Օրէնագիրք պատրաստող կարտինալական յանձնախումբին, եւ արդէն իսկ հրատարակած է կարեւորագոյն մասը, «Ցաղագս Անձանց»ը: Նոյն գործին համար նա Հռոմ կը գտնուէր, երբ Վատիկանեան ձայնասփիւռը ծանոյց վերջին անուանումը:

Նմանապէս կովկասցի է Անաստաս Իվանովիչ Միկոյեանը: Ծնած է նոյն տարին, 1895ին Սանահինի մէջ: Նախնական ու բարձրագոյն ուսումը ստացած է Թիֆլիսի Հայկական Դպրատան մէջ: Սկզբնական շրջանին խանդավառ պայքարող մը եղած է Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան շարքերէն ներս: Տակաւ հակած է դէպի Լենինեան գաղափարապաշտութիւնը: 1917ին կարեւոր մաս մը առած է Պաքուի քաղաքական կռիւներուն, վիրաւորուած է եւ նոյն քաղաքի յեղափոխական Կոմիտէին անդամ ընտրուած: Այս շրջանին է որ նա հրատարակած է «Սոցիալ – Դեմոկրատ» թերթը: 1918ին, երբ համայնավարութիւնը նեղ շրջան մը կ'անցնէր Կովկասի մէջ, ինք հաստատակամութեամբ իր դիրքին վրայ մնացած է: Քանիցս ձերբակալուած է, բանտարկուած ու փախած: Միշտ 1918ին՝ կազմակերպած է մեծ ապստամբութիւն մը Կովկասի Ընդհ. Հրամանատար Զօր. Տենիքինի դէմ: 1919ին յաջողցուցած է Պաքուի մեծ գործադուլը: Սակայն դարձեալ ձերբակալուած է եւ դարձեալ փախած: Այս անգամ անցած է Մոսկուա: Հոն ճանչցած է Լենինը եւ համայնավար պարագլուխները: 40 տարի շարունակ աշխատած է Մոսկուայի շրջանակներուն մէջ: 1926ին անոր թեկնածութիւնը արդէն դրուած էր կուսակցութեան քաղաք-բիւրոյին անդամակցելու համար: Սակայն ընտրուեցաւ միայն 1935ին: Միկոյեան հուսկ կոմիսար նշանակուեցաւ տնտեսեղէնի ճարտարարուեստին: Իբր այդ անցաւ Միացեալ Նահանգները. Շիքակոյի մէջ ուսումնասիրեց ձեռք բերուած յաջողութիւնները այս ճիւղին մէջ. վերադարձաւ Մոսկուա եւ ստեղծեց նման գործարաններ: Իր ձեռնարկը մեծ յաջողութիւն ունեցաւ յատկապէս խտացած կաթին ու պահածոյ միսին համար: Պատերազմի նախօրեակին նա առեւտուրի կոմիսարն էր: Պատերազմէն յետոյ եղաւ նաեւ կոմիսարութիւններու խորհրդային փոխ – նախագահը: Այս շրջանին է որ նա սկսաւ քաղաքական հեղինակութիւն վայելել: Կոչուեցաւ Ստալինեան շքախումբին «Գործի մարդը»: Ստալինի ընկերացաւ թէ՛ Թեհրանի թէ՛ Եալթայի բանակցութիւններուն համար: 1950ին Խորհրդային Միութեան կողմանէ Մաօյ Ցէ Թունկի հետ ստորագրեց Սովետ Չինական դաշնագիրը: 1954ին Մալէնկովի հետ պահ մը պաշտօնանկ եղաւ, սակայն շուտով վերագրաւեց իր դիրքը: 1956ին իր ստորագրութիւնը դրաւ Սովետ Արեւմտեան Գերմանիոյ առաջին համաձայնագրին տակ, գործօն մաս առաւ համայնավար կարգ մը պետերու մաքրագործումին ու հուսկ 1958 նշանակուեցաւ փոխ – նախագահ Խորհրդային Միութեան:

(Շար.) ՆԵ[illegible] [illegible]ՕՐԵԱՆ

ԹՐԱՆՍԻԼՎԱՆԻՈՅ ՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱՆՑԵԱԼԷՆ

Երկար է ցանկը այն ականաւոր անձերուն, զորս Թրանսիլվանիա հաստատուած մօտ երկու հարիւր հազար Հայերը տուին իրենց նոր հայրենիքին:

Հունգար ժողովուրդի ազատագրական պայքարին մասնակցող եւ հանրային աշխատանքներու մէջ համբաւ շահած Հայերէն շատերը եղած են Կեորկեն քաղաքէն:

1848 – 49 տարիներուն, Հունգար ժողովուրդը ապստամբեցաւ Աւստրիոյ կայսրութեան դէմ, որու բռնակալութեան տակ ինկած էր: Այս ապստամբութիւնը վարող 13 Հունգար զօրավարներէն երեքը՝ Կեորկենցի Հայեր էին. Քիշ Էռնէօ, Լազար Վիլմոշ եւ Ցեց Յովհաննէս: Ապստամբութիւնը խեղդուեցաւ արեան մէջ եւ անոր 13 զօրավարներէն 12ը, որոնց շարքին նաեւ Քիշ Էռնէօ եւ Լազար Վիլմոշ գնդակահարուեցան: Ցեց Յովհաննէս յաջողեցաւ անցնիլ Իտալիա եւ յետոյ Արժանթին (Պուէնոս Այրէս), ուր մեռաւ 1904ին: 1892 Մարտ 5ին ան կը գրէ Կերլայի մէջ հրատարակուող «Արմենիա» ամսաթերթի խմբագիր Սոնկրատ Քրիստափորին որ «Մեծագոյն բաղձանքս է՝ անգամ մը եւս տեսնել անուշ հայրենիքս եւ սիրելի ծնողքիս գերեզմանները»:

Մինչեւ 1902 Թուականը, երբ այցելեց Կեորկեն, այնտեղ կ'ապրէին մօտ վեց հարիւր Հայեր: Այս թիւը շատ նուազեցաւ համաշխարհային առաջին պատերազմէն յետոյ եւ այսօր քաղաքի Հայերուն թիւը 350է աւելի չէ:

Մինչեւ 1850 հայ բնակչութիւնը կը խօսէր հայերէն եւ հայ երախաները կը յաճախէին տեղւոյն հայկական վարժարանը: Յիշենք հայ ուսուցիչներէն եւ երգիչներէն Զիֆթա Լուսիկը (1730), Յովհաննէս Գասպարեանը (1794 – 1813), Նովաք Յովհաննէսը (1813 – 1840), Նովաք Գրիգորը (1840 – 1861), Սիմոնովիչ Գրիգորը (1896 – 1926):

Մօտ 250 Հայեր կ'ապրին նաեւ Կեորկենի շրջակայ 7 – 8 գիւղերու մէջ. Տիթրօ, Զոմոֆալա, Ույֆալա, Թոփլիցա եւայլն:

Բոլոր այս Հայերը աւելի քան մէկ դարէ ի վեր հունգարախօս են եւ կը ճանչցուին Ազպէյ, Ակոշտոն, Աւետ, Բիցուշ, Եաքոպֆի, Զարուկ, Զաքարեաղ, Խաթեկար, Լազար, Լենկել, Լուքաղ, Լուկաղֆի, Մալնաշի, Մանեա, Մարտիրոս, Մելիք, Միրզա, Միքլոշի, Շաղքա, Պողանցի, Սենքովիչ, Սեպենի, Վաքաս, Ցառան, Ցեց, Ցիֆրա, Փուշքաշ, Քափտեպօ, Քառաշով, Քէովիրի, Քորպուլ եւ այլ մականուններով, որոնք բնորոշ են Հայերուն համար:

1739ին Կեորկեն ծնած Ամիրա անունով Հայուն զաւակն է նաեւ Ստեփան Ագոնց Քէովեր աբբան, որ Վենետիկի Մխիթարեաններու Ս. Ղազար վանքի նորընտիր աբբահայրն էր, երբ Նափոլէոն Պոնափարթ նուաճեց Իտալիան, սկսաւ գրաւել վանքերու սեփականութիւնները եւ ասոնց կարգին Ս. Ղազարի ինչքերը: Ստեփանոս աբբահայրը ընդդիմացաւ Նափոլէոնին յայտարարելով, թէ Մխիթարեան հաստատութիւնը Արեւելքէն եկած գիտնականներու մէկ օճախն է, որ նպատակ ունի արեւմտեան ժողովուրդներու մշակոյթը ծանօթացնել Հայերուն, իսկ հայ ժողովուրդի մշակոյթը ծանօթացնել արեւմտեան ժողովուրդներուն:

Նափոլէոն կը հրաժարի Ս. Ղազարի ինչքերը գրաւելու իր ծրագրէն՝ այն եզրակացութեան յանգելով, որ Ս. Ղազար վանքը պէտք է նկատել «Հայկական ակադեմիա» մը:

1854ին մեռած այս Կէորկենցի Հայը եղած է ոչ միայն գիտնական եւ դաստիարակ, այլ նաեւ հեղինակը հազարաւոր էջեր պարունակող 17 գիրքերու:

Հ. Մ. ՊՈՏՈՒՐԵԱՆ

(Նոր Կեանք)

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

Մխիթարեան Մայրավանքի ներկայ սահմանադրութեան համաձայն, Ընդհ. Աբբահօր եօթնամեայ ընտրութեան, ընդհանուր Ժողովի եւ պատասխանատու պաշտօններու վերանորոգման տարին է Միաբանութեան համար:

Ս. Ղազարի եւ արտասահմանի մէջ պաշտօնավարող բոլոր միաբաններուն ներկայութեամբ, ընդհանուր ժողովը սկսած է ամսոյս 13ին եւ տակաւին կը շարունակուի:

Օրակարգին կարեւորագոյն մասերէն մէկը, Ընդհ. Աբբահօր ընտրութիւնը՝ որուն դերը գերակշիռ է տարիներով Միաբանութեան մը ապագայ նախաձեռնութեանց համար, կատարուած է Յուլիս 15ին: Առաջին թղթակցութենէ մը կը տեղեկանանք որ՝ յաջորդաբար չորրորդ անգամուան համար, վերստին Աբբահայր ընտրուած է գերպ. Սրապիոն Վրդ. Ուլուհոճեան, որ արդէն 23 տարիէ ի վեր այս պատասխանատու եւ ամենափափուկ պաշտօնին գլուխն է:

Գերպ. Ուլուհոճեանի անձն ու անցեալ գործունէութիւնը ծանօթ են արդէն մեր հանրութեան:

Ծնած է Խարբերդի Դատեմ գիւղը 1890ի Փետրուար 14ին: Ս. Ղազար կը մտնէ 1905ին: Տասնամեայ ուսումնական եւ հոգեւոր կեանքի լաւագոյն պատրաստութեամբ 1915ին կը բարձրանայ քահանայական Սուրբ աստիճանին: Յաջորդ տարին կը մեկնի Հռոմ աստուածաբանական

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆ, ԽԱՂ ՈՒ ԽՆԴՈՒՄ

●

Յուլիս վեցի կիրակին լուր կը տրուի մեզի, թէ հսկայ օթօքառ մը բարձրացած է դաշտահանդէսի վայրը: Անմիջապէս կը մեկնինք Վերքորի գեղատեսիլ անկիւններէն մէկը, ուր կը գտնենք երկսեռ երիտասարդութիւն մը՝ դժգոհ եւ յուսախաբ...: Դժգոհ, որովհետեւ Կապ. Խաչի դաշտահանդէսը յետաձգուած է: Մինչ իրենք, իրենց հաւաքական պտոյտը կազմակերպած են յատկապէս այդ օրը՝ ներկայ ըլլալու համար դաշտահանդէսին:

Ի՞նչ ընել, ինչպէս կարգադրել: Երկար չի տեւեր մեր շուարումը: Նոր Սերնդականներն ու Կապ. Խաչի վարչութիւնը, տրուած պայմաններուն մէջ, իրենց կարելին կ'ընեն՝ հաճելի եւ զուարթ մթնոլորտ մը ստեղծելու համար: Լուրը ստանալով իրարու ետեւէ հաւաքավայր կը հասնին Կրընոպլի երիտասարդները եւ տասնէ աւելի ընտանիքներ, կը կազմակերպուի յանպատրաստից դաշտահանդէս մը:

Երիտասարդը շատ նման է մանուկի մը, որուն լացին դիւրութեամբ կը յաջորդեն խաղն ու ծիծաղը: Մեր երիտասարդներն ալ մանկան մը անյիշաչարութեամբ մոռցած են արդէն իրենց դժգոհութիւնները, փոխուած են տրամադրութիւնները, զուարթացած՝ դէմքերը: Երկար ճամբորդութենէ մը վերջ, Խաչուհիներու կողմէ պատրաստուած հայկական սուրճը կը խմեն հաճոյքով:

Եւ բնութեան պատ ծոցին մէջ՝ ազատօրէն ընթացք տալով իրենց տարիքին յատուկ խանդավառութեան, կը զուարճանան անհոգ ու զուարթ:

Կը նայինք մեր շուրջը. դիրենք դիտող տարեցներու նայուածքին մէջ սէր ու գուրգուրանք կայ. որովհետեւ յանձին այդ երիտասարդութեան՝ հիւրընկալ երկրի մը այս անկիւնը վերածուած է, պահ մը, մանրանկար հայրենիքի, ուր հայ երգը, հայ պարն ու հայ խօսքը կը տիրապետեն եւ չենք գիտեր թէ՝ արդեօք երիտասարդները կը զգա՞ն թէ որքան հոգեկան յոյզ ու խուռն կ'ապրին զիրենք դիտողները, որոնք իրենց սրտերու խորէն կ'օրհնեն անշուշտ անունը՝ բարոյական, գաղափարական այն ուժին՝ որ իր դաւանած սկզբունքներու զօրութեամբ, կարողացած է մէկ դրօշի տակ համախմբել օտար երկինքներու տակ աչք բացած երիտասարդները եւ անոնց հոգիներուն մէջ վառել ազգի եւ հայրենիքի սիրոյ կայծը:

Պաշտօնական հանդէսի պահն է: Իրենք են հանդէսին տէրը, մեծերը՝ միայն դիտող: Երիտասարդներ կան Լիոնէն, Տէսինէն, Վիէնէն, Ս. Շամոնէն, Ս. Էթիէնէն եւ Կրընոպլէն: Ամէն շրջան բծախնդիր իր վարկին, պատասխանելով հանդէսին երիտասարդ նախագահ Խ. Անտոնեանի հրաւէրին, կը բերեն իրենց մասնակցութիւնը գեղարուեստական բաժնին: Պիտի չփորձենք անուն տալ, այն մտավախութեամբ որ կրնանք մոռացումներ ունենալ: Կարելի չէ սակայն չյիշել, Տէսինի երիտասարդութեան հաւաքական մասնակցութիւնը՝ խանդավառ երգերով ու պարերով: Նոյնը կարելի է ըսել Կրընոպլի երիտասարդութեան համար: Այս յատկանշական երեւոյթը՝ արդիւնքն է անշուշտ, երկու շրջաններու մէջ գոյութիւն ունեցող զոյգ դպրոցներուն, ուր տասնեակ տարիներ շարունակ, այդ երիտասարդները կողք կողքի նստած՝ միասին երգած, միասին սորված՝ եղբայրացած են իրարու հետ: Տէսինի Նոր Սերնդականները արդար հպարտութեամբ մը կը յայտարարեն արդէն թէ «իրենք բոլորն ալ Տէսինի դպրոցին նախկին աշակերտներն են»:

Պ. Սիսլեան ճերմ խօսքերով կ'ողջունէ կերը. Ֆրանսայի շրջաններէն եկած երկսեռ երիտասարդութիւնը: Իսկ Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը իր օրուան հիւրերը նկատելով զանոնք՝ կը հիւրասիրէ սանտուիչով, գինիով, թերթանուշով եւ հայկական սուրճով:

Ստեղծուած խանդավառ, ջերմ մթնոլորտը կը շարունակուի մինչեւ ուշ ատեն, ու անոնք չուզելով կը մեկնին, իրենց հետ տանելով երգ ու պար, խաղ ու խնդում: Եւ տարեցները լուռ, խաղաղ դաշտին մէջ կը մնան իրենց խոհերուն, հոգեկան ապրումներուն հետ մին մինակ ... մեկնող երիտասարդութեան երգին ու ծիծաղին հնչիւնը դեռ երկար ատեն իրենց ականջին:

Ա. ՍԻՍԼԵԱՆ

×

«ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ»

ԼԻՈՆ, (Յառաջ).— Ինչպէս յայտարարուած էր, կիրակի, Յուլիս քսանին տեղի ունեցաւ Խանասորի Արշաւանքին տարեդարձը՝ խուռներամ բազմութեան մը մասնակցութեամբ: Հայրենակիցներ եւ ազատատենչ Հայութիւնը գիտեն յարգանքի տուրքը տալ բոլոր այն անձնազոհ Հայ հերոսներուն, որոնք պայքարեցան յանուն հայրենիքի ազատութեան եւ անկախութեան: Մեր տարագիր եռագոյնը կը ծածանէր պետական դրօշին կողքին: Հանդիսավայրին մուտքին կանուխէն զետեղուած էր բարձրախօսը որ կը սփռէր զուտ հայկական երգեր:

Ժամը չորսին հանդէսին պաշտօնական բացումը կատարուեցաւ Լիոնի Նոր Սերնդականներու կողմէ «Կարկուտ տեղաց» եւ «Յառաջ նահատակ» երգերով:

Արտասանեց փոքրիկն Շաքէ Միրզէ, որմէ ետք օրուան խօսնակին կողմէ բեմ հրաւիրուեցաւ նախագահ ընկեր Զէքեան, որ յետադարձ ակնարկ մը նետելով մեր ազատագրական պայքարին վրայ, 1877էն մինչեւ մեր օրերը, թուեց այն բոլոր հանդրուանները, որոնք ի վերջոյ յանգեցան 1918 Մայիս 28ին «Հայուն ինչքն ու պատիւը իրեն չէին պատկաներ, մինչեւ այն օրը երբ երեւան ելան մեր յեղափոխական կուսակցութիւնները Արմենական, Հնչակեան եւ յետոյ Դաշնակցութիւնը, որ կազմակերպողը եղաւ բոլորիս ծանօթ Խանասորի Արշաւանքին: Այսօր ունինք հայրենիք մը որը ամբողջական չէ: մենք կը պայքարինք որ վաղուան հայրենիքը ըլլայ ամբողջական»:

Յաջորդաբար արտասանեցին եւ երգեցին, օրիորդներ, Պարտաքճեան, Տապալեան, Փափազեան, Կիւրեղեան, Տիկիններ՝ Մարի Կարապետեան եւ Աշխէն Պօյաճեան, պարոններ՝ Հրաչ Վարդանեան եւ Յովհաննէս Տէր Պետրոսեան Նոր Սերընդական Յ. Պէպիրեան երկու գեղեցիկ հայկական կտորներ նուագեց ջութակի վրայ:

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Միսաք Միրզէ, որ ըսաւ.— Տարին օր մը կը հըբաւիրենք այս տօնակատարութեան՝ յիշելու համար այն անթիւ եւ անհամար հերոսները, որոնք պայքարեցան այս ժողովուրդին ազատութեան եւ անկախութեան համար, տարագիր Հայը պէտք ունի այս տեսակ տօնակատարութիւններու, ներշնչուելու համար անոնց անմահ յիշատակներով: Յարգանք այն բոլոր հերոսներուն՝ որոնք ինկան հայրենիքի փառքին համար:

Նոր Սերունդի երկու խմբերգներէն անմիջապէս վերջ, սկսան երեկոյեան կեր ու խումը եւ խմբական պարերը: Կարգադիր յանձնախումբը ջանք չէր խնայած ժողովուրդին գոհացում տալու համար: Երեկոյեան ժամը ութին «Մենք անկեղծ զինւոր ենք» խմբերգով վերջ գտաւ տօնակատարութիւնը:

× Տէր եւ Տիկին Խաչերեան 12 հատ երգապնակ նուիրեցին Լիոնի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, որպէսզի անոնցմէ գոյացած հասոյթով հիւանդանոցներու մէջ գտնուող մեր դժբախտ հայրենակիցներուն օգտակար ըլլան, որուն համար վարչութիւնը իր շնորհակալութիւնը կը յայտնէ: Կ. Յ.

×

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ).— Յուլիս հինգին Պոմոնի Կապոյտ Խաչի դպրոցը ունեցաւ իր ամավերջի քննութիւնները: Ներկայ էին Կապոյտ Խաչի ընկերուհիները, ծնողներ եւ հետաքրքրուողներու բազմութիւն մը:

Հրաւիրուած էին Փրօֆ. Գ. Գ. Խայիկեան եւ ամերիկահայ հայրենակիցներէն Պ. Վարդան Կատարեան՝ իբրեւ քննիչ, 35 աշակերտներէն միայն ութ հոգի ներկայ էին ամավերջի քննութեանց. միւսները իրենց ծնողքներուն հետ արձակուրդի մեկնած են: Ցաւ մը որ ընդհանրական ըլլալու է Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի զանազան գաղութներուն մէջ:

Այսուհանդերձ ութ աշակերտներուն տուած յաջող քննութիւններէն կարելի է հետեւցնել թէ ուսուցիչը՝ Պ. Վահրամ Մխիթեք եւ Կապոյտ Խաչը իրենց կարելին չէին խնայած ամբողջ տարուան ընթացքին: Գրեթէ առանց բացառութեան կը կարդային սահուն եւ յստակ առոգանութեամբ: Դժուար էր հաւատալ որ մէկ տարուան ընթացքին, այն ալ շաբաթական մէկ պահով, աշակերտները կարողանային այդքան հմտութիւն ձեռք ձգել ընթերցանութեան, ուղղագրութեան թէ քերականութեան մէջ: Արդիւնք՝ ուսուցիչին եւ Խաչուհիներու ժրաջան աշխատանքին: Որքան փափաքելի էր որ ծնողքներն ալ իրենց կարգին թեւ ու թիկունք դառնային անոնց՝ աշակերտութեան թիւը առնուազն կրկնապատկելու համար, Պոմոնի Լուսաւորչական Հայոց համրանքը կը հասնի 630 տան: Ինչո՞ւ իրենց թիւին համապատասխան աշակերտութիւն չունենան:

Վ. ԿԱՏԱՐԵԱՆ

ուսումները համալսարանական ընթացքին հետեւելու, եւ 1920ին կը ստանայ վարդապետական աստիճանը:

Հետզհետէ կը պաշտօնավարէ Հռոմի Մխիթարեան ուսանողարանին եւ Մուրատ Ռափայէլեան ու Սեւրի Մուրատեան վարժարաններուն մէջ մինչեւ 1935: Նոյն տարւոյն Օգոստոս 12ին Միաբանութեան Ընդհանուր Ժողովով կ'ընտրուի Ընդհանրական Աբբայ: Իր օրով կը հիմնուին Հալէպի, Աղեքսանդրիոյ եւ Պուէնոս-Այրէսի Մխիթարեան վարժարանները, ինչպէս նաեւ Լիբանանի բարձունքներուն վրայ Պիքֆայիայի մէջ ընծայարան մը, ուր Մերձաւոր Արեւելքէն հաւաքուած հայ պատանիներ կը պատրաստուին ապագայ Մխիթարեան Վարդապետ ըլլալու: Նորանոր յաջողութիւններ կը մաղթենք վերընտրուած Աբբահօր եւ իր արդիւնաշատ Միաբանութեան:

Վերընտրուած է նաեւ Մեծ. Հ. Քերովբէ Վրդ. Զրաքեան, աթոռակալութեան պաշտօնին մէջ:

Վանանիստ առաջիկայ հայրերուն եւ այլ վարիչ վարդապետներուն ընտրութիւնը, ինչպէս եւ արտասահմանի մխիթարեան վարժարաններու եւ առաքելութեանց նոր կազմերը յայտնի պիտի ըլլան մօտ օրէն:

Մեծն Մխիթարի ազգանուէր կտակին՝ մշտատեւ գործադրութեան նուիրեալ, Հայերուս անխտրաբար սիրած ու գնահատած դարաւոր միաբանութիւնը՝ փորձառու առաջնորդութեամբ վերընտրեալ Աբբահօր, միշտ աւելի խրացնելով ներկայ կեանքի օրէփոփոխ պայմանները, վստահօրէն նոր կորովով, տեսութիւններով ու ծրագիրներով զօրացեալ գործունէութեան շրջան մը պիտի սկսի հայկական գաղութներուն մէջ, Ֆրանսայէն ըսկսեալ, ուր Հայեցի կեանքին պահպանումը նոր նախաձեռնութեանց կը կարօտի:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (218)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԺԲ.

ՄԻ ՔԱՆԻ ԽՕՍՔ ԱՆԱՊԱՏՆԵՐԻ ԳՈՅՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

[illegible]ինեաց մեծ անապատը թէեւ տուեց երկու նշանաւոր անձնաւորութիւններ, [illegible]ք էին՝ Մովսէս եւ Փիլիպոս կաթողիկոսները, բայց նրա նեղ, սահմանափակ, կղերական ուղղութիւնը կարող էր աւելի վնասակար լինել, եթէ ինքը վերջ չդնէր այդ անապատի մոլեռանդութեանը: 1658 թուի սաստիկ երկրաշարժը խեղքեց, պատռեց այն սարաւանդի մի մեծ մասը, որի վրայ կանգնած էր անապատը:

Ահագին ապառաժը խորտակուելով, բաժան-բաժան լինելով. վերեւից թափուեցաւ իր հանդէպ գտնուած խոր ձորի մէջ, որտեղից հոսում էր Որոտն գետը: Գետի ընթացքը արգելուեցաւ, եւ ձորի մէջ մի ընդարձակ լճակ կազմուեցաւ, յետոյ ջուրը իր համար ուրիշ ճանապարհ բացեց: Բայց զարմանալին այն էր, որ քառաժայռի այն մասը, որի վրայ կառուցուած էր անապատը, ահագին բարձրութիւնից մինչեւ գետի ափը սողալու ժամանակ, մնաց ամբողջ եւ իր վրայ ամբողջութեամբ պահպանեց անապատը: Նոյն դրութեան մէջ մնում է մինչեւ այսօր: Այդ դէպքը թէեւ համարուեցաւ մի մեծ հրաշք, այնուամենայնիւ, անապատի միաբանները այլեւս չկարողացան այնտեղ բնակուել եւ ցրիւ եկան դէպի զանազան կողմեր: Եւ այդպէս, Սինեաց մեծ անապատը իր գոյութիւնը պահպանեց 45 տարուց փոքր ինչ աւելի, իսկ այդ սուղ ժամանակում նրա կատարած գործը մեծ եղաւ:

Ինչպէս վերեւում մի առ մի ցոյց տուեցինք, նրանից ծնունդ առին ուրիշ շատ վանքեր եւ անապատներ միեւնոյն կազմակերպութեամբ, միեւնոյն կարգերով ու կանոններով ...

Կարծեմ, իմ այդ համառօտ տեսութեան մէջ բաւական պարզուեցաւ, որ անապատը երկրի անապահով դրութեան եւ նոյն անապահովութիւնից առաջացած ժողովրդի յուսահատական վիճակի արդիւնքն է: Աշխարհից բաւականութիւն չգտնելով, աշխարհից դժգոհ լինելով, մարդը սկսում է ատել աշխարհը: Եւ որովհետեւ նա ինքը նոյնպէս [illegible]ի մի մասն է կազմում, հետեւապէս սկսում է ատել եւ իր անձը: Այստեղից է առաջ գալիս այն հոգեւոր անձնասպանութիւնը, որ կրօնաւորների լեզուով կոչւում է ճգնաւորութիւն, խստակեցութիւն եւ մարմնամաշութիւն: Անապատականը դրսից, նոյն իսկ աշխարհից, է ստանում անձնասպանութեան այդ զգացմունքը եւ, իր մթին խուցի մէջ զարգացնելով, կրկին վերադարձնում է աշխարհին: Նրանց յարաբերութիւնները փոխադարձ են: Եւ այդ պատճառով, անկարելի է չնկատել այն սպանիչ, վհատեցուցիչ ազդեցութիւնը, որ գործում է անապատը իր շրջապատող ժողովրդի վրայ, մանաւանդ երբ այդ ժողովուրդը գտնւում է մտաւորապէս ստոր զարգացման մէջ: Գործունէութիւնը, եռանդը, աշխատանքը, սէրը դէպի կեանքը՝ զադարում է այնտեղ, տիրում է ընդհանուր մեռելութիւն, եւ վանքը իր շրջակայ բնակիչներով ներկայացնում է մի ընդարձակ անապատ... Այդ կէտից նայելով, անապատների թուից կարելի է իմանալ մի ժողովուրդի թէ զարգացման աստիճանը եւ թէ գործունէութեան չափը: Եւ որովհետեւ իմ պատմութիւնը ամփոփւում է միայն մի նեղ շրջանակի մէջ, — այն է՝ Հայաստանի նշանաւոր նահանգներից մէկը՝ Վասպուրականը, — ես ցոյց կը տամ, թէ այդ նահանգում մի ժամանակ որքան վանքեր ու անապատներ կային, եւ նրանց թուից կարելի է եզրակացնել այն մահացու եւ ծանր հիւանդութիւնը, որ այդ նահանգի անկման պատճառ դարձաւ:

Վասպուրականը Արծրունի նախարարների սեփականութիւնն էր: Տասներորդ դարու սկզբում Արծրունի իշխանները այն աստիճան զօրացան, որ նրանցից մէկը, Գագիկը, ապստամբուեցաւ Բագրատունեաց թագաւորութեան դէմ, եւ դաւաճանութեամբ ստացաւ արաբական ոստիկան Իւսուֆից արքայական թագ: Նրա հիմնած դժբախտ թագաւորութիւնը տեւեց հարիւր տարուց մի փոքր աւելի եւ ունեցաւ վեց թագաւորներ միայն: Դրանցից վերջինը, Սենեքերիմը, սաստիկ հարուածներ կրելով նոյն իսկ արաբացիներից եւ ապա Թուրքերից, չկարողացաւ երկար դիմանալ, եւ 1021 թուին, իր հաճութեամբ, իր տէրութիւնը յանձնեց Յունաց Վասիլ կայսրին, եւ նրա փոխարէն ստացաւ կայսրից Սեբաստիա քաղաքը իր գաւառներով: 14.000 ձիաւորներով գահազուրկ թագաւորը տեղափոխուեցաւ իր ստացած նոր երկիրը բնակութեան համար: Վասպուրականը դարձաւ յունական նահանգ:

Այն բոլորը, ինչ որ Սենեքերիմը ցուցակով յանձնեց Յոյներին, հետեւեալն էր. 10 քաղաք, 72 բերդ եւ 4400 գիւղ:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

թէ ցարդ ոչ մէկ որոշում տրուած է՝ որ Իրաք պիտի քաշուի Պաղտատի Ուխտէն, աւելցնելով.— Պատրաստ եմ գործակցելու Պաղտատի Ուխտին անդամ երկիրներով, մասնաւորապէս՝ մահմետական պետութիւններուն հետ:

Ուշագրաւ է նաեւ այն պարագան թէ Տըլըսէն եաք Թուրքիոյ պատուիրակն ալ Լոնտոն երթալէ առաջ հանդիպեցաւ Պոն եւ խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ Վարչապետ Ատընաուըրի հետ. Ֆրանսայի Արտաքին նախարարը այսօր կ'երթայ Արեւմտեան Գերմանիա՝ կարեւոր խօսակցութիւններ ունենալու համար վարչապետին հետ: Իտալիա յայտարարեց արդէն, թէ համակարծիք է Արեւմտեան Գերմանիոյ հետ:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՄԸ ՍՊԱՆՆՈՒԵՑԱՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Այգընհաուըրի պատուիրակը՝ Ռապըրթ Մըրֆի կը շարունակէ իր գործունէութիւնը Պէյրութի մէջ. լաւատես է եւ կը յայտարարէ թէ շուտով Լիբանան պիտի ունենայ Հանրապետութեան Նախագահ մը: Թեկնածուները չեն պակսիր. հաւանական է սակայն, որ միութիւնը ստեղծուի ոչ-քաղաքական անձի մը շուրջ, որուն անունը չի տրուիր, բայց կը կարծուի թէ զինեալ ուժերու ընդհանուր հրամանատար զօր. Շեհապն է ան:

Մըրֆի այցելած է ըմբոստ Տիւրզիներու պարագլուխ Քամալ Ճումպլաթի եւ Պէյրութի ապստամբներու պարագլուխ Սաէպ Սալամի, որոնց կարծիքը հօշափած է տագնապին լուծում մը գտնելու համար: Սալամ յայտարարած է թէ դէմ է Նախագահի մը ընտրութեան՝ այնքան ատեն որ ամերիկեան ուժերը կը մնան Լիբանանի մէջ: Մըրֆի պատասխանած է, թէ Օգոստոս երեքին 6րդ նաւատորմիղը պիտի երթայ Պէյրութ՝ զինուորները պարպելու համար:

Միւս կողմէ կռիւները կը շարունակուին ըմբոստներուն եւ բանակին միջեւ: Խալտէի միջազգային օդակայանին շըրջակայքը տեղի ունեցած զինամարտի ընթացքին՝ ամերիկացի զինուոր մը զոհ գնաց վրիպած գնդակի մը: Առաջին Ամերիկացին՝ որ կը սպաննուի ըմբոստներու գնդակներէն:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Պոմոնի վարչութիւնս իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ այրի Տիկին Լեւոնուհի Պետիկեանի եւ իր զաւկին, ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկին Արամ Պետիկեաններուն եւ պարագաներուն ողբ. Հայկ Պետիկեանի մահուան տխուր առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի «Ազգային» վարժարանի կրթական մարմինս, շնորհակալութեամբ ստացած է Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Կեդր. Յանձնաժողովէն, յիսուն հազար ֆրանքի նպաստ մը դպրոցին՝ այս տարեշրջանի համար:

Նոյնպէս շնորհակալութիւններ Տէսինի մասնաժողովին՝ իր ջանքերուն համար:

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, փոխան պարահանդէսի, հետեւեալ նուէրները.—

Բարեսէր տիկին մը տասը հազար ֆր., Տիկիններ Կ. Յակոբեան, Շարլօթ Օֆօֆեան, Պ. Պ. Ա. Տապաղեան, Գ. Պագըրճեան, Կիւրխինլեան հինգ հազարական, Ոմն երեք հազար, Տէր եւ Տիկին Տօքթ. Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկին Տ. Խարբութլեան, Տէր եւ Տիկին Տարօնեան, Կրէկուար Նազարէթեան երկու հազարական, Պ. Պ. Ա. Յակոբեան, Սապոնճեան-Արաքս, Ն. Քիզիրեան, Վ. Մոստիչեան, Ս. Թէրզեան, Ժիրայր, Մ. Փիլիպոսեան, Րիզաք, Ետիքարտաշեան, Ս. Մութաֆեան, Ալեան հազարական ֆրանք:

Պ. Շահպազեան տասը հազար ֆրանք:

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ
ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ՀԱՄԵՐԳԸ

Նոյեմբեր 2ին, Սալ Կավօ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Դեկտ. 7ին Սալ տէ զ'Ամպասատէօռ

Վարչութիւնը կը խնդրէ որ հայկական կազմակերպութիւնները նկատի ունենան այս թուականները:

Օրեր եւ Ժամեր

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ
AU LAC PALADRU, ISÈRE

Առաջին անգամ ըլլալով այս տարի գտնուած է հակայ չէնք մը: Գեղատեսիլ վայր՝ լիճին ճիշդ քովը: Ֆութպոլի եւ թենիսի յատուկ դաշտերով:

Օգոստոս 1էն 30:

Օրական՝ 700 ֆրանք:

Ու – Նոր Սերնդականները պէտք է դիմեն իրենց շրջանի խումբերուն վարչութեանց:

Դիմել

ALEX KOUYOUMDJIAN
10, Rue d'Enghien, Patis (10e)
TAI. 48-01

Մարսիլիոյ շրջանի համար դիմել՝

Քաղաք՝ Էփիսըրի Թիւպանօ ԼԵՒՈՆ ՔԼՃԵԱՆ, 18 Րիւ Թիւպանօ, Մարսէյլ:

Պոմոն՝ ՏԻԳՐԱՆ ՂԱԶԱՐԵԱՆ, 14 Պուլ. Վօքուա Լարոզիէռ:

Պ. Օտտօ՝ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ 84 Պուլ. տը լա Մէտիթէրանէ:

Սէն Լու՝ ՇԱՀԷՆ ՀՈՎՋՈՅԵԱՆ, 101 Թըրավէրս Շըվալիէ:

Սէն ժեռոմ՝ ԱԼԻՍ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, Պուլվ. Արարատ:

Սէնթ Մառկրիթ, ԿԱՐԱՊԵՏ ՏՕՆԱՊԵՏԵԱՆ, Քամփանեւ Րիփէր:

Սէնթ Անթուան՝ ՇՏՈՅԵԱՆ, Կառտան՝ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ, 10 Փիւի-Պիվէր:

Նիս՝ Գ. ԽՈՍՐՈՎԵԱՆ, 1 րիւ Ամիրալ տը Կրաս:

Ավինեոն՝ ՄԱԴՈՅԵԱՆ:

ԾԱԽՈՒ ՏՈՒՆ

Մոնմորանսիի օդասուն բարձունքին վրայ ծախու են երկու տուներ, ութ սենեակ, կառատուն, փոքրիկ պարտէզ, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, կեդրոնական ջերմութիւն, բաղնիք:

Դիմել ստիպողաբար՝

DANton 88-65

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երկու վկայեալ հիւանդապահուհիներ կ'ուզուին հայկական զոյգ ծերանոցներուն համար (Անտիյի եւ Մոնմորանսի): Ներկայանալ ամէն օր Ազգատախնամի գրասենեակը՝ 32 րիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9):

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 – PARIS (9e)

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱԱՅՆ

Բ. խումբը Փարիզէն կը մեկնի Օգոստոս վեցին, Կառ տը Լիօն գտնուիլ ոչ աւելի կանուխ քան ժամը ճիշդ 22, որպէսզի կարելի ըլլայ անմիջապէս ներս մտնել: Հաւաքատեղի Փլաս տը Լ'Օռլօժ:

Լիոնի շրջանի պզտիկները մեկնում 4 Օգոստոսին: Ժամը ճիշդ 16ին գտնուիլ Փէռաշի կայարանի ժամացոյցին տակ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Թիֆլիսէն (Վրաստան) Պօղոս Թօրէքեան կը փնտռէ (Սապանճայի Նոր Գիւղէն) իր հօրաքրոջ աղջիկը՝ Նուէր Բըլեան, Թէֆէրի աղջիկը, որ ամուսնացած է եւ կը կարծուի թէ նոր մականունն է Խոսրովեան: Կը փնտռէ նաեւ հօրեղբօր աղջիկը՝ Կուսինէ Արբահամեան. կը կարծուի թէ այս վերջինը կը գտնուի Փարիզ (Քլինեանքուր) կամ Մարսէյլ: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել.— Նորայր Մարգարեան, 62 րիւ Տօֆինէ, Լիօն:

×

Հայաստանի Շամշադինի շրջանի Բերդ գիւղէն Տիկին Հայկանոյշ եւ իր որդին՝ Սարգիս Իվանի Աթոյեան, կը փնտռեն իրենց ամուսինն ու հայրը՝ Իվան Սերգոյի Աթոյեան, որ Բ. Աշխարհամարտին գինուոր մեկնեցաւ: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել.— Անդրանիկ Ադամեան, Ֆոնտաքըը Շանֆ Ֆլէօրի, Վիլլա Օրանժ, Սէն Ժիւլիէն, Մարսէյլ:

(Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել):

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 փր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 փրանք : Հատը 15 փր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 30 ՅՈՒԼԻՍ

MERCREDI 30 JUILLET 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8255 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4056

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՁԱԽՈՂ ՌԱԶՄԱԽԱՂԵՐ

Տարուան այս եղանակին, մինչ մարդիկ քաղաքի ժխորէն հեռու, խաղաղ ափերու վրայ կամ լերան մը լռիկ անկիւնը հանգիստ կ'որոնեն, քաղաքական աշխարհը փոթորկած է միշտ :

Դիւանագիտական մեքենան աւելի քան երբեք շարժման մէջ է Մոսկուայէն մինչեւ Ուաշինկթըն, Լոնտոնէն ու Փարիզէն մինչեւ Տէլհի ու Փեքին :

Մերձաւոր Արեւելքի գործերն են դարձեալ, որ կը գրաւեն առաջին տեղը օրակարգին վրայ :

Մէկ բան միայն պարզուեցաւ վերջացող ամսուան քաղաքական իրարանցումին մէջ՝ ի մեծ մխիթարութիւն խաղաղասէր մարդկութեան. ա՛յն՝ որ հակառակ Խրուշչեւի հնչեցուցած ահազանգին, ժամանակաւորապէս հեռացաւ համաշխարհային նոր պատերազմի մը վտանգը, որուն սարսափը սաւառնած էր պահ մը մթնոլորտին մէջ :

Ճշդուեցան նաեւ կարգ մը երկդիմի դիրքեր: Ու ամէնէն առաջ Պաղտատի Ուխտը, որուն խորհրդաժողովը գումարուեցաւ Լոնտոնի մէջ՝ առանց Պաղտատի նոր կառավարութեան ներկայացուցիչին :

Իրաքի յեղափոխութիւնը, որ երկրէն ներս ո՛չ մէկ ցնցում առաջ բերած էր, վերիվայր շրջեց արեւմտեան դիւանագիտութեան ծրագիրները :

Տարակոյս չկայ, որ Իրաքի մէջ արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը արձանագրեց կարեւոր յաջողութիւն մը :

Անկարելի չեն նոր անդրադարձումներ Մերձաւոր Արեւելքի այն շրջաններուն մէջ, որոնք տակաւին ենթարկուած են թագաւորներու եւ իշխաններու մականին :

Դանդաղ բայց յարատեւ կերպով գետին կը շահի համարաբական միութեան գաղափարականը, որուն անվիճելի ախոյեանն է դարձած նախագահ Նասր :

Ապաւինած «դրական չէզոքութեան» տարազին, այս վերջինը ճարպիկ քաղաքականութեամբ մը կ'օգտագործէ արեւմտեան ճակատի անմիաբան վիճակը՝ աջակցութեամբ արեւելեան ճակատին՝ ի նպաստ համարաբական դատին :

Պաղտատի Ուխտը առաջին օրէն իսկ իրեն դէմ գտաւ արաբական աշխարհը, որ հակառակ կը նկատէր զայն «դրական չէզոքութեան» քաղաքականութեան :

Արաբական Լիկան կ'ուզէր դիրք չճշդել արեւմտեան պետութեանց կողքին՝ ընդդէմ Խորհրդային Միութեան, որուն դէպ ի քարիւղի հարուստ հանքերը ծաւալման արգելք հանդիսանալու համար է որ կեանքի կոչուած էր Պաղտատի Ուխտը :

Իրաքի ներկայութիւնը այս Ուխտին մէջ՝ կը կազմէր անոր տկարութիւնը :

Անգլիան է, որ նախաձեռնարկ էր եղած Պաղտատի Ուխտի կազմութեան՝ նպատակ ունենալով վերստացուել իր կորսնցուցած դիրքերը Մերձ. Արեւելքի մէջ:

Ֆրանսա դուրս ձգուած էր անկէ: Անգլիա կ'ուզէր միակ ղեկավարն ըլլալ անոր: Սակայն չկարենալով հասնիլ այդ նոր զինակցութեան պահանջած նիւթական ծախքերուն, դիմած էր Միացեալ Նահանգներու աջակցութեան :

Վերջին պատերազմի ամէնէն բախտորոշ օրերուն, Անգլիա ամէն ճիգ ըրաւ Ֆրանսան հեռացնելու Սուրիա - Լիբանանէն՝ ինք գրաւելու համար անոր բաց ձգած տեղը:

Շատ չանցած դիմեց անփառունակ նահանջի :

Ինք էր, որ Եգիպտոսի մէջ նախաձեռնարկ եղաւ կազմելու Արաբական Լիկան: Շուտով իրեն դէմ ելաւ այս վերջինը: Եւ ստիպուեցաւ լքել Եգիպտոսն ու Սուէզը :

Պաղտատի Ուխտը վերջին ռազմախաղն էր (24 Փետր. 1955):

Ի՞նչ պիտի ըլլայ յաջորդը :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԵՑ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻՆ

ՀԱՄԱՁԱՅՆ Է ՏԸ ԿՈԼԻ ՀԵՏ ԿԸ ՄԵՂԱԴՐԷ ԱՆԳԼԻԱՆ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱՆ

Առանց ժամանակ կորսնցնելու՝ Խրուշչեւ պատասխանեց զօր. Տը Կոլի, Նախագահ Այզընհաուըրի եւ Վարչապետ Մաքմիլընի նամակներուն :

Բոլորովին տարբեր շեշտ կը գործածէ Կրեմլին՝ Փարիզ հասած նամակին մէջ : Խրուշչեւ համաձայն է Տը Կոլի հետ՝ Մեծերու ժողովը եւրոպական քաղաքի մը մէջ գումարելու համար.— Կ'ուզէի շեշտել, թէ ձեր պատասխանը ցոյց կուտայ ձեր մտահոգութիւնը՝ Յորդանանի եւ Լիբանանի մէջ ստեղծուած ձգտեալ կացութեան մասին: Հրատապ այս հարցին արագ լուծում մը գտնելու նպատակով՝ խորհրդային կառավարութիւնը ընդունեցաւ Յուլիս 22ին Մաքմիլընի կողմէ եղած առաջարկը՝ Մեծերու ժողովը Ապահովութեան Խորհուրդի Նիստի ձեւով գումարելու համար: Այզընհաուըր զօրավիգ կանգնեցաւ անգլիական կառավարութեան այս առաջարկին: Դուք, ձեր կարգին, Յուլիս 22ի ձեր նամակին մէջ դէմ չէիք այս առաջարկին: Ընդհակառակն, դրական դիրք մը բռնեցիք եւ պատրաստակամութիւն յայտնեցիք՝ մասնակցելու համար կառավարութեանց ղեկավարներու ուղղակի հանդիպումի մը՝ Միջին Արեւելքի հարցերուն մասին:

Անգլիոյ եւ Ամերիկայի բռնած ժխտական դիրքին ակնարկելէ ետք, Խրուշչեւ կը գրէ թէ ժողովին պէտք է «մասնակցին Խ. Միութիւն, Ֆրանսա, Անգլիա, Ամերիկա եւ Հնդկաստան եւ ամէն բանէ առաջ պէտք է իրար հասկնան՝ պահելու եւ ամրացնելու համար խաղաղութիւնը»: Գալով ժողովին վայրին, Խրուշչեւ համակարծիք է Տը Կոլի հետ՝ որ հանդիպումը նախընտրաբար ըլլայ եւրոպական քաղաքի մը մէջ, Ժընեւ, Փարիզ կամ Վիէննա: Ժողովը կրնայ ըլլալ նաեւ Մոսկուայի մէջ ուր «խորհրդային ժողովուրդը պիտի դիմաւորէ բոլոր պատուիրակները»: Գալով Նոր Թուականին՝ Խ. Միութեան Վարչապետը կը փափաքի որ ան որոշուի՝ կարելի եղածին չափ շուտ գումարելու համար Մեծերու ժողովը :

Նախագահ Այզընհաուըրի ղրկած իր նամակին մէջ, Խրուշչեւ կը շեշտէ թէ Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը ամէն գնով կ'աշխատի ուշացնել Մեծերու հանդիպումը, «որովհետեւ չուզեր որ այդ ժողովը արագ միջոցներ ձեռք առնէ՝ խաղաղօրէն լուծելու համար Միջին Արեւելքի տագնապը »:

Կրկնելէ ետք թէ հինգ երկիրներու մասնակցութեամբ անմիջապէս պէտք է գումարել այս ժողովը, Խրուշչեւ կը յայտնէ թէ ինք համակարծիք է արդէն Զօր. Տը Կոլի հետ, մասնաւորապէս աւելցնելով.— Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը ոեւէ մէկէն աւելի լաւ գիտէ թէ ամերիկեան ուժերը կը շարունակեն ցամաքահանում կատարել Լիբանանի մէջ, ուր ամերիկեան զէնքերու պաշտպանութեան տակ Արտաքին նախարարութեան պատուիրակը՝ Մըրֆի, կասկածելի գործունէութեան մը լծուած է եւ կը միջամտէ Լիբանանի ներքին գործերուն: Պէտք է չմոռնալ վերջերս տեսնուած պատրաստութիւնները՝ Թուրքիոյ մէջ, զինեալ միջամտութիւն մը ընելու համար արաբական արեւելքի երկիրներուն մէջ: Լոնտոնի ժողովը՝ մասնակցութեամբ Անգլիոյ, Ամերիկայի, Թուրքիոյ, Փաքիստանի եւ Պարսկաստանի ներկայա-

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

ՋՕՐ. ՇԷՀԱՊ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԹԵԿՆԱԾՈՒ՝ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՆ

Կացութիւնը միշտ լարուած է Միջին Արեւելքի մէջ:

Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովին գումարումը մեծ աղմուկ հանեց թրքական շրջանակներուն մէջ: Ինչպէս ծանօթ է՝ ժողովը գումարուած էր ընդդիմադիր երեսփոխաններու առաջարկով : Ներքին նախարար կետիք դէպքերուն պատմականը ըրաւ՝ արդարացնելով Անգլիոյ եւ Ամերիկայի դիրքը : Ընդդիմադիրները աղմկարարութեան սկսան՝ երբ իրենց խօսք չտրուեցաւ եւ յայտարարուեցաւ թէ յաջորդ ժողովը տեղի պիտի ունենայ Նոյեմբեր մէկին :

Իսմէթ Ինէօնիւ մամուլի ասուլիս մը տուաւ՝ ծանրօրէն քննադատելով կառավարութեան քաղաքականութիւնը, շեշտելով թէ Թուրքիա ուրիշ երկիրներու ներքին գործերուն միջամտուխ ըլլալու պէտք չունի :

Ընդդիմադիր թերթերը իրենց կարգին կը քննադատեն Մենտերէսի կառավարութեան քաղաքականութիւնը :

Կիպրոսի թնճուկը կը շարունակէ զբաղեցնել յունական եւ թրքական շրջանակները :

Կիպրոսի Թուրք փոքրամասնութեան ղեկավարը՝ Քիւչիւք, հեռագիրներ ղրկեց Ատլանտեան Ուխտին եւ ՄԱԿին, որ Միջազգային ուժեր ղրկեն կղզին մէջ կարգը վերահաստատելու եւ «համայնավարութեան ներթափանցումը խափանելու համար »:

Կիպրոսի Յոյները նոր կոչ մը ըրին՝ ընդդէմ կատարուած ձերբակալութեանց. — Յոյներուն սրբազան պարտականութիւնն է պայքարիլ մինչեւ վերջ՝ մէկ նշանաբանով .— Մա՛հ կամ ազատութիւն :

Լոնտոնի մէջ Պաղտատի Ուխտի ժողովը կը շարունակուի: Գլխաւոր լուրը այն է, թէ Միացեալ Նահանգները իրենց գործակցութիւնը կը սերտացնեն Ուխտին անդամ երկիրներուն հետ :

Պաղտատի մէջ Իրաքի Վարչապետ Քասըմ կարգ մը յայտարարութիւններ ըրաւ, ճշդելով իր քաղաքական ուղեգիծը .— Իրաք կը փափաքի բարեկամական յարաբերութիւններ մշակել Պաղտատի Ուխտին երկիրներուն հետ: Մեր շարժումը ժողովրդական է, ազգային եւ ընկերվարական – յեղափոխական շրջանը վերջացած է եւ սկսած՝ օրինաւոր շրջանը : Գալով Յորդանանցի երեք նախարարներուն՝ անոնք ողջ են, եւ չեն սպաննուած, ինչպէս յայտարարուեցաւ արտասահմանի մէջ :

Լիբանանի մէջ կացութիւնը սկսած է բաւական պայծառանալ : Զինեալ ուժերու ընդհանուր հրամանատար զօր. Շէհապ պաշտօնապէս յայտարարեց թէ թեկնածու է նախագահական ընտրութեան, ինչ որ տագնապին լուծման համար կարեւոր հաւաստիք մըն է :

Կռիւներ եղան Թրիփոլիի մէջ, մասնաւորապէս՝ Զղորթա, ուր կառավարութեան կողմնակիցներն ու ընդդիմադիրները կատաղի բախումներ ունեցան :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ արտաքին նախարար Քուվ տը Միւրվիլ Պոնի մէջ կը շարունակէ իր խորհրդակցութիւնները՝ Վարչապետ Ատենաուըրի հետ: Թուրքիոյ Վարչապետը Լոնտոն երթալէ առաջ Պոնի մէջ Ատընաուըրի հետ քննած է արաբական երկիրներուն ըլլալիք գերմանական տնտեսական օժանդակութեան մը կարելիութիւնները :

Օրը Օրին

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ...

Սկսած են արձակուրդի օրերը: Տարի մը հեւ ի հեւ աշխատանք՝ ամիս մը հանգստանալու համար ազատ լեռներու վրայ, կամ, ծովափ: Զբօսաշրջիկներու բազմութիւն մըն ալ դուրս կը յորդի երկրէն, նոր ժողովուրդներ, նոր ափեր ճանչնալու փութկոտութեամբ: Պէտք չէ մոռնալ, որ ուրիշներ ալ կը լեցնեն Լոյս քաղաքին պողոտաները, թանգարանները ու տեսարժան այլ վայրերը :

Մինչ իրարու ակռայ ցոյց տուող պետութիւնները ժողովներ կը գումարեն, պատուիրակներ կը ղրկեն եւ պատգամաւորներ կ'ընդունին՝ «յարաբերութիւնները բարելաւելու համար», հասարակ ժողովուրդը, բանուոր կամ մտաւորական, բարեկամական յարաբերութեանց լաւագոյն փաստը ցոյց կուտայ՝ ազատ – համարձակ պտտելով այս կամ այն երկրին մէջ: Մտերմութիւններ կը ստեղծուին : Կապեր կը հաստատուին: Նոր հորիզոններ կը բացուին, եւ այս բոլորը՝ ոչ թէ դիւանագիտական ժողովներով, այլ՝ միայն ու միայն զբօսաշրջիկներու փոխայցելութիւններով ...:

« Եթէ մեծերը չըլլային՛ն» պիտի ըսէր գաւառացի հայ մամիկը, եզրակացութիւնը ձգելով ուրիշներու :

Տխուր է սակայն անդրադառնալ այն իրողութեան, որ մինչ ուրիշ ժողովուրդներ «բարեկամական յարաբերութիւններ» կը ստեղծեն իրարու հետ, մենք՝ ոչ իսկ կը յիշենք թէ ... Հայ մը, կամ Հայութիւն մը կայ :

Բացատրենք :

Մեր հայրենակիցները, մանաւանդ երիտասարդները, արձակուրդի իրենց պայուսակներուն մէջ կը շարեն քանի մը հատորներ՝ ազատ ժամերուն կարդալու համար: Աւելի լաւ պիտի չըլլա՞ր, որ անոնց կողքին գտնուէր նաեւ Հայութիւնը շահագրգռող հրատարակութիւն մը:

Ցաւալի կ'առարկուի թէ հայերէնը մատչելի չէ Ֆրանսայի մէջ հասակ առած երիտասարդներուն: Նորութիւն չէ սակայն, որ հայկական գրականութեան, արուեստին եւ պատմութեան մասին ֆրանսերէն լեզուով գրուած բազմաթիւ Գիրքեր կան, որոնք կրնան բաւարարել ոչ միայն «պէյսապէյր»ները, այլ՝ նոյնիսկ ամէնէն դժուարահաճ ընթերցողները:

Ծնողքներն ալ դեր մը ունին կատարելիք՝ այս մարզին մէջ:

Աւելի չխորանանք : Բաւական ծամծմուած է արդէն այս նիւթը:

Շեշտենք միայն, թէ ուսանողական վէպերուն եւ գրական գլուխ գործոցներուն հետ, արձակուրդի ամիսներուն կարելի է կարդալ նաեւ հայկական հրատարակութիւն մը, իբրեւ «ազգային պարտականութիւն »... բարեկամական յարաբերութիւններ ստեղծելով Հայութեան հետ:

Արդիւնքը կարելի է հասկնալ անոնցմէ, որ առաջին փորձը կատարած են արդէն:

ԱՐՄԵՆԱԿ

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ «Գաղութներու ազատութեան շարժում»ին պատկանող հինգ հարիւր հոգի ցոյց մը ըրաւ՝ վարչապետին բնակարանին առջեւ, բողոքելով Լիբանանի եւ Յորդանանի մէջ կատարուած անգլօ-ամերիկեան միջամտութեան դէմ ;

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ մէջ փրանսական դեսպան նշանակուեցաւ Պիէրէն տէ Բոզիէ, որ նախապէս Միլանոյի ընդհանուր հիւպատոսն էր :

ՁՈՒԳԱԿՇԻՌ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԿՈՒ ՀԱՅԵՐՈՒ

(Բ. եւ վերջին մաս)

ՆԿԱՐԱԳԻՐՆԵՐ

Համայնավարի տիպարն է Միկոյեան։ Հաւատարիմ իրագործողն է Լենինի սա գաղափարին.—«Ճշմարիտ համայնավարը իր գաղափարները տարածելու համար ամէն ինչ օրինաւոր կը նկատէ»։ Օրինաւոր է իրեն համար զրպարտութիւնն ու սուտը, ժպիտն ու բարեկամութիւնը, նախատինքն ու սպառնալիքը, խաղասիրական յայտարարութիւններն ու ձեւակերպութիւնները, խօսքի դրժումն ու անպատուութիւնը, հուսկ սարսափն ու աբինահեղութիւնը, միայն թէ վարչաձեւը զօրացած ելլէ այս ամէնէն։ Վերջերս Արեւմտեան Գերմանիա կատարած այցի չորս օրերուն, նա ամբողջական պատկեր մը տուաւ իր համոզումներուն։ Իսկ եթէ աւելցնենք թէ նա անմիջական պատասխանատուն է Հունգարիոյ նախկին վարչապետ Իմրի Նաճի եւ իր ընկերներուն եղերական վախճանին, որովհետեւ իր հաւաստումներուն եւ ստորագրութեան վստահելով անոնք ձգած էին Եուկոսլաւ դեսպանատունը ու ձերբակալուած, կ'ունենանք ճշմարիտ համայնավար Միկոյեանը։ Միկոյեան սակայն գերակշռութիւն մը ունի իր գաղափարի ընկերներուն վրայ։ Նա անհրաժեշտ մարդն է Խ. Միութեան, որովհետեւ «Գործի մարդ»ն է։ Իր ցեղին յատուկ խելացութիւնն ու աշխատասիրութիւնը լայնօրէն կը ցոլան իր մէջ։ Իր դիմագծին նրբութիւնն ու առնական արտայայտութիւնը, ճկունութեան եւ միանգամայն ուժի յայտարար նշաններ են։ Իր մեծագոյն առաւելութիւնը սակայն «Հեռատես քաղաքագէտ» մակդիրով կարելի է որակել։ Ստալինի աղջիկը հարց տուած էր իր հօր թէ ով կրնար իրեն յաջորդել։ Ու Ստալին այսպէս յայտարարած էր. «Միակ անձնաւորութիւնը որ կարողութիւն կը ցուցաբերէ Միկոյեանն է. եթէ ռուս ըլլար պատահովարար կը յաջողէր»։ Ցիրաւի Միկոյեան միշտ բարձրացած է. քառասուն տարի շարունակ վերելք ունեցած է վարչաձեւին շարքերէն ներս։ Մեծագոյն փոթորիկներուն մէջ անգամ, ձէթի նման պահ մը ջուրերուն մէջ անհետանալէ յետոյ, շուտով վերադարձած է իր տեղը ջուրերուն երեսը։ Ունեցած է երկարաշունչ ու յաբատեւ քաղաքականութիւն մը. եղած է յատկապէս մեծ դիտող մը, որուն ակնարկը քիչ անգամ սխալէն տարուած է։

Մեծ քաղաքագէտին հակապատկերն է. Կարտինալ Աղաճանեան։ Նիւթապաշտ աստուածամերժ Միկոյեանին առջեւ նա կը կանգնի որպէս բիւրեղացած Հոգեւորական, աստուածանուէր հոգի։ Շատ մօտէն ճանչցած եմ Աղաճանեան Կարտինալը։ Երբեմն տարակոյսը արթնցած է մէջս անոր մեծութեան մասին, որովհետեւ անոր ծայրաստիճան համեստութիւնն ու խոնարհութիւնը ջանացած են միշտ իր գանձերուն վրայ մոռացումի քօղ մը քաշել։ Սակայն խորաթափանց աչքերէ խուսափած չէ բնաւ անոր խելացութիւնն ու իմաստութիւնը, որոնք միացած իր հայրական անչափ բարութեան՝ մասնաւոր անորակելի բայց վսեմ տպաւորութիւն մը թողուցած են իր խօսակիցին վրայ։ Կարտինալ Աղաճանեան միշտ խոյս տուած է փառքէ ու պատիւէ. սակայն փառքն ու պատիւը զինք գտած են, առանց կարենալ երբեք զինք կերպարանափոխելու։ Քրիստոնէական սկզբունքները իրեն համար նուիրական սրբութիւններ են, որոնց ամենափոքրին համար անգամ — ինչպէս նա յաճախ յայտարարած է — պատրաստ է բազմիցս իր արիւն թափելու. իրեն համար իր կրած ծիրանին այդ առաջադրութեան խորհրդանիշն է։ Ամեն. Աղաճանեան Կաթողիկոսին մեծ ու միակ մտահոգութիւնը իր ժողովուրդին հոգեւոր բարիքը եղած է. այո՛, նա քաջալերած է անոր նիւթական եւ մտաւորական բարօրութիւնը, սակայն միշտ վերջին մտածումով մը որ հոգեւոր է։ Օրինակի համար, նա 1946 – 47ին հակառակ արտայայտուեցաւ դէպի Խորհրդային Հայաստան կատարուող ներգաղթին։ Իր այս դիրքաւորումը քաղաքական նպատակներ չէր հետապնդեր։ Նա թէեւ համոզուած էր թէ այդ վարչակարգին տակ աւելի դժուար էր նիւթական բարօրութիւնը, թէ գոյութիւն չունէին խոստացուած ազատութիւնները, սակայն անոնց համար չէր որ դիրք ճշդեց. այդ՝ քաղաքական անձնաւորութիւններուն թողուց։ Նա հակառակեցաւ, որովհետեւ գիտակից էր թէ խորհրդային վարչակարգը ցմահ պայքար բացած է ամէն կրօնական գաղափարի, յատկապէս Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ դէմ, որուն մէջ կը տեսնէր իր ծաւալապաշտութեան մեծագոյն թշնամին։

ՀԱՅԸ ԱՆՈՆՑ ՄԷՋ

Յատկապէս Հայ Եկեղեցականն է Աղաճանեան Կարտինալը։ Շիտակ է որ նեղ է եղած իր գործունէութեան ասպարէզը, որովհետեւ անմիջականօրէն կրցած է զբաղիլ սոսկ Միջին Արեւելքի Հայ Կաթողիկէներով, որոնց թիւը 70 հազարը չանցնիր, տուեալ ըլլալով որ իր հաւատացեալներէն 85 հազարը խորհրդային երկիրներ կը բնակին, իսկ մնացածը՝ Եւրոպա եւ Ամերիկա։ Սակայն իր կաթողիկոսութեան քսան տարիներու ընթացքին բացած է կամ մեծցուցած քանի՜ աւելի Հայ վարժարաններ, աղքատ Հայ մանկութեան համար յատկապէս։ Շինել տուած է նոյնչափ մատուռներ եւ եկեղեցիներ, հայկական նրբաճաշակ ոճով։ Իր նորաշէն Մայր եկեղեցին երեք ամիսէն կ'աւարտի Պէյրութի մէջ։ Բոլորին յայտարարութեամբ նա պիտի ըլլայ ամբողջ արտասահմանի հայկական ոճով գեղեցկագոյն ու պերճագոյն յուշարձանը։ Օտարներէն ոմանք զայն կոչած են արդէն, իր անաւարտ վիճակին մէջ, Միջին Արեւելքի գեղեցկագոյն եկեղեցին։ Մեծ է եղած յատկապէս Կաթողիկոսին կազմակերպչական գործունէութիւնը։ Պ. Կարօ Գէորգեան, 1952ի 23 Մայիսի «Յուսաբեր»ին մէջ կը կատարէր հետեւեալ յայտարարութիւնը, ի տես Կարտինալ Աղաճանեանի համայնքին. «Ինքն իր մէջ ներդաշնակ ամբողջութիւն մըն է ան։ Ոչ մէկ պառակտում, ամբողջութիւնը քայքայող ոչ մէկ վէճ։ Բոլոր մուրճերը կը զարնեն մէկ եւ միեւնոյն սալին վրայ։ Բոլոր փողոհարները կը փչեն միեւնոյն եղանակը։ Կաթողիկոս – Պատրիարքէն սկսած մինչեւ ամէնէն աննշան թեմի մը վարդապետը կը քալեն միեւնոյն գծին վրայէն, անշեղ ու անսայթաք»։ Ապա կը շարունակէր իր վկայութիւնը Կարտինալի մասին. «Հայը որ կայ այդ անձնաւորութեան մէջ, անաղարտ՝ հոգւով, խոր՝ գիտակցութեամբ, պայծառ՝ դիմագծով, եւ ազնուական՝ զգայնութեամբ, պէտք է — ըստ իմ կարծիքին — միանգամ ընդմիշտ վեր մնայ կրօնական դաւանական բոլոր նկատումներէն»։ Իր կողմէ, «Հայրենիք» օրաթերթի յարգոյ խմբագրապետը, Վսեմ. Աղաճանեան Կարտինալին նուիրած իր խմբագրականին մէջ (մէկ նոյեմբեր 1951) կը կատարէր այս վկայութիւնը, որուն վրայ գիր մը իսկ աւելցնելու քաջութիւնը չունիմ. «Անոնք որ առիթը կ'ունենան Աղաճանեան Կարտինալին ծանօթանալու, լսելու իր խօսքն ու քարոզը, ոչ միայն օտարներու կողմէ գովաբանուած այս արժանիքները կը տեսնեն իր մէջ, այլեւս կը զգան ամէնէն աւելի Հայ ու հայրենասէր սրտի մը բաբախումները։ Կը զգան այն տաք շունչը, որ կը բարձրանայ իր խօսքերէն ու մտածումներէն, որոնք կը համակեն բազմութիւնները, իրենց անկեղծ ու ինքնաբուխ շեշտով, հայրենասիրութեամբ եւ ծառայելու խոր զգացումով։ Համեստ՝ իր կեանքին ու խօսքին մէջ, խոնարհ՝ իր կեցուածքին ու բարձրագոյն դիրքերու վրայ, Աղաճանեան մէկն է այն գերազանց Հայու տիպարներէն, որոնք կը մեծցնեն իրենց ազգին անունը եւ կ'ողեւորեն բազմութիւնները, հրաւիրելով զանոնք ծառայելու Հայրենիքին, ինչպէս նաեւ մեծ գաղափարներուն՝ Արդարութեան ու Ազատութեան։ Պատիւ սեպեց իր Հայութիւնը եւ Կաթողիկէ բարձրագոյն բեմերէ գովքը հիւսեց իր ժողովուրդին, որուն այնքան աւելի ծառայեց, որքան բարձրացաւ աստիճանով, իր անձին ու գործին հաւատացողները, ինչպէս եւ հիացողները ծառայութեան հրաւիրելով»։

Հայ է անշուշտ եւ Միկոյեան, սակայն իր ձեւով ու իր դիրքին թելադրած չափով։ Մոսկուայի վարչաձեւէն ներս եւ մայրաքաղաքին շրջանակներուն մէջ ճըղճիմութիւն նկատուած է ինքզինք որոշ ազգի մը կապելը. որովհետեւ միայն մէկ պատուոյ տիտղոս կայ. խորհրդային քաղաքացիութիւնը, որ հոմանիշ է անշուշտ ռուս կոչուելու պատիւին։ Միկոյեան որ խելացի քաղաքագէտ մըն է, չի կրնար նկատի չառնել այս մտածելակերպը, այնպէս որ շատեր, նոյնիսկ Մոսկուայի դեսպանատան շրջանակներուն մէջ համոզուած են իր ռուս ըլլալուն։ Անգամ մը սակայն, Ռումանիոյ ազգային տօնին առթիւ, Ռումանիոյ դեսպանատան մէջ նա Ստալինը ներկայացուց։ Խնջոյքի ընթացքին, անշուշտ լաւ մը խմելէ յետոյ, բաժակը բարձրացուց ու ոտքի ելաւ։ Երբ ամէն ուշադրութիւն իր վրայ կեդրոնացած էր Միկոյեան խօսեցաւ ամբողջ կէս ժամ... Ներկաներէն ոչ ոք բան մը հասկցած էր, որովհետեւ նա հայերէն խօսած էր։ Գինովութեան պահուն մոռցած էր իր մէջ գործող քաղաքագէտը եւ արթնցած էր Հայը։ Սակայն աւելցնեմ որ երբ նա իր Հայութիւնը ծածկելու ընտրողութեան մէջ է, զայն կ'ընէ մասամբ Հայութեան ծառայելու համար։ Մոսկուայէն դուրս, օրինակի համար նա միշտ հայ կը ներկայանայ յաճախ Հայաստան կը հանդիպի եւ հայերէն կարեւոր ճառեր կ'արտասանէ։ Կը մտածեմ թէ նա անգամ մը որ իր դիրքը ամրապնդէ. կուսակցութեան շարքերէն ներս, ի նպաստ Հայութեան պիտի իրագործէ գեղեցիկ ծրագիր մը։ Անմիջականօրէն այդ ծրագիրը կրնայ կոչուիլ. Ղարաբաղի եւ Նախիջեւանի կցում Հայաստանի Հանրապետութեան, կամ նոյնիմաստ ձեռնարկ մը։ Աւետիս Իսահակեան, իր վերջին անգամ Մոսկուա երթալուն կը հանդիպի իր կուսակցական ընկեր Միկոյեանին, ու կատակով կ'ըսէ. «Դաշնակ ընկեր, երբ ծովը մեզի պիտի տաս...» Ատով նա կ'ակնարկէր անշուշտ Կարս – Արտահանի։ «Ես, ձեզի մեծ լիճն է որ պիտի տամ» կ'ըլլայ Միկոյեանի պատասխանը։ Թէ քաղաքագէտը ինչ կ'ուզէր ըսել «մեծ լիճ»ով բոլորովին որոշ չէ. սակայն ցոյց կուտայ մշակուած ծրագիր մը։ Թէ նա զայն ինչպէս պիտի իրագործէ, այդ քաղաքագէտին կը թողունք։ Երբ ժամանակը հասնի — Միկոյեան մեծ վստահութիւն ունի ժամանակին վրայ, հազիւ 63 տարեկան է — նա պիտի ըսէ Հայու իր խօսքը եւ զայն պիտի ըսէ Հայու վայել ձեւով։

ՈՒՐՈՒԱԳԾՈՒՈՂ ԱՊԱԳԱՆ

Միկոյեան Ստալինի յաջորդելու կարողութիւն ցուցաբերող անձնաւորութիւնն է։ Այժմ Խորհրդային Միութեան «Թիւ երկու» մարդը կը կոչուի։ Դժուար է որ իր պատուանդանէն վար առնուի։ Ստալինէն ասդին ամէն տիրող իշխանութիւն միշտ իր վրայ կոթնած էր– անհրաժեշտ անձնաւորութիւնն է ան։ Շիտակ է որ զինք կանխող «Թիւ մէկ» մարդը վիթխարի անձնաւորութիւն մը կը ներկայացնէ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՎՇՏԱԳԻՆ ՍՈՆԱԹ

Ընդմիջմանը, դրեթէ ակամայ, անմիջապէս դուրս գնացի, իջայ բակ, կանգնեցի ծառերի տակ, մտքումս անընդհատ նայելով անծանօթ գեղուհուն, որի աչքերին մէջ շարունակում էր մնալ [illegible] եւ ժպիտը։ Բ[illegible] դրսում այդպէս առանձին կանգնած՝ աւելի ու աւելի էի անհանգստանում. սեւս վախենում էի մի թանկագին բան կորցնելուց, սեւս ուշանում էի.. Արագ բարձրացայ վերեւ։ Հէնց որ ներս մտայ, առաջին իսկ հայեացքով տեսայ նրան դաշնամուրի առաջ նստած, կարծես գիտէի, որ նա պէտք է լինի մեզմ նուագողը։ Նա էլ դրան կողմը նայեց արագ, մի բան սպասող հայեացքով եւ նորից անմիջապէս շրջուեց առաջ, շարունակելով նուագել։ Բայց ես նոյնպէս հայեացքս շրջացի եւ առանց քայլերս զգալու, գնացի նստեցի իմ աթոռին, լուսամուտից դուրս նայեցի առանց որոշ նպատակի, թափանցիկ ոսկեմշուշի միջից լսելով նրա մատների տակ հնչող մեղմ, թաւշային ձայները՝ մի ծանօթ երաժշտութիւնը, որ չկարողացայ յիշել թէ ում գործն է ...

Բ[illegible] նստեցին իրենց տեղերը, նուա[illegible] ու դադարեց, բայց [illegible] չհանգչըրին։ Ես շրջուեցի դէպի սենեակը, դաշնամուրի առաջ ոչ ոք չկար, սակայն բաց էր թողնուել ստեղնաշարը։ Բրուստրը վեր կացաւ անծանօթ աղջկան թեւը բռնած, եւ նրան ներկայացրեց հասարակութեան՝ որպէս իր դուստրը միս Աֆրոդիտէն, որ վերջին օրերս եկել էր Լոնտոնից։ Մի թեթեւ շշուկ անցաւ ամբողջ սենեակով։ Իսկ ինձ այդ անակնկալը կարծես սեղմեց, փոքրացրեց, հեռացրեց մի մութ, խղճուկ անկիւն։

— Այժմ ձեզ համար Էֆրօն կը նուագի Շումանի Ֆա – Դիէզ սոնաթը, — վերջացրեց Բրուստրն իր զուարթ խօսքը եւ երջանիկ հօր ժպիտով նայեց իր աղջկան։

Ներկաները ծափ տուին. նրանց թաքուն հիացմունքը ելք գտաւ այդ ծափով եւ ուրախ բացականչութիւններով։ Միս Էֆրօն թեթեւ գլուխ տուեց մանկունակ ժպտալով, նստեց դաշնամուրի առաջ եւ մի րոպէ անշարժ մնաց՝ մատները ճկելով։ Ես իմ անկիւնից, ինքս իմ մէջ ամփոփուած, նահանջող հայեացքով նայում էի միստր Բրուստրի աղջկան, որ կարծես դուրս էր եկել ջերմ ոսկեմշուշից, յստակացել, դարձել միս Բրուստր՝ ինձ հետ ոչ մի առնչութիւն չունեցող, մի գեղեցիկ անգլուհի։

Բայց երբ լիակատար լռութիւն տիրեց եւ նրա մատների տակ նորից հնչեցին քիչ առաջուայ ձայները, այս անգամ որպէս ծանօթ երաժշտութիւն, լիւ կատարումով, որպէս առանց խօսքի մի երգ՝ լուռ զգացումների մտերմութեան կանչող, ես նորից տեսայ իմ անծանօթ գեղուհուն՝ բացուող դրան ուղղուած իր հայեացքով, որից մնում էր մի լուսաւոր, ժպտագին հետք ... Ես կլանուած նայում էի նրա մատներին ու պրոֆիլին, նայում էի նրա գեղեցկութեան, նրա գեղեցիկ երաժշտութեան։ Նրա նուրբ, փափուկ, զգայուն նուագը ինձ անհամբեր էր դարձնում։ Ինձ թւում էր թէ ներկաներից ոչ ոք այնպէս չի հասկանում այդ նուագը, ինչպէս ես։ Դա գեղեցկութիւնների աշխարհից կորցուած մի գաղտնիք էր բացում կարծես, եւ իմ սրտից յորդում էր այդ գեղեցկութեամբ քաղցրախառնուած մի անբացատրելի յուզում, որով ջերմացած իմ հոգում բացւում էր մի հէքեաթային ծաղիկ, ժպտում կախարդուած։

Եւ ինձ բոլոր ունկնդիրներից աւելի մօտ զգալով այդ նուագին, մօտ էի զգում նաեւ Էֆրոյին, որ յանկարծ վաղուց ծանօթ, հարազատ թուաց։ Ես իմ մտքում սկսեցի ընկերակցել նրան իմ ջութակով..

Ծափահարութիւնն սթափեցրեց ինձ։ Ես ցնցուեցի, նայեցի շուրջս ... Էֆրօն գլուխ էր տալիս չդադարող ծափահարութեան դիմաց՝ ուրախութիւնից շփոթուած ժպտալով. իմ մէջ աւելի եւս շեշտուեց այն զգացումը, թէ միայն ես հասկացայ նրա [illegible], թէ նա պէտք է իմանայ այդ, պէտք է իմանայ որ ես ... բայց ես չկարողացայ նոյն իսկ ծափ տալ, նստած էի անտեսուած մարդու ծանր սրտով։

Երեկոն վերջացաւ, բայց հիւրերը, բոլորն էլ վերկացած, դեռ մնում էին սենեակում, խմբուել էին Բրուստրի եւ Էֆրոյի շուրջը, շնորհաւորանքի եւ հիացմունքի խօսքեր էին ասում։ Ես նստած մնում էի լուսամուտի մօտ։ Երբ բազմութիւնը թեթեւացաւ, ես տեսայ Էֆրոյի յուզուած, երջանիկ դէմքը, եւ մի պահ մղուեցի նրան մօտենալ, զուսպ շնորհաւորել եւ գնալ դուրս։ Բայց չկարողացայ վերկենալ։ Այդ րոպէին Դիամանտիսը, որ կանգնած էր Բրուստրի մօտ, ինձ նայեց։ Ես անմիջապէս վերկացայ այդ հայեացքից մղուած եւ առաջացայ նրանց կողմը։ Բրուստրն ինձ տեսնելով՝ դարձաւ աղջկան ու ասաց.

— Ծանօթացիր միստր Ոսկանեանի հետ, Էֆրօ, միստր Դիամանտիսի աշակերտը։ Խոստմնալից արտիստ է։

Էֆրոյի դէմքին ժպիտն աւելի զուսպ դարձաւ, նա ձեռքը մեկնեց նոր ծանօթացողի քաղաքավար արտայայտութեամբ, բայց խորացած, ներքուստ անհանդիստ հայեացքով։ Ես կարմրեցի, հազիւ կարողացայ սեղմել նրա ձեռքը եւ արտասանել։

Կ. ՍԻՄՐԷՆԵԱՆ

(4 Շ[illegible]

ԴԱՍԱԼԻՔՆԵՐՈՒՆ

Այո, Հայ ապրիլն ալ տեւակ մը հերոսութիւն է, պայքար:

Պայքարի ուրիշ երես մըն ալ ունինք, մանաւանդ դասալքութեան այս օրերուն:

Պայքարի, կռուի հրաւէր մը ահա: Պարկեշտութեան հին ու աղուոր օրերուն վերադառնալու համար, ահա մեր հազարումէկ վէրքերուն ցաւը մոռցած, ուզենք կամ չուզենք՝ պիտի ցցուինք, պիտի ճակատինք, պիտի պայքարինք իրենց սրբութիւնը ուրացող, իրենց արժանապատուութիւնը ոտնակոխ ըրած, անամօթաբար պատերուն տակ սլքտացող մարդդիակներուն դէմ: Անոնց դէմ որ պատուացած հոգիով՝ սկսած են հայհոյել սրբութիւններուն դէմ: Տապալել տաղանդները, ծիծաղիլ անբասիր եւ անչահախնդիր մարդոց վրայ, որոնց միակ մեղքը՝ հող եւ ազատութիւն, հայրենիք եւ մշակոյթ պաշտպանելն է:

Ով ես, դուն, դասալիք:

Դուն մեզի հետ էիր՝ երէկ:

Բաց փէտայիններուն անունով երգուըեցար, տարիներ ու տարիներ հերոսներ փառաբանելով աջ ու ձախ գարնուեցար: Մեզի հետ, անվախ եւ խիզախ, երգեցիր, կարօտը կորսուած հայրենիքին, ակըր Ազատ Հայաստանին:

Դուն, դասալիք, ինչ դարչելի մաղձ է, որ կը թափես անբասիր եւ սիրելի մտաւորականի մը դէմ, որ իր ամբողջ տաղանդն է սպաս դրաւ հայ պայծառափայլ մշակոյթին ու գրականութեան եւ աչքերուն լոյսը կորսնցուց:

Դուն, կամ դուք, դասալիքներ:

Ձեր խօսքը Ցուդայական է: Պարկեշտութիւնը կը պակսի ձեզի, քաջութիւն չունիք, ճակատաբաց հրապարակ իջնելու:

Ահա մարդը: Ահա մտաւորականը: Ցանուն մտաւորականներ տուած կուսակցութեան, յանուն պետութեան հիմնած Հ. Յ. Դաշնակցութեան, ըսաւ իր խօսքը:

Այլեւս հերիք է վլվլուկ բարձրացնէք, դուք դաւանափոխ չարչիներ:

Հողի համար ամբողջ սերունդ մը մատաղ եղաւ:

Մշակոյթի եւ գրականութեան համար աչքերու լոյս մաշեցնող փէտայիններուն մի դպչիք:

Պահակները արթուն են:

Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Սակայն ան մեծ տկարութիւն մը ոդեգրեց. որովհետեւ ստիպուեցաւ քիչ ժամանակէն Թշնամիներու ամբողջ վոհմակ մը չուրջը յարուցանել: Միկոյեան կրնայ այդ տկարութենէն օգտուիլ: Թէ ինչ պարագաներու մէջ, այդ դարձեալ մեծ քաղաքագէտին կը թողունք:

Իսկ, տասնեակ մը տարիներէ ի վեր չատ խօսուեցաւ Աղաճանեան Կարտինալին Պապ ընտրուելուն կարելիութեան մասին: Այս վերջին անուանումէն յետոյ, բոլոր աշխարհի լրագիրները աւելի մեծ արձագանգ տուին այդ շրջող խօսքին: Կարելիութիւնը կար եւ այժմ աւելցաւ. այդ անժխտելի է. սակայն կրնանք մինչ անակնկալներու սպասել:

Եթէ ուրուագծուող ապագան մեր նախատեսութեան համապատասխանէ, բառ չեմ գտներ բացատրելու համար Մարդկութեան զարմանքը: Ցիրաւի դժուար է երեւակայել աշխարհի իրերամերժ երկու մեծագոյն ուժերը կառավարուած՝ միեւնոյն թիւով փոքր ազգին զաւակներէն:

Կը մնայ Հայութիւնը չահագրգռող հարցը. յիշեալ պարագաներուն ինչ պիտի ըլլայ անոնց ոդեգրած դիրքը իրենց ազգին նկատմամբ... Պ. Կարօ Գէորգեան, վերոյիշեալ յօդուածին մէջ կուտայ գեղեցիկ պատասխան մը. «Կարտինալ Աղաճանեանի իբրեւ Հայ մարդ, վիճակուած է — այս բախտորոշ ժամանակներուն մանաւանդ — մեծ առաքելութիւն մը: Ինչպէս կը դասաւորուին իրերը վաղը, չեմ գիտներ: Բայց ինչպէս որ ալ դասաւորուին, Կարտինալը, իր բարձրութեան որ աստիճանին վրայ որ ալ կեցած ըլլայ,— ըսել կ'ուզեմ — բոլոր պարագաներուն տակ, ապագային ալ, նա պիտի օգտագործէ իր հեղինակութիւնն ու լայն կապերը, ի նպաստ իր պատկանած — պատկանելուն համար ալ հպարտ — եւ սիրած հայ ժողովուրդին»:

Կարծեմ նոյնը կարելի է ըսել, աւելի կամ նուազ չափով՝ քաղաքագէտ եւ հա[illegible]ամար Անաստաս Միկոյեանի մասին:

ՆԵՐՍԷՍ ԶՕՐԵԱՆ

Հ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Ն

ԾԽԱԽՈՏԻ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Այս տարի Հայաստանի ծխախոտագործները կը նախատեսեն արտադրել 10.500 թոն հում: Այս տեսակէտէն լաւուած աշխատանք պիտի կատարեն մասնաւորապէս Շամշատինի շրջանին աշխատաւորները, որոնք կը մշակեն հազար հեկտար ծխախոտ:

Երկու տասնամեակէ ի վեր Շամշատինի աշխատաւորները երկրին առաջնութիւնը կը շահին՝ արտադրութեան մէջ: Անցեալ տարի անոնք հազար հեկտար տարածութենէն հաւաքեցին 1750 թոն հում. մէկ հեկտարի բերքատուութիւնը կազմեց 17.5 ցենտներ (մէկ ցենտները՝ յիսուն քիլօ):

Այս տարի ծխախոտագործները պիտի աշխատին մէկ հեկտար հողի տարածութեան վրայ աճեցնել մէկ թոն ծխախոտ: Այս նպատակով հողերուն մեծ մասը պարարտացուած է արդէն հանքային եւ տեղական պարարտանիւթերով:

Այսուհանդերձ, պէտք է ըսել, որ Շամշատինի գործաւորները այս տարի կ'աշխատին դժուար պայմաններու մէջ: Խոնաւութեան չգոյութեան հետեւանքով անոնք հարկադրուած են զգալի դժուարութիւններ յաղթահարել՝ նորատունկ ծիլերուն ջուր հայթայթելու եւ անոնց աճը ապահովելու համար: Կարգ մը տեղեր ծիլերը չորցան եւ աշխատաւորները հարկադրուեցան նորերը տնկել: Շրջանին մէջ անձրեւ գրեթէ չկայ եւ դաշտերը ջրելու աշխատանքը մեծ ճիգեր կը պահանջէ: Հեռաւոր շրջաններէն 160 բեռնակառքեր ջուր կը փոխադրեն:

Ղրղի գիւղը ունի 120 հեկտար տարածութիւն՝ ծխախոտի մշակութեան համար. այդ հողամասին 82 հեկտարը ջրըուած է ձեռքով. կը նախատեսուի թէ արդիւնքը լաւ պիտի ըլլայ:

Ինչ որ ուշագրաւ է, այս տարի աշխատավարձքը պիտի տրուի բանուորներու անհատական միջոցներով ձեռք ձգուած արդիւնքներուն համեմատ:

Անցեալ տարուան համեմատութեամբ հողերու ջրումը որոշ չափով դիւրացած է այս տարի: Վերջերս աւարտեցաւ Ծաղկաւանի ջրաելեկտրակայանէն դէպի Պառաւաքար տանող խողովակիծը, որուն շնորհիւ կը ջրուի հարիւր հեկտար տարածութիւն: Կը շինուին նաեւ Ղրջի, Զորաթան, Մովսէս գիւղերը տանող խողովակիծը, որ պիտի կարենայ ջրել աւելի քան երկու հարիւր հեկտար հող:

Զորաթան գիւղի ծխախոտի դաշտերուն մեծ մասը կը գտնուի 10 – 12 քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ: Որպէս զի ծխախոտագործները ամէն օր ժամանակ չկորսնցնեն երթեւեկի համար՝ այդ դաշտերուն մէջ շինուած են երկյարկանի քանի մը շէնքեր, ուր կարելի է տեղաւորել մօտ քառասուն ընտանիք: Փոքրիկ գիւղը ունի ակումբ, գրադարան, ելեկտրական լուսաւորութիւն: Այսպիսի պայմաններ ստեղծուած են նաեւ Ղրղի եւ Վերին Կարմրաղբիւր գիւղերու մէջ.

×

ՀԱՅԿԱԿԱՆ Գիտութիւններու ակադեմիան Վրաստանի եւ Ատրպէյճանի ակադեմիաներուն հետ որոշած է հրատարակել Անդրկովկասի հանրապետութեանց աշխարհագրական ատլասը, որ պիտի բաղկանայ չորս բաժիններէ: Առաջին բաժինը պիտի պարունակէ Անդրկովկասի Ֆիզիքական, վարչա – տնտեսական, բնակչութեան տեղաբաշխման եւ այլ քարտէսներ: Միւս բաժիններուն մէջ մասնաւոր տեղ պիտի յատկացուի մեծ գիտնականներուն եւ գիտական հաստատութիւններուն:

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ տեղի ունեցած է Ակսել Բակունցի նուիրուած գրական ցերեկոյթ մը՝ դպրոցականներու պալատին գրադարանի եւ գրական խմբակներու նախաձեռնութեամբ. Բակունցի կեանքին ու գործին մասին խօսած են ուսանողներ՝ որոնք անդամ են գրական խմբակներու:

ԵՐԵՒԱՆԻ «Պիոներ» ամսագրին բացած մանկական կարճ պատմուածքի մը մրցումին արդիւնքները յայտարարուեցան: Մրցանակաբաշխութեան ժիւրին քննելէ ետք ներկայացուած 120 պատմուածքները՝ առաջին մրցանակի արժանի կտոր չէ գտած անոնց մէջ: Բ. մրցանակը (2000 ռուբլի) ստացած են Աղաւնի եւ Վ. Արամեան, Գ. մրցանակը ստացած է Վ. Արամեան, ուրիշ պատմուածքով մը:

ՀԱՅ ՄԱՐՄՆԱԿՐԹԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏ. ՆԱԽԱԳԱՀ ԵՂԲ. ՃՈՐՃ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ ԱԹԷՆՔԻ ՄԷՋ

●

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ ԵՒ ԳՆԱՀԱՏԱՆՔ

Միութեանս Պատուակալ Նախագահ Եղբ. Ճորճ Մարտիկեան եւ իր ազնուափայլ Տիկինը, Ցունիս 24ին Աթէնք հասան, ընկերակցութեամբ՝ եղբ. Լեւոն Քէչիչեանի եւ իր ազնիւ տիկնոջ: Շրջ. վարչութեանս ատենապետ եղբ. Պ. Սարգիսեան եւ ատենադպիր եղբ. Դ. Դանիէլեան. նոյն երեկոյին բարի գալուստի այցելութիւն տուին մեր Պատ. Նախագահին:

Հետեւեալ օրը, երեկոյեան, շրջ. վարչութեանս ամբողջ կազմը ներկայացաւ Եղբ. Ճորճ Մարտիկեանի՝ Քինկ Ճորճ պանդոկը եւ Միութիւնս հետաքրքրող մարզական եւ մանաւանդ՝ սկաուտական խնդիրներու չուրջ. ունեցաւ կարեւոր խորհրդակցութիւն:

Ուրախութեամբ կը յայտարարենք թէ՝ Պատ. Նախագահ եղբ. Ճորճ Մարտիկեան խոստացաւ 1500 տոլարի նուէր մը շնորհել Միութեանս՝ սկաուտական քէմփի եւ զանազան ծախսերու համար, ինչ որ խորին երախտագիտութեամբ ընդունուեցաւ մեր կողմէ:

Կիրակի առաւօտ, Ցունիս 29, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փիրէի, Քոքինիոյ եւ Փալէրոյի սկաուտներն ու գայլիկները, ատեանաւորներու լրիւ կազմով, հաւաքուեցան Աթէնքի Ս. Գ. Լուսաւորիչ եկեղեցին՝ ուր ճիշդ ժամը 10.30ին եղբ. Ճորճ Մարտիկեան ժամանեց՝ իր բարեկամներով: ըՍկաուտներու կողմէ գեղեցիկ ծաղկեփունջեր նուիրուեցան Տիկին Ճորճ Մարտիկեանի եւ Տիկին Լ. Քէչիչեանի: Սկաուտական խումբերը քննելէ եւ իր մեծ սկաուտ, իր աղօթքը ընելէ վերջ, Շրջ. վարչութիւնը եւ Սկաուտ խնամակալութիւն, մեր մեծ եղբայրը եւ իր ընկերակիցները ընդունեցան սաչՆորդարանի սրահը:

Եկեղեցիէն վերջ, Պատ. Նախագահը առաջնորդուեցաւ պատշաճ չուքով, Աթէնքի կեդրոնի Օրփեւս մեծածաւալ թատրոնը՝ ուր ան բանախօսեց բազմահազար Ցունահայ ունկնդիրներու, արժանանալով բուռն ծափերու:

Օրուան հանդէսին նախագահ ատենապետ եղբ. Պ. Սարգիսեան, բեմ հրաւիրեց Աւագ Սկաուտ եղ. Լեւոն Գայեանը, խմբապետ եղբ. Պերճ Գրիգորեանը եւ միւս ատեանաւորները տպաւորիչ եւ անմոռանալի արարողութեան մը եւ յայտարարեց թէ՝ առ ի վարձատրութիւն եղբ. Ճորճ Մարտիկեանի քառասունամեայ սկաուտ հանդամանքին եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի հանդէպ՝ անոր ունեցած համակրանքին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ցունաստանի Շրջ. վարչութիւնը եւ Սկաուտ խնամակալութիւնը, որոշած էին անոր նուիրել Սկաուտական ոսկեջուր նշանակ մը:

Եղբ. Լեւոն Գայեան, համառօտելով, գնահատեց եղբ. Ճորճ Մարտիկեանի սկաուտական փայլուն աշխատանքը եւ հաւատքը եւ ատենապետ եղբ. Սարգիսեանի ձեռամբ յանձնեց նուէր – յիշատակը:

Եղբ. Ճորճ Մարտիկեան իսկապէս յուզուած, խորին շնորհակալութիւն յայտնեց եղած պատիւին համար եւ ըստ կարգի սեղմեց իւրաքանչիւր Սկաուտ ատեանաւորի ձեռքը:

Հանդիսականները խելայեղ ծափերով յայտնեցին իրենց խանդավառութիւնը՝ գոչելով՝ «Արժանի է», «արժանի է»:

Հանդէսէն վերջ, եղբ. Ճորճ Մարտիկեան թատրոնէն մեկնեցաւ սկաուտական պատիւներով: Շրջանային վարչութեան անդամները եւ սկաուտ ատեանաւորները օդակայան իջնելով, ողջերթ մաղթեցին մեր սիրելի պատ. Նախագահին, իր ազնուափայլ Տիկնոջ եւ Քէչիչեան զոյգին:

Ցունիս 29ը՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ցունաստանի շրջանի համար փառքի օրը եղաւ:

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ
ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՀԱՅԿ. ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

ՕԳՈՍՏՈՍ 17ԻՆ

Ինչպէս գրած էինք, յառաջիկայ Օգոստոս 17ին ժամը 18.30ին, Պրիւսէլի ցուցահանդէսին «Քրիստոս Փառաւորեալ» եկեղեցիին մէջ հայածէս հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի: Նոյն օրուան պատարագիչի պատիւը պիտի վիճակուի Յովհ. վրդ. Նալպանտեանին, ի յարգանս՝ Պելժիոյ եւ դրացի երկիրներու մէջ իր ժողովրդապետութեան 35ամեակին եւ քահանայութեան 60ամեայ յոբելեանին:

Այս առթիւ Պելժիոյ Հայ Ազգ. Վարչութիւնը հրաւիրած է Լիոնի Հայկ. երգչախումբը: Կարտինալ Աղաճանեան, Պատրիարք – Կաթողիկոս Հայ Կաթողիկէ եկեղեցիին եւ Նորընտիր պետ Հռոմի «Հաւատոյ տարածման միաբանութեան» իր ներկայութեամբ պիտի պատուէ հանդիսութիւնը:

Պատարագէն եւ խաղողօրհնէքէն ետք, ժամը քանիին Չիվիթաս Տէիի «Պիոս ԺԲ.» սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ բարի գալուստի հանդիսութիւնը ի պատիւ Կարտինալին: Բացումը կը կատարէ Պ. Վարդան Մուրատեան, խօսք կ'առնեն Նալպանտեան վարդապետ եւ յանուն Հայ Կաթողիկէ համայնքին, Պ. Մաթոսեան:

Պատարագը պիտի ձայնասփռուի եւ բացատրուի (Պրիւսէլ – I – էն – էռ, միջին ալիք 480 մեթր):

Ցուլիս քանիին արդէն տեղի ունեցաւ «Արեւելեան օր» մը, բիւզանդական ծէսով. պատարագին նախագահեց Կարտինալ Թիսըրան:

× Ցուցահանդէսին Վատիկանի եռամսեայ օրգանը կը յայտնէ թէ Օգոստոս 14ին, ժամը 20.30ին տեղի պիտի ունենայ ակադեմական հաւաքոյթ մը, որուն ընթացքին խօսք պիտի առնեն Կարտինալ Աղաճանեան, Գեր. պայծառ Շին եւ վարչապետ Ատընաուըր:

ՊՈՒԼԿԱՐԱՀԱՅ ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԹԵԱՆ

Պուլկարահայ մշակութային կեանքին մէջ երաժշտութեան գծով գնահատելի աշխատանք մը կը տանի երաժշտագէտ Սարգիս Պալաթեան՝ որ «Ա. Խաչատուրեան» երգչախումբին ղեկավարն է:

Ս. Պալաթեան ծնած է Մալկարա (Թուրքիա) եւ 1915էն ի վեր հաստատուած է Փլովտիվ:

Իր հեղինակութիւններն են՝ քսան ժողովրդական երգեր, տասը քայլերգներ, երեսուն դպրոցական երգեր երգչախումբի համար, ինչպէս նաեւ տասը եւրոպական պարերգներ, հինգ մեներգներ: Բացի ասոնցմէ Ս. Պալաթեան յօրինած է «Միզանուշներու պարը» (պալէ, մէկ արար), «Վարդ եւ Սէր», «Սունա» (չորս արար), «Անառակ որդին» (երեք արար), «Մոլորած Ամուսինները» (չորս արար) եւ «Կարմիր գինեւորը» օփէրէթները: Կատարած է նաեւ բազմաթիւ դաշնաւորումներ:

Ս. Պալաթեանի երաժշտական – ուսուցչական գործունէութիւնը երեւնած եւ յօրինած մեծ չափով [illegible] 1952էն: Այս առթիւ Պուլկարիոյ կառավարութիւնը գնահատելով անոր երաժշտական գործունէութիւնը եւ տարած մշակութային աշխատանքը՝ զայն վարձատրեց Բարիլ եւ Մեթոտ 11 աստիճանի շքանշանով:

(Ն. Կ.)

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ փոքրամանութիւնը (Տէփրօ, Վէրոին, Տէֆնա, Կալիէ Տեքսոն եւն.) [illegible] կը կերպէ: 41 մասնակցեն [illegible] կայացուած էր: Այս «փոքր» համաժողովին նպատակն էր քննել Սէպտեմբեր 11ին համաժողովը եւ [illegible] Եթէ յաջողին [illegible] Տը Կոլի կառավարութենէն [illegible]

ցուցիչներուն, որ աճապարանքով պատրաստութիւններ կը տեսնէ՝ գլխաւորական միջամտութիւն մը ընելու համար Իրաքի գործերուն մէջ, դաւադրութիւն մըն է արաբական երկիրներուն դէմ :

Շարք մը մեղադրանքներէ ետք՝ Խրուշչեւ կը յայտնէ թէ խորհրդային կառավարութեան փափաքն է անմիջապէս Մեծերու ժողով մը գումարել որեւէ տեղ, Նիւ Եորք, Ժընեւ, Վիէննա կամ Փարիզ. — « Կ'ընդունինք նաեւ որ այս ժողովը տեղի ունենայ Մոսկուայի մէջ, ուր բոլոր պատուիրակութեանց ղեկավարներուն ապահովութիւնը անվիճելի է » :

Վարչապետ Մաքմիլընի ղրկուած նամակը գրեթէ նման է Այզընհաուըրի ստացած նամակին : Խրուշչեւ Մաքմիլընի ակնարկելով կ'աւելցնէ, իր եղբակացութեան մէջ. — Հիմա այն տպաւորութիւնը ունինք, թէ դուք կ'ուզէք թաղել ձեր իսկ բերած առաջարկը :

ԽՐՈՒՇՉԵՒ Կ'ՈՒԶԷ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆՆԵՐԸ ԲԱԺՆԵԼ

Խրուշչեւի պատասխանին առաջին արձագանգները աննպաստ են Խ. Միութեան : Լոնտոնի մէջ յուսախաբութիւնը կատարեալ է՝ Խրուշչեւի գործածած չեշտին նկատմամբ : Ուաշինկթընի մէջ կը մտածեն թէ այս ձեւով Մոսկուա կը փորձէ մերժել Մեծերու ժողովը, այնպէս՝ ինչպէս նախատեսած էին Միացեալ Նահանգները : Ամերիկեան քաղաքական շրջանակները կը յայտարարեն թէ Խ. Միութեան Վարչապետը զօր. Տը Կոլի առաջարկը կ'ընդունի՝ պարզապէս բաժանում մը ստեղծելու համար արեւմտեան երեք մեծ պետութեանց միջեւ :

Սպիտակ Տունը պաշտօնական եւ կարճ զեկոյց մը հրապարակեց այս ուղղութեամբ. — Միջին Արեւելքի մէջ խաղաղութիւնն ու հանդարտութիւնը վերահաստատելու համար Միացեալ Նահանգներու տեսակէտները յստակօրէն ներկայացուած են Խրուշչեւի ղրկուած երկու նամակներու մէջ : Այդ տեսակէտները անփոփոխ կը մնան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՋՈՒԻՑԵՐԻՈՅ դեսպանը՝ Պիւշէ, տեսակցութիւն մը ունեցաւ Իրաքի Արտաքին նախարարին հետ, որ յայտարարեց. — Ֆրանսացիներուն հետ մենք բարեկամաբար կը վարուինք Իրաքի մէջ :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ Վարչապետ Նեհրու մամուլի ասուլիս մը տալով պահանջեց որ անգլեւամերիկեան ուժերը հեռանան Լիբանանէն եւ Յորդանանէն :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ տեղի կ'ունենան Մարմնակրթական խաղերը Խ. Միութեան եւ Ամերիկայի միջեւ : Այս առթիւ Մոսկուայի ձայնասփիւռը յայտարարեց թէ այս հանդիպումը շատ կարեւոր էր եւ արդիւնքները պիտի հաղորդուէին ամբողջութեամբ եւ հետզհետէ : Բայց քառասուն վայրկեան ետքը, երեք ամերիկեան յաղթանակներէ վերջ, խօսնակը յայտարարեց թէ այդ հանդիպումին ձայնասփռումը վերջացած էր : Ընդհանուր ձեւով Խ. Միութիւնը 170ի դէմ 172ով կը յաղթէ Մ. Նահանգներուն : Բայց կարգ մը մարզերու մէջ Ամերիկացիք մեծ յաղթանակներ տարին : Խ. Միութեան մարզիկներու կարգին կար Տէր Յովսէփեան :

ՆՈՐ ՏՈՒՐՔԵՐ պիտի դրուին ունեւորներուն վրայ : Այս միջոցին Պետական Խորհուրդը կը քննէ այդ տուրքերը զոր Տը Կոլ պիտի յայտարարէ հինգշաբթի :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յուլիս 28) — Ձոյլ ոսկի 514.000, Նափոլէոն 3630, զուից. 3340, անգլ. 4270, Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) տոլար 440, սթերլին 1265, մարք 106, պելժ. 8.90, զուից. 105, լիր 0.74 :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլ (Սէն Ժերոմ) Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէն խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնէ ընկեր Հայկ Պետիկեանի տխուր մահուան առթիւ իր տիկնոջ, զաւկին եւ ընկեր Արամ Պետիկեանի ու պարագաներուն :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Կարպիս Խըտըշեան Արմենակ Խրիմեանի մահուան առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրեն Կարմիր Խաչի դարմանատան : (Ստանալ Յառաջէն) :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէն կը տօնէ խանասորի արշաւանքին 61րդ տարեդարձը :

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շ. Միսաքեան խումբին :

Այս Կիրակի ամբողջ օրը Սէն Փէրէի Մայրապետներուն վանքին մօտը, զովասուն անտառին մէջ :

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ԿՕՇԿԱՐԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին Նոր Սերունդի կողմէ, երգ, արտասանութիւն, հայկական շուրջպար եւ եւրոպական պարեր : Տեղւոյն վրայ կը գտնէք առատ ուտելիք եւ զով ըմպելիներ :

Ծանօթ. — Օթօքառ առնել Ասիւրանս Միւթիւէլին առջեւէն, իջնել Սէն Փէրէ :

ՀԻՒՍՈՒԱԾԵՂԷՆԻ ԿԱՐԵՒՈՐ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Ֆասոնիէռներ ժերզէ փուլնքարիի մոնթաժի համար :

Լաւ վարձատրութիւն :

Le Chaton
18-20, Fbg. du Temple

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սեբաստիոյ Նահանգային Միութեան Ուսումնասիրաց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուէրները :

Յակոբ եւ Կրօնիկ Յակոբեան իրենց մօր մահուան առթիւ հինգ հազար ֆրանք : Այրի Տիկին Ն. Երանոսեան իր ամուսնոյն մահուան տարելիցին առթիւ հինգ հազար, Պ. Գ. Գէորգեան Մ. Յակոբեանի մահուան առթիւ հազար, Պ. Մարտ. Ղազարեան իր կողակցի մահուան առթիւ հազար ֆրանք :

Տէօրնի մասնաճիւղի դաշտահանդէսին առթիւ. —

Վասպ. ի Հայր. Միութեան Տէօրնի մասնաճիւղ հազար ֆրանք, Տարօն-Տուրուբերանի միութեան Տէօրնի մասնաճիւղ հազար, Միհրան Ղազարեան երկու հազար, Մինաս Պարտաքճեան, Արսէն Սիւմէքճեան, Մ. Համբարձումեան, Վահան Պարտաքճեան, Տիկին Մ. Թ. Սերոբեան, Տիկին Կ. Գամպէրեան, Հայկ Տէր Պօղոսեան, Արշակ Յակոբեան, Քերովբ Մանուկեան, Գուրգէն Տապալեան, Անուշաւան Աւագեան, Վարդեվար Գամպէրեան հազարական, Գարեգին Աւագեան, Տօնիկ Փոլատեան, Գ. Գալուստեան, Վահան Լէյլէկեան, Խաչատուր Մանուկեան, Սուրէն Սահակեան, Յակոբ Դաւիթեան, Վահան Քէչիշեան, Հայրենակից Մուրատ, Պ. Վ. Միչէտեան հինգհարիւրական ֆրանք :

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երկու վկայեալ հիւանդապահուհիներ կ'ուզուին հայկական զոյգ ծերանոցներուն համար (Անտիպի եւ Մոնմորանսի) : Ներկայանալ ամէն օր Ազգատախնամի գրասենեակը՝ 32 րիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9) :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ AU LAC PALADRU, ISÈRE

Առաջին անգամ ըլլալով այս տարի գտնուած է հոյակապ շէնք մը. Գեղատեսիլ վայր՝ լիճին ճիշդ քովը : Ֆութպոլի եւ թէնիսի յատուկ դաշտերով :

Օգոստոս 1էն 30 :

Օրական՝ 700 ֆրանք :

Ոչ – Նոր Սերնդականները պէտք է դիմեն իրենց շրջանի խումբերուն վարչութեանց :

Դիմել

ALEX KOUYOUMDJIAN
10, Rue d'Enghien, Patis (10e)
TAI. 48-01

Մարսիլիոյ շրջանի համար դիմել՝

Քաղաք՝ էփիսըրի Թիւպանօ ԼԵՒՈՆ ՔԼՃԵԱՆ, 18 Րիւ Թիւպանէ, Մարսէյլ :

Պոմոն՝ ՏԻԳՐԱՆ ՂԱԶԱՐԵԱՆ, 14 Պուլ. Վօքուա Լարոզիէռ :

Պ. Օտտօ՝ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ 84 Պուլ. տը լա Մէտիթէրանէ :

Սէն Լու՝ ՇԱՀԷՆ ՀՈԶՈՅԵԱՆ, 101 Թըրավէրս Շըվալիէ :

Սէն Ժերոմ՝ ԱԼԻՍ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, Պուլվ. Արարատ :

Սէնթ Մառկրիթ, ԿԱՐԱՊԵՏ ՏՕՆԱՊԵՏԵԱՆ, Քամփանեը Րիփէր :

Սէնթ Անթուան՝ ՇՏՈՅԵԱՆ,

Կառտան՝ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ, 10 Փիւի Պիվէր :

Նիս՝ Գ. ԽՈՍՐՈՎԵԱՆ, 1 րիւ Ամիրալ տը Կրաս :

Ավինեոն՝ ՄԱԴՈՅԵԱՆ :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Բ. խումբը Փարիզէն կը մեկնի Օգոստոս մէկին, կառ տը Լիոն դտնուիլ ոչ աւելի կանուխ քան ժամը ճիշդ 22, որպէսզի կարելի ըլլայ անմիջապէս ներս մտնել : Հաւաքատեղի Փլաս տը Լ'Օռլօժ :

Լիոնի շրջանի պզտիկներու մեկնում 4 Օգոստոսին : Ժամը ճիշդ 16ին գտնուիլ Փէռաշի կայարանի ժամացոյցին տակ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Թիֆլիսէն (Վրաստան) Պօղոս Թօրէքեան կը փնտռէ (Սապանճայի Նոր Գիւղէն) իր հօրաքրոջ աղջիկը՝ Նուէր Բըլեան, Թէֆէրի աղջիկը, որ ամուսնացած է եւ կը կարծուի թէ նոր մականունն է Խոսրովեան : Կը փնտռէ նաեւ հօրեղբօր աղջիկը՝ Կուսինէ Աբրահամեան. կը կարծուի թէ այս վերջինը կը գտնուի Փարիզ (Քլինեանքուր) կամ Մարսէյլ : Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել. — Նորայր Մարգարեան, 62 րիւ Տոֆինէ, Լիոն :

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԳԱՒԱՌԻ ՄԷՋ ԴԻՄԵԼ. —

ՄԱՐՍԷՅԼ, Ա. Քէօսէեան (Ֆօթօ Ռէքս), 2 Րիւ Պերնար տիւ Պուա :

ՆԻՍ, Գ. Խոսրովեան, 1 Րիւ Ամիրալ տը Կրաս :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Միսաք Միրզէ, 194 Րիւ Վանտոմ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, Ս. Միսլեան, 17 կամ 28պիս, Քուր ժան ժոռէս :

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, Ս. Ընտրիկեան, 8, Րիւ ժան Տիւկա :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ. — Պ. Կ. Տերմոյեան :

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

ԵԳԻՊՏՈՍ. — Յուսաբեր :

ԻՏԱԼԻԱ, Տօքթ. Ե. Արզումանեան, Վիա Քափելլարի 3 :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Յոյներու սրահը : Կարեւոր օրակարգ :

ԾԱԽՈՒ ՏՈՒՆ

Մոնմորանսիի օդասուն բարձունքին վրայ ծախու են երկու տուներ, ութ սենեակ, կառատուն, փոքրէկ պարտէզ, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, կեդրոնական ջերմութիւն, բաղնիք :

Դիմել սեփականատիրոջ՝

DANton 88-65

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Հայաստանէն նամակ ունին. — Արմենակ Էյվազ Պօղոսեան, Յակոբ Միխայէլ Տէր Յակոբեան, Աշխէն Գասպար Տէր Յակոբեան, Արշալոյս եւ Յովհաննէս Սմբատ Պետրոսեան, Գուրգէն եւ Սուրիկ Կարապետ Մալեան, Քերոբ Թէքէեան, Հայկուհի Թոփալեան, Հարգաստ եւ Յովհաննէս Մաքինեան, Սմբատ Մացակ Այվազեան, Համազասպ Հենրիկ Ալեքսանեան, Հրանտ Գալուստ Կաքաւեան : Դիմել Մարսէյլի Մայր Եկեղեցի : Արտասահմանի թերթերը հայրենասիրական պարտականութիւն մը կատարած կ'ըլլան արտատպելով եկեղեցիին կողմէ հրատարակութեան տրուած այս ցանկերը, նկատելով որ յաճախ մէկ կամ միւս քաղաքէն կը գտնուին փնտռուողները :

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
31
ՅՈՒԼԻՍ
JEUDI
31 JUILLET
1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8256 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4057

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

Վաղը՝ ուրբաթ՝ կը բացուի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի 1958ի ամառնային բանակումը, որ պիտի տեւէ ամբողջ մէկ ամիս, Օգոստոս 1 – 30 :

Այս անգամ բանակումի համար կարելի եղած է վարձել՝ հսկայ շէնք մը, որ պիտի կրնայ հանգստաւէտ պայմաններով իր մէջ պարփակել քանի մը հարիւր Նոր Սերնդականներ :

Ուրիշ խիստ կարեւոր առաւելութիւն մըն ալ կը ներկայացնէ այս տարուան ճամբարը : Շէնքը կը գտնուի Փալատրիւի լիճին մօտիկը, բնութեան գեղեցկութիւններով օժտուած հաճելի շրջանակի մը մէջ : Ունի ընդարձակ դաշտեր՝ գնդախաղի եւ թէնիսի յարմար :

Այնպէս որ Փարիզէն ու գաւառէն դէպի Իզէրի այդ գեղատեսիլ ու խաղաղ անկիւնը փութացող մեր երիտասարդ տղաքն ու աղջիկները ո՛չ միայն հաճոյքը պիտի ունենան հայաշունչ մթնոլորտի մէջ անցընելու իրենց արձակուրդի օրերը, այլ եւ մեծապէս պիտի օգտուին լիճէն՝ լողանքի, ու մարգադաշտերէն՝ փութպոլի եւ թէնիսի համար :

Տասներեք տարուան անցեալ մը ունի արդէն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը Ֆրանսայի մէջ :

Խարխափումներու շրջանը անցած է այլեւս : Երիտասարդական այս կազմակերպութիւնը տարուէ տարի կ՚ամրապնդէ իր դիրքերը :

Ապացոյց՝ իր պատգամաւորական ժողովները, որոնք ամէն տարի տարբեր քաղաքի մը մէջ գումարուելով խանդավառութիւն կը ստեղծեն դաւառի մեր հայրենակիցներուն մօտ եւ հաղորդակից կը դարձնեն զանոնք Նոր Սերունդի գաղափարականին :

« Նոր Սերունդի Օրը» ուրիշ առիթ մըն է՝ գործի մղելու մեր աղջիկներն ու տղաքը՝ կենդանի պահելու եւ հետզհետէ աւելի բարգաւաճ վիճակի հասցնելու իրենց սիրելի կազմակերպութիւնը :

Իսկ տարեկան բանակումը պսակումն է իրենց ճիգերուն :

Այնտեղ է , որ զանազան շրջաններ ապրող Նոր Սերնդականներ առիթը պիտի ունենան իրարու հետ ծանօթանալու , գաղափարի փոխանակութիւններ ունենալու, ծրագիրներ մշակելու եւ գործունէութեան նոր մարզեր որոնելու :

Մէկ ամսուան արձակուրդի շրջանը պիտի օգտագործեն ո՛չ միայն տարուան յոգնութիւնները մոռնալու եւ կազդուրուելու, այլ ատեն մը աւելի զարգացնելու իրենց գիտելիքները Հայոց պատմութեան եւ հայ ժողովուրդի պատմական առաքելութեան մասին :

Հակիրճ դասախօսութիւններու շնորհիւ անոնք պիտի ծանօթանան մեր անցեալի փառքերուն , մեր լեզուի ու մատենագրութեան ճոխութիւններուն , մեր արուեստի կոթողներուն եւ մեր դիւցազնական մարտնչումներուն :

Ու աւելի սերտիւ պիտի կապուին իրենց ազգութեան , սրտանց պիտի սիրեն զայն , պիտի հպարտանան իրենց հայկական ծնունդով միանգամ ընդ միշտ թօթափելով ստորադասութեան զգացումը որ ճակատագրօրէն կը ծանրանայ իրենց հոգիներուն վրայ , իբրեւ հետեւանք օտար դաստիարակութեան :

Սիրելի Նոր Սերնդականներ ,

Դուք ժառանգորդներն էք ազնուական ազգի մը , որ նախապատմական դարերէն ի վեր անաղարտ պահած է իր ցեղային նկարագիրը , դիմակալած է ամէնազգի աշխարհակալներու արշաւանքներուն եւ հասած մինչեւ մեր օրերը :

Մեր այսօրուան , մանաւանդ վաղուան յոյսն էք դուք :

Արժանի եղէ՛ք ձեր կոչումին :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԵԾԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ ԿԱԽՈՒՄ ՈՒՆԻ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԿԱՑՈՒԹԵՆԷՆ

—o—

ՄԱՀԱՓՈՐՁ՝ ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՍԱՄԻ ՍՈԼՀԻ ԴԷՄ

Խրուշչեւի վերջին նամակէն ետք դիւանագիտական եռուզեռը կը շարունակուի արեւմտեան մայրաքաղաքներուն մէջ : Հետզհետէ Մեծերու ժողովին հարցը կը կապուի Միջին Արեւելքի եւ մասնաւորապէս Լիբանանի կացութեան հետ : Հինգ երկիրներու կառավարութեանց ղեկավարներու հանդիպումը կը թուի թէ այլ եւս պայմանաւորուած է լիբանանեան տագնապին լուծումով : Այսուհանդերձ Արեւմտեաններ տարակարծիք կը մնան տակաւին՝ իրարու միջեւ : Սպիտակ տունը պաշտօնապէս յայտարարեց թէ Նախագահ Այզընհաուըրի պատասխանը շաբաթ օր պիտի յանձնուի Մոսկուա : Նախագահը այս ուղղութեամբ խորհրդակցութեանց սկսած է արդէն՝ կարճ պատասխան մը տալու համար Խրուշչեւի : Կը կարծուի թէ Ուաշինկթըն Խ. Միութեան պիտի առաջարկէ Մեծերու ժողովը գումարել Օգոստոս 10 – 15ին, ՄԱԿի հովանաւորութեան ներքեւ, Նիւ Եորքի մէջ. Ֆրանսա միշտ դէմ կը մնայ այս առաջարկին :

Հաւանական է որ Այզընհաուըր Մեծերու ժողովի միակ օրակարգը չընդունի Միջին Արեւելքի հարցը, ինչպէս կ՚առաջարկէ Մոսկուա :

Միւս կողմէ Լիբանանի Վարչապետ Սամի Սոլհի դէմ կատարուած մահափորձը մեծ յուզում ստեղծեց Պէյրութի մէջ : Երեքշաբթի առտու՝ Վարչապետը ամառնային բնակարանէն ելած է իր գրասենեակը երթալու համար : Սոլհի կառքը շատ լաւ պաշտպանուած էր երկու ճիփերով եւ զինեալ պահակներով : Այն պահուն՝ երբ վարչապետին կառքը կ՚անցնէր ճամբուն վրայ ձգուած հին կառքի մը քովէն, զօրաւոր պայթիւն մը ամբողջութեամբ փճացուց ճամբուն վրայ ձգուած հին կառքն ու «ճիփ«երէն մէկը : Վարչապետը հրաշքով ազատեցաւ ստոյգ մահէ . իր կառքը անցած էր եւ զոհը դարձան իրեն հետեւող «ճիփ»ին ոստիկանները : Զօրաւոր ռումբ մը զետեղուած էր հին կառքին մէջ :

Այս մահափորձը պատահեցաւ այն ատեն՝ երբ օրինապահ երեսփոխաններն ու ընդդիմադիրներու մեծ մասը զօր. Շեհապին դիմած էին՝ որ թեկնածու ներկայանայ նախագահական ընտրութեանց : Քաղաքական շրջանակներուն կարծիքը այն էր՝ թէ Նախագահ Շամունի յաջորդը որոշուած է արդէն .— Զօր. Շեհապ : Այսուհանդերձ, կը կարծուի թէ վարչապետին դէմ կատարուած մահափորձը նոր բնոյթ մը պիտի տայ տագնապին : Հաւանական է, որ ընտրութեան թուականը, Յուլիս 31, անգամ մը եւս յետաձգուի : Այլապէս՝ զօր. Շեհապ այսօր Նախագահ կրնայ ընտրուիլ : Ռապըրթ Մըրֆի կը պաշտպանէ զօրավարին թեկնածութիւնը : Ինչպէս ծանօթ է, տագնապին սկիզբէն ի վեր Շեհապ բարեխառն դիրք մը որդեգրած էր, աշխատելով՝ որ արիւն չթափի : Իր միակ մտահոգութիւնն էր ճեղք մը չստեղծել ժողովուրդին միջեւ (մահմետական եւ քրիստոնեայ) :

Զօր. Շեհապ իր թեկնածութեան համար պայման դրած է, որ 1.— Ուրիշ Թեկնածուներ չներկայանան եւ երեսփոխանները հրապարակաւ եւ միաձայնութեամբ իրենց համամտութիւնը յայտնեն, 2) Ըմբոստները [illegible] ...եցնեն :

Օրէ Օրին

« ՎՆԱՍԱԿԱՐ ՀՆՉԱԿԵԱՆՆԵՐԸ » ՈՒ ԵՐԵՒԱՆԻ ՀԱՅՊԵՏՀՐԱՏԸ...

—o—

Տարօրինակ բուի թերեւս այն պարագան՝ թէ Պէյրութի Հնչակեաններուն գրածին ու բրածին մասին տեղեկութիւններ կը ստանանք... Երեւանէն : Կարելի է արդարացնել սակայն «տարօրինակ» այս երեւոյթը՝ երբ անդրադառնանք թէ Հնչակեանները որոշած են այսուհետեւ կծկուիլ իրենց պատեանին մէջ եւ *մայր* կուսակցութեան պաշտօնաթերթ՛ըն ալ՝ (*Արարատ*) վերածել տեսակ մը զաղտնի հրատարակութեան :

Բարեբախտաբար «Հայպետհրատի գըլխաւոր խմբագիր» Վահագն Մկրտիչեան *Գրական Թերթ*ին մէջ գրած է երկարապատում յօդուած մը (12 սիւնակ) լայն բացատրութիւններ տալով Հնչակեաններուն եւ «հնչակեան պարտիայի ոչ անյայտ գործիչներից մէկին՝ Պ. Ա. Կիտուրի » դժգոհութիւններուն մասին :

Թահուրոհին շարժառիթն է 1956ին Հայպետհրատի լոյս ընծայած Ե. Օտեանի ընտիր երկերուն կցուած Ա. Մակարեանի ընդարձակ մէկ վերջաբանը, ուր Հընչակեաններուն մասին գրուած է.— *Նըրանք մինչեւ օրս էլ շարունակում են իրենց վնասակար դերը կատարել Սփիւռքի Հայութեան մէջ :*

Նորութիւն չէ անշուշտ Երեւանի մէջ կատարուած այս հաստատումը, ինչպէս նորութիւն չեն «պարտիայի ղեկավար» Ա. Կիտուրի պատահական զայրոյթները՝ «մայր» կուսակցութեան մոտեցողներուն հանդէպ :

Առիթը յարմար գտնելով՝ Կիտուր դուրս տուած է նաեւ կուտակուած մաղձը, բարկանալով Հայաստանի գրողներուն եւ Հայպետհրատին, որ «*հրատարակում եւ պանծացնում են դաշնակցական Զօհրապին, Սիամանթօյին, Վարուժանին ...*» :

Վ. Մկրտիչեան, որ, ըստ երեւոյթին միջնորդի դերը ստանձնած է Հնչակեաններու եւ Ա. Մակարեանի միջեւ, բացէ ի բաց կը յայտարարէ թէ իրենք «նիհիլիստ» չեն եւ պիտի շարունակեն արեւմտահայ մեծ գրողներու (Դաշնակցական) ստեղծագործութիւնները հրատարակել : Միաժամանակ կը թելադրէ իր բարեկամներուն, որ «հնչակ պարտիա»յին մասին գէշ բաներ չըսեն առայժմ, որովհետեւ պէտք չէ մոռնալ թէ քանի մը տասնեակ անդամներու շրջագիծէն դուրս չելլող այս վերայրիացեալ «մայր»ը դարձած է ինքնակամ խօսնակը կարմիր կըտուցներու : Արդարեւ, երկարապատում այս յօդուածին մէջ, հնչակեաններու մասին Վահագն Մկրտիչեանի բրած միակ գնահատականը հետեւեալն է .— *Մենք համակրում եւ բարձր ենք գնահատում հնչակեանների այն պայքարը, որ նրանք մղում են հայ ժողովրդի ոխերիմ թշնամիների, իմպերիալիզմի ծախու գործակալների՝ Դաշնակցական թափթփուկների դէմ :*

Յայտարարութիւն մը, որ պարզ ու յստակ՝ ցոյց կուտայ Հնչակեաններու « գաղափարաբանութի՛ւնը », «սկըզբունքնե՛րը», եւ «գործունէութի՛ւնը » : Ողբա՛մ զքեզ... որ տակաւին գոյութիւն կը քաշկռտես «մա՛յր»... անմայր :

Ինչպէս կը տեսնուի, Հնչակեանները կ՚ուզեն նաեւ, որ իրենց «գրող»ներուն գործերը տպուին Հայաստանի մէջ : Եւ, իրենց այս փափաքը հասկցնելու համար, կը փորձեն «թերագնահատե՛լ » տաղանդաւոր հայ գրողները եւ հայհոյել անոնց յիշատակին :

Դժբախտ Զոհրապ, Վարուժան, Սիամանթօ, Սեւակ, որոնք հայ ժողովուրդին համար նահատակուելէ ետք ալ «իմպերիալիզմի գործակալ» կը յորջորջուին, որովհետեւ Դաշնակցական եղած են ... :

ԱՐՄԵՆԱԿ

Միացեալ Նահանգները իրենց կողմէն յայտարարեցին թէ երբ այդ պայմանները յարգուին եւ ապահովուի Լիբանանի անկախութիւնն ու ամբողջութիւնը՝ Հանրապետութեան Նախագահին հրաւէրով Լիբանան մտած ամերիկեան ուժերը պիտի հեռանան :

Լիբանանի համար պատրաստուած է Ֆրանսական ծրագիր մը, որ միաժամանակ օգտակար կրնայ ըլլալ Մեծերու ժողովին գումարման, մեծապէս օժանդակելով անոր յաջողութեան : Ինչպէս գրած էինք, Ֆրանսա ներկայացուցած էր ծրագիր մը, առաջարկելով որ Լիբանան ամբողջութեամբ «չէզոքացուի» եւ միջազգային դաշնագիրներով Զուիցերիոյ նման հանրապետութիւն մը ըլլայ Արեւելքի մէջ : Միացեալ Նահանգները, որ սկիզբը վերապահ էին, վերջապէս համաձայնած են այս ծրագրին : Հաւանական է նաեւ, որ Ֆրանսան ալ համաձայնի Ամերիկայի հետ՝ Մեծերու ժողովը ՄԱԿի հովանաւորութեան ներքեւ եւ Նիւ Եորքի մէջ գումարելու համար :

ՊԱՂՏԱՏԻ ՈՒԽՏԻՆ ԺՈՂՈՎԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

Լոնտոնի մէջ գումարուած Պաղտատի Ուխտին ժողովը վերջացաւ . Տըլըս մեկնեցաւ՝ յայտարարելով թէ Ամերիկա առանձին պայմանագիրներ պիտի ստորագրէ Ուխտի մահմետական անդամներուն հետ՝ Պարսկաստան, Փաքիստան եւ Թուրքիա : Ուխտին անդամները վաւերացուցին անգլօ-ամերիկեան միջամտութիւնը՝ Լիբանանի եւ Յորդանանի մէջ եւ դատապարտեցին «անուղղակի » միջամտութիւնները : Դաշնակիցները [illegible] ...տերուն մէջ համաձայն գտնուած են իրարու հետ : Թուրքիա մեծապէս գոհ է ժողովին արդիւնքէն :

✕ Կիպրոսի մէջ խռովութիւնները կը շարունակուին եւ ամէն օր կը սպաննուին կամ կը վիրաւորուին Յոյներ եւ Թուրքեր : Թուրք ահաբեկիչներու կազմակերպութիւնը Թռուցիկներ ցրուեց , հետեւեալ բառերով սպառնալով Յոյներուն .— «Միջերկրականի ալիքները պատրաստ են ձեզ ընդունելու ...» : Մէկ ամսուան մէջ 89 հոգի սպաննուած է կղզիին մէջ, 45 Թուրք, 42 Յոյն եւ երկու անգլիացի զինուոր :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՆԳԻՍՏ
ԵՂԻՇԷ Ծ. ՎՐԴ. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆԻ

Երեքշաբթի օր, Յուլիս 29ին, Վիէննայի մէջ վախճանած է տեղւոյն հոգեւոր հովիւը՝ Եղիշէ Ծ. Վ. Իւթիւճեան :

Ծնած էր 1889ին : Աշխարհական անունն էր՝ Գրիգոր : 1907ին աւարտած է Գալըգիւղի Արամեան վարժարանը, ուր պաշտօնավարած է մէկ տարի :1928ին Սոֆիայի մէջ քահանայ ձեռնադրուած է Ստեփանոս Արք. Յովակիմեանի կողմէ եւ 1929 հոգեւոր հովիւ նշանակուած Վիէննայի : 1946ին այրիացած է եւ 1949ին, Փարիզի մէջ, վարդապետ ձեռնադրուած է Սիւրմէեան Արք.ի կողմէ : Միշտ Փարիզի մէջ՝ 1951ին Ծայրագոյն Վարդապետի աստիճան ստացած է Խադ Արք.էն :

Կաթ. Պատուիրակ Սերովբէ եպիս. Մանուկեան այսօր մեկնեցաւ Վիէննա նախագահելու համար թաղման արարողութեանց :

ԴԷԶԻՆ ԵՏԵՒ ՄԱՐԴ ՉԿԱՅ

Երինջ մը՝ շամփուրի վրայ: Շամփուրին տակ՝ խարոյկ մը, որու կրակ չէ մարած դեռ: Շուրջը՝ չորս հարիւր յիսուն մարգարէներ, Բահաղի կռատուն սպասաւոր, ու չորս հարիւր մարգարէուհիներ, Աստարովթի մեհեանին սպասաւոր:

Անսովոր կենդանութիւն մը ցոյց կու տար Կարմեղոս լեռը, այդ առաւօտ (Գ. Թագ. ԺԸ.):

Խայտաճամուկ այդ բազմութեան մէջ կանգնած՝ Եղիա, իր փորձը կատարելէ առաջ, նախ հրաւիրեց մարգարէները, որ, հաստատելու համար իրենց աստուածներուն կարողութիւնը, կրակ տան խարոյկին... հրաշքով միայն, առանց կայծքար գործածելու կամ ուրիշ լուցկի:

Եւ մարգարէները կ'աղօթէին ու կրակ կը խնդրէին իրենց աստուածներէն.

— Լո՛ւր մեզ, Բահաղ, լո՛ւր մեզ:

Բայց խուլ կը մնար աստուած: Եղիա կը յորդորէր մարգարէները, կը մխիթարէր, կը քաջալերէր:

— Բարձր պոռացէք, թերեւս քնացած է աստուած:

Մարգարէները կը բարձրացնէին իրենց ձայնը, կը դղրդացնէին երկինք եւ երկիր, կրակ կը խնդրէին «յայգուէ մինչեւ ցհասարակ օր»:

— Լո՛ւր մեզ, Աստարովթ, լո՛ւր մեզ:

Բայց խուլ կը մնար աստուած, կրակ չէր առներ խարոյկը: Եղիա, միշտ ծաղկելով իր հեղնանքը, կը յորդորէր.

— Աւելի՛ բարձր, աստուած է, չէ՞, շատ զբաղած կ'ըլլայ, թերեւս խօսակցութեան մէջ է, թերեւս տեղ մը գացած է:

Եւ մարգարէները աւելի կը բարձրացնէին իրենց ձայնը, ի զուր կը դնէին աղօթքի ամէն ձեւ, պար կազմած կը կայթէին կոյր խարոյկին շուրջ, «ցոտէին ըստ օրէնի իւրեանց սրով եւ գեղարդեամբք մինչեւ ցհեղուլ արեան»(*):

Ո՛չ հրաշք, ո՛չ կրակ «մինչեւ ցընդերեկս»:

— Լո՛ւր մեզ, Բահա՛ղ, լո՛ւր մեզ:

... Նման աղաղակներ կը լսեմ «Նախկին Դաշնակցականներու» պատին ետեւէն, նման աղաչանքներ, պաղատանքներ, երե՛ք շաբաթ ի վեր: Ո՞ր աստուածը կը կանչեն օգնութեան, հասկնալի չէ: Ջէ՞ք կարծեր թէ երկա՛ր տեւեց սպասումը:

Տասներկու հարցում ուղղած էին ինծի: Եթէ ամէն մէկ հարցումին քննութեան համար եւս, նեղը մնացած, սպասցնեն այսպէս, ուրեմն երեսուննեւվեց շաբա՞թ պիտի տեւէ այս... զուարճալիքը, — գրեթէ մէկ տարի՛:

Աճապարեցէք, դեռ ուրիշնե՛ր ալ կան, որոնք կարգի կը սպասեն՝ հարցում ուղղելու համար ինծի, — «Նախկին Դաշնակցականներէն» ետքը՝ «Անցեալ Ռամկավարներ» եւ «Օրուան Համայնավարներ», (օրուան ըսի, որովհետեւ Համայնավարները հաւկիթի պէս են, «կոմունիստական պարախային» պատմութենէն գիտենք թէ օրուա՛նն է միայն յարգին, երկու օրուանը կը դառնայ նախկին կամ... ճըլըխ, հայերէն՝ պղող):

Արդարեւ, սովորութիւն դարձած է, Պատին միւս կողմը, նման հարցումներ ուղղել ինծի ժամանակ առ ժամանակ: Ազգին մէջ ծանր միջադէ՞պ մը պատահեցաւ, կը դիմեն ինծի:

— Եթէ քաջ ես, ելիր դատապարտէ, կ'ըսեն:

Երկու ծանօթ ճակատները բախում մը կ'ունենան տեղ մը, կը վազեն կուգան.

— Եթէ սանկ կամ նանկ չես, ելիր դատապարտէ, կ'ըսեն ինծի:

Ուրիշ մը պատիւ պիտի համարէր իրեն՝ նման դիմումները: Բայց ազգային հարցերու մասին անհամաձայնութեանց համար դատաւոր ընդունելէ ետք զիս՝ այս պղուէնները, անմիջապէս, պոչիս կը կապեն համբաւն այն մարդուն, որ գիտէ եւ կը նախընտրէ «անձնական շահեր» պաշտպանել՝ չամիչը ուտելու եւ կոթը տիրոջ վերադարձնելու ձեւով:

Այնքան շատ խօսեցան շահախնդրութեան կամ «անձնական օգուտներ» ապահովելու վարպետութեանս մասին, որ, ի վերջոյ, սկսայ... ե՛ս ալ հաւատալ թէ մեծ շահատէր մըն եմ: Օրական ի՞նչ կը շահիմ, գիտէ՞ք, — չէք կրնար երեւակայել: Ծախո՛ւ կրնամ առնել Պատը, Պատին ետեւի Պատը, եւ Պատին ետեւինները ամբողջ, ալայ – մալայ: Այնքան շահեր ապահովելէ ետքը՝ ի՞նչպէս քնանան եւ աչք խփեն աս... ծախուչքերը, որոնք հիմա դարձած են «Նախկին Դաշնակցական»՝ կամովին հրաժարելով իրենց շահերէն, առանց յօժարելու սակայն որ քիչ մըն ալ ե՛ս կթեմ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, «կուսակցական երեւելով՝ բայց հեռու մնալով կուսակցութենէն»:

Ի՞նչ ագահութիւն է այս, եղբա՛յր: Բոլորն ալ աչք ունին շահերուս վրայ, միշտ ծածկելով իրենց շահերը:

Քանի մը տարի առաջ, աչքերս խաւարած՝ պառկեր էի յուսահատութեան ծոցը: Ցանկարծ հարցում մը «Նախկին Դաշնակցականներուն» հարցումին ձեւով, եւ ինչպէս միշտ՝ հարցատիրոջ աչքը անձնական շահերուս սեւեռեալ.

— Եթէ հասարակ շահեր ապահովելու համար չէ որ Դաշնակցական ես, կը գրէր այս հարցատէրը, ելիր դատապարտէ՛ այն Դաշնակցականները, որոնք ծեծեր են «պրոգրեսիստ» հայ գրող մը:

Գտեր էր ճի՛շդ ժամանակը՝ նման հրաւէր մը կարդալու համար ինծի: Աչքերս կապուած, խաւարի մէջ պառկած, գրիչ բռնելու անկարող: Այլ սակայն ցաւիս մէջ հպարտ, յուսահատութեանս մէջ մխիթարուած որ ժողովուրդ մը կայ ինծի վշտակից եւ մտաւորականներ՝ ինծի ցաւակից, կորովի թելադրանքներով լեցուն իրենց հանապազօրեայ նամակներով, մինչ Գարեգին Կաթողիկոս, զովելի անյիշաչարութեամբ մը հանդէպ հակաճառութիւններուս իր տեսակէտներուն մասին, աչքերուս բուժման համար մաղթանքներ կ'ուղարկէր հեռագրով: Ցանկարծ այս մէկը.

— Ի՞նչ թամ – թամ կ'ընես աչքերուդ համար, կը գրէր անպատկառօրէն, նաեւ՝ տիֆքէ ըրէ ծառացում մը Դաշնակցութեան տխուր բարքերուն դէմ, ու տպել տուր ո՛ւր որ կ'ուզես: Եթէ փախցնես այս առիթը, քու ըմբոստութիւնդ կը համարիմ հասարակ հաշիւներու վրայ ձեւուած՝ քոմպինէզոն մը:

Այս հրաւէրը ստորագրուած էր:

Ստորագրողը ըսել կ'ուզէր թէ աչքդ կորսնցուցեր ես՝ կարեւորութիւն չունի, «պրոգրեսիստ» գրողի մը կերած ապտակն է ծանրակշիռը:

Խաւարին մէջ խորասոյզ, երբ կը կռուէի յուսահատութեան դէմ՝ յաճախ անձնասպանութեան գաղափարով լլկուած, յանկարծ կը հասնի այս հրաւէրը, որ... բացաւ աչքերս: Ուրեմն հայ գրո՞ղ մըն ալ, փոյթ չէ թէ ինքզինք դաւանէր համայնավար, կրնար այս աստիճան անմարդկայնանալ, անարգել զիս տառապանքիս մէջ անգամ, դիրքս կապելով հասարակ կամ բաղադրեալ հաշիւներու, պարզ այն պատճառով որ կը գտնուէի պայքարի տարբեր խրամատի մը մէջ, Դաշնակցական դրօշի տակ, ուր ուրիշ նպատակ հետապնդած չեմ երբեք, բայց եթէ պաշտպանել տաղանդաւոր ժողովուրդի մը իրաւունքները, մշակելու համար ազգային ինքնատիպ քաղաքակրթութիւն մը, ի հեճուկս «մեծերուն», կարմիր ըլլան անոնք թէ ճերմակ, որոնք թերաճ ժողովուրդներու ջերմանոցի բանջարամշակներ դարձած են իրենց սուտ «լոզունգներով»:

Այժմ կը խնդրեմ «պրոգրեսիստ»ներէն, որ քակեն համադրական այս պարբերութիւնը եւ վերլուծեն պահ մը, որոճան՝ եթէ կ'ուզեն:

Աւելցնեմ որ իմ խրամատիս մէջ եւ իմ առաջադրութիւններուս մէջ՝ ես ծածկած չեմ երբեք սպասումս, յոյսերս, հաւատքս այն նպատակին մասին, զոր կրնայ բերել հայ համայնավար կուսակցութիւն մը, որքան ալ մերժեն ուրիշներ՝ պատրուակելով թէ օտար վարդապետութիւնը տակաւին ստացած չէ իր հայկական մկրտութիւնը: Նոյն այս տեսակէտներս պարզած եմ Յառաջի մէջ, Զուարթի մէջ, արտայայտած եմ բազմամարդ հաւաքոյթներու մէջ Գահիրէ, Աղեքսանդրիա, Երուսաղէմ, Պէյրութ, Հալէպ, Պաղտատ, Թէհրան, Ապատան, Սպահան, Կիպրոս, Աթէնք, ուր որ գտնուեր եմ:—

Ես կ'ընդունիմ համայնավարութեան նպաստը հայ դատին, իրենք չե՞ն ընդունիր Դաշնակցականութեան նպաստը, առաւել եւս անհրաժեշտ: Եւ մեղքե՞ր միայն կը վերագրեն Հ. Յ. Դաշնակցութեան: Տեսնե՛նք:

Ահա՛ պատասխանս, որ հրատարակուեցաւ այս թերթին մէջ: Թարմացնելու համար «Նախկին Դաշնակցականներուն» յիշողութիւնը, ու միաժամանակ պատասխանել սորվեցնելու համար պատասխանելու բերան չունեցող այս մարդոց, դարձեալ կուտամ նոյն պատասխանը այստեղ իբրեւ ապացոյց «հասարակ հաշիւներ» եւ «անձնական շահեր» արհամարհելու ընդունակ քաջութեանս եւ նկարագրիս, — օրինակ առէք ըսելու ձեւով.

— Գրէ՛, ըսի, դատապարտութեան ի՛նչ խօսք որ կ'ուզես՝ ընդդէմ Դաշնակցականներուն, որոնք ծեծեր են հայ գրող մը Մերձ. Արեւելքի մէջ: Որքան ալ ծանր ըլլայ դատավճիռդ՝ փոյթ չէ, դուն գրէ՝ ես ստորագրեմ: Կ'ընդունիմ որ Դաշնակցականները դատապարտող այդ վճիռը հրատարակուի ամէն հայ թերթի մէջ, նաեւ Հայաստանի մէջ:

Փակագիծ.— Ուէ՛ համայնավար գրող, ռամկավար գրող, Հայաստանաբնակ կամ.. խառնախսի այսքան քաջութիւն ունի՞, կը հարցնեմ ձեզի:

Ես Դաշնակցական եմ, աստ՛նկ Դաշնակցական: Տեսէք թէ ի՞նչ կը նշանակէ ասանկ:

Աւելցուցի, թէ մէ՛կ պայման ունիմ՝ որ ահաւասիկ.

— Ես ալ պիտի գրեմ դատապարտութեան ուրիշ խօսք մը, դատավճիռ մը՝ իմ գրիչովս ու լեզուովս, ընդդէմ անոնց որ Հայաստանի մտաւորականները բանտարկեցին, խոշտանգեցին, աքսորեցին եւ սպաննեցին: Ե՛ս պիտի գրեմ, դո՛ւն պիտի ստորագրես: Միաժամանակ պիտի հրատարակուի որ դատապարտութեան այդ խօսքը պիտի տպուի բոլոր հայ «պրոգրեսիստ» թերթերուն մէջ, նաեւ Հայաստանի մէջ:

Պաուզա:

Այս բառը կը կարդայի, երբ դեռ պատանի էի, արեւելահայերէն գրուած թատերախաղերու մէջ: Տե՞ղն էր տեղը չէ՞ր, չեմ գիտեր, բայց հիմա ճիշտ իր տեղն է բառը:

Ընթերցո՛ղ, սիկարէթ մը ծխէ այստեղ, ծուխը ոլորապտոյտ բարձրացնելով մինչեւ ձեղուն:

Ճիշտ ժամանակն է:

Մինչեւ այսօր պատասխան տրուած չէ այս հրաւէրիս: Տարինե՛ր են անցեր:

Հիմա նման հրաւէր մը ինծի՝ «Նախկին Դաշնակցականներու» կողմէ:

Անշուշտ կրնայի նոյն պայմանը դնել «Նախկին Դաշնակցականներուն» առջեւ, որոնք դատապարտութեան խօսք կ'ուզեն ինձմէ՝ Դրոյի եւ ընկերներուն մեղքերուն մասին, Կարսը եւ Արտահանը ջարդարար Թուրքին յանձնողներուն մասին, վերջապէս բազմաթիւ այլ պատմութիւններու մասին, իրենցմէ պահանջելով որ, ինձմէ պահանջուած ձեւով, դատապարտեն Հայաստանի մէջ գործուած հայաջինջ արարքներու հեղինակները, արեւմտեան Հայաստանի «դաւթիչներուն» երկարած կարմիր ձեռքերը, արեւելեան Հայաստանի ներքին գաւառները օտարին «պարգեւ» տուողները, վերջապէս կաթողիկոս խեղդողները, բանաստեղծ սպանողները, — գի՛րք մը կը լեցուի ազգադաւաճանութեան նման արարքներու թուումով:

Կուլուր Պօղոս ձեւանալու պէտք չկայ: Գիտենք թէ ի՛նչ անցած դարձած է Հայաստանի մէջ, մեզի ծանօթ է թէ՛ գովելին, թէ՛ բասրելին:

Նախատական իրենց լեզուն եւ ֆուֆուլէրան իրենց գլխուն՝ պատճառ դարձան որ տարբեր պայմաններ դնեմ, վէճը տանելու համար ուր որ պատշաճ էր:

Ձե՞ն պատասխաներ: Որովհետեւ «դէզին ետեւ մարդ չկա՞յ», ինչպէս կ'ըսէին գիւղական մեր վարժապետները, ասանկ պարագաներու մէջ, միշտ նախատական իմաստով: Պիտի ջանամ գտնել մէկն ու մէկը ծանօթ պատի ետեւ՝ յաջորդական յօդուածներով:

×

Կէս – գիշերը անց:

Օրուան աշխատանքէն յոգնած ու թմրած եմ, բայց քունը, աւա՜ղ, չի՛ գար բալասան քսել աչքերուս. Ցանկարծ...

Պատի ժամացոյց մը ունիմ դիմացս: Ժամերը կը յայտարարէ կկու թռչուն մը, որ ամէն ժամ դուրս կը ցատկէ իր բոյնէն եւ մէկիկ մէկիկ կը համրէ ժամերը, յետոյ կը կորսուի՝ մտնելով իր բոյնը:

Թմրած էի պահ մը: Ցանկարծ դուրս ցատկեց կկու թռչունը, ըսաւ ըսելիքը եւ փախաւ:

— Աստուած պէլա՛դ տայ, ըսի կկու թռչունին, արթնցուցի՛ր զիս, ի՞նչ է, դո՞ւն ալ «Նախկին Դաշնակցական» դարձար, ըսիր ըսելիքդ ու փախար:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Թարգմ.— «Հետեւելով իրենց ծիսական աւանդութեանց, սուրերով ու գեղարդներով կը վիրաւորէին իրենց երեսը կամ մարմինը՝ արիւն հոսեցնելու աստիճան»: Արիւն մատուցանելը աստուածահաճոյ մեծագոյն ընծան կը համարուէր հին ատեն,— ատկէ կը մնայ յիշատակ՝ պատարագը:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԸ

«Նիւ Եորք Հէրալտ»ի աշխատակիցներէն Հէրրի Պէհր, հետեւեալ հաստատումներն ու խորհրդածութիւնները կ'ընէ Միջին Արեւելքի վերջին դէպքերուն առթիւ:

Միջին Արեւելքի մէջ, զիրար խաչաձեւող կամ իրարու հետ զուգահեռաբար ընթացող բազմաթիւ իրադարձութիւններուն բուն արմատը պէտք է փնտռել պատմական երկու կարեւոր իրողութիւններու մէջ: Առաջինը, Օսմանեան կայսրութեան փլուզումն է առաջին աշխարհամարտէն վերջ: Իսկ երկրորդը՝ «քարիւղի յեղափոխութիւնն» է, որ սեւ ոսկին դարձուց համաշխարհային քաղաքականութեան կեդրոնական մագնիսը:

Միջին Արեւելքը, այս երկու իրադարձութիւններուն որպէս թատերաբեմ, այսօր իր վրայ հրաւիրած է միջազգային ուշադրութիւնը, իր ներքին մրցակցութիւններով, ծայրայեղ ազգայնական շարժումներով եւ համայնավարական միտումներով:

1914ին Թուրքիոյ իշխանութիւնը կը տարածուէր Սեւ Ծովէն մինչեւ Սինայի անապատը: Եգիպտոսը արդէն իսկ որոշ չափով կորզուած էր Օսմանեան պահէն, սակայն առաջին աշխարհամարտէն վերջն էր միայն, որ գործողութիւնը պաշտօնապէս ամբողջացաւ. Եգիպտոսը առնուեցաւ թշնամի ու պարտեալ Թուրքիոյ ձեռքէն, ու այնտեղ ստեղծուեցաւ թագաւորութիւն մը՝ անգլիական հովանաւորութեան ներքեւ: Առաջին աշխարհամարտին ընթացքին Դաշնակիցները ընդհանրապէս քաջալերած էին արաբական աշխարհի ազգայնական զգացումները, զոր կը գործածէին որպէս զէնք ու սպառնալիք՝ Թուրքիոյ, ու նաեւ այս վերջինին դաշնակից Գերմանիոյ գլխուն:

Արաբիոյ Լորէնսը(*) հետեւեալ ձեւով կը պատկերացնէր արաբական աշխարհի կազմակերպումը եւ այդ ձեւի խոստումներ ալ կ'ընէր տեղացի ժողովուրդներուն. Արաբական թագաւորութիւն մը պիտի կազմուէր, բաղկացած Արաբիոյ թերակղզիին մեծագոյն մասէն, (մնացեալը Իպն Սէուտի իշխանութեան տակ կը գտնուէր), Լիբանանէն, Սուրիայէն, Պաղեստինէն ու Միջագետքէն: Այս շրջանները աշխարհագրականօրէն լաւ սահմանուած չէին. սակայն բնակուած էին ընդհանրապէս արաբախօս ժողովուրդներով, որոնց մեծամասնութեան կրօնքը մահմետականութիւնն էր:

Բայց երբ Մէքքէի Էմիրը, Հիւսէյն Իպն Ալի, Լորէնսի նախկին խոստումներուն վրայ հիմնուելով ինքզինքը Արաբական Երկիրներու Թագաւոր յայտարարեց, շարաշար յուսախաբութիւն կրեց: Արդարեւ, Անգլիա, եւ Ֆրանսա շահեր ունէին Միջին Արեւելքի մէջ. որոշեցին յարգել իրարու ազդեցութեան գօտիները: Արդիւնքը այն եղաւ, որ փոխանակ արաբական միացեալ պետութեան մը, ստեղծուեցան բազմաթիւ փոքր պետութիւններ. Սուրիա եւ Լիբանան, որպէս ֆրանսական հոգատարութեան տակ դրուած երկիրներ, առանձին միութիւն էին: Պալֆուրի յայտարարութիւնը, որ Պաղեստինի մէջ «ազգային օճախ» մը կը խոս-

(*) Տ. Հ. Լորէնս անգլիական գործակալ մըն էր, որ Ա. աշխարհամարտին արաբական շարժումներ կազմակերպեց Թուրքիոյ դէմ, փոխարէնը արաբ ժողովուրդներուն խոստանալով՝ անկախութիւն: Ճանչցուած է «Լորէնս աֆ Արապիա» (Արաբիոյ Լորէնսը) անունով:

տանար Հրէաներուն, ծնունդ պիտի տար Իսրայէլի պետութեան: Իսկ Սէուտ Հէճազի ու մահմետականութեան սրբավայրերը Հիւսէյնի Թագաւորին ձեռքէն առաւ՝ վերջնական հարուածը տալով այս վերջինին համարաբական ծրագիրներուն: Որպէս մխիթարութիւն, Հիւսէյնի երկու զաւակները, Ֆէյսալ եւ Ապտուլլա, նշանակուեցան Իրաքի եւ Յորդանանի Թագաւոր:

Նոյնիսկ եթէ քաղաքական այս բաժանումները չկատարուէին, աշխարհի այս մասին մէջ Թրքական ընդհանուր լուծին վերացումը դերդատտանական, մշակութային եւ բազմաթիւ այլ մրցակցութեանց դուռ պիտի բանար: Սակայն այս բոլորին վրայ եկաւ աւելնալու նաեւ քարիւղի հարցը, որ բոլորովին բարդացուց արդէն իսկ գոյութիւն ունեցող թնճուկը:

Քարիւղի շահագործման զարգացումը Միջին Արեւելքի մէջ սկսաւ առաջին աշխարհամարտին տեւողութեան՝ Իրանի մէջ: 1927ին, Իրաքի հողերն ալ կը բանէին. իսկ 1933ին՝ Սէուտական Արաբիա շահագործման արտօնութիւն կուտար օտար ընկերութիւններու: Այս երկիրներուն մէջ քանի չատցաւ քարիւղի արտադրութիւնը, այնքան աւելի սկսաւ ցաւոտ հարց մը դառնալ թէ՛ ներքին քաղաքականութեան եւ թէ՛ միջազգային յարաբերութեանց մէջ:

Ջանազան արտաքին ճնշումներու տակ, անգլիական եւ ֆրանսական հովանաւորութեան տակ դրուած երկիրները հետզհետէ ստացան իրենց անկախութիւնը. այսպէս, Բ. Աշխարհամարտէն առաջ Իրաք եւ Անդրյորդանան, Անգլիոյ հետ կնքուած մասնաւոր համաձայնագրերով, դարձան անկախ. պատերազմին ընթացքին Ֆրանսա համաձայնութիւն յայտնած էր հեռանալ Սուրիայէն ու Լիբանանէն: Պատերազմէն քիչ վերջը Պաղեստինը երկուքի բաժնուեցաւ ու այսպէս՝ ստեղծուեցաւ Իսրայէլի պետութիւնը: Իսկ յետ-պատերազմեան շրջանին, անմիջապէս որ անգլիական վերջին զօրքերը հեռացան Եգիպտոսէն, այս վերջինը դարձաւ համարաբական քարոզչութեան կեդրոնը:

Միջին Արեւելքի այս նորակազմ պետութիւնները մեծ կարելիութիւններ կը բանային համարաբական ինչպէս նաեւ համայնավարական գաղափարներուն առջեւ: Եթէ քարիւղ, նաւթուղիներու եւ ռազմական կենսական ճանապարհներու խնդիրը չըլլար, շատ հաւանական է որ արեւմտեան պետութիւնները միայն ականատեսի դերը մը մէջ մնային եւ թոյլ տային որ Միջին Արեւելքի ժողովուրդները իրե՛նք լուծեն իրենց դժուարութիւնները: Արեւմուտքը ամէն շահ ունէր սակայն, որ Միջին Արեւելքը կայուն եւ հաւասարակշռուած գոյավիճակ մը ունենայ. մինչդեռ Խ. Միութեան շահը կը պահանջէր, որ աշխարհի այդ անկիւնը խառնակութեան մատնուի: Ռուսերը, իրենց այս նպատակին հասնելու համար սկսան շահագործել ծայրայեղ ազգայնականները: Իսկ Արեւմուտքը, ազգայնականներու պահանջներուն առջեւ տեղի տալով եւ խաղաղութիւնը պահպանելու կարող բանակներն ու զէնքերը Միջին Արեւելքէն քաշելով, այդ երկիրներու կառավարութիւնները յանձնեց խուժաններուն կամ փառասէր զինուորականներուն քմահաճոյքին:

1956ին Անգլիա եւ Ֆրանսա փորձեցին Միջին Արեւելքի մէջ ծայր տուող անիշխանութեան հոսանքը կասեցնել՝ Սուէզի արշաւանքով: Մ. Նահանգները, որ 1956ին հակառակ էին անգլեւֆրանսական այդ փորձին, այժմ իրենք է որ կը հետապնդեն նոյն նպատակը՝ Լիբանանի կառավարութեան կոչին ընդառաջելով:

Օսմանեան կայսրութեան փլուզումը Միջին Արեւելքի մէջ ծնունդ տուաւ հոյլ մը պետութիւններու եւ ազգութիւններու: Քաղաքակիրթ աշխարհին մէջ քարիւղին խաղացած մեծ դերը կը պահանջէ, որ Միջին Արեւելքը խաղաղ եւ հաւասարակշռուած գոյավիճակ մը ունենայ՝ արտաքին ուժի մը հսկողութեան ներքեւ: ՄԱԿը ամէնէն յարմար կազմակերպութիւնն է այդ ուժը տրամադրելու համար: Բայց եթէ ՄԱԿը թերանայ իր պարտականութեան մէջ, Արեւմուտքը պէտք է փոխարինէ զայն՝ ապահովելու համար Միջին Արեւելքի պետութեանց գոյութիւնն ու անկախութիւնը արտաքին ամէն տեսակի վտանգներու դէմ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՍՄԲԱՏ ՍՊԱՐԱՊԵՏԻ «ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԳԻՐՔ»Ը ՌՈՒՍԵՐԷՆ

Հայաստանի Պետական Հրատարակչութիւնը լոյս ընծայած է 13րդ դարու Հայ պետական դէմք եւ պատմաբան զօրավար Սմբատ Սպարապետի «Դատաստանագիրք»ը՝ Ռուսերէն:

Սմբատ Սպարապետի «Դատաստանագիրք»ը աւատապետական շրջանի իրաւաբանական հազուագիւտ աշխատութիւններէն մէկն է եւ մեծ հետաքրքրութիւն կը ներկայացնէ միջնադարեան Հայաստանի իրաւագիտութեան պատմութեան համար: «Դատաստանագիրք»ը իր ժամանակաշրջանին համար յառաջդիմական երեւոյթ մըն է եւ գործնական մեծ նշանակութիւն ունեցած՝ կիլիկեան Հայկական պետականութեան ամրապնդման մէջ:

«Դատաստանագիրքը» պատրաստուած է այն ժամանակ՝ երբ Արեւելքի մէջ խաչակիրներու ստեղծած պետութիւնները իրարու ետեւէ կը կործանէին, երբ Խաչակիրները պարտութեան մատնած սելճուկ — Թաթարական եւ արաբական էմիրութեանց աճելի ուժերը կը պատրաստուէին կործանել Հայոց Կիլիկեան թագաւորութիւնը: Այդ բախտորոշ օրերուն՝ Սմբատ սպարապետ կը ձեռնարկէր իր «Դատաստանագիրք»ը կազմելու աշխատանքին, նպատակ ունենալով ամրապնդել թագաւորական իշխանութիւնը եւ կիլիկեան պետութիւնը:

Սմբատի «Դատաստանագիրք»ը բաղկացած է եօթը բաժիններէ եւ կ'ընդգրկէ 202 յօդուած՝ «Թագաւորներու օրէնքներու մասին» ընդհանուր խորագրով: Հանգամանօրէն վերլուծուած են աւատապետական իրաւունքի հիմնական գիծերը: Քննարկուած են թագաւորներու եւ իրենց հարկատուներուն, աւատատէրերու եւ ճորտերու միջեւ եղած յարաբերութիւնները, ժառանգականութեան, մասնաւոր, հասարակական, քրէական, ընտանեկան իրաւունքները եւն.:

«Դատաստանագիրք»ի ներկայ հրատարակութեան գրաբարէ ռուսերէն թարգմանութիւնը գործն է Ա. Գալստեանի: Ռուսերէնին հետ տպուած է նաեւ գրաբար բնագիրը՝ մէկ կողքին տակ: Յառաջաբանին մէջ հանգամանօրէն խօսուած է Կիլիկիոյ Հայոց թագաւորութեան ստեղծման պատմութեան, Սմբատ Սպարապետի գործունէութեան եւ իր «Դատաստանագիրք»ին պատմական նշանակութեան մասին:

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կ'իմանանք թէ Պելժիոյ համալսարաններէն այս տարի շրջանաւարտ եղած են երեք հայ երիտասարդներ.—

Յակոբ Իսկէնտէրեան աւարտած է Պրիւսէլի Ազատ Համալսարանի Փիլիսոփայութեան եւ Դպրութեանց ճիւղը (լիսանսիէ):

Էտտի Ժալխեան նոյն Համալսարանին իրաւաբանական ճիւղը աւարտած է տիրանալով Տոքթ. ան տրուա տիտղոսին:

Երուանդ Բամպուքեան աւարտած է Լուվէնի Համալսարանի քաղաքական եւ դիւանագիտական գիտութեանց ճիւղը (լիսանս):

ՍՐԱՄԻՏ ԽՕՍՔԵՐ

× Տիկինը կը փորձէր իր նոր գնած շունը կրթել: Ամուսինը որ ներկայ էր կնոջը զուր փորձերուն — անօգուտ է սիրելիս, երբեք պիտի չյաջողիս:

— Կը կարծե՞ս, կը պատասխանէ կինը, դուն ալ սկիզբը նոյնքան դժուարութիւն պատճառեցիր:

× Սկովտիացի տիկինը գիշեր մը ամուսինը ուշ տուն վերադառնալուն պատճառով կը կատղի եւ շիշ մը առնելով կը ջախջախէ մարդուն գանկը: Խեղճ մարդը արիւնլուայ կ'իյնայ մահամերձ: Կինը տեսնելով պատահածը, կը գոչէ — մեղք, շիշը գոնէ *քոնսինէ* (վճարուած) չըլլար:

ՋԻՔ ՏԱՄԱՏԵԱՆ ԾԱՂՐԱՆԿԱՐԻՉՆԵՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ.— Ռումանահայ ծանօթ ծաղրանկարիչ Ջիկ Տամատեան, որ վերջերս մասնակցած էր Փարիզի ծաղրանկարիչներու միջազգային համագումարին, շահեկան մանրամասնութիւններ հաղորդած է «Ն. Կ.»ի թղթակիցին: Ստորեւ՝ գլխաւոր մասերը.—

Ծաղրանկարիչներու միջազգային խորհրդակցութիւնը կազմակերպուեցաւ նախաձեռնող կոմիտէի մը կողմէ: Այլապէս, այդ կոմիտէն էր հրաւէրն ուղարկողը: Ռումանիայէն հրաւիրեցին ծաղրանկարիչ Թարուն եւ զիս: Խորհրդակցութեան մասնակցեցան 11 երկիրներէ եկած անուանի ծաղրանկարիչներ:

Մտքերու փոխանակութեան գլխաւոր նիւթը հանդիսացաւ ծաղրանկարիչներու միջազգային ընկերակցութեան մը ստեղծումը: Խորհրդակցութեան մասնակցողները համարուեցան հիմնադիր անդամները ընկերակցութեան, որ կոչուեցաւ «Տոմիէ ակումբ», կեդրոնավայր ունենալով Փարիզը:

Ընկերութիւնը զուտ փրոֆեսիոնէլ հանգամանք մը չունի, թէեւ չեշտը առանձնապէս պիտի դրուի արձանագրուած անդամներու գեղարուեստական մակարդակին վրայ: Որեւէ երկրի ուեէ պարկեշտ գծագրիչ կարող է մաս կազմել այս ընկերակցութեան, որ պիտի գործէ առաջնորդուելով խաղաղութեան պաշտպանութեան, ընկերային արդարութեան եւ ժողովուրդներու եղբայրութեան ազնիւ գաղափարներէն:

Ակումբին ծրագիրը շատ հետաքրքրական է. ի միջի այլոց, ան կը նախատեսէ ծաղրանկարի միջազգային հանդէսի մը հրատարակութիւնը՝ ֆրանսերէն, ռուսերէն, անգլերէն, գերմաներէն, սպաներէն եւ արաբերէն լեզուներով: Զանազան երկիրներու մէջ պարբերաբար պիտի կազմակերպուին ակումբի անդամներուն ցուցահանդէսները:

Համբաւաւոր ծաղրանկարիչներէն այս ժողովին կը մասնակցէին Ժան Էֆֆէլ (Ֆրանսա), Քուքրընիքսի (Խ. Միութիւն), Պիտստրուպ (Դանիա), Փաուլ Հոկարթ (Անգլիա), Վերոնինի (Իտալիա), Լէնկրէն (Լեհաստան), Մի-կու (Համայնավար Չինաստան), Էքըլս (Անգլիա):

× Սկսնակ դերասան մը կ'ըսէ իր հօրը.

— Վերջապէս դեր մը ունեցայ այս նոր ժապաւէնին համար, ամուսնացած մարդու մը դերն է:

— Ի՞նչ կ'ուզես տղաս կը պատասխանէ հայրը, համեստ եղիր սկիզբը աւելի վերջը անանկ անձնաւորութիւն մը կը ներկայացնես որ իրաւունք ունենայ խօսելու:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (219)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԺԲ.

ՄԻ ՔԱՆԻ ԽՕՍՔ ԱՆԱՊԱՏՆԵՐԻ ԳՈՅՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Նա չյանձնեց Յոյներին միայն վանքերն ու անապատները, որովհետեւ դրանք Աստուծոյ եւ ժողովրդի սեփականութիւնն էին: Վանքերի թիւը հասնում էր 900ի, որոնցից 115ը մեծամեծ մենաստաններ էին: Համեմատեցէք, մի թագաւորութիւն իր երկրի պահպանութեան համար ունէր միայն 72 բերդ, իսկ աղօթելու համար՝ 900 վանքեր, լի բազմաթիւ կրօնաւորներով, որ միշտ քարոզում էին աշխարհի ունայնութիւնը...

Վասպուրականը Յոյների ձեռքում մնաց միայն 107 տարի. վերջը տիրեց Միրան անունով ամիրան եւ իրան կոչեց Շահ-Արմէն, այսինքն Թագաւոր Հայոց:

ԺԳ.

ԴԻՒԹԱԿԱՆ ԳԱՒԱԶԱՆԸ

Կէսօրից բաւական անցել էր, երբ մենք հասանք Այգեստան. մարդիկ չէին երեւում, փողոցները համարեա թէ դատարկ էին: Դեռ շարունակւող տօթը քըշել էր նրանց այգիների ու պարտէզների հովասուն ստուերների ներքոյ:

Անցնելով կարգով տնկած հովանաւոր ուռիների եւ բարտի ծառերի տակից, մենք մտանք այն փողոցը, որտեղ գտնըւում էր վարպետ Փանոսի տունը: Այստեղ ինչ որ աղմուկ էր լսւում: Հեռուից նշմարեցինք, փոշու ամպերի մէջ կորած, աղաղակելով, ճիչ բարձրացնելով վազվզում էին մի խումբ երեխաներ: Երբ մօտեցանք, տեսարանը աւելի պարզուեցաւ: Երեխաները հալածում էին մի պառաւ կնոջ, որը նրանց առջեւից փախչելով, երբեմն կանգ էր առնում, սպառնալիքներ էր կարդում, եւ երեխաները այդ լսելով, նոյնպէս կանգ էին առնում, փոքր ինչ հանգստանում էին, իսկ երբ պառաւը շարունակում էր գնալ, փոքրիկ չարաճճիները կրկին աղաղակ էին բարձրանում, շրջապատում էին նրան, եւ նրա վրայ խճի կտորներ էին նետում: Պառաւի հետ կար եւ մի փոքրիկ աղջիկ: Ես իսկոյն ճանաչեցի Հիւրբին:

Կարծես, երազ լինէր այդ, կամ տօթն ու յոգնածութիւնը այն աստիճան գրգռել էին իմ երեւակայութիւնը, որ իմ աչքի առջեւ երեւում էին խաբուսիկ պատկերներ: Ո՞րտեղից յայտնուեցաւ Հիւրբին: Իսկ նրանից անբաժան պառաւը անպատճառ Սուսանը պէտք է լինէր: Այո, հէնց նա էր:

— Հիւրբին... Սուսանը... բացականչեցի ես զարմացած կերպով եւ դարձայ դէպի Ասլանը:

— Նրանք են... պատասխանեց նա մի այնպիսի ձայնով, որի մէջ լսւում էր եւ ուրախութիւն եւ խորին մտատանջութիւն:

Երեւում էր, որ Ասլանին եւս ոչ սակաւ զարմացում պատճառեց նրանց անակնկալ յայտնուիլը Այգեստանում. Դա առանց մի կարեւոր պատճառի չէր լինի:

Մենք շտապեցինք մեր ձիաներին: Երեխաները, որոնց թւում կային եւ մի քանի հասակաւոր պատանիներ եւս, դեռ չէին դադարել նրանց չարչարելուց: Ես իսկոյն հասկացայ այդ սաստհակների գըւարճութեան նպատակը. Ես էլ նրանց նման շատ անգամ բռչայ կանանց ետեւից ընկած եմ եղել, երբ նրանք անց էին կենում մեր գիւղի միջով: Գաւազանով կերպով մօտենում էի եւ կծմտում էի նրանց մարմնի միսը: Թէ ես եւ թէ իմ ընկերները հաւատացած էինք, որ բռչայ կնոջ մարմինը կախարդական զօրութիւն ունի, եւ եթէ նրա մարմինը մատներով կծմտենք, նոյն զօրութիւնը կը հաղորդուի մեր ձեռքին, եւ մեր ձեռքը այնուհետեւ անխոցելի կը լինի ամէն տեսակ զէնքի առջեւ, որի հարուածները երբեք չեն ներգործի նրա վրայ. եւ նա միշտ յաջողակ կը լինի կռուի ժամանակ:

Մեր մօտենալը ամենեւին չզսպեց անպատկառ սատահակների յիմարութիւնները: Երբ մեզ տեսան նրանք, կարծես, մի տեսակ խրախոյս ստացան, եւ հաւաքուելով միասին, փորձեցին խումբով յարձակում գործել: Այդ միջոցին տեղի ունեցաւ մի շատ սրտաշարժ տեսարան: Փոքրիկ Հիւրբին կանգ առեց, իր սպառնալից դէմքը դարձրեց դէպի խումբը եւ, ձեռքի թեթեւ գաւազանը բարձրացնելով, ասաց.

— Կ'անիծեմ, եւ դուք ամէնքդ քար կը դառնաք...

Ես չկարողացայ առանց սոսկալու նայել նրա հրաբորբոք աչքերի բարկութեանը: Փոքրիկ կախարդի սպառնալիքը այն աստիճան ահարկու էր, որ թէեւ երեխաները քար չդարձան, բայց բոլորովին անշարժ մնացին. աղմուկը դադրեց եւ մի քանի բոպէից յետոյ բոլորը ցրիւ եկան եւ հեռացան:

Տեսնելով մեզ, պառաւը եւ Հիւրբին ինչ որ անծանօթ լեզուով խօսացին միմեանց հետ: Յետոյ Հիւրբին իր սովորական նազելի ժպիտը երեսին, մօտեցաւ Ասլանին եւ, իր ձեռքի փոքրիկ գաւազանը բարձրացնելով, ասաց.

— Գնիր, պարոն, այդ գաւազանը, դա դիւթական զօրութիւն ունի:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷՆ կազմուեցաւ անցեալ օր : Կը բաղկանայ 39 անդամներէ որոնց 27ը երեսփոխան : Նախագահ ընտրուեցաւ Փօլ Րէնօ : Կոմիտէն ընդունեցաւ Օգոստոս 14ին յայտնել իր կարծիքը, նոր սահմանադրութեան համար, մինչեւ այդ թուականը վերջացնելով իր քննութիւնը : Այս առթիւ սահմանադրութեան նախածրագիրը հրապարակուեցաւ : Փօլ Րէնօ յայտարարեց թէ .— «Հանրաքուէին ձախողութիւնը դուռ կը բանայ Մայիսի տագնապին » :

ՊՈՆԻ մէջ Ատընաուըր—Քուվ տը Միւրվիլ հանդիպումէն ետք զեկոյց մը հրապարակուեցաւ, ուր կը շեշտուի թէ Միջին Արեւելքի հարցին մէջ Ֆրանսա եւ Արեւմտեան Գերմանիա համակարծիք են :

ՓՐԱԿԱՅԻ դիւանագիտական շրջանակները կը հաղորդեն թէ Չեխոսլովաքիայէն արտաքսուած է ֆրանսացի դիւանագէտ մը՝ Տանիէլ Օրիէզ, որ հիւպատոսարանին երկրորդ քարտուղարն էր : Փրակայի իշխանութիւնները այս միջոցին դիմած են՝ երբ լսած են թէ Փարիզէն արտաքսուած է չեխ դիւանագէտ մը, որ լրտեսութիւն կ'ընէր :

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ ձերբակալուած եւ Գահիրէ յանձնուած է եգիպտացի լրագրող Սայէտ Լութֆի, որ անցեալ տարի ապաստանած էր Ֆրանսա՝ իբրեւ քաղաքական փախստական : Լութֆի կը մեղադրուի որ հականասրեան «Ազատութեան ձայն» ռատիոկայանին ղեկավարներէն մէկն էր . գաղտնի ձայնասփիւռի կայանը կը գտնուէր իրաքեան հողամասին վրայ , նախորդ վարչակարգին համաձայնութեամբ :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՆԱՍԸ առաջարկեց որ Գահիրէի մէջ անմիջապէս գումարուի ափրիկեասիական երկիրներու Արտաքին նախարարներու ժողովը՝ Միջին Արեւելքի կացութիւնը քննելու համար :

ԱՐԱԲ. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ պաշտօնապէս բողոքեց Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութեան, որ թոյլ կուտայ Ամերիկացիներուն՝ գործածել գերմանական օդակայանները, դէպի Միջին Արեւելք իրենց արշաւին մէջ :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ համայնավար կուսակցութեան պարագլուխ Միքունիս Մոսկուա մեկնեցաւ «արձակուրդ»ի համար : Կը կարծուի թէ կարեւոր խորհրդակցութիւններ պիտի ունենայ Մոսկուայի մէջ՝ Միջին Արեւելքի ներկայ կացութեան շուրջ :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ցամաքային ուժերու ընդհանուր հրամանատար Թաճան առջի օր մեռաւ սրտի տագնապէ մը . 63 տարեկան էր :

ՄՈՆԿՈԼԻՈՅ մէջ պատահած երկրաշարժ մը Ալթայ լեռնաշղթային մէջ 27 քիլոմեթր երկայնքով եւ ութ հարիւր մեթր խորութեամբ ճեղք մը բացաւ անցեալ Դեկտեմբերին, կը գրէ «Խ. Միութեան Գիտութեանց ակադեմիայի թերթը» :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ Ռիօ տը Լա Փլաթայի գետը յորդած է, պատճառ դառնալով վաթսուն հոգիի մահուան . երեք հարիւր հոգի անհետացած է եւ հարիւր հազար հոգի անապաստան մնացած :

ՀԱՒՐԻ ակումբին պատկանող աւժերիայի չորս փութպոլիստներ անհետացած են . կը կարծուի թէ Զուիցերիա գացած են անոնք՝ Թունուզ անցնելու համար :

ԹԱՀԻԹԻԻ մէջ ձախողեցաւ պետական հարուած մը, կազմակերպուած՝ բանակին կողմէ : Կառավարական ուժերը ուժգին դիմադրութեամբ մը ճզմած են ապստամբութիւնը՝ սպաննելով եօթը ըմբոստներ :

ՀԵՏԱԽՈՅԶ Դ. դոհացուցիչ տեղեկութիւններ սկսած է հաղորդել . ամերիկեան արուեստական արբանեակը յաջողած է երեւան հանել մահացու ճառագայթներու գօտի մը՝ հազար քիլոմեթր բարձրութեան վրայ :

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ կառավարութիւնը Ատլանտեան Ուխտի շրջագիծին մէջ կը շարունակէ իր բանակցութիւնները՝ 1958էն ետք Եւրոպայի մէջ բրիտանական ուժերը կարենալ պահելու տնտեսական օժանդակութիւն մը ստանալու համար :

ՔԱՆԱՏԱՅԻ կառավարութիւնը համաձայն չէ որ Ֆրանսա հիւլէական զէնքեր պատրաստէ, երբ միջազգային ճակատի վրայ նման զէնքերու պատրաստութիւնը դադրեցնելու համար աշխատանքներ կը տարուին :

ՎԵՆԵԶՈՒԷԼԱՅԻ մէջ ոստիկանութիւնը կը շարունակէ ձերբակալել «ժողովրդավար հանրապետութեան թշնամիները» . ցարդ երկու հարիւր հոգի բանտ առաջնորդուած է :

ՓԷՔԻՆԻ մէջ Մենտէս - Ֆրանս եւ երեսփոխան Տիւմա ընդունուեցան համայնավար Չինաստանի փոխ վարչապետ եւ Արտաքին նախարար մառեշալ Շէն - Եիի կողմէ, խօսակցութեանց կը մասնակցէր նաեւ Արտաքին փոխ նախարար՝ Շիաօ Քանկ Հուա :

ՊՐԻԽՍԷԼԻ մէջ այսօր կը գումարուի Եւրատոմի Նախարարաց Խորհուրդը , Արեւմտեան Գերմանիոյ Հիւլէական գործերու նախարար Պալքի նախագահութեամբ :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Կիրակի օր Շաւիլի անտառին մէջ Խանասորի տարեդարձի տօնակատարութեան առթիւ հանգանակուած գումար 30.400 ֆրանք :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Թաթուլ խումբը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Արամ Պետիկեանի եւ իր բոլոր պարագաներուն իրենց եղբօր եւ ազգականին Հայկ Պետիկեանի մահուան առթիւ, նոյնպէս իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Միհրան Մեծիկեանի հօրեղբայր Մանաս Մեծիկեանի որ Հայաստանի մէջ կնքած է իր մահկանացուն :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՑԱՆ

Բ. խումբը Փարիզէն կը մեկնի Օգոստոս վեցին, Կառ տը Լիոն գտնուիլ ոչ աւելի կանուխ քան ժամը ճիշդ 22, որպէսզի կարելի ըլլայ անմիջապէս ներս մտնել : Հաւաքատեղի Փլաս տը Լ'Օլօժ :

Լիոնի շրջանի պզտիկներու մեկնում 4 Օգոստոսին : Ժամը ճիշդ 16ին գտնուիլ Փէռաշի կայարանի ժամացոյցին տակ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Պուլվ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները փոխան ծաղկեպսակի հանգուցեալ Յարութիւն Շահրիկեանի կսկծալի մահուան առթիւ :

Պ. Ա. Սիմոնեան հազար ֆրանք եկեղեցիին եւ հազար ֆր. Պուլվ. Օտտոյի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին, Այրի Տիկին Մ. Վարդեան հինգ հարիւր ֆր. Եկեղեցիին, Պ. Յ. Սիմոնեան 500 ֆր. եկեղեցիին, Պ. Խ. Ուլուսեան հինգ հարիւր ֆր. եկեղեցիին , Պ. Ս. Աստուրեան հինգ հարիւր ֆր. եկեղեցիին եւ 500 ֆր. Պուլվ. Օտտոյի Կ. Խաչի մասնաճիւղին, Պ. Է. Ա. Գ. Վանոյեաններ հազարական ֆրանք Ազգատախնամին, Պ. Պ. Ս. Խոզիկեան հինգ հարիւր ֆր., Կ. Տիրատուրեան հազար, Պ. Աստուրեան հազար, Վ. Շահրիկեան հինգ հարիւր, Ս. Փափազեան հազար, Խ. Տէրոյեան հազար, Ն. Մազիկեան հազար ֆրանք եկեղեցիին :

Պ. Ա. Մանուկեան հանգուցեալ Մուրատեանի տխուր մահուան քառասունքի առթիւ եկեղեցիին հազար ֆրանք :

Այս առթիւ Պուլվ. Օտտոյի Կրօն. Ընկերութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Շահրիկեան եւ Մուրատեան ընտանիքներուն եւ իրենց բոլոր պարագաներուն :

×

Կրընոպլի Կապ. Խաչը, շնորհակալութեամբ ստացած է Յուլիս 13ի դաշտահանդէսի ընթացքին, ի նպաստ իր դպրոցին՝ հետեւեալ նուէրները .—

Տէր եւ Տիկին Մութաֆեան երեք հազար ֆրանք, Ազգ. Եկեղեց. Միութիւն 7000 , Տէր եւ Տիկին Ճէլալեան երկու հազար, Տէր եւ Տիկին Բարախեան 1500, Տէր եւ Տիկին Զաւիկեան, Տէր եւ Տիկին Թիւֆէնքճեան, Տէր եւ Տիկ. Մուրատեան, Տէր եւ Տիկին Ալիքեան, Տէր եւ Տիկին Սիսլեան, Տէր եւ Տիկին Միքայէլեան, Պ. Պ. Միսքճեան, Խ. Աւագեան հազարական ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Իւլրիշ երկու հազար, Տէր եւ Տիկին Անտոնեան, Տէր եւ Տիկին Ուզուրլեան, Տէր եւ Տիկին Ճերմակեան , Կիւմիշլեան (մայրիկ) հազարական , Պ. Պ. Խաչատուրեան, Քէօտիկեան, Երանոսեան հինգ հարիւրական, Թէրզեան 250, Պ. Զաւիկեան երկու հազար իր տղուն ամուսնութեան առիթով :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէն կը տօնէ խանասորի արշաւանքին 61րդ տարեդարձը :

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիայի Շ. Միսաքեան խումբին :

Այս Կիրակի ամբողջ օրը Սէն Փէրէի Մայրապետներուն վանքին մօտը, զովասուն անտառին մէջ :

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ԿՕՇԿԱՐԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին Նոր Սերունդի կողմէ, երգ, արտասանութիւն, հայկական շուրջպար եւ եւրոպական պարեր :

Տեղւոյն վրայ կը գտնէք առատ ուտելիք եւ զով ըմպելիներ :

Ծանօթ.— Օթօքառ առնել Ասիւրանս Միւթիւէլին առջեւէն, իջնել Սէն Փէրէ :

ՖՐԱՆՔԵՒՀԱՅԿԱԿԱՆ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

Ե. ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
Հիմնադիր – ղեկավար
ԴԵՐԱՍԱՆ Ա. ՄԻՍԻՐԵԱՆ
Կը ներկայացնէ
Մեր ազգային անմահ երգիծաբան
Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ

MAITRE BALTHAZAR

Թարգմ. Ժ. Մ. Սիլնցքի

Առաջին անգամ ըլլալով ֆրանսերէն լեզուով, հայ Մոլիէռը ծանօթացնելու համար օտարներուն :

Թատերախաղին փորձերը սկսած են արդէն, բծախնդիր պատրաստութեամբ , հայ ու ֆրանսացի բեմի ու շարժանկարի ծանօթ արուեստագէտներու մասնակցութեամբ .—

Հայկուհի Խտըշեան, Աւետիս Միսիրեան, Ռոժէ Մարլաֆ եւ Օլիվիէ Մաքօ , ինչպէս նաեւ Ռուբէն Ասլանեան, Ռոպէր Ժոնս, Ժաք Ֆելիսիէ եւ Ժըներվիէվ Լըֆլեռ : Բեմադրութիւն Աւետիս Միսիրեանի, Թեքնիք խորհրդական Ռոժէ Մարլաֆ :

Ատափթասիոն ֆրանսերէնի՝ Օլիվիէ Մաքօ, դիմայարդար Կարպիսխուպէսէրեան, առաջին ներկայացումը տեղի կ'ունենայ Հոկտեմբերէն սկսեալ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏԻ ՏԻՐԱՄՕՐ ՍՐԲԱՎԱՅՐԸ

ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

ԿԱՐՏԻՆԱԼ ԱՂԱՋԱՆԵԱՆԻ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ – ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՏԱՆՆ
ԿԻԼԻԿԻՈՅ
ՕԳՈՍՏՈՍ 4 – 8

Կազմակերպիչ մարմին .— Ատենապետ՝ Գերպ. Կ. Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ, Առաջնորդ Ֆրանսահայ կաթողիկէ համայնքին :

Կարգադիր Տնօրէն՝ Գերյ. Յովհ. Ծ.Վ. ԶՈՒՀԱՃԵԱՆ, ժողովրդապետ Մարսէյլի :

Օժանդակ կարգադիրներ՝ Գեր. Տ. Յովս. Վ. ԳԱՖԹԱՆՃԵԱՆ , ժողովրդապետ Փարիզի :

Գեր. Տ. Գր. Վ. Պապեան ժողովրդապետ Վալանսի :

Կազմակերպիչ Գործադիր՝ Յովհ. Ա-ԲԱԳԵԱՆ :

Արձանագրութիւններուն համար դիմել իւրաքանչիւր նահանգին մերձաւոր տեղական Յանձնախումբերուն, որոնք են՝

1.— Գեր. Տ.Յովհ. Վ. Գաֆթանճեան, Փարիզի Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ ժողովրդապետ, 10պիս, բիւ Թուէն, Փարիզ (5) , հեռաձայն ՕՏէ. 02–12 :

2.— Գեր. Տէր Լեւոն Վ. Քէչէճեան, ժողովրդապետ Արնուվիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ, 69 ավընիւՀանրի Պարպիւս, Արնուվիլ, (Ս. է Ուազ) :

3.— Գեր. Տ. Մեսրոպ Վ. Նէտիքարտաշեան, ժողովրդապետ Սէն Շամոնի , 2 բիւ տիւ Պէալ, Սէն Շամոն , հեռ. 22 – 09 – 86 :

5.— Գեր. Տ. Յովս. Վ. Լեւոնեան , ժողովրդապետ Վիէնի, 22 բիւ Վիքթոր Ֆօժիէ, Վիէն :

6.— Գեր. Տ. Գրիգոր Վ. Պապեան , ժողովրդապետ Վալանսի, 11 Փլաս Սէն Ժան, Վալանս :

7.— Գերյ. Տ. Յովհ. Ծ. Վ. Զուհաճեան, ժողովրդապետ Մարսէյլի, 92, բիւ տ'Օրանժ [illegible]

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Յոյներու սրահը : Կարեւոր օրակարգ :

ԾԱԽՈՒ ՏՈՒՆ

Մոնմորանսիի օդասուն բարձունքին վրայ ծախու են երկու տուներ, ութ սենեակ, կառատուն, փոքրիկ պարտէզ , ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, կեդրոնական ջեռուցում, բաղնիք :

Դիմել ստիպողաբար՝

DANton 88-65

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

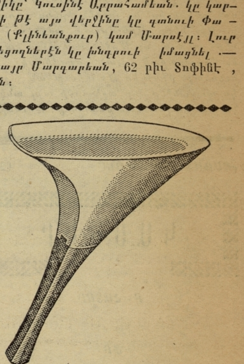
Հայաստանէն նամակ ունին.— Արմենակ Էյվազ Պօղոսեան, Յակոբ Միխայէլ Տէր Յակոբեան, Աշխէն Գասպար Տէր Յակոբեան, Արշալոյս եւ Յովհաննէս Սմբատ Պետրոսեան, Գուրգէն եւ Սուրիկ Կարապետ Մալեան, Քերոբ Թէքէեան, Հայկուհի Թոփալեան ,Հարագատ եւ Յովհաննէս Մաքինեան, Սմբատ Մացակ Այվազեան, Համազասպ Հենրիկ Ալեքսանեան, Հրանտ Գալուստ Կաքաւեան : Դիմել Մարսէյլի Մայր Եկեղեցի : Արտասահմանի թերթերը հայրենասիրական պարտականութիւն մը կատարած կ'ըլլան արտատպելով եկեղեցիին կողմէ հրատարակութեան տրուած այս ցանկերը, նկատելով որ յաճախ մէկ կամ միւս քաղաքէն կը գտնուին փնտռուողները :

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երկու վկայեալ հիւանդապահուհիներ կ'ուզուին հայկական զոյգ ծերանոցներուն համար (Անտիպի եւ Մոնմորանսի) : Ներկայանալ ամէն օր Ազգատախնամի գրասենեակը՝ 32 բիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9) :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Թիֆլիսէն (Վրաստան) Պօղոս Թօրէքեան կը փնտռէ (Սապանճայի Նոր Գիւղէն) իր հօրաքրոջ աղջիկը՝ Նուէր Բըլեան, Թէֆէրի աղջիկը, որ ամուսնացած է եւ կը կարծուի թէ նոր մականունն է Խոսրովեան : Կը փնտռէ նաեւ հօրեղբօր աղջիկը՝ Կուսինէ Աբրահամեան . կը կարծուի թէ այս վերջինը կը գտնուի Փարիզ (Քլինեանքուր) կամ Մարսէյլ : Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել .— Նորայր Մարգարեան, 62 բիւ Տոֆինէ , Լիոն :

Նոր կատարելագործում կօշիկի կրունկներու պատրաստութեան մէջ Առաջին հայ հաստատութիւնը որ յաջողած է ձեւընկալի (մաթիէռ փլաստիք) եւ ալիւմինիոմի միացումով շինել անբեկանելի (էնքասապլը) եւ ճկուն կօշիկի կրունկներ ամէն բարձրութեամբ :

Դիմել՝

VANPLAST
(Վ Ա Ն Լ Ե Ա Ն)

7, RUE GODOT DE MAUROY
Téléphone : OPEra 01-08
Առաւօտները հեռաձայնել՝ ITA 16-36
» 33-38

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17 Rue Bleue, 17 – PARIS (9e) —